

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Mishnayot

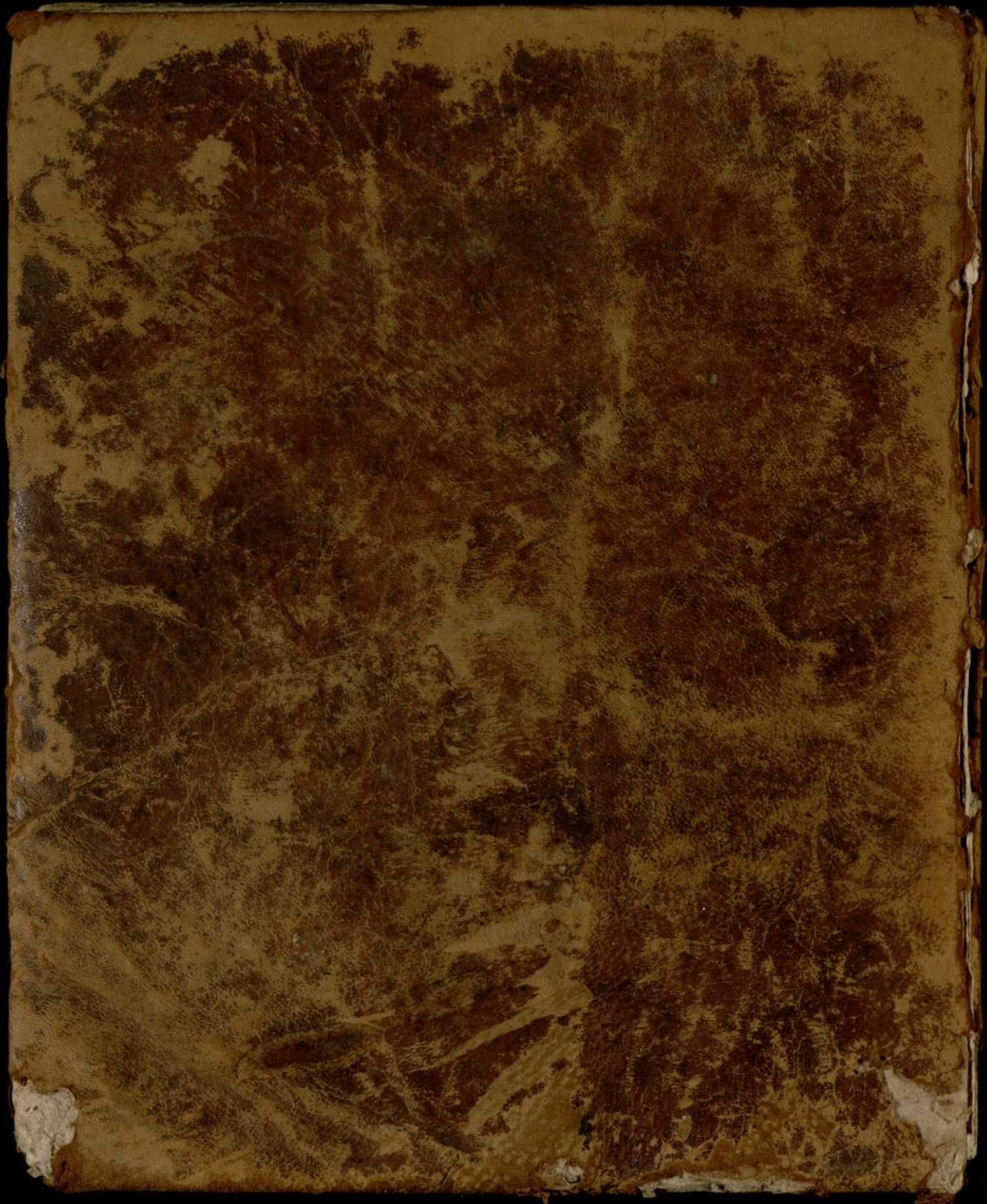
‘im perushe ... Rabenu ‘Ovadyah mi-Berçinorah ve-Tosfot Yom Töv ...
Ve-elü nitosfu ... kol hilufe girsa’ot, mar’eh meçomot ba-Rambam u-ve-Çur
ve-Sh.‘A ... u-mar’eh meçomot ba-Shas

Seder Zera‘im

Berçinorah, ‘Ovadyah ben-Avraham mi-

Dihrenfurt, 543 [1782 oder 1783]

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-11109

46

[Faint, illegible handwritten text]

[Faint handwritten numbers]
6.14
15
6.6
2.2
A

[Faint handwritten numbers]
15.0
5
30

[Faint handwritten numbers]
5
0

[Faint, illegible text]

משניות

סדר זרעים

עם פירושי הגאונים המפורסמים

רבינו עובדי מברמנורה • ותוספות יום טוב

כפי שגדפסו עד היום

ואלו נתוספו בכמה דברים

א כל חלופי גמרא ונוסחאות ששנו הכספים בלשון המשנה • אחת בפנים • ואחת בחוץ • כאלו מובאות :

ב מראה מקומות ברמב"ם ובמור"ש"ע והרבה תיקונים בנוסחאות ומראה מקומות בש"ס אשר חועתק מתוך הש"ס משניות של הרבה:און הגדול המפורסם מוהר"ר ישעיה ברלין גר"ל

ורוב הטרדות • קביעות הגמרא כח יועיך נכח וכו' • משפטיו ודיני ולסדהם • בלשון הלכה כמות שהוא לא על דרך משא ומתן וסבת וטעם כל דין ודין כדרך חבור הגשר הגדול הרמב"ם ולומיו אבל כמו שרבינו הקדוש בעלזו שנה משנה זו הגמרא אין לך מדה גדולה שימנה כמו כן המחברים הללו כונתם להגדיל הגמרא שאין גדולה הימנה ושלא לזוז מינה

ג נתון ריווח בנקודה קטנה להפריד בין לשון המשנה ובין ציון הפירושים • ובין ענין לענין • בפנים ובפירושים :

ד לבאר ולתקן • במקום שדבריו התי"ם • בחוסרי חכמה • מרוב רעות • וגקצדו באברים בהענתקת הראשונים • מתוקן הכל יפה

ה חסרה מקומות • בפסוקי תנ"ך • נרששים • באותיות מרובע • למען יהא נראה בעליל • מקום סבוקש

ו בסוף המשניות נדפס לוח הטעויות על כל הששה סדרים • למען יוכל כל אחד ואחד להגיה בעצמו

קיניגליכר פרייסישר ווידקליכר גהייכט

מניכטר איבר דיא שלעזישי לגרי דעס

הערן באראן פאן

עקסערענין

B 18.

בדיהרנפורט

ברפסה"הר יחואל מיכל סייאם יצ"ו מברעמלווא

וכננה וזעי הצמיות

בשנת

כ
מז'
יניה
סוגית
לחלקים
כ סירוב נמססט
פל

הסכמה

הסכמת ארונים מורינו ורבינו הגאון הגדול המפורסם בדורו ומהרהר יוסף נרו אב"ד ר"ק ברעסלויא והמרינה יע"א :

תנה לנו ונאכל בשר של תורה למען נהנה כל עוד רוח בקרבנו וקם אחד מבני קהלתנו הסורני המופלא ומופלג מהורהר וחיאל מיכל במהו' לייב ז"ל וגמר בלבו להדפיס בדיהנפורט ספר המשניות ש"ס עם המפרשים הג"ל עם תוספות דברים בגנה וביתר דברים אשר חקק ותקן וחדש אחד מתושבי קהלתנו יע"ו ה"ה הרב הגאון הגדול סניי ועוקר הרים כמהו ישעיה בערלין נר"ו אך תפעם רוחו שלא יבואו אחרי מעמנו גם הם לעשות במתכונתו של הספר הג"ל ולא ימצאו מקו' למכירת ספר הג"ל אשר דפיס כדרך מכירת הדבר הנכרך לעם אחד ולא לזולתה אשר ע"כ כל מדה נכונה למחוק בפועל נזק והססד כזה כי כן מנהגו של ישראל בענין זה לכן באתי בזה בדרך הרי אשר דרכו הרי ישראל כאשר זאת לפניו בישראל לגאור אומר על זרע ישראל ולעורר להם איסור הסגת בגול כאשר מאד נזהרו וזה לעלות פן יתרוס וישחיתו קנין כספו של מהר"מ עד משך שנה שנים מיום דלמטה ומוכן מעתה דהיינו באופן שכלו שני הסכמה כמכת שני הקצובים בדברי הסכמות וגזירות שיש להמדפיס' שהדפיסו ספר הכל ע"ה הנה על זה מבאוי הדור ונכלל באיסור זה כל איש ואיש מנשרא' הדבועלמו או ע"י ביר' דילי' באיזה תחבולה בעול' ובשו' הכ"ד היום

הדור ראו ופעלית ה' וחסדו גבר עלינו חוקת שמים וארץ עם למען ברית אשר כרת עמנו ברית התורה אשר יעשה האיש רצון קונו ברית הלשון להנות בה ובתורתו ישנה תמיד לא תסור מאתנו ומסר למשה רבינו תורה שבע"פ ועלי' כאמר ומיי עול' נטע בתופנו אשרי הבצר שומרה בשמירה זו משנה ונזכות לימודה וימרה גואלינו כנאמר כי יתנו עתה הקבלס כמדרש חכמינו ולסבת מצוה רבה זאת רצו למשנה בימ רבי' הקדו' אשר סידר התור' הזאת לעינינו קבלה ממלמדיו וקצו' הדברים דבר ה' זו הלכה למשה מסיני גם הנוגה וחקרה הבינה ויסדה בצעלי אסופות מרועה אחד ברוח הקודש אשר פעל ה' למענו ומסרה לתלמידיו למען ידעו הזורות ולא תשכח מפי זרע ישראל דברים חמוקי מני ירך ומכוס' מאדס ורעיונו ואוהבי ה' ויריאו שזשו בקודש דברי' המוקדשי' הללו בשזשז ט"ח ה"ו הקרא גמרא ע"ס לימוד וגמרא ותכלית הדבק' בתורת ה' להבין באר היטב מסודש ושום שכל ונתבלו מעמק' ואדני' אשר סוכנו יושן כי ארוכה מ' ארץ מדת הגמרא באו מוסדי ארץ ה"ה הגאונ' הרע' כוהרצ בעל תי"ט ולה"ה ולבנו ובחנו ונפשו מחברת יורכינו במרכנת המשנה דברי הנמ' ומרמס' ז"ל וזה חרותנו

חקק בהגאון ז"ל ה"ה :

שאר הסכמות מגאוני ארץ יודפסו בסוף המשניות

אמר המדפיס

אודה ה' מאוד כפי ונתון רגס אפילו ומיזרי אהודנו אשר מתעון קדשו התייב' וסוכנו על איש שחזר רמה וזו ע"זר השפיע' הסקיף על יתום נואס כחוני ונדקן אחת החתי' עלמתי פורת ששם יורט להיות עסק ותלכתי תלכתי שמים למוך נעם כרז' דברי חלקים י"ס ס' סרעפי ורעיוני כתי' י' שלא לחם על זמני וכספי ונחלתי כפתי נכפי' להנתיא יקר חוול' פלין נבאר בדרך מהסולל' להצית התלכתי וכלי המעשה' האשר כר' ה' נעשה' נקבת על לזני פז האנחית' דפוסים הרבה קנינים עם גדולת עשיית' לא היו ולא נחש באיט קלמוכית' וכבר יכל מוטיטן של דפוס' לעלמ' פוק מיה דבר עמא' וכ' אשר שמת' רבים וכן אלמים המצויים' להדפיס ספרי משניות' סה סריים עם פי' הרע' ב' וז"ט יעקו חוזורים' באשר כל הקודמים הנה מתחרים' אנה ואז' ככל מדינות ועיירים' ואינם נחלשים כ"א בחפלות השפדים' ומאין תוכל להדריך פן המהדרים לקנותם ביתר דמים ויקרים' מאז לא כחתי ולא שקמתי' לאשר שאלו' כחלתי' וראשי ארזי לאם נעמתי' ורזין ת' שחתי לאור הוכחתי' ושאלת סה' נ"ה נעורתי' להדפיסם בתכלית היופי מאוד התחלתי' וכבר סדר זרעים ומועד כנ"ה נשמתי' היטוב בניירות היפים לא חסרתי' וז"ל כ"ה יעתי ומלתי' ולצענא טבא לייסר הילס במיעב כספי שלחתי' לזרוב בתלכתי שמים מאוד הוכרתי' וכסם מעלות טונות על הקודמים הוספתי ראשון לציון הנה הנס תיזנים נחלש מקווד' חס"ם ופוסקים אשר העתקתי' מהשכחתי' של מחותני הגאון הנדול' בעינו ומגדול' כ"ה מו' ר' י' ישעיה נליון נר"ו בהגאון' האמתי' ארי' דני עלאי מוסרי' לייב' ולה"ה בן לארעו לדיק עוהר' ר' מרדכי מוכיס ונ"ה' נקרא על סס סהוב הראשון אשר הניב ציונים מלאה מקויות חלפים גם יסכים שיהי מלת' היא לידע' והנודע אס הוא עמוד' א' או עמוד' ב' ע"כ נקודים יחי' וזכר' אס נדפס בניון הדף רק בקודה אח' כזה (ברכו' ג') וזה סהוב עמוד' א' וס' ה"ה' ב' נקוד' כזה (ג') וז' סהוב עמוד' ב' ס' סית עשם טוב בעמי' מחותני' הגאון מהר"ב ס"ל אשר הניב לזיד לזרוע' ולחקור' אס עין עמנו לסקל' החסול'ס' וליישר מקוריו' ולפניה טעיות וקאסונים הרבה לאין' חספר אשר עלו בהקודמים' והכני לרוב ספרותי' וכדי לזכות הרנים להעתיק ולדפיס' כשפתי' אלו וכן ידי פרושות השמיטס' סאל וישק מעווי ויסעני' לנפסה ולסייתה' ולעשות ספרים אין קץ ללמוד וללמד תורתנו לתה' בזכות זכ' בעלה אס' ליון וירושלמה חתן :

ב"ד הק' וחיאל מיכל בן לא' מהורהר' יהודא לייב מייא זצלה"ה מ"ס ברעסלויא

UNIVERSITÄT POTSDAM
Universitätsbibliothek
1749

הקדמת המהבר תוספות יום טוב

אמר

יום טוב הקרא ליטמן בן לא"ה הר"ר נתן זלה"ה בן
 אה"י האלוף המרום כמהר"ר משה וואלרשטיין
 זלה"ה לוי העל"י כ"ס שרבינו הקדוש רבי יהודה הנשיא
 שבמיו כשנית משנה זו העוסקין במקרא מדה ואינה מדה
 במשנה מדה ונוטלין עליה שר. במרא אין לך מדה גדולה
 אוו. ושבו כולי עלמא מתניתין ואזלו בחר במרא הדר דריש
 להו ולעולם הוי רץ למשנה יותר מן הגמרא כדאיתא בסוף פרק
 ב' דבבא מניעא. כמו כן רבינו הגדול מרגא ורבנא הגאון ר'
 יהודה ליווא צר בצלאל זלה"ה שנתעסק בשיבה והרבין תורה
 לרבים במדה הגדולה היא מדת הגמרא כמפורס. הדר דרש
 לרוץ למשנה עד שנתחברו חבורות חבורות כמות מלכי
 מאן מלכי רבנן ומתעסקין ויום יום פרק מפרקי המשניות
 וחזרוני חלילה חלילה ומאת ה' יתה זאת חוק ולא יעבור לא
 בלבד בק"ק טראג אשר בה הדת נמונה מהגאון הנזכר. כי אם
 גם בשאר קהלות קדושות. קרובות ורחוקות קיימו וקבלו
 עליהם ללמד בישראל :

וגדול

כח מאמרו של רבינו הגדול ממאמרו של רבינו הקדו'
 דאלו המשנה שאמר רבינו הקדוש לרוץ בתורה היינו
 כסידורה בהלכות מבלי שום שכל ולב להבין טעמיה ולעמוד על
 סתירותיה שזהו אמנם מדת הגמרא עצמו. כי זאת היתה כוונת
 רבינו הקדוש בחבור המשנה ללמוד לתלמידיו בל' קצרה כל דין
 ודין כמות שהוא. אבל טעמיהם הניחם בעל פה לחכמי' וליודעי'
 ולא קבעום במשנה שמסרה לכל יוכל מי שעוסקים לדעת ולהבין
 טעמי המשניות ולעמוד על סתירותיהן. ההוא קרא שמוס'
 תלמידיו חכמים. כי היה צריך לשמש לפניהם ולקשור מהם
 אבל ללמוד התשנה בעצמו אינו כי אם הבנת המלות וידיעת
 משטתיה ודיניה בלא טעם וידיעת סבת ומקור הדין. שכונת
 רבינו הקדוש בחבור המשנה לקבוע הלכה בלבד. ולפיכך הוא
 פעלמה שנה משנה זו בגמרא אין לך מדה גדולה הימנה כי גרסת
 המשנה בלא גמרא לא יגיעו לתכלית המכוון ללמוד חוק ומשפט
 בישראל. שאם לא ידע טעמי הדבר פעמים ידמה דבר לשאינו
 דומה. ויורה הוראת טעות ועל זה אמרו במסכת סוטה פ"ג.
 תנאים מבלי עולם הן וכי מבלי עולם הן. והלא ציושבי עולם
 הן. שנאמר הליכות עולם לו. אלא שמורין הלכה מתוך
 משגתן. ע"כ: אבל תועלת חבור המשנה וסיבתה היתה לבי
 שתורה שבעל פה שנסרה משה ליהושע ויהושע לזקנים וכו' אף
 ע"פ שהיתה ביאור התורה ומנותיה ביאור שלם אין לך זמן ודור
 שלא יתחדש בהכרח ויפלא למשפט. ואל תשיבני דבר ממה
 שאמרו בפרק ב' דמגילה מאי ועליהם ככל הדברים וכו' מלמד
 שהראשו יקב"ה ליעשה דקדוקי תורה ודקדוקי סופרים. ע"כ.
 שאני אומר שזה לא היה מוסר משה לאחריו כלל ודקדוק לשונם
 כך הוא שאמרו מלמד שהראוהו ולא אמר שמסר לו או שלמדו
 שאלו אמר אחד מאלו הלשונות היה מחייב מזה שהוא ימסרם
 ויתנם ב"כ ליהושע. שהרי עינו לא היתה צרה. שמצינו בסמך
 בשתי דיו אע"פ (שאפשר) שלא נצטוו אלא באחת. אבל באמרו

שהראוהו וזה בדרך ראיה בלבד. לא בדרך מסירה כאלם
 המראה דבר לחברו לראותו ואינו נותנו לו וזהו דקדוקא.
 וענין אחי. והנה הראשונים שלבס רחב ודעתם ללולה וזכה
 ידעו לדחות דבר לדבר מהכללים שבידיהם מבלי נטייה אבל
 בסוף בית שני אף על פי שהיו צידם כל הכללות הסם הנה מפני
 מעוט לבס ועכירות דעתם בסבות טרדות הנרות. אפשר
 להם שידמו דבר לדבר ואינו כן אלא דומה לדבר אחר (ומ"מ כיון
 שהכללית שבידיהם אמתים ומסורות להם ממה רבינו ע"ה
 מפ"י הגבורה מפני כן אלו ואלו דברי אליהם חיים הם. המזכין.
 והמתייבין. המטהרין. והמטמאין. האוסרין. והמתירין.
 כמו שפירש"י בפ"ה דכתובות דף כ"ז דומיין דשייך האי טעמא.
 וזמנין דשייך האי טעמא. שהטעם מתהפך לפי שנוי הדברים
 בשנוי מוטע ע"כ) ולפיכך רבינו הקדוש אסף וקבץ כל חכמי
 ארץ ישראל שבדורות ושאלו ונתנו וקבעו הלכה לדורות. ממה
 שיצא להם מתוך המשא ומתן ולא קבעו במשנתו אלא ההלכה בלא
 טעם ופסחה אבל היתה מסורה עדין בידי החכמים השלמים.
 ומי שרצה לדעת ולהבין ולהשכיל שימש לפניהם ולמדום הוא
 הגמ' וכן דור אחר דור עד שגם הגמ' הוקבע ונסדר כמו שהוא
 מסור בידינו והסנה זו בעצמה של רבינו הקדוש היא שגרמה
 לחכמי דורות האחרונים שאחר הגמ' לסדר הלכות הלכות. והוא
 היוצא מתוך המשא ומתן של הגמרא. שמשני מעוט הלכות.
 ורוב הטרדות. קביעות הגמרא לא יועיל לכל וראוי להוציא
 משפטיו ודינו ולסדרם בלשון הלכה כמות שהוא לא על דרך
 משא ומתן וכבת וטעם כל דין ודין בדרך חבור הנשר הגדול
 הרמב"ם ודומיו אבל כמו שרבינו הקדוש בעצמו שנה משנה זו
 הגמרא אין לך מדה גדולה שימנה כמו כן המחברים הללו כונתם
 רצויה לכך. למדת הגמרא שאין גדולה הימנה ושלא לזו מינה
 ולבלות ימיו בחבוריהם כי יהיה בכלל מבלי העולם כאמור.
 ופי לנו גדול הרמב"ם שהשיב לשואלו איזהו דרך שיבד לו בדרבי
 הלמוד. והשיבו חבורו עם חבור הרי"ף כמ"ש בתשובותיו דף
 כ"ז ועוד עיין מזה בדף ל' וזה ממש דומה בדומה כמשנה רבינו
 הקדוש עם חבורו שגזר אחר במדת הגמרא שהיא גדולה ולעולם
 הוי רץ וכו' כן דבר איש האהים הרמב"ם בהודיע דרך לימוד ספר
 הרי"ף וספרו ומה תקיש לחבורים שאחריו.
 וגי'שוב אל הכונה שהנה מדת המשנה שעליה אמר רבי הקדו'
 הוי רץ. לא היתה אלא למשנה עצמה כמות שהיא אבל
 כאשר קם הנשר הגדול הרמב"ם ופירשה ואחריו קם החכם
 השלם מוהר"ר עובדיה ברטנורה ז"ל וחבר פירש כילא נסחפך
 בפירוט הרמב"ם. ומה שנתאמת אלני. הוא שלא בלבד מפני
 שלפעמים מפרש בענין אחר מפ"י הרמב"ם עשה פירושו שא"כ
 לא ה"ל לעשות אלא הגהות עליו אבל ראה ויוכח כי דרך הרמב"ם
 בסוגיות פירושו לעשות עקרים וכללים למשנה ולכלול עניניה
 ולחברה. וממנה נבין כונת המשנה. ולא זו היא דרך וסוגיות
 פירש"י שמפרש על סדר המשנה אחת לאחת. ולחלקה לחלקים.
 ודבורים קצרי. וסוגיא דעלמא אולא כותיה. כי פירושו נספחט
 על

הקדמת המחבר

על המקרא ועל הגמרא וזאת היתה סבה עמומה שהתחכס הרע"ב ומיבר פירש שלם על המשנה על דרך וסוגיא רש"י ז"ל ומפני כן ומה הטעם בעלמנו כאשר קימו וקבלו מאזרו של גאון ספרות ישראל מרגא ורבנא רבי ליווא זלתי ללמד בישראל המשנה לא היתה על דרך הלמוד כמות שהיא (עכשו) מבלי שום לב לטעיה ופירושה אבל הלמוד הוא עם פירוש מפירושה :

והוא הדבר אשר דברתי בגדול כח מאמר מרגא ורבנא ז"ל ה"ה מואחרו של רבינו הקדוש ז"ל ה"ה אח"י שלמוד המשנה שכל פי מאזרו היא עם הפיר' שחלף עכשו (הרי הוא) כמתעסק בגמרא עם המשנה :

ואני בעניי הבינתי במשנה עם פירוש הרב ברטורה ז"ל דסוגין דעלמא אולא בשעת פירוש מהסיבה האמרה שסוגיותו בסוגיות רש"י בפירוש ונפתולי אלהים נפתלי כתחברתי בחבורה מחבורת יצ"ן ומדי עברי בזה היום הגדול ירחי ידים עם רמ"ז ואין מספר הווה קטנות עם גדולות שם עניות דעתי תהלך עד מקום שירי מגע ומלאו כזה צדוק מן המשנה סמוכות בלתי מפורשות וכמו כן כמה משניות סותרות זו את זו שלא פירשו ישובם וכל זה אינו הסרון בחק המפרש אבל היה שאינה צריכה פירוש ואשכחן הכי לקמאי דקמאי דש"אל מפרש לחשכת יצא וככה עולין לי מן המנין ואמרו ליה רב כהנא ורב אחי לרב מ"ט לא משרטת לן כהלן מילין אמר להן אמאי דלמא לא צריכה ע"כ *וכיוצא בזה במגילה פרק הקורא אבל ראה גם ראה כי בפירוש עלמו נמצאו סתירות מבוחרות וגבולות ולרוב מפני שלפעמים הפס לו פיר' פלוגי ולפעמים פיר' רבי פלוגי ויקרה ג"כ לפעמים שירכיב שני הפירושים ואין הרכבה עולה גם דבריו בעצמם צריכין לפעמים ביאור את כל אלה ראיה עיני ותבן שמך מנכו :

ולפי שאין מכיר החסרון כבעל החסרון כי הוא יודע הסרוגו עד היכן מגיע וכבר אמר בן שלמה בחכמתו לב יודע מרת נפשו ושערתו אני בעלמי וידעתי נפשו כי אכני החסר הכל בני ביולי ולי מן החסרונות הדבות אשר הזכרתי אם מצד צדוק משניות בלתי מפורשות *אם מצד משניות הסותרות זו את זו *אם מצד פירוש הרע"ב על דבריו צריכין ביאור ולפעמים מוזי שטרי אני קרי *ואם שלם אלה לא יעשה לה למשנה ופירושה הנה נשארתי אצלי הגור המשנה משוללת ההכנה והידיעה על מתתה *ובינתי בספרים לדעת עד היכן ידי מגעם *האם אוכל להסלים הסרוגתי *ולמלאות הריקות אשר בידעתי *וכאשר יבעתי והאמתי האמתי כי דבר וירוח לי *אז ראיתי ואספרה בספר ספר וספר הכנותי חקרתי ואם היא שצננה ואתה דע לך מאמרס ז"ל יבעתי ומלאתי תאמין :

ואולם זאת היא עבודתי לרקק במשנה *אם יש בה דבר הצריך לשימוש ולא נחפרש בפירוש הר"ב *ואם להסתירה משנה אחרת *ולא העיר בה הר"ב וכן בפירושו הר"ב אם יש בו דבר הצריך לביאור וטעם *גם אם יש לו סתירה מיניה וביניה וכ"ס מן המשנה *ואשובה אראה בגמרא ופירש"י ובמסופות *ובחבורי הפוסקים ופירושיהם *האם חמלתי בהם פירוש אחר *או ישיב לבם פירוש אחר *ואני מספיק בפי' אחד ולא אצריך להביא פירושים שונים *זאת מאמר הסתר אקיים לומר דבר בשם אמרי *ולעומת זה מצאת חכמים שעל שלא שמעתי אני אומר לא שמעתי *אבל שכך נראה לי *ומי שיש בידו להשיב ישיב *ואם עלי יגבולן של הדברים כאו לדיו והוכרתי להביא דברי המחברים אם הרמב"ם או ר"י בעל הסורה מצד ההכרח אשר לא יבונה וחס צריכים ביאור *אז עיון ולא נתבאר *או שנתבאר *אבל נראה בעיני פי' אחר : אחזקתי ולא ארפנו עד הבאתי בכור הכחינה *אשם כי הבחירה נתונה לך אהה אלוש כערכי *ולא לפי ומיודע לא באתי *ולא ינאטי לדון חליה וחליה :

ואחרי הקורא ידיו משכיל *אם תהיה מתנגל לנפשך לאמר לא עליך המלאכה לגמור *קום קרא את אשר לנפשך יגע *במקום שתצטרך אל טוב טעם *כי ריוח שמתי בין דבור לדבור *מפני טורח הכבור :

ואקים ואתבונן אל המראה לראות ולהבין סכונתה וסכונת החבור *ומה שמו *ומה שם ענינו *כי כן כל מחבר ספר *ראשונים גם אחרונים יקראו בשמות לחבוריהם למשן נוכל ספר שמו בכל הארץ *לאמר בספר פלוגי כתב כך וכך *ובספר פלוגי כך וכך *אבל יש שקראו בשם עלמו של המחבר ויש יקראו לפי ענינו ונושא ונטיה מן הנביאים למדו כמו יחוסע *המאכל *ישעיה ירמיה ודומיהם *וכן שופטים מלכים הללים ומה יקר אם צדקו שיהיה יחידו *וכן שלמה קרא לספר החכמה משלי שלמה *על שם הנושא *ועל שם המחבר *ואף דברי קבלת לפי פירוש חכמינו ז"ל שפירש רש"י מלת דברי הוא הנושא שהם דברי תוכחות על כן ראיתי כי נאות לקרוא חבור זה בשם הרושפות יום טוב על שם הפועל והפעול כי זה נושא שמוסף ביאור על ביאור הרע"ב ז"ל *אם במקום שלא ביאר הוא *אם במקום שדברי עלמו צריכין ביאור *וכן סכונת הדברים עשוין בלל ודמות ותוספות המחברים על הגמרא *וליהות זאת תורם האדם דמאן דמוסיף מוסיפין ליה בסוד הלוקי דרבין *גם מזה הצד יצדק שם סוספות יום טוב *כי זה חלקי אמרה נפשי *חלק איה ממעל *והוא אשר מדד מים בשעל ידרכני כתיב האמת בלי מעל *ונפולת יהודה יקבץ לארצנו ועל כחאמרס במדרש רבס פרשת לו *רב הונא אמר אין כל הגלויות מתקנים מאלא צדוקת המשנה שנאמר גם כיוסנו בגוים עתה תקבלם *אמן כן ישר רצון במהרה בימינו :

אמר

מאימתי

קורין * משעה שהכניס נכנסים לאכול בתרומתו * כהנים שנטמאו וטבלו אין יכולים לאכול בתרומה עד שיעריב שמן דהיינו זאת משעת זאת הכניס מלתא אגב אורחיה קמ"ל שאם נטמאו הכהנים בטומאה שטרתן תלויה בקרבן כגון זב ומזרע אין הכפרה מעכבתו מלאכול בתרומה דכתיב (ויקרא כ"ב) וזאת השמש וטהר ואחר יאכל מן הקדשים זאת שמשו מעכבתו מלאכול בתרומה ואין כפרתו מעכבתו מלאכול בתרומה: עד סוף האשמורה הראשונה * שליש הראשון של לילה שהלילה נחלקה לשלשה משמרות ומס' ואילך לא מקרי חו זמן קריאת שמע דשכיבתי ולא קרינא ביה בשכנך ומקמי זאת הככבי נמי יומתא הוא ולא זמן שכיבתי והמקדמים וקורים קריאת שמע של ערבית מעבוד

מאימתי

קורין את שמע בערבית * משעה שהכניס נכנסים לאכול בתרומתו עד סוף האשמורה הראשונה דברי רבי אליעזר * וחכמים אומרים * עד חצות * רבן גמליאל אומר * עד שיעלה עמוד השחר * מעשה שבאו בניו מבית המשתה אמרו לו לא קרינא את שמע * אמר להם אם לא עדיה עמוד השחר חייבין אתם לקרות ולא זו בלבד (ס"א אמרו) לא כל מה שאמרו חכמי * עד חצות מצותן עד שיערה עמוד השחר * הקטר חלבים ואברים

קורין את שמע בערבית * תנא אקרא קאי דכתיב (דברים י') ודברה גם וגומר בשכנך ובקומך משם למד שחובה על אדם לקרות שמע בערב ובבקר ושאל עכשיו מאימתי זמנו ומדכתיב

בשכנך ברישא הקדים של ערבית * גמרא ועיין במשנה ד' : משעה שהכניס וכו' * כתב הר"ב ברטנור * מלת' אגב אורחיה קמ"ל וכו' הקשו בתוספות תיגאל חדא זימנא (בנגעים פרק י"ד משנה ג') העריב שמשו אוכל בתרומה ותירצו דרגילות של משנה לאשמועינן בקיצור אף למה שמוסרש כבר ע"כ וכ"כ בפרק י"א דשבת דף ז"ט ועיין סוף דמאי וריש פרק י' דשבת וריש ק"פ ופ"י דיבמות :

לאכול בתרומתו * כתב הר"ב דכתיב וזאת השמש וטהר ואחר יאכל מן הקדשים ובפרק הערל דף ע"ד מוקמינן

לה בתרומה * ומ"ש הר"ב דהיינו עד זאת הככבים דהכי משמע קרא עד שיערה הרקיע מן האור והיינו כשיצאו ככבים * רמז"ס פרק ז' מהלכות תרומות ועיין ריש פרק ג' דר"ה :

בתרומתן * וכן לשון חכמים בברייתא בגמרא ותנא קמא אמר משעה שבני אדם נכנסין לאכול פתן צע"ס כלומר שכל מוכן ומש"ה נקט פתן לומר המוסף להם ואין חסרים כלום ולהכי נמי נקטי חכמים ותנא דידן בתרומתן כלומר שהיא מוכנת לפנייהם וכלום חסר כי אם לאכול * ה"כ תנא לישנא דקרא קמ"ל דכתיב (ויקרא כ"ב) כי לחמו הוא * כל: * עד סוף האשמורה * פירש הר"ב שהלילה נחלק' לג' משמרות ופירש רש"י משמרות עבודה של מלאכים ושיר שלהם נחלק לשלשה חלקים ראשונה לכת אחת וכו' והוי מצי למתני עד ארבע שעות אלא נקט עד סוף האשמורה כדאמר בגמרא לאשמועינן שיש היכר לכל אדם בדבר דהא בסוף האשמורה הראשונה חמור נוער ובפירושו לחומש פרשת במדבר בפסוק ושמו את משמרתו כתב כל מינוי שהאדם ממונה ומוטל עליו לעשותו קרוי משמרת בכל המקרא ופליגין משה כמו שאמר בגמרא ופרש"י וכו' : עד שיעלה עמוד השחר * כתב

יוס סומכים אהא דרבי יהודה דאמר לקמן בפרק תפלת השחר תפלת המנחה עד פלג המנחה שהוא שעה ורביע קודם הלילה וק"ל דעבד כרבי יהודה עבד ומיד כשכלה זמן המנחה מתפיל זמן קריאת שמע של ערבית * עד שיעלה עמוד השחר * דכל הלילה מקרי זמן שכיבתי והלכה כרבן גמליאל שגם חכמים מודים לו ולא אמרו עד חצות אלא כדי להרחיק את האדם מן העבודה ומיהו לכתחלה משכיב עונת קריאת שמע של ערבית דמתניתין דהיינו מנחת הככבי אסור לסעוד וכל שכן לישן עד שיקרא ק"ש ויתפלל : מעשה שבאו צדו מבית המשתה * בני רבן גמליאל שמשכיבו לרבנן דאמרי עד חצות וכו' קאמרי ליה הא דפליגי רבנן עלך דוקא קאמרי עד חצות ותולא ויחיד ורבים הלכה כרבים או דלמא רבנן כוותך סבירא להו והאי דקאמרי עד חצות כדי להרחיק את האדם מן העבודה ואמר להו רבנן כוותי סבירא להו והא דקאמרי עד חצות כדי להרחיק את האדם מן העבודה ומייבס אתם לקרות : ולא זו בלבד * כולה מלתא דרבנן בגמליאל היא דאמר לבניו : הקטר חלבים * של

הר"ב והלכה כר"ג * שגם חכמים מודים לו ולא אמרו כו' רבנן כוותי ס' ליהאי דקאמרי כו' וכ"כ הרמב"ם * כלומר צדו בשכנך כוותי ס' דפירושו כל הלילה ודלמא כר"א והאי דקאמרי כו' שהם עשו סייג וזהו כליגו עלי וכו' כ"ר"י ור"א שדכתיב פליגי וא"כ צייג אין הלכה כר"ג דה"ר ר"ג עצמו הוה ר"ג לומר כוותי ס' מן האדם דאילו הכי יחיד ורבים הלכה כרבים * ונ"ל כהנהגה כרבן גמליאל * א"ל על עיקר דין תורה וכ"כ ב"י סימן רל"ה דלהרמב"ם אין הלכה כר"ג לענין סייג : עמוד השחר * יש רגילין דפותרו כוכב השחר וראיתי לרד"ק בתומור אילת השחר (התלים כ"ב) שיש מפרשים אילה שם לכוכב השחר ע"כ א"ל ככאן אין נכון לפרש שעמוד יהיה שם לכוכב ההוא דאף על פי דכוכב נוגה קראוהו כוכב השחר מטעם שאין כאן מקומו מ"מ לשון עמוד לא ינדק * וז"ל הרמב"ם להאור הנוגף בפאת מזרח קודם עלות השמש בכדי שעה וחומש שעה

מ"ה ח"ט שור
מ"ה ח"ט ס'
למ' ש"י א'
כ"ג שפ"י ג'
ה"ס ח"ט ס'
מ"ה ח"ט ס'
מ"ה ח"ט ס'
מ"ה ח"ט ס'
מ"ה ח"ט ס'
מ"ה ח"ט ס'

מן השעות המנויות וטעם זה קרבת שעה אור השמש מן הקיטורים העבים העולים מן הארץ תמיד אשר די עלותה מן הארץ אחד וחמשים מיל ע"כ. ופירוש שעות ומניות במצוה דלקמן תמלאנו. אכלו"ש כ"א מיל מצאתי להוסיף

א מ"ה פ"י ט"ס
ב תכחות ט"ז
ד ג"ה

של קרבנות: ואכרים של עולה תמיד של בין הפרדים שזרק דמו ביום מצוה להטלות הנפחים כל הלילה דכתיב (ויקרא ו) היא העולה על מזוקדה על המזבח כל הלילה עד הבקר: וכל האכלים ליום אחד בגון תודה ומטאת ואשם

וכיוצא בהם טעם באכלים ליום ולילה זמן אכילתן עד שיעלה עמוד השחר והוא המביא לידו כושר: אם כן למה אמרו חכמים עד מצות זק"ש ובאכילת קדשים אכל בהקטר חלבים ואכרים לא אמרו בו חכמים עד מצות כלל ולא נקט ליה הכא אלא להודיע שכל דבר שמצותו צלילה כשר כל הלילה: כדי להרחיק את האדם מן העבירה שלא יצא לאכלן אחר שיעלה

ואכרים מצותן עד שיעלה עמוד השחר וכל האכלים ליום אחד מצותן עד שיעלה עמוד השחר אם כן למה אמרו חכמים עד מצות כדילתהווקאת אדם מן העבירה: מאימתי קורין את שמע בשחרית משיכיר בין תכלת ללבן רבי אליעזר אומר בין תכלת לכרתי (נ"א ל"ג וגומרה) עד הגין החמה. ר' יהושע אומר עד ג' שעות שכן

עמוד השחר ויתחייב כרס. וכן בק"ש ששלח ואמר עדן יש לי שהם ותעבור עונתה: ב בין תכלת ללבן. בין חוטי תכלת לחוטי לבן שבצוית פירוש אחר גזת אמר שבצויה תכלת ויש בה מקומות שלא נקלט הצבע ויפה ונשאר לבן: בין תכלת לכרתי. צבע התכלת קרוב לגווין של כרתי כריתין שקורין פורו"ש בלע"ז: עד שלש שעות. ביום עד פוף שעה שלישית שהוא רביע היום בזמן שהימים והלילות שוים ולעולם זמן קריאת שמע הוא עד רביע היום בין שהימים ארוכים בין קצרים. עכן הא דתמן לקמן תפלת השחר עד ד' שעות ביום היינו עד שליש היום וד' שעות דנקט לפי ששליש היום הוא ד' שעות בזמן שהימים והלילות שוין וכל מקום שזכר

הזכר במלך שזמנו שקראו אילס ע"ש בדף י"א גם עיין במשנה ב' פרק ג' דפסחים. וראה עוד זה מצאתי להראש"ע שבפירושו לחומש פרשת בא בפסוק בין הערבים כתב שעה ושלש שעה מהשעות השוות וכן עוד לו בפירושו לקהלת בפסוק עד שלא תחשך השמש ע"ש. ויש מי שר"ל שהרמב"ם על קריאת הוהיקים שזכר הר"ב במשנה דלקמן ואין ל"ל לפי שא"כ לא היה סומא את דבריו:

הקטר חלבים ואכרים: פי' אכלו של בין הערבים דכתיב היא העולה וכו' וכ"כ עוד סוף פרק ב' דמגילה וכן הרמב"ם שם. ואע"ג דפסטיה דקרא בכל עולה כתיב ולא דוקא בעולת תמיד ובריש פרקו דפסחים מוכח דכל אמורי קדשים דין כל הלילה אלא נקטי תולתא פסיקא.

וב ירוש' הרמב"ם שכתבון ונספרו סרק ד' מהלכות מעשה קרבנות ופרה א' מהלכות תמידין ומזבחי ושל כל חלבי הקרבנות וכל אכרי העולה נאמר. ולשון רש"י הקטר חלבים ואכרים של קרבנות שזרק דמן ביום: וכל האכלין ליום אחד. עיי מה שכתבתי בסוף פסחים: א"כ למה אמרו וכו'. כתב הר"ב אכל בהקטר חלבים ואכרים לא אמרו בו חכמים עד מצות כלל וכו' עד כשר כל הלילה: וכן כתב רש"י וסוים והכי גמי תמן בפרק ב' דמגילה כל הלילה כשר וכו' להקטר חלבים ואכרים ע"כ. כושר וצבוס דוכתא לא אשתמיט למתני עד מצות. ומכל מקום זו לאו ראייה גמורה היא דלמא רבן גמליאל שמעינהו לרבנן דקאמרי הכי וכיון שפידר רבונן הקדוש דברי ר' גמליאל ככאן טוב סמך על עדותו ולא הולך לשנות דברי חכמים כדא"ר. והרמב"ם צ"ד ויהי מעשה הקרבנות פסק בהקטר חלבים ואכרים עד מצות. וכתיב עליו בעל כסף משנה דמשיה הוא בצרכות ע"כ. וכה לית לדברי רש"י. ולכך נראה לי דלאו מתניתין שיעשה לה הרמב"ם אלא מדתירא בתוספתא דס"ב דמגילה ודבר שמצותו צלילה כשר כל הלילה א"ן חייבין עליהן משום נותר. וכו' עד שיעלה עמוד השחר ולישנא דאכל לא יצדק דהא אדרבה היא הנוספת הואיל וכשר כל הלילה משום הכי דין הוא שאין חייבים עליהם משום נותר כו'. אלא הכי קאמר כשר כל הלילה כדיעבד לענין חיוב (אם) כושר לאכלו להחמיר ולכתחלה לא אכל א"ן חייבים וכו' שאין חיוב כרת אלא על העובר על דברי תורה ומ"ש הר"ב דלא נקט אלא להודיע וכו' שכן רגילות המשניות לשנות בקצור מה שכתוב בפירוש בתורה כמ"ש התוספות סוף פרק החולץ: ב וגומרה עד הגין החמה. כדי שיסמוך גאולה לפסלה כותיקים שזכר הר"ב במשנה ה' פרק ג' ונ"א ל"ג וגומרה וראה שכן נוסחת עור א"ח סיתן ספ"ח. והמרדכי פרק ב' דשבת מדלא הביאו ראייה ומשמתינו לברכת לגמור ההלל אלא שהביאו מלשון הש"ס וברייטא דותיקין גומרין: הגין החמה היא מלשון הללו הרמנים (שיר ו) כלומר עד שעה שהחמה מתחלת לזרוח בראשי הארים. הר"י. וכ"כ בערוך: שכן

במשנה כך וכך שעות ביום על דרך זה אמה צריך לחשב ולדון זו הבנתו מפירושו הרמב"ם ונתקבל לי' וטעמו דרבי יחוסף דאמר עד שלש שעות ביום שכן דרך בני מלכים שאין עומדין ממתקן עד סוף שעה שלישיה ורחמנא דאמר ובקומך עד שעה שכל בני אדם עומדים

שכן דרך בני מלכים לעמוד בשלש שעות הקורא ככאן ואילך לא הפסיד באדם הקורא בתורה : ג' בית שמאי אומרים בערב כל אדם ישו ויקראו ובבקר יעמדו שנא' (דברי' ו') ובשבתך ובקומך ובית הלל אומרים כל אדם קורא בדרך שנאמ' (שם) ובלכתך בדרך אם כן למה נאמר ובשבתך ובקומך בשעה שבני אדם שוכבים ובשעה שבני אדם עומדים : א"ר מרפון אני הייתי בא בדרך והטתי לקרות בדברי בית שמאי וסכנתי בעצמי מפני הלסטים אמרו לו כדי היית לחוב בעצמך שעברת על דברי ב"ה :

ד' בשחר מברך שתי לפניו ואח' לאחריה ובערב שתי לפניו ושתי לאחריה אחת ארוכה ואחת קצרה : מקו' שאמרו להאריך אינו רשאי לקצר לקצר אינו רשאי להאריך לחתום אינו רשאי שלא לחתום ושלא לחתום אינו רשאי לחתום : ה' מזכירין יציאת מצרים בלילות "א"ר אעזר בן עזרי' הרי אני בכין שבעים שנה

ממתתם קאמר והלכה כרבי יחוסף ומיהו לכתחלה צריך לכוין לקרות ק"ש עם הגן החמה כמו שהיו הסופרים עושים : לא הפסיד כל יום לא הפסיד מלבדך לפניה ולאחריה אלא אף על פי שצברה עונתה קורא ומברך לפניה ולאחריה : כאלו הקורא בתורה : אף על פי שלא יצא ידי חובת קריאת שמע בעונתה יש לו קבול שכר בקורא בתורה : ג' יטו : על לדיהם דכתיב בשבתך דרך שכיבה : יעמדו : דכתיב ובקומך דרך קימה : כדרכו : בין בקימה בין בשינה בין בשכיבה בין בהליכה : כדי היית ראו היית ליהרג ואם היית מת היית מתחייב בנפשך : ד' שתי לפניו יוצר אור והבנה : ואחת לאחריה : אמת ויציב : ובערב מברך שתי לפניו מעריב ערביש והבנת עולם ושתי לפניו אמת ואמונה והשכיבנו : אחת ארוכה ואחת וקלרה :

אשתי שלפניה קאי ויצר אור ארוכה שפותחת בברוך וחוסמת בברוך וכן מעריב ערביש : אהבה קלרה שחוסמת בברוך ואינו פותחת בברוך : לחתום : בברוך : שלא לחתום : כגון ברכת הסירות וברכת המנוח : ה' מזכירין יציאת מצרים בלילות פרשת יציאת אומרים אותה בק"ש של ערבית ואף על פי שאין לילה זמן יציאת : דכתיב וראיתם אותו פרט לכסות לילה אומרים אותה בלילה מפני יציאת מצרים שבה : כבן שבעים שנה הייתי נראה זקן ולא זקן ממש אלא שהלבינו שערותיו יום שמנו אותו נשיא כדי שיראה זקן וראוי לנשיאות ואותו היום דרש בן זומא

ג' בשעה ששני אדם וכו' בית הלל מביאין ראה מסתק ובלכתך בדרך כלומר כפי שיזמן לאדם שלא יתכוין לא בשכיבה ולא בקימה : וצ"ש אומרים שלא צ"א ובלכתך בדרך אלא למדנו שכל העוסק במצוה פטור מק"ש כלומר שכל זמן שפוסק מהלך בדרך והאריך עוסק במצוה אחרת חייב בקריאת שמע אצל כשתעסק בצלוה וכו' : וכן דברי הכל העוסק במצוה וכו' : ועיין בספרות הר"ב פ"ג משנה ה' ולכן אמרו ב"ה דאם כן הוא מצוה שבלכתו בדרך קורא ק"ש : הרמב"ם : וכו' וטעם סופר כמו שאני עתיד להעתיק במשנה ז' פרק ז' דפאה וע"ש :

ד' בשחר הכא דמזכירין בברכות דלא כתיבי בקרא ניהא ליה למתקט ברישא דשחר כדאשכחן בתמיד דכתיב בקר בתחלה אצל בריש פרקין דמזכירין בק"ש דקאי אקרא

נקט ברישא דערבית כמ"ש שם תוספת דלעיל : ושתיים לאחריה : לשון רש"י בלויאת בירושלמי ז' ברכות הללו על שם שבע ביום הלליתך (הה"ל ב"ק פ"ט) עכ"ל ויראו עינינו לא חשיב דתקנה אחרת היא : תוספת דריש פרקין : להאריך אינו רשאי לקצר : לפירוש הר"ב והרמב"ם צארכה וקלרה : ה"פ להאריך לחתום : אינו רשאי לקצר שלא לפתוח : לקצר שלא לפתוח : אינו רשאי להאריך לפתוח והדר תני לחתום וכו' : ולשון בעל כסף משנה בתחלת הלכות קריאת שמע פירש המשנה לדעת הרמב"ם להאריך כלומר להתחיל ולחתום בברוך אינו רשאי לקצר כלומר שלא להתחיל או שלא לחתום : מקום שאמרו לקצר שם למד דארוך וקצר בחתימה נמי מישיך שייכ וכן כלליהו כמאד וזהו אמר רבי יודן מטבע קצר פותח בברוך ואינו חותם : מטבע ארוך פותח וחוסם : ה' מזכירין איכא למידק אמאי לא תני זוכרון כדדייקנן במשנה ז' פרק ד' דר"ה גבי הסני מתקיע וי"ל כיון שעיקר הכרעה במצות יציאת ועל ידיה זוכרין יציאת מצרים שייך בכיר ליסגא דמזכירין בעל ידי פרשת יציאת מזכירין יציאת מצרים : כבן שבעים שנה פירש הר"ב שהלבינו שערותיו וכו' כדי שיראה זקן וראוי לנשיאות : הכי איתא בהש"ס פרק תפלת השחר : ז"ל דרבנותא קאמר ולא זכרתי עד וכו' כלומר דאף על פי שהיה הנכס מוכג וראוי לנשיאות : מלך הכמתו שהרי)

א יור
ב יציאת
ג יציאת
ד יציאת
ה יציאת
ו יציאת
ז יציאת
ח יציאת
ט יציאת
י יציאת
יא יציאת
יב יציאת
יג יציאת
יד יציאת
יז יציאת
יח יציאת
יט יציאת
כ יציאת
כא יציאת
כב יציאת
כג יציאת
כד יציאת
כה יציאת
כו יציאת
כז יציאת
כח יציאת
כט יציאת
ל יציאת
לא יציאת
לב יציאת
לג יציאת
לד יציאת
לה יציאת
לו יציאת
לז יציאת
לח יציאת
לט יציאת
לך יציאת
לם יציאת
לנ יציאת
לס יציאת
לת יציאת
לו יציאת
לז יציאת
לח יציאת
לט יציאת
לך יציאת
לם יציאת
לנ יציאת
לס יציאת
לת יציאת

שהרי זכה לנס אפני כן אפי' הני בזה לא זכיתי עד וכו' וכיולא
 בזה דברי הרמב"ם אלא שכתב שאינם קרה לו השיבה מלד
 שהרבה לשנות וללמוד ולקרוא יום ולילה עד שמשש כמו
 ונרקה בו שיבה וכו' ואמר אע"פ שהשתדלתי והתחברתי עס

א יג' ר"ס כ"ה
 ח"י פ"ט ה"ה
 ק"ס ס"ט ע"ה
 ס ס"ז ע"ה
 ב ט"ו ע"ה
 טו ט"ז ע"ה
 ס"ט ע"ה
 ס"ט ע"ה

שנה ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים
 בלילות עד שדרשה בן זומא שנא' (ובר' ו)
 למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים
 כל ימי חיך ימי חיך הימים כל ימי חיך
 הלילות וחכ"א ימי חיך העולם הזה כל ימי
 חיך לדהביא לימות המשיח :

פרק ב היה קורא בתורה והגיע זמן
 המקראם כיון לבו יצאואם לאו
 לא יצא בפרקים שואל מפני הכבוד
 ומשיביו באמצע שואל מפני היראה ומשיב
 דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר באמצע
 שואל מפני היראה ומשיב מפני הכבוד
 בפרקים שואל מפני הכבוד ומשיב שרלוס
 לכל אדם : **ב** 'א' הן בין הפרקים בין ברכה
 ראשונה לשניה בין שניה לשמיע ובין שמיע
 לוהיה אם שמיע בין והיה

אנשי החכמה עד שפנתי ע"י כן
 כבן שבעים שנה לא זכיתי וכו'
 עכ"ל ר"ה לקרב הענין אל
 הטב' ושלא היה זה הנס שהזכירו
 חו"ל בדבר היוצא מן הדיקט
 ודעתו זכיואל בזה ודעת
 אחרים תמלא בס"ד במשנה'
 פרק ה' ממסכת אבות :
 ולא זכיתי פירש הר"ב
 לא נצחתי גם בערוך
 ש"מ כן ובהש"ס תניא אמר
 להו בן זומא לתכמים וכו'
 מזכירין יציאת מצרים לימות
 המשיח והלא כבר נאמר
 (ירמיה כ"ג) הנה ימים באים
 פאס ה' ולא יאמר עוד סי
 ה' אשר העלה את בני ישראל
 מארץ מצרים כי אס חו' ה'
 אשר העלה וגומר אמרו ליה
 לא שתעקר יציאת מצרים
 ממקומה אלא שתהא שגבד
 מלכות עיקר ויציאת מצרים סמל לו וכו'
 יוצא בו אתה
 אומר (בראשית ר"ה) ולא יקרא עוד שמך יעקב כי אס
 ישראל וכו' ומנינו שקראו אחר כך יעקב וכו' ולפי
 דפסטיה דקרא דהנה ימים יבגו' משמע כבן זומא בזה
 נהגה דאף על גב דמסנו ליה רבנן שניא בעלמא היא
 ולא סמכינן עליה דשאגי קרא דיעקב דהתם הדריה קרא
 בפירוש כך נראה לי ור"ה לדברי מן המכילתא

זומא מקרא זה : ולא זכיתי לא נצחתי לתכמים ודומה לו ב"ס
 ב"ס ננות כותים בהא זככו ר' לעזר לרבנן כלומר נהגה :
פרק ב היה קורא בתורה פרשת ק"ש : והגיע זמן
 ק"ש אס כיון לבו יצא לדברי האומר מצות
 זריכות כונה לריך לפרש אס כיון
 לבו יצא מתכוין לנצח ידי
 חובתו והאומר מצות א"ן זריכות
 כונה מפרש אס כיון לבו
 לקרות כנקודתן וכהלכתן
 לאפוקי קרא להגיע שאינו
 קורא התיבות כנקודתן אלא
 קורא כתיבתן כדי להבין
 במסרות ויתרות דבקריאה כוו
 לא יצא ואנן קיימא לן כמאן
 דאמר מצות זריכות כונה :
 בספרים לקמן במתניתין מפרש
 מה הם הפרקים : שאל מפני
 הכבוד שאל בשלוס אדם ככבד
 שראוי להקדים לו שלום כגון
 אביו או רבו או שגדול מחנו
 בחכמה : ומשיב וא"ן לריך לומר
 שמש"ב להם שלום אס הקדומו
 לו : ובאמצע הפרק שאל
 מפני היראה אדם שהוא ירא
 מפניו שמא ירהבו וא"ן לריך
 לומר שמש"ב לו שלום אכל מפני הכבוד לא : רבי
 יחודה אומר באמצע הפרק שאל בשלוס מי שהוא
 ירא ממנו ומשיב שלום למי שמוטל עליו לכבדו : ומשיב
 שלום לכל אדם שהקדים לו שלום והלכה כרבי יהודה וכל
 מקום שאסור להפסיק כך אסור לדבר בלשון הקודש כמו
 בשאר

שהבא בלוקט פרשת בא שלא הביא לדברי חכמים שהשיבו לא שתעקר וכו' ומה הטעם דכתר פסטיה דקרא אוליגן
 ורבי לא סידר במשנה אלא התחלת הויכוח שבין בן זומא לתכמים בלבד אבל אין נראה לומר שרבי אלעזר בן עזריה לא שמע
 מאמר ותכמים יאמרו דאס כן אין כאן יצוא כיון שאין חולק ועיין לקמן והרמב"ם מפרשו לשון זכות שלא זכה לדעת הרמז
 שכתבו בכתוב לחיוב זה וכו' גם בערוך פירש לשון זכות ומ"מ בפרק א' מהלכות קריאת שמע פסק הרמב"ם כבן זומא :
 עד שדרשה בן זומא פירש הר"ב באותו היום שנתמנה וכו' ופירש"י ונראה לי שפירש כן מדאמר בגמרא פרק תפלת השמר
 בו ביום שנתמנה וכו' לא היתה הלכה שהיתה פלויה בבית המדרש שלא פירשוה' וגם מהו ר"ה למ"ש לעיל לדברי חכמים
 כשמעו לרבי אלעזר בן עזריה כיון שכל ההלכות התלויות פירשוהו ראוי שיהיו נאמרים כל הלקי הסותר :

שנאמר למען תזכור וגו' ומפני שפירש יציאת שגורה כפי כל מפני קריאתה ביום שעבור מצות יציאת שנה הלכך הגיעו
 לקרואה בלילה לנצח בה הזכרת יציאת מצרים בלילה :

מלכות עיקר ויציאת מצרים סמל לו וכו' יוצא בו אתה
 אומר (בראשית ר"ה) ולא יקרא עוד שמך יעקב כי אס
 ישראל וכו' ומנינו שקראו אחר כך יעקב וכו' ולפי
 דפסטיה דקרא דהנה ימים יבגו' משמע כבן זומא בזה
 נהגה דאף על גב דמסנו ליה רבנן שניא בעלמא היא
 ולא סמכינן עליה דשאגי קרא דיעקב דהתם הדריה קרא
 בפירוש כך נראה לי ור"ה לדברי מן המכילתא

פרק ב אם כיון לבו וכו' כתב הר"ב ברטנורה ואנן קיימא לן כמאן דאמר מצות זריכות כונה ועיין מה שפכתני
 במשנה י"ד פרק ב' דפוכה :

בפרקים שואל וכו' ומשיב וכו' פירש הר"ב שאל כו' ובישיבה הקשתי דאמאי לא פירש התנא וליתני הכא שואל בשלוס
 ומשיב שלום כדעתן בסוף המשנה ומשיב שלום לכל אדם והשיב בני מהר"ר שמואל ש"י דבטור י"ד סימן
 ר"מ ורמ"ב דהשואל שלום לרבו אומר לו שלום רבי וכששיבו אומר רבי ומירי ואס כן כל שכן דמפני היראה שיוסיף ולא רצה
 את לא להאריך אבל בכל אדם שאינו לריך לריך להוסיף קתי התנא שלום וכדיל שמועינן מלשון אגב אורחיה דבכל אדם אין
 הוסיף ומשיב הכבוד והיראה מוסיפין :

מלכות עיקר ויציאת מצרים סמל לו וכו' יוצא בו אתה
 אומר (בראשית ר"ה) ולא יקרא עוד שמך יעקב כי אס
 ישראל וכו' ומנינו שקראו אחר כך יעקב וכו' ולפי
 דפסטיה דקרא דהנה ימים יבגו' משמע כבן זומא בזה
 נהגה דאף על גב דמסנו ליה רבנן שניא בעלמא היא
 ולא סמכינן עליה דשאגי קרא דיעקב דהתם הדריה קרא
 בפירוש כך נראה לי ור"ה לדברי מן המכילתא

לפני

בשאר לשונות: ב בין ויאמר לאמת ויציב לא יפסיק דכתיב
 וה אלהים אמת (ירמיה י') הלכך אין מפסיקין בין אני ה'
 אלהים לאמת וכן הלכה: והיה אם שמוע נהג בין ביום
 בין בלילה דכתיב (דברים יא) ולמדתם אותם את
 בניכם ותלמוד תורה נהג בין
 ביום ובין בלילה: ויאמר אינו
 נהג אלא ביום דאית ביה
 פרשת צניעות שאינה נהגת בליל'
 דכתיב (במדבר טו) וראיתם
 אותו: ג רבי יוסי אומר לא
 יצא דכתיב שמוע השמע לאונך
 מה שאמר מוציא מסיק ומתא קמח
 סבר שמוע בכל לשון שאמר שמוע
 והלכתא בתנא קמא: ולא דדק
 באותיותיה להוציאן בשפתיה
 יפה בשתי תיבות שהתיבה
 השניה מתחלת באות שהתיבה
 הראשונה נגמרת כגון על
 לנכך עשך בשך ואבדתם
 מהרה אם אינו גותן ריח
 צניעות להפרידם ממא קורא
 אותם שתי אותיות בלתי אחת:

רבי יוסי אומר יצא והלכה כרבי יוסי מיהו למחלה צריך
 לדקדק באותיותיה וכן וזה שלא יניח הכד ולא יניח הנח ולא
 ירפה החוק ולא יחזק הרפה וצריך להטין זין של תזכרו שלא
 יהא נראה באומר השכרו בש"ן כלומר כדי שתרבו שר שר
 אין ראוי לשמש את הרב על מנת לקבל פרס: הקודע למפרע
 בקדים פהוק שלישי לשני ושני לראשון וכיוצא בזה: לא יצא
 דכתיב והיו הדברים בהוייתן וכו' כלומר כמו שהן סדורין
 בתורה ומיהו אם הקדים פרשת ויאמר לפרשת והיה אם שמוע
 ופרשת והיה אם שמוע לשמע נראה דאין זה חשוב למפרע
 וינא שרי אינן סדורות כן זו לאחר זו בתורה: יחזור למקום
 שטעה: אם בין פרק לפרק טעה שאינו יודע באיזה פרק
 הפסיק ולראש איזה פרק יחזור חוזר להפסיק ראשון שהוא והיה
 אם שמוע ורמב"ם אומר שהוא ואהבת את ה' ואם באמצע
 הפרק פסק שידע הפרק שפסק בו אבל אינו יודע באיזה
 מקום מאותו פרק פסק חוזר לראש אותו הכרך. היה קורא
 וכתבתם ואינו יודע אם הוא בכתבתם של שמוע או
 בכתבתם שלו היה אם שמוע חוזר לכתבתם של שמוע ואם
 גשפתק לאחר שהתחיל למען ירבו אינו חוזר שעל הרגל לשונו
 הוא

הקורא
 יחזור

והוא אם שמוע ויאמר בין ויאמר לאמת
 ויציב ר' יהודה אומר "ביקדיאמר לאמת
 ויציב לא יפסיק א"ר יהושע בן קרחה למה
 קדמה שמוע לו היה אם שמוע (ירושלמי לג'
 אלא) כדי שיקבל עליו עול מלכות שמים
 החלה ואח"כ יקבל עליו עול מצות. והיה
 אם שמוע לו יאמר שוהיה אם שמוע נהג
 ביום ובלילה ויאמר אינו נהג אלא ביום
 (בלכד כ"א במשנה): ג הקורא את שמוע
 ולא השמיע לאוננו יצא ר' יוסי אומר לא
 יצא קרא ולא דקדק באותיותיה רבי יוסי
 אומר יצא ר' יהודה אומר לא יצא הקורא
 למפרע לא יצא קרא וטעה יחזור למקום
 שטעה

ב לאמת ויציב לא יפסיק פירש הר"ב דכתיב זה
 אלהים אמת גמרא והואיל ובקרא לא כתיב
 ויציב נראה ודאי דבין אמת לויציב רשאי להפסיק כמו באוננו
 בפרק וכו' שבלחן ערוך בסיון ס"ו וי"ל דתנא דנקט
 אמת ויציב אשגרת לישן ולסימן
 בעלמא נקטי כמו דנקט לוחיה
 אם שמוע ולא אמר לוחיה בלכד
 ובגמרא אימא חוזר ואומר אמת
 או אינו חוזר ואומר אמת כו' ולא
 נקט כלל ויציב ומיהו מציון
 בסוף זבחים ששנה וריח ניחוח
 אף על גב דלא אינטרך כלל
 לניחוח וי"ש הר"ב והלכה
 כר"י גמרא:
 למה קדמה שמוע לו היה אם
 שמוע ואם תאמר
 תיפוק ליה דקדמה בתורה ויש
 לומר דה"ק למה קדמה אף לם'
 צניעות דקדמה לכוון אלא ודאי
 אין לנו חוששין לזה שהיא
 קודמת בתורה משום דאמרי אין
 מוקדם ומאוחר בתורה וא"כ היה

לנו להקדים והיה שהיא מדברת בלשון רבים תוספות.
 (דף י"ד: ד"ה למה) ומדשני משום שיקבל עליו עול וכו' הלכך
 פריך ליה דא"כ תקדום ויאמר שיש בהם כן מעין קבלת
 עול כו' דכתיב זה אני ה' אלהיכם ולהיות לכם לאלהי':
 אלא ביום לשון הר"ב דאית ביה פרשת צניעות וי"ל
 הרמב"ם כי המצוה האמורה בפרשת ויאמר והיא
 מצות צניעות אינה משוייבת אלא ביום:
 ג ר א יצא לשון הר"ב דכתיב שמוע השמע לאונך גמרא
 כלומר כיון דבלשון שמיעה הוציא הכתוב שמוע צניעה
 שצריך שישיע לאוננו וכאלו אמר קרא השמע ודלא כבעל כף
 נחת שכתב קרי ביה השמע כי שמוע מבנין קל והשמע מבנין
 הגוסף ועיין בפרק ז' דטוטה וי"ש הר"ב והלכה כתי"ק
 עיין בזה במשנה ב' פרק קמח דתרומות:
 ולא דקדק באותיותיה כמו שפירש וכתבתם שתיא
 כתיבה תמה כך פירש ושגגתם שתיא משנה תמה כך
 פירש בעל כף כתיב ומצלי עיין בש"ס הוא שכתב כן דא
 תני רב עובדיה קמיה דרבא ולמדתם שיהא למוודך תם כדי
 ליתן ריח בין הדברים ובספרי שר מעלני מלך כתבת
 למה לא למד מושגגתם המוקדם ועיין עוד שם והא דנקט
 הר"ב התם תזכרו וכו' שרי אין ראוי וכו' כדתנן במשנה ג'
 פרק קמח דאבות כלומר ולכך יש קפידא יתירה בכתוב זין וזו
 ולעולם בכל האותיות יש לדקדק:
 למפרע וכתב הר"ב ומיהו וכו' שרי אינן סדורין כן זו אחר זו בתורה ורבי יהושע לא קניד לגיל אלא לכתוב וכן
 הא דתנן בין ויאמר לא יפסיק היינו דוקא כשקורא הפרשיות כסדר תקנות הכמים הר"י ור"ש:
 למקום שטעה וי"ש הר"ב ורמב"ם אומר וכו' בפרק ב' מהלכות קריאת שמוע והצ"י בסיון פ"ד כתב משום שצריך
 להפסיק

א חיי' וטו"פ
 סס
 ב חיי' פ"ג פ"ס
 כתיב פוס'ע
 ח"ט ס"י י"א
 וסע"י פ
 ג טו"פ ג' ו"ט
 ח"י פ"ג פ"ס
 ק"ט טו"פ פ"ג
 ט"ז פ"ג פ"ס
 ד ס"ט סע"י א
 ה ח"י
 ו"ט פ"ג פ"ס
 ז טו"פ פ"ג פ"ס
 ח טע"י א
 ט טו"פ פ"ג פ"ס
 י טע"י א

להסתיק בין עולם ועד לואהבת (מ"ט סוף פרק ד' דפסחים)
 א"כיוסו ספק הראשון שצריך לחזור לו וזאתו צבור לו
 שכבר קרא פרשה אחת מק"ט א"א שלא קרא עד לעולם ועד
 ולכך אינו צריך להתחיל מתחלת שמו ע"כ

א ענין פ"ב
 חת"כ ענין פ"ב
 חת"כ ענין פ"ב
 חת"כ ענין פ"ב
 חת"כ ענין פ"ב
 חת"כ ענין פ"ב
 חת"כ ענין פ"ב
 חת"כ ענין פ"ב
 חת"כ ענין פ"ב
 חת"כ ענין פ"ב
 חת"כ ענין פ"ב
 חת"כ ענין פ"ב
 חת"כ ענין פ"ב

הוא הולך : ד גדבך . שורה של בנין אבנים כמו נדבכים
 דאכן גלל בעזרא(ו') ואע"ג דמתפי' לילה נפלי ולא
 מצו מכוני לא הצרכוס חכמים לרדת דק"ט לא בעי כונה אלא
 פסוק ראשון בלבד . מה שאין ראוי לעשות כן בתפלה .

ללכות רחמי היא ובעי כוונה
 הילכך יורדין למטה ומתפללין :
 ה חתן . ששאל בתולה פטור
 מקריאת שמע לילה ראשונה
 משום דטריד שמה לא ימצאנה
 בתולים ואינו שמעתי שמתירא
 שמה יעשה כרות שפכה
 בזעילתו וטרדה דמצוה היא
 ורחמנא אמר ובלכתך בדרך
 בלכת דידך הוא דמחיבת הא
 דמצוה כעירת : אם לא עשה
 מעשה . אם לא בעל עד מ"ט
 שהם ד' לילת טריד משם ואיל'
 לנו גם כה ותול לא טריד ואף
 על פי שלא עשה מעשה חייב
 בקריאת שמע : ו רחץ לילה
 הראשון שמה אשתו . ואף על
 פי שאכל אסור בחציצה :
 אשטטים אינו : קר ומזוגן
 לשון זינה ואיכא צערא אם
 לא היה רוחץ ואין אסור בימי
 אכלו אלא רחיצה של תענוג :
 לא

שמעיה ד' האומנין קוראין בראש האילן
 או בראש הנדבך מה שאינר שאין לעשות
 כן בתפלה : ד' חתן פטור מקריאת שמע
 (במש"ש צננת' ליתא בלילה הראשון) עד מוצאי
 שבת אם לא עשה מעש' מעש' ברבנא מליא
 שקרא בלילה הראשון שנשאת אמרו לו
 תלמידיו לא למדתנו רבינו שחתן פטור
 מקריאת שמע בלילה הראשון אמר להם
 איני שומע לכם לבטל ממני מלכות שמים
 אפי' שעה אחת : רחץ לילה הראשון שמת'
 אשתו אמרו לו תלמידיו לא למדתנו רבינו
 שאכל אסור לרחוץ אמר להם איני כשאר
 כל אדם אסטנים אני : ו וכשמת טובי
 עבדו קבל עליו תנחומין אמרו לו
 תלמידיו לא למדתנו רבינו שאין מקבלין
 תנחומין על העבדים אמר להם אין טובי
 עבדי כשאר כל העבדים כשר היה :
 ח' חתן אם רצה לקרו' קריאת שמע לילה
 הראשון קורא רבן שמעון

ואי תנא מליה וכו' עד כו' הוי הכל בכלל אף הימים . וכן יש לדקדק בלשון הר"ב דהכי סבירא ליה שכתב לקמן עד מוצאי שבת
 שהם ד' לילות ומיניגא למא לי אלא לומר דבד' לילות הוא שפטור אבל לא בימי' אלא שבוה יש לומר דסירכא דלישנא דמתני' דפ'
 בתרא דנדה נקטיה וגם בדקדוק המשנה י"ל דלהכי תני בלילה לפי דמון הכתם בלילה הראשון הוא בועל שכן המצוה דהא משום
 הכי כונסין הכתולה ברביעי לפי שבת דין יושבין בה' כדתנן בריש כתובות והכי קאמר פטור בלילה הראשון דביה בלילה בעיל ואי
 לא פטור גם עד מ"ט : בלילה וכו' פ' הר"ב דטריד טרדה דמצוה גמרא ופי' הרמב"ם מצות פריה ורבייה ובאלמנה אין טרדה'
 עם המצוה מה שאין כן בתולה איתנהו טרדות בתרי גוני כמ"ט הר"ב . עד מוצאי שבת וכו' פי' הר"ב דמשם ואילך לנו גם כה
 לשון הערוך לנו קרוב להזכור כל לשון גם שבתלמוד והמשכילים יבינו ע' כיוהכא לפירוש האחד כשלבנו קרוב לה ימחול לה אף אם לא
 ומצאנה בתולה דהא להכי מצרכינן להנשא ברביעי כדי שישי' לב"ד בעוד כעסו עליו כדמפר' בריש כתובות ולפירוש השני כשהו'
 קרוב לה יעשה בזעילתו ולא יבוס . כדי שלא יעשה כרות שפכה יבוס' ד דיבמות פי' רש"י והר"ב גם רגילי וכן פירש רמב"ם פרק
 קמא דטוטהוהעיקר בעיני שהוא לשון גסות הרוח : מעשה ברבן גמליאל' לאו מעשה לסתור הוא דקא משמע לן אם אדם גדול
 הוא ובנות בעצמו שיוכל להתכוין והוא ראוי ליטול את השם כבסוף פרקין הרשות בידו תוספות : ו רחץ פירש הרמב"ם במי' חמין
 וטעו' דרחץ אשילו תצטע גופו במשמע וזה אינו אסור אלא בחמ' כמ"ט הר"ב במשנה ו' פ' דמ"ק . ור"ב דכתב הרמב"ם במים
 חמין' משו' שהיה א' חמין ולחמין הוא שהיה צריך : אסטנים פירש הר"ב לשון זינה ממלת גנת שלג ואעפ"י שכתב בסמ"ך . ווס
 נמצא הרבה בלשונות הרמב"ם . וטעמו שטיהם ממוצא השיטים :

רשב"ג

ח לא כלהרצה ליטול את השם יטול. אם לא הוחזק חכם ופרוש בשאר דברי און (זה) אלא באזה שמראה בעצמו שיכול לכיוון לבו ואין הלכה כרבן שמעון בן גמליאל. והיונן לקצת מרבוסינו דאמרי דהאידינא כל אדם יקרא קריאת שמע בלילה הראשון שכיון שדורות הללו אין מכונים כל כך בשאר ימים אם לא יקרא בלילה ראשון מיחוי יותר כוזהרא שמראה עצמו שהוא מכוון בכל שעה אלא בשעת משום דטריד במצוה :

פרק ג במי שמתו מוטל לפטיו אחד
מן הקרובי שחייב להתאבל עליהם מוטל עליו לקברו : פטור מקריאת שמע משום דטריד טרדה דמצוה : וחלופיהן שכן דרך שיתחלפין לפי שהכל רוזים לזכות במצוה : את שלפני המטה המזומנים לנשאה כשחגיג המטה חללה ואת שלאחר המטה כלומר בין אותם שלפני המטה

שמעון בן גמליאל אומר לא כל הרוצה ליטול את השם יטול :

פרק ג במי שמתו מוטל לפטיו פטור מקריאת שמע ומן התפילין (במשכן שבגמ' אית' ומכ' מצוה האחרונה פטור) נושאי המטה וחלופיהן חלופיהן את שלפני המטה ואת שלאחר המטה את שלמטה צורך בהן פטור ואת שאין להם צורך בהם חייבין אלו ואלו פטורין מן התפילין : קברו את המת וחזרו אבם יכולין להתחיל ולגמור עד שלא יגיעו לשורה יתחילו ואם לא ולא יתחילו העומדים בשורה הפנימים פטורים והחצונים חייבין : נשים ועבדים וקטנים פטורים מקריאת שמע ומן התפילין וחייבין

ובין אותם שלאחר המטה אם המטה צריכה להם לשאתה פטורין : ואת שאין למטה צורך בהם כגון ההולכים ללוות את המת בלבד לכבודו חייבין אלו ואלו פטורים מן התפילה דלא דאורייתא היא כמו ק"ש ואיכה דאמרי מפני שהיא צריכה כונה יתירה : ב להתחיל ולגמור פטורין פטורין פטורין לטובה : עושים שורות סביב האהל לנחמו בשוכם מן הקבר : ואם לאו שהיה הדרך קרוב מן הקבר עד המקום שבו עושים השורה ואין פנאי להתחיל ולגמור עד שלא יגיעו לשורה : הפנימים הראים האבלים : והחצונים שאינם ראים פני האבלים : ג נשים ועבדים פטורים מקריאת שמע ופני האבלים עשה שהזמן גרמא וכל מצוה עשה שהזמן גרמא נשים פטורות סד"א לחייבין הואיל ואית בה מלכות שמים קמ"ל ותפילין מצוה עשה שהזמן גרמא הם דלילה ושבת לאו זמן תפילין יניחו וסד"א הואיל ואתקיים תפילין למוזוה נשים כחייבו קמ"ל : קטנים. אפילו קטן שהגיע לחינוך לא הטילו על אביו לחנכו בקריאת שמע שאינו מצוי תמיד אלא בעונת קריאת שמע ותפילין משום דסתן קטן אינו יודע לשמור תפילין שלא יסיח בהן : ומייבין

ח רבן שמעון בן גמליאל אומר לא כל וכו' עיין משנה ה' פ"ד דפסחים : השם שם טוב שהוא מדקדק במלות וכו' : **פרק ג פטור** מקריאת שמע

טרדה דמזבז עיין מ"ש מש"כ ד"פ"ב דסוכה :

מקריאת שמע ומן התפילה ומן התפילין נושאי המטה

כו' ה"ג בספר מדוייק וה"ה דפטור מכל שאר המצוות

אלא דפנה אלו שהן חמורות שיש בהם קבלת עול מלכות

שמים ותפילין נמי כדאמר בספר ג' בצמחא הרוצה לקבל

עול וכו' מניח תפילין וקורא קריאת שמע ומתפלל כו' הר"י

ולפי שהתפילין מונחין עליו אפילו לאחר התפילה להכי

נקטינו בסוף אינמי משום דק"ש ותפילה תדירי לשבת

ולילה לאו זמן תפילין כדפירש הר"ב בצמחא ג' וכה"ג ריש

פ"ד בשם החוסר ועיין מ"ש צ"ד לקחן בצמחא ג' והתוספות לא

ובן בסדר משניות דבירושלמי לא גרסינן דהא איתא במכל שכן כמו שכתבו בד"ה אלו ואלו כו' ויש טעום

ספר בצבור שלפניו : וכן יובן מספר חכמת שלמה :

ובין התפילין שם תפילין פירשתיו בריש פ"ד דמנחות : ואת שאין למטה צורך בהן פירש הר"ב

כגון ההולכים ללוות את המת בלבד וכו' ואין להקשות דאכתוב"ה הוא ובמטה דלקחן כתבתי בשם הר"י דג"ה יש

לו דין העוסק במצוה שיש לו עסק לנחם משא"כ ההולכי שאין לו עסק דהוא ונא מקריטרדה :

ב דלת החיר כתב הר"ב פ"ה של קריאת שמע : וכן פי' הרמב"ם ובגמרא אפילו פרק אחד אפילו

סוקא וטעמא דכסוק האשון מקרי פרק כתיב בצמחא ג' פרק דלפילי לא יתחילו דתנחומי אבליים מנהגורייתא

דבכלל ג"ה הו"ו וכו' מן התורה כדאמרין והודעת להם את הדרך (שבוה"ח) זו ג"ה והעסק בהלכה כו' הר"י יפודה :

ג ועבדים בפרק קמא דמגיגה דף ד' גמרינן לה לה פירש רש"י דבאשה כתיב (רברים ב") וכתב לה

וצמחא כתיב (קרא י"ט) או חכמה לא נתן לה :

התפילין מ"ש הר"ב דשבת לאו זמן תפילין לא ספק בן בריש פרק במרא דעירובין שם הארין צ"ס ד' ועוד עיין בספ"ק

דבילה וכו' דאתקיים תפילין למוזוה פירש רש"י דכתיב (רברים ב') וקשרתם וכתנתם : ומ"ש קמ"ל

וטעמא דתפילין אתקשו כפרסה ראשונה לת"ת דכתיב (ש"ב) ושנתם וזמרתם וקשרתם : וכן צמחא (שם י"א) והיו לפוטפות מ' ולמדת וגו' ואלו למוזוה פירש רש"י דכתיב (ש"ב) וקשרתם וכתנתם : ומ"ש קמ"ל

א י"ז סמכות
ב י"ח מ"י פ"ד
ג י"ט אכל ות"ת
ד כ"א ק"ש טו"ט
ה כ"ב י"ז ס"ג
ו כ"ג י"ח ס"ד
ז כ"ד י"ט ס"ה
ח כ"ה כ"א ס"ו
ט כ"ו כ"ב ס"ז
י כ"ז כ"ג ס"ח
יא כ"ח כ"ד ס"ט
יב כ"ט כ"ה ס"י
יג ל' כ"ו ס"יא
יד ל"א כ"ז ס"יב
טו ל"ב כ"ח ס"יג
טז ל"ג כ"ט ס"יד
יז ל"ד כ"י ס"טו
יח ל"ה כ"ב ס"טז
יט ל"ו כ"ג ס"יז
כ ל"ז כ"ד ס"יח
כא ל"ח כ"ה ס"יט
כב ל"ט כ"ו ס"כ

ובמוזה פירש הר"ב דמ"ד הואיל ואזקז לת"ת פירש
 רש"י דכתיב ולמדתם ונומרו וכתבתם ומ"ש
 הר"ב קת"ל דכתיב למצו ירכבו ימיכם גברי בעי חיי כשי לא
 א תי"פ"ז ע"כ בעי חיי רש"י וגמרא דקידושין . ומיהו הך סברא לא אלימא

א תי"פ"ז ע"כ
 תפלה טו"ט
 י"ג ט"ו ר"ב
 סעי'
 נ חיי"פ"ח ע"ה
 נכרות טו"ט
 א"ה ט"ו קטו
 סעי' ר"ב
 ה חיי"פ"ד ע"ה
 תפלה טו"ט
 א"ה ט"ו פ"ט
 כ כ"א ט"ו
 ע"ה ט"ה תפלה
 ז חיי"פ"כ ע"ה
 ק"ט הל' ז
 ח"ו ט"א

והייבין בתפלה ובמוזה ובברכת המזון;
 ד בעל קרי מהרהר בלבו ואינו מברך לא
 לפניו ולא לאחריה . ועל המזון מברך
 לאחריו ואינו מברך לפניו . ר' יהודה "אומ'
 מברך לפניו וכל אחריהם: דה' היה עומד
 בתפלה ונוכר שהוא בעל קרי לא יפסיק
 אלא יקצר . ירד לטבול אפי"כול לעלוות
 ולהתכסות ולקרות עד שלא תנץ החמה
 יעלה ויתכסה ויקרא ואם לאו יתכסה במים
 ויקרא . אבל לא יתכסה לא במים הרעים
 ולא במי המשרה עד שיטיל לתוכן מים .
 וכמה ירחיק מהם ומן הצואה ארבע אמות :
 וזב שראה קריו ונדה שפלטה שכבת זרע .
 והמשמשת שראתה נדה

כולו האו למעקר מעטא
 דולמדת את בניכם ולומר
 דנשים חייבות גם בתלמוד תור'
 כך תירצו הסוספות בקידושין
 אלדתי (רברים ל') כי הוא
 חייך ואימא גברי בעו חיי וכו':
 ד מברך לאחריו . כלומר
 מהרהר לאחריו
 הר"י . ופירש הר"ב דחייבא
 דאורייתא הוא דכתיב ואכלת
 ושבעת וברכת . ועיין משנה
 ח' פרק ו' . ומה שכתב הר"ב
 דבטלוא לטבילתא . עיין
 בסוף פרקין :
 מברך לפניו ולאחריהם .
 פירש רבינו יונה
 דר"ל כפה ופליג בתרתי . ועיין
 סוף פרקין :

וחייבין בתפלה . דתפלה רחמי היא ומדרכין היא ותפלה חף
 לנשים ולחכך בה הקטנים : ובמוזה . דמזו דתימא הואיל
 ואזקז לתלמוד תורה כי היכי דנשים פטורות מת"ת דכתיב
 (רברים י"א) ולמדתם אותם ולא דנתיבם הכי
 כמי נפטרו ממוזה חף על פי
 שיהא מצות עשה שלא הזמנרת'
 קא משמע לן : דברכת המזון .
 מבעיא לן אי חייבות דברכת
 המזון מדאורייתא כיון דכתיב
 (שם ה') ואכלת ושבעת וברכת
 הו"ל ליה מצות עשה שלא הזמן
 גרמא או שגא אין חייבות
 מדאורייתא משום דכתיב (שם)
 על הארץ הטובה אשר נתן לך
 והארץ לא נתנה לנקבות ולא
 אפשיטא : ד בעל קרי עזרא
 תקן שלא יקרא בעל קרי בתורה
 בין שראה קרי לאנסו בין לרנונו
 עד שטבול . ולא מפני טומאה
 וטהרה שאין דברי תורה
 מקבלין טומאה אלא כדי שלא
 יהיו תלמודי חכמים מזויין אלל
 נשותיהן כתרנגולים : מהרהר .

קריאת שמע בלבו כשהגיע זמן המקרא : ואינו מברך לפניו
 ולאחריה . ואפילו בהרהור כיון דברכות לאו דאורייתא לא
 אזכרה רבנן : ועל המזון מברך לאחריו . דחייבא דאורייתא
 הוא ואינו מברך לפניו דלאו חייבא דאורייתא הוא וכבר נסקקה
 ההלכה דבטלוא לטבילתא ובעלי קריו קריון קורין קריאת שמע
 כדרכן ועוסקין בתורה ומתפללין ומברכין כל הברכות ואין
 מערער בדבר : ה לא יפסיק . תפלתו לגמרי אלא יקצר כל
 ברכה וברכה : ולקרות עד שלא תנץ החמה . שהחייבין
 מדקדקים על עצמן לגמור אותה עם הכן החמה דכתיב
 (ההלים ע"ב) יראוך עם שמש : יתכסה במים . ודוקא מים
 עכורים שאין לבו רואה את הערוה אבל ללוים לא : במים
 הרעים . מים פרוחים : במי המשרה . מים ששורין בהם
 פשתן : עד שיטול לתוכן מים . חסורי מחסרה והכי קתני ולא
 יקרא אלל מי רגלים עד שיתן לתוכן מים ושעור המים
 שישל למי רגלים של פעם אחת רביעית : וכמה ירחיק מהם
 מן המי רגלים שלא הטיל לתוכן מים ומן הצואה . ארבע אמות
 ודוקא כשהוא לנדדים או לאחריו אבל לפניו מרחיק כמלוא
 עינו : ד זב שראה קרי . חף על פי שגמא טומאת שבעה
 משום זיבה ואין עבילה זו מטהרתו אפילו הכי צריך טבילה
 לדברי תורה כתקנת עזרא משום קרי וכן נדה אם באה
 לטהר ולטות שכבת זרע הרי היא כבעל קרי ושכבת זרע מטמא האשה בפליטת כל שלשה ימים לאחר תשמיש ולאחר מאן
 הסריח בגושה ואין ראוי עוד להיות ולד נוצר ממנו . והכי פירושו נדה שפלטה עתה תשמיש ששמשא אתמול קודם שראתה כבר
 והמשמשת מטמא שראתה נדה לאחר ששמשא צריפין טבילה :

ח אלא יקצר . פירש הר"ב
 כל ברכה וברכה כלומר פתיחה ופתיחה
 בלבד . ופי"ו במשנה ב' פרק ד' והשפ"א ב' מחלוקת בדבר .
 קריאת שמע מדאורייתא ירהר ואפילו [לא] התזיל . ואין
 לו לקצר . רק ירהר . ותפלה דמדרכין לא יתחיל . ואם
 התחיל יקצר דהם שחקנו תפלה אמרו שיקצר . וברכות
 דק"ט דמדרכין נהו ואינם רחמי בתפלה . משמע שאף אם
 התחיל יפסיק :
 שיטיל לתוכן מים . פירש הר"ב רביעית . ושעורו
 תמלא במשנה ה' פרק ח' דפאה :
 שפלטה שכבת זרע . שעי' שתמלא לא יהיו נשמעות
 לבעליהן ותתקיים שלא יהיו מצויים וכו' . ומ"ש
 כל ג' ימים וכו' הרמב"ם וכמתני' ג' ס"ט דשבת ואינה הלכה
 כמו שכתבו ע"כ ובפרק ח' דמקואות ובחבורו פרק ח' מהלכו'
 אבות הטומאות :
 והמשמשת טמאה חף בלא פליטה . הרמב"ם . ומטעם
 דלעיל . ועוד כל דתקון כעין דאורייתא
 תקון וכתיב (ויקרא ט"ו) ואשה אשר ישכב איש אותה שכבת
 זרע וגו' . ומתאי שפ"א אנטריך לתתיה זולא אנטריך למתני
 בעל

ורבי יהודה פוטר אף במשעבט שראתה נדה פטר ר' יהודה ואע"ג דמטיקרא בת טבילה הוות ואיכ' למימ' דלא סקעא חובת טבילה מניה וכבר כתבנו לעיל דטבילה לטבילות מפני שהיא ת"ק שאין רוב הכבוד יכולין לעמוד בה :

זעל קרי שראה זיבה ועוד משום דלא פסיקא לי' לחוד משעבט לעת לקריו אינו נעשה זכ' כדאי סוף נזיר [ד' ס"ד] ונפ"ז דזבים [משנה ג'] צריכין טבילה עמ"ס בשוף פרק ג' דמקואות : ורבי יהודה פוטר לדבריו דתנא קמא קאמר

פרק ד תפלת השחר

חנות שכן תמיד של שחר קרב עד חנות לרבנו ולר' יהוד' אינו קרב אלא עד ארבע שעות ביום ועד ארבע שעות היינו עד סוף שעה רביעית שהוא שליש היום בזמן שהיום י"ב שעות וכן זמנה לעולם עד סוף שליש היום לפי אורך הימים וקטן כדכתיבין לעיל גבי קריאת שזע' וכל' כר' יהודה : תפלת המנחה עד הערב עד ששקשך : עד פלג המנחה זמן מנחה קטנה הוא מתשעה שעות ומנחה עד הלילה שהם שתי שעות ומנחה נמצא פלג המנחה שהוא חצי

נדה צריכין טבילה ורבי יהודה פוטר :

פרק ד תפלת השחר עד חצות :

רבי יהודה אומר

עד ארבע שעות תפלת המנחה עד

הערב רבי יהודה אומר עד פלג

המנחה תפלת הערב אין לה קבע

ושל מוספין כל היום (לא לגר' יהוד' אומר

עד שבע שעות) : ב' רבינתינא בן

הקנה היה מתפלל בכניסתו לבית

המדרשו וביציאתו תפלה קצרה אמרו לו

מה מקום לתפלה זו אמר להם בכניסתי

אני מתפלל שלא תאדע תקלה על

ידי

שעור זה שעה ורביע ופסק ההלכה בזה דעבד כמר עבד ודעבד כמר עבד והרובה לעשות כדברי חכמים ולהתפלל תפלת המנחה עד הערב יעשה ובלבד שלא יתפלל ערבית בזמן זה שכיון שמחייב אותו יום לענין שתתפלל בו מנחה אינו יכול להחטיבו לילה ולהתפלל בו ערבית ואם בא לעשות כדברי רבי יהודה שלא להתפלל מנחה אלא עד פלג המנחה שהוא שעה רביעית קודם הלילה עושה ומשם ואילך יוכל להתפלל ערבית : אין לה קבע זמנה כל הלילה והא דתני אין לה קבע ולא קתני זמנה כל הלילה לאשמועינן דתפלת ערבית רשות לפי שהיא כנגד הקרבת אברים ופדרים שקרבים כל הלילה והגך רשות נהו שכיון שזרק הדם נראה שקרבן אף על פי שנתאז אברים ופדרים או שאכדו זמניהו האידנא קבלה עליהם כחובה : ושל מוספין כל היום אם אחרת אחר שבע יאז אכל נקרא פושע וכן הלכה : ב' מה מקום כלומר מה טיבה : שלא תאדע תקלה

דלדידי לא נתקנה תקנת עזרא לא לק"ש לא לברכותיה כדלעיל במשנה ד' אינן צ"ת מיידי דמודעה רבי יהודה שאין לו להוציא בשפתיו מפני שמתוך הדבור יעמיק בהם כמ"ס רבי' וינה לעיל :

פרק ד תפלת השחר עיין

במ"ס משנ' ד' ושירוש השעות שם

משנה ב' : תפלת המנחה עד

הערב שכן תמיד של זמן

הערבים קרב והולך עד הערב

ורבי יהודה סבר שקרב והולך

עד פלג המנחה הכי מפרש

בבב"א בגמרא ותימה שהר"ב

פירש בדברי יהודה דזמן מנחה

עד הלילה ובבב"א אסלג המנחה דלרבנן מהדר' וכתבו

המחברים בריש פרק בתרא דפסחים דף ק' תימא אמאי קרי

ליה מנחה דאי משום דמנחה היתה קריבה בין הערבים הלא

גם בשחר קריבה ויש לומר בשחרית יש שם אחר שחרית

ועוד יש לומר דשעת רצון הוא בשעת הקרבת המנחה שאלוהו

נענה כעליות המנחה והרמב"ם בפירושו כתב מנחה

שם נופל על עת מן היום וכו' כשישאר מן היום ס' שעות

ומנחה זמנית ונקראת התפלה השנייה מנחה מפני היות

תחלת זמנה בעת ההיא עכ"ל ולא נתן טעם על השם של

זמן ההוא ומנחתו בפירוש החומש להרמב"ן בפרשת בא

בפסוק בין הערבים שהביא שם פסוקים שכתב בהם מנחת

בוקר מנחת ערב וכתב שמנחה מלשון מנוחת השמש

והשקט אורו הגדול כדמחברגמין למנח יומא והן מנחה

גדולה ומנחה קטנה שהזכירו חכמים עכ"ל : בר היום

דתחלתה מיד אחר תמיד של שחר מה שאין כן מנחה דתחלתה

(לאחר) שם ומנחה כדתנן ריש פרק' דפסחים

ומ"מ משום דמנחה תדיר הקדימה מתניתין ולשון הר"י

שחר

שכנגדו היא תפלת יוצר קודם לקרבן מוסף לפי שהוא דבר יום ביומו ותדיר קודם לשאינו תדיר כמ"ס הר"ב בריש פרק

דזבחים ומ"ס הר"ב ב' הלכה דנקרא פושע עיין במשנה ה' פרק ב' דמילה : רבי יהודה אומר עד ז' שעות כמ"ס ל"ג וכן

בסדר משנה דירושל' י"ג וכן העידו התיספות שכל הספרים ישנים אינו במשנה ואף על פי שהוא בבב"א רבי לא נאמר

במשנה דלא ס"ל כותיה (וכן במשנה ה' פרק ב' דמילה סתם לה כ"ק) אבל בשל שחר ס"ל כותיה דבבב"א (ר"ל בטריות)

תנן כותיה ובשל מנחה נמי ק"ל דעבד כמר עבד וכו' : ב' היה מתפלל וכו' כתב הר"ב שהן מובה וכו' דהני אמרינן ב"ר מה

הוא אומר ולא אמרינן מה היה אומר כדי שיהיה סיפור למה שהיה אומר רבי נחמיה בן חנניא בן הקנה ואז יהיה רשות בידינו לבל אומר

בכניסתו מה הוא אומר ר"ל כשיכנס לבית המדרש מה חייב לומר רמב"ם : שלא תאדע תקלה על ידי לשון הר"ב שלא

אסלג בדבר הלכה

א מ"י מד מס' ק"ט ופד סה' תפל' טו' א"ש כמ"י פנ מ"ב ט"ו ט"ז ע"פ מ"ס ט"ז כ"כ

וישמחו

ב

וישמחו חבירי היריעה שתבא על ידי שאגרום להם שיעשו
 ע"כ. אבל הכסלון בדבר הלכה לא חשיב ליה רעה כיון
 שחביריו רבו עליו וברי הלכה כרבים ולא יבא מזה שום
 תקלה. אבל לשון רש"י הרי רעות שהים שיבאו על ידי
 שאגרום להם שיעשו על כך.

א"כ תמל סופת
 א"כ ס"י קיימתי
 ס"י

וכסלון בדבר הלכה היא אחת מהשמים ולא הולך לזכרה בפירוש: ג' י"ח ואע"פ שהן י"ט ברכת המיין ביבנה תקנה לאחר זמן בימי ר"ג ואלו י"ח הם שאנשי כנסת הגדולה מקנים: אם שגורה בפיו פירש הר"ב שהוא למוד ורגיל בה זכרון פרק דלקמן פירש סדורה צפי במרובה והערך מסיים כמו סגורם ככלתם למאכל (נכלתא) משגרא למיכל. עוד שם בערוך פירוש אחר אש גרסתא התפלה בפיו מלשון שגור אחריו: מעין שמה עשרה. כתב הר"ב האמצעיות בקצור: כגון אחת חוץ לאדם דעת בא"י חוץ הדעת. סלח לנו אבינו בא"י חוץ המרבה

לפלוה וכן כולם חוץ משלשה ראשונות ושלשה אחרונות שלא יסיף ולא יגרע בהם: רמב"ם: ואם לאו וכו' מ"ש הר"ב בשעת הדחק ומיהו איפו מקום סכנה דדיניה שנו לקמן. ומ"ש חוץ מיומות הגשמים וכו' שצריך לומר שאלה בברכת השנים וכו' בגמרא מתקף לה מדרז"ל ונכללה וכו' אשני אחי לאטרודי ויעשה. ובהבדלה דלא שייך לאטרודי שארי ואמרה בתחלת הבינו קאי בקושיא: ד קבע במשנה י"ג פ"ב דאבות כתב הר"ב שני פירושים ופלוגמא דרבי אושעיא ורבינא [דף כ"ע]:

ד"שע וכו' עד ישראל. מקרא מלא הוא בירמיה ל"א: דה יחזיר את פניו. לשון הר"ב לנד ירושלים וכו' כ"רש"י. וכתב הר"י ולא תימא נגד ירושלים לחוד אלא נגד ירושלים וכנגד בית המקדש וכנגד בית קדשי הקדשים ע"ל ורש"י נקט תחלת המכוון והנא נקט קדשי קדשים שהוא מכלית המכוון. ומ"ש הר"ב שלאמר והתפללו אליך דרך ארצם. אגב רהיטא לא דק דה"ל למנקט והתפללו אליך דרך פעיר. (מלכ"א ח') וכך קרא דרך ארצם קאי להעזזדים כח"ל והכי איתא דבריייתא ומיהו פירש"י במתניתין לנד ירושלים משום דתנא בא"י קאי: ו היה יושב בו ולא תהי יחזיר את פניו. דאפילו לעמוד אינו צריך אלא יושב ומתפלל כח"ס הטור סיחן ל"ד ופירש ב"י העעם בקרון א"א שיעמוד מפני שזמנא לכהן ולכהן והך טעמא שייך נמי בספינה ורש"י נחב דטעמא

תקלה שלא יבא מכסול על ידי דמפרש דבריייתא שלא אכסל בדבר הלכה ושמחו חבירי היריעה שתבא על ידי שאגרום להם שיעשו: אפי' נותן הודיה על חלקי. מודה על הטובה שחלקלי ששם חלקי מושגי בית המדרש ושתי תפלות הללו כניסיתו לבית המדרש וביציאתו

ידי וביציאתי אני נותן הודיה על חלקי: ג'
 ר"ג אומר בכל יום מתפלל אדם י"ח. רבי יהושע אומר מעין שמנה עשרה י"ח ע"אומ' אם שגורה תפלתו בפיו יתפלל שמונה עשרה ואם לאו מעין י"ח: ד' רבי איעזר אומר העושה תפלתו קבע אין תפלתו תחנונים. רבי יהושע אומר המהלך במקום סכנה מתפלל תפלה קצרה. אומר יהושע השם את עמך את שארי ישראל בכל פרשת העבור יהיו צרכיהם לפניך בא"י שומע תפלה: דה היה רוכב על החמור ירד (במשני שבגמ' ויתפלל) ואם אינו יכול לירד יחזיר את פניו ואם אינו יכול להחזיר את פניו יכוין את לבו כנגד בית קדשי הקדשים: ו היה יושב בספינה

חובה על כל איש ואיש לאמרן דכ"י אמרינן דבריייתא כניסיתו מה הוא אומר וביציאתו מהו אומר משמע דחובה למיתרניהו: ג' מעין שמונה עשרה. אית דמפרשי בגמרא שאומר מכל ברכה וברכה מן האמצעיות בקצור וחוסם על כל אחת ואחת ואית דאמרי הבינו ה' אלהינו לדעת דרך שהיא ברכה אחת שיש בה מעין כל הברכות האמצעיות של שמונה עשרה וחוסם ברוך אחתה' שומע תפלה: שגורה בפיו. שהוא למוד ורגיל בה והלכה כרבי עקיבא שמי שאין תפלתו שגורה בפיו או בשעת הדחק מתפלל אדם שלשה ראשונות ושלשה אחרונות והבינו

באמצע שהיא מעין כל האמצעיות חוץ מיומות הגשמים שאינו מתפלל הבינו מפני שצריך לומר שאלה בברכת השנים וחוץ ממוצאי שבתות וי"ט שצריך לומר הבדלה בזמן הדעת: ד העושה תפלתו קבע. שתפלתו דומה עליו כמשאוי ולשון קבע. אומר חוק קבוע עלי להתפלל וצריך אני לזאת מחנה: מתפלל תפלה קצרה. ומה היא תפלה קצרה שאומר יהושע את עמך וגו': בכל פרשת העבור. אפילו בשעה שהן פורשים לעבירה יהיו צרכיהם גלויים לפניך לרחם עליהם. פרשת לשון פרישה העבור של עבירה ואין הלכה כרבי יהושע אלא התפלה שמתפללים במקום סכנה הוא כרבי עמוך מרובים וכו' ומתפלל אדם אותה כשהוא מהלך ואינו מתפלל לא ג' ראשונות ולא ג' אחרונות וכשיעבור מקום הסכנה ומישב דעתו צריך לחזור ולהתפלל תפלה בתקנה אם לא עברה עונתה: דה היה רוכב על החמור ירד. אין הלכה כסתם משנה זו אלא בין יש לו מי שיאחזו חמורו בין אין לו מי שיאחזו חמורו לא ירד מפני שאין דעתו מיושבת עליו כשהוא יורד: יחזיר פניו. לנד ירושלים שנאמר (מלכ"א ח') והתפללו אליך דרך ארצם: יכוין את לבו כנגד בית קדשי הקדשים

לכהן ולכהן והך טעמא שייך נמי בספינה
 דספינה

הקדשים • שנאמר (שם) והתפללו אל המקום הזה :
ו באסדה • עלים הרבה קשורים ומהודקים יחד ומשיטים
אותם בנהר וצני אדס כולכים עליהם ובלשון מקרא קרויין
רפסודות • אין תפלת המוספים אלא בחבר עיר • בחבורות

העיר כלומר בצבור ולא ביחיד :
בחבר עיר ושלא בחבר עיר • בין
בצבור בין ביחיד : ר' יהודה
אומר משמו • של ר' אלעזר בן
עזריה • ואיכא בין ת"ק לרבי
יהודה יחיד הדר בעיר שאין סם
עשרה לת"ק אליבא דר' אלעזר
דאמר לא תקנה אלא בחבר עיר
יחיד זה פטור ולר"י אין יחיד פטור
אלא כשהוא במקום עשרה שס"ג
פוטרו והלכה כחכמים :

פרק ה אין עומדין

מתוך כובד
ראש • הכנעה ומורא דכתיב
(תהלים ב') עבדו את ה' ביראה
ועבודה זו תפלה היא : שהים
שעה אחת • במקום שבאו
להתפלל : אפילו החלך שאל
בשלמו • דוקא מלך ישראל אבל
מלך מעכו"ם פוסק שלא יהרגנו
אפי' נחש כרוך על עקבו • דוקא
נחש שרוב פעמים אינו נוטף אבל
עקרב או אפעה מן הדברים
שודאי נושכים וממיתים פוסק :

ב מזכירין גבורות גשמים • תשיב הרוח שאינו לשון בקשה
אלא לשון הזכרה ושבח ומשני שהגשמים אחת מגבורותיו של
הקדוש ברוך הוא דכתיב (איובה) עושה גדולות עד אין
חקר הנותן מטר על פני ארץ משום הכי קרי להו גבורות
בשמים : ושאלה • ותן טל ומטר ל' בקשה : בברכת השמים •
מתוך שהן פרנסה קבעו שאלתן בברכת פרנסה : והבדלה •
במזלי שבת : בחוגן הדעת • שהיא זרבה ראשונה של חול •
וצירושלמי אמרו מפני מה תקנו הבדלה בחוגן הדעת שאם אין
דעה הבדלה מנין • וכן הלכה : ג על קן נפור יגיעו רחמך •
כמו שהגיעו רחמך על צפור וגורת לא תקח האם על הבנים כן
חוס

בספינה או בקרון או באסדה יכוין את לבו
כנגד בית קדשי הקדשים : ז ר' אעזר
בן עזריה אומר אין תפלת המוספין אלא
בחבר עיר • וחכמים אומרים • בחבר עיר
ושלא בחבר עיר • רבי יהודה אומר משמו
כל מקום שיש חקר עיר היחיד פטור
מתפלת המוספין :

פרק ה אין עומדין להתפלל אלא

מתוך כובד ראשי חסידים
הראשונים שהיו שוהים שעה אחת ומתפללי'
כדי שייכנו את לבם למקום • אפילו המלך
שואל בשלמו לא ישיבנו • ואפילו נחש
כרוך על עקבו לא יפסיק : ג מזכירין
גבורות גשמים בתחיית המתים • ושואין
הגשמים בברכת השנים • והבדלה
בחוגן הדעת • רבי עקיבא אומר אומרה
ברכה רביעית בפני עצמה • ר' אליעזר
אומר בהודאה : ג האומר על קן צפור
יגיעו רחמך ועל

דספינה משום ביעמותא דמיה ע"כ : או באסדה • פי' הר"ב
עלים הרבה קשורים וכו' וכן פירש בריש ס"ג דזנים והיה ליל
לגרום בריש באסדה וכו' שראוי כן כספר הרי"ף ויהיה מל'
איסור וקישור אלא לפי שרש"י גם הוא כתב לפירוש זה דהר"ב
וכתב עוד פירוש אחר שהוא לשון

ומשם בסדר רגלי איובי"ג) א"כ א"כ
גירסא שלו בדלי"ת אף לפי פי'
הראשון שכתב הר"ב : ג ל' ז' פי' ס"ד
ז אלא בחבר עיר • לסבירא
ליה דכיון שאין בה אלא
שבת שאין בה תחנונים כמו ב"ח
וגם אין אנו מתפללים אותה
כנגד תפלת תחנונים של חול כמו
שמתפללים תפלת יונק או תפלת
מנחה די שהצבור בלבד יתפללו
אותה • הר"ר יונה :

פרק ה כובד ראש

וכובד ראש דרך משל
הוא • כלומר מפני שראשו הוא
עיקר כל האברים וכשמכבד
אותו עליו כל אברים נכנעים
ויושב בהכנעה • הר"י •
שעה אחת • כתב הר"י אע"פ
שברבנא מקומות
כשאומר שעה אינו ר"ל שעה
דוקא אלא זמן מועט הכא אינו
קא"ל שעה ממש ומוכח לה מצמי' :

למקום פי' הר"י שתייה כונסם כולה צדומות המקום
בלבד ואין הפירוש שיכנו לאמירת התפלה • דמאי
קאמר למקום • לתפלה הל"ל עכ"ד • אבל במשנה שציר' לא
גרסינן למקום וא"כ יכול להיות הפירוש לאמירת התפלה :

לא יפסיק • בדבור דאלו הליכה לא מנינו בשום מקום
שנקרא הפסק • כ"פ רבי יונה :

ב מזכירין עיון מ"ש ריש מסכת תענית : גבורות גשמים •
כתב הר"ב דכתיב עושה גדולות עד אין חקר
והתם כתיב בורא קצות קרן וגו' אין חקר [ישעי' מ'] וכתיב'
מכין הרים בכחו נאזר בגבורה [תהלים ס"ה] • גמ' ריש תענית
וכתבו התו' ולא נקרא כח גשמים או גדולות גשמים משום
דבגבורה איכא כח ואיכא גדולה • א"כ משום דהברכה מתחלת

בהודאה • וההירושלמי הוא • והיינו נמי דאמרינן בגמ' ששקולה כחמית המתים חיים לעולם כד ירדת גשמים
בחוגן הדעת והכי אמרינן בגמ' דלעיל דף כ"ט דלר' עקיבא תשסרי הויין :
פירוש קודם שיחמוס ברכת מודים וטעמו מפני שמודה לשם שזיכה אותו להכין בין קודם לחול' •
הר"ר יונה : ג האומר על קן צפור וכו' • ושנויה גם כן סוף מסכת מגילה • ונוסף סם בבא דויברכך
טובים

פזנים וגל מלאתי בשום נוסח משנה דהכא אך בסדרה שבגמ' וכן ברי"ק אותה נמי [הכא] הכי :

על קול פסוד וכו' כמו שהגיעו רחמיך וכו' כן חוס וכו' וכו' כ' הרמב"ם וז"ל רש"י האומר בתפלתו וכו' וטעמיהו דוקא בתפלה כשאוומר התפלה מחליט הדבר ולהכי משתקין אותו מה שאין כן דרך דרש או פסטי וכן בגמ' הכוונ דנחית וכו' ואמר וכו' כלומר שהיה יורד לפני התיבה : משתקין כתב הר"ב שטעם מנות של הקב"ה רחמים וכו' ז' הרמב"ם ואין הדבר כן שאלו היה דרך רחמנות לא לזה לשחוט חיה או עוף כלל אבל הוא מצוה מקובלת אין לה טעם ע"כ . כלומר זו המצוה וא"כ כיוצא בה ח"ל בפ"ט מהלכות תפלה שמנות אלו גזירת וכו' אפ"פ שבספר המורה חלק ג' פרק מ"ח נראה שהוציא זו המשנה מהלכה ודאמי' כמאן דאמר אין טעם לשום מצו' והר"ן פ"ד דמגיילת משנה ט' כתב ואין אלא גזירות כלומר שאין רחמים במקום הזה שהרי התיר הכתוב שמיטתה ואכילתה אלא גזירות כלומר שאין מטעם הזה של רחמים ואין לנו יודעים שעתם ע"כ . והרמב"ן פ"ב בחומש בפרשת כי תלך כתב שהטעם ללמוד אותנו מדת רחמנות ושלא נתאכזר וכו' :

ש"י' טס טור
טס וכו' קים
כ"ג
ה"י' פ"ט טס'
טס' וכו' כפ"ס
ש"י' ט' קמ'
ט"ט
טס טס כ'
ז טטה ל'
א"ל :

חוס ורחס עלינו : משתקין אותו . שטעם מדומיו של הקב"ה רחמים וכן אין אלא גזרת מלך על עבדיו : על טוב יזכר שמך . משמע על טובתך כדלכך ועל הרע לא מודה והרי לנו מייזון לכרך על הרעה כסם שמכרכין על הטובה : מודים מודים' דמחו כמו מקבל עליו שתי

ועל טוב יזכר שמך . מודים מודי' משתקין אותו . העובר לפני התיבה ושטעה יעבור אחר תחתיו ולא יהא סרבן באוהרה שעה מנין הוא מתחיל מתחלת הברכה שטעה (נ"א זה בה : ד' העובר לפני התיבה לא יענה אחר הבהנים אמן מפני הטירוף . ואם אין שם בהן לא הוא לא ישא את כפיו ואם הבטחתו שהוא נושא את כפיו והווד לתפלתו רשאי : ד' המתפלל לוטעה סימן רע לו . ואם של"ח צבור הוא סימן רע לשולחיו . מפני ששלוחו של אדם כמותו . אמרו עליו על ר' חנינא בן דוסא שהיה מתפלל על החולים ואמר זה חי וזה מת . אמרו לו מנין אתה יודע אמ' להם אם שגור תפלתו בפי יודע אני שהוא מקובל ואם לאו יודע אני שהוא מטורף :

פרק

הבטחתו . כלומר אם בטוח הוא שלא תהא דעתו מטורפת מאימת הזכור : ד' אם שגורה תפלתו . סדורה בפי במרוצה ואיני נכשל בה : שהוא מטורף . שהחולה מטורף כמו אך טורף טורף (בראשית מ"ד) . פירוש אחר לשון טורפים לו תפלתו בפניו כלומר התפלה שהתפללו עליו מטורפת וטורדה ממונו ואינה מקובלת :

פרק

דלוקא משום בטול נשיאות כפיהם התירו בסיפא באם הבטחתו . והנה בספרי פסר להם חמדות אפרקין סעיף כ"ב כתבתי דמשום שהראו לי במדרש רבה פרשת כי תבא דלמדוגו רבותינו שהעונג אמן באם הבטחתו וכו' לכך תורתו לומר דמתני' לרבותא דהפסק גדול כמו נשיאות כפיהם רשאי באם הבטחתו וכו' ש לעניית אמן . אך עתה שבתי וראיתי שאין למדין הלכה ממדרש רבות שהרי ברבות פרשת בראשית סוף פרשה ח' מוייתי למתני' דסוף פ"ו דיבמות דר' יוחנן בן ברוקה אמר שעל שניהם הוא אומר פרו ורבו וקאמר עלה ר' ירמיה ור' יצחק בר מריון בשם ר' חנינא דהלכה כותיה ואנו לא קי"ל הכי וכן בירושלמי פ"ב דפאה הלכה ר' זעירא בשם שמואל אין למדין לא מן ההלכות ולא מן ההגדות ולא מן התוספתות אלא מן הגמרא . ה ששולחנו של אדם כמותו . וילפינן ליה מדכתיב (שמות י"ב) ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל דודאי לא היו שוחטין כל ישראל אלא ששלומו של אדם כמותו . הר"י ועיין מ"ש בריש פ"ב דקידושין : שגוריה פרשתיו בפרק ד' משנה ג' : שהיא מטורף . מ"ה ר"ב לשון טורפין לו וכו' . כלומר התפלה שהתפללו טרופה ומטורדת ממנו . וז"ל רש"י שהוא מטורף החולה לשון טורפים וכו' כלומר התפלה וכו' . נראה שזה שכתב כלומר התפלה לא להסביר פירוש המשנה אלא פי' דטורפין הסביר . ויותר נראה לי דכפי' רש"י חסר וכז"ל שהוא מטורף החולה לשון חסר לשון טורפין וכו' וטעם טה מצי' שידלג הסוסר מתיבות הדומות וז' לון כגון כהא שידלג מתיבת לשון לתיבת לשון :

פרק

אלא אחוץ ונזלות בלבד שהיו טובים מתחלה ונסדו אבל
בבבאי כיון שעומד טעמו בו לא היו מין קלה ומודה למצרכין
עליו . וי"מ דאכולו קאי דאפילו בובאי שלא נפסד טעמו
כיון שמזיק לעולם ואוכל התבואה אין מצרכין עליו . הר"י :

ה מעשה קדירה מ"ש הר"ב
אבל מעשה קדירה
וכו' חזר גם לפירוש הראשון :
והוא אומר על המיגמר .
פי' הר"ב המצרך
ברכת המזון הוא מצרך על
המוגמר . וכן פירש הרמב"ם
ובחבורו פרק ז' מהלכות ברכות
פסק כן . ולישנא דהוא לא
דייק לדרכו דהא משמע
דאדסליק מיניה קאי שהוא
המצרך על היין שלאחר המזון
וכפירש"י . וכתב הר"ר יונה
בשם רש"י אף על פי שאין
מביאין וכו' אלא לאחר הסעודה
היינו לאחר ברכת המזון ובאותו
שעה כבר עברה הסעודה
לגמרי ואין לנו חייבים לתת לזה

מ שדמיה פ"ב
ה"כ טו"ס
ס' ה"כ טו"ס
ו' ו' ה"כ טו"ס
ב' ח"ו פ"ו ט"ס
ה"י י' טו"ס
ס' ק"ד
נ"ח י"ח ט"ס
ט"ס טו"ס ט"ס
ר"ב ט"ס
ר' לה: ט"ס

פטר את הפרפרת שלאחר המזון . ברך
על הפת פטר את הפרפרת . על הפרפרת
לא פטר את הפת . ב"ש אומרים אף לא
מעשה קדירה : ו' היו יושבין (בגמ' ל"ג
לאכול) כל אחד וא' מברך לעצמו הסיבו
א' מברך לכולין בא להם יין בתוך המזון כל
אחד וא' מברך לעצמו . לאחר המזון א'
מברך לכולם . והוא אומר על המוגמר אף
ע"פ שאין מביאין את המוגמר אלא לאחר
הסעודה : ז' הביאו לפניו מליח בתחלה
ופת עמו מברך על המליח ופטר את הפת
שהפת טפלה לו . וזה הכלל כל שהוא עיק'
ועמו טפלה מברך על העיקר . ופטר את
הטפלה :
ח אכל

לברך אפילו הכי עכשו שהביאו אותו מיד אחר סיום האכילה
קודם ברכת המזון אותו מצריך על היין שלאחר המזון מברך
על זה ע"כ . ויש לתמוה על הר"י שכתב בא"ח סימן קע"ד
שדעת הרמב"ם כדעת רש"י שהר"י מבוחר שחלוקים הם . כמו
שחלוקים הם הרמב"ם עם הר"ר שנסתם הגאונים :
המוגמר פי' הר"ב ע"ז בשמים במחקה על האש וכן לשון
רש"י . ובמשנה ר' פ"ב דבינה כתבו לבונה ע"ג
גמלים . וזה עיקר ובכאן שכתבו אש לאו דוקא שהדבר ידוע
שאינן הכל תמרתן עילה מן האש לפי שמתאכלין מיד אלא על
גמלים מתמרין ועולין ועל שם הגמלים נקרא מוגמר שפרגום
גמלים גומרין . ובשיר השירים מקטרות תור ולבונה תרגומו
תתגמרת מן קטורת בוסמים :
ז מליח בפתלה . נראה לי לדרקק ממלת בתחלה לאסוקי
אם אוכל הטפל בתחלה שאינו ראוי שיסמוך על
הברכה שברך על המליח שיאכל אח"כ שא"כ נמצא שנהנה
מן הטפל כשלא בירך עדיין . ומנא תיב"י סימן רי"ב שבעל
תרויח הדשן הורה כן ולפי שלא הביא ראיה ממשנתינו והכס
גדול היה ל"ל שאפשר שסובר דמתשנתינו אין ראיה דאיכא
לזימיר דאצטריך למתני בתחלה דלא תימא דוקא כשנאכלים
בבת אמת כדרך שהיה עושה הלל במצה ומרור :

שהפת

הפת קודם שיצרכו ברכת המזון : שפרת . כל דבר שחלפים
בו את הפת כגון דגש ובזים ודגים קרוים שפרת ופעמים
שהיו מביאים שפיראוף קודם סעודה להמשיך האכילה
ומוריס ומביאים שפראוף אחרות לאחר הסעודה אחר
שמטו ודיהם מן הפת : מעשה

קדירה כגון הריפות וגרס כרמל
וקמח שנתפסל בזים . כגון
הלביבות וכיוצא בהן . ואיך
דמפרשי שפרת דמתניתין פת
הנזומה בקערה שאין בה מראה
לחם למצרכים עלה דורא מיני
מוזות . והשתא ניחא
דאצטריך לאשמועינן ברך על
הפרפרת לא פטר את הפת אף
על גב דהוא נמי מין פת . אבל
מעשה קדירה פטר . ובית
שמאי סבירי כשם שאם ברך על
הפרפרת לא פטר את הפת כך
לא פטר מעשה קדירה ואין הלכה
כב"ש . ו' היו יושבים .
בלא הסיבה הוא אלא
נאעודו לאכול יחד שרגילים היו

כשמטועדים חצורת אנשים לאכול שהיו מסובים [על] מטות
ואוכלים ושוחים בהסבת שמאל : כל אחד מברך לעצמו . שלא
היה להם קבע סעודה בלא הסיבה . ומיהו אם אמרו ניוול
ניכל נהמא בדוכתא פלן אע"פ שלא הסיבו כהסיבו דמי ואחד
מצרך לכלן ומצטרפין נמי לזימון : בא להם יין בתוך המזון כל
אחד מברך לעצמו . הואיל ואין בית הבליעה פנוי ואין לב
המסובים פונה אל המצרך אלא לבלוע מה שפיהם . אם כן
חיישין שמא יחנק כשבא לענות אמן : והוא אומר על
המוגמר . המצרך ברכת המזון הוא מצרך על המוגמר דורא
ע"ז בשמים . ואפ"ג דאיכא דעדיף מיניה אפ"ה כיון דאתחיל
בחדא עביד לאידך : לאחר הסעודה . לאחר ברכת המזון
דהשתא לאו מצרכי הסעודה הוא אפילו הכי כיון שהתחיל
בברכות אחרות גומרן : מוגמר רגילין היו להביא אחר
הסעודה ע"ז בשמים במחקה על האש לרוח טוב : ז מליח
כל דבר מלוח : שהסת טפלה לו . מי שאכל אכילה בסת
מפירות מתוקים ביותר אוכל אחריו דבר מליח לחתך הליחות
הכדבקות בגומו מחמת רוב הפירות . ומשני שאינו יכול
לאכול המליח לבדו אוכל מן הפת עמו . אבל המליח לבדו
עיקר

טפלה לו . ואע"ג דמשמעין דפת פטר את הפרפרת .
שאכל וכו' מפירות מתוקים ביותר וכו' דוקא כפי הא ואלא בענין אחר .
אינה אלא וכו' . וכתבו הסו' וא"ת שירות היו עיקר ומליח טפל ולברך
על

רל"ג

עיקר והסת שפלה לו : ח מברך עליהם ג' ברכות * דכל
שהוא משבעת המינים מברך אחריו שלש ברכות דסבירא ליה
לרבן גמליאל דואכלת ושבעת יברכת לז' אלהים בלבד קאי
אלא אכל שבעת המינים המזכרים לעיל בפרשה ובהאי קרא

על הפירות ולפטור כולהו . וי"ל דמיירי שלא אכל הפירות
באותו מעמד . אי נמי בשעה שאכל פירות גימור לא היה
שם עדין מליח וסת דלא היה יודע שיחלוש לבו מחמת
מתיקות ע"כ . ונראה לי דלפירוש קמח מייירי שבאכילת

שלש ברכות דמיוזי * וברכת זו
ברכת הון . על הארץ זו ברכת
הארץ . הטובה זו בונה
ירושלים * וכן הוא אומר
(דברים ג') הנה הטובה הזה ז'
וחכמים אומרים ברכה אחת *
מעין שלש ברכות אס ענבים
פאנים ורמונים זתים ותמרים
אכל מברך על העץ ועל פרי
העץ ועל ארץ חמדה טובה וכו'
וחתם על הארץ ועל הפירות *
ובארץ ישראל חותם על הארץ
ועל פירותיה וברכה זו ענמה
מברך על היין אלא שפוחה בה
על הגפן ועל פרי הגפן ועל כל

דבר הנעשה מחמת מיני דגן במקום על העץ ועל פרי העץ
אומר על המחיה ועל הכלכלה וחותם על הארץ ועל המחיה :
אפילו אכל שלק . של ירק והוא מזונו שסומך עליו למזון מברך
ג' ברכות דואכלת ושבעת אכל מאי דאכיל קאי והלכה כחכמים
שאין מברכין ג' ברכות אלא אלהים * ועל שבעת המינים ברכה
אחת מעין ג' ועל כל שאר דברים בורא נפשות רכות וחסרונם *
פירוש חסרונם כמו לחם וזים שא"ל להתקיים בלא הם על
כל מה שברא להחיות בהם נפש כל חי כלומר על כל מה
שנעולם שגם אם לא נבראו יכולין הנריות להתקיים ולא
נבראו כי אם לתענוג ולתוספת טובה ומפני שיש בברכה זו
ב' ענינים הויא ברכה ארוכה ופוחתה בברוך ופוחתה
כדאיתא בירושלמי שחותמים בא"י חי העולמי : השוחה מים
לצמאו * דוקא . מברך שהכל אבל כשותה מים לבלוע מאכל
שנתחבו לו בנרובו וכיוצא בזה אינו מברך : רבי טרפון אומר
בורא נפשות רבות . מברך לפני שתיית המים ואין הלכה כר'
טרסון לא לפנייהם מברך שהכל ולא אחרייהם בורא נפשות רבות :

ח אבל תאנים ענבים ורמונים מברך
אחריהן שלש ברכות דברי רבן גמליאל *
וחכמים אומרים ברכה אחת (ס"א ל"ג מעין
שלש) . רבי עקיבא אומר אפילו אכל
שלק והוא מזונו מברך אחריו שלש
ברכות * השוהה מים לצמאו אומר
שהכל נהיה בדברו . רבי טרפון אומר
בורא נפשות רבות :

פרק ז שלשה שאכלו כאחד חייבין
לזמן אבל דמאי
ומעשר ראשון שנטלה תרומתו . ומעשר
שני והקדש שנפדו והשמש

הפירות היה לפניו מליח וסת
אכל כמלך אחר כך מלאכלו
לאיזה סיבה והלך לו . ואחר
כך חזר וכמלך לאכלן מפני
חלישת הלב :

ח תאנים וענבים . וכן
במשנה ו' פרק ב'
דמעשרות גם דריש פרק ג'
דזכורים לא שנאן כסדרן
בכתוב גפן ותאנה * ויש לומר
קרא דאתא למימר בשבח ארץ
ישראל הקדים המשובה יותר
וכדאמר כל המוקדם בסמוך
מוקדם לברכה * והתנא דמיירי
באכילתן ומקדים המתבשל

תחלה . וכן בזכורים המתבכר תחלה כדאמרינן בהמקבל
דף ק"ו חזי סיון ותמוז וחזי אב קיץ ואלו הבציר הוא בתשרי
כמו שהוכיחו החוס' ברפ"ג דב"ב ועמ"ש שם :

ברכה אחת . דס"ל ארץ אשר לא במסכנת הפסיק הענין
גמרא . והר"ב שכתב ברכת היין דפותחת על הגפן
וכו' ולא פירש החתימה כמו שמפרש חתימה דברכת חמשת
מיני דגן משום דס"ל כמ"ש החוס' דבכולן חותמין על הארץ
ועל הפירות :

פרק ז לזמן פירש הר"ב לברך בלשון רבים . דכתיב
(תהלים ל"ד) גדלו לה' אתי * א"כ

דכתיב (יברים ל"ב) כי שם ה' אקרא הבו גדול לאלהינו *
גמרא : דמאי פירש הר"ב דרוב עם הארץ מעשרין הן
כלומר ולהכי מאכילין את העניים דמאי ומשום הכי חזי ליה
ולא הוי אכילה בעצירה דמגו דאי בעי מפקיר לנכסיה ומאי
ליה * וכ"כ במשנה ד' פ"ק דמאי וכן הוא בגמרא :
ומעשר שני . כתב הר"ב שהבעלים מוסיפים חומש *
עיין במסכת מעשר שני פ"ד משנה ג' ובפרק ה'
דערכין ועיין בפ"ק דתרומות משנה ה' דהתם לא פירש הר"ב
לענין

מלצה הבאה בעצירה דרוב עמי הארץ מעשרים הם : שנטלה
תרומתו * ואף על פי שלא נטלה ממנו תרומה גדולה כגון בן לוי שהקדים את הכהן ולקח המעשר בשבילים קודם שנטל הכהן
תרומה גדולה והכהן היה לו ליטול תרומה גדולה תחלה אחד מחמשים דרומה קרייה ראשית מלא תרומה גדולה של כהן
בדרך המעשר הזה אחד מחמשים שבו לבד מתרומת מעשר שעל הלוי להפריש תרומה ממעשרו ואשמעינן מתניתין דהכא
דפטור הלוי מלהפריש ממנו תרומה גדולה דכתיב (בסדר י"ח) ותרומתם ממנו תרומת ה' מעשר מן המעשר . מעשר מן
מעשר אחרתי לך ולא תרומה גדולה ותרומת מעשר מן המעשר : ומעשר שני והקדש שנפדו * כגון שנתן את הקדש ולא נתן את
החומש שהבעלים מוסיפים חומש וקממע לן תנא דאין החומש מעכב :

ערכין יד :
הס' גימ' / פס'
הס' נרכו' / טושיג'
הס' א"ס / סי' קנפ'
הס' / מ"ק / סה'
ברכות הלכ' ג

לענין חומש והן דברי הר"ש ואע"ג דהך דהכא הן דברי גמ' *
ו"ל כמ"ס התו' בס"ג דעירובין דף ל"א ללא פשיט בפרק הזהב
מהמשה לאין חומש מעכב משום דאיכא למדמי ולאוקמי
כשנתן החומש ולא קתני למעשר שני אלא אגב דקתני מעשר

ראשון: והכותי פי' הר"ב
מן העכו"ם שהגיה מלך אשור
מכותא * כמו שגאמר (ס"ב י"ו)
ויבא מלך אשור מבבל ומכותא
ומעול ומממת וגו' * ונ"ל שלכך
לא קראם בשם בבלי שהוזכר
ראשונה בכתוב * לפי ששם בבלי'
הושאל לבני אומותינו כמו שתר' *
במשנה ד' פ"ו דיומא ופרק י"א
דמנחות ולכך קראם בשם אומה

הגזירת ראשונה אחר בבל * ומ"ס הר"ב והיו שומרים התורה *
אע"ג דהכתוב נווח (שם) אתה' היו יראים ואת אלהיהם היו
עובדים * כתב הרמב"ם לקמן בסוף פ"ח שגאורך הימים
למדו תורה וקבלוה על פשוטה * וכ"כ התו' בפרק קמא דסוכה
דף ח': **טבל** פי' הר"ב דגן שנמח בענין וכו' * דמן
התורה אינו חייב אלא דומיא דהיוצא השדה * הר"ר יונה *
שלא נטלה תרומתו * פי' הר"ב שהקדים לוי את הכהן
בכרי לאחר שנתמרח פירשו בגמ' וכתב גבי לויס
מכל מעשרותיכם תרומה כל גז תרומה שבו תרומתוהיא
אידגן וחלה עליו רשות כהן' דכתב גביה (דברים י"ח) ראשית
דבגד * ובעודו בשבלים ללא אידגן לא חלה עליו רשות כהן
ופטור הלוי כדלעיל ועיין בפרק ה' דפאה משנה ב' מ"ש בשם
הר"ש ב"ה מעשר וכו' * וכתב רבי יונה ז"ל דמש"ה הכא דהל
עליו כבר חיוב תרומה גדולה * כשעדיין לא נטלה * אע"ג
דתרומת מעשר נטלה * קרי ליה לא נטלה תרומתו * ולעיל
ללא חל עליו חיובא כשנטלה תרומת מעשר קרי ליה נטלה
תרומתו אע"ג דהתרומה גדולה לא נטלה ע"כ * ופירוש מלת
מרוח בסוף פ"ק דפאה :

והקדיש שלא נסדו * פי' הר"ב שחללו על גבי קרקע וכו'
ורחמנא אמר ונתן את הכסף * אין הפסוק כן אלא
(ויקרא כ"ו) ויסף חמישים כסף ערכך עליו והיה לו ודרך
הסוגיא לקר' ולומר בלשון אחר קל וכו' תוספת פי"ח דשבת
דף קכ"ח ע"א ועיין מ"ש שם משנה א' *
אין מומנין עליהן * איכא מרבנותא דבבלי דדוקא נקיט
מומניס * דאלו ברכת הנהנין מברך דהא נהנה אלא
לפי שהן דברים האסורים הוי כאין להם קבע לזמן עליהן *
ואיכא מרבנותא דבבלי דאף ברכת הנהנין אין מברכין משום
שגאמר (ההלים י') ובוטע ברך נאך ה' והכי מסיק בב"י סי'
קנ"ו וכתב בכ"מ דמשום רישא דאף מומניס נקט נמי בסיפא אין מומנין *
ודעת הר"ב בזה עיין במשנה ד' פ' קמח' דדמאי וכמה
שאכתוב שם בס"ד :

ב נשים כהב הר"י על שם רש"י ז"ל דאפי' אם בעליהן לא משום דאין חברתן נאה : ועבדים כהב הר"ר יונה בגמרא
מפרש טעמא משום פריעותא

והשמש שאכל כוית * דמיה דתימא כיון שהשמש אין לו קביעות
אלא הולך ובה אין מומנין עליו קמ"ל וכלל הני אשמועינן דאף
ע"ג דדמו לאסור אין כאן צרכה בעבודה : והכותי * מן העכו"ם
שהביא מלך אשור מכותא ומשאר ארצות ויוש' אומס בערי
שימרון ונתניירו תמימת האריות

והשמש שאכל כוית * והכותי מומנין
עליהם אבל **אכר טבל** ומעשר ראשון
שלא נטלה תרומתו ומעשר שני והקדיש
שלא נפרו והשמש שאכל פחות בכוית
והעכו"ם אין מומנין עליהם : **ב נשים**
ועבדים וקטנים אין מומנין עליהם **עד**
כמה

שהיו אובלים ב"ס כמפורס בספר
מלכים וכו' שומרים תורה
בבכתב וכל מנה שהחזיקו בה
מדקדקים בה יותר מישראל
לפיכך היו מאמנים בהם בקלת
המ"ת עד שבדקו אחריהם
ומצאו להם דמות יונה בראש
הר גריזים שהיו עובדים אותה
וג'אז עשאום כעכו"ם גמורים

לכל דצריהם הלכך האידנא אין מומניס על הכותי : אכל טבל *
דגן שלא נטל ממנו תרומה ומעשרות קרוי טבל ופירושו טבל
שב לא ואין צריך לומר טבל דאורייתא אלא אפי' טבל דרבנן
כגון דגן שנמח בענין [שאינו נקוב] שאינו טבל אלא מדרבנן
אין מומנין עליו : ומעשר ראשון שלא נטלה תרומתו * לאו
תרומת מעשר קאמר דהיי טבל גמור הוא אלא כגון שהקדים
לוי את הכהן בכרי לאחר שנתמרח והוקבע לתרומה מן התורה
ונטל מעשר ראשון תהלה ואחד מחמשים שבו היא ראויה לתרומ'
גדולה לכהן וכל מה שלא נתן ממנו תרומה גדולה זו אף ע"פ
שהפריס תרומ' מעשר אין מומנין עליו ואם היה מקדימו בשבלי'
קודם שנתמרח לא היה צריך להפריס תרומה גדולה כדכתבי'
לעיל : ומעשר שני והקדיש שלא נסדו * א"ל לומר שלא נסדו
כלל דהא מילתא דפשיטא היא אלא שנסדו * ולא נסדו כהלכתן
כגון שסדה מעשר שני בגרוטאות של כסף או במעבע שאין עליו
צורה ורחמנא אמר (דברים י"ד) ולרת הכסף בדבר שיש בו
צורה והקדיש שחללו ע"ג קרקע ולא בכסף ורחמנא אמר ונתן
את הכסף : והשמש שאכל פחות מכוית * משנה שאינה צריכה
היא אלא אידי דהדר לרובא לצורך הדר נמי להא : והעכו"ם *
בגר שמל ולא טבל מיירי ואשמועי' דכל כמה דלא טבל עכו"ם
הוא ולעולם אינו גר עד שימול ויטבול : ב וקטנים אין מומניס
עליהם * דוקא קטנים שאין יודעים למי מברכים אבל קטן
היודע למי מברכין מומניס עליו ואיכא מרבנותא דאמרי דלא
אמרו קטן היודע למי מברכין מומנין * אלא בגין שלשה עשר
שנה ויום אחד שלא הביא שתי שערות והוא הנקרא קטן פורח
אבל בבביר מהכי אין מומנין עליו ואשילו יודע למי מברכין
וצירושלמי מיייתי הלכה למעשה דאין מומנין על הקטן
כלל

ודעת הר"ב בזה עיין במשנה ד' פ' קמח' דדמאי וכמה
שאכתוב שם בס"ד :

כלל עד שיגדל ויביא שתי שערות וגו' מומנות לעצמן ועבדים מומנין לעצמן אבל נשים עם עבדים לא משום פרישותא : עד כוית . וכן הלכה ולא כרבי יהודה דאמר עד כביצה : ג בשלשה והוא אומר ברכו . דהא בלאו

פרישותא לעבדים שטוסי זימה הן וכיון שעם האנשים השודים משום פרישותא כל שכן עם הנשים . וש"י במשנה ז' פרק' דפסחים : עד כוית . כדמפרש אביי במרא' ואכלת זו אכילה ושבעת זו שתייה ואכילה ככוית . ורבי יהודה

כ"ה ט"ה ט"ו ט"ז ט"ח ט"ט כ"א כ"ב כ"ג כ"ד כ"ה כ"ו כ"ז כ"ח כ"ט ל' ל"א ל"ב ל"ג ל"ד ל"ה ל"ו ל"ז ל"ח ל"ט מ' מ"א מ"ב מ"ג מ"ד מ"ה מ"ו מ"ז מ"ח מ"ט נ' נ"א נ"ב נ"ג נ"ד נ"ה נ"ו נ"ז נ"ח נ"ט ס' ס"א ס"ב ס"ג ס"ד ס"ה ס"ו ס"ז ס"ח ס"ט ע' ע"א ע"ב ע"ג ע"ד ע"ה ע"ו ע"ז ע"ח ע"ט פ' פ"א פ"ב פ"ג פ"ד פ"ה פ"ו פ"ז פ"ח פ"ט צ' צ"א צ"ב צ"ג צ"ד צ"ה צ"ו צ"ז צ"ח צ"ט ק' ק"א ק"ב ק"ג ק"ד ק"ה ק"ו ק"ז ק"ח ק"ט ר' ר"א ר"ב ר"ג ר"ד ר"ה ר"ו ר"ז ר"ח ר"ט ש' ש"א ש"ב ש"ג ש"ד ש"ה ש"ו ש"ז ש"ח ש"ט ת' ת"א ת"ב ת"ג ת"ד ת"ה ת"ו ת"ז ת"ח ת"ט י' י"א י"ב י"ג י"ד י"ה י"ו י"ז י"ח י"ט

כמה מומנין "עד כוית ר' יהוד' או' עד כביצה : ג כ"יצד מומנין בג' אומר נברך . בג' והוא אומר ברכו . בעשרה אומר נברך לאלהינו . בעשרה והוא אומר וברכו . א' עשרה והוא עשרה רבוא . במאה אומר נברך לה' אלהינו . במאה והוא אומר ברכו . באלף אומר נברך לה' אלהינו אלהי ישראל . באלף והוא אומר ברכו . ברבוא אומר נברך לה' אלהינו אלהי ישראל אלהי הצבאו' וישב הכרובי' על המזון שאכלנו . ברבוא והוא אומר ברכו . כענין שהיה מברך כך ענין אחריו ברוך ה' אלהינו אלהי ישראל אלהי הצבאות וישב הכרובים על המזון שאכלנו ר' יוסי הגלילי אומר רפי רובה הקהל הן מברכין שנאמר (תהלים ס"ח) במקדלות ברכו אלהים ה' ממקור ישראל . אמר רבי עקיבא מה מצינו בבית הכנסת אחד מרובין ואחד מועטין אומר ברכו אתה' . רבי ישמעאל אומר ברכו את ה' המבורך : ד' שלשה שאכלו באחד

סבירא ליה ואכלת ושבעת אכילה שיש בה שביעה ואיוו היא כביצה . ואף על גב דקרא' בברכת המזון בעלמא בלא זימון נמי מיירי כבר כתבו התוספות דאין הכי נמי דהוא הדין ברכת המזון בלא זימון אלא דרבנן אשמועינן לאפילו על כוית נמי מומנין . ע"כ . וש"י במשנה ה' פרק' דסוכה . ופסק הר"ב וכן הלכה אף על גב דהו' סתם דלעילוי השמש שאכל כוית ואמר כך מחלוקת הכא אשכחן רבי יוחנן דסביר' ליה ככוית כדאיתא (בתוספתא) ומה שהאריך הר"ב לכתוב ולא כר' דאמר כביצה משום דבסוף פרק' ג' דפסחים שמעינן לרבי מאיר ור' איפכא . ומשום הכי אמר ר' יוחנן מוחלפת הש"ס ואשמיעינן הר"ב דלא סבירא ליה למוחלפת אלא כדמטי אביי דהכא בקראי כלוגי כה"ש שם בס"ד . ומכל מקום הני קראי אשמכתא בעלמא כה"ש שם התוספות דמדאורייתא שביעה

גמורה בעינן כה"ש במשנה י' פרק בתרא דמגילה :

ג בעשרה אומר נברך לאלהינו . עיין במשנה ג' פ"ד דמגילה : נברך לאלהינו . כתבו התוספות והר"י דלא גרסינן בלמ"ד דבשיר והודאה כתיב שירו לה' הודו לה' אבל בברכה לא מצינו בלמ"ד כדכתיב במקלות ברכו אלהים ברכו עמים אלהינו : וכן מפרש בסדר רב עמרם ע"כ . וכתב הב"י סימן קצ"א שהטעם כדפי' רש"י אדאמרינן דאין אומרים נברך למי שאכלנו משלו דמשום דהוה משמע דמרבין הן זהו זה וזהו זה . והכא נמי דכותא ע"כ . ופסק הר"ב דאין לומר ברכו אלא נברך . כדאמר שמואל דעדיף הכי כדי שלא יוציא עצמו מן הכלל . והר"י הביא ירושלמי דמוטיב מוקרא בתורה ומטי דאומר המבורך וזה כולל עצמו ע"כ . ואכתי איכא למידק דלתקנו בפרוייכו בחד נסחא . ואפשר שראוי לקר' בברכת הזימון הואיל דברכת המזון ארוכות הן . ובברכת התורה היה נראה להם להאריך שנברך אתה' היה קצרה ביותר . ויש עוד שינוי בנוסחי אלו הברכות זו מזו . דברכת הזימון תקנו אלהינו ובברכת התורה ה' . אמנם זה מבואר כי הזימון הדין נותן לכלכל את ברואיו ולפיכך תקנו זה השם שהיא מדת הדין והוראתו אלהות ואדנות . אבל התורה לא נתנה אלא בחסדו כדאמר (ישעיה ס"ב) למען דקו יגדיל תורה ויאדיר כי איוה שורס הדין הנוספת להודיע דרכיו ומשפטיו לברואים ופרי לא עשה כן לכל עכו"ם שהם גם כן ברואיו ולפיכך תקנו בברכת התורה שם זה שהיא מדת הרחמים : במקלות ורבי עקיבא סבירא ליה בעובדים שזמני אמו שאמר שירה על הים משתעי קרא . ורבי יוסי הגלילי הוא ממקור נפקא . גמרא : טה מצינו בבית הכנסת . וכתבו התוספות דכהא מודה רבי יוסי הגלילי . וטעמא דבבית הכנסת אלו נכנסים ואלו יוצאים ולאו אדעתיה דשליח צבור אבל בברכת המזון הן קבועין ומעורבין ואין יוצאין עד לאחר ברכת המזון אין לעשות בצינא : ד' שלשה שאכלו כאחת אינן רשאין לחלק . גמרא . מאי קמ"ל תנינא חדא זכא בריש פרקין

א דם פ"י ט
 שו"ת סי' קצ"ד
 סעי' ב
 ב"ב כל ה"ז
 מ"ב
 פ"ד
 ס"ה
 פ"ג
 פ"ד
 פ"ה
 פ"ו
 פ"ז
 פ"ח
 פ"ט
 פ"י
 פ"יא
 פ"יב
 פ"יג
 פ"יד
 פ"טו
 פ"טז
 פ"יז
 פ"יח
 פ"יט
 פ"כ
 פ"כא
 פ"כב
 פ"כג
 פ"כד
 פ"כה
 פ"כז
 פ"כח
 פ"כט
 פ"ל
 פ"לא
 פ"לב
 פ"לד
 פ"לה
 פ"לז
 פ"לח
 פ"לט
 פ"לכ
 פ"למ
 פ"לנ

שלושה שאכלו וכו' . הא קמ"ל שלשה שיטבו לאכול כאלה
 אצ"ס שלא אכלו . אי נמי סכל אחד הכל מכברו אי נמי שלשה
 שבאו [עדיין] מב' חבורות של ג' ג' ולא הקדימו הנך ואומימו
 עלייהו בדוכתייהו :

ששה נחלקים . דהא דתני
 בשלשה והוא אומר
 לאו מסוס דעדיפא
 אלא רשאי גם כן לומר
 כדמסקינן בגמרא אליבא
 הא דשמואל שכתבתי לעיל :

פרק ח מברך

נו' . כתב הר"ב וכשם שקדם
 וכו' כן הלשון בצרייתא ומשרש
 בגמרא לחדא ועוד קאמר :
 על ה"ן . כתב הר"ב שה"ן
 או הפת גורמין . והכא
 נמי איכא חדא דלמון וטוד
 דתדיר ושאינו תדיר תדיר
 קודם . (כדפירש הר"ב בריש
 פרקי דזבחים) . והכי מסיק
 בצרייתא :

ב נוטלין לידים . תמן תנין

חפכת ידים מו רביעית נוטלין לידים . והיינו נמי נוטלין
 לידים כלומר לוקחים מים לידים . ונוסח הברכה תוכיח
 נוטלת ידים כמו נוטלת לולב שענינו לקיחה אמה דאת
 אומר ולקחתם לכם וכו' ואף על גב דהתם עיקר המצוה
 לקיחת לולב והכא עיקר המצוה אינה לקיחת המים אלא
 רחיצת הידים . כבר כתב הרא"ש בסוף המסכת הזאת
 בטעם למה לא תקנו בנטילה דשחרית לברך על נקיית ידים .
 ואמר שלא חילקו בצרכות לפי שבנטילת ידים דלא כילה תקנו
 לברך על נוטלת ידים לפי שצריך לטול מן הכלי והכלי שמו
 נטלא בלשון הגמרא עכ"ל . והכא נמי טעמא דלא
 תקנו על רחיצת ידים כדי שתהא בכללה הוצרת הכלי דלא
 בגי בלאו הכי . אבל אין לומר שדברי הרא"ש שלשון נוטלת
 לנו לומר נטלת בלא יו"ד . ועוד דהכי איתא בגמרא פרק
 כל הבשר דף ק"ז אהקין רב יעקב מנהר פקוד נטלא
 (של זכוכית) בת רביעתא . אהקין רב אשי בהוצל כווא
 (של חרס) בת רביעתא . ואי איתא דמשום הכלי בלבד
 דאהקין הכי מאי חוית לתקן בלישנא דרב יעקב ולא בלישנא

כאחד אינו רשאי לחלק : וכן ארבעה הובן
 חמשה ששה נחלקין עד עשרה ועשרה
 אינן נחלקין עד שיהיו עשרים : ה"ה שתי
 חבורות שהיו אוכלות בבית אחד בזמן
 שמקצתן רואין אלו את אלו הרי אלו
 מצטרפים לזמן ואם לאו אלו מוזמנין
 לעצמן ואלו מוזמנין לעצמן . אין מברכין
 על היין עד שיתן לתוכו מים דברי ר"א .
 וחב"א מברכין :

פרק ח אלו דברים שבין בית שמאי
 וב"ה בסעודה יב"ש אומרים
 מברך על היום ואח"כ מברך על היין וב"ה
 אומרים מברך על היין ואח"כ מברך על
 היום : ב"ש אומרים נוטלין
 לידים

וכן ארבעה וכן חמשה . אין השלשה מוזמנין לעצמן והיחיד
 יחלק מהן דליה נמי אקבע בחובת זמון : ששה נחלקים . כדי
 זמון לכאן וכדי זמון לכאן עד עשרה אבל אין נחלקים
 דלחייבו להו בזמון שיש בו הכרת השם עד שיהיו עשרים
 ואז יחלקו לשתי חבורות אם
 ירצו : ה"ה ואם לאו אלו מוזמנין
 לעצמן וזמון ששמש אחד משמש
 לשתי החבורות אף על פי שאין
 רואים אלו את אלו השמש
 מזרפין : אין מברכין על היין .
 בורא פרי הגפן עד שיתן לתוכו
 מים . לפי שהיה יינם חזק מאד
 ולא היה ראוי לשתייה בלא מים
 הילכך אכתי לא אשתמי
 למעלייתא ולא זו מברכתו
 הראשונה ומברכין עליו בורא
 פרי העץ כענבים . ואין הלכה
 כרבי אליעזר :

פרק ח אלו דברים .

מברך על
 היום . בתחלה קדוש היום
 ואחר כך מברך על היין בורא
 פרי הגפן שתחלה קדוש היום
 ואחר כך בא היין על השלח

בשביל היום וכשם שקדם לכניסה קדוש לצרכה : מברך
 על היין . תחלה וי"ה למקדש על הפת שהיין או הפת
 גורמים לקדוש היום שאם אין לו יין ואו פת לא יקדש :
 ב בית שמאי אומרים נוטלין לידים ואחר כך מוזגין את
 הכוס . שאם אתה אומר מוזגים את הכוס תחלה גורה שמא
 יטמאו משקים שנפלו באחוריה הכוס מחמת הידים שהידים
 קודם נוטלת תורת שני לטומאה יש להן ומטמא את המשקים
 להיות תחלה ויחזרו המשקים ויטמאו את אחוריה הכוס
 שהמשקים שנטמאו מטמאים כלים מדרבנן אלא שהקילו
 בטומאה זו שכלי שנטמאו אחוריו במסקין טמאים לא נטמא
 תיכו ולא ידיו ולא אובגו וסברי בית שמאי אסור להשתמש
 בכוס שאחוריו טמאות אף על פי שלא נטמא תוכו גורה
 שמא ינתזו כיוצאות מתוכו על אחוריה הכוס ויקבלו המשקין
 טומאה מחמת אחוריו ויטמאו את הידים וכיון דאסור
 להשתמש בכלי שאחוריו טמאי נוטלין לידים תחלה ואחר כך
 מוזגים את הכוס כדי שלא יקבלו המשקים שאחוריה הכלי
 טומאה מחמת ידים ונמצאו אחורי

דמיקונו של רב אשי וכל שכן דבתראה הוא :

נוטלין לידים . מ"ש הר"ב ויחזרו המשקים ויטמאו אחוריה הכוס . אויל לשיטתיה דסוף זבחים . אבל להרמב"ם דהתם אין
 מסקין מטמאין כלים אלא שנטמאו באב הטומאה כמ"ש שם ונחיצו פרו' מהלכות אבות הטומאות . וכתב
 הכ"מ בשם הר"י קורקוס דהא דלא פליגי בית הלל אבית שמאי מהאי טעמא דלפעמייהו דבית שמאי קאמרי דאפילו יהיה הדין
 כן איכא טעמא להקדים מוצת הכוס ע"כ . ואף על גב דמ"ח דבר הוא כמ"ש הר"ב במשנה ד' פרק קמא דשבת ז"ל דגזירה
 שעמדו למנין לא היה

ר"ל

אחורי הכלים טמאים מחמת אותן משקים ומשתמש בו באסור
ובית הלל סברי אין אסור להשתמש בכלים שאחוריו טמאים
הילכך מוזגים את הכוס תחלה ושתיים אותו ואחר כך נוטלין
לידים שאם אתה אומר נוטלין לידים תחלה ואחר כך מוזגים

אלא לנטמא מאכ הטומאה ודו"ק סם בגמרא ואוגנו שכתב
הר"ב פירש"י שפתו הכפולה ללד חוץ הראוי לתשיש . ועיין
במשנה ג' פרק י"א דכלים :

אם הכוס גזירה שמה
יהיו אחורי הכוס טמאים שמתר
להשתמש בכלי שאחוריו טמאים
ולא יאיו ידיו נגובות יפה
ויטמאו אחורי הכלי המשקין
שבידיו ואותן משקין שנעשו
תחלה יחזרו ויטמאו את הידים
וכמלא אוכל בידיים מסואבות :
ג מקנה ידיו נמפה מנטילת
גיים ראשונים ומניחה על השלחן
ומקנה בה ידיו תמיד

לידים ואחר כך מוזגין את הכוס ובית הלל
אומרי מוזגין את הכוס ואחר כך נוטלין
לידי' : ג' בית שמאי אומרים מקנה ידיו
במפה ומניחה על השלחן ובית הלל
אומרים על הכסת : ד' בית שמאי אומרי'
מכבדין את הבית ואחר כך נוטלין לידים
ובית הלל אומרים נוטלין לידים ואחר
כך מכבדין את

מזהמת התבשיל ולא יניחה על הכסת שהוא יושב בה גזירה
שמה יהיה הכסת ראשון לטומאה ויהיה משק' טופח במפה מחמת
נגוב הידים ואותו משקה כשנגוב בכסת נעשה ראשון לטעול'
המשקי' נעשות תחלה וחזרו ומטמא את הידים כשמקנה בה
תמיד בחוץ הסעודה אבל בשלחן ליכא למגור הכי שאסור
להשתמש בשלחן שהוא שני לטומאה ובית הלל סברי מותר
להשתמש בשלחן שהוא שני לטומאה הלכך לא יניח המפה על
השלחן שמה יטמאו המשקים שבמפה מחמת השלחן וחזרו
ויטמאו את האוכלי' ואם יניחה על הכסת אין לחוש כי אם שמה
יטמאו ידיו מוטב שיטמאו ידיו שאין להם עיקר מן התורה דאין
נטילת ידים לחולין מן התורה ולא יטמאו אוכלי' שיש להם עיק'
מן התורה דראשון עושה שני בחולין מן הש"ה : ד' בית שמאי
אומרי מכבדין את הבית מקום שאכלו סם מכבדי' אותו משוריי
אוכלים שנחפררו עליו ואחר כך נוטלים לידים מים אחרונים
דפעמים שהשתם אם הארץ ומניח הפירורים שם בהם כזית
ואם אתה אומר נוטלים לידים תחלה נמצא
אתהן מפסיד את האוכלי' שמים אחרוני' נתזים
עליה' נמאסו' ובית הלל סברי אסור להשתמש בשמש
עם הארץ ושמש תלמיד חכם אינו מניח פירורים שיש בהן
כזית אלא מסירים אותם ואם נתזים המים על גבי פירורים
אין בכך כלום דפירורים שאין בה כזית מותר לאבדן ביד
והלכה כבית שמאי בזה שמתר להשתמש בשמש עם הארץ :

וזרכת כוס קודם לנטילת ידים
הלכך שונה לעיל תחלה זרכת
היום והיין ואחר כך נטילת ידים
ופירוש מוזגים כספתי במשנה
ב' פרק בשרא דפסחים :
מוזגין את הכוס . כתב הר"ב
דסברי אין אסור
להשתמש בכלי שאחוריו
טמאות דנינונות לא שכיחי .
גמרא . ומ"ש הר"ב ולא יהיו
ידיו נגובות יפה דבשתייה אין

אדם מדקדק לנגב ידיו כל כך מה שאין כן כשיטול ידיו ויאכל
מיד מדקדק לנגב יפה כדאמרין האוכל בלא נגוב ידים
וכו' . תוספות : ג ובצירחה על השלחן . כתב
הר"ב שמה יהיה הכסת ראשון לטומאה . דמותר להשתמש
בו דאין ראשון מטמאה למפה שהוא כלי ולא לאדם עצמו
כדאיתא בגמרא ופירש"י דבידיו שיוכלו להטמאות (כדחנן
בפרק ג' דידים) הוא נזהר מליגע בכסת . ונראה דמשו'
הכי נקט הר"ב ראשון אף על גב דשני נמי מטמא למשקין
כדלקמן מכל מקום רבותא הוא לגבי הא דאף בראשון נזהר
מליגע בידיו . אבל אב הטומאה נראה דאסור להשתמש
במשום דמטמא לאדם וכלים מן התורה לא נסמוך שיהיה
נזהר מליגע . ומ"ש הר"ב לבית שמאי אסור להשתמש בשלחן
שהוא שני מפרש בגמרא גזירה משום אוכלי תרומה ובית
הלל סברי אוכלי תרומה זריוין הן . אבל ראשון דעושה שני
בחולין כבסמוך לבית הלל נמי אסור . ומ"ש שמה יטמאו
המשקין שבמפה עיין במשנהו' פרק ד' דעדות . ומ"ש
הר"ב דאין כ"י לחולין מן התורה הכי איתא בגמרא . ומיהו
לא לאכופי מתרומה דתרומה כמי מ"ש דבר הוא ואף לקדש
שלמה הוא דתקון כדאיתא בגמרא פרק קמא דשבת דף י"ד
אלא דהכא באוכלי חולין עסקינן . וטעמא דתקון נטילת
ידים בחולין ואף על גב דידים שהם אינן אלא שניות אין
עושין שלישי בחולין כדחנן בפרק ב' דטהרות משנה ג' . גזרו
נטילה לחולין משום סרך תרומה כדי שיהו רבילין אוכלי
תרומה ליעול ודיהם כדאיתא בגמרא פרק ח' דחולין דף ק"ו

ד נוטלין לידים ואחר כך מכבדין . ופירש הר"ב והכי איתא בגמרא דפלוגתיהו אי מותר להשתמש בשמש עם הארץ .
ולא נשנית בעדיות גבי מקולי בית שמאי ומחומרי בית הלל . לבי אהשל בבית המדרש לענין כ"י אהשיל ולא לענין
שמש עם הארץ . וכה"ג משנינן בגמרא בפרק ג' דחולין דף כ"ב על משנת פ"ב דאהלות . וכה"ג זריבין לתרן גס כן בסוף
פרקין וכן במשנה ה' פרק ד' דכלאים וכיוצא בזה כתבו התוספות במסכת כדה דף ל"ה . וכ"כ בריש קדושין ב"ה ב"ש וכו' .
ומ"ש הר"ב דהלכה כבית שמאי בזה שמתר להשתמש וכו' כלומר לאפוקי בכולי פרקין דליס הלכתא כותייהו והא דקאמר שמוה"י
וכו' כ"ל דה"ק דלהכי

X הלכה

הלכה כמותה זה משום דמסתבר שמותר להשתמש בע"ה כדי
שלא להשתמש בתלמיד חכם וכמ"ס הר"י :
ה נר ומזון וכו' : כתב הר"ר יונה הגר שזבחיין וכהנה
ממנה מיד יש לו להקדים ואחר כך המזון שכבר אכל.

ובית הלל סברי דיש לו להסמיך
בשמים לנר שהוא גס כן מעיין
בכתב שמראה הענין שהיה לו
בכנסת יתירה שהלכה לא ולכך
מריח ליטב כשמתן עד כאן
ולשון הר"ב לא נחלקו בו לכאור'
לישנא אריכא הוא . אבל בגמרא
אמרינן אמתניתין זו דברי רבי
מאיר אבל רבי יהודה אומר לא
נחלקו בית שמאי ובית הלל על
המזון שהוא בתחלה ועל הבדלה
שהוא בסוף על מה נחלקו על
המאור ועל הבשמים שבית שמאי
אומרים על המאור ואחר כך על
הבשמים . ובית הלל אומרים
בשמים ואח"כ מאור . והרמב"ם
כתבו לזה בפירושו ולכן נראה
בשני פנים הר"ב כך כתב דכ"ע
מזון בתחלה והבדלה בסוף וכו'
לא נחלקו אלא על הנר ועל
הבשמים וכו' . ותלמיד טועה
שלא ידע או לא זכר הגמ' הגיה
הלשון כמו שהוא לפנינו :

בז"ל כתב הר"ב משמע נמי לשעבר וכתבו התוס' ותימא
ברא (ללא) פליגי דלשעבר משמע יו"ל דלשון
דקרא עדיף ע"כ דלתיב בורא חשך בורא רוח בורא השמים
כדמייתי להו בגמרא :
ו על הנר וכו' של כותי . כתב הר"ב שהכותי עושה מלאכה
לאורו וכ"כ רש"י והר"י כתב שהדליקו או שהטה אותו
בשבת ע"כ . וכן פירש בגמרא בבב"א (דף י"ג)
בשמים של מתים . כתב הר"ב לעבורי ריחא עבדא
פירש"י לעבורי ריחא דסרחונו של מת עבדי ולא
לבריה : עד שיאיתו לאורו . פירש הר"ב שיהנו מאורו
וב"ש למי רב אמר יאותו ושואל אומר יעותו מאן דאמר
יאותו אך בואת לזות לבס (בראשית ל"ד) מאן דאמר
יעותו לדעת לעות את יעקב דבר (ישעיה ג') ע"כ ופירוש
לעות כתב רש"י ור"ק מלשון עת ויהיה עניינו כאן שהגיע
העת של האור להאיר :

ה נר ומזון . מי שאכל בשבת צמחה וחסכה לו ועדיין לא גמד
סעודתו ואין לו יין לא שיעור [כוס אחד . בית שמאי אומרים
נר ומזון בשמים והבדלה . דכולי עלמא הבדלה בסוף דאפוקי
יומא מאחריון ליה כי היכי דלא להוי עליה כמשאוי לא נחלקו
אלא על הנר ועל הבשמים דבית
שמאי אומרים נר ומזון ואחר כך
בשמים . ובית הלל אומרים
נר ובשמים כי הדדי דברכות
שאנו יכולים לעשותם דלא מחוי
כמשאוי כגון נר ובשמים
מקדמין להו לברכת המזון :
בית שמאי אומרים שברא מאור
האש . שברא דמשמע להבא : מאור
האש ולא מאורי האש דחדא
כאורא אריכא צנורה : ובית הלל
אומרים צנורה . נמי משמע
לשעבר : מאורי האש שברכה
גוונים יש בשלהבת אדומ'
לבנה וירקרוקת : ו לא על הנר
ולא על הבשמים של כותים . נר
משום דלא שבת שהכותי עשה
מלאכה לאורו וקיימא לן אור שלא
שבת אין מברכין עליו האויל
וכעבדו עבודה : ובשמים של
עכו"ם . בבשמים שהם צמחה
שעכ"ם מקובים זה לסעודה
מירייה דתן . כפיסא ולא על הנר ולא על
ע"ו מה טעם קאמר מה טעם אין מברכין על בשמים של
עכו"ם לפי שסתם מסבת עכו"ם לע"ו . ואין מברכין על
בשמי של ע"ו : ולא על הנר של מת' . דלא אתעביד
לאורה אלא לכבוד בעלמא : ולא על בשמי של מת' .
דלעבורי ריחא עבדי : ולא על נר ובשמי דע"ו . לפי
שאסורין בהנאה : עד שיאיתו לאורו . שיהנו מאורו ולא
שיהנו ממש אלא שקרוב לו כל כך שיוכל ליהנות אם ירצה :
ו שיתעכל המזון שבשמי . כל זמן שאינו רעב מחמת אוחס
האכילה הוא סי' שלא כמעכל המזון ודוקא בשבת אמרי . בית
הלל דאיתו חזון אבל במזיד דברי הכל יחזור למקומו ויברך :
ח מברך על היין ואחר כך מברך על המזון . שאין ברכת
המזון טעונה כוס . ובית הלל סברי ברכת המזון טעונה כוס :

ענין
מירייה דתן . כפיסא ולא על הנר ולא על
ע"ו מה טעם קאמר מה טעם אין מברכין על בשמים של
עכו"ם לפי שסתם מסבת עכו"ם לע"ו . ואין מברכין על
בשמי של ע"ו : ולא על הנר של מת' . דלא אתעביד
לאורה אלא לכבוד בעלמא : ולא על בשמי של מת' .
דלעבורי ריחא עבדי : ולא על נר ובשמי דע"ו . לפי
שאסורין בהנאה : עד שיאיתו לאורו . שיהנו מאורו ולא
שיהנו ממש אלא שקרוב לו כל כך שיוכל ליהנות אם ירצה :
ו שיתעכל המזון שבשמי . כל זמן שאינו רעב מחמת אוחס
האכילה הוא סי' שלא כמעכל המזון ודוקא בשבת אמרי . בית
הלל דאיתו חזון אבל במזיד דברי הכל יחזור למקומו ויברך :
ח מברך על היין ואחר כך מברך על המזון . שאין ברכת
המזון טעונה כוס . ובית הלל סברי ברכת המזון טעונה כוס :

ז ובית הלל אומרים יברך וכו' . כתב הר"ב דוקא בשבת וכו' .
גמרא : ח לאחר המזון . כל ימות השנה קאמר כפירש"י בגמרא . ותנא הקדים תחלה דיני קידוש משום
דיין לקידוש קודם ללכרי סעודה אס' אין ידו משגת כדמסיק בטור אורח חיים סימן רע"א . ומדהחיל בדיני שבת ויום טוב
שוה כמו כן דיני מזון והבדלה ואחר כך דיני הבדלה עננה : מברך ע' היין אס' ירנא . וכן נמצא בס' הגדפס ברי"ף ומ"ס
הר"ב

ענין אמן אחר ישראל המברך . ואף על פי שלא שמע הזכרת
השם אלא סוף הברכה דזכרתי לשמים בירך : אלא אם כן
שמע כל הברכה . שם בירך להר גריזים :

פ"ט הרואה

מקום שנעשו
מעברות
יס סוף ונחלי ארנון ומעברות
הירדן ואבן שיש עליה משה
ע"ה כשעשה מלחמה בעמלק
ודומיהן ואניסא דרובים כגון
הני דאמריין מחייבי כולו
עלמא לברוכי אבל אניסי
דיחיר כגון הרואה מקום
שנעשה לו בו גם איכו חייב
לברוכי ברוך שעשה לי גם
במקום הזה וכו' וכן כנו
חייבים לברך ברוך שעשה
גם לאבותי במקום הזה וכל
הני ברכות דמתניתין בעו
הזכרת שם ומלכות דכל ברכה
שאין בה הזכרת השם ומלכות
אינה ברכה : ב זיקים כוכב
הנראה כמו שפיתחת הרקיע
ויורה כחץ ממקום למקום . אי
נמי כוכב שנראה שיש לו זכר
ארוך : זועות . שהארץ מודעות
ורועשת . רעמים . קול הנשמע
ברקיע מעננים שסופכים מים
מזה לזה כמה דמיא (ירמיה
נ"א) לקול תמו המון מים
בזמים . ועל הרמות . שבאים

בסערה וזעף ואינם מנוים אלא לפרקים : ברוך שכחו מלא
עולם . ואי בעי מברך ברוך עושה מעשה בראשית שכל אלו
מעשה בראשית הם דכתיב (והלויים ק"ה) ברקים נמטר
עשה אבל על ההרים ועל הגבעות וכו' אומר עושה מעשה
בראשית דוקא דלא מני לברוכי עלייהו שכחו מלא עולם
שאין גראים ברוב העולם אלא כל א' ואחד במקומו : הם
הגדול : ים אוקיינוס שמקיף העולם : ברוך שעשה הים
הגדול . שמתוך גדלו וחשיבותו קובע ברכה לעמו : לפרקים .
משלשי יום לשלשי יום : על הגשמי וכו' . מברך הטוב
והמטיב והוא דאית ליה ארעא בשותפות עם אחריני דהכי
משע הטוב והמטיב הטוב לדידיה והמטיב לאחריני אבל כי
לית ליה ארעא כלל אומר מודים אנחנו לך ה' אלהינו על כל
גיפסה וטיפה שהורדת לנו וכו' . ואם יש לו קרקע לבדו
מברך שהחיינו : ב גנה בית חדש וקנה כלים חדשים .
בין יש לו כיוצא בהן בין אין לו כיוצא בהן מברך שהחיינו :
על הרעה מעין הטובה . מפרש בגמרא כגון שלכו מים על ארצו
ונעשית שדהו

הר"ב שאין ברכת המזון טעונה כוס בגמרא דריש פרקין
רמינן עלה מדאיטריר בית שמאי מזון והדלה לזרופיניהו
שמע מיניה דברכת המזון טעונה כוס . ומשני תרי תנאי
אליבא דבית שמאי . ועיין מ"ש לעיל במשנה ד' :

עד שישמעוכו . כתב

הר"ב שם בירך להר
גריזים . עיין מ"ש הר"ב בריש ברכות
פרק ז' :

פרק ט שעקר

מארצנו ירושלמי כשנעקרה ג' פ"ט ט"ז
עכו"ס ממקומה בארץ ישראל
אבל נעקרה עכו"ס ממקום אחר ה' מ"ה ט"ז
אומר ברוך שעקר עכו"ס
ממקום הזה :

ב על היקין . פירש הר"ב
ברטנורה כוכב

הנראה וכו' . א"כ וכו' . וז"ל
הרמב"ם זיקים הם יצולות והם
תכניות הנראות בשמים
כדמות כוכבים ויש להם זכרות
ע"כ . ואינם כוכבי השמים
וכסיליהם . אלא נבראים
לשעתם ולעתים רחוקים מפני
האידים העולים . והיינו דאמ'
שמואל יהירי לי שבילי דרקיע
לרצ מכוכבי דשביט דלא ידענא
מאי יהי . הכונה שלא ידע
סיבה התהווה והפסדו ועיין
במשנה ג' פרק ז' דראש השנה :

מלא עולם . מתוך פירוש הר"ב משמע שאלו גראין ברוב
העולם ול' רש"י שאלו גראין או נשמעין למרחוק :
עד הגשמים . כתב הר"ב וזוהא דאית ליה ארעא בשותפות
עם אחריני וזה נשטת כר"ף . וכתב עליו הרא"ש ולא
נהירא דהא כיון שיש לו קרקע כל שכניו משותפים עמו וכו'
ולא בעי סיהא שותף עמו בטובתו רק סיהא בבטורה טובה
גם לאחריים בשלהם . הלכך גרסינן בגרסת הספר וכו'
דאית להו לאחריני בהדיה וכו' :

בשורות טובות . שהן טובות לו ולאחריים כדתיבא גמ'
ג ועל הטובה וכו' . כתב הר"ב דאזי שמע בה מלכא
ליסנא דגמרא הוא . וכתב הרמב"ם שראוהו א"ש
בשעת מציאתו ע"כ . וז"ל דטעמא משום דבעינן שתיה
הרעה מבוררת כמו שכתובה שמבוררת היא הטובה . וכתב
עוד

מלא עולם . מתוך פירוש הר"ב משמע שאלו גראין ברוב
העולם ול' רש"י שאלו גראין או נשמעין למרחוק :
עד הגשמים . כתב הר"ב וזוהא דאית ליה ארעא בשותפות
עם אחריני וזה נשטת כר"ף . וכתב עליו הרא"ש ולא
נהירא דהא כיון שיש לו קרקע כל שכניו משותפים עמו וכו'
ולא בעי סיהא שותף עמו בטובתו רק סיהא בבטורה טובה
גם לאחריים בשלהם . הלכך גרסינן בגרסת הספר וכו'
דאית להו לאחריני בהדיה וכו' :

בשורות טובות . שהן טובות לו ולאחריים כדתיבא גמ'
ג ועל הטובה וכו' . כתב הר"ב דאזי שמע בה מלכא
ליסנא דגמרא הוא . וכתב הרמב"ם שראוהו א"ש
בשעת מציאתו ע"כ . וז"ל דטעמא משום דבעינן שתיה
הרעה מבוררת כמו שכתובה שמבוררת היא הטובה . וכתב
עוד

אמרי פ"א ח"ב
ברכות ט"ז
כ דכ"ל ספרק
עבודת
עכו"ס
מארצנו
עכו"ס
אבל נעקרה
אומר ברוך
ממקום הזה
ב על היקין
ברטנורה
הנראה
הרמב"ם
תכניות
כדמות
ע"כ .
וכסיליהם
לשעתם
האידים
שמואל
לרצ מכוכבי
מאי יהי .
סיבה
במשנה
מלא עולם
עד הגשמים
עם אחריני
נהירא דהא
ולא בעי סיהא
גם לאחריים
דאית להו
בשורות טובות
ג ועל הטובה
ליסנא דגמרא
בשעת מציאתו
הרעה מבוררת
עוד

א"כ חיי' ע"כ
 דל סעי' א'
 כ' ל' פ' ח' מ' נ' ל' ה'
 פ' ס'
 ד' י' ח' ו'
 ה' ח' י' ט' ז' ח'
 כ' י' ת' ה' כ' ל' מ' נ' ל' ה'

עוד והטעם שהדברים המצויים אשר אין במציאותם ספק
 בדרך על מה שנמצא מהם תחלה ואל יהא חושש למה שיקרה
 במוקדם לפי שהעמידות ההם אפשר שיהיו או שלא יהיו :

ד לברך שהיא עיר גדולה ובצורה כדמחרגם והערים

בגדולות
 (במדרב"ג) וקריא כריכין
 : רברבין ופירש רש"י לברך ושם
 מצויין מושלים רעים ומתקשים
 עלילות ע"כ ולמאי דמניין
 ובריש מגילה מוכח דברך מקרי
 דוקא המוקפת חומה וזהו
 דמחרגם בסוף פרשת חיי שרה
 בחריהם ובטירותם בפלמיהון
 בכרכיהון וכיון דבחריהם
 פתוחים כרביהם מוקפין :
מתפלל כתב הרמב"ם
 אינו רוצה לומר
 תפלה בצורה ולפאת מזרח ולא
 גם כן ברכה אבל היא בקשה :
 אחת בכניסתו וכו' :
 שיכנס לשלום ואחת
 ביציאתו. שוא לשלום כפירוש
 רש"י והרמב"ם מפרש
 ביציאתו שידה לאל שהוציאו
 ממנו לשלום :

ה חייב לברך וכו' פירש
 הר"ב בשמחה ובלב
 טוב וכו' והרמב"ם כתב טעם
 לדבר לפי שיש דברים רבים
 נראה בתחלתם טובה ויהיה
 אחריתם רעה ועל כן אין ראוי
 לחשביל להשתומם כשתבא עליו

זרה גדולה מפני שאין יודע סופה ע"כ. והר"י כתב שיחשוב
 כי הכל כפרת עונותיו :

וביצר רע לשון הרמב"ם (אפילו) בשעת העברה והכעם
 והאף שכל זה הוא יצר רע :

לא יקל וכו'. נראה לי דהואיל והזכיר אהבת הש"י עד
 היכן תגיע באל להזכיר כמו כן עד היכן תגיע יראתו
 שזה לא יקל וכו' הוא לירא אותו ויתברך השוכן בבית הזה
 כדלמדין בפרק קמא דיבמות דף ו' ומקדשי תיראו (ו קרא
 יי) לא תן המקדש אתה ירא אלא ממי שהזכיר על המקדש
 ואינו הוא מורא מקדש לא יכנס אדם להר הבית במקלו וכו' :

בית קדשי הקדשים. כתב הר"ב בימי בית ראשון. והוא לשון רש"י. ומסיים שהיא אמה עוקפין ע"כ. שפירושו לשון טרוקי
 גלי כלומר שסוגר הלוחות שנתנו בסיני ואותה אמה חומה היתה בבית ראשון ובה פתח או שער. אבל בבית שני לא היתה
 חומה ובה פתח או שער רק שתי פרוכת זה לפניו מזה כדמנן בפרק ה' דיומא והלכך אסברו לה אבית ראשון. ובמגעלו וכהאי
 גוגא תמן במשנה ב' פ"ג דשקלים ושם כתבתי לפרש"י : ובפוגדתו סי' הר"ב אזור חלול שנותנים
 בו

משוכנת לשנים הנאות השתה מיהא רעה היא ומברך דין
 האמת : ועל הטובה מעין הרעה כגון דאשכח מציאה אפי"ב
 דרעה היא דלוי שמע בה מלכא חובטו במכות ויסורין ושקיל
 לה מיניה השתה מיהא טובה היא ומברך הטוב והמטיב :

מעין הרעה. הצועק לשעבר הריוו תפלת

שוא כיצד היתה אשתו מעוברת ואמר יהי
 רצון שתלד אשתי ובר הריוו תפלת שוא.
 היה בא בדרך ושמע קול צווחה בעיר ואמר
 יהירצון שלא (ירוש' י"ה ב' תמוז) יהיו אלו בני
 ביתי הריוו תפלת שוא. ד הנכנס לברך
 מתפלל שתים אחת בכניסתו ואחת
 ביציאתו. בן עזאי אומר ארבע שתים
 בכניסתו ושתיים ביציאתו וגותן הודאה
 לשעבר וצועק לעתיד לבא : ה' חייב
 אדם לברך על הרעה בשם שהוא מברך
 על הטובה שנאמר (דברים') ואהבת את
 ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל
 מאורך בכל לבבך בשני יצריך ביצר טוב
 וביצר רע. ובכל נפשך אפילו הוא נוטל
 את נפשך. ובכל מאורך בכל ממונך.
 דבר אחר בכל מאורך בכל מדרה ומדרה
 שהוא מורד לך הוי מדרה לו במאד מאד.
 לא יקל אדם את ראשו כנגד שער המזרח
 שהוא מכוון כנגד בית קדשי הקדשים לא
 יכנס להר הבית במקלו ובמגעלו
 ובפוגדתו ובאבק שעל רגליו ולא יעשנו
 ודקיקה

שכל השערים תכוונים זה כנגד זה שער המזרח שער עזרת
 נשים ושער עזרת ישראל ופתח האולם וההיכל ובית קדש
 הקדשים בימי בית ראשון : באפוגדתו אזור חלול שנותנים
 בו מעוט פירוש אחר בגד שלובש על צפרו לקבל הויעה שלא
 לטנף שאר הצנדים וגנאי לאדם ללאת באותו בגד לבדו :
 קפ"דריא. ליכנס צפתה זה וללאת צפתה שכנגדו כדי לקצר
 הלבו דרך שם ולשון קפ"דריא אדמקיפנא דרי אעול בהא
 כלומר בעוד שאני צריך להקיף שורות של בתים אקצר מהלכי
 ואכנס

ומסיים שהיא אמה עוקפין ע"כ. שפירושו לשון טרוקי
 גלי כלומר שסוגר הלוחות שנתנו בסיני ואותה אמה חומה היתה בבית ראשון ובה פתח או שער. אבל בבית שני לא היתה
 חומה ובה פתח או שער רק שתי פרוכת זה לפניו מזה כדמנן בפרק ה' דיומא והלכך אסברו לה אבית ראשון. ובמגעלו וכהאי
 גוגא תמן במשנה ב' פ"ג דשקלים ושם כתבתי לפרש"י : ובפוגדתו סי' הר"ב אזור חלול שנותנים
 בו

והנה דרך כהן : ורקיקה * אסורה בהר הבית מקל וחומר
 ממנעל ומה מנעל שאינו דרך ציון אסור רקיקה שהיא דרך
 ציון לא כל שכן : כל חותמי ברכות שבמקדש . המצדך
 אומר בסוף כל ברכה ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד
 העולם (חוקן הדעת וכן כנולס
 והענין אומרים ברוך שם כבוד
 מלכותו לעולם ועד * שאין
 עונין אמן אחר כל ברכה
 שבמקדש דכתיב (נחמיה ט')
 קומו ברכו את ה' אלהיכם מן
 העולם ועד העולם ואומר אחר
 כך ויברכו שם כבודך כלומר
 שעונים ברוך שם כבוד מלכותו
 לעולם ועד ואשמעין הכא
 דבמקדש ראשון לא היו אומרי'
 אלא ברוך אלהי ישראל מן העולם
 ולא יותר ולא היו אומרים ועד
 העולם : משקלקלו המינים * שאין
 מאמינים בתחיית המתים ואמרו
 אין עולם אלא זה התקינו עזרא
 ובית דינו * שיהו אומרי' מן העולם
 ועד העולם לומר ששני עולמות
 יש . העולם הזה והעולם הבא

ורקיקה מקל וחומר * כל חותמי ברכות
 שהיו במקדש היו אומרים מן העולם
 משקלקלו המינין ואמרו אין עולם אלא
 אחד התקינו שיהו אומרים מן העולם ועד
 העולם והתקינו * שיהא אדם שואל את
 שלום חברו בשם שנאמר (ויחב') והנה
 בעז בא מבית לחם ויאמר לקוצרים ה'
 עמכם ויאמרו לו יברכך ה' * ואומר
 (שופטים ו') ה' עמך גבור החיל * ואומר
 (משלי כ"ג) אל תבוזי זקנה אמך ואומר
 (תהלי קיט) עת לעשות לה' הפרו
 תורתך * נתן א' הפרו תורתך (ס"א משום)
 עת לעשות לה' :

סליק מסכת ברכות

בו מעות : עין במשנה ב' סרקו' דשקלים : מקל וחומר
 כתב הר"ב ומה מנעל שאינו דרך ציון * גמרא * ופירש
 הרמב"ם שנעשה לשמירת הרגלים :

ואומר אל תבוזו וגו' * פירש הר"ב אלא למוד מצעו
 גמרא דהכא וכי תימא אס כן
 קרא דה עמך למאי בעי הכא *
 וי"ל דאי לאו מלאך שאמר כן לא
 הוינן מפרש לקרא דאל תבוזו
 לענין בעז * ובגמרא דסוף
 מכות שלשה דברים עשו בית דין
 של מטה והסכימו ב"ד של מעלה
 וכו' * ושאלת שלום דכתיב
 והנה בעז וגו' ואומר ה' עמך
 גבור החיל * והרמב"ם מפרש
 שזה שאמר ואומר אל תבוזו אינה
 ראייה על שישאל בשם אבל ראייה
 שלא יבוזו וילעיג לתקנת חכמים
 אף על פי שהם ישנות וקדמוניות
 ועל זה הזהיר שלמה בזה המשל :
 רבי נתן אומר וכו' * כתב
 הר"ב פעמים שמצטלין
 וכו' * וכפירש"י בפסקא שבגמ'
 ולדבריהם הביא התנא להא
 דרבי נתן לראיה לאוקמתא דאל תבוזו וכו' אלא למד וכו'
 דכתיב עת לעשות ואמר רבי נתן שדרשהו מסיפיה לרישיה
 ושמעת מיניה שפעמים מצטלין וכו' ואף על גב דכיון דלא
 פליג הוה ליה למנקטיה בלשון אחר רבי נתן ולא רבי נתן
 אומר דמשמע דפליג לא קשיא כלל דאיכא טובא במשנה
 כהאי גוונא ובספר בחרא דבכורים רצוני להזכיר הרבה *
 והרמב"ם כתב שהביא ראייה על כל העובדים על התקנות
 ההם כי יצא זמן להפרע מהם ולענוש אותם כי הם הפרו
 תורה * וז"ש הפרו תורתך עת לעשות לה' * אבל מי שיעזוב
 הפסוק על סדורו ויפרשהו ויאמר עת לעשות לה' הפרו
 תורתך יאמר כי כשיבוא העת להפרע מהם ולהנקם יזמנו
 סבות לבני אדם להפר התורה כדי שיבא עליהם העונש
 במשפט וזה הענין ארוך ורחוק עמוק עמוק מי ימצאנו וכו'
 כי אין זיכולת אדם להשיגו כאשר אין זכח שכל האדם
 להיות שכלו כולל דעת הקדוש ברוך הוא והוא שאמרו
 הכתוב (ישעיה נ"ה) כי גבשו שמים מארץ כן גבשו דו"כ
 מדרכיכם ומחשבותי ממחשבותיכם וכבר העיד הכתוב כי
 משפטיו ישרים כי כל דרכיו משפט * עכ"ד :

מסכת

מסכת ברכות
 דרבי נתן לראיה לאוקמתא דאל תבוזו וכו' אלא למד וכו'
 דכתיב עת לעשות ואמר רבי נתן שדרשהו מסיפיה לרישיה
 ושמעת מיניה שפעמים מצטלין וכו' ואף על גב דכיון דלא
 פליג הוה ליה למנקטיה בלשון אחר רבי נתן ולא רבי נתן
 אומר דמשמע דפליג לא קשיא כלל דאיכא טובא במשנה
 כהאי גוונא ובספר בחרא דבכורים רצוני להזכיר הרבה *
 והרמב"ם כתב שהביא ראייה על כל העובדים על התקנות
 ההם כי יצא זמן להפרע מהם ולענוש אותם כי הם הפרו
 תורה * וז"ש הפרו תורתך עת לעשות לה' * אבל מי שיעזוב
 הפסוק על סדורו ויפרשהו ויאמר עת לעשות לה' הפרו
 תורתך יאמר כי כשיבוא העת להפרע מהם ולהנקם יזמנו
 סבות לבני אדם להפר התורה כדי שיבא עליהם העונש
 במשפט וזה הענין ארוך ורחוק עמוק עמוק מי ימצאנו וכו'
 כי אין זיכולת אדם להשיגו כאשר אין זכח שכל האדם
 להיות שכלו כולל דעת הקדוש ברוך הוא והוא שאמרו
 הכתוב (ישעיה נ"ה) כי גבשו שמים מארץ כן גבשו דו"כ
 מדרכיכם ומחשבותי ממחשבותיכם וכבר העיד הכתוב כי
 משפטיו ישרים כי כל דרכיו משפט * עכ"ד :

להוציא מלב המינים שכופרים בתחיית המתים : שיהא אדם
 שואל בשלום חברו בשם * בשמו של הקדוש ברוך הוא ולא
 אמרינן מולול הוא בכבודו של מקום בשביל כבוד הכריות
 להוציא שם שמים עליו ולמדו מצעו שאמר לקוצרים ה'
 עמכם וכי תימא בעז מדעתיה דנפשיה קעבד ולא גמרינן
 מיניה תא שמע מן המלאך שאמר לגדעון ה' עמך גבור החיל
 וכי תימא לא באל המלאך בשלום גדעון ולא ברכ' אלא
 בשליחתו של מקום הודיעו שהשכינה עמו ולא גמרינן מיניה
 תא שמע ואומר אל תבוזו כי זקנה אמך אל תבוזו את בעז
 לאמר שמדעתו עשה אלא למוד מוקי אומתך כי יש לו על מי
 להסתמך שנאמר עת לעשות לה' הפרו תורתך : רבי נתן
 אומר הפרו תורתך . פעמים שמצטלין דברי תורה כדי
 לעשות לה' אף זה המתכוין לשאלו בשלום חברו זהו רגונו
 של מקום שנאמר (תהלים ל"ד) בקש שלום וירדפו מותר
 להסדר תורה ולעשות דבר הנראה אסור :

סליק מסכת ברכות

סליק מסכת ברכות

מסכת פאה

בהב הרמב"ם התחיל במסכת פאה אחר ברפות בשביל שכלי המטות שאדם חייב בהן על הורע לא יתחייב בהן אלא אחר
 קלרו והקצה חייבת בפיאה והוא עדיין בקרקע ובשביל זה הקדים לדבר בה :

פרק

פרק א אלו

דברים שאין להם שעור הפאה וכו' לשון הרמב"ם ויש עוד דברים אחרים שאין להם שעור כגון עפר קוטה ורוקיבמה ואפר פרה ודם צפור המזרע ואלו לא ספרם כי אף על פי שערכם צדכד אין בהם תוספת שטר ואלה ספרם בכאן כפי שיוסיף בהן יהיה תוספת שטר ע"כ

פרק א אלו

דברים שאין להם שעור מדאורייתא אבל מדרבנן יש להם (עוד) שעור דהא תנן בסיפא אין פוחתין לפאה מששים : הפאה שאדם חייב להניח בסוף שדה לעניים כדכתיב (ויקרב כ"ג) לא תכלה פאת שדה בקצרך :

מסכת פאה

פרק א אלו דברים שאין להם שעור

הפאה והבכורי והראיין הגמילות חסדים ותלמוד תורה אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן

והבכורים דכתיב (שבור) כ"ג ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה' אלהיך ולא נתנה תורה בהם שעור : והראיין שמייב אדם להיראות בעורה בשלש רגלים דכתיב (שם) שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך וזאת הראיה אין לה שעור דכל אימת דבעי עייל ומסחוי

ונסיק פירוש אחר עולם ראיה ושלמי חגיגה שחייב להביא כדכתיב (שם) ולא יראו פני ריקס אין לה שעור מדאורייתא דכתיב (דברים י"ז) איש כמהנת ידו אלא שחכמים נתנו בה שעור העולה מעה כסף וחגיגה שתי כסף : וגמילות חסדים דבגופו כגון בקור חולים ולקבור מתים וכיוצא בהן אבל גמילות חסדים דבממונו כגון פדיון שבויים ולהלביש ערומים ולהאכיל את הרעב וכיוצא בהן יש להן שעור שיתן בכל פעם שתבא מצוה כגון לידו חמישית מן הרווח שבנכסיו וכו' לא מחייב דהכי אמרינן המבזבז אל יבזבז יותר מחומש הלכך מבצעי ליה לאינש לאפרושי חמישית הרווח בכל עת כדי שיהא מצוי כל זמן שיבא גמילות חסד לידו שיקיימו ובהכי נסיק ידיו חובתו : ותלמוד תורה אין לה שעור דכתיב יבועש

מעשר ותרומת מעשר שיש בה וכדתנן בפרק ד' דתרומות משנה ג' ובטבל אפילו כהנים אסירי דכתיב בסדר קרח בפרשת מתנות הלויים כן תרימו גם אתם ודריש בספרי אתם לויים גם לרבות כהנים : פסקה הרמב"ם בריש הלכות מעשר ומיהו קשיא דע"כ לא הויה הכוספה טבל אלא כשהוסיף אחר שכבר הפריש התרומה כשיעירה אבל בתחלה כל שיעירה ניכרין דשאי לתרום כמו שירצה כדפסקין בפרק ד' דתרומות משנה ה' ועיין לקמן ובפרקין משנה ג' דפאה נמי דכותה וזריך עיין ובפירושו רש"י לחולין דף קל"ז כתוב דלהכי לא חשיב תרומה משום דשיעורא רמיזא בפסוקים כמו שאכתוב בס' ד' בפרק ד' דתרומה : הפאה ועושה מצוה בהוספתו וכדלעיל ומיהו היכא דנתן פאה כדינו בסוף שדה חייב במעשרות מה שהוסיף הכי מסיק הר"ש במשנה ג' ופליגי בירושלמי חד אמר אס' נתן כשעור וחד אמר אפילו פחות מכשיעור דהא נפטר מדין פאה :

והבכורים כתב הר"ב ולא נתנה בהן התורה שעור ובמשנה ג' פרק ב' דבכורים מפרש הר"ב דאף מדרבנן אין לה שעור ושם אפרש בס' ד' : וגמילות חסדים כתב הר"ב וכן כתב הרמב"ם דבממונו יש לו שעור כדאמרינן למבזבז א יבזבז יותר מחומש ותקנת אושא היא כפ' נערה במס' כתובות [דף כ'] והשתא מדאורייתא אין שיעור לגמילות חסדים בממונו : ו"ש הר"ש ו"ל ויתכן לומר שלא בא לומר בירושלמי דלא מתוקם גמילות חסדים דמתניתין בממונו למאי דמפרשינן דמתניתין איירי מדאורייתא : שאדם אוכל פירותיהם בעולם הזה וכו' : כתב הרמב"ם כי המצות כולם נחלקים בתחלה על שני חלקים האחד במה שיש בינו ובין הקב"ה כגון ציטית ותפילין וכו' והשני מצות התלויות בתועלת בני אדם קצתם עם קצתם כגון האזהרה על הגניבה וכו' וכגון הצינוי באהבת איש את רעהו וכו' וכשיעשה האדם המצות שבחלק האחד יגדלוהו הקב"ה עליה לעולם הבא כמו שכתבאר בפ' חלק וכשיעשה המצות שבחלק השני כמו כן תחשב לו לצדקה לע"ה לפי שעשה המצוה וימלא טובה בע"ה בעבור שנהג מהג הטוב בין בני אדם וכו' וכל המצות שבין אדם לאדם לחבירו נכנסת בגמילות חסדים ושים לבך עליהם

א מצינו פולין קלו בפי פה ה"ה עניי' כל' סו ג חיי' קב' סה' בכו'ס כל' יו' ד חיי' פ'א' סה' פ'יו'ס הלכה כ' ה חיי' פ'וד ס'ת' פ'זל' פ'ל'ס ר חיי' פ'א' סה' פ'ת' ס' י"ד כ'י' ד'פ' ס'ע'י' ז סת' קבו ד'פ'ו' ל'ש

(יהושע א) והגית בו יומם ולילה : ותלמוד תורה כנגד כולם . שקול כנגד כולם : ב אין פוחתין לפאה מששים . מדרכין : אע"פ שאמרו אין לפאה שעור מדאורייתא כדאמרו : הכל לפי גדול השדה . אם שדה גדולה ועניים מועטים נותן ומוסיף על ששים לפי גדול

עליהם כי כן תמלאם שהרי הלל כשאמר לו הכותי למדני תורה על רגל אחד אמר ליה דעלך ביש להצריך לא תפסיד [כרם צמח מדליקין דף לא] עכ"ד . ועיין מ"ש בס' דברים פרק ב' דאבות : והקדן כתב הערוך והשיב את אשמו

שדה ואם שדה קטנה ועניים מרובים מוסיף על ששים לפי רוב העניים : ולפי הענוה . אית דגרסי ענוה בוי"ו כלומר לפי רוב ענותו ורבה לעניים לשון וענותך תרצני (הה"ל יח) . ורמב"ם פירש לשון עניו כלומר מה שתענה הארץ . ואית דגרסי ענוה בבי"ת ופירושו גדול הגרגרי' וקטן שאם היו השבלים של שדה במקום אחד

והקדן קיימת לו לעולם הבא . כיבוד אב ואם וגמילות חסדים והבאת שלום בין אדם לחבירו ותלמוד תורה כנגד כולם : ב אין פוחתין לפאה מששים . ואע"פ שאמרו אין לפאה שעור . הכל לפי גדול השדה ולפי רוב העניים ולפי רוב הענוה : ג נותנין פאה מתחלת השדה ומאמצעה רבי שמעון אומר ובלבד שיתן

מלאות וטובות ובמקום אחר ננומות דקות לא יניח הפא' כלה חן הרעות אלא ישער ששים לרע וליפה : ג מתחלה השדה ומאמצעה . ואין צריך להניח פאה בסוף שדה דכתיב (ויקרא יט) לא תכלה פאת שדך לקצור אמרה תורה חן פאה ואף על פי שיש לך עדיון קמה לקצור : ובלבד שיתן בסוף כשעור . אע"ג דרבי קרא בתחלה ובאמצע שיש תורת פאה למה שכתן מכל מקום לא מפטר אלא א"כ נותן בסוף השדה תשלום שעור אחד מששים עם מה שכתן באמצע ובתחלה כן מוכח בירושלמי ורמב"ם פירש ובלבד שיתן בסוף כשעור פאה הצריכה לכל השדה שצריך שיניח בסוף השדה אחד מששים חוץ ממה שהניח בתחלה ובאמצע :

בסוף

בראשו (במדרגה) תרגום ירושלמי אשם קרן . ובריש פרק ו' דמוסקת תרומות כתב הרמב"ם וקרין ידוע והוא כמו העיקר . וראיתי בפי' החומש להרמב"ם בפרשת אמור בפסוק בעלם היום הזה (ויקרא פג) שכתב שצבור שהכה בקרנים יקרא גוף הדבר קרנו :

כיבוד אב ואם . בגמרא

דסוף פרק קמא

דקדושין דף מ' כביבוד אב ואם

כתב למען יאריכוון ימיה ולמען ייטב לך (דברים ה) חס

בע"ה וחד בע"ה בגמילות חסדי' כתיב רודף דקה וחסד

ימלא חיים דקה וכבוד (בשלי בא) . ובהגהת שלו' כתיב

בקש שלום ורדפו (תהלים לד) . ואמר רבי אבהו אתיא

רדיפה רדיפה מגמילות חסדים . בתלמוד תורה כתיב כי

הוא חייך ואורך ימיה (דברים לו) ופרכינן בשלוח הקן נמי

כתיב למען ייטב לך והארכת ימים (שם כב) ומשיגין דלא

חגי אלא טוב לצדקות דכתיב ישעיהו) אמרו לדיק כי טוב

דהיינו לצדקות דאם לא כן וכי יש לדיק שאינו טוב וביה כתיב

כי פרי מעלליהם יאכלו (שם) :

ותלמוד תורה כנגד כולם . כי בתלמוד תורה יוכה

האדם בכל זה שהתלמוד מביא לידי מעשה .

האדם בכל זה שהתלמוד מביא לידי מעשה .

האדם בכל זה שהתלמוד מביא לידי מעשה .

האדם בכל זה שהתלמוד מביא לידי מעשה .

האדם בכל זה שהתלמוד מביא לידי מעשה .

האדם בכל זה שהתלמוד מביא לידי מעשה .

האדם בכל זה שהתלמוד מביא לידי מעשה .

האדם בכל זה שהתלמוד מביא לידי מעשה .

האדם בכל זה שהתלמוד מביא לידי מעשה .

האדם בכל זה שהתלמוד מביא לידי מעשה .

האדם בכל זה שהתלמוד מביא לידי מעשה .

האדם בכל זה שהתלמוד מביא לידי מעשה .

האדם בכל זה שהתלמוד מביא לידי מעשה .

האדם בכל זה שהתלמוד מביא לידי מעשה .

האדם בכל זה שהתלמוד מביא לידי מעשה .

האדם בכל זה שהתלמוד מביא לידי מעשה .

האדם בכל זה שהתלמוד מביא לידי מעשה .

האדם בכל זה שהתלמוד מביא לידי מעשה .

האדם בכל זה שהתלמוד מביא לידי מעשה .

האדם בכל זה שהתלמוד מביא לידי מעשה .

האדם בכל זה שהתלמוד מביא לידי מעשה .

האדם בכל זה שהתלמוד מביא לידי מעשה .

האדם בכל זה שהתלמוד מביא לידי מעשה .

האדם בכל זה שהתלמוד מביא לידי מעשה .

האדם בכל זה שהתלמוד מביא לידי מעשה .

האדם בכל זה שהתלמוד מביא לידי מעשה .

האדם בכל זה שהתלמוד מביא לידי מעשה .

האדם בכל זה שהתלמוד מביא לידי מעשה .

האדם בכל זה שהתלמוד מביא לידי מעשה .

האדם בכל זה שהתלמוד מביא לידי מעשה .

האדם בכל זה שהתלמוד מביא לידי מעשה .

האדם בכל זה שהתלמוד מביא לידי מעשה .

האדם בכל זה שהתלמוד מביא לידי מעשה .

האדם בכל זה שהתלמוד מביא לידי מעשה .

האדם בכל זה שהתלמוד מביא לידי מעשה .

האדם בכל זה שהתלמוד מביא לידי מעשה .

האדם בכל זה שהתלמוד מביא לידי מעשה .

האדם בכל זה שהתלמוד מביא לידי מעשה .

האדם בכל זה שהתלמוד מביא לידי מעשה .

האדם בכל זה שהתלמוד מביא לידי מעשה .

האדם בכל זה שהתלמוד מביא לידי מעשה .

האדם בכל זה שהתלמוד מביא לידי מעשה .

האדם בכל זה שהתלמוד מביא לידי מעשה .

האדם בכל זה שהתלמוד מביא לידי מעשה .

האדם בכל זה שהתלמוד מביא לידי מעשה .

האדם בכל זה שהתלמוד מביא לידי מעשה .

האדם בכל זה שהתלמוד מביא לידי מעשה .

האדם בכל זה שהתלמוד מביא לידי מעשה .

האדם בכל זה שהתלמוד מביא לידי מעשה .

האדם בכל זה שהתלמוד מביא לידי מעשה .

האדם בכל זה שהתלמוד מביא לידי מעשה .

האדם בכל זה שהתלמוד מביא לידי מעשה .

האדם בכל זה שהתלמוד מביא לידי מעשה .

האדם בכל זה שהתלמוד מביא לידי מעשה .

האדם בכל זה שהתלמוד מביא לידי מעשה .

א"ת"י פ"ג ס"ה
ת"ת פ"ג ס"ה
ס"ל פ"ג ס"ה
כ"ה פ"ג ס"ה
מ"ה פ"ג ס"ה
כ"ה פ"ג ס"ה
כ"ה פ"ג ס"ה
כ"ה פ"ג ס"ה

ר"ע

כשעור המשתתיר • אפשר לומר קדשה משום פאה ותימר
 כשזור כל שדהו אלא כשעור המשתתיר : אם שייר קלח
 אחד וכו' פירש הר"ב בסוף השדה והניח אותו לפאה וקשה
 לתני אם נתן קלח אחד בסוף כלשון (ר"ע) • וע"ק ואם לאו
 אינו נתן לא נתן הל"ל שהרי
 כבר נתן • ומיהו כזה יש לומר
 דלכני קמני נתן משום הפקר
 דעד שהתא לא הוה משום
 הפקר • ולכני אם עדיין לא
 לקחוהו עניים צריך שיתן
 ופקידים צין לעניים צין
 לעשירים • לא קושא הראשונה
 תיבה במקומה עומדת • והר"ש
 פירש בענין אחר וז"ל אם שיר

א שבת סז
 פסחים נו ז
 דלה כ' תי'
 שם ח' תמות
 עניים ה' י
 ב שם הלה ב

בסוף כשעור • ר' יהודה אומר אם שייר
 קלח אחד כומך לו משום פאה ואם לאו
 אינו נתן אלא משום הפקר : ד"ל כלל
 אמרו בפאה כל שהיא אוכל ונשמר
 וגידוליו מן הארץ ולקיימתו כאחת
 ומכניסו לקיום חייב בפאה • והתבואה
 והקטניות

אם שייר קלח אחד • בסוף השדה והניח אותו לפאה כמתן
 עליו וכל מה שהניח באמצע ובתחלה תורת פאה עליה :
 ואם לאו • שלא הניח אפילו קלח אחד בסוף השדה לפאה
 הרימה שהניח באמצע ובתחלה אינה חשובה פאה אלא דין
 הפקר יש לה ופליג אדרבי שמעון
 דאמר דמכל מקום היא חשובה
 פאה אלא דלא מפטר בעל השדה
 בהני והלכה כרבי שמעון :
 ד כל דבר שהוא אוכל למעוטי
 ספיחי פטים שאף על פי
 שהן אוכל על ידי הדחק לאו
 אוכל מקרי ואין חייבין בפאה
 דכתיב (ויקרא יט) ובקצרכם
 ואין קצירה אלא בדבר הראוי
 לאכילה : ונשמר • למעוטי הפקר שאין לו שומרים שאינו
 חייב בפאה דכתיב (שם) לפני ולגרי תעזוב איתם פרט
 להפקר שכבר נעזב : וגידוליו מן הארץ • למעוטי כמיהן
 ופטריות שאין להם שורש בארץ וגדוליהם מן האויר שאין
 חייבין בפאה דכתיב (שם) קציר ארצכם : ולקיימתו
 כאחד • למעוטי תאנה וכיוצא בה מן האילנות שגלקטים
 הפירות שמתבשלים בהם ראשון ראשון דכתיב (שם) קציר
 משמע דבר הנקצר הרבה ביחד : ומכניסו לקיום • למעוטי
 ירק שאינו מתקיים אלא מתעפש מיד דכתיב (שם כג) פאת
 שדך בקצרך ואינה הירק נקצר : והתבואה והקטניות •
 תבואה מחמשת המינים הטה ושעורה וכוסמת שבולב
 שועל ושיפון : קטניות

קלח אחד כומך לו משום פאה כשנתן שעור פאה ומבקש
 להוסיף איירי דיכול להוסיף על המחזור • ויש לו תורת
 פאה לפטור מן המעשר • ואם לאו כלומר שכבר תלשו אינו
 נתן אלא משום הפקר דכל מה שמוסיף מן התלוש אין לו
 תורת פאה ואינו נפטר מן המעשר אלא אם כן הפקיר אף
 לעשירים כבית הלל דפ"ו • אבל היכא דלא נתן כלל מן
 המחזור מודה ר"י דנתן מן התלוש כדמוכח בתוס' עכ"ל •
 ומסי הר"ד טעבלין מירושלים תו"כ שמעתי בשם רבו
 מהר"ר יוסף אשכנזי שפירש למשנתינו דהכי קאמר אם שיר
 קלח וכו' כלומר שלא נתן כשעור אחד מששים ואפילו לא
 שיר אלא כנגד קלח אחד שלא נתן עליו פאה • כומך לו משום
 פאה פלומר ראוי להוסיף וליתן ככל שעור פאה • וכשהיא
 דחינן במשנה ג' פרק ד' קטרומות לענין תרומה עליה בידו
 מששים ואחת תרומה • ויחזור ויתרום כמות שהוא למוד •
 על מה שיתן אחר כך אינו נתן אלא משום הפקר כדתנן נמי התם עליה בידו אחד מששים תרומה • ואין צריך לתרום חזר
 והוסיף חייב במעשרות והכי נמי דכותה פאם יפטר ממעשרות צריך להפקירם :

ואם לאו כלומר שלא שיר כלל אלא שנתן כשעור ששים על הכל
 על מה שיתן אחר כך אינו נתן אלא משום הפקר כדתנן נמי התם עליה בידו אחד מששים תרומה • ואין צריך לתרום חזר
 והוסיף חייב במעשרות והכי נמי דכותה פאם יפטר ממעשרות צריך להפקירם :

משום הפקר • ונפקי מיניה דהפקר צין לעניים צין לעשירים מה שאין כן פאה דלעני וגו' אבל לענין מעשר פאה נמי פטור
 כדתנן בסוף פרקין : ד כל שהוא אוכל • כתב הר"ב למעוטי ספיחי פטים הכי איתא בגמרא פירק ז' דשבת
 [דף פח'] וכתב הר"ש דנקט ספיחי ולא פטים עצמו דפשיטא דלא תיכלל • ומיהו בכל דוכתי נקט כלשון ספיחים במסכת
 שביעית (רפ"ז) דקתני ממין הגופעים ספיחי פטים וקוצה ע"כ • וכדבריו הראשונים אלו כתבו ה"ס פ"ז דשבת וכתבו עוד
 או שמא הן אוכל גמור ולא ממעיטין ע"כ • וכ"כ רש"י בפרק בא סימן דף כ' עמוד א' אבל בשבת פ"ו כתב בתוס' דהגוול
 ששם כתבו התוס' דף ק"א דלכני נקט ספיחים לפי שאין דרך ללקטם בשנה שזורעים אלא לבסוף ארבע או חמשה שנים
 שהששים מתפשטים בארץ ונשתיחן ושרש שלהן עיקר ע"כ • ועיין פירוט הר"ב משנה ה' פרק ב' דכלאים ושם כתבתו
 (שלישה) פירושים על ספיחי • ועיין ריש פרק ז' דשביעית :

וגלקיימתו כאחד • כתב הר"ב למעוטי תאנה וכו' שגלקטים הפירות שמתבשלים בהן ראשון ראשון פירש באילן אחד בעצמו •
 וז"ל הרמב"ם בס"ב ממחנות עניים יש באילן זה מה שנגמר היום ויש בו מה שנגמר לאחר כמה ימים • ועיין משנה
 ב' פרק ג' • ומ"ש הר"ב דכתיב קציר משמע דבר הנקצר הרבה ביחד • ולשון הר"ש דסתם קציר מתבשל ביחד :
ומכניסו לקיום • פי' הר"ב למעוטי ירק ולשון הר"ש רוב ירק קאמר דיש ירק חייב בפאה כגון שומים וצללים כדתנן לקמן
 (ס"ב משנה ג') דהגהו מכניסו לקיום וכו' עכ"ל • ועיין בס"ב משנה ב' ו' וכתב עוד הר"ב דכתיב פאת שדך בקצרך
 ואין הירק נקצר וכ"ס הרמב"ם • ופירוט זה דחוק דאמאי תלי מת' יתין טעמא במכניסו לקיום דהוה ליה למתלי טעמא בדבר
 הנקצר • והר"ש כתב ע"פ תורת כהנים (בפרשת קד שים) וסתם קציר מכניסו לקיום ילאו ירקות שאף על

קטניות כולין ואפונים ועדשים ודומיהן : בכלל הזה
להתחייב בפאה כשישלמו בהם כל התנאים הללו : ה' האוג
אילן שהפרי שלו אדום וקורין לו בלעז קור"ני אולי"ם
ורמז ס' כי שהוא נמצא שמעבדי"בו העורות וקורין לו בערבי

והקטניות בכלל הזה : ה' ובאילן האוג
והחרובין והאגוזים והשקדים והגפנים
והרמונים והזיתים והתמרים חייבין
בפאה : ו' לעולם הואנותן משום פאה
ופטור מן המעשרות עד שימרח ונותן
משום הפקר ופטור מן המעשרות עד
שימרח וכאביל לבהנה ולחיה ולעופות
ופטור מן המעשרות עד שימרח ונותן
מן הגורן וזורע ופטור מן המעשרות עד
שימרח דברי ר"ע . כהן ולוי שלקחו את
הגורן המעשרות שלהם עד שימרח

סימא"ק והאשכולות שלו ראויין
לאכילה ולאו דוקא אלו שמנה
התנא חייבים בפאה ולא מיני
אילנות אחרים אלא אלו ודומיהן
קאמר : ו' לעולם הוא נותן משו
כאה . מי שלא הניח פאה בשדה
במחזור חייב להכריש מן התלוש
והפאה שיפריש מן התלוש ונהן
לעניים פטורה מן המעשרות :
עד שימרח . שיעשה כרי וצבור
של תבואה אבל אם באלה הפריש
פאה אחר המרוח צריך שיפריש
התרומה והמעשרות תחלה ואחר
כך יטול הפאה שאין פטור מן
המעשרות אלא הפאה הנטלה

קודם המרוח : ונותן משום הפקר ופטור מן המעשרות .
(משום הפקר) המפקי' תבואתו וצא אחד וזכה זה אין הזוכה
זה חייב במעשרות דכתיב (דברים יד) וצא הלוי כי אין לו
חלק ונחלה עמך ולא הפקר שידך וידו שוין אבל המפקיר
תבואתו לאחר המרוח אין ההפקר הוא פטור מן המעשר :
ומאכיל לבהמה וכו' ואפילו הוא עצמו מותר לאכול אכילת
עראי קודם מרוח אבל הבהמה אוכלת אפילו אכילת קבע :
ונוטל מן הגורן וזורע וכו' דמן הסור' הזרע פטור מן המעשר
אפילו לאחר מרוח דכתיב (שם) עשר תעשר ואכלת וזרע
לא קרינן ביה ואכלת . מיהו מדרבנן חייב סבירא ליה לר'
עקיבא דקודם מרוח פטור מן המעשר אפילו מדרבנן ואין
הלכה כר' עקיבא : שלקחו את הגורן . שקנו תבואה מן הגורן
זקנסו חממים שיכיו חייבים להפריש תרומות ומעשרות
ולתת אותם לכהנים ולוים אחריו כדי שלא יהיו קופצים
לקנות תבואה או יין לנמות ולגרנו' ואם קנו קוד' מרוח שעדיין
לא

עלפי שלקחתו כאחת אין מכניסו לקיום ע"כ . ולשון
הרמב"ם אפשר ליישבו שז"ל ולא יטול על שדה ירק שם קצירה
ונוכל לפרש שרצה לומר שלא הונח שם קצירה על דבר שאין
מכניסין אותו לקיום :

והתבואה והקטניות
בירושלמי
דרשינן ובקורכם אין לי אלא
תבואה קטנית מנין תלמוד לומר
א"כס' הר"ש :

בכלל הזה . כתב הר"ב
כשישלמו בהם כל
התנאים הללו . וכן אם דברי
הרמב"ם ודברי תימה הם דהא
ודאי ששלמו בהם כל התנאים .
וכן כתב הרמב"ם בפרק ב'
מ"ע וכתב כל הדומה לקציר
בחמשה דהכי' אלו הוא שחייב
בפאה בגון התבואה והקטניות
וכו' . וכך נחת כתוב בכלל

הוא לא ימצא כל כלל התנאים האמורים כי אם התבואה
וקטנית ועיין בפרק ג' משנה ב' דלעולם לקיטתן כאחד ואולי
דמש' תנאי דנשמר כתבו הר"ב ובפירושו הרמב"ם כשישלמו
שהרי אפשר שיפקיר תבואתו וקטנתו :

ה האוג כתב הר"ב ורמב"ם פירש נמצא וכו' . אבל
בריש דמאי כתב בשמו שהם אילנות וכו' ולכך
יש לפרש נמצא דהכא ג"כ אילן ובירושלמי אילנות מנין ת"ל
שדך ואיכא דיליף מחרס וזית ע"כ והביאו הר"ש משנה דלעיל
ועיין מ"ש במשנה ב' פ"ג . ומן הראוי היה להקדים האילנות
שנשתבחה בהן הדרך לאותן שלא נשתבחה בהן . ויש לומר
דהכא דלא אתא אלא לפרושי אלו שלקיתן כאחת הלכך לא
חייש למתנייהו על הסדר . אי נמי האחרון אחרון אין לקיטתן
כאחד כולי האי כמו הראשון שלפניו ותנא לא זו אף זו קתני .

תוס' פרק קמא דר"ע דף י"ג :

ו עד שימרח . פירש הר"ב שיעשה כרי וצבור של
תבואה ובפרק ד' משנה ח' פירש כשהוא משום
פני הכרי ברכת וכו' הר"ש זכאן . וכו' עוד הר"ב בפרק
דמעשרות משנה ו' . ולשון הרמב"ם ופירוש מריחה מריחה וזאת המלה מושאלת בדרך המליצה בענין ברירת החטה מן התבואה
והשלמת צרכי הרע עד שלא יאחר לעשות בו אלא להוליכו אל האוצר והוא דומה כמו הממרח לכלים ועיין בריש פרק ברתא
דמקואות) שאין עושין אותו הנירוקאלא כשנשלם הכלי ע"כ : גורן משום הפקר ופטור וכו' . פירש הר"ב דכתיב וצא הלוי
וכו' ירושלמי פ"ו הביאו הר"ש ועיין מה שאכתוב בס"ד בריש מעשרות . ולמ"ש הר"ב אבל המפקיר וכו' אין הכפקר פטור וכו'
נראה לומר דסמך אמ"ש גבי פאה שצריך שיפריש התרומה והמעשרות תחלה ואחר כך יטול הפאה כורה לנו דזה שכתובה היא
שיפריש וכו' . ופדדרשינן נמי במשנה י"א פרק ה' דמעשר שני מדכתיב (דברים יז) ככל מצותך אשר צויתני הא' אם הקדים וכו'
א"כ פן לא יפרישו העניים והמכשלה הזאת תחת ידיו יהיה . והכא נמי בהפקר דכותה דפאה . שלא יפקיר אלא אם כן הפריש
תחלה . וכן לשון הרמב"ם אבל אחר הברירה לא יפקיר ממנו כלו' עד שיפריש המעשרות ע"כ . והכי תנן במשנה ב' פרק ג'
דמאי לא יטליך עד שיעשר ועיין מ"ש שם בס"ד : שלקחו את הגורן . פירש הר"ב זקנסו חממים וכו' שלא יהיו קופצים
וכו' לגתות ולגרנות . והוא לשון בירושלמי ומסיים בו

א מ"י ע"כ
במ"י ע"כ פ"ג
גדמ"י פ"ג
ה מ"י ע"כ פ"ג
ה מ"י ע"כ פ"ג
ז מ"י ע"כ פ"ג
ח מ"י ע"כ פ"ג
ט מ"י ע"כ פ"ג
י מ"י ע"כ פ"ג
יא מ"י ע"כ פ"ג
יב מ"י ע"כ פ"ג
יג מ"י ע"כ פ"ג
יד מ"י ע"כ פ"ג
טו מ"י ע"כ פ"ג
טז מ"י ע"כ פ"ג
יז מ"י ע"כ פ"ג
יח מ"י ע"כ פ"ג
יט מ"י ע"כ פ"ג
כ מ"י ע"כ פ"ג

הרמזים בפ"ו בהלכות מעשר וז"ל ויקנו טבלים כדי להפקיע מתנות אחיהם :

המקדיש ופודה וכו' משום דיוקא דמתניתין דלאחר מירוח הגזבר אין הפודה חייב וכדפירש הר"ב

להכי הני המקדיש דאף על גב דמתחלה היתה גם כן התבואה שלו הוה אמינא דכי הדר ופדה ואף על גב דלאחר מרוח הוא שפיר קרינן ביה תבואת זרעך קמ"ל דלא :

הגזבר פירשוהו"ב במסנה ג' פ"ג דביכורים :

פרק ב ואילו מפסיקין ביש

משחאות לג' בוי"ז אבל בנוסח שבידו שלמי גרסינן בוי"ז :

והשלולית לא זו אף זו קמ"י דווער

מחל' הר"ש : ודרך הרבים פ"י הר"ב משום סיפא וכו' ולהכי תני דרך הרבים במר דרך

היחיד משום דנסיפא דאדידיה תקניא הו"ל לא זו אף זו :

ושביל הרבים ושביל היחיד פירש הר"ב ואשמועינן דאפילו שביל הרבים אם הוא קבוע וכו' ואי לא

לא מפסיק דהא משום סיפא הוה זו ואין צ"ל זו והכא ברישא קמי' לא ברישא למימרא אלא לאשמועי' דדוקא אם הוא קבוע

וכו' אבל ראיתי בס"א דגרסי שביל היחיד ושביל הרבים וכן הגרסא במשנה דירושלמי :

הקבוע בימות החמה וכו' כתב הר"ש והשתא כולאו דריבוי דמאי אחרת לפני דרך הרבים למימרא

דאפילו לאילן אינו מפסיק ושביל היחיד דאפילו לזרעים מפסיק ולשתוק מכולהו אחי"ל א"כ הוה אמינא דרך [היחיד]

דלא קביע גרע משביל היחיד דקביע ושביל הרבי' דקביע עדיף להפסיק לאילן מדרך הרבים דלא קביע :

והגזבר פירש הר"ב שדה שאינו זרוע וכו' הר"ש ומשמע מלשונם דהא חרושה מיהם הו"ל וקשה דא"כ

היינו ניר : והרמז"ס פירש בגר הארץ שלא זרועה ולא נעבדה אבל נשארה שומה : וכן פירש הר"ב במשנה ח' פרק ב' דכלאים

דסוף פ"ד ומ"ש הר"ב כדי שלשה תלמים של מענית המתיריש עיין מ"ש בפרק ב' דכלאים משנה ו' בס"ד :

וא"א אם כן מרש' [את] מקום הקרחה והוה ליה שדה ניר [לא] מרש' לא דקוצר לשחת תחלת קצירה היא

וכי גמר ביטוליהו וקצר ליה לכולי שדה כגומר קצירתו דמי' ופאה אחת על הכל : לשון רש"י במנחות פרק ו דף ע"א ע' בועיין מ"ש במשנה ו' פרק ג' : ב שאינה יכולה להקצר כאחת

פירש הר"ב עד שהעומד באמצע אינו יכול וכו' ע"כ : וז"ל הר"ש אמת המים היינו שלולית דקאמר תנא קמא דבכל ענין מפסיק ואתא ר"י למימר דוקא באינה יכולה להקצר כאחת שאם עומד

לא הוקצעה תבואה זו למעשר המעשרות שלהם : המקדיש ופודה המקדיש גרנו ופודאו מיד בגזבר והוא גדיש או קמה שלא הוקבע למעשר כשפיה ביד ההקדש חייב הפודה להוציא ממנו המעשרות אבל אם נתמרח הגזרון ביד הגזבר הואיל

ובשעה שהיה ראוי שיוקבע למעשר דהיינו בזמן המרוח

היתה ביד ההקדש אין הפודה חייב להוציא ממנו מעשרות

שההקדש פטור מן המעשרות : **פרק ב ואילו** מפסיקין

בין שדה לשדה ויהיו נחשבים כשתי שדות לענין שאם הניח פאה באחת

מהן על חברתה לא עלתה לו לפאה דכתיב (ויקרא יט) פאת שדך לא יניח פאה בשדה

לחברתה : הגחל : נהר :

והשלולית : אמת המים שמחלקת שלל לאגמיה שאמת אחרות של

מים שותות ממנה : ודרך היחיד : ד' אמות : ודרך הרבים

ששה עשר אמה ומשום סיפא נקט לה דבעי למתני סיפא שכל אלו אין מפסיקין באילן וקמשמע לן דאפי' דרך הרבי' שהיא

רחבה ט"ז אמה אינה מפסקת באילן : שביל הרבים ושביל היחיד : שביל זוער טובא דשקיל כרעא ומנח כרעא ואשמועינן

דאפילו שביל הרבים אם הוא קבוע לימות החמה ולימות הגשמים כלומר שמהלכין בו אפילו בזמן שהשדות זרועות

בימות הגשמים מפסיק בין השדות הזרועות ואי לא לא מפסיק : הבור : שדה שאינה זרועה והאדמה לא תשס

(בראשית ט') מתרגמינן וארעא לא תבור : והניר : מרישה כמו נירו לכס ניר (ירמיה ג') : זרע אחר : כגון שתי

השדות זרועים חטים וביניהם קרקע זרועה אין אחר ושעור רוחב הבור והניר זרע אחר כדי שלשה תלמים של מענית

המחרישה : והקוצר לשחת מפסיק : דקסבר כל לשחת לאו קצירה היא דלא חשבינן לה אשתלמא דקצירה : שחת תבואה

שלא הביאה שליש וקוצרים אותה להאכיל לבהמית ואין הלכה כרמז'איר : ב אמת המים שאינה יכולה להקצר כאחת : שהיא

רחבה כל כך עד שהעומד באמצע אינו יכול לקצור מכאן ומכאן רבי יהודה אויור מפסקת ופליג אתנא קמא דאמ' לעיל

על שלולית דהיינו אמת המים דבכל ענין מפסיק ורבי יהודה סבר דאם יכולה להקצר כאחת אינה מפסקת והלכה כר' יהוד' :

וכל

פאה אחת על הכל : לשון רש"י במנחות פרק ו דף ע"א ע' בועיין מ"ש במשנה ו' פרק ג' : ב שאינה יכולה להקצר כאחת פירש הר"ב עד שהעומד באמצע אינו יכול וכו' ע"כ : וז"ל הר"ש אמת המים היינו שלולית דקאמר תנא קמא דבכל ענין מפסיק ואתא ר"י למימר דוקא באינה יכולה להקצר כאחת שאם עומד

מ חיי"ט טב
שפיר הל"ה
ב כ"ק טא
ג"כ נה :
שח"נ ע"א :
ש"י תנ"ח
שח"ת עניי
ה"ב
ג ס"ט ט"ג
ד ס"ט ט"ד
ה ס"ט ט"ז

וכל ההרים אשר במעדר יעדרון * הר שחודו זקוף ואין בקר
בכליו יכולין לעבור סם ומפסיק נין סתי השדות : הוא נותן
פאה לכל * כלומר נותן פאה אחת לכל סתי השדות ולא חסיד
הפסק הואיל והם כעדרים במעדר כלומר שבני אדם חופרי

אוחו הר בכלי שחופרים בו את
הקרקע אין זה הפסק שהרואה
אומר אין זה קרקע צור אלא
למחר חופרים אותו במעדר
שורעים אותו וסתי השדות הם
אחת : ג הכל מפסיק
לזרעים * מחרש בגמ' בירושלמי
הכל לאהוי סלע שהיה עובר
על בני כל השדה * אם צריך
הוא לעקור את המחרשה מזד
זה כדי לתת אותה לצד זה
מפסיק : אלא גדר * גבוה
עשרה טפחים : שער כותש *
ענפי האילן קרויין שער ופירו'
שער כוהש שהנוסו' של אילנות
מתערבין זה עם זה למעלה מן
הגדר כעלי זה התקוע בשכתש :
ד כל הרואים זה את זה * כל
זמן שהעומ' אצל אחד מהאילנות
יכול לראות האילן האחר אף על
פי שיט ביניהן גדר אינו

מפסיק ולוקח פאה מאילן אחד על חברו : לזתי שהיו להם
בכל רוח * פאה אחת היו נותנים על כל הזמים שהיו להם
לצד מזרחה של עיר ופאה אחרת על כל הזמים שהיו להם
לצד מערבא וכן לארבע רוחות : שהיו להם בכל העיר * אין
פוחנים כי אם פאה אחת לכולן אף על פי שאין רואין זה
את זה ואין הלכה כרבי אליעזר בר' זדוק שאמר אשמו אצל
הלכה כרבן גמליאל :

דדרך פירושו כסדר המשנה שבגמרא וראוי הוא להבין המשנה כס'
המשנה בלא גמרא ראוי ונכון שיפרש כמסקנא דשמעתא לכן מפסח שיש להגיה בדברי הר"ב וכ"ל עד שאם אינו עומד
באמצע וכו' * ועוד יש תימה בדברי הר"ב מה שפסק הלכה כר"י ולעולם הלכה כחנא קמא דסתם לן רבי כותיה * והא
דהרמב"ם פוסק כר"י הוא מטעם שכתב הכ"מ בפרק הנזכר וז"ל כ"ל שהוא מפרש דד"ה היא ונכתב בשם ר"י משום שהוא
אמרה בי מדרשא ואתא לפרושי שלולית דתנא ברישא דמפסקת דה"מ בשאינה יכולה להקצר כאחת ע"כ * ועיין מ"ש במשנה ו'
פ"ג דזכורים אצל הר"ב דמפרש בשיטת הר"ש דת"ק ור"י פליגי * ה"ל לפסוק כת"ק : הוא נותן פאה לכל * ללא דמי לבור
ההכא אויבא למימר שלא יניחה כך צורה אלא שלא היה יכול עכשיו לחרוש בצקרים ולמחר יחפור כמ"ש הר"ב * ומ"ש הר"ב
כלומר נותן פאה אחת וכו' * ובמשנה שבירושלמי גורם כן להדיא ומכל מקום במשנה דלקמן ל"ב :
ג ואינו מפסיק לאילן * לא לכל האילנות דלחרובים וזתים אינו כן כמו ששנינו במשנה דלקמן : שער וכן במשנה ה' פ"ג
דכלאים ומפרשינן הענפים והוא לשון עברי כדכתיב וימלט השעירתה בספר שופטים סימן ג' לפירוש' :
ד ולחרובין טעמא כתב הראב"ד בהשגותיו בפ"ג מהמ"ע וז' למפני שהם גבוהים הרבה ומסוכנין כדתנן (בפרק ג' דבבא
בתרא משנה ו') בחרוב ובסקמא חמשים אמה ע"כ :

יהודה אומר מפסקת * וכל ההרים אשר
במעדר יעדרון אף על פי שאין הבקר
יכול לעבור בכליו הוא נותן פאה לכל :
ג הכל מפסיק לזרעי' ואינו מפסיק
לאילן אלא גדר ואם היה שער כותש אינו
מפסיק אלא נותן פאה לכל : ד ולחרובין
כל הרואין זה את זה יאמר רבן גמליאל נותנין
היו בית אבא (ס"א שהיו) נותנין פאה אחת
לזתים שהיו להם בכל רוח * ולחרובין
כל הרואין זה את זה * רבי אליעזר ברבי
צדוק אומר משמו אף לחרובין שהיו
להם בכל העיר : ה הזורע את שדהו מין
אחד אף על פי שהוא עושהו שת גרנות
נותן פאה אחת * זרעה שני מינין אף על פי
שעשאן גירן אחת נותן שתי פאות * הורע
את שדהו שני

באמצע, אינו יכול לקצור מכאן ומכאן כדמשמע בתוספתא *
ומיהו בתוספתא משמע דחרי מילי כינהו דקא חסיד במלתו'
דתנא ק"ח שלולית וקוצר לשחת וג' תלמים של פתיה ואחת
המים שאינה יכולה להקצר כאחת * רבי יהודה אומר אם

עומד באמצע וקוצר מכאן
ומכאן מפסיק ואם לא אינו
מפסיק ולתנא קמא מפסיק אף
על פי שעומד מצד אחד וקוצר
מצד השני עכ"ל * ומבואר שיש
כאן טעות בספר * שהרי על פי
התוספתא הוא מפרש ובתוספת'
מפורש שאם עומד באמצע
וקוצר וכו' * הואיל ואם עומד
בצד אחד אינו יכול לקצור בצד
השני סבירא ליה לר"י דמפסיק
ולכן צריך להיות בתחיל' דבריו
שאם אינו עומד באמצע *
ותו בירושלמי הוון בעי מימר
מן מה דאמר ר"י בעומד מצד
אחד ואינו יכול לקצור מצד
השני אצל אם היה עומד
באמצע וקוצר מכאן ומכאן אינו
מפסיק אשכח תנא ופליגי היא
עומד באמצע וקוצר מכאן ומכאן
מפסיק מצד אחד אינו מפסיק *

וה"פ ס"ד דבני ישיבה למימר דר"י ס"ל בעומד מצד
אחד וכו' * ומכל מקום אם היה עומד באמצע וכו' דאינו
מפסיק * אשכח ברייתא דפליג אסברא זו דתניא היה עומד
באמצע וכו' * וכן פירש בכ"מ פרק ג' מהלכות מ"ע (וי"ט גס
כן ט"ס שם ש"ס שהולכת ז"ל שחולקת) והשתא פירוש
הר"ב אחיא שפיר כס"ד בירושלמי אצל אין זה דרכו ולא
דרך כל מפרש להלכה * שעם היות שכן דרך רש"י ז"ל
בהרבה מקומות לפרש המשנה כס"ד דבגמרא היינו משום
המשנה בלא גמרא וראוי ונכון שיפרש כמסקנא דשמעתא לכן מפסח שיש להגיה בדברי הר"ב וכ"ל עד שאם אינו עומד
באמצע וכו' * ועוד יש תימה בדברי הר"ב מה שפסק הלכה כר"י ולעולם הלכה כחנא קמא דסתם לן רבי כותיה * והא
דהרמב"ם פוסק כר"י הוא מטעם שכתב הכ"מ בפרק הנזכר וז"ל כ"ל שהוא מפרש דד"ה היא ונכתב בשם ר"י משום שהוא
אמרה בי מדרשא ואתא לפרושי שלולית דתנא ברישא דמפסקת דה"מ בשאינה יכולה להקצר כאחת ע"כ * ועיין מ"ש במשנה ו'
פ"ג דזכורים אצל הר"ב דמפרש בשיטת הר"ש דת"ק ור"י פליגי * ה"ל לפסוק כת"ק : הוא נותן פאה לכל * ללא דמי לבור
ההכא אויבא למימר שלא יניחה כך צורה אלא שלא היה יכול עכשיו לחרוש בצקרים ולמחר יחפור כמ"ש הר"ב * ומ"ש הר"ב
כלומר נותן פאה אחת וכו' * ובמשנה שבירושלמי גורם כן להדיא ומכל מקום במשנה דלקמן ל"ב :
ג ואינו מפסיק לאילן * לא לכל האילנות דלחרובים וזתים אינו כן כמו ששנינו במשנה דלקמן : שער וכן במשנה ה' פ"ג
דכלאים ומפרשינן הענפים והוא לשון עברי כדכתיב וימלט השעירתה בספר שופטים סימן ג' לפירוש' :
ד ולחרובין טעמא כתב הראב"ד בהשגותיו בפ"ג מהמ"ע וז' למפני שהם גבוהים הרבה ומסוכנין כדתנן (בפרק ג' דבבא
בתרא משנה ו') בחרוב ובסקמא חמשים אמה ע"כ :

א סס כ"י
ב סס כ"י
ג סס כ"י
ד סס כ"י
ה סס כ"י
ו סס כ"י

ה שני מיני חטין * פירש הר"ב כגון שחמתית ולבנה
 דתינון בפי' דב"ב מפנהו' מבר לו חטים וכו'
 שחמתית ונמצאת לבנה וכו' ואפשר דבשאר מיני תבואה לא
 נמצאו חלוקים במין אחד אבל בירושלמי אמתיתין דלקמן

א נזיר ט'
 ב חיי פנס'
 חתונה ענייט
 ה"ד
 גר טס"ל"ג

ת"י ר' הלפתא בן שאול היא
 שני מיני חטים היא שני מיני
 טעורים: עשאן גורן אחד
 וכו' שתי גרנות וכו' מפורש
 בירושלמי וכו' וכו' הר"ס דלא
 אזלין בתר מחשבתו לעשות
 גורן אחד או ב' גרנות * אלא
 כאשר עשה כן יקום לעשות
 פאה אחת או שתי * ומשמע
 גמי דמיירי טעדיין לא נתן
 פאה וכו' ה' דתינון בסוף פ'
 קמא דלעולם הוא נתן משום
 פאה וכו' עד שימרח * וז"ל
 בירושלמי קצר חצי אגדו וחצי
 שמונית לעשותן גורן אחד
 וימלך ועשאן שתי גרנות אינו
 משריש קן האגדו על השמונית
 ל' בתחלה ולא בסוף קצר חצי
 האגדו וחצי השמונית לעשותן
 שתי גרנות וימלך ועשאן גורן
 אחת מפורש מן האגדו שבסוף
 על השמונית שבסוף מן האגדו
 שבתחלה על השמונית שבתחל'
 עכ"ל * ופירוש שמונית כמו שחמתית דמתיתין ו' פרק ה'
 דבבא בתרא ופירש אדום אלא דבירושלמי מקצר כדאמרי' בריש

שני מיני חטין עשאן גורן אחת נותן פאה
 אחת שתי גרנות נותן ב' פאות: ו' מעשה
 שורער' שמעון איש המצפה (ס' ח' יב') לפני
 רבן גמליאל ועלו ללשכת הגזית ושאלו אמ'
 נחום הלבלר מקובל אני מרבי מיאשא
 שקבל (ס"א מאביו) מאבא שקבל מווגות
 שקבלו מן הנביאים הלכה למושה מסיני
 בזרע את שדהו שני מיני חטין אם עשאן
 גורן אחת נותן פאה אחת שתי גרנות נותן
 שתי פאות: ז' שדה שקצרה בותים
 קצרה לסטי' קרסמוה נמלי' שברתה הרוח
 או בהמה פטורה * קצר חציה וקצרו
 לסטים חציה פטורה שחובת הפא' בקמה:
 ח' קצרה לסטים חציה וקצר הוא חציה
 נותן פאה (ס"א למיה) ממה שקצר * קצר חציה
 ומכר חציה הלוקח נותן פאה לבל * קצר
 חציה והקריש חציה הפודה מיד הגזבר הוא
 נותן פאה רכל: פרק

ה שני מיני חטין * כגון שחמתית ולבנה: ו' הלבלר
 הסופר: האוגות * הם כל אוקן שנים שנים הגזברים
 בפרק קמא דמסכת אבות שקבלו שנים משי שנים עד משי
 שמעון הדקיק: ז' שדה שקצרה בותים לעצמן ולא
 שקצרו פועלי כותים לישראל

דאז היו כאלו קצרו ישראל:
 קרסמוה נמלים * דרך הנמלה
 לחתוך קנה השבולת חלמטה
 ולזה קורים קרסום לשון
 יכרסמנה חזיר מיער (תהלים)
 פ: פטורה * דכתיב גבי
 כאה ובקולרסם עד שתהיו
 אחס הקולרים: שחובת
 הקציר בקמה * כלומר חובת
 הפאה של זה היצה בקמה
 וכו' דאם כלה שדה חזרה
 פאה לעומרים וחיוב להפריש
 פאה מן העומרים הני מילי היבא
 דכלה הוא אבל הכא הוא לא
 כלה: ח' הלוקח נותן פאה לכל *
 שחובת הפיאה ממה שקצר נשאר
 בזה החצי שקנה הלוקח והיו כלו
 לא מכר לו לא מה שנשאר בשדה
 אחר שיוציא מזה הפאה שראוי
 להוציא מאלוה שדה וכן הפודה
 מיד הגזבר * מוציא מן החצי
 שפדה הפאה הראוי לט' כולהו
 פרק

נראה לי שהוא גד הנזכר בכתוב בן שהוא כורע גד לבן * ואף ע"פ
 שרש' מפרש טס גד קלוי' נדרח ואינו לבן * והתן יהיה גם כן לבן והר"ב מפרש כאלן לבנה * והכי נמי תינון שחמתית ולבנה
 בהדידי בפרק ה' דבבא בתרא לא קשיא ולא מידי דלבונית החטין הינו כקלוי' נדרח שהוא ירוק ולבני' אדומה לבנה קרי לה התנא
 וזהו מה שאמר הרמב"ם בפירוש משנהו זאת אדום וירוק * וירוק זה כחלמון ביצה לא ככרתי וגם בירסת הר"ס אגורי ברי"ש
 (וכן הוא בירושלמי ריש פרק ד' דמעשר שני אבל בפירקין דהכא בירושלמי גרם בדל"ת) אני מפרש לבנה שהוא מלשון ארמי
 בדניאל ה' על גירא [די] כחל * ולפי זה הוא לבן ממש כי גיר שהוא סיד לבן הוא וכן אני אומר על מה שתרגס אונקלוס בפרשת
 בשלח דק כפפור דעדק כגירא שפירושו דעדק כסיד שהוא קלוש על הכותל ולבן ורצה המתרגם לכלול מה שזכר בכתוב במקום
 אחר והמן כורע גד לבן ודלא כפירש' שקפרש שרונה לומר מין צבע שחור דק שנקרא גיר * ושיב ראיתי להרמב"ן בפירוש
 החומש שכתב כן בפרשת בשלח: ו' לפני רבן גמליאל ועלו * כלומר שאלו לרבן גמליאל ולא היה בידו ועלו שניהם:
 קרסמוה * פירש הר"ב לשון יכרסמנה שהק"ף והכ"ף שניהם ממוצא החיך ולכך מתחלפין * וראיתי להרמב"ן בפירוש
 החומש בפרשת אמור בפסוק בעצם היום היה שכתב וז"ל וישתמשו חכמים בכל לשון עבדה בכף כנזר מולא
 יעקבס כי ישמע קולו (א וב לו) ויאמרו מתקשט מן תכשיטין ואמרו קרסמוה נמלים מן יכרסמנה חזיר מיער עכ"ל:
 שחובת הפאה * ובפירש הר"ב שחובת הקציר וכן הגירסא במשנה שבדפוס ש"ס ירושלמי: פרק

פרק ג מלבנות

ערוגות מרובעות וצביל
שעשויות כדפוס הלבינות
קרויין מלבנות: שבין הזתים. והוא הדין לכל שאר חילנות.
ופקט זתים לאשמועינן דאשילנותים שחייבים בפאה לא

פרק ג מלבנות

פירש הר"ב צביל שעשויות
וכו קרויין מלבנות ולקמן
אכתוב טעם אחר צביל הר"ש:

א חיי"ב פ"א
מתכות הל"א
ב מכחות ט"א
ג חיי"ב ט"א
ד כדה נ"א
ה נידר נו"ז

פרק ג מלבנות

"התבואה שבין
הזתים בית שמאי
אומרים פאה מכל אחת ואחת. בית הלל
אומרים מאחת על הכל ומודים שאם היו
ראשי שורות מעורבין שהיאנותן פאה
מאחת על הכל: ב המנמר את שדרו
ושיר קלחים לחיבר עקיבא אומ' גותן פאה
מכל אדו ואחד וחכמים אומרים מאחד
על הכל ומודים חכמים לר' עקיבא בזורע
שבת אחרדל (ס"א בשנים א) בשלשה
מקומות

והר"ב העתיק מכל אחד ואחד וכו'
הוא צמטנה דפוס צביל
וירושלמי וגירסא נכונה היא
שאף ששם הרבים צלשון
נקיבה מלבנות עם כל זה שם
הנפרד מלבן לשון זכר:

ומודים בית שמאי לז"ה.
ואשכחן כה"ג צפרק
ה' דשביעית [מסנה ד'] וצמטנה
ט"ס"ק דשבת ועוד אחרי וא"ע"ב
דאין הלכה כצ"ש ולא כ"מ
כהודאתם. וגדולה מזו צפרק
ה' דתרומות מסנה ד' דפליגי
ר"א וחכמי' לביא דב"ש וכן צ"כ
דהלות משנה ג' ועיין רפ"ק
דשביעית: ראשי שורות: לשון

מרוחקים נראין הדברים שלא צביל
האילנות נעשו המלבנות
ובזמן שהאילנות רזופים ויש עשר אילנות בפחות מבית סאה
מודים בית שמאי שנותן פאה אחת על הכל לא נחלקו אלא
כשיש עשר אילנות בבית סאה: ב המנמר.
מקומות מקומו דמחזי כמנומר לשון וגמר חזרבורותיו (יר"ה
ג) שקר התבואה שנתבטלה ראשון ראשון צדה: ושיר
קלחים לחים. אותן שלא נתבטלו: נותן פאה לכל אחד
ואחד. כשחוזר ללקט הקלחים לחים ששיר דגמור מפסיק
ולאו אתחלתא דקליה חשיבא: בזורע שבת. ירק שקורין
לו חניט' צלע"ז:

הר"ש להאי דפרשינן דמלבנות הם השורות קשה דהוה ליה
למימר ראשי מלבנות. ויש לפרש דמלשון שדה הלכן [הוא]
ע"ש שכשמתבטלת התבואה מתבטלת ומלקטין אותה ולקמן
דהנן נמי מלבנות הצללים דרכן להלבין ירק שלהן כשמתבטלי'
ועוד מפרש דכל שדה הלכן ע"ש שהחמה זורחת בהן ואין בהן
צל כשדה האילן ע"כ: ב הבינמר פירש הר"ב שקצר
התבואה שנתבטלה ראשון ראשון. ומפרש בירוש' מקום הזבלין
עולין תחלה. ופירש הר"ש כלומר מקומות המזובלים יותר
בשדה שם התבואה ממרתת לעלות ע"כ. ומעתה צמטנה ד'
צפרק קמא דתנן והתבואה והקטנית צלל הזה. וצלל
ההוא שלקיתתן כאחת ואפילו הכי [לא מצינו פטור מפאה

השדה שלא נזדבל צשווי וממרתת במקומות המזובלים משום
קודם לגרעין והכי נמי צ"כ גבי אינו מפסיק לאילנות. וזה ידוע שאילנות שהן אפילו ממין אחד אינם מתבטלים כאחד.
אלא דלקיתתן כאחת היינו לאפוקי תאנה וכיוצא בה שלקיתת פירות האילן האחד אינם כאחת וראיה לדברי מהירושלמי שהביא
הר"ש צמטנינו לענין שבת וחרדל שמואל אמר עפ"י שאין הראשון ממתין לאפרון שבהן וכו' על דעתיה דשמואל מפרש מכל
קלח וקלח ע"כ הא קמן דלאו בתר שדה אזלינן אלא בתר קלחין. ועיין לקמן (בדברי המפרשים) מכל אחד וכו' (דרכי יהודה)
פליג והכי קיימא לן ומדשמואל נשמע (לדרכי יהודה) שאי אפשר לומר שחלוקים הם צמטאות:

רבי עקיבא אומר נותן פאה מכל אחד ואחד. פיר' הר"ב כשחוזר ללקט הקלחים לחים ששיר וכו' והוא לשון הר"ש.
והוא שיטת הראב"ד בהשגותיו פ"ג מהמ"ע שכתב שהמחלוקת אינו אלא על המשוייר לצדו. וכתב עוד וז"ל מכל מקום
מן הלח המשוייר נוטל מאחד על הכל בכל ענין על מה שלקט ועל מה ששיר כדברי חכמים ע"כ. ועיין צמטנה ד' ואף על גב
דלהרמב"ם בחבורו שטה אחרת בכל זה. אפי' לא באתי להלאות המעיין בפירושים שונים כשהמטנה מתפרשת ע"ס פיר' ב"ז ל'
בשנים או בשלשה מקומות. כך מלאחי הגירסא בספרים אחרים והכי מיייתי לה צ"ש מסכת נדה פרק בא סימן דף
נ"א

כ"א ושם הגירסא בשנים ובש"ס מקומות ונראהו אלו שני הגירסאות דמה טעם יש לומר דדוקא בשלשה חלה ודאי ללא דוקא והלכך הכוון לגרום נתיב בשנים ואורחא דמלתא נקט ואין להקשות השתא שנים שלשה מצד א' :

מכל אחד ואחד

ולשון הר"ב מכל אחת ואחת בירושלמי הביאו הר"ש שמואל אמר מפני שאין הראשון שבהן מתתין לאחרון שבהן רבי יוסף בשם רבי עובדין מפני שדרכו לזרע ערוגות ערוגות על דעתיה דשמואל מפריש מכל קלח וקלח על דעתיה דרבי יוסף מפריש מכל ערוגה וערוגה עד כאן והר"ב מפרש ששמואל דמתנתין כרבי יוסף (יבדק) הלכך הגירסא הנכונה אחת ואחת ומאן דגרס אחד ואחד חליבא דשמואל גרס הכי ומה שאמרה ר"ב כאלו כל

א חייב פה
מתנת עניים
ה' י
ב י
ה' י
ב י
ב י
ד י
ה' י
ה' י
ה' י
ה' י

ערוגה שדה אחת עיין בכלאים פ"ב משנה ט' :
ג המחליק לפירוש רב ספיר הר"ב שהוא כמו המחלק קשה שאין שולה זה הפיר' בפ"ד דשביעית משנה ד' :
נותן פאה לאלו לעצמן ולאלו לעצמן לא דמי למתנתין דנעיל דלחכמים נוטל מאחד על הכל על מה שלקט ועל מה ששייר כמו (שכתבתי) בשם הראב"ד :
דחתם לז' ויבש והכא שוק וגורן והיינו דירושלמי מחלק הכי אמר רבי יוסף שמעיין שוק וגורן שני מינין לה ויבש שני מינין לא :
זפי בכ"מ מהך מתנתין שמעיין דשוק וגורן שני מינין אבל לה ויבש שיהיו שני מינין ל' בנן לא שמעיין לה ויבש שני מינין מתמיהה כלומר מי שמעיין ע"כ ועיין מה שכתבתי בשם הר"ש בפרק א' משנה ד' בד"ה ומכניסו לקיום וכו' :
באפניין פיר' הרמב"ם ורעוניס כלומר אותן אפניס שהן ורעוניס והיינו אפניס השופים לא אוקי אפניס בגמלוגי שהן מין ירק ואין חייבין בפאה ועיין בפרק ג' דכלאים משנה ב' :

המחליק

האמהות

שהוא נותן פאה מכל אחת ואחת מפני שאין דרכן לזרוע מהן שדה אחת לסיכך חשיבין כל אותן ערוגות כאלו כל אחת מהן שדה אחת ושדה וחרדל חייבים בפאה אף על פי שאין נותנין פאה לירק משום דלזרע עבידי וכמוני זרעי חשיבי והלכה כחכמים : ג המחליק

מקומות שהוא נותן פאה מכל אחד ואחד : ג "המחליק בצללים לחים לשוק ומקיים יבשים לגורן נותן פאה לאלו לעצמן ולאלו לעצמן" וכן באפניין וכן בכרם המדל גורתן מן המשואר על מה ששייר והמחליק מאחת יד נותן מן המשואר על הכל : ד "האמהות של בצלים חייבות בפאה ורבי יוסי פוטר מלבנות הבצלים שבין הירק ר' יוסי אומר פאה מכל אחת ואחת וחכמים אומרים מאחת על הכל : ה "האחין שחלקו נותנין

בצללים חייבים : א"כ דמפרש ל' ואכתי א"כ חלק (בראשית כו) על שם שכתבתי ששאר הנוקס חלק וא"כ דמי שי המחליק כמו המחלק שנוטל חלק מן הצללים לחים למכרן בשוק והגך אחר מניה יבשים לגורן לקיים : נותן פאה לאלו לעצמן דכ"י מני חטום דמו : וכן בכרם : וכן המחליק בכרם דינו כמחליק בצללים : המדל נותן מן המשואר על מה ששייר : בומן שהצללים זרועים רזופים נוטל מהם אחת מננתים כדי שהגשמים יתגדלו בריוח ויעשו גמים וזכו הנקרא מדל שדולה ושולף אותם ממקומם ותנן איזכו מדל נוטל אחת ומניח שני ואות' שטוקר ליתן ריוח לגשמי' איני חייבין בפאה לפי שקנת הגשמי' היא הילכך נותן מן הכשאר לבד והנעקר פטור מכלום דלא חשיבא קצירה : המחליק מאחת יד כלומר מעיין אחד או כולו לגורן או כולו לשוק ורמב"ם פיר' מאחת יד ומקו' אחד שהשלק שנוטל ל' שכור חטום נוטל אותן מכאן ומכאן אלא כולו מ'ד אחד : ד האמהות של בצלי' : גלי גדולי' שזניחין אותן לגדל זרע ומתוך שמתהפין בארץ לא חזו לאכילה אלא על ידי הדחק ולכך פטר רבי יוסי ואין הלכה כמותו : מלבנות הצללי' שבין הארק' סבר ר' יוסי דירק כזרע אחר דמי שאין דרך בני אדם לאיתן מננים בצללי' בין הירק ותנן לעיל בפרק שני דזרע אחר מפסיק ואין הלכה כר' יוסי : ה שלקחו

ג' דכלאים משנה ב' : **המדל** פירש הר"ב שדולה ושולף וכו' ומה שכתב ותנן וכו' בפרק רבועי דשביעית משנה ד' ואינו כלשון הזה : ועיין שם עוד מפרש הר"ב בענין אחר (ש) :
המחליק מאחת יד וכו' כתב הר"ב שהרמב"ם פיר' מאחת יד ומקום אחד וכו' לדבריו היו כך כ"כ פירוש דרישא כחו בד"א : ושעמוא דמילתא כתב בחבורו פרה שני מהמ"ע הואיל ונזכר מרוח אחת אינו כנזכר עראי מעט מבאן ומעט מכאן שהוא פטור :
האמהות של בצלים חייבות בפאה וכתב הר"ב לא חזו לאכילה אלא על ידי הדחק ומכל מקום הואיל והבצלים עצמן שלא נשתקו מידי לאכילה נכחו אף האמהות שמתהפין אותן בארץ לא יצאו מכללן להפטר מפאה מה שאין כן ספחמי פטים שכתב הר"ב בפרק קמא משנה ד' שכל המין אינו ראוי לאכילה אלא ע"י הדחק :
ה בומן

ה שלקחו את האילן . מהכך חלנות דמשיב . בפרק קמא
שחייבום בפאה : המוכר קלחי אילן . שרשי נמחים שחייבין
בפאה ולא . מוכר לו הקרקע נותן הלוקח פאה מכל אחד וא'
בזמן שלא שיר . כלומר אם לא התחיל בעל השדה לקצור או

ללקט פירות או הוא דחייב
הלוקח ליתן פאה אבל אם
התחיל בעל השדה לקצור שהיה
קודם שמוכר את אלו שנשאר מן
השדה שלא נקצר או שלא נלקט
בעל השדה הוא הנותן פאה על
הכל דמני התחיל בקצירה או
בלקטת הפירות חייב בפאה
של כל השדה ור' יהודה לפרושי
מלתיה דתנא קמא חתא וכן
הלכה : ו קרקע בית רובע .
מקום שראוי לזרוע בו רובע
הקב ופירשו בו שהוא עשר אמות
ומחצה על עשר אמות בקירוב :
העושה סאתים . רבי יהושע לא
אזיל בתר זריעה ור' יוחנן קרקע
המוציאה סאתים שהן י"ב קבין :
לקצור ולשנות דרך הקוצרי'
אוחז מלא כפו מן הקמה וקוצר
כדכתיב (ההלים קכ"ט) שלא מלא כפו קוצר ואם יש בקמה
כדי למלא כפו שני פעמים חייבת בפאה : קרקע כל
שהוא חייבת בפאה . דסבירא ליה פאת שדך כל שהוא משמע
ופליג אכלהו :

נותנין שתי פאות חזרו ונשתתפו נותנין
פאה אחת "שנים שלקחו את האילן נותנין
פאה אחת . לקח זה צפנו וזה דרובו זה
נותן פאה לעצמו וזה נותן פאה לעצמו .
המוכר קלחי אילן בתוך שדהו נותן פאה
מכל אחד ואחד . אמר רבי יהודה איכותי
בזמן שלא שיר בעל השדה אבל אם
שיר בעל השדה הוא נותן פאה לכל :
רבי אליעזר אומר קרקע בית רובע
חייבת בפאה . רבי יהושע אומר העושה
סאתים . רבי טרפון אומר ששה על ששה
טפחים . רבי יהודה בן בתירה אומר
כדי לקצור ולשנות והלכה כדבריו .
רבי עקיבא אומר קרקע כל שהוא

חייבת בפאה ובכזורים
כלומר בכל מקום אלא לפי שבמסנה אינו מחלק אלא בין שיר
ללא שיר אהא קאמר דלא דוקא לענין הלכה אלא כלומר אם
לא התחיל וכו' אפילו כי שיר . מכל מקום הלוקח נותן פאה
על מה שלקח . אבל אם התחיל וכו' ונשאר וכו' כמו
שפירשתי . בעל השדה וכו' ועל פי הדברים האלה עולים

ה בזמן שלא שיר . לשון הר"ב כלומר אם לא התחיל
וכו' אבל אם התחיל וכו' שנשאר מן השדה

פירוש לפירוש שנשאר מן השדה רוצה לומר שנשאר למוכר
כלומר אחר שהתחיל לקצור קודם שמכר נשאר לו גם כן
בקרקע מה שלא נקצר או לא
נלקט ולא מוכרין הלכך על
המוכר לתת הפאה לפי
שהתחיל בקצירה ורחמנא אמר
ובקצרכם וגם נשאר לו הלכך
אמרינן דבאותו שיעור הויה
הפאה . ושאני הכא מסוף מר'
ב' דתנן קצר חזיה ומוכר חזיה
הלוקח נותן פאה לכל דהתם לא
שיר כלום . ותחלת דברי
הר"ב כלומר אם לא התחיל .
אינו חוזר על שא נקט
במתניתין בזמן שלא שיר .
דני לא שיר לא מהני התחלתא
דקצירה לחווצי למוכר כמו
מתניתין דלעיל אלא הר"ב בא
לכתוב פסק הלכה . ומיבת
כלומר שכתב לא לאסבורי
פירושא דמתני' כהוראת תיבת
כלומר בכל מקום אלא לפי שבמסנה אינו מחלק אלא בין שיר
ללא שיר אהא קאמר דלא דוקא לענין הלכה אלא כלומר אם
לא התחיל וכו' אפילו כי שיר . מכל מקום הלוקח נותן פאה
על מה שלקח . אבל אם התחיל וכו' ונשאר וכו' כמו
שפירשתי . בעל השדה וכו' ועל פי הדברים האלה עולים

דברי הר"ב כסוגיות הש"ס דמולין פרק ראשית הגז דף קל"ח וכפרוש רש"י ורמב"ם והר"ם : ו בית רובע . פירש הר"ב רובע
הקב ופירשו בו שהוא עשר אמות ומחצה על עשר אמות בקירוב ע"כ . ועיין בפירוש הר"ב במשנה ט' פרק ב' דכלאים . ושיעור
כלי המחזיק רובע הקב עיין בלשון הרמב"ם שאעתיק בפרק ח' משנה ב' ד' . ובירושלמי מאי טעמא דרבי אליעזר נאמר כאן
שדך ונאמר בכלאים שדך מה שדך האמור להלן בית רובע אף כאן בית רובע ומפרש הר"ם דתנן בפרק ב' דכלאים בתבואת בית
רובע ותנן כל סאה שיש בה רובע מיזין אחר ימעט :

העושה סאתים פי' הר"ב קרקע המוציאה סאתים . ולפי סדר משנתנו כל אחד פוחת והולך משעור הראשון ובזמן המשנה הוה
שמינה ארעא טובא טפי מזימי ר' יוחנן דאמר ד' סאין לכור בפרק המקבל [דף ק"ה :] ובפסות מרובע זריעה
היה לזמח סאתים וכדאיתא נמי התם בשני דרבי יוחנן הוה שמינה ארעא בשני דרבי אמי הוה כהישא ארעא . וממילא דבימי
התנאים שהיו קודם רבי יוחנן הוה שמינה ארעא טפי אלא דלפירוש רש"י דהתם מוכח דסאתים ד' צר המשכן היינו לפי
ומה שהוציא הארץ לא לפי הזריעה . ואם כן בית רובע דת"ק שמשערין על פי שיעור סלר המשכן כמו שכתב הר"ב נמי לפי
הנתיחה ומה שהוציא הארץ היא . והשתא רבי יהושע מוסיף בשיעורו אדרבי אליעזר . וזריך שיביה כסלר המשכן מאה על
חמשים שהוא שיעור סאתים "אע"ג דרבי טרפון (ור"י בן צתירה) ורבי עקיבא כלם כוחתים והולכים . וקשיא לפירוש זה לישנא
דטעושה דהא ת"ק נמי בהעושה מיירי ואין לומר דרש"י לא יפרש בית רובע שיעור עשרה אמות וכו' אלא מקום שזרעו רובע
ובימי התנאים דשמינה ארעא ועצדה טפי מסאתים . דהאי שיעור דעשרה אמות וכו' שכתב הר"ב . כתב הר"ם ע"ס
תוספתא דכלאים עיין סוף פרק ב' דכלאים . ובירושלמי מאי טעמא דרבי יהושע נאמר כאן שדך ונאמר להלן (יברים כ')
ושכתב עומר צדה מה שדה שנאמר להלן כהמים אף כאן סאתים . ופירש הר"ם כדתנן (בפרק ו') העומר שיש בו סאתים
ושכחו אינו שכתב : ישעיה על ששה טפחים ירושלמי מאי טעמא ו על ו מערובה ופירש הר"ם כדתנן (ברפ"ג דכלאים) ערובה
שהיא ו על ו זרעו לתוכה ה' זרעוים : רבי עקיבא אומר וכו' . אע"ג דאפסיק ההלכה שנאו לר"ע וכן בפ"ע דשניית וספ"ט
דינמות וכל זה על דרך השגות בעדיות פ"ק משנה ה' :

כל שהוא כתב הר"ב דסבירא ליה פאת שדך כ"ש . וסיים הר"ם ולית ליה גזירה שוה דשדך . וכתב עוד הר"ם שירו' הגע
עמך ה

א סס סלנה ב
ב סולין קלס
סס סלנה ית
ג כ"ב כויוק
קלסין כויתיי
סס סס סלג

עלמך שהיה שכולת אחת עד שלא קצר אין כאלו חייב משקל
 אין כאלו שזור רבי חנינא בשם רבי פנחס תפטר שהיה שם
 שכולת ובה שבלים ע"כ ועיין לקמן בסמוך ומה
 שהבאתי ברש"י פ"ק צוקס לעשות כל שהיו פאה עושה כתבו

אע"פ שיש חסד
 דיוכל ה"י
 ב ש"י פ"ב
 סת"ר פ"ח
 ד"ב ס"א
 ז"כ ק"ג
 ש"י פ"ח
 ס"ח
 ד"ה פ"ס
 ס"ח פ"ג
 ס"ח פ"ג
 ס"ח פ"ג
 ס"ח פ"ג
 ס"ח פ"ג

ובבכוריו ולבתו עליו פרוזבול ולקנו עמו
 נכסי שאין להם אחריו בבכרוב שמו בחזקת
 ו הכותב נכסיו (ס"א לא) והוא שכיב בר שייך
 קרקע כל שהיא מתנתו (ירו קיימ) מתנה
 לא שייך קרקע כל שהיא מתנתו (ירו קיימ)
 מתנה הכותב נכסיו רבניו וכתב
 לאשתו קרקע כל שהיא אברה
 כתובתה רבי יוסי אומר אם קבלה
 עליה

והלכה כדבריו של רבי יהודה בן בתירה משום דתניא פרק קמא
 דגדה דף ו' ובפרק יש נוחלין דף ק"ל דאין למדין הלכה מפי
 המשנה וא"כ חזר הדיון לכלל הלכה כרבי עקיבא מחזירו
 ורבי יהודה בן בתירה דקדים ליה מכל מקום לאור רבו הוה
 והכא אין שנים חבירים בסברה אחת אלא כולפו פלוגי
 אהדי ועיין בפירוש הרמב"ם משנה ה' פרק ט' דשביעית
 ועיין בפ"ק דגדה :

ובבכוריים כתב הר"ב דכתיב בהו אלמתיך ומימה דליתני וידיו
 מעשר דכתיב ביה נמי (הברים כ"ו) האדמה אשר
 נתת לנו ובירושלמי רבי מנא בעי ולמה לנן (סירש לית אבן)
 אזר מי שאין לו קרקע פטור מן הדין דכתיב מן
 האדמה אשר נתת לנו וכלומר דהוה ליה למתני נמי ובידיו
 ביון שרדך שיהיה לו קרקע ומסתמא נמי בקרקע כל שהיא
 שני כמו איך רבי יוסי בד"בן בשם רבי יוחנן אמר שמעתי
 מן שאין לו קרקע פטור מן הדין דכתיב מן האדמה אשר נתת
 לנו ומבאן מקשין הסו' דסוף פרק לא יחסור [דף כ"ז] על
 פירוש רש"י דפרש דוידיו חייב אף מי שאין לו קרקע
 דבבכורים כתיב (שם) אשר נתת לי אבל בידיו כתיב לנו
 תצמח לכלל ישראל ומשום הכי ל"ג במשנה בידיו אך
 בשמיעת רש"י ל"ג במשנה מן הירושלמי דתני פלה אף
 בידיו ואם גירסא שלהם כגירסתנו קרי לדרבי יוחנן קמי
 אבל יתיר כראה מוכרח מהמקשן דאלו לר' יוחנן איכא למימר
 טעמא קאזר ובתי' פ"ק דקידושין דף כ"ו הכריחו מדפריך בירושלמי וכו' אך מסיימו וגם משמע וכו' נראה כסותרו לדבריהם
 בי טעמי' מדמרחיקי מן הכותב ג' טעמי' הורעי' כדתיב בפ' לא יחסור וכדמוכח ה"א דערוכה ו' על ו' (ר"פ ד' דללא') הא נמי כל שהו
 קרינן ליה אבל לפי זה דחק בתנא ירו' לומר בשכולת ובה שבלים ושחא אומר אע"פ שזקת ללדדין אי' עיקר ויקתה לא כנגדה
 ע"כ ולכתוב עליו כרוזבול מ"ש הר"ב פלוגי ופלוגי דיינין עיין מה שאכתוב בס"ד בסוף שביעית ומ"ש ומשכתבולו כלומר
 שהם קוממים ונותנים לו מה שכתב מוסר אני וכו' ומ"ש טוב אין משמעת דכתב טעמא ה"ס בשביעית ומ"ש דאין אונאה
 לק' קעות דכ"ף שביעית כתב טעמא אחריו ושם אפרש בס"ד : אחריות מפורש במשנה ה' פ"ק דקידושין ו' הכותב נכסיו
 ש"מ עיין במשנה ה' פ"ט דב"ב :

ובבכורים * דכתיב בהו אלמתיך וכתיב מילי בבכורו חטה ושעורה
 אבל בבכורים של חילין אינו חייב אלא אם כן יש לו קרקע שם
 עשה אמות סביב לחילין שהוא שעור ויקתו : ולכתוב עליה
 פרוזבול . הלל תקן פרוזבול כשראה שהיו נמנעים מלהלוות
 לעניים מפני השביעית
 שמשמעת החוב תרין שיהא
 מוסר שטרותיו לבית דין וכאב
 מוסר אני לכם פלוגי ופלוגי
 הדיינין כל חוב שיש לי שאבננו
 כל זמן שארצה ומשכתבו לו
 שטר זה שיהא חוב עליך
 משמעת חובו דוק' כשם קרקע
 כל דהו ללוה דאז השיב כאלו
 החוב גבוי כיב' ביד בית דין ותו
 לא קרינא ביה לא יגוש והשיבין
 לקרקע כל שהוא כאלו שיהא כל
 החוב דאין אונאה לק' קעות : ולקלות עמה נכסים שאין להם
 אחריות . דמטלטלין נקנין אגב קרקע בכסף בשטר ובחזקה
 כדתיב בפרק קמא דקדושין ושם מפורש : ז שכיב מרע
 השוכב על מטתו מחמת חולי : ז שיר קרקע כל שהוא . כל
 הני שיר קרקע כל שהוא דתנן במתניתין מכלן ועד סוף
 פרקין לאו דוקא קרקע דהוא הדיון מטלטלין כל שהוא אלא
 אידי דתנא רישא גבי טאה ובכורים ופרוזבול קרקע כל
 שהוא תנא בכלהך נמי קרקע כל שהוא : מתנתו קיימת
 אם קנו מידו על המתנה אף על פי שעמד מחלוז אינו יכול
 לחזור בו ואיל שייך לעצמו כל שהוא גלי דעתיה דלאו
 מחמת מימה כתב החתמה : לא שיר קרקע כל שהוא .
 לעצמו מסתמא לא שביק איניש נפשיה ערטינא ואם לא
 שהיה חושב ודאי שימות לא היה נותן כל נכסיו הלכך אם
 עמד חוזר ואשילו קנו מידו : וכתב לאשתו קרקע כל שהוא
 אבדה כתובה . בשכיב מרע מיירי שחלק נכסיו לבניו
 וכתב לאשתו חלק בין הבנים ושמה איה ושקתה ולא אמרה
 כתובתי אני גובה או כיוצא בזה אבדה כתובה : רבי יוסי
 אומר אם קבלה עליה . שמהא שוקפת בין הבנים אשילו לא
 קנו מידה והוא לא צוה שיכתבו כך בפניה אבדה כתובה
 ושבו אינה יכולה לחזור בה ואין הלכה כרבי יוסי :

החוב דאין אונאה לק' קעות : ולקלות עמה נכסים שאין להם
 אחריות . דמטלטלין נקנין אגב קרקע בכסף בשטר ובחזקה
 כדתיב בפרק קמא דקדושין ושם מפורש : ז שכיב מרע
 השוכב על מטתו מחמת חולי : ז שיר קרקע כל שהוא . כל
 הני שיר קרקע כל שהוא דתנן במתניתין מכלן ועד סוף
 פרקין לאו דוקא קרקע דהוא הדיון מטלטלין כל שהוא אלא
 אידי דתנא רישא גבי טאה ובכורים ופרוזבול קרקע כל
 שהוא תנא בכלהך נמי קרקע כל שהוא : מתנתו קיימת
 אם קנו מידו על המתנה אף על פי שעמד מחלוז אינו יכול
 לחזור בו ואיל שייך לעצמו כל שהוא גלי דעתיה דלאו
 מחמת מימה כתב החתמה : לא שיר קרקע כל שהוא .
 לעצמו מסתמא לא שביק איניש נפשיה ערטינא ואם לא
 שהיה חושב ודאי שימות לא היה נותן כל נכסיו הלכך אם
 עמד חוזר ואשילו קנו מידו : וכתב לאשתו קרקע כל שהוא
 אבדה כתובה . בשכיב מרע מיירי שחלק נכסיו לבניו
 וכתב לאשתו חלק בין הבנים ושמה איה ושקתה ולא אמרה
 כתובתי אני גובה או כיוצא בזה אבדה כתובה : רבי יוסי
 אומר אם קבלה עליה . שמהא שוקפת בין הבנים אשילו לא
 קנו מידה והוא לא צוה שיכתבו כך בפניה אבדה כתובה
 ושבו אינה יכולה לחזור בה ואין הלכה כרבי יוסי :

וב' ו' ש"ה"ב והני מילי בבכורי חטה וכו' אבל בבכורי של חילין וכו' שהוא שעור ויקתו ל' הר"ש ואע"ג דאטת נמי שעור ויקתו
 בי טעמי' מדמרחיקי מן הכותב ג' טעמי' הורעי' כדתיב בפ' לא יחסור וכדמוכח ה"א דערוכה ו' על ו' (ר"פ ד' דללא') הא נמי כל שהו
 קרינן ליה אבל לפי זה דחק בתנא ירו' לומר בשכולת ובה שבלים ושחא אומר אע"פ שזקת ללדדין אי' עיקר ויקתה לא כנגדה
 ע"כ ולכתוב עליו כרוזבול מ"ש הר"ב פלוגי ופלוגי דיינין עיין מה שאכתוב בס"ד בסוף שביעית ומ"ש ומשכתבולו כלומר
 שהם קוממים ונותנים לו מה שכתב מוסר אני וכו' ומ"ש טוב אין משמעת דכתב טעמא ה"ס בשביעית ומ"ש דאין אונאה
 לק' קעות דכ"ף שביעית כתב טעמא אחריו ושם אפרש בס"ד : אחריות מפורש במשנה ה' פ"ק דקידושין ו' הכותב נכסיו
 ש"מ עיין במשנה ה' פ"ט דב"ב :

ס רבי

ח הכותב כל נכסיו לעבדו שכתב כל נכסיו לחותם לפלוני עבדי הרי העבד בכלל הנכסי ונתן לו את עצמו ואם דקא דר עבדי היינו עבדי שיהיה כבוד: שיר קרקע כל שהוא לא יפא בן חורין: דכל היכא דכתיב לשירותא אחריתא לדידיה גמי שי' וכו' אמר כל נכסי לך אשאר

עלוהאע"פ שלא כתב להאברה כתובת: **ה** רבותב נכסיו לעבדו יצא בן חורין ששיר קרקע כל שהוא לא יצא בן חורין ר' שאומ' לעולם הוא בן חורין עד שיאמר הרי כל נכסי נתנוין לאיש פלוני עבדי חוץ מאחד מרבו שאבהן:

פרק ד הפאה נותנה במחנה לקרקע ברלית וברקל בעל הבית מוריד ומחלק לעניים: הרי שמעון אומר אף בחליקי אגוזים אפילו תשעים ותשעה אוכרים לחלק ואמר לבו לזה שומעין שאמר כהלכה: **ב** ברלית וברקל אינו בן אפילו תשעים ותשעה אוכרים לבו ואמר לחלק לזה שומעין שאמר כהלכה: ג נטל

נכסי קאמר ולחטמי ליה קאתי ולא שחריה כיון דלא אמר ליה עתדך נכסי ואפילו אין לו שום נכסים אלא העבד והקרקע ששיר מכל מקום לא יצא למחרת דכיון דאין מתקיים דבור כל נכסי דהא אחא חוץ ובעל ליה דלא פלגינן דבורא והוה בעל לנמרי ולא קנה לא עצמו ולא נכסי: רבי שמעון אומר לעולם הוא בן חורין: בן אין לו נכסים אחרים אלא העבד והקרקע ששיר ובין יש לו נכסים אחרים לעולם קח בן חורין ומוקמינן דבור כל נכסי בעבד לכדו כשאין לו נכסים אריס ולא אמרינן דמה שאמר מן נטל דבורו שאמר כל נכסי דפליגינן דבורא ומקיימינן ליה בעבד וינא בן חורין: ליה בעבד דהא בן חורין: לא תשוב ליה חללא כחאד מרבוץ נכסים ואף על גב דשו' שטי ואין הלכה כרבי שמעון:

פרק ד הפאה ניתנת במחנה דכתיב (ויקרא י"ט) לעני ולגר תשוב הזה לפניהם והם יבנו: בגלית גפן המודלות על גבי עצים או על גבי חילנות: מוריד ומחלק: דכתיב (שם) תשוב אותם אותם ש' נ בהם סכנה אהה עוזב לפניהם ואי אהה עוזב אזהם שיש סכנה בעליותם א"א מוריד מן החילן ומחלק להם: בחליקי אגוזים: על שם שחילנות של אג ויש חלקים ואין בהם קשרים כשאר חילנות קרוין חליקי אגוזים: ואין הלכה כרבי שמעון: אפילו תשעים ותשעה אריסא קאי בפאה הניתנת במחנה: ב בגלית ונדקל: שחילנות בתלום

ח רבי שמעון אומר לעולם הוא בן חורין וכו' לשון הר"ב ואוקמינן דבור כל נכסי בעבד לכדו כשאין לו נכסים וכו': ולשון תוס' הביא הר"ש אצ"ט שאין לו וכו': ולפיכך מ"ס הר"ב בדברי ת"ק שיר קרקע כל שהוא לא יצא בן חורין וכו' ואפילו אין לו שום נכסים וכו' משמע דכל שכן אסיס לו נכסים אחרים דלא יצא בן חורין ואם בן בדברי ר"ש הוה ליה לפתח ביש לו נכסים כי כינוי דלא ניתא דכי פלגי רבי שמעון שאין לו נכסים אצל ביש לו אין הכי נמי דתורה לת"ק דמוקמינן כל נכסי אמק' נכסי וחזן עלמה ששיר וגם העבד בכלל השיור כיון דטוב לקיים כל נכסי ומקנת נכסים מלכד השיור עם העבד: וה"ס לעולם קאמר דלא בן חורין: וי"ל שדעת הר"ב שסברת הנא קמא שלעולם נותנת הסבה שמששיר העבד וכלכך לא מבעיא ביש לו נכסי: שנוכל להעמיד דבור כל נכסי בחותן נכסים ולא ודאי הוי השיור בעבד עם הקרקע כל שהוא ששיר אלא אפי' אין לו נכסי אחרים והוה ליה למחר דעל כרחין מוקמינן דבור כל נכסי בעבד והכי ששיר פירש הר"ב בדברי ת"ק ואפילו אין לו וכו': ודעת הר"ב בסברת ר"ש דסבירא ליה דלעולם הסברא נותנת לעצמו בן חורין לתמי קאמר ליה המסנה. אלא ודאי שנתכוין לשחררו. והלכך אי יש לו נכסים אחרים והסתא ודאי היא דקאמר חוץ שנאמר דלא נתכוין כלכד לחותו קרקע כל שהוא אלא ביטל דבור כל נכסי מ"מ איכא למימר שביטל דבור כל נכסי בחותן נכסי אחר' אבל לעבד עצמו לא ביטל דא"כ לא אהניא כלל דבורו: והסברא ניתנת לסברת ר"ש שלעול נעשד דנרין שכוון לשחררו: אלא אפילו כשאין לו נכסי אחרים: וכו' אמר חוץ דאפי' ונטל דבור כל נכסי מלכד מה ששיר בהדיא הוב אמרינן בהכרח הוי העבד בכלל הביטול דהא לית ליה שום נכסי אחר' להכי ששיר ש ר"ס הר"ב בסברת רבי שמעון כשאין לו וכו' דכ"ס לא כמו פשיט ליה שטי דהוי מחומר לדברי רבי שמעון ודברי

הר"ב בפירוש ח"ק הם מועתקי' מפירוש הר"ש ו"ל:

א כל נכסיו וכו'
ב וי"ל שדעת
ג ויש לו נכסים אחרים
ד ואין לו נכסים אחרים
ה ויש לו נכסים אחרים
ו ואין לו נכסים אחרים
ז ויש לו נכסים אחרים
ח ואין לו נכסים אחרים
ט ויש לו נכסים אחרים
י ואין לו נכסים אחרים

פרק ד במחנה פירש הר"ב דכתיב מעוז אותם מיעוטה הוא ומסאדר להנחיל ית אלו שיש בהם סכנה: ובתחלה לעניים: ירושלמי: והכי דריש דמחנה שירש הר"ש כפי שלא ישליך לפני עני הקרוז לו שראוי וכלכך נרין לחלק להם והוא תלשין הלא כועו מדעתו וישליך לפני בחליקי אגוזים פירש הר"ב שאין בהם קשרים וכו' הר"ש ששש הערוך והמח"ס פירש אגוזי פתך והם מתן אגוזי והיא מאוד גבוה: תשעים ותשעה: פירש הר"ש ששעים: ואמר חוץ לזה שומעין וכו': ואפילו הוא כריח וחוק ויקר מחכריו או אובל יותר מהם: כך תלמידי ירוש שמוכר בס"ז מסנה ד': ב ואחר האמר לחלק לזה שומעין וכו')

נפיל שאלילו הוא זקן ומש כח או חולה שהרימה שאמר לחלק
תפני חלישתו הוא אפילו הכי שומעין לו . כך מצאנו בספר
הגל : ג וזרקק על השאר . פירש הר"ב כדי לקנות :
וכן לשון הר"ם וכפירוש רש"י בפרק דבבא מציעא דף ו' ולא

נתכוננו לומר דהכי הוי קנין .
אלא ר"ל לפי כוונת העני אבל
לפי האמת חין זה קנין שלל :
אין לו זה כלום . פירש
הר"ב דקונסים אותו
וכו' . וירושלמי הא תני
וכו' . וטעמו מתבאר מלשון
הרמב"ם בפירושו כשיקח מקנתו
יכסה מקנתו וכו' . שאררי
שכסה הסאה בפני העניים שלא
יזלו לרחוקה לקחתה והוא לא
קנאה סה שאין זה קנין כלל
לכך קונסין אותו אף מה שלקח
זוכה בה . ולשון כף נחת כדי
שלא יעשה כן פעם אחרת :
גפר לו עליה . מ"ט הר"ב
אע"ג וכו' בסטמא ובדלי

א כ"ח יד י"ט
ב כ"ח הלכה ט
ג כ"ח הלכה י
ד כ"ח פ"ג ת"ה
ה מקנות עניים
ו

ג נטל מקנת פאה וזרקק על השאר אין
לו בה בלום . נפר לו עליה ופירשטליתו
עליה מעבירין אותה הימנו . וכן בלקט
וכן בעומר השכחה : ד פאה אין
קוצרין אותה במגלות ואין עוקרין אותה
בקרדומות כדי שלא יכו איש את רעהו :
ה שלשה אבניות ביום בשחר ובחצות
ובמנחה . רבין גמליאל אומר לא אמרו
אלא כדי שלא יפחתו . רבי עקיבא אומר
לא אמרו אלא כדי שלא יוסיפו של בית
נמר היו מלקטין על החבל זנותנים פאה
מכל אומן ואימין ו' עבו"ם שקצר את
שרה ואחד

בתלום : ג נטל . אחד מן העניים מקנת פאה . שלקט כבר
וויק לו על השאר כדי לקנות . אין לו זה כלום . אפילו במה
שלקט דקופסין אותו ומוציאין ממנו הקלוש והמחור : כפל לו
עליה וכו' אף על גב דארבע אמות של אדם קמות לו בסמי
ובדרי רשות הרבים הכא בשדה
חברו לה תיקו ליה רבנן שיקנו
לו ארבע אמותיו אי נמי כיון
דנפל עליה גלי דעתו דנפיליה
ניחא ליה דלקני בארבע אמות
לא ניחא ליה דלקני : ה שלש
אבניות ביום . שלש פעמים
מתגלה בעל הבית ונראה בחוץ
שדכו כדי שיקחו העניים פאה .
אבניות לשון גלוו וכעו מנפסו
(עובדיה א') מתרגמין אנליין
מטמרוס : בשחר . מפני
המניקות שבניהם ישנים בשחר
ואז יש להם פנאי ללקט :
ובחצות . מפני החינוקות שדרכו
ללכת בחצות והולכי ללקוט
פאה : ובמנחה . מפני הוקיגים

הולכי על משענת' ואין מגיעו' לשדה עד שעת
המנחה : שלא יפחתו . משלש פעמים הללו . והלכה
שאין נושטין פאה אלא בשלש פעמים הללו חין פותחין מהן
ואין מוסיפין עליהם : של בית נמר' שם מקום כדכתיב
(במדבר ל"ה) את בית נמרה קושרים חבל צלד הקמה
וקוצרי' והולכי' עד שיכלה החבל ומניחים פאה לכל החבל
וחזורי' וקוצרי' ומניחי' פאה והיינו מכל אומן ואומן כלומר
מכל שורה ושורה ועל זה מוזכרין אותן לשבח : ו עבו"ם
שקצר את שדהו וכו' . דכתיב גבי לקט ופאה ובקצרכם פרט
לכשקצרוהו כותים וגבי שכחה כתיב (דברים כ"ד) כי תקצור
קצירך ושכחת עומר מכאן אמרו עכו"ם שקצר שדהו
ואחר

רשות הרבים עיין במשנה ד' פ"ק דבבא מציעא . והרמב"ם
בפ"ב מהלכות מ"ע כתב עני שנטל מקנת פאה וזרק על השאי
או שנטל עליה או שפירש טליתו עליה קונסים אותו ומעבירין
אותו ממנה ואפילו מה שנטל לוקחין אותו מידו ונותנין לעני
אחר משמע מדבריו דכבולי עניא לוקחין מה שנטל משום
קנין ואין נראה כן מן המשנה אלא דוקא כשנטל וזרקו וכו'
שהרי חילקם לשתי צבות :

בעומר השכחה . ה"ה בשכחת קמה אלא דשכחת עומר
בהדיא כתיב ושכחת עומר . ושכחת קמה מנשד'
לרבות שכחת קמה אמרינן בתשעה ו' ושם כתוב בפירוש
הרמב"ם בחיובי קמה והס לקט ופאה . גירסחו בזה הוא
ירושלמי הכי הוא ול"ג כלשון הר"ש שם . ולרמב"ם ילפותא
אמרינא חית ליה לשכחת קמה וכמ"ש במשנה ו' פ"ו ולפי שאמר
שכחה ושכחת ולא תשוב ועיין מה שאכתוב בס"ו השנה י"בס"ד (ומצאנו במשנה) : ד במגלר'
הם חרמתי' וק' דומות הם ממיני הפעושי' רמב"ם : ו אין עוקרין בספר האגודה ואין חוטבין ועיין במשנה י' : כ"ד שלא יכו איש
את רעהו מרוב עס הבא' ללקוט ודוקא זה את זה אי שיהא יתקוטטו כך מצאנו בפירוש שאזכור פ"ו משנה ד' ד' וברב צות
פ' הר"ב מפני החינוקות שדרכן ללכת בחצות וכו' ששחרית ומנחה ישני' הר"ש . הוי מלקטין . על שם הפעולה הנמשכת שה' א'
לקיטת העני' קורא לקוצרי' מלקטין ולשון הר"ב ד' ו בחצות וכו' ללקוט פאה וכן לשון הר"ש הגה השאלו לפאה שם לקט' ועיין
ד"ש ש"ח : על החבל . לשון הר"ב ומניחין פאה לכל החבל' וכן לשון הר"ש וכלומר ומניחין פאה בסושה על כל החבל : מכל אומן
ואומן לשון הר"ב כלומר מכל שורה ושורה וכו' לשון הר"ש ופירוש רבינו ז"ל בגור אריה פרשת דברי' לפי שהשורה משוכה בשורה
וזה אומנות נקראת אומן עד כאן . אבל ראה זה מצאנו עכשיו בפירוש הג"ל שכתב (ויקרא י"ט) פאה ראשית תרגו' ירושלמי אמר'
דישכרומ"ש הר"ב ועל זה מוזכרין אותן לשבח ירושלמי ועמא נראה שיוכלו העני' לקחת מכל אומן ואומן ולא יטרכו להמתין
ולצפות אימתי יניח הפאה ודבר הלמד מענינו הוא דרישא דמתניתין שומני' הקבועי' ללקיטת פאה מתניא . ועוד בירושלמי אבל
מוזכרין אותן לנגא' שלא היו נותני' אלא אחד ממאה ותן לא יפחות משש' בפ"ק : ו עבו"ם שקצר וכו' פטור . מ"ט הר"ב
ובקצרכם פרט וכו' וגבי שכחה כתיב כי תקצור קצירך ושכחת עומר מכאן אמרו עכו"ם וכו' לשון קצרה כתב ומה שאמר ברישא
גילה בסיפא וכן בהפך . וכ"כ הר"ש

ההולכי' על משענת' ואין מגיעו' לשדה עד שעת
המנחה : שלא יפחתו . משלש פעמים הללו . והלכה
שאין נושטין פאה אלא בשלש פעמים הללו חין פותחין מהן
ואין מוסיפין עליהם : של בית נמר' שם מקום כדכתיב
(במדבר ל"ה) את בית נמרה קושרים חבל צלד הקמה
וקוצרי' והולכי' עד שיכלה החבל ומניחים פאה לכל החבל
וחזורי' וקוצרי' ומניחי' פאה והיינו מכל אומן ואומן כלומר
מכל שורה ושורה ועל זה מוזכרין אותן לשבח : ו עבו"ם
שקצר את שדהו וכו' . דכתיב גבי לקט ופאה ובקצרכם פרט
לכשקצרוהו כותים וגבי שכחה כתיב (דברים כ"ד) כי תקצור
קצירך ושכחת עומר מכאן אמרו עכו"ם שקצר שדהו
ואחר

בס

ואחר כך נתגיד פטור : שאין השכחה אלא בשעת עמור
ובשעת עמור מיהא גר היה מחייב בכל המלות ורובן סברי
הואיל ואיכא שכחה בעמור ואיכא שכחה בקמה כדכתיב
(דברי' כ"ד) ושכחת עומר בשדה לרבות שכחת קמה את
שישנו בשכחת קמה ישנו בשכחת

בשם חרות כהגיס פרשת קדושי' ובקצרכ' פרט לשהקרומו
עכו"ס וכו' מכאן אמרו עכו"ס וכו' ובספרי בסוף פרשת כי
תלא כי תקצור וגומר פרט לשהקרומו עכו"ס וכו' מכאן אמרו
עכו"ס וכו' : מן הלקט ומן השכחה וכו' תנא נקטינהו
בשוה ורגיל להיות שכן בשכחת

עומר והאי עכו"ס שקצר שלא
היה בשכחת קמה דאוסה שעה
עכו"ס היה אף על פי שעכשו
נתגיד אינו בשכחת עומר ואין
הלכה כרבי יהודה : ז קמה
וסדה עומרים פטורה. למקרא
דממעטינן קציר עכו"ס
ממעטינן נמי קציר הקדש דלאו
קציר הוא ולענין שכחה פליגי
דבי יהודה ורבנן בהקדש קמה
וסדה עומרים כי היכי דפליגי
בעכו"ס שקצר שדהו ואחר כך
נתגיד : ח עד שלא באו
לעונת המעשרות : היינו מירי'
כשהוא משנה פני הכרי צרחת
אם באוסה שעה היו ביד הגזבר
פטורים ואם לאו אין ההקדש
פוטרין : וגמין הגזבר :
שגמרו בעודו ביד הגזבר :
ז פנה לו - פלוגתא דרבי
אליעזר ורבנן בעשיר שלקט
כאה לזכות בה לעני דרבי
אליעזר סבר אמרינן תרי מגוי' מנו דאי בעי מפקדי
לנכסיה והוי עני וחוי ליה השתא נמי חוי ליה : ומנו דאי בעי
זכי לנפשיה וזכי נמי לחזריה ורבנן סברי' חד מנו אמרינן כר'
מנו לא אמרינן אבל מעני לעני דברי הכל זכה לו והלכה
בנכמיו : של עכו"ס חייב צמצום : דהואיל ואין הכותי
חייב בלקט שכחה ופאה הוילכו כשאר תבואה של עכו"ס
שחייבת צמצום : אלא אם כן הפקיר : לעניים
בלעשרים דהפקר פטור מן המעשר ומתניתין רבי מאיר היא
דאמר אין קנין לעכו"ס בדרך ישראל להפקיע מן המעשר
ואין כן הלכה : י הנושר בשעת הקצירה : שבלים
הפוללי

ואחר כך נתגיד פטור מן הלק' ומן השבת
ומן הפאה רבי יהודה מחייב בשכחה שאין
השכחה אא בשעת העמור : ז הקדש קמה
ופדה קמה חייבי עומרי'ן ופדה עומרי'ן חייבי
קמה ופדה עומרי'ן פטורה שבשעת חובתה
היתה פטורה : ח כיוצא בו המקדי' פירותיו
עד שלא באו לעונת המעשרות ופדאן
חייבין משבאו לעני' המעשרו ופדאן חייבין
'הקדשין עד שלא נגמרו וגמרו הגזבר ואחר
כך פדאן פטורים שבשע' חובתן היו פטורי' :
ט מי שלקט את הפאה ואמר הריזו (ס"א)
לפלוגי' לאיש פלוני עני רבי אליעזר אומ' זכה
ליוחב"א יתננה לעני שנמצא ראשון :
ה' הלקט והשכחה והפאה של עכו"ס
חייב במעשרות אלא א"כ הפקיר :
י' אחרו לקט הנושר בשעת הקצירה (ס"א)
היה קוצר קצר מלא ידו תלש מלא קמצו

הכהו

קין

אחר דלאו שכחה נמי מיירי ולשון הרמב"ם לא יתחייב בהם
ואפילו בשבחה וזה דעת הפוסקים לפי מה שהקדמנו עד כאן :
פטורה וברישא תנא לשון זכר והרמב"ם פרק ב'
מהלכות מחנות עטים העתיק לרישא
בלשון זכר ולענין פאה ותמיהני דבש' ד לענין לקט ובש"ה
לענין שכחה השמיטה : ח עד שלא באו וכו' : פי' הר"ב
היינו מרוח וכו' וכן כתב הר"ש ונקטו חייב מעשרות
בתבואה דבה איירינן בפרקין אבל למה דתנינן במתניתין
פירותינו ופר מדוייק מה שכתב הרמב"ם עונת המעשרות
פיה שעה שיתחייב צמצום וזמנם משתנה כפי שנה
הורעים : ועוד אבאר אותו במסכת מעשרות וכו' הר"ש
והר"ב בפירוש משנה זו ענמה שהיא שנייה עוד במשנה ד' פ"ג
פירש הר"ב פלוגתא דרבי אליעזר ורבנן בעשיר שלקט וכו' :

הקצירה אפשר ושכחה להיות
נושר אבל שכחת עומר
א כשכחת קמה אינו רגיל
שישנו בשכחת הקצירה
והדר תנא פאה שמקומה בסוף
השדה כדתנן פרק קמא משנה
ג' אבל בקראי כתיב בפרשת
קדושים לא תכלה פאת שדך
ולקט קצירך לא תלקט ונפרשת
כי תלא דין שכחה דנקטינהו
כסדר אזהרתן להזהיר בעל
השדה שלא יקצור כל שדהו
וכשקצר השדה לא ילקט הנושר
שכן דרך ללקט אחר הקצירה וכן
אם שכח עומר או קמה דלא שכח
כולי האי שלא ישוב לקחתו :
ז עומרי'ן ופדה עומרי'ן :
חייב בשכחה :
לשון הרמב"ם :
קמה ופדה עומרי'ן : לשון
הר"ב ולענין שכחה
פליגי וכו' ולשונו מועתק מפירו'
הר"ש ומשמע דבבא זו בענין

אחר דלאו שכחה נמי מיירי ולשון הרמב"ם לא יתחייב בהם
ואפילו בשבחה וזה דעת הפוסקים לפי מה שהקדמנו עד כאן :
פטורה וברישא תנא לשון זכר והרמב"ם פרק ב'
מהלכות מחנות עטים העתיק לרישא
בלשון זכר ולענין פאה ותמיהני דבש' ד לענין לקט ובש"ה
לענין שכחה השמיטה : ח עד שלא באו וכו' : פי' הר"ב
היינו מרוח וכו' וכן כתב הר"ש ונקטו חייב מעשרות
בתבואה דבה איירינן בפרקין אבל למה דתנינן במתניתין
פירותינו ופר מדוייק מה שכתב הרמב"ם עונת המעשרות
פיה שעה שיתחייב צמצום וזמנם משתנה כפי שנה
הורעים : ועוד אבאר אותו במסכת מעשרות וכו' הר"ש
והר"ב בפירוש משנה זו ענמה שהיא שנייה עוד במשנה ד' פ"ג
פירש הר"ב פלוגתא דרבי אליעזר ורבנן בעשיר שלקט וכו' :

א סס הלכה
ב טלה פ נ ת"ז
ג ט"ז פ"ב ת"ס
ד ט"ז פ"ג ת"ס
ה ט"ז פ"ד ת"ס
ו ט"ז פ"ה ת"ס
ז ט"ז פ"ו ת"ס
ח ט"ז פ"ז ת"ס
ט ט"ז פ"ח ת"ס
י ט"ז פ"ט ת"ס
יא ט"ז פ"י ת"ס
יב ט"ז פ"יא ת"ס
יג ט"ז פ"יב ת"ס
יד ט"ז פ"יג ת"ס
יט ט"ז פ"יד ת"ס
כ ט"ז פ"טו ת"ס
כא ט"ז פ"טז ת"ס
כב ט"ז פ"יז ת"ס
כג ט"ז פ"יח ת"ס
כד ט"ז פ"יט ת"ס
כה ט"ז פ"כ ת"ס
כו ט"ז פ"כא ת"ס
כז ט"ז פ"כב ת"ס
כח ט"ז פ"כג ת"ס
כט ט"ז פ"כד ת"ס
ל ט"ז פ"כה ת"ס
לא ט"ז פ"כז ת"ס
לב ט"ז פ"כח ת"ס
לג ט"ז פ"כט ת"ס
לד ט"ז פ"ל ת"ס

דפלה ופירוש מרוח בסוף פ"ק : ט רבי אליעזר אומר זכה לו
בפרקה משנה ב' אכתוב בס"ד אי מיירי דוקא בעשיר שאינו בעל השדה או אף בעל השדה עצמו : שנמצא ראשון כלומר
שלא יעכב' עד שיבא אותו עני שרצה לזכות אלא כל עני שימצא ראשון יתננה לו ואל יאחרה בידו ואם אירע שיבא אותו עני
ראשון אין הכי נמי דר שאי לתמו לו שאין כאן קנס כדלעיל משנה ג' דאיתנו עני לא עבד ולא מידו : אלא אם כן הפקיר כתב הר"ב
ומתני' ר"מ היא דאמר אין קנין לעכו"ס וכו' וכ"כ הרמב"ם והכי איתא בפירושו למשנה ט' פ"ה דמס' דמאי ויש מקו' עיון במשנה
ח' פ"ק דעכו"ס וס' אחרית' בס' דועיין עוד מ"ש בסו' פ"ד דגטין ולענין סוריא עיון במשנה ה' פ"ה דמעשרות : י קצר מלא
ידו תלש מלא קמצו לשון הרמב"ם בס' דמע' היה קוצר או תולש דבר שדרכו להקלס ואחר שקצר מלא זרועו או תלש מלא
קמצו הכהו קין וכו' התבאר שינוי לשון משנתנו : ומה ששינה עוד הרמב"ם לכתוב מלא זרועו

לפי שבקודם במגל מקבץ בידו אחרת מלא ידו ולפעמים מלא זרועו אבל כשחולס אי אפשר אלא בקומץ ידו כי לא בדרוע יגבור איש לתלוש :

של בעל הבית כלפי עני קוראו בעל הבית אף על גב דיותר נכון היה למתני

בעל הסדה ואולי דנקטינן

סורכא דריש ס"ק לשבת העני

נחון ובעל הבית בפנים :

תוך היד ותוך המגל

לשון הר"ב אנשר קאי

כלומר תוך היד ונשר תוך

המגל ונשר ר"ל תוך היד קאי

אנשר וכאלו תני תוך היד ונשר

וכן נמי תוך המגל כאלו תני

תוך המגל ונשר :

אחר היד פירש הר"ב

מנדנדו ידו ר"ל

שמה שיפול מחמת נדנדו היד

ויפול לאחורי היד הרי הוא

אינס וכן מחמת נדנדו המגל

ויפול אחורי המגל גם הוא אונס :

קיינונפל מירו לארין הרי הוא של בעל הבית תוך היד ותוך המגל לעניים . אחר היד ואחר המגל לבעל הבית . ראש היד וראש המגל ר' ישמעאל אומר לעניים . רבי עקיבא אומר לבעל הבית : יא חורי הנמלים שבתוך הקביה הרי הקן של בעל הבית . שלאחר הקוצרים העליונים לעניים והתחתונים של בעל הבית . רבי מאיר אומר הכל לעניים שספק לקט לקט :

פרק ה גדיש שלא לוקט תחתיו כל (ירושל' הנוגעות) הנוגע בארץ

לעניים בקמה כלום : שלאחר הקוצרים . לאחר שהחילו לקצור חיישינן שמא הביאו שם האמלים מן הלקט הלכך החטים העליונים שחורים או שגלים העליונים לעניים דיש שם מן הלקט אבל חטים התחתונים לבעל הבית דמן תקמה היה וא"ו הן העליונים כל שהן לבנים ואלו הן התחתונים הירוקים שנוטים להשחיר וככרים שהם ישנים : רבי מאיר אומר הכל לעניים . שאי אפשר לגורן בלא ירקון ושם אלו הירוקים מן התבואה חדשה שקצרו עכשו שיש בה חלק לעניים : שספק לקט לקט דכתיב (שם) לעני ולגר תעווב הנח לפניהם משלך והלכה כר"מ :

פרק ה גדיש שלא לוקט תחתיו מי שאסף והגדיש את העוורים למקום אחד בתו' השדה שעדיין לא לקטו שם העניים את הלקט . כל הנוגעות בארץ לעניים דקנסוהו רבנן לפי שהגדיש על גב הלקט אפילו הגדיש חטים על גבי לקט של שעורים הוי כל הנוגע מן החטים בארץ

לא נגמרו כל זרען ולא נתבטלו כדי לקצור . ור"ש הר"ש שכתב שחור הרי כתב שחור לא הוה ליה לכתוב מן הקמה אלא משנ' ועברה או לא הוה ליה לכתוב שחור אלא ככרתי וכדפרישית : שפיסקא איכא . והיינו נמי טעמא דת"ק דלעיל דאע"ג דסביר ליה נמו שספק לקט לקט י"מ סבירא ליה דתחתונים של בעל הבית משום דליכא פסיקא איהו . ומ"ש הר"ב והלכה כר"מ כתב בעל כ"מ בס"ד ממ"ע סקן משמע בירושלמי ובש"ס דידן בחולין פרק הדרוע והא דררשינן מתעווב הנח לפניהם משלך זכרים שהקין דרשי' הנח לפניהם והס יבחו וג"ל דאי להך לחודא אתא ה"ל לכתוב עיוב וכתוב תעווב משמע אתה משלך עווב ואי להך לחודא לכתוב תמן אלא יבחו כללעיל נמי .

פרק ה בר מחובר בארץ מחובר אל מה שיהיה שם מן הלקט . לשון הרמב"ם : הרי היא של עניים כתב הר"ב דקנסוהו רבנן וכו' ולכך אין אומדין כמו בסיפא ומפרש בירושלמי דהפקר ב"ד הפקר ולהכי פטורי

הנופלים בשעת הקצירה : הכהו קוז . כל היכא דנוצר מחמת אונס אינו לקט דפסיב (ויקרא י"ט) ולקט קאיך אין לקט אלא מחמת קציר : תוך היד אנשר קאי כלומר תוך היד ונשר תוך המגל ונשר דהנוצר תוך היד ומתוך המגל לעניים אבל הנוצר מאחר היד מנדנדו ידו ומאחר המגל מכח תנועת המג' לבעל הבית דאין זה בדרך קצירה . ראש היד . ראשו מלאה ויש סגלים בין ראשו אצבעותיו לפס ידו הנוצר מהן וכן הנוצר מראש המגל רבי ישמעאל אומר לעניים דלמי לתוך היד ולתוך המגל ורבי עקיבא אומר לבעל הבית דלמי ליה לאחר היד ולאחר המגל והלכה כרבי עקיבא . יא חורי הנמלים . דרך הנמלים להכני' תבואה בחוריהן : שבתוך הקמה . עד שלא התחילו לקצור : של בעל הבית . שאין

לעניים בקמה כלום : שלאחר הקוצרים . לאחר שהחילו לקצור חיישינן שמא הביאו שם האמלים מן הלקט הלכך החטים העליונים שחורים או שגלים העליונים לעניים דיש שם מן הלקט אבל חטים התחתונים לבעל הבית דמן תקמה היה וא"ו הן העליונים כל שהן לבנים ואלו הן התחתונים הירוקים שנוטים להשחיר וככרים שהם ישנים : רבי מאיר אומר הכל לעניים . שאי אפשר לגורן בלא ירקון ושם אלו הירוקים מן התבואה חדשה שקצרו עכשו שיש בה חלק לעניים : שספק לקט לקט דכתיב (שם) לעני ולגר תעווב הנח לפניהם משלך והלכה כר"מ :

פרק ה גדיש שלא לוקט תחתיו מי שאסף והגדיש את העוורים למקום אחד בתו' השדה שעדיין לא לקטו שם העניים את הלקט . כל הנוגעות בארץ לעניים דקנסוהו רבנן לפי שהגדיש על גב הלקט אפילו הגדיש חטים על גבי לקט של שעורים הוי כל הנוגע מן החטים בארץ

פרק ה בר מחובר בארץ מחובר אל מה שיהיה שם מן הלקט . לשון הרמב"ם : הרי היא של עניים כתב הר"ב דקנסוהו רבנן וכו' ולכך אין אומדין כמו בסיפא ומפרש בירושלמי דהפקר ב"ד הפקר ולהכי פטורי

מ"ט הלכה א
ב חולין קלושם
הלכות
ג מ"י
ד שקליט גי' ו'
פ' ד' ס' תתנת
עניים ה' ו'

בארץ לעניים : הרוח שזורה את העמרים על גבי הלקט : כדי נפילה . כדי שיעור שרגיל ליפול בשעת קצירה שאלו ארבעה קבין לכור זרע והטור הוא ל' סאין ומסוס דאמר ת"ק אומדים כמה לקט ראוייה לעסוקה קא משזעלן רבן שמעון בן

בארץ הרי הוא של עניים . "הרוח שפזר את העמרים אומדין אותה כמה לקט היאראייה לעשות ונותן לעניים . רבן שמעון בן גמליאל אומר נותן לעניים בכרי נפילה : ב' שבבלת שבקציר וראשה מגיע לקמה אם (נ"א הנקצרת ול"ג אם) נקצרת עם הקכה הרי היא של בעל הבית ואם לאו הרי היא של עניים . 'שבבלת של לקט שנתערבה בגדיש מעש' שבבלת אחת ונותן לו י"א ר"אליעזר וכי היאך העני הזה מחליף דבר שלא בא ברשותו אלא מוכה את העני בכל הגדיש ומעשר שבבלת אח' ונותן לו : ג' אין מגלגלין בטופח דבריר"מ

במליאל אין הדבר צריך אומד שכבר קליב ועומד כדי כשילה בשלשים סאין של זרע רגיל ליפול ממנו בשעת קצירה ארבעה קבין וכך יתן לעניים : ב' שבלת שבקציר שיר בקצירתו שבלת אחת שלא קצר וראש אותה שבלת מגיע לקמה אם אותה היא של בעל הקמה עם הקמה הרי היא של בעל הבית שהקמה מילתה ללא קריון זה לא תשוב לקחתו דברים ב"ו) : מעשר שבלת אחת ונותן לו לפי שחיוב ליתן לו דבר מחוקק כמו שהיתה שבלת של לקט דפטורה מן המעשרות ואף על פי שעדיין לא נתמרח חל שם מעשר עליו כמו מעשר ראשון שהקדומו בשבלין

שחל עליו שם מעשר אף על פי שעדיין לא נתמרח וכיזר הוא עושה מביא שתי שבלים ומגדישם שנתערבה בו שבלת של לקט ואומר על אחת מהן אם זו לקט מוטב ואם לאו הרי מעשרותיה קבועים בזה השנית ונותן לו את הראשונה : ובירושלמי פריך וניחוש שמה זאת השניה שקבע עליה המעשרות של לקט היא וכיון שהיא פטורה מן המעשר אין שמעשרות קבועים בה שאין מפרישין מן הפטור על החיוב ומשני שיקח שבלת שלישית ואומר אם השניה שקבעתי בה המעשרות היא לקט ואינה יכולה להיות מעשר הרי זו השלישית מעשר על הראשונה : אומר רבי אליעזר וכי היאך העני הזה מחליף דבר שלא בא ברשותו . רבי אליעזר לדבריהם דרבנן קאמר להו לדידכו דפלגיתו עלי בעשיר שלקט פאה לעני שאני אומר זכה לו ואחון אמריתו ללא זכה לו היאך העני הזה מחליף דבר שלא בא ברשותו דהא אין בעל השדה יכול לזכות לו את הלקט לפי דבריהם ונמצא דלקט זה לא בא ברשותו של עני אלא לדבריהם מוכה את העני בכל הגדיש על מנת להחזיר דמתנה על מנת להחזיר שמה מתנה ונמצאת אותה שבלת שהיא לקט בזה ליד העני ויכול להחליפה באחד ורבנן אמרי הכא עשו את שאינו זוכה כזוכה וחשיבין להאי שבלת של לקט כאלו בזה לידו של עני אף על גב דלא זכה בה לענין זה שיכול להחליפה באחרת והלכה כחכמים : ג' אין מגלגלין בטופח . מין קטנית דק שקורין לו בערבי גיל' באן ורמב"ם פירש שהוא מין זרע שקורין לו קורטמין ודומה לשעורים . ואומר רבי מאיר שאין מגלגלין זה המין עם שאר מיני זרעים לקצור אותם ביחד כי הלקט שהיה ראוי ליפול משאר מיני זרעים יפול מזה המין הגרוע ונמצא מפסיד

פטורים מן המעשרות : ונותן לעניים . בתורת לקט ופטור מן המעשרות שזן הספק נוטנים לעניי' וספק לקט לקט לכולי עלמא כדפירש בסוף פרק דלעיל :

בכרי נפילה . פירש ר"ב כדי שיעור שרגיל ליפול בשעת קצירה וכו' . ואין כדי נפילה דהכא כההוא דמשנה ה' פרק ט' דבבא מליעא דהתם כדי שיעור שזרעוים בה . ורמב"ם פירש הכי נאי שיעור מה שזרע זה בשעת הזרעה . ומהאי טעמא נמי לא פסק כרבן שמעון ב"ג אבל בהדיא איתא בגמרא דב"מ בפירוש הר"ב ואף הרמב"ם במבואר חזר בו ופסק כרב"ג . ב' אם נקצרת . עם הקמה . שיכול לקמוץ השבלת עם הקמה כשרוצה לקצרה . כך מצאתי בפירוש שאזכור בפרק דלקמן משנה ד' :

הרי הוא של בעל הבית . ס"ה הר"ב שהקמה מנילתה כדחנן לקמן פ"ו משנה ח' : מעשר שבלת אחת . לשון הר"ש ומה שאין מזכיר כאן תרומה גדולה לאו משום דמפטור מחמת שהקדומו בשבלים דהא דאמרין דפטור מתרומה גדולה (וכמ"ס בריש פרק ז' דברכות) היינו המעשר כדדרישין מעשר מן המעשר אחרת לך ולא תרומה גדולה ותרומת מעשר מן המעשר . אבל החולין (שלא נתרמו) שהפירש מהן המעשר חייבים בתרומה גדולה . ועוד דוקא נקט שהקדומו דהייט שעבר והקדים מעשר לתרומה אבל כמותו מפירש תרומה גדולה ואחר כך מעשר בין קודם מרוח בין לאחר מרוח ע"כ . ומ"ס ארמ"ם בפירושו והשניה לכהן . כמי' לאו דוקא ובחבורה לשונו . והאחרת תהיה מעשר . ועיין מ"ס בסוף מסכת מעשר שני :

ונותן לו . וא"כ העני להמתין עד שיתקן גדיש של עצמו דודאי גדיש עצמו נמי צבי תקון שהרי יש בו שבלת הפטורה מן המעשרות . ועיין בר"ש שהאריך . ועיין במשנה ט' פרק ג' דחלה : אומר רבי אליעזר וכי היאך העני וכו' . פירש הר"ב לדבריהם דרבנן קאמר וכו' . כך מסיק ביר' . כתב הר"ש בפ"ד משנה ט' דהשתא לדידיה יכול לזכות לעני ואפי' בעל השדה . ואע"ג דבעל שדה עני מוזכר ללקט לקט שלו כדלקמן משנה ה' והקשה מזה על פירש' דבפ"ק דב"מ שפירש דר"א דפ' דלעיל לא אמר אלא באדם דעלמא ובמשנה ה' אכתוב ליישב דברי רש"י ז"ל ע"ש : אלא מוכה וכו' . וכתב הר"ב דרבנן סברי דא"כ לפי שעשו שאינו זוכה כזוכה . מפירש בירושלמי והביאו הר"ש דאיתא בר' יוסי דס"ל הכי במשנה ח' פרק ב' דבכורות . ג' אין מגלגלין בטופח . פירש הר"ב

ב"ב ח"א :
ה' הלכה :
פ"ד ח"א :
פ"ד ח"א :
פ"ד ח"א :

מת
קט
שר
בל
דו
ג'
ר'
יו
אש
מח
רבי
דמי
רבי
דמי
מג
חזרי
כני'
תיך
חילו
שאין
חילו
לקט
גיים
דמן
ין
יס :
דקון
בה
לגבר
גדיש
בתו'
עות
לקט
גוגע
היינו
משני'
פרש
ספק
כ"מ
רשי'
בתוב
סוכו

הר"ב וכן הרמב"ם כי הלקט שהיה ראוי ליפול משאר מיני זרעים יפול מזה מין הגרוע. וטעמם שמיון שהוא גרוע יחוש הרבה על שאר המין הטוב. מה שאין כן כשקוצר מין אחד בלבד אין כאן חשש ויפול מה שנופל. ומ"ש הר"ב

מפני שאפשר: ד"ב על הכית שהיה עובר ממקום למקום וצריך ליטול לקט שכחה ופא' מעש' עניי יטול וכשחזור לביתו ישלם דבריר' איעזר. וחכ"א ענייה באותה שעה: ד' המחליף עם העניים (ס"א שלו) בשליו פטור (ס"א ושל) ובשל עניים חייב. שנים שקבלו את השרה באריותו זה ניתן לזה חלקי מעשר עני וזה ניתן לזה חלקי מעשר עני. המקבל שדה לקצור. אסור

מפני שאפשר: ד"ב על הכית שהיה עובר ממקום למקום וצריך ליטול לקט שכחה ופא' מעש' עניי יטול וכשחזור לביתו ישלם דבריר' איעזר. וחכ"א ענייה באותה שעה: ד' המחליף עם העניים (ס"א שלו) בשליו פטור (ס"א ושל) ובשל עניים חייב. שנים שקבלו את השרה באריותו זה ניתן לזה חלקי מעשר עני וזה ניתן לזה חלקי מעשר עני. המקבל שדה לקצור. אסור

מפני שאפשר: ד"ב על הכית שהיה עובר ממקום למקום וצריך ליטול לקט שכחה ופא' מעש' עניי יטול וכשחזור לביתו ישלם דבריר' איעזר. וחכ"א ענייה באותה שעה: ד' המחליף עם העניים (ס"א שלו) בשליו פטור (ס"א ושל) ובשל עניים חייב. שנים שקבלו את השרה באריותו זה ניתן לזה חלקי מעשר עני וזה ניתן לזה חלקי מעשר עני. המקבל שדה לקצור. אסור

א הולך קני
מ"ה ה"ט ח"ה
מ"ג הלכה טו
מ"ה טו ח"ה
מ"ה טו ח"ה
מ"ה טו ח"ה
מ"ה טו ח"ה
מ"ה טו ח"ה
מ"ה טו ח"ה

עניים חייב. מה שנתן בעל הבית לעני מתבואתו וחייב לעשר קודם שיתן אותו לעני: שנים שקבלו את השדה. והם עניים: באריותו. למחצה שליש ולרביעי וכן נעשים כבעל הבית ובעל הבית עני אסור בלקט של שדה דכתיב (ויקרא י"ט) לא תלקט לעני אזהרה לעני שלא ילקט שלקט שלו וחייב להסריש מעשר עני ולתת אותו לעני אחר ודוקא כל אחד על חלקו נעשה כבעל הבית ולא על חלק חברו הלכך מותרין ליתן זה לזה מעשר עני: שקבלה ממנו למחצה שזכה במחזור אבל אם אמר ליה [שליש] מה שאתה קוצר. אין לו חלק אלא בתלוש וחייב לקט שכחה ופאה הכל על בעל השדה ואף על פי ששכחת העמרים בתלוש בשעת עמור מכל מקום כאן פטור דלא קרינן ביה קצירך הואיל ולא זכה אלא בתלוש

שקבלו השדה באריותו וכו'. וכתב הר"ב ובעל הבית עני אסור בלקט של שדה דכתיב לא תלקט לעני אזהרה לעני שלא ילקט שלקט שלו כפ"ק דגטין ד' יא [י"ב] והוא הדין לכל המתנות. ומשום דמעשר עני לא דמי ללקט כמו שכחה ופאה. ואשילו הכי אחיאי לפי דלא שאל לן בין מתנה למתנה הלכך חביבא ליה לתנא לאסורי במעשר עני. אף על גב דבגטין רבי אליעזר דריש ליה להך דרשא דאזהרה וכו'. ורבנן דרשי לא תלקט לעני שאין אתה רשאי לזכות לעני. יש לומר דרבנן תרתי שמע' ליה דאי לדרשה דידהו לחזי הוה ליה למימר ולקט קצירך לעני ולגר תעווב אוקס לא תלקט. ומדאסיך קרא וכתב לא תלקט לעני שמעינן נמי אזהרה וכו'. ומתניתין דהכא ככולי עלמא ולכך הרמב"ם פסק לה בפרק ו' מ"ע אף על פי שאין הלכה ברבי אליעזר כדלעיל. וכן סתמא דש"ס בחולין דף קל"א ע"ב נסיב להך דרשא דאזהרה. שמע מיניה דהלכתא היא ורבנן נמי סבירא להו ולפוס הך סוגיא דבגטין (מפרש"ן) ב"מ דרבי אליעזר לא חזי דאמרינן תרימנו אלא באדם דעלמא אבל לא בבעל השדה דכיון דדריש רבי אליעזר אזהרה לעני וכו'. ולא סבירא להו לש"ס דידן כדמסיק בירושלמי דלדבריהם דרבנן קאמר להו אלא אשילו לדברי עצמנו קאמר וכו' היאך וכו' דבעל השדה לא סבירא ליה שיכול לזכות. והירושלמי אפשר דלא סבר דרבי אליעזר דריש אזהרה וכו'. אי נמי ס"ל דדריש הכי מ"מ דוקא בשדה שלו אבל במתניו מגו דהיינו מגו דאי בעי מפקיר וכו'. סו לא מקרי בעל השדה. ומכל מקום הירושלמי דלא עבדני דבחולין דף קל"ד דאשילו כי מפקר והדר זכי מקרי בעל השדה ופסק כן הרמב"ם בסוף פרק ה' וז"ל המפקיר את כרמו וכו' וזכה בו לעצמו ובכרו חייב וכו' מפני שהיה שלו והרי הוא שלו וכו' ופטור מן המעשרות ע"כ. ואם כן שפיר נסיב ליה רבי אליעזר וכו' היאך וכו' לדברי עצמו. דודאי דכי היא דכרס דהרמב"ם הכי נמי דכתיב דודאי שקוצר כל השדה ועדיפא דהא התם הפקיר בפעל והכא לא הפקיר אלא דמנו אמרינן. אכן גם אין לומר דהתם רונה לזכות בכרס עצמו דאם כן פשיטא דלמה יהיה פטור וכו' העני הזוכה בגוף קרקע המופקר לא יהיה חייב במתנת עניים ונאי קמ"ל אלא דלא בדרו ע"מ שיזכה בגוף כרמו ומשום דהוא בעל כרס חייב וכדמסיק הרמב"ם מפני שהיה שלו והרי הוא שלו ובגומר שגראש באלו הוא גם עכשיו שלו ומדהוצרך לכתוב שהיה שלו שמעינן דאלו בעני זוכה לא והיינו טעמא שלא רצה לזכות בגוף הכרס. ועוד אי זכה בגוף הכרס למה פטרו הרמב"ם מהמעשרות והם בתלוש שהיה נראה לחייבו יותר במתנות עניים שבשעת הזכיה אלא שלא זכה בגוף הכרס ומשום הכי פטור ממעשרות ומה שחייב במתנות עניים מפעווב יתירה כדדריש בפרק הורוע. ומההיא גופא שמעי דמיירי בלא רצה שיזכה בגוף הכרס דאם לא כן קרא למה ל' ואשילו אס אין כל זה דעת הרמב"ם אלא מפקיר כרמו אין הכונה שהפקיר הכרס עצמו רק מה שגדל בכרס קרו ליה כרס מכל מקום רש"י כך הוא סובר ומתקיים שפיר לדידיה והכי דיוק לישניה שכתב דהדר איהו ולקט ביה בפאה וכו'

עניים חייב. מה שנתן בעל הבית לעני מתבואתו וחייב לעשר קודם שיתן אותו לעני: שנים שקבלו את השדה. והם עניים: באריותו. למחצה שליש ולרביעי וכן נעשים כבעל הבית ובעל הבית עני אסור בלקט של שדה דכתיב (ויקרא י"ט) לא תלקט לעני אזהרה לעני שלא ילקט שלקט שלו וחייב להסריש מעשר עני ולתת אותו לעני אחר ודוקא כל אחד על חלקו נעשה כבעל הבית ולא על חלק חברו הלכך מותרין ליתן זה לזה מעשר עני: שקבלה ממנו למחצה שזכה במחזור אבל אם אמר ליה [שליש] מה שאתה קוצר. אין לו חלק אלא בתלוש וחייב לקט שכחה ופאה הכל על בעל השדה ואף על פי ששכחת העמרים בתלוש בשעת עמור מכל מקום כאן פטור דלא קרינן ביה קצירך הואיל ולא זכה אלא בתלוש

עניים חייב. מה שנתן בעל הבית לעני מתבואתו וחייב לעשר קודם שיתן אותו לעני: שנים שקבלו את השדה. והם עניים: באריותו. למחצה שליש ולרביעי וכן נעשים כבעל הבית ובעל הבית עני אסור בלקט של שדה דכתיב (ויקרא י"ט) לא תלקט לעני אזהרה לעני שלא ילקט שלקט שלו כפ"ק דגטין ד' יא [י"ב] והוא הדין לכל המתנות. ומשום דמעשר עני לא דמי ללקט כמו שכחה ופאה. ואשילו הכי אחיאי לפי דלא שאל לן בין מתנה למתנה הלכך חביבא ליה לתנא לאסורי במעשר עני. אף על גב דבגטין רבי אליעזר דריש ליה להך דרשא דאזהרה וכו'. ורבנן דרשי לא תלקט לעני שאין אתה רשאי לזכות לעני. יש לומר דרבנן תרתי שמע' ליה דאי לדרשה דידהו לחזי הוה ליה למימר ולקט קצירך לעני ולגר תעווב אוקס לא תלקט. ומדאסיך קרא וכתב לא תלקט לעני שמעינן נמי אזהרה וכו'. ומתניתין דהכא ככולי עלמא ולכך הרמב"ם פסק לה בפרק ו' מ"ע אף על פי שאין הלכה ברבי אליעזר כדלעיל. וכן סתמא דש"ס בחולין דף קל"א ע"ב נסיב להך דרשא דאזהרה. שמע מיניה דהלכתא היא ורבנן נמי סבירא להו ולפוס הך סוגיא דבגטין (מפרש"ן) ב"מ דרבי אליעזר לא חזי דאמרינן תרימנו אלא באדם דעלמא אבל לא בבעל השדה דכיון דדריש רבי אליעזר אזהרה לעני וכו'. ולא סבירא להו לש"ס דידן כדמסיק בירושלמי דלדבריהם דרבנן קאמר להו אלא אשילו לדברי עצמנו קאמר וכו' היאך וכו' דבעל השדה לא סבירא ליה שיכול לזכות. והירושלמי אפשר דלא סבר דרבי אליעזר דריש אזהרה וכו'. אי נמי ס"ל דדריש הכי מ"מ דוקא בשדה שלו אבל במתניו מגו דהיינו מגו דאי בעי מפקיר וכו'. סו לא מקרי בעל השדה. ומכל מקום הירושלמי דלא עבדני דבחולין דף קל"ד דאשילו כי מפקר והדר זכי מקרי בעל השדה ופסק כן הרמב"ם בסוף פרק ה' וז"ל המפקיר את כרמו וכו' וזכה בו לעצמו ובכרו חייב וכו' מפני שהיה שלו והרי הוא שלו וכו' ופטור מן המעשרות ע"כ. ואם כן שפיר נסיב ליה רבי אליעזר וכו' היאך וכו' לדברי עצמו. דודאי דכי היא דכרס דהרמב"ם הכי נמי דכתיב דודאי שקוצר כל השדה ועדיפא דהא התם הפקיר בפעל והכא לא הפקיר אלא דמנו אמרינן. אכן גם אין לומר דהתם רונה לזכות בכרס עצמו דאם כן פשיטא דלמה יהיה פטור וכו' העני הזוכה בגוף קרקע המופקר לא יהיה חייב במתנת עניים ונאי קמ"ל אלא דלא בדרו ע"מ שיזכה בגוף כרמו ומשום דהוא בעל כרס חייב וכדמסיק הרמב"ם מפני שהיה שלו והרי הוא שלו ובגומר שגראש באלו הוא גם עכשיו שלו ומדהוצרך לכתוב שהיה שלו שמעינן דאלו בעני זוכה לא והיינו טעמא שלא רצה לזכות בגוף הכרס. ועוד אי זכה בגוף הכרס למה פטרו הרמב"ם מהמעשרות והם בתלוש שהיה נראה לחייבו יותר במתנות עניים שבשעת הזכיה אלא שלא זכה בגוף הכרס ומשום הכי פטור ממעשרות ומה שחייב במתנות עניים מפעווב יתירה כדדריש בפרק הורוע. ומההיא גופא שמעי דמיירי בלא רצה שיזכה בגוף הכרס דאם לא כן קרא למה ל' ואשילו אס אין כל זה דעת הרמב"ם אלא מפקיר כרמו אין הכונה שהפקיר הכרס עצמו רק מה שגדל בכרס קרו ליה כרס מכל מקום רש"י כך הוא סובר ומתקיים שפיר לדידיה והכי דיוק לישניה שכתב דהדר איהו ולקט ביה בפאה וכו'

וכפ"ק

בתלוש וגר שנתגייר לאחר קצירה דחייב בשכחה לעיל לרבי יהודה היינו משום דקרינן ביה שדך ומכל מקום תהא טעמא לא מחייבין גר בלקט מאחר שעקרו בחבור : ו המוכר שדהו שהכריזו שדה וקמתה אבל מחר את הקמה בלבד ושיר

אסור בלקט שכחה ופאה ומעשר עני א"ר יהודה אימתי ביזמן שקבל ממנו למחצה לשליש ולרביע אבל אם אמר לחשליש כיה שארה קוצר שלך מותר בלקט ובשכחה ובפאה ואסור במעשר עני : ו המוכר את שדהו המוכ' מות' והלוקח אסור לא ישכור אדם את (ירו' הפועלים ע"מ שילקט בנו אחריו . מי שאינו מניח את העניים ללקוט או שהוא מניח את אחרו' לא יאז שהוא מייע את' מהן הרי זה גוזל את העניים על זה נאמר (משלי כ"ג) אל תסוג גבול (ירו' פועלים) עולים : ו העומר ששכחהו פועלים ולא שכחו בעל הבית . שכחו בעל הבית ולא שכחהו פועלי יעמדו עניי בפניו או שחיפזו בקש הרי זה אינו שכחה : ו המעמר לבובעות ולבוכסאות לחררה ולעמרים אין לו שכחה ממנו ולגורן יש לו שכחה והמעמר לנדיש יש לו שכחה ממנו ולגורן אין לו שכחה . והכלל כל המעמר למק' שהוא גמר מלאב' יש לו שכח' ממנו ולגורן אין לו שכח' למק' שאינו גמר מלאב' אין לו שכחה ממנו ולגורן יש לו שכחה :

פרק

אחד עד שתפסוף ולא נשאים אותה למקום שדשים התבואה ומקום הדישה נקרא גורן ומה שמגדישים על גבי קרקע נקרא כובעו כדמות כובע שמימין בראש ומה שמגדישים בחפירה בארץ נקרא כותמאוס לשון כמות עמדי ומה שמגדישים בעגולה כדמות אבן הרמים נקרא חררה ע"ש שהחררה עגולה : ולעמרי' עשה עמרים קטנים וכופו לעשות משים ושלש עומר א' : אין לו שכחה כל' מה ששכח בשעה שמוליד לא' מן המקומות הללו אינו שכחה דכפי' (שם כ"ד) כי תקצור קצירך בשדך ושכחת עומד בשד' קציר שאין אחריו קציר אף עומד שאין אחריו עומד יצא לו שיש אחריו עומד : ממנו ולגורן יש לו שכחה . המוליד מהם מהמקומות הללו לגורן ושכח עומר באחת מן המקומות הללו הוי שכחה : המעמר לגדיש' ורונה שיאחרו באותו מקום וקם ירוש' אות' לו שכחה : ממנו ולגורן' ואם נמלך עליהם אחר

ובס"ק דתמורה דף ו' כתוב בתוספות המפקיר וכו' שירש"י אע"ג דהפקר פטור וכו' ואומר ר"י דהחיוב תלוי איכא דזכה בגוף השדה אבל איכא דלא זכה רק בפירות פטור מכולה ע"כ . ואכתי אין הכרח שרש"י יפיה סובר כך :

מותר בלקט ובשכחה וכתב הר"ב וגר שנתגייר לאחר קצירה דחייב בשכחה לעיל (פרק ד' משנ' ו') היינו משום דקרינן ביה שדך עיין בפירוש למטה דלקמן . ללא מחייבין (גם) בלקט מאחר שיעקרו בחבור וכן לשון הר"ש . כלומר דבשעת קצירתו מהקרקע נעשה לקט :

ואסור במעשר עני שמחוי' לדבר הקצור ויש לו בו חלק' הרמב"ם : ו אל תסוג גבול עולים לשון הר"ב אל תקרי עולם אלא עולים . וכתב הרמב"ם וזה על דרך הדרש ומעקרי לשון הקדש כי אומות המשך והגות יתחלטו קצתם עם קצתם ויש נוספות מן הכתיבה להקל ע"כ . וכתב בעל יפה מראה שהוקדקו רז' לזה משום דק' ל מאי קמ"ל מזה המפורשת בחורה לא חסוג' גבול (רברים י"ט) אה"ש לפי זה ניחא שהודיענו שלא ישנה משה שנבלו רבותינו על פי הקבלה אינו לקט ואינו אינו ע"כ . ומ"ש עוד הר"ב וי"מ עולים אלו

בני אדם שידו מנכסיהם שני הפירושו פליגי בה אמוראי ובירר וכל פלוגתייהו משום דתרי קראי כתיבי במשלי חד בסיומן כ"ב וחד בסיו' כ"ג ומאן דדריש פי' קמא נסבי לקרא קמא דסיומיה אשר עשו אבותיך והיינו עולי מצרים ומאן דדריש פירוש תנין נסבי לקרא תנין דסיומיה ובשדי יתומים אל תבא . ויתומים עניים קרוין בכבוד כדכתיב לגר וליתום . וכמו שאפרש בס"ד בפ"ו במשנה ה' : ו (או שחיפזו בקש בירושל' א"ר יונה בוכר את הקשין ופסקו הרמב"ם ז"ל) :

ח לחררה כתב הר"ב קצר מעט ועמר כדי לגלגל וכן כלומר שאין פעורו אלא כדי וכו' ומשום הכי לא הוי שכחה שאין מניחים עומרים קטנים בלא' לא מעמרים כמה בלא' ביחד ודנקט לגלגל לישנא דירו' הביאו הר"ש לחררה בגלל :

כ"ס סלחה ז'
כ"ג ז"י שפדה י"ב
כ"ג ז"י פה ס'
כ"ג ז"י ס' י'

פרק ו הבקר

פירושו כמו הפקר . כר"ש . שניהם הנ"ל והפ"א מנוחל שפסוקים במשנה ג' פרק ד' דעדות . ובמשנה ג' פרק ג' דשבת . וז"ל הרמב"ן בפירושו החומש בפרשת קדושים

פירוש הר"ב דכתיב לעני ולגור תעוז אהם זה תלמוד לומר תעוז אהם למד על עוובה אהרת דהיינו הפקר וכו' ירושלמי . ואף על גב דדרשינן מתעוז עוב לעניים דריש פרק ד' . מ"מ שמעינן מיניה נמי כהך דכולה בכלל תעוז . ועוד י"ל דמתעוז דריש שהוא

פירוש . ועיי' לקמן : בשמטה פירש הר"ב דכתיב והשביעית תשמטה ונטשתה מה תלמוד לומר ונטשתה וכו' ירושלמי . וביה שלל מתעוז אהם מיעוץ זה לעניים ולא לעשירים . אבל מה שנאמר במקום אחר לעניים ולעשירים . וביה שמוצי תשמטה ונטשתה מיעוץ זה לעניים ולעשירים . אבל מה שנאמר במקום אחר לעניים ולא לעשירים :

ואחר של ארבעת קבין . לשון הר"ש בירושלמי מפרש טעמא דב"ש שהוא יכול לחלקו לעמרים של קב קב ולעשות ממנו שורה . הואיל ועומרי השדה קטנים שאין בכל אחד ואחד כי אס קב . ובן עומרי השדה של שני קבין ואחד של ח' קבין וביה שמוצי לטעמיהו דאמרין בפרקין ג' לעניים וד' לצל הבית וביה לית להו רואין :

ב הגפה פירש הר"ב גדר אבנים סדורות וכ"פ הר"ש . וכ"פ עוד הר"ב בכלאים פרק ג' ופרק ד' דעדות אבל

פרק ו בית

אח"כ ימוליקם לחקוק אחר לרוב אותם אין לו שכחה : שמוצי אומרים הבקר לעניים . מ"י שהפקיר לעניים ולא לעשירים דין הפקר יש לו ופטור מן המעשר דכתיב בלקט ופ"ה (ו קרא"ט) לעני

פרק ו ב"ש אומרים הבקר לעני הבקר

ובית הלל אומרים אינו (ירושלמי יונקר . הפקר עד (ירו' הבקר) שיופקר אף לעשירים בשמטה . כל עומרי השדה של קב קב ואחד של ארבעת קבין ושכחו . בית שמאי אומרים אוגו שכחה . ובית הלל אומרים שכחה : ב' העומר שהוא סמך לגפה ולגדיש לבקר ולכלים ושכחו בית שמאי אומרים אינו שכחה . ובית הלל

ולגר תעוז אהם זה תלמוד לומר תעוז אהם למד על עוובה אהרת דהיינו הפקר שהיא כזו מה זו לעניים ולא לעשירים אף מה שנאמר במקום אחר לעניים ולא לעשירים . אף לעשירים כשמטה . דכתיב (שמות כ"ג) והשביעית תשמטה ונטשתה מה תלמוד לומר ונטשתה למד על עוובה אהרת דהיינו הפקר שהיא כשביעית מה שביעית לעניים ולעשירים אף הפקר

לעניים ולעשירים : ב' גפס . גדר אבנים סדורות זו על זו בלא טיט . ולכלים כלי המחרשים : בית שמאי אומרים אינו שכחה . סלוגמיהו דב"ש וביה בעומר שהחזיק בו להוליכו לעיר ונתנו בצד הגפה או בצד הגדיש ושכחו שם שנית שמוצי אומרים אינו שכחה שהרי וכה זו . ובית הלל אומרים שכחה . והא דתנן לקמן במתניתין בעומר שהחזיק בו להוליכו לעיר ושכחו מודים בית הלל לב"ש שאינו שכחה והו כשלא הניחו הכל הגפה או הכל הגדיש . פירוש אחר ב"ש אומרים אינו שכחה אפילו בעומר שלא החזיק בו כלל לא הוי שכחה דהואיל והניחו הכל דבר המסויים עתיד לזכרו ובית הלל אומרים שכחה כל זמן שלא החזיק בו ומודים בית הלל שאם החזיק בו ואחר כך שכחו שאינו שכחה כדאמרין בסמוך : ג ראשי

במשנה ג' פרק ב' דמציעא מפרש כפירוש רש"י דהתם :

ובית הלל אומרים שכחה . וכפ"ה הר"ב והא דתנן לקמן ומודים ב"ה לבית שמאי שאינו שכחה והו כשלא הניחו הכל הגפה וכו' . והן דברי הרמב"ם . וטעמא איכא לומר דכשלא הניחו הכל אף על פי ששכחו אינה שכחה הואיל והחזיק בו להוליכו לעיר אבל כשהניחו הכל דבר מסויים אף על פי שהחזיק כבר להוליכו לעיר הוי שכחה . שסבורים דשכחת על ידי עמך ולא כשיש דבר הגורם השכחה שעי' שהחזיק בו ולא הניחו הכל דבר מסויים גרם לו שכחו . וכיוצא בזה תראה במשנה ד' במה שכתבתי בס"ד . ובירושלמי וקשיא לב"ש הגפה והגדיש דבר שהוא מסויים ואינו אמרין שאינו שכחה . וקשיא לבית הלל בקר וכלים דבר שאינו מסויים . הרי שפירש הירושלמי דשכחה המונח אל דבר מסויים הוי שכחה ולא כן המונח אל דבר שאינו מסויים . וכתב הר"ש מתוך הסברה הוי נראה איפכא דדבר שהוא מסויים קשיא לבית הלל אמאי הוי שכחה ולא כן המונח אל דבר שאינו מסויים הוי שכחה ולא כן המונח אל דבר שאינו מסויים קשיא לב"ש אמאי לא הוי שכחה ושמוצי טעום סופ"י יש בירושלמי עכ"ל . ויש ראייה לבית הר"ש מריש פרק ו' דלקמן אס לא נחלק בין חילן הגדל שזקוק מסויים לאדם המניח פירות במקום מסויים . וכן נדחק הר"ש לפ"ש בפירוש אחר שכח הר"ב דמתניתין דלקמן דוקא אליבא דרבי יהושע . מהאי טעמא דלא ס"ל שיהא יותר שכחה המונח בדבר מסויים אבל למוצי דכתיבין אין להטעות גירסת הירושלמי . וסוב הראה לי בני האלוף תה"ר אברהם שי' דבירושלמי ענינו פריך אמתניתין דהכא מתניתין דריש פרק ו' דתנן במקומו שהוא עומד בנדר הגת או בנדר פרה מתניתין דב"ש אמרי אינו שכחה אמר רבי יוסי ד"ה הוה תמן דבר מחובר בנדר דבר מחובר ברם הכא דבר הלוש בנדר דבר מחובר ע"כ . ולשון הר"ב פרק ח' מהלכות מעשר עני החזיק בו להוליכו לעיר והניחו נשדה ושכחו אינו שכחה אבל אם נטלו ממקום למקום אף על פי שהניחו סתם לבסוף או לבקר או לכלים ושכחו הרי זה שכחה ע"כ . ומ"ש הר"ב בפירוש אחר דכל אלו דברים הם דברים מסויים . וירושלמי קרי לבקר וכלים

ראשי שורות העומר שכנגדו מוכיח לקמן בסמוך מפרש
 לה: ד שנים שהתחילו מאמצע שורה של עמרים זה הפך
 פניו לזפון וזה הפך פניו לדרום ושכחו לפניהם לאחר
 שהתחילו לעמר דלגו עומר ושכחוהו היו שכחה דקרינן ביה לא
 תשוב לקחתו (דברים כ"ד):
 ולאחריהם אינו שכחה אס
 כשהפכו פניהם זה לזפון וזה
 לדרום והתחילו לעמר כשאר
 עומר אחד ביניהם ושכחוהו:
 אינו שכחה לפי ששניהם סמכו
 זה על זה וזמון כך נשכח:
 יחיד שהתחיל מראש השורה:
 השתא מפרש להא דתן לעיל
 ראשי שורות העומר שכנגדו
 מוכיח כגון שיש כאן עשר שורות
 של עשר עשר עמרין מסודרין
 בשורות מצפון לדרום והתחיל

הלל ואמרים שכחה: ראשי שורות העומר
 שבנגדו מוכיח העובר שהחזיק בו להוליכו
 אלה העיר ושבתו מודים שאינו שכחה: ד ואו
 הן ראשי שורות שנים שהתחילו מאמצע
 השורה זה ירו' פניה פניו לצפון וזה ירו' פניה
 פניו לדרום ושבתו לפניהם ולאחריהם את
 שלפניהם שכחה ואת שלאחריהם אינה
 שכחה: יחיד שהתחיל מראש השורה ושכח
 לפניו ולאחריו שלפניו אינו שכחה

לעמר בראש שורה אחת ושכח עומר אחד לאחריו היו שכחה
 כיון שעבר מצדו ועמר עומר הסמוך לו קרינן ביה לא תשוב
 לקחתו אבל אם שכח עומר אחד או שנים בסוף השורה דהיינו
 לפניו והניחם וזמון והתחיל לעמר מתחלת שורה שנייה לא
 היו שכחה דלא קרינן ביה לא תשוב שאני אומר דעתו לעשות
 שורה אחרת מאותם שהניח ממזרח למערב והיינו דתן
 העומר שכנגדו מוכיח שהעומרים (של) שורות אחרות
 מוכיחים על אלו שהניח שלא שכחו ער' ויין להשתשב עמקן
 בשורה

ולכלים אינו מסויים. אינו כלפי גפה וגדלים:
 ג ראשי שורות העומר שכנגדו מוכיח לשון הרמב"ם
 סדר המשנה היה ראוי להיות כך. העומר
 השכוח ראש שורה שכנגדו מוכיח אם שכוח הוא או אינו שכוח
 ולשון הר"ש ראשי שורות אינו
 שכחה בין בתחלת השורה בין
 בסוף שורה. העומר שכנגדו
 מוכיח לפוף שורה אינו עומד כמו
 שאמרש עד כאן ודעת הר"ב
 עיין לקמן:
 ד שנים שהתחילו מאמצע
 שורה של עמרים
 לשון הר"ב והר"ש ועיין מ"ש
 לעיל פרק ד' משנה ו':
 שלאחריהם אינו שכחה.
 לשון הר"ב

לפי שסמכו זה על זה וזמון כך
 נשכח ע"כ. וכיוצא בזה דברי הר"ש. ופירוש לפירושו דושכחה.
 משמע שלא על ידי אחר שעמד וכיוצא בזה, בתבתי לעיל משנה
 ב' ולפירושו זה ואלו כן ראשי שורות אסיפא קאי. וכן כתב
 הר"ב יחיד שהתחיל וכו' השתא מפרש להא דתן לעיל וכו' -
 והר"ש כתב ועוד בירושלמי דריש מקרא דלשון חשב שכחה אלא
 מתקום שהתחיל ואילך דאם יש שם שורה של עומרים והתחיל
 לעמר בעומר השני או השלישי והניח ראש השורה שהיה
 בדעתו לקחתו וזכר לא היו שכחה וכו'. דהיינו (דברים
 כ"ד) כי תקצור קצורך ושכחה מה שאתה קוצר לקצור יש בו דין
 וכו' פירוש מה שאתה קוצר מתקום שהתחלת לקצור יש בו דין
 כלל

שכחה למעוטי תחלת שורה שהתחיל והתחיל אחריה ע"כ. לזה הפירוש היו פירושא דראשי שורות. וי"א משמע נן לכל
 שנים המתחילים באמצע מקרי מה ששכח ביניהם ראש שורה ולא היו שכחה מטעם הירושלמי ודעת הרמב"ם עיין לקמן:
 שלפניו אינו שכחה. פירוש הר"ש לענין ראשי שורות העומר שכנגדו מוכיח שאם היו עשר שורות של עשר עומרים.
 וכו'. ושכחו עומר אחד או שנים בסוף השורה וכו' ע"כ. ולפניו דהכא דלא היו דמיה לפניהם דרישא דהתם
 שלפניהם לאחר שהתחילו דלגו עומר ושכחוהו. ואלו הכא לפניו שהניח עומר אחד או שנים בסוף השורה. ואין כאן דלוג
 בשורה זו. ומכל מקום כולה מתניחין דלוג אשמועינן דרישא אשמועינן דאש"ג דכשדלגו כמה שלפניהם היו שכחה. מכל
 מקום דלוג שלגו והניחו בין שניהם דהיינו לאחריהם לא היו שכחה מהני טעמי דכתבין. והך סיפא אשמועינן שהם היו שורות
 הרבה ויחיד קוצר אם דלגו אחר שהתחיל הו"א שכחה. אבל כשהניח בסוף השורה והתחיל באחרת אף על גב דהו"א בעין דלוג
 שארי דלגו משורה לשורה מכל מקום לא הו"א שכחה משום דהעומר שכנגדו מוכיח שהניחן לראש שורה ממזרח למערב.
 אבל לפירוש הרמב"ם בין לפניהם דרישא בין לפניו דהיינו דרישא לפניו ראשי שורות העומר שכנגדו
 מוכיח ובשנים הקוצרים או מעמרים בעשר שורות של עשר עשר והלכך שלאחריהם אינו שכחה לפי שהוא מחובר עמהם בעמרי
 הערוכים ממזרח למערב וכאלו התחילו השורה האחרת למזרח או למערב. ואוסף בעל כסף משנה בפרק ה' מהלכות מ"ע
 וז' משום דאמרינן מאחר שהם שנים דבר רחוק הוא לומר שכחוהו ויותר ראוי לומר שהניחו עומר זה בכונה כדי שיכיה ראש
 שורה ממזרח למערב. ועוד דמהתחילו מאמצע שורה מוכח הכי דאם לא כן הו"א ליה להקמיל זה מראש השורה וזה מסופה מד
 כאן. אבל שלפניהם היו שכחה מפני שכל אחד מהן זה שלפניו הוא לאחריו של חברו. וביאור דבריו בכ"מ דסבירא ליה להרמב"ם
 דמדקמי בסיפא מפני שהוא צלל תש"ז זה הכלל וכו'. ומדקמי זה הכלל למשמע דקאי גם ארישא שלפניהם שכחה והיינו לומר
 שאף על פי שהיחיד שהתחיל מראש שורה ושכח לפניו אינו שכחה עד שישוב ממנו ויניחנו לאחריו בשנים שהתחילו לקצור מאמצע
 אם שכח אחד מהן לפניו אף על פי שלא עבר ממנו ולא הניחו לאחריו הו"א שכחה מפני שהוא לאחריו של חברו והטעם פיון שגרי
 אלו מוטל עליהם קצירת השדה הו"א ליה תרויהו כאיש אחד וכיון שאם היה בה ליטול מה שכחה סבירא ליה צריך לחזור לאחריו
 קרינן בו לא תשוב לקחתו והו"א שכחה עד כאן ויחיד שהתחיל לקצור וכו'. לא פירש

שם הלכה ב
 בסי' פ"ה א'
 שפסוק עניים
 הל'
 נ"ט הלכה י'
 ס"ט הלכה י'
 ה"כ י"א

כסירושו

בפירוש כלום לפי שסבירה כמשמעה * דבקרורה שורה אחת מיירי ונפיקר דין שכחה * ובחבורו העתיקה הקורא שהחיל לקצו' מראש השורה ושכה לפניו ולאחריו שלאחריו שכה ושלפניו אינו שכה עד שיעבור ממנו ויחמנו לחזוריו ע"כ * הר"י שלרמב"ם ל"ג' דברושא ולפניו דבסיפא תרוייהו בלא דלוג * ויראה לכהורה דלרמב"ם לא סיברא ליה שאין שכה בתחלת השורה כדברי הר"ש דלעיל דאי סיברא ליה הכי לא הוה ליה למת' ומלכך זה הדין ומינה הירושלמי מוכיח כן * ח"ל מנין לראשי שורות אחר רבי

יונה פסיב (דברים כ"ד) כי תקצור קצירך בשדה ושכחת מה שאתה קוצר אתה שוכח עד כדון ראשי שורות קמה סוף שורות קמה * אמר רבי יונה (ש"ו) לא תשוב לקחתו ממקומו * את לא תשוב לקחתו : עד כדון ראשי שורות עומרים סוף שורות עומרים * אמר רבי יונה נילף ראשי שורות עומרים מראש שורות קמה * סוף שורות קמה * סוף שורות עומרי * ע"כ * ובר"ש הוועק בשבוס * אבל גם

א ג' ע"ב
ב פנ"ט
ג פנ"ז
ד פנ"ח

שכחה ושלא לאחריו שכחה מפני שהוא בכל תשוב זה הכלל כל שהוא בכל תשוב שכחה ושאינו בכל תשוב אינו שכח' דה"ל שני עומרי' שכחה ושלא * אינו שכחה * שני צבורי זיתים וחורבין שכחה ושלא * אינו שכחה * שני הרצני פשתן שכחה * אינו שכחה * שני גרגרים פרט ושלא * אינו שכחה * שני שבלים לקט ושלא * אינו שכחה * שני ב"ה ועל כולם בית שמאי אומרים שלא * לעניים וארבעה

בשורה אחת : ה הונוי סתמן * כמו שפיקר הפשתן מן השדה נקרא הונוי עומד כמו הונוי : שני גרגרים * עניים * חלו כדברי בית הלל * ועמיייהו משום דתיב (וקרא י"ט) לעני ולגר תעזב חומס * עד לעני וחד לגר הרי שנים * וזית שמאי אמרו שלשה לעניים וארבעה

בלשון זה נראה לי להגיה וכ"ל עד כדון סוף שורות עומרי' ראשי שורות עומרי' ועם כל זה קשיא אמאי ניחא ליה טעמי סוף שורות עומרי' מראש ועדיין לא שמענו מדין עומרי' כלו' * והנה וכו' הש"י נאשר עשיתי מהסודות האחרונות כשהייתי יושב בי"ב ב"ק בעמרו"ב הגדולה בארץ רוסיא אחרי ימי עוני ומרודי ובה לידי משניות מסדר וע"ה כסופי * בקלק ועל כל משנה פיר' קצר ונרא' שתוכו שהוא נקט מפירוש הר"ש ואחר כל מסכתא כסופי' קצת חדושי' לפרש בענין אחר וחות' תמיד את שמו על כל חדוש אליהו * אריתי בפירוש משנה זאת שכתב הירושלמי בזה הלשון מנין לראשי שורות וכו' מה שאתה קוצר אתה שוכח עד כדון ראשי שורות קמה סוף שורות עומרי' * אמר רבי יונה לא תשוב לקחתו ממק' * שבאת אל תשיב לקחתו עד כדון ראשי שורות קמה סוף שורות עומרי' וסיף שורות עומרי' וסיף שורות קמה * אמר רבי יונה נילף כגונה מאוד * ולפי שהן הירושלמי מוכח שאין שכה בראש שורות יש לומר שזה מה שדקדק הרמב"ם לכתוב שהחיל לקצור וכו' ורואה לומר שקצר מקצת ואח' כושכחו * וכיוצא בזה כדקדק בדברי הר"ב שסיבר גם הוא בזה כר"ש שכתב וז"ל והחיל לעומר בראש שורה אחת ושכה עומר אחד לאחריו הוי שכחה וכו' ולומר שהחיל לעומר ועמר מקצת ואחר כך שכח וכו' ואם לא נפרש כך דברי הרמב"ם ור"ב דריבא לומר שמשרשי' לירושלמי לענין ראשי שורות וסיף שורות כשעומר כנגדו מוכיח דוקא אבל לא בתחלת שורה אחת ולא בסוף שורה אחת וזה נרא' ימיה ש' צר מובאר בלשון הרמב"ם שכתבתי בפירוש משנה דלעיל שחזר ראשי שורות העומר שכנגדו מוכיח שהוא ענין אחד * ולפי דבר הר"ש ש' עניים הם * ראשי שורות ענין אחד * והעומר שכנגדו מוכיח ענין אחר ולכך אמרש ראשי שורות דירושלמי לענין ראש שורה אחת וסוף שורה אחת * ואחר כך איתא בירושלמי העומר שכנגדו מוכיח * כיצד היה לו עשר * וכו' והיינו ענין אחר * ואלו להרמב"ם כמו שבמשנה מפרש לענין אחד * כמו כן בירושלמי מפרש לענין אחד * והכל לענין הרבה שורות וגם דעת הר"ב נראה שכן הוא להכריע כאחת * אחרי שהוא מפרש לאלו הן ראשי שורות דקאי אסיפא וחד בבל הוא יחיד וכו' ואלו לרש"י מפרש בענין אחר כמ"ש לעיל * ומעכשיו נמצאו למדין ב' פירושי' : הר"ש מפרש ראשי שורות תמיד * והיינו דיקא דשנים שהחילו וכו' * ולדידיה כל תחלת שורה וסוף שורה אינו דין שכחה * והסיפא יחיד וכו' לענין העומר שכנגדו מוכיח מפרשה * והרמב"ם מפרש ראשי שורות העומר וכו' לענין אחד * והוא רישא דמתמטין דשנים וכו' * ולדידיה אין תחלת שורה ולא סוף שורה * וסוף שכחה אלא אם כן יש שורות אחרות המוכיחות עליו * והר"ב מפרש כהרמב"ם דראשי שורות העומר וכו' חדא מלתא ניבאו אלא שפרש לה בסייפא יחיד וכו' * והרישא שנים וכו' * מפרש לענין אחר * לענין ראש שורה וסוף שורה יחידים מחתכר לבס' בזה סובר כהרמב"ם מהטעם שכתבתי להרמב"ם * ויש דעת רביעית בפירוש * משניות הללו להראב"ד בהשגותיו ואין להאריך עוד * זה הכלל * לאסויי קרן וויית חוס' פ"ק דבבא מציעא דף י"א * ולהרמב"ם לפירוש כסף משנה דלעיל אין צורך * ה' שני צבורי זיתי' * בירושלמי דייקא א' זיתים לא מה בין צבורי' לזיתי' * צבורין גמר מלאכה זיתים אין גמר מלאכה הר"ש ובריש טרק' * אמרש אי זיתי' תלושי' אי אילני זיתים * דייק ליה * שני הונוי פשתן * לענין פשתן * לענין פשתן * לענין פשתן * ועוד כ"מ * מה' מתנות עניי' * וז"ל דמייירי כשארועו ואז הוא אוכל אדם כד יתא' בר"פ טרק' כד יתא' בר"פ טרק' * ובל שורות אבל שאר פשתן לא * שייך ביה שכחה ע"כ * אל' כדברי בית הלל * לשון הר"ב ועמיייהו מדכתיב לעני ולגר תעזב חו"ב * וזית שמאי וכו' דכתיב לגר יתן' * ולמנ' * וזה יושלתי כלו' דבית הלל * וזית' יתן' * ואהנה עמו וקרני לכו * עני לזו דסני' הוי שכחה

וארבעה לבעל הבית דכתיב (רברים כ"ד) לגר ליטוס
ולא למנה יהיה הרי שלשה לעניים : ו העומר שיש בו
סאתים אינו שכתה דכתיב (שם) לא תשוב לקחת עומר
שאתה יכול להגביה כלו כחמת ולשאת אותו על כתפו יאלזה

שכתה לעני ולגר וזית שמאי סברי אדרבה להכי פרטינו
בקרא תניין לומר דג' הוי שכתה :
ו העומר שיש בו סאתים לשון הר"ב עומר שאתה יכול
להגביהו כלו כחמת ולשאת אותו על

של סאתים שאי חתה יכול
להגביהו כלו כחמת : אמרו לו
יפה כחו כדאמרין שתי שכתה
שלשה אינו שכתה : לא אם
אחרת בעומר אחד שהוא כגדי'
דיו הוא עומר אחד שיש בו
סאתים לא יהיה שכתה מפני
שהוא כגדיש ואין שייך שכתה
כגדיש תאמר בשני עמרים
שהם כמו שאר עמרים קטנים :
ככריכות כגודות קטנות :
ז קמה שיש בה סאתים ושכתה
אינה שכתה דילפינן שכתה קמה
משכתה עומר מה עומר שיש בו
סאתים אינו שכתה חף קמה
שיש בה סאתים אינה שכתה
ושכתה קמה ילפינן לה מקר'
דכתיב (שם) ושכתה עומר
צדקה לרבות שכתה קמה :
עופה מין קטנות דק מאד וקורין
לו בערבי גילבאן ובקמה של
שעורים איירי שנסתדפו ונעשו
דקוק כטופה ואפילו הכי רואים
אותם כאלו הן גסים כשאר
שעורים ואם כשנסתדפו אותן
גסים כשאר שעורים יהיה צדק
סאתים חף על פי שעכשו הם

לבעל הבית : ו העומר שיש בו סאתים
ושכתה אינה שכתה שני עומרים וברהם
סאתים רבן גמליאל אומר לבעל הבית
וחכמים אומרי לעניים אמר רבן גמליאל
ובי מרוב העומרים יופיכת של בעל הבית
או דהורע כחו אכרו לו יופיכתו אמר להם
יפה אם בזמן שהוא עומר אחד ובו
סאתים ושכתה אינו שכתה שני עמרים
ונהם סאתים אינו דין שלא יהא שכתה
אמרו לו אה אמרת בעומ' אחד שהיא
כגדיש תאמר בשני עמרים שהן
ככריכות : ז קמה שיש בה סאתים
ושכתה אינה שכתה אין בה סאתים אבל
היא ראוי לעשו סאתי אפי' היא של טופח
רואין אותה כאלו היא (ירו' ענבה) ענבה של
שעורים : ח הקמה מצלת את העומר
ואת הקמה העומר אינו מציל לא את
העומר ולא את הקמה : אינו היא קמה
שהיא מצלת את העומר כל שאינה
שכתה אפילו קלת אחד : ט סאה
תבואה עקורה וסאה שאינה עקורה

וכן

שדופות אין בהם סאתי לא הוי שכתה ואין לפרש דשל טופח מהם
יחשבו כלו הם כשעורי הגס' אלא בשעורי שנסתדפו ונעשו
כטופח דהוי אמרי בירושלמי רואי את השדופו כלו הן מלאו :
ענוה של שעורי ענוה בוי' כמו ענבה צבי"ת כלומר גרגרי
שעורי : ח הקמה מצלת את העומר קמה שלא שכתה שהיתה
צדק עומר ששכתה מלל על העומר דלא הוי שכתה דכתיב
(שם) כי תקצור ושכתה עומר עומר שסביבותיו קציר הוי שכת'
ולא עומר שסביבותיו קמה : ואם הקמה אם שכתה קמה והיו
ראשי שכלים שלה מחוברי לקמ' אחרת שלא שכתה זאת הקמ'
שלא שכתה מלל על הקמה השכונה המתחברת אליה ולא הוי'
שכתה : העומר אינו מציל אם היה עומר שכתה או קמה
שכתה צדק עומר שאינו שכתה אין העומר שאינו שכתה מציל לא
על העומר ולא על הקמה השכונה : ט עקורה תלושה
ושאינה עקורה תמזבת

כתפוחין דברי הר"ם בפירוש
ספרו ובסוף פרק י דתרומוס
צירושנמי שאכתוב שם מפורש
דמשקל סאתים צלח תשעה
אלפים ושש מאות וזו : והוא
והדינר אחד כדאיתא במשנה ב'
פרק צ"ח דבבא בתרא .
והדינר מפורש בפרק הוהב
שהוא כ"ד איסרין ובריש קדושין
חנן דפרוטה אחד משמנה
באיסר . ושם פירש הר"ב
שמשקלו חצי שעורה נמלאת
למד שמשקל הואו ל'ו שעורות .
וכשמשקלו ל'ו פעמים ט' אלפי'
ושש מאות יעלו בידך תמקב"א
אלפים ושש (מאות) שעורות .
ומפני שהנפח מרובה לכך לא יוכל
להגביהו וכו' ואין נראה לו
לפרש מפני כבודו דהא
רבותינו ז"ל שקלו האנשים
שהקימו בגלגל איש אחד על
שכתה מלאו משקל כל אחד
ארבעים סאה . כת"ש רש"י
בפירוש החומש פרשת שלח לך
ועיין במשנה ה' פ"ו דצ"מ :
ז קמה וכו' ושכתה כתב
הר"ב דילפינן שכתה

קמה מרבויה דצדקה וכו' לעיל ס"ד משנה ו' ועיין מ"ט
לקמן משנה י"ב ד' מופת פירש הר"ב בערבי גלבאן ובמשי
ג' פ"ה כתב עוד פירוש הרמב"ם קורט' מאן . ואף על פי שמה
שמפרש הרמב"ם של טופח ממש כדמה מהירושלמי מכל מקום
היה יכול לפרש כעין שמפרש בפירושו (גלבאן) ועיין
בריש כלאים : ח זאת הקמה לשון הר"ב והיו ראשי
שכלים שלה מחוברים וכו' כדתנן במשנה ב' פרק ה'
העומר אינו מציל וכו' צברייתא דתוספתא בזה
רשב"ג ללמוד בק' ושהעומר יציל הקמה דמה
קמה שיפה כח העני בה (דהיינו בפאה) הרי היא הלל
את העומר עומר שרע כח העני בה אינו דין שיציל את הקמה
אמר ליה רבי מה לקמה מצלת את העומר שרע כח העני בה
יציל עומר את הקמה שיפה כח העני בה :

אינו היא קמה שהיא מצלת את העומר בחבור הרמב"ם
פרק ה' כתב וכן אם שכתה קמה צדק קמה שאינה שכתה
לעיל

אם הדינר
הוא כ"ד
איסרין
והוא
ל'ו פעמים
ט' אלפי'
ושש מאות
ועיין במשנה
ה' פ"ו דצ"מ

אפי' קלת אחד וכו' וכו' ל דתנא עומר דתת' צרישא פקטו והוא הדין לקמה : ט סאה תבואה עקורה : ודייק בירושלמי
דא אם היו שתיין עקורות לבעל הבית כרבן גמליאל דאמר

אפי' קלת אחד וכו' וכו' ל דתנא עומר דתת' צרישא פקטו והוא הדין לקמה : ט סאה תבואה עקורה : ודייק בירושלמי
דא אם היו שתיין עקורות לבעל הבית כרבן גמליאל דאמר

לעיל שני עומרים ובהם סאתים לבעל הבית • הר"ש :
 והר"ם והבבליים • לפירוש השני שכתבו הר"ב והר"ם
 סאה שום עקור וסאה שום שאינו עקור וכו' •
 וכן נראה דעת הרמב"ם שז"ל בסבורו וכן בשום ובבבליים

א ש"פ"ה ס"ה
 ח"ט ס"ה
 ב"ג ס"ה

ובפירות האילן אם שכתב מקצתן
 בקרקע ומקצתן תלוש וכו' •
 משום דשום ובבבליים דומיא
 דפירות האילן • דמקצתן של
 הפירות באילן ומקצתן תלוש
 ובאילן אחד • נריכין לומר
 דאשזועינן בתבואה ובפירות
 אילן • ובירק • ופנא תרי מיני
 ירק לאשזועי' דבכל ירק הדיון
 שיהי' : אם באת רשות הפני
 באמצע • כתב הר"ב אבל בפירוש
 האילן לא משכחת רשות העני
 באמצע • תוספתא הביא הר"ש •
 ותימא דמשכחת לה בפאה
 דשייכא באילן • אלא דכיון
 דהמאמר מציל כדלעיל •

לפיכך אין רשות הפני מועלת בו שלא להטריף שיהיה שכוח
 גפוי זה תימא על פירש הרמב"ם שכתב וז"ל ור"י אומר שהם
 מצטרפים עד שיפריש ביניהם רשות העני • ויקיה זה כשיזכה
 בקצת הדבר הוא התלוש או בתבואה ואחר כך נזכר קצתו
 האחד או לא יטריף עמו קצת האחר ויקיה כמו כן שכתב ע"כ
 וז"ע : י וחבמים אומרים יש להם שכחה פירש הר"ב דכתי'
 סדך דמשמע גלוי וכתוב קצירך דמשמע נמי גלוי

הוי מעוט אחר מעוט וכו' והוא מהירושלמי • וסיבוא
 דש"ס בכילי דוכתי לפרש ואידך וכו' • ובכאן נראה לי על
 דרך שכתב בעל הליכות עולם בסוף שער הרביעי דלא
 אמרינן מיעוט אחר מיעוט לרבות אלא כשאין ולנו למעט דהא
 בריש פרשת ויקרא דרשומן הבהמה • וכו' תלתא מיעוטא
 וכולהו למעט ע"כ • והכי נמי דכוותה דאיכא למעט עלים
 הטמאים שראויים קצת לאכילה אע"פ שהם בגלוי אמיטו
 משום דאולינן בתר עיקר הדבר האכל מהם • ועמא
 דאין מיעוט וכו' פתלא במשנה ב' פרק קמא דערלה • ומיאו
 שבבבלי ריש פרק עגלה ערופה איכא סיגיא • אחרת דר"י יליף
 מכי תקצור קצירך בשדה ושכחת שכתב דתיא דקציר מה
 קציר בגלוי אף שכחה בגלוי • ורבנן כתיב ושכחת עומר בשדה
 לרבות שכחה קמה • ורבנן שכחת קמה נפקא להו מכי תקצור קצירך בשדה • ור"י מציעי ליה למעוטי לשנשו עומרינן לתוך שדה
 חצירו ורבנן משדה בשדך נפקא להו • ור"י לא משמע ליה אמאי נזכר שם הר"ב לעיל משנה ז' • ובסדך ד' משנה ו' דשכחת קמה
 משדה נפקא • לא פירש אליבא סוגית בבבלי דלא היה מפרש כר"י שאין הלכה אלא אחיא כסוגית ירושלמי דרבנן נפקא להו
 לרבות עמון • תרי מיעוטי ואייתיר להו בשדה • לשכחת קמה כמו לר"י והרמב"ם שכתב במשנה ו' שכחת קמה שנאמר ושכחת
 ולא שנוי • נראה שכונתו לתחלת הפסוק כי תקצור וגומר בבבלי : יא ואם היה מסובין • לשון הרמב"ם בחבורו פ"ה ואם היה
 הסומא או הקוצר בלילה מתכוין וכו' : ליטול את הגם הגם • לשון הר"ב כיון דמתכוין ליטול הגסין • אפילו הדקין אין להם
 שכחה • וכ"כ הר"ש • וז"ל הירושלמי אחר רבי יונה לא סוף דבר גסין אלא דקין • ובי מאמר שדרכו לבחון בגסין אפילו דקין אין
 להם שכחה ע"כ • ונראה לי לפרש אחר רבי יונה לא

וכן באילן והשום והבבליים אינן מצטרפין
 לסאתים אלא של עניים הם • רבי יוסי
 אומר אם באת רשות העני באמצע אינן
 מצטרפין ואם לאו הרי אלו מצטרפין :
 י"תבואה שנרמנה לשחת או לא לזבוח וכן
 באגודי השום ואגודי השום והבבליים אין
 להן שכחה וכל הטמוני בארץ בגון הרוף
 והשום והבבליים רבי יהודה אומר אין
 להם שכחה • וחבמים אומרים יש להם
 שכחה : יא הקוצר בלילה והמעמר
 והסומא יש להם שכחה ואם היה מתכוין
 ליטול את הגם הגם אין

מחוברת לקרקע אף מצטרפין לסאתים ותימא דלא הוו שכחה
 אלא אם שכתן הוו שכחה ודוקא בשכח שטיס • דאם שכח
 עקורה ולא שכח שאינה עקורה היתה שאינה עקורה מלכת
 על העקורה שאזלה : וכן באילן • סאה פירות תלושין אלא סאה
 מחוברין אין • מצטרפין והיו

שכחה : והשום והבבליים • סאה
 קמה של שום וסאה קמה של
 בבליים אין מצטרפין לפאתי'
 קמה אי נמי סאה שום עקור
 וסאה שום שאינו עקור וכן
 סאה בבליים עקורים וסאה
 בבליים שאינן עקורין אין
 מצטרפין : אם באת
 בגון שיש לקט בין סאה
 לסאה וכן בכרם יש שרט בין
 סאה לסאה אבל בפירות האילן
 לא משכחת רשות עני באמצע
 דאין לקט ופרש באילן ואין הלכה
 כרבי יוסי : י שגגה לשחת •
 לקצור בעודה למה להאכיל

לבהמה : לא לומר • לקצור כדי לאסור בה עומרי' אחר' כמו
 מאלמי' אלומי' (בראשית ל"ו) : אגודי השום שומין שלקטן כדי
 לאגוד בה שומי' אחרים : ואגודות השום והבבליים • אם שכתן
 אין שכחה דדרך שומין ובבליים שעושין מהן אגודות קטנות
 וחוזרים ואגודי' בחמש או שש מאלו הקטנות לאגודה אחת ועל
 אותן הקטנות קאמר דלא הוי שכחה משום דהוי כמעמר לתקו'
 שאינו במר מלאכה דאמרינן לעיל בסוף פרק גדיש דלא הוי
 שכחה : הלוק • רמב"ם אחר שהוא מין ממיני הבבליים : רבי
 יהודה אומר אין להם שכחה לכל הטמוני דכתיב סדך מה שדה
 בגלוי כרט לטמון • וחבמי' אומרי' יש להם שכחה כתיב סדך
 דמשמע גלוי וכתוב קצירך דמשמע כמו גלוי הוא מעוט אחר
 מעוט ואין מעוט אחר מעוט אלא לרבות ומרבינן את הטמון
 ופירוש טמון דבר שהגאכל ממנו הוא טמון • תחת בקרקע כמו
 הצמח והבבלי והשן' והלפת וכיוצא בזה ואין הלכה כרבי יהודה •
 יא הקוצר בלילה והמעמר • בלילה : והסומא • כיון
 דיום בין בלילה : אם היה מתכוין ליטול הגם הגם • כיון
 דמתכוין ליטול הגסין

משמע בתוך השדה לרבות הטמון • ור"י בשדה על פני השדה
 לרבות שכחה קמה • ורבנן שכחת קמה נפקא להו מכי תקצור קצירך בשדה • ור"י מציעי ליה למעוטי לשנשו עומרינן לתוך שדה
 חצירו ורבנן משדה בשדך נפקא להו • ור"י לא משמע ליה אמאי נזכר שם הר"ב לעיל משנה ז' • ובסדך ד' משנה ו' דשכחת קמה
 משדה נפקא • לא פירש אליבא סוגית בבבלי דלא היה מפרש כר"י שאין הלכה אלא אחיא כסוגית ירושלמי דרבנן נפקא להו
 לרבות עמון • תרי מיעוטי ואייתיר להו בשדה • לשכחת קמה כמו לר"י והרמב"ם שכתב במשנה ו' שכחת קמה שנאמר ושכחת
 ולא שנוי • נראה שכונתו לתחלת הפסוק כי תקצור וגומר בבבלי : יא ואם היה מסובין • לשון הרמב"ם בחבורו פ"ה ואם היה
 הסומא או הקוצר בלילה מתכוין וכו' : ליטול את הגם הגם • לשון הר"ב כיון דמתכוין ליטול הגסין • אפילו הדקין אין להם
 שכחה • וכ"כ הר"ש • וז"ל הירושלמי אחר רבי יונה לא סוף דבר גסין אלא דקין • ובי מאמר שדרכו לבחון בגסין אפילו דקין אין
 להם שכחה ע"כ • ונראה לי לפרש אחר רבי יונה לא

מציעי

אכסין אפילו דקין אין להם שכחה : על מנת זה שאני שוכח
אני נוטל יש לו שכחה . דמתנה על מה שכתוב בהורה
ותנאו בטל :

פרק ז כל זית כזית הנמספה בשעתו . על שם שהוא

נוטף שמן
קראו לו נטופה אף על פי שאינו
נוטף בכל שנה האיל והעלו לו
שם זה על שהוא נוטף בשעתו
אם שכחו אינה שכחה דכתב
(דברים כ"ד) ושכחת עומר
בשדה עומר שאתה שוכחו
לעול' ילא זה שאתה זוכרו לאחר
זמן : שפכתי . שזיתיו שופכים
שמן הרבה : בישיני שהוא מבייש
כל שאר אילנות מרוב השמן
שיוצא ממנו יותר מחבריו :
שהוא עושה הרבה . זיתים
מרובים : שנים שכחה . סתם
מתניתין כזית הלל דאמר ליעיל
שנים לעניים . רבי יוסי אומר
אין שכחה לזיתים . לא אומר רבי
יוסי אלא בזמן שבה אדריאנוס

אין לזשכחה אם אמר הרי אני קוצר על
מנתמה שאני שוכח אני אמר ליש לו
שכחה :

פרק ז כל זית שישלו שם'בשרה
אפילו בזית הנמספה

בשעתו ושכחה אינו שכחה . כמה דברים
אמורים בשמו . ובמעשיו . ובמקומו .
בשמו שהיה שפכוני . או בישיני .
במעשיו . שהוא עושה הרבה . במקומו .
שהוא עומד בצד הגת או בצד הפרצה
והואר כל הזיתים שנים שכח' ושלש' אינן
שכחה . רבי יוסי אומר אין שכחה לזיתים :
ב' זית שגמצא עומד בין ג' שירות של
שני מלבנים ושכחו

קיסר והחריב את כל הארץ ולא היו זיתים מצויין אבל בזמן
שזיתים מצויין מודה רבי יוסי דיש שכחה לזיתים וכן מי שהיו
כל זיתיו נטופ' או שופכני או בישיני להם שכחה ב שלש
שורות של שני מלבנים . שלש שורות של אילני זיתים וכן שורה
ראשונה לשניה ערוגה מרובעת כדמות מלבנות הפבואה
שכין הזיתים דתנן לעיל בריש פרק ג' וכן בין שורה שניה
לשלישית ושכח אילן אמצעי שבשורה האמצעית אינה שכחה
שהאילנות שסביביו הסתירוה ודמי לחסוה בקש או עמדו עני'
כגדו

מכניא דגסין אין להם שכחה שהרי בזונה תלקט הגסין
ומקפיד עליהם אלא אפילו הדקין שאינו נוטל וכדדמו להו
בידים דמי אפילו הכי אין להם שכחה ופעמא מפרש שמאחר
שהוא בזמן בגסין ליטלן רזנו ליטול כולגם הדקין אלא

שימחו ושיקטנו איש רוחה או
ביום ולכך לא הווי שכחה . והכ"ת
כתב וז"ל פירוש הרא"ש אם היה
מתכוין ליטול הגסין ולהניח
הדקין אין לו שכחה (אפילו)
לדקיס מאחר שלא נתכוין לדקין
ע"כ . ולא אוכל לכיין הירושלמי :

פרק ז בישיני לשון

הר"ב
שהוא מבייש כל שאר אילנות
מרוב השמן וכו' . ואם כן היינו
שופכני אלא דאיכא אתרא דקרו
ליה שפכני ואיכא אתרא דקרו
ליה בישיני ולשון הר"ש שמבייש
שאר אילנות מרוב זיתים שהוא
עושה . ואם כן היינו בישיני
שהוא עושה זיתים הרבה כמ"ס
בס"ה ר"ש . ויותר נכון פי' הר"ב

שהרי שפכני ובישיני נכללי' במשנתנו בליש' דשמו . ולי היה
נראה לפרש שמבייש את שאר אילנות ממדת שהוא עושה זיתים
גדולים משאר אילנות והרמב"ם נטה לאית דאמר דירושלמי
שהאילן הזה מבייש משאר אילנות לפי שזיתיו אינם עושים שמן
הרבה : שגבי' שכחה וג' אין שכחה ל' הר"ש באילן עצמו קאמר
ששכח שני זיתיו אילן ע"כ . ובפ' דלעיל משנה ה' שכת' הא זית
אין להם שכחה היינו זית' תלושי' דטעמא הוא התם משום שאין
גמר מלאכה וזה בתלוש אבל במחובר לא יודעת הרמב"ם בחבורו
פ"ה כמ"ס הר"ש . והרא"ב ד' בהשגותיו כאשר הביאו הכ"מ ס"ל

דהא דתנן הכא שנים וכו' בזיתים תלושים דלא משתכר ליה
זיתים כטועים יחד לא יפלא אם ישכח ג' אילנות או יותר ע"כ וכתב
עוד הכ"מ בשם הר"י קורקום שפרש להרא"ב ד שבה להשיב
על סאתים וכו' אבל שיהא אילן שלם או שנים שלמים שכחה צוה לא השיב כלל : רבי יוסי אומר אין שכחה לזיתים פי' הר"ב שעכשיו
שזית' מצויין מודה ר' יוסי וכו' וכן מי שהיו כל זיתיו נטופה בירו' מדקדק דהואיל ובמצויין תלי מלתא מי שהיו כל זיתיו נטופה וכו' .
הרי נטופה מצויין : ב' זית שגמצא עומד בין שלש שורות וכו' : ל' הרמב"ם בחבורו ולמה אמרו זית' בלבד מפני שהיה חשוב בארץ
ישראל באותו זמן והשיב הרא"ב ד שיהא אילן אלא לדעת ר' וכלומר ויחידאה הוא ולא היל למפסק בותיה . וכתב הכ"מ ויש לומר .
דגם הוא ז"ל לא ספק בותיה אלא דאע"ג דלא קיל כר"י מ"מ יליף מוטיה הרמב"ם לרבנן שהספס שהזכירו נמשכה באלו הדיני' זית'
יותר מאילן . אחר . מפני שהיה חשוב בא"י באותו זמן ע"כ . ול"ג שהרמב"ם סובר דר"י ורבנן דלעיל לא פליגי אלא כר' כי אמרויה
זמר כי אמרויה ובמקום זמנו של ר"י היה א"י חרוב . וז"ש הרמב"ם בפירושו לעיל ודברי ר"י *קבלה מפני שאמר וכו' . וא"כ טעמא
דר"י רבנן נמי סבירא להו . ולעיל י"ל שאמרו הדין הזה בזית מפני שלעולם הזית היה גם אז חשוב בא"י יותר משאר אילנות :
שליש' שורות של שני מלבנים . פירש הר"ב שלש שורות של אילני זית' וכו' דמי לחסוה בקש וכו' דתנו לעיל פ"ה משנה ז' .
וכ"פ הרמב"ם אבל הר"ש כתב דלא מסתבר כלל לפרש טעמא לפי שהשורות מכסות וכו' ופירש דמלבנים מלשון לבינה
שכל שורה רחוקה מחברתה שעור שני לבינה דהיינו ששה טמחי' [שכל' לבינה ג' טמחי' גדאי' בבב"ב פ"ק משנה (א) א"כ כגון מלבנו'
תבואה ומלבנו' כללי' דלעיל ריש] פ"ג ומיירי כשאורך השורה כשעור שני מלבנו' וידוע היה לכן שעור המלבן ולא באויר שכין שורה
אירי' י"גו שכח' כיון שעומד בין השורה והאי דנקט כ"ג' שרו' לא שמועי' דאע"פ דג' שורות

נ"ב ס"ג כ"ד
כ"ה ס"ה כ"ו

שורות מקיפות אותו כל סביביו וליקטן לא היו שכה דדמי
לשדה שעתוריה מעורבין דקניא אין שכה עד שיעמר כל
סביביו ותהא טעמא נמי בעי שכה אורך השורה כשעור שני
מלבינים דלא חשיבא שורה (ולאו) נחשב שמיים מעורבנים

אם סלכה כי
כס"ח תה"ל י"ג
ג' ס"ח ת"ל י"ג
ד' ס"ח ת"ל י"ג
ה' ס"ח ת"ל י"ג
ו' ס"ח ת"ל י"ג

עכ"ל ובענין סס מלבינים עיין
מ"ש ברוש פרק ג' דלפירוט הב'
דהכא אחי ספיר ולפירוט אחד
דהכא ז"ל בהפך ממ"ש שם :
זית שיט בו סאתים ושכחו
וכו' בד"א בזמן וכו' :
לשון הר"ב אמתנין דלעיל
קפידר דתני בזה הגטוסה וכו'
וכן כתב הרמב"ם שהירושלמי
ותוספתא שכן שאינם שם :
וכתב הר"ש דלפי זה אם התחיל
באין בו סאתים שוין נטופה
ושאינה נטופה דתרווייהו יש
לפן שכה . וכלא התחיל ואין בו
סאתים טולקים דשאינו נטופה
הוא שכה ונטופה אין לו שכה .
והיכא דיש לו סאתים אדרבא
טולקים בהתחיל . דנטופה אין
ל' שכה . ואינה נטופה יש לו
שכה . וכלא התחיל שוין
שאינו שכה ע"כ . והשתא

ושכחו אינו שכה . זית שיט בו סאתים
ושכחו אינו שכה כמה דברים אמורים
בזמן שלא התחיל בו אבל אם התחיל בו
אפילו בזית הנטופה בשעתו ושכחו יש לו
שכה . כל זמן שישיש לו תחתיו יש לו
בראשו . רבי מאיר אומר משתלך
המחבא : ג' איזה פרט הנושר בשעת
הבצירה . היה בוצר . עקץ את האשכורי
הוסבך בעלים . נפל (ירו' לג' מידו) לארץ
ונפרט הרי הוא של בעל הבית המניח את
הכלכלה תחת הגפן בשעה שהוא בוצר
הרי זה גוזל את העניי' ע"ו נאמר (כשלי כ"ב)
א' תסג גבול (ירו' עולם) עול' : ד' איזוהי עולל'
כל שאין לה לא כתף ולא נטף איש לה
כתף או נטף של בעל הבית אם ספק
לעניים עוללת שכארכובה

אם

המניח כלכלה בשעה שהוא בוצר . נטמן סל תחת הענבים
שיטול הפרט לתוכו : הרי זה גוזל את העניים . דפרט
בגשרתו וכו' בענייני קודם שיגיע לארץ : אל תסג גבול
עולים : מפורש לטול בפרק ה' : ד' איזוהי עוללת
האמורה בשורה (שם) וכרמך לא תעולל : כתף . השרביט
האמצעי של האשכול מחברים בו אשכולות קטנות הרבה
ופשהן שוכנים זה על זה כמשאוי של כתפו של אדם הוא
נקרא כתף וכשהן מחברים בשרביט אחד לכאן ואחד לכאן
אין כאן כתף : נטף . הן גרגרים של ענבים המחברים
בסוף השרביט שרגילים להיות תלוים שם ענבים הרבה ועל
שם שעממו נטופות למטה נקרא נטף ולשון הקרא קרא
לאשכול שאין לו לא כתף ולא נטף עולל לפי שהוא לפני שאר
אשכולות כעילל לפני האיש : אם ספק . שראים האשכולות
הקטנות החלויות בשרביט כאלו שוכנות זו על זו ואין שוכנות
יפה דהשתא הוי ספק אם יש לה כתף אם לאו : שכתובה
יחור של זמורה שתלוין בה אשכולות הרבה והבוצר קוצצם
והיא נקראת ארכובה ופעמים טיש בה עוללת סס
אשכולות

ג עקץ

פירש הר"ב כתף ומסיים הר"ש כו' עקר תאנ המתאנתו . ולשון הרמב"ם עוקץ הוא קצה הדבר ועשו ויחמו
שמוש פעל ואחרו עקץ ר' ל' כרת העוקץ ע"כ : נפל מידו . צירושלמי ל' ג' מידו וכן ל' העוקץ הרמב"ם
בפרק ד' מהלכות מעשר עני : ד' אם ספק לעניים . כדתני סוף פרק ד' . ועיין מ"ש שם בס' ד' :
עוללת . לשון אר"ב יחור של זמורה שתלוין בה אשכולות הרבה וכו' . פירוש בזמורה תלויות אשכולות : ומ'
והיא

כנגד דתני לעיל דאינו שכה : בד"א . אמתנין דלעיל
קפידר דתני כוית הנטופה בשעתו ושכחו אינה שכה
במה דברים אמורים . בזמן שלא התחיל בו אבל התחיל בו
ושכחו הרי זו שכה עד שיהיה בו סאתים : כל זמן שיט לו
תחתיו יש לו בראשו . אם נוכר

בעל הזיתים תן הזיתים שכה
באין בעוד שיט לו זיתים תחתיו
יכול לחזור וללקטן ולא השיבא
שכה מה שכה בראש האילן
אלא לאחר שלא נשאר לו זיתים
תחת האילן : רבי מאיר אומר
משלך המחבוא . כלומר משדק
המלקט בכל מחבואי הזיתים או
היו הנשאר לעניים כשאין לבעל
האילן זיתים תחתיו אבל כל זמן
שלא נדק המלקט בכל מחבואי
הזיתים חף על פי שאין זיתים
תחתיו יכול לחזור וללקט ואין
הלכה ברבי מאיר : ג' איזוהי
פרט האמור בחורה (ויקרא י"ט)
ופרט כרמך לא תלקט : עקץ .
כתף : הוסבך בעלים . נקשר
ונאחו בעליו ועל ידי כך נפל
ונפרט : הרי הוא של בעל
הבית . שלא נפרט דרך צורה :

המניח כלכלה בשעה שהוא בוצר . נטמן סל תחת הענבים
שיטול הפרט לתוכו : הרי זה גוזל את העניים . דפרט
בגשרתו וכו' בענייני קודם שיגיע לארץ : אל תסג גבול
עולים : מפורש לטול בפרק ה' : ד' איזוהי עוללת
האמורה בשורה (שם) וכרמך לא תעולל : כתף . השרביט
האמצעי של האשכול מחברים בו אשכולות קטנות הרבה
ופשהן שוכנים זה על זה כמשאוי של כתפו של אדם הוא
נקרא כתף וכשהן מחברים בשרביט אחד לכאן ואחד לכאן
אין כאן כתף : נטף . הן גרגרים של ענבים המחברים
בסוף השרביט שרגילים להיות תלוים שם ענבים הרבה ועל
שם שעממו נטופות למטה נקרא נטף ולשון הקרא קרא
לאשכול שאין לו לא כתף ולא נטף עולל לפי שהוא לפני שאר
אשכולות כעילל לפני האיש : אם ספק . שראים האשכולות
הקטנות החלויות בשרביט כאלו שוכנות זו על זו ואין שוכנות
יפה דהשתא הוי ספק אם יש לה כתף אם לאו : שכתובה
יחור של זמורה שתלוין בה אשכולות הרבה והבוצר קוצצם
והיא נקראת ארכובה ופעמים טיש בה עוללת סס
אשכולות

פירש הר"ב כתף ומסיים הר"ש כו' עקר תאנ המתאנתו . ולשון הרמב"ם עוקץ הוא קצה הדבר ועשו ויחמו
שמוש פעל ואחרו עקץ ר' ל' כרת העוקץ ע"כ : נפל מידו . צירושלמי ל' ג' מידו וכן ל' העוקץ הרמב"ם
בפרק ד' מהלכות מעשר עני : ד' אם ספק לעניים . כדתני סוף פרק ד' . ועיין מ"ש שם בס' ד' :
עוללת . לשון אר"ב יחור של זמורה שתלוין בה אשכולות הרבה וכו' . פירוש בזמורה תלויות אשכולות : ומ'
והיא

האשכולות . נק' נת' נק' צל' ונחתכת ודומתו שנינו ביומא קרצו ומירק אחר שמיטה על ידו . ובמקרא (ירמיה מ"ו) קרצו מלכודת : בגרר ימדי . כגון אשכול שאין לו אשכולות קטנות שוככות זו על זו אלא הגררי' ממורה' בשרביט ענמו : רבי יהודה אומר אשכול

והיא נקראת רכובה פירוש שיחור נקראת רכובה מלשון ארכובה הנמכרת עם הראש בחולין פ"ד . ול' הרמב"ם בחבורו פרק ד' הכרימתי לפי זה שכ"כ ומורה שהיה בה אשכול ובאררכובה של ומורה עוללת' אבל ל"ל שהרמב"ם ר"ל שיש מקו' בזמורה כמו

קשירה והוא כעין ארכובה שברגל שזולג גם כמו קשירה ושם רגיל להיות עוללות : אם נקראת עם האשכול דהוה כמו שזולגת שראשה מגיע לקמה במשנה ב' פ"ה : ר' יהודה אומר וכו' פי' הר"ד שנים שלשה וכו' יותר מכאן שכול יוכגון שהגררי' זה ע"ב זה ועשויו ובעין כתיב ונטף ל' הר"ם : ה המדל ע"ן משנה ג' פ"ג : כן הוא מדל בשל עניו' . ל' הר"ב ואע"פ שיש בהם פאה או עוללות . וכ"כ רש"י בפ"ק דמ"ק ד' ע"ב ואע"ג דדון פא' בסוף פאה הניח בתמלה גם דין פאה יש לה כדתנן בפ"ק משנה ג' . אבל קשיא לטעמא דדון שותף יש

אם נקראת עם האשכול הרי היא של בעל הבית ואם לא הרי היא של עניים . גרר יהודי רבי יהודה אומר אשכול "וחכמים אומרים עוללת" : ה המדל בגפנים כשם שהוא מדל בתוך שלו כן הוא מדל בשל עניים דברי רבי יהודה רבי מאיר אומר בשלו הוא רשאי ואינו רשאי בשל עניים : ו' כרם רבעי ב"ש אומרי' אין לו חומש ואין לו ביעור . ב"ה אומרים יש לויב"ש אומרים יש לופרט ויש לו עוללות והעני' פרוין לעצמו . וב"ה אומרי' כולו לגת : ו' כרם שכולו עוללות רבי

להס' ואם מדל אחר שהיה פאה כבר נפסלו בגפני' יומה שמדל הוא לשנה הבאה ולשנה הבאה אין ונאן וסופות לעניו' בקצה הואם שהניס בה פאה עכשיו . והר"ם שכתב פאה היינו לטעמא שכתב שלא היה להם לעניו' לאחר כל כך . והרמב"ם לא כתב אלא עוללות וכן משמע ל' תו' דמ"ק : ו' כרם רבעי . ע"ן ברי' מס' פרה ומ"ש שם בס"ד ומ"ש הר"ב הנוטע כל עץ מאכל וכו' ואנן כרם תנן' הא מיתיה הר"ם גמ' בר"פ כיצד מזכרין ר' חייה ור"ש בר' חד תני כרם רבעי דאין רבעי נוהג לא בכרם וחד תני נטע רבעי דנוהג רבעי בכל אילנות ע"כ ובס"ה דמס' מעשר שני בתלמוד מתני' קמיייתא תנן כרם . וברביעיות תנן נטע . והרמב"ם בחבורו פ"ט מה' עעשר שני פסק כמ"ד נטע רבעי . וכן נראה עוד דברי הר"ב במשנה ב' פ"ה דמ"ש כמו שאכתוב שם בס"ד . וכ"כ עוד בהדיא במשנה ה' פ"ד דעדיות גסה דמ"ב'ם בפרוש שם (ומ"ש) ודרש' הלולי' כמו חלולי' כדאמר בירור לא מתענשי' רבנן בין ה' לח' והטע' שהם ממונא אחת . ומ"ש הר"ב אחר רשמנא אחתיה והדר אכליה בר"פ כיצד מזכרין ופי' רש"י הוניהו לחולין על ידי פדיון ע"כ . והר"ם כתב אכליה לקדושתיה והדר אכליה : ז' בית הלל אומרי' וכו' . ל' הר"ב ילפי קדש קדש ממעשר וכו' דכרם רבעין וכתוב (ויקרא ה') קדש הלולי' לה' ובמעשר (שם כ"ז) קדש לה' . ווא"ת למה לן הלולי' למשמע דאחליה והדר אכליה מיסוק ליה מהך גזירה שוהיו"ל דאי מג"ש לא הוה ידעי' דפדיון רבעי נוהג לא בזמן שמעשר שני נוהג ולא בשנה שליטת [ושעית] איז ה' אמאי חיות דגמרת ממעשר טילף משביעית שחופס דמיו אבל מאחר דגמרי מהלולין שאינו חופס דמיו גמר ממעשר תו'

ששותף כמו שהוא מדל בשלו כדמדל בשל חברו אף עניו' כן : רבי מאיר אומר בשלו הוא רשאי . קסבר עניו' דין קונה יש להם בחלקם וכסם שהמוכר לחברו' אשטלות אסד' ליגע בהן אף בשל עניו' כן והלכה כרבי יהודה : ו' כרם רבעי . הנוטע כל עץ מאכל בשנה הרביעית מעלה הפירות לירושל' ואוכל שם בקדושת מעשר שני או פודה אותם ומעלה הדמיו לירושל' דכתיב (ויקרא י"ט) ובשנה הרביעית יהיה כל פרוין קדש הלולי' ודרשין הלולי' כמו חלולי' אחר רשמנא אחליה והדר אכליה : בית שמאי אומרי' אין לו חומש . אף על פי שטעון פדיון כמעשר שני אין הצעלי' מוסיפי' את החומש קדש לא כתבה תורה בו חומש : ואין לו ביעור . אינו חייב לבערו מן הבית בערב פסח של רביעית ושל שביעית כשבער המעשרות בדכתיב (דברים כ"ו) בערתי הקדש מן הבית : ובית הלל אומרי' יש לו חומש ויש לו ביעור ובית הלל ילפי קדש קדש ממעשר מה מעשר יש לו חומש ויש לו ביעור אף כרם רבעי יש לו חומש ויש לו ביעור ובית שמאי לא ילפי קדש קדש ממעשר : יש לו פרט ויש לו עוללות . דכחולין חשבי ליה : והעניו' פודין לענמן . מן הפרט זה העוללות שלקחו ואוכלו' אותן במקומן ומעלן הדמיו לירושל' : ובית הלל אומרי' כולו לגת . משום דילפי ממעשר ופברי' לפי מעשר שני ממון גבוה הוא הלכך אין לעניו' חלק בו ודורכ' העוללות עם שאר קיין והצעלי' מעלי' הכל לירושל' : ו' שכולו עוללות שאין ככל הכרם אשכול

קידושין דף כ"ד ע"ב וכ"כ הר"ם : ובית הלל אומרי' כולו לגת ז'

לשון ז ז

לשון הר"ב ודורבין הפוללות וכו' והנעלים מעלין הכל לירושלמי ומסוי הרמב"ם בפרק ט' מהלכות מעשר שני או נפדה וישלו הרמי' ויאכלו בירושלמי כמעשר ע"כ ולכ"ש חנן סודין וזוהא הדין נמי מעלין היין או הפירות עצמן . ויראה לי דלכתי נקטו בית הלל כולו לבת . כלומר וכלאו הכי כשהן עוללות

א"ת פ"ד ה"ה
מח' פני' ה"ה
בג ס"ה
ר ס"ה
ד"ה
ו"ה

רבי איעזר אומר לבעל הבית . ר' עקיב' אומר לעניים . אמר רבי אליעזר (רבים כ"ד) כירבצור לאתעולל איבאין בציר מנין עוללות . אמר לו רבי עקיבא (ויקרא"ה) וכרמך לא תעולל אפילו כולו עוללות אם כן למה נאמר כירבצור לא תעולל אין לעניים בעוללות קודם הבציר :

ח' המקריישכרמו עד שלא נודעו בו העוללות אין העוללות לעניים . משנודעו בו העוללות . העוללות לעניים . רבי יוסי אומר יתנו שכר גידוליו להקדיש . איזה היא שכחה בעדים כל שאינו יוכל לפשוט את ידו וליטרה וברגליות משיעבור הימנה :

פרק ח מאימתי כל אדם מותרין בלקט משילכו בפרט הנמושות

דף י"א ע"א בפלוגתא דב"ס וב"ה בערב כל אדם יטו ויקראו וכו' . ובית הלל אומרין כל אדם קרא כדרכו שנאמר וכלכך בדרך ואמרין עלה בגמרא דב"ש מבעי להו להך וכלכך בדרך בלכת דרך פרט לחתן ושלותי מזה . ובית הלל נהי דקרא להכי הוא דאחא וממילא שמע מיניה בלכך דרך הוא דמחייבת אלמא בדרך נמי קרי . וכבר העזקתי לשון הרמב"ם בזה בתקומו . ומ"ש הר"ב זוכה בהם בעל הבית ר"ל קודם שיבצר . ועיין לקמן : ה' העוללות לעניי' . לשון הר"ב שאין אדם מקדיש דבר שאינו שלו . ירושלמי ותוספתא . ואף על גב דר"ע שהלכה כמותו מחמירו אחר לעיל שאין לעניי' בעוללות קודם לבציר איבא למימר דאע"ג דאין לעניי' לבא בכרס לקחת העוללות קודם שיבצר הבעל הבית מ"מ ס"ל נמי כיון שנודעו שהן עוללות גם לבעל הבית אין לו בהן כלום . ואינו יכול להקדישן : רבי יוסי אומר יתנו שכר גידוליו להקדיש . ותנא קמא סבר דאין צריך ליתן כיון דכבר נתחייב הכרס בעוללות הר"ש . ואילו הכי פסקו הר"ב והרמב"ם כר"י משום דאמרין בירושלמי מעשה היה והורו כר"י : משיעבור הימנה . פירש הר"ב דכל גפן וגפן מהרגולי' פשיבא אומן . ואסור לשבץ מאומן לאומן . ופירש אומן שורה כדלעיל פרק ד' משנה ה' ותמיהה דהא קיימא לן במשנה ג' פרק ו' דכשילב ועובר היה בכל חסוב . ולא מיבעיא מאומן לאומן אלא אף באומן עצמה . וכן גראין דברי הרמב"ם בחבורו בהלכות מעשר עני פירש' פירש' ו' י"א וכו' . אבל לשון הירושלמי שכל רוגלית ורגולית אומן פשי עמנו . והר"ש מסיים בו ואסור לשבץ מאומן לאומן : ואי לא מסתפינא אסיים בו בלשון אחר . ואסור לשבץ באומן כשעבר הימנו :

פרק ח בלקט

לשון הרמב"ם בחבורו פרק א' פ"ע שנאמר בתקנות עניי' (ויקרא י"ט) לעני ולגר תעזוב אותם כל זמן שהעניי' טובעי אותם פסקו העניי' בלקט ולחזור עליהם הכרי הכשאר מהן אומר לכל אדם שאין גופו קדוש כתרומה ואינו חייב ליתן להן דמיהן שלא נאמר בהן ונתן לעניי' אלא תעזוב אותם ואינו מצוה לעזוב אותם לחיה ולעופות אלא לעניי' והרי אין עניי' . מאימתי כל אדם מותרין בלקט וכו' ע"כ . ועיין בש"ס סוף פרק הרוע . ולשון רש"י בפרק קמח דתענית דף ו' לפי שידעין אס נשאר לקט שחכה ופאה נמושות נעלוהו ע"כ . והתנא נקט לקט שהוא בנושר אחת אחת ואין נלקטין מהעניי' כולו כמו שכתב קמח ועומר וכן פאה שניתנת במקור מסויים שאין דרך כל אלו בלא יהיו נלקטין כולן . ועוד מצוה בלשון הר"ב והר"ש משנה ה' פרק ד' שכתבו ללקוט לפאה ומהאי טעמא דכולהו שייך לומר נלקטין וראוי אס כן להשאיל לכולם סס לקט : דגמבושאר לשון הר"ב אית

אשכול שיש לו כתף ונטף : אס אין בציר . וכמה שעור בציר שלשה אשכולות שפוש' רביעית : אחר לו רבי עקיבא וכרמך לא תעולל אפילו כולו עוללות . ורבי אליעזר אומר דלא תימא הואיל ואין לעניי' בעוללות קודם לבציר יוצה בהם בעל הבית לכך נאמר וכרמך לא תעולל : ה' משנודעו העוללות . שניכר מה הוא עוללות ומה הוא אשכול : העוללות לעניי' . שאין אדם מקדיש דבר שאינו שלו : יתנו שכר גדולן להקדיש . מה שמסביחין כל שעה בתוך קרקע של הקדש והלכה כרבי יוסי : בערים . כרס שהגפני' שלה מודלות על גבי כלונסות ועני' לשון אף ערסנו רעננה (ש"ה א') : כל שאינו יכול לפשוט . כלומר לאחד שעבר מעליה אס בהקו' שניכר אינו יכול לפשוט ידו וליטול קרוינא ביה לא תשוב לקחתו (רביי' ב"ד) : אבל רוגליות . הגפני' העומד' על גבי קרקע שדורכי' עליה דרגל : משיעבר הימנה . הוי שכחה דכל גפן וגפן מן הרגליות חשיבה כאמן בפני עצמו ואסור לשבץ מאומן לאומן :

פרק ח מאימתי

הנמושות בלקט משילכו בפרט

הנמושות אית דמפרשי וקני ההלכתי על משענה . ואית דמפרשי

עצמו ואסור לשבץ מאומן לאומן : הנמושות אית דמפרשי וקני ההלכתי על משענה . ואית דמפרשי

לשון הרמב"ם בחבורו פרק א' פ"ע שנאמר בתקנות עניי' (ויקרא י"ט) לעני ולגר תעזוב אותם כל זמן שהעניי' טובעי אותם פסקו העניי' בלקט ולחזור עליהם הכרי הכשאר מהן אומר לכל אדם שאין גופו קדוש כתרומה ואינו חייב ליתן להן דמיהן שלא נאמר בהן ונתן לעניי' אלא תעזוב אותם ואינו מצוה לעזוב אותם לחיה ולעופות אלא לעניי' והרי אין עניי' . מאימתי כל אדם מותרין בלקט וכו' ע"כ . ועיין בש"ס סוף פרק הרוע . ולשון רש"י בפרק קמח דתענית דף ו' לפי שידעין אס נשאר לקט שחכה ופאה נמושות נעלוהו ע"כ . והתנא נקט לקט שהוא בנושר אחת אחת ואין נלקטין מהעניי' כולו כמו שכתב קמח ועומר וכן פאה שניתנת במקור מסויים שאין דרך כל אלו בלא יהיו נלקטין כולן . ועוד מצוה בלשון הר"ב והר"ש משנה ה' פרק ד' שכתבו ללקוט לפאה ומהאי טעמא דכולהו שייך לומר נלקטין וראוי אס כן להשאיל לכולם סס לקט : דגמבושאר לשון הר"ב אית

דמפרשי לקוטי בתר לקוטי שמאחר שילכו צדקה לוקטים אחר לוקטים אז הזקנים הללו במאחרים ללכת ללקט אחר הכל כבר נתיאשו העניים מאותה שדה וכל הנמצא בה אחר כך הוא הפקר לכל בין לעניים בין לעשירים רביעה שניה .

דמפרשי זקנים ההולכים וכו' . ופירש רש"י ולשון נמושות כמו לא ימוש (ישעיה נ"ט) שממשהוין והולכים : לקוטי וכו' לשון נמושות כמו לא ימוש (שמות י"ג) שגולגולין ומשין הכל מלפניהם . ב"מ פ"ד ק"א ע"ב :

המטר נקרא רביעה מפני שהוא רובע את הארץ ומוגידה ומצמיחה כזכר הרובע את הנקבה והיא מתעברה ממנו לשון בהמתך לא תרביע (ויקרא י"ט) . פירוש אחר רביעה על שם שהמטר משכיב העפר ומרביעו הרגום רובץ רביעה וזמן רביעה שניה צננה בינונית הוא ככ"ג במרחשון : שאינו מוסקין מסיק ב"ת ס' כמו קולר בצנזאה בולר בענזים אורה בתלמים גודר בתמרים כך מוסק ב"תים : ולא י"א מביא ב"ר רביעה היסרות דכיינו שני סוגדוני' שהפוגדיון שאיכרון ותן אין סורסין לעני העובר ממקום למקום מנכר בפוגדיון דכיינומאון שתי סעודות וכוון שאינו מביא זתים שהי ארבעה

בפרט ועוללות משילכו העניים בכרם ויבאו וביתים משהרר רביעה שניה . אמר רבי יהודה והלא יש שאינם מוסקין את זיתיהם אלא לאחר רביעה שניה אלא כדי שיהי העני יוצא ולא יהא מביא בארבעה איסרות : ב' נאמנים על הלקט ועל השכחה ועל הפאה בשעתן ועל מעשר עני בכל שנתו ובין לוי נאמן לעול ואינו נאמנין אלא עד דבר שבני אדם נוהגין בן : ג' נאמנין על החטים ואין נאמנין על הקמח ולא על הפת . נאמנין על השעורה של אורז ואין נאמנין עליו בין חי בין מבושל . נאמנין על הפול ואין נאמנין על הגריסין לא חיים ולא מבושלין . נאמנין על השמן לומר של מעש עני הוא ואין

איכרות דהיינו מזון סהי סעודות לו ושתי סעודות לאשתו אף הוא אינו יוצא ללקט ואין הלכה כרבי יהודה : ב' נאמנים . העניים לומר חטים הללו של לקט שחכה וזאת הן ופטורים מן המעשר בשעתן בשעת הקציר : בכל שנה . צננה שלישית ובצננה בשית שמעשר עני כוהג בהן : וכן לוי נאמן לעולם . דמעשר ראשון כוהג בכל שנה וכוון דאמר של מעשר ראשון הם לא מיישין שמא לא הפריש מהן תרומת המטר דכי היכי דלא נרשדו יבא אל על תרומה גדולה כך לא נחמד בן לוי על תרומת מעשר : הנה על דבר שבני אדם נוהגין כך . וזכרים להם כן ולא על דבר שאין רגילים להם כיוצא בו ולקמן מפירש ואזיל : ג' נאמנים על החמין לומר שנהמטר עני הם שניתן לי אצל אין נאמנים לומר קמח וכת זה של מעשר עני שניתן לי קמח ופת דאין דרך לחלק מעשר עני קמח ופת : סעורה של אורז . אית דמפרשי שבולת של אורז שלא היה דרכם לחלק אורז של מעשר עני הנה צנזולים ואת דמפרשי סעורה של אורז קוד' סכתש צנכתש והוסרה קליפתו (שעורה קוד' לו) ולאחר דיסה בעודו בקליפתו דרך לחלק לעניים : גריסין . שטחנן בריחים של גרוסות : נאמנים על השמן . שדרך לחלק מעשר עני בשמן . ואין

בושילכו העניים בכרם ויבאו . דהעניק דק"ו כתב רש"י וז"ל כלומר שלקטו וחזרו ובאו פעם שנייה דהשתא מסתא דעתייהו דעניים ע"כ . והר"ש הביא ירושלמי ולא תניין נמושות על ידי סקן חציבין צאין על אפר ואית דגרסי לאלתר ע"כ ואין חילוף בין הגירסא דענין אלא צלשון : ובזרתים מסתד רביעה שניה . ירושלמי ולא תניין נמושו מפני שהוא צננה ואין יוצאין אלא בחורים ע"כ . ולפירוש נמושות לקוטי וכו' הטעם כשהוא צננה שוב אין הולכים הלוקטים מפני הצננה הואיל ודבר מועט נשאר : רביעה שניה . פירש הר"ב בכ"ג במרחשון וכ"פ

במשנה ה' פ"ח דנדרים אצל ב"ק (ס"ד) ופ"ג דתעני (מ"א) מפרש בו ושם אפרש ב"ד : בארבעה איסרות . מ"ש הר"ב דכ"ר בפוגדיון היינו מזון צ' סעודות כרבי יוחנן בן ברוקה פרק ח' דעירובין ועיין לקמן במשנה ז' : ב' נאמנין על הלקט ועל השכחה וכו' . עיין מ"ש ב"ד משנה ג' טוב טעם לסידורן ובין לוי נאמן לעולם לשון הרב ברטנורה דכי היכי דלא נחמדו ישראל על תרומה גדולה . כן לשון ירושלמי ור"ל ישראל עם הארץ שאין נאמנין על שאר מתנות כדלקמן בריש מסכת דמאי : ג' נאמנין על החטים . לשון הר"ב לומר של מעשר עני הם וכו' . וכן לשון הר"ש . ואולי משום דבסיפא תנו נאמנים על השמן לומר של מעשר עני הם . להכי אסברו לכולה מתניסין במעשר עני ואין הכי נמי דה"ה בלקט שכחה ופאה . דעיקר מבילתין בהו אריא ולא במעשר עני . וכן כתב הר"ב בצ"ב סוף המשנה לקט שכחה ופאה ויתכן דברישא דאין נאמנין דהוי מעשר עני רבואה וסיפא דנאמנין הוו אינך רבותא . והרמב"ם בפירושו ובחבורו פ"ב מחלכות מעשר אסברה בלקט שכחה ופאה : ואין נאמנין על הקמח וכו' . פירש הר"ב שנתן לי קמח וכו' ולקמן מפרש שאם אמר שטחנן קמח נאמן ירושלמי . וכתב הר"ש שאין להאמינו

במגו דלוי עני אומר שטרנו ק"ח דמאחר שאין דרך לחלקו כלל קמח ופת הוו כמו עדיכ ע כ כלומר ואין מגו במקום עדים : השעורה כתב הר"ב אית דמפרשי קודם שכתש וכו' שעורה קורא לו . ומסיים הר"ש לפי שהוא כשעורים שאין נאכלין בהלישתן : דין לשון הרמב"ם הוא הדבר שאינו מבושל תרגום אל האכלו ממנו נא (שם י"ב) לא תוכלון מיניה כד ח"י :

א מ"פ ב"מ
מ"ז ח"ב יג
ב ט"ס ח"ב יג
ג ט"ס ח"ב יג

אם היה י"ד
ב פדויו כע
היי"ק
החזו'מני'ל מ
דנה חיי'ם
ל סס הלכה יא
ז סס הלכה יב
זאבתי'ת כ"ג
ש' חיי'ם ת"ו
זאבתי'ת י"ד סוף
ל"ג סוף ד

זיתי נקוף כתב הר"ב מתקנו עניינים מסיים
הר"ש כדתן במסכת חלה פ"ג (משנה ט') ומ"ש
הר"ב לפי שאין רגילין לעשות שמן מזיתי נקוף מסיים
ובירושלמי תני ר' יהודה וכו' .

מקום שנהגו להיות מוסקים
זיתי נקוף והוא עני נאמן לומר
שמן זה של זיתי נקוף הוא .
ד' נאמנין על הירק פירש
הר"ב לומר של
מעשר עני הוא דירק חייב
במעשר (מדרכנין) מסיים הר"ש
כדתן (בפ"ק) דמעשרות .
ופ"ק דפאה משנה ד' מוסיק
הר"ש הטעם לחלק למה חייבו
במים ירק במעשר ולא בפאה
דהאילו ואין מכניסו לקיום יש
דיוח מועט לעניים ואם ישמרו
על הפאה ויסודו במקום אחר
מלקט ולהביא תמנות אחרות .
מלפני פירש הר"ב קדרה
ופירו' ובסוף פרק ה'
דכלוס מפרש מחבת גדולה .
ה אין פוחתין לעניים .
פירו' הר"ב והר"ש

בשחלקין מעשר עני . והדיון שיהיה דאלו בלקט סכסה
ופאה הדיון לבנו כדתן ריש פרק ד' . ועיין פ"ה משנה ו'
אבל במ"ע כתיב (ברבים כ"ג) ונתת לנר וגו' .
בגורן וכתב הר"ב אבל המחלק בביתו מחלק כפי רצונו
וכו' מסו' הרמב"ם בפ"ו מנ"ע שאינו מצווה ליתן
פדי שבעו אלא בשדה שהרי אינו מוצא שם ליקח . ועיין
מה שכתבתי משנה ג' פרק י"א דגדריס .
קב כתב הרמב"ם אודיעך ככאן בדרך המדידה שעור כל
מדה מהם ושומר אותה תמיד בכל המשנה ובתפלה
נאמר כי במדה שיש בחללה ארבע ארבעות על ארבע ארבעו'
והוא שני ארבעות ושבעה עשירות מארבע . ויהיה זה
הארבע שעטרו בו מארבעות היד . הגודל וזה המדה אשר
יש בחללה זה השיעור שזכרנו אחר שיהיה מרובע או משולש או
אלתה מן התבניות הוא נקרא לוג והרובע ממנו הוא נקרא
רביעית והכי הרובע נקרא שמינית . ויש נקב ד' לוגין .
וקב בגורות . עיין בפירוש הר"ב משנה ג' פרק ד'
דכלוס ומ"ש פ"ד .

ואין נאמנין עליו לומר של זיתי נקוף
היא ד' נאמנים על הירק חיואין נאמנים
על המבושל אלא אם בן דהיה לו דבר
מועט שכן דרך בעל הבית להיות מוציא
מלפסו : ד' אין פוחתין לעניים בגורן
מחצי קב חטים וקב שעורים . רבי מאיר
אומר חצי קב . קב וחצי כוסמין וקב
גרוגרת או מנה דבלה רבי עקיבא אומר
פרס . חצי רוג' וין רבי עקיבא אומר
רביעית . רביעית שמן רבי עקיבא אומר
שמינית . ושאר כל הפירות אומר אבא
שאיל כדי שימכרם ויקח בהן מזון שתי
סעודות : ו' כדה זו אמורה בכהנים
ובלויים ובישראלים היה מציד' נוטל מחצ'
ונותן במחצת' . היה לו דבר מועט נותן
לפניהם והן מחלקין ביניהם : ז' אין פוחתין
לעני העובר ממקום

ואין נאמנין עליו לומר של זיתי נקוף
היא ד' נאמנים על הירק חיואין נאמנים
על המבושל אלא אם בן דהיה לו דבר
מועט שכן דרך בעל הבית להיות מוציא
מלפסו : ד' אין פוחתין לעניים בגורן
מחצי קב חטים וקב שעורים . רבי מאיר
אומר חצי קב . קב וחצי כוסמין וקב
גרוגרת או מנה דבלה רבי עקיבא אומר
פרס . חצי רוג' וין רבי עקיבא אומר
רביעית . רביעית שמן רבי עקיבא אומר
שמינית . ושאר כל הפירות אומר אבא
שאיל כדי שימכרם ויקח בהן מזון שתי
סעודות : ו' כדה זו אמורה בכהנים
ובלויים ובישראלים היה מציד' נוטל מחצ'
ונותן במחצת' . היה לו דבר מועט נותן
לפניהם והן מחלקין ביניהם : ז' אין פוחתין
לעני העובר ממקום

ושב אין נאמרים במדה אלא בתשקל להכי חיי מנה
דבלה מנה הוא משקל מאה דיגרים והדיג' משקל ששה
מעיס ומשקל המנה ט"ז דיגרי' שעורה : פ"ס חיי מנה
וכל המדות האמורות במתני' הלכה כפ"ק והלכה כאבא
שאיל ולא נאמרו דברי' הללו אלא למחלק מעשר . עני בגורן
אבל המחל' מעשר עני בחוץ ביתו מחלק כפי רצונו אלא נתנו
בו הכמים שעור : ו' מדה זו דאין פוחתין לעני אמירה
בכהנים לים וישראלים כל א' ההם שחלקו מעשר עני
בגורן לא יפחות מזה השעור : היה מניל . שאין רוצה לחלק
לעניים שכלו כל מעשר עני שבידו ורוצה להציל ממנו
לקרוביו העניים : נוטל מחס' . ומניע לנודך קרוביו ונותן
מחנה לעניים שכלו ואם לאחר שנטל מחנה והניע לנודך
קרוביו היה לו דבר מועט בלוג' שלא נשאר לו כדי לתת לכל
אחד מן העניים שכלו כשעור הקצוב לטיל במתניהו נותן
לפניהם וזה שנשאר בידו והן מחלקים ביניהם :
ז' ממכר

ובגדה זו אמורה בכהנים לים וישראלים . פ"ס הר"ב וכן הרמב"ם כל אחד מחלק מעשר עני בגורן . ולא לתפרש פי למאי
איכטרין . דכי האי גונא תנן בריש ערלין ומנרכינן להו והר"ש מפרש מדה זו שאמרנו בין בכהנים עניים בין
בלויים עניים . בין בישראלים עניים ע"כ . והשתא אונא לחומר דאיכטרין כהנים ולויים דס' לקא דעתך אמיתא שקיון דיש להם
תרומות ומעשרות . לא נתחייב לתת להם מעשר עני כדי שזבוען קמ"ל . ואידי תנא נמי ישראלים . ועיד שביה
דרך לשנות אף בכהנים וכו' : היה מניל וכו' . ר"ל בגורן . וא"ש בפירוש הרמב"ם סיפיתו גרסא שהיא ע"ס ובהדיא כתב
במכור פ"ו ממעשר עני בגורן :

ז מכבר בסודיון ככר הנמכר בפונדיון כשהחטים נמכרים
ארבע סאים בסלע וארבע כאין הן כ"ד קבין סלל סאה היא
ששה קבין והסלע הוא ד' דינרים וכל דינר ששה מעין נמלא
סלע כ"ד מעין נמלאו כ"ד קבין לכ"ד מעין קב לכל מעה

והמעה שני פונדיונים הרי
הככר הנמכר בפונדיון הוא חצי
קב אבל מפני שהחטוי רוצה
להסתכר ליציאת האפיה
והטחונה או אפשר שימכר הככר
שהוא חצי קב בפונדיון כפי
הערך שזוכרים הפחואה בשוק
ארבע סאים בסלע לפיכך לא
יכיה הככר הנמכר בפונדיון אלא
רובע הקב בלבד וכשהחלקים
הפחואה לעני בגורן ועליו למחון
ולאפות אין פוחתין פחזי קב
אבל כשהחטים נכר אפיו לא
יכיה אלא רובע הקב ששה ששה
בזים והטחונות בפרק כ"ד
מסתמין בעירובין : פרנסת
ליכה מטפ וכיים וכסות :
מזון שלש סעודות : שחיב אדם
לאכול בשבת שלש סעודות :
לא יטול מן התחמוי לפי

ממקום למקום מכבר בפונדיון מארבע סאין
בסלע לין נותנין לו פרנס' לינה ישבת נותנין
לו מזון שלש סעודות : מי שיש לו מזון שתי
סעודות לא יטול מן התחמוי : מזון ארבע
עשרה סעודות לא יטול מן קופה ורקופ'
נגבית בשנים ומתחלקת בשלשה : מי
שיש לו כמאתים זוז לא יטול לקט שבתה
ופאה ומועשר ענייהו לו מאתים חסר דינר
אפילו ארף נותנין לן באהת הריוה יטול
היו ממושכנים לבעד חובו או לכתובת
אשתו הריו זה יטול אין מחייבין אותו
למכור את ביתו ואת כלי תשמישו :
מי שיש לו חמישים זוז והוא נושא
ונותן בהם חרי זה לא יטול : וכל מי
שאינו צריך ליטול ונוטל אינו

שהתחמוי התחלק בכל יום שהגבאים מחזירים על פתחי
בעלי בתים בכל יום ולוקחים מהם תבטיל לצורך העניים
והכלי שמשמים צו אהת התבטיל נקרא תחמוי : לא יטול
מן הקופה לפי שהקופה מתחלקת מוערב שבת לע"ש .
נגבית בשנים : לפי שמשכנים על הדקה ואין עושים
שריה על הנכסות פחות משנים : ומתחלקת בשלשה : לפי
שהיא כדיני ממונות ודיני ממונות בשלשה : ח מאתים
זוז יקיים להו לרצון שאלו מספיקים לשנה אחת לנסות
ולתזונות : או לכתובת אשתו : ואפילו היא יושבת תחתיו .
ואת כלי תשמישו : כלים יפים שמתמש בהם בשבתות
ובהגלים והני מילי כשבא ליטול לקט שכחה ופאה ואינו נוטל
מקופה של דקה שמתברנס בצנעה ואינו נוטל ממה שביד
בבחי אבל אם נוטל מקופה של דקה אז אין מניחין אותו
ליטול אפילו לקט שכחה ופאה עד שימכור כלי תשמישו .
ט מע שיש לו חמישים זוז וכו' : דחמישים דעבדין טבין
כמתים דלא עבדין . וכל

ז פרנסת ליכה : לשון הר"ב מטפ כרים וכסתות : שש"ס
סרקל כתני (דף ק"ח) : וכחז רש"י שהרי
סעודה של לילה בכלל ככר הוא : שבת השי"ן קמוצה
והכ"ט רפוייה כיהא פעל : מזון שלש סעודות וכו' מזון
י"ד סעודות כו' וכחז הרמב"ם

שלא חסדו לו סעודות מולאי
שבת מפני שלא ינטרף אליה
בשניל שאלל במנהג דיום השבת
והוא השלמות שלש סעודות של
שבת : וכחז רש"י בפרק כל
כתני (שם) ואף על גב דאמרין
לעולם יסדר אדם שולחנו
במולאי שבת : הני מילי למחן
דאפשר ליה והתוספות מפרשים
שם בענין אחר :
והקופה נגבית בשנים
כתב הר"ב ואין
עושין שריה וכו' עיין במשנה ב'
פרקה דשקלים :

ומתחלקת בשלשה : כתב
הר"ב לפי שהי
כדיני ממונות שצנעה : בפרק
קמא דב"ב דף ח' שמחלקים
אותם כפי לורך העני ורוב בניו

ומפרש התם דאלו תחמוי אף בגביותה צריך שלשה לפי
שהכף לגביותה מחלקין אותה ואין לטרוח ולבקש השלישי
דאלו מצד הגביות בין תחמוי בין קופה אין כאן דין לפי
שאינו כנדבת לבו : וכתב' שם כתבו בשם רבינו הגאון
לפי שהיה ידוע סמום של כל אחד כמה יהו וכן דעת הרמב"ם
כריש פ"ט מהמ"ע : ח זון פירוש של מדינה כדמוכח במשנה
ח' פ"ט דכתובות כמ"ס בס"ד : חס רדינר : ומינו במשנה ה'
פ"ט דבבא בתרא לענין שולח ככלונות שכשאל דינר דהוי
מחילה : לפי שדינר שעור חשוב ולכך הכא נמי כשחפר
דינר אפילו אלף וכו' נוטל וכן נמלא שמדת הנפ הוא גסה
בדינר : סוף פ"ב דמאי : ועיין פרק י' דכתובות
משנה ב' : אפילו אלף וכו' יטול : וה"ה נמי לדיוני המשנה
דלעיל כשחפר לו מקצת ממזון שתי סעודות : עיין בפירוש
רש"י דשבת דף ק"ח ד"ה י"ד סעודת : אין מחייבין אותו
למכור וכו' : לשון הר"ב והני מילי כשבא ליטול לקט שכחה
ופאה ואינו נוטל מקופה של דקה שמתברנס בצנעה וכו' וכיוצ'
בזה דברי הר"ש : וזה ביאורם שאם מתברנס מקרוביו על ידי

מעשר עני שמליין מהגורן לביתם לתח לקרוביהם כלעיל ובה ליטול לקט שכחה ופאה : אין מחייבין אותו להכיר
הן : ואין מחייבין אותו למכור וכו' : אבל אם נוטל מהגבאי ויכיה בכלל עניי העיר אז אפילו לקט וכו' אין מניחין אותו ליטול שלא
ימעט מתנות שאר עניי ואין נראה שדעת הר"ב והר"ש למה שפירשו החוס' פ"ו דכתובות ד' ס"ו שכך כתבו בשם ר"ח שאינו מוס'
תקופה של דקה אלא מדברים שהם של הסקר כנון לקט שכחה ופאה וכו' ע"כ : שמתל בצנעה אין לה ענין לזה הפירוש וצ"ב
הוא שכתבתי מקיים מה שהקשו הקוספות דהתם כמ"ס בספרו מעדני מלך בס"ד : ט אינו

אפ"ה ק"ח סי'
פ"ט ס"ט ע"א
י"ד ס"י רכ"ב
ס"ט
ב"ב ס"ט
ע"א
ז' ס"ג
ס"ד
ר"ב ס"ה
ס"ו
ס"ז
ס"ח
ס"ט
ס"י
ס"יא
ס"יב
ס"יג
ס"יד
ס"טו
ס"טז
ס"יז
ס"יח
ס"יט
ס"כ
ס"כא
ס"כב
ס"כג
ס"כד
ס"כה
ס"כו
ס"כז
ס"כח
ס"כט
ס"ל

הקלין

שדמאי. שהקלו חכמי על הפירות הללו הנזכרו
במתניתין שלא לעשרן דמאי לטי שחזקתן באי' מן
ההפקד משום דלא חשיבו ואית בהו תרי ספיקי ספק באים מן
ההפקד וספורי' מן המעשר ואפילו אם המלא לומר שבאים
מן השמור והייבום במעשר שמה
נתעשרו. ודמאי הם התבואה
והפירות הנקיים מעמי הארץ
שהם חשוי' על המעשרות
והחבר הלוקח פירות מעמי
הארץ צריך להפריש מהם
תרומת מעשר ומעשר שני בלבד
אם היה שנת מעבר שני חל
תרומה גדולה לא נחשדו עמי

הדמאי

לטון הר"ז הם התבואה והפירות הנקיים מעם
הארץ. ודמאי דא מאי כמ"ס הר"ז בריש פ"ז
דברכות. וכתבו התוס' כרק קמא דשבת דף י"ג דהא דחשו הכא
טפי למעוטי מזמקו' אחר משום דהוי ניעוט דשכיחי טובא
והיו הרבה נכשלי ע"כ. ומה
שכתב הר"ז ומעשר ראשון
ומעשר עני אין צריך להוציא מן
הדמאי אף על פי שעם הארץ
חשודים עליהם. ובמשנה ג'
פרק ד' מפרש דלא נחשדו על
מעשר עני ושם אפרש בס"ד.
ושם יתבאר דכולי עלמא סבירא
להו דטבלי ונראה דאפילו הכי
לא גזרו להפריש משום שאין זה חיוב מיהא אלא בלאו. וכמ"ס
הרמב"ם בפרק עשירי מהלכות מאכלות אסורות. הואיל
וקיימא לן כמאן דאמר רוב עם הארץ מעשרין כמו שכת' הר"ז
במתניתין דלקמן וברי' פרק ז' דברכות ובכמה דוכתין.
ועוד כתום' פרק ז' דכתובות דף כ"ד מסקי דלכ"ע רוב עמי
הארץ מעשרין הלכך לא גזרו בלאו. ובהכי ניחא נמי דלא
אשתמיט רבא בשום דוכתא למסגי דלרבי מאיר דסבירא ליה
במשנה ד' פ"ק ט' דיבמות דמעשר ראשון אסור לזרים. ואם
כן כמו כן יראה חייב להפרישו ולמכרו לזרים אלא דאפילו לרבי
מאיר הואיל ובמעשר אין חיוב מיהא אלא לזו בעלת' לא גזרו.
ומהאי טעמא נמי ניחא דלא גזרו באונן כדלקמן בסמוך.
ומ"ס הר"ז בומסים אסורא מפרשינן לה לתרומת מעשר ולא
פירש מה יעשה בה אם יתננה לכהן או ימכרה לו. והרמב"ם
פרק ט מהלכות מעשר כתב ונתנה לכהן. וב"ס בסוף מסכת
מעשר שני תרומת מעשר נתחן לכהן וכך כתב בפרק ט' מסכת
סוטה משנה י' ובמשנה ט' פרק ג' דחלה הן מוציא תרומה
ותרומת מעשר לכל והשא' לפי השבון משמע נמי דפרומ' נותן
לכהן בחנם. אבל הר"ם כתב אז מוכר לו היתר לפי השבון.
והתוספות פרק קמא דיומא דף ט' כתבו והא דלא אמרינן נמי
בתרומת מעשר אסריה וביא שלו וימכרה לכהנים ויטול
דמיה. (כמו דאמרינן במעשרות) י"ל כיון דדבר מועט
הוא שאינה אלא חלק אחד ממאה. ועוד דמיה מועטין שהוא
צריך נמוסרין בזה שאין לה אוכלי' מרובי' תקיפו רבנן שימננה
לכהני' עכ"ל. ועיין בפ"ג דחלה משנה ו'.

מסכת דמאי

הקלין

"שבדמאי השיתין והרימיין
והעוזרדין בני' שוח יבנות
שקמה ונובלות התמרה והגופנין והנצפה
וביהוד' האוג והרימיין
שביהודה

הארץ עליה לפי שהיא במיתה ואין לה שעור שחטה אחת
פוטרת כל הכרי והכל נזהרי' בה ומעשר ראשון ומעשר עני
אין צריך להוציא מן הדמאי אף על פי שעמי הארץ חשודים
עליהם לפי שכול בעל הפירות לומר ללוי או לעמי הבאים
ליטול המעשרות הבא רחיה שאין פירות הללו מעושרי' וטול
דקי"ל בכל דוכתא המוציא מחבירו עליו הראיה אבל בתרומת
מעשר ניחא למימר הכי שהכול עבד שלא גורמו ממנו
מתנות כהונה חייב מיתה ומשום אסורא מפרשי' לה לתרומת
מעשר ומעשר שני נמי כדו שלא לאכלו בטומאה או שלא
לאכלו מן לירושלם. השיתין. תאנים מדבריות. רימין.
פירש הערוך פולגרא"קי בלעז. ועוזרדין. בערבי זערו"ד
ובלעז סורבי"ם. ובנות שוח. תאנים לבנים המתגדלות משלש
שנים לשלש שנים ומתגדלים ציורים. ובנות שקמה. תאנה
המורכבת בער מון. ונובלות תמרה. תמרים שאינם מתבשלין
באילן ותולשין אותם ומניחים אותם על זה עד שיבשלו
ויש אומרים נובלות תמרה תמרים שהפילתן הרוח קודם
בשול. גופנים. ענבים שמימיין אותן בגפן בסוף הבציר
ובקושי מתבשלים. הנצפה. גלף שקורין קאיפר"י בלעז.
האוג. פרי אדום שקורין לו בלעז קורג"אלו. ורמב"ם אומר
שהוא אילן שעושה כמין אשכולות אדומות אדומות וקורין לו
בערבי סומא"ק לא היה זה הפרי חשוב ביהודה. והחומץ.
בתחלה לא היה היין שביהודה. מחמץ לפי שהיו מביאים ממנו
נכסיו וכל החומץ שביהודה לא היה בא אלא מן התמד לפיכך
החומץ שביהודה פעור אבל לאחר שבעלו נסכים והחומץ בא
מן היין החומץ חייב בדמאי אף ביהודה כמו בשאר מקומות.
והכוספר

ועוזרדין בפרק חבית בספר הר"ף נדפס פירושו בלשון
אשכנז שפירא"ר לינג ועיין בריש מסכת בלאו.

ובנות שקמה נראה דבנות שקמה לחוד ושקמה לחוד
ועיין במשנה ח' פרק קמא דכלאים ובפרק י' משנה ד'. ונובלות תמרה.
מההפקד. וביהודה האוג כתב הר"ז בלא היה זה הפרי חשוב ביהודה.
בפאה והתם בריש הפרק אמרינן נשמר ולמעוטי דהפקד צריך לומר דלא נחיה התם לחנק בין הארצות.
והחומץ שביהודה. לשון הר"ז בתחלה לא היה יין שביהודה מחמץ לפי שהיו מביאין ממנו נסכים. צרייהא ירושלמי דכא
ובבבלי פרק אלו עוברין [דף מ"ב] ואף על גב דתנן בסוף פרק ד' דתקליס לענין ככקין נככים ואם כהמין יין
החמץ לו. משמע דכענין שהיו מביאים נסכים היו אוספין שמה יחמין. לא קשיא ולא מידי חזא דמני המר רב נחמן בתחלה
נכסיו מביאים

א דרכות ט
ק"י פ"ג מהי
קמ"ט הל' א

כספים מיהודה לא היה יינו של יהודה מחמין עד שנתן לתוכן שעורים וכו' . והכי נמי בירובלתי דאלו עוברין . והסשו שחל בלו שעורים . ועוד דאפילו כי תימא שיעולם לא החמין מ' מאיטריך למתני משום דאן סומכין

על הים כדאשכחן בריש מסכת יומא שהיו מתקנים כיון אמר שחל יארע ב' פסול בכ"ג אע"ב דמתן במסכת אבות פרק ה' שמעולם לא אירע קרי לכהן גדול ביום הכפורים . והכי נמי פירש הר"ב במסכת ד' פרק ו' דשקלים בשלחן של שיש שהיה במערב הכניש . ולא של כסף לפי שספריהם הבשר ואין סומכין על הנסוכו' . ומה שכתב הר"ב מן התמיד הסקר :

שביהודה והכסבר . ר"י אימר כל השייתין פטורין חוץ משל דופרה י כל הרימין פטורין חוץ מרימיו שקמונה כל בנות שקמה פטורות חוץ מן המוסטפות : ב' הרמאי אין לו דימ' ואין לו ביעור ונאכל לאינן ונכנס לירושלים ויוצא ומאברין את מעושו בדרכים ונרתנו לעם הארץ ויאכל כנגדו ומחללים אותו כסף על כסף גזשת על גזשת כסף

והכסבר מדאשפיק שביהודה בין חומין לכסבר שמע מניה לכסבר לאון ביהודה הוא אלא בכל מקום . וכן קם דברי הרמב"ם פרק י"ג מהלכות מעשר . וקמ' קשה שלא הקדים למתני כסבר קודם האוב . ויש ספרים גורסים וביהודה האוב והחומין והכסבר . ולגירסא זו תלמייה דוקא ביהודה . וכן כתב הר"ש כי תלת ביהודה ו' לירושלמי . כסברא . כי סברתא . מה בין ביהודה בין בגליל מן מה דמתלין מתל בדומא כוסברא כוסברתא מן מתלין עם תבליא דהא אמרה בגליל חייבת וביהודה פטורה עד כאן . ושאלמה בנייהו דיהודה וגליל דביהודה פטור ובגליל חייב והכיב ממוטלי משלים אזה למד . שדכרום שהוא ארץ יהודה שהוא כנגב ארץ ישראל כדמפורש בספר יהושע ואומרים שם דרך משל כוסברא וכו' מיהושעילך עם התבלין . שדא אמרה וכו' . ולא ידעתי ליישב הירושלמי לדעת הרמב"ם :

ב הרמאי אין לו חומין . פירש הר"ב הפודה מעשר שני של דמאי וכו' . ולא כן באוכל תרומת מעשר של דמאי כדתין בפרק הזהב משנה ט' ועיין מה שאכתוב שם בס"ד והפודה היינו הפעל כדתין הפס בהזהב ומפורש בפירוש הרמב"ם דהכא והרב ברטנורה דלעיל בפאה בפרק ז' משנה ו' : ונאכל לאונן . עיין בפירוש הר"ב משנה י"ב פרק ה' דמסכת מעשר שני . ושאלני מה"ר משה כהן למה לא גזרו באונן דהא שב ואל תעשה עדיף וכל סכן להרמב"ם דסבירא ליה בודאי דלוקין משום דלא אכלתי באוני מתנו כד"ס הר"ש ח"ל מני נאכל לאיניה . ואינו נאכל לטובה . מה בין איניה לעומ' אמר רב נתנן טומאה מצויה איניה מצויה גזרו על דבר המצוי ולא גזרו על דבר שאינו מצוי . דדבר המצוי שייך למיגזר שלא יולדו ע"כ . והלכך הבאת מקום שהוא עיקר מלות מעשר שני הוצרכו לקיים בו . מה שאין כן הטובה דלא שכיחא . ומעט דרוב עמי הארץ מעשרין וכדכתיבנא לעיל : לשון הר"ב ונסדה . ובס"א ראיתי דברים כך בתוספתא ועיין במשנה ו' פרק ג' דמעשר שני (ובירושלמי) ומ"ש שם בס"ד : לעם הארץ ויאכל כנגדו . כתב הר"ש כההוא דמתנין במשנה ג' פרק ג' דמסכת מעשר שני ע"כ . ולענין יאכל כנגדו ביוצא בזה בסוף פרק קמא דמעשר שני ועיין שם :

והכסבר . כורעבד (שמות י"ו) תרבים ירושלמי כסבר כוליאכל ד'ו בלעז : דופרא . שטותן פירוחיו בשה שני פעמים דו בלשון יו"ם שנים : שתמונה . שם מקום : המוסטפות . שתבטלו בלין עד שתבטלו מחללין שכל אלו חסודים הן

וחוקין שאין באין מן הפקדון ואין הלכה כרבי יהודה : ב' כדמאי אין לו חומין . הפודה מעשר שני של דמאי אינו נותן את החומין שנים דרוב עמי הארץ מעשרין הם הלכך קרו דמעט בדאורייתא איתא בדרכין חומין דלא מעט בדאורייתא יאכל : ואין לו ביעור . בסוף שלש שנים שזייב לבשר כל מעשרותיו כדכתיב (דברים כ"ו) בערתי הקדש מן הבית ולא תקוה רבין דמאי : ונאכל לאונן . דמעשר שני של דמאי אסור לאונן דכתיב (שם) לא אכלתי באוני ממנו ומעשר שני של דמאי לא גזרו : ונכנס לירושלים ויוצא . נכד' ונאכל חוץ לירושלים מה שאין כן בודאי שהמח' תקולטות ואין יכולין לפדותו ולהוציאו חוץ לחומה לאחר שנכנסו ובדמאי לא גזרו : ומאבדים מעוטו בדרכים . אם היה מעשר שני של דמאי בדרכים במקום גדוה היה ולכשים אפילו היה דגה מועט ויטול להוציאו בלא טורה ובלא הספד . אינו חומין לו ומניח אותו ליאכל בדרך במקום שהוא שם . ורמב"ם פירש שאם בשעה שצולף מעשר שני של דמאי בירושלים כאבד מזינו מעט בדרך אינו חומין לו מה שאין כן בודאי שצריך שיעלה כולו או דמיו ולא יפסד ממנו כלום בדרכים : ונותנים אותו לעם הארץ . לאכלו בירושלים ואף על פי שהוא חסוד לאכלו בטומאה מה שאין כן בודאי שאין חומין אותו לעם הארץ לפי שאינו נזהר לאכלו בטרה : ויאכל כנגדו . כנגד מה שנתן לעם הארץ לוקח מנכסו ואוכל בטהרה מעט בירושלים : ומחללים אותו כסף על כסף . אם יש לו כסף מעשר שני של דמאי והוא צריך לו יכול לחללו על כסף חולין מה שאין כן בודאי שאין מחללין כסף על כסף אלא בשלשים של שני מלכים שיכול לחללו זה על זה אם השני חריף אבל של מלך אחד לא דלאו דרך חלול הוא ובדמאי שרי :

כסף

כסף

כסף על נחשת . אטילו שלח מדוחק אכל של ודאי מדוחק אין
 שלח מדוחק לא : ויחזור ויפדה את הפירות גרסינן . ולא
 גרסינן ובלבד שיחזור ויפדה . והכי קאמר ויכול לחזור ולפדות
 את הפירות אם ירצה דברי רבי מאיר וחכמים אומרים אינו
 יכול לחזור ולפדותם אלא מעלה
 הפירות לירושלים והלכה
 כחכמים : ג הלוקח לזרע : לקח
 תבואה לזרעה פטור מדמאי
 דאלו טבל ודאי אסור לזרוע :
 ולבמה : לקח מתחלה להאכיל
 לבמה פטור מן הדמאי אבל
 לקח מתחלה לאדם ומלך עליה
 לבמה חייב לעשר בדמאי :
 וקמה לעורות לעבד בו עורות :
 מכויב ולהלן . כזיב הוא סוף
 המקום שכבשו עולי בבל ומס
 ולהלן כבשו עולי מצרים ולא

כסף על נחשת ונחשת על הפירות
 ובלבד שיחזור ויפדה את הפירות דברי
 רבי מאיר וחכמים אומרים יעלה הפירות
 ויאכלו בירושלים : ג הלוקח לזרע
 ולבמה קמה לעורות שכן לגר שמן
 לסוך בו את הכלים פטור מן הדמאי .
 מכויב ולהלן פטור מן הדמאי . חלת עם
 הארץ והמדומע והלקוח בכסף מעשר
 שני ושירי המנחות פטורין מן הדמאי .

כסף על נחשת . פירש הר"ב אטילו שלח מדוחק . עיין
 במשנה ו' פרק ב' דמסכת מעשר שני וכתבו התוספות
 כ"מ דף כ"ה ע"ב וא"ת כיון דתנא מחללין כסף על כסף אף
 על גב דאסור זולאי אטילו מדוחק כל שכן כסף על נחשת
 דשרי דאפי' זולאי מדוחק שרי .
 ויש לומר איידי דתני נחשת על
 פירות דפליגי בה רבי מאיר
 ורבנן תנא נמי כסף על נחשת
 דהוי נמי טבעא אפירא
 (כדאיתא נמי בריש פ"ד דב"מ
 ע"כ לשונם) .

ובלבד שיחזור ויפדה
 וכו' . כתב
 הר"ב דלא גרס ליה אכל התוספ'
 דב"מ פרק ד' קיימו הגירסא
 ופירשו דיש לומר כך מחללין
 כסף על כסף אטילו לחזור
 ולפדות אותו הכסף על דבר אחר וכן נחשת על הפירות
 דומיא כמו שפירש כסף על כסף ובלבד שיפדה פירות בלבד
 שיהא דעמו מתחלה כשיחלל נחשת על הפירות לחזור
 ולפדות הפירות או מותר אבל אם היה אז דעתו להעלותו
 ונמלך לפדותם לריך להעלותו ע"כ לשונו :
 ג לזרע פירש הר"ב דאלו טבל ודאי אסור לזרוע כדפי'
 בסוף פ"ק דפאה :

חלת עם הארץ . לשון הר"ב שתקן לו חבר וכו' .
 וכ"כ הר"ש ובירושלמי פליגי רבי אושעיא ורבי
 יוחנן . רבי יוחנן אומר בשעה שבזרו על הדמאי לא גזרו על
 דברים הללו . אמר רבי אושעיא אימת קדשים עליו ואינו
 נותן לכהן דבר שאינו מתוקן . על דעתיה דרבי (אושעיא)
 בחלת עם הארץ הוא מתניחין אבל חבר שלקח עיסה מעם
 הארץ והפריש חלתה לל' . על דעתיה דרבי יוחנן הוא הדא
 היא הדא . והרמב"ם בפירושו ובחבורו בפרק י"ג תוספ'

לטעמיה דרבי יוחנן . והיינו משום דסוגיא דירושלמי בריש פרק ה' .
 ולכאורה מוקמי להו הר"ש והר"ב כהא בשתקן לו גבל חבר . כי היכא דלא תקשי אדריש פ"ה דלוקח מן הנחתום מפריש אף חלה
 וכדמיה תס בירושלמי וחד שינויא ניהו דהכא פטרה להביא גבל שיגבל בטהרה דמסתמא ודאי תיקן . אלא שממה שפירשו
 בסמוך אוביח דמפרש למתניתין אליבא דרבי אושעיא ואליביה לא הקשה . דהכא בהפרישו עם הארץ והתם בהפרישו חבר
 דלא שייך טעמא דאימת קדשים . וכ"כ שם הר"ש . הלכך נראה שמה שמפרשים בכלן שתקן לו גבל חבר . דלוי לאו הכי הויה
 החלה טמאה שאין עם הארץ נאמן על פירות שהוכשרו לומר שלא נטמאו כדלקמן במשנה ג' פרק ב' ולשון הר"ש שתקן לו גבל
 חבר בטהרה . ומראה לי דהמביא כן בדברי הר"ב לא הפסיד והא דלא פירשו אליבא דרבי יוחנן משום דסברי דר' אושעיא קשיש
 טפי והוי נמי תנא טפי מרבי יוחנן : והבדוביע פירש הר"ב עם הארץ שפלהנו סאה וכו' . וכ"כ הר"ש . והיינו נמי אליבא
 דרבי אושעיא כדמפרש בירושלמי אליביה דדוקא בפירות עם הארץ היא מתניחין אבל חבר שלקח פירות מעם הארץ ונדמעו
 לא . ופירוש מדומע כתב הרמב"ם כי התרומה שמה דמעיה והוא מה שאמר הכתוב (שמות כ"ב) מלאךך ודמעך :

והלוקח בכסף מעשר שני . לשון הר"ב שלקח דמאי וכו' . וכן לשון הר"ש ולא פירש בירושלמי אליבא דרבי אושעיא שלש
 הסדרה מסתברא דלרבי אושעיא דוקא כשעם הארץ יודע שזה נקח מינו בכסף מעשר שני לאכלו בתורת מעשר
 שני דלוי אימת קדשים עליו : ושירי מנחות . כתב הר"ב והר"ש ולא חיישינן שמה הביא עם הארץ דבר שאינו מתוקן . והיינו
 נמי אליבא דרבי אושעיא אבל לרבי יוחנן לא גזרו ואין לריך לטעם ולא חיישינן וכו' . ויראה לי לתת טעם למה לא גזרו דחלה
 ומדומע ושירי מנחות כולם לכהן סמכו על הא דרוכ עמי הארץ מעשרין דומס למה ששינו בסוף פ"ה מן הדמאי על הדמאי
 תרומה ואין לריך להוציא

א פיי' עש
 ב סוף פ' תי"ו
 ג' ס' מעשר
 ה' ס' תי"ו
 ו' ע' ס' ס' ב
 ז' ע' ס' ס' יד

עליה תרומה ומעשרות הואיל ולכבד הוא ולפיכך לרבי יוחנן
 הא דסורו מנחות אפילו חצר המבואה דמאי ולא פירשו
 בירושלמי לא צוה ולא בלקוח בכסף מעשר שני כמו שכתבתי
 וטעמא דלקוח בכסף מעשר שני שלא גזרו לר"י היינו כדי
 שיהא מלוו לבעלי כסף מעשר
 שני פירות הבה לקנות ולהכלן
 ירושלים : שמן ערב
 לשון הר"ש דעיקרו למשיכה ולא
 לאכול דמור ע"כ . כלומר
 אף על גב דס' כה גמי בשמיה
 כדלקמן מכל מקום לא חמיר
 כמו חנילה ושתייה עצמם
 כדמפרש הר"ב במשנה ד' פרק ט' דשבת :

שמן ערב ב"ש מחייבין . וב"ה פוטריין : ד'
 הרמאי מערבין בו ומשתתפין בו . ומברכי'
 עליו ומזמנין עליו . ומפרישין אותו ערום .
 (ירושלמי) בין השמשו' האאם הקדים מעש'
 שני לראשון אין בכך
 כלום

העניינים דמאי השתא גמי חיי
 ליה : ומברכין עליו . ברכת
 המזון : ומזמנין עליו . ואף על
 גב דאלל בעבירה ללא עני הוא
 מגו דאי בעי מסקיר לנכסיה
 והוי עני וחזי ליה : ומפרישין
 אותו ערום . כשכח להפריש ממנו

חרגת מעשר ומעשר שני יכול להפריש והוא ערום ללא בעי
 ברוכי לאלו בעי ברוכי הא בעינן והיה מחקך קדוש (ברבים
 כ"ג) וליכא : בין השמשות . של ערב שבת דמסק חסוכה
 מעשרין את המאי ואין מעשרין את הודאי : ואם הקדים
 מעשר שני לראשון . שהפריש מעשר שני של דמאי קודם
 שהפריש מעשר ראשון כדי ליטול תרומת מעשר שבו אין
 צדק כלום מה שאין כן בודאי דתנן ככל מלמד אשר
 צויתני (שם כ"ו) הא אם הקדים מעשר שני לראשון
 אינו

ד' הרמאי מערבין בו וכו' . פירש הר"ב ואף על גב דלא
 חזי ליה מגו וכו' דהא תנן מאכלין וכו' עיין
 ג"כ בסוף תמניתין דריש פרק ג' . ומלאתי בילקוטי מהר"ל
 שאמר מימי תמיתין על תמיתין מערבין בדמאי אמאי הוא
 בשמיה כה פטמים בש"ס יותר מטוס משנה ע"כ . ומנה ושייר
 דשייר תנה כדחתן בשרק כל שעה . ושייר נמי אתרוג כדחתן
 בשרק ולוב הגזול : דבשרת רבין צו . נראה בעיני דקמ
 שחוק לגלויי המערבין דבין בהרות בין בהחומין .
 ואי לא קהתי שחוק הוה אמיתא דעירוב דוקא בהרות שאינו
 אלא חקנת שלמה ובית דינו . אבל החומין אפילו למאן
 דהחומין צו הלכך קהתי משתתפין דמאי מהקנת שלמה ובית דינו וכו' למאי קהתי עירובין אלא לתחומין הוא דהתא :

ומברכין עליו . לשון הר"ב ברכת המזון . ומסיים הר"ש דטעונה כוס ע"כ . ומשמע דאלו ברכת הגהותן פטויה דמברך
 ולא הוי מטוס בוצע ברך וכאילו מרבוהא דכברי הכי כמ"ש בריש סדק ד' דברכות . אבל דברי הר"ב בפירוש
 מהניטין דרפ"ו דברכות מדברי רש"י העתיקים . ובעל כ"מ כתב בפ"א מה' ברכות דמדברי רש"י בפ' משנה קמיימא דשרק שלשה
 שאכלו משמע דס"ל דאין מברכין על דבר איסור ע"כ . ואי הכי דברי הר"ב . סותרין אהדדי . ורש"י מסתמך דמתי'
 דהכא ומברכין ברכת המזון . כ"כ בפ"ג דשבת דף כ"ג . ויש לומר דהכי קאת' דאע"פ ששאר דברים האסורים אינו מברך מטוס
 ובוצע ברך : ומפרישין אותו ערום . לשון הר"ב דלא בעי ברוכי לאלו בעי ברוכי הא בעינן וכו' . תלי תניא בדלא תניא דהיכי
 שתעינן דלא בעי ברוכי וכו' . הר"ש ומפרישין אותו ערום מהכא דייקי' בפ' במה מדליקין דלא בעי ברוכי דכי קאי ערום וכו' ע"כ .
 וטעמא אביי אמר לפי שהוא ספק ורצא אמר דרוב עמי הארץ מעשרין סן' ומ"ש הר"ב דכתיב והיה אהניך קדוש כלומר וכוסיה
 ולא יראהכך ערות דבר פירש רש"י אפי' דבור שיש בו הוכרת השם : בין השמשות . כתב הר"ב דמסק חסיכה מעשרין וכו' . עיין
 א"ש בס"ד ברפ"ד : הא אם הקדים וכו' . הר"ב והר"ש העתיקו . ואם כן הגירסא בסדר המשנה דבירושלמי ונראה לי דאין לשבש
 הספרים דגרסי הא אם מטוס דמסקר סריך מלישיגיה דמתני' . וא פרק בתרא דמעשר שני יזהך רואה מה שכתבו המוס' פרק מקום
 שנהגו דף כ"א בדבור עבדין כותיהו דולא עבדין כותיהו הל למימר . ומשום ס"ק דחולין נקט הכי דקאתר התם וכו' ועבדין
 כותיהו ע"כ . ועיין בס"ב דמכות . ויש אומרים שיש למחוק אות האלף מתבנית הא ומשאר אות הה' לבלבד ותהיה סימן על שזו היא
 משנה חזונית : אין בכך כלום . כתב הר"ב דאלו פודאי נוס עשה כן אינו יכול להתודות . וא"ת תיפוק ליה שצובר בלא תעשה
 פדתן במשנהו' פ"ג דתרומות ויש לומר דאי מש"ה לא אריא למתני' אין בכך כלום גבי דמאי טפי מבדולי' דהא בודאי נמי אין
 בכך כלום חז"ט שצובר בלא כדתנן החס דמה עשה עמי' וכן אינו לוקה כמ"ש הרמב"ם בספ"ג מה' תרומות . משא"כ (בודאי)
 דמעבכו . ובפירוש הרמב"ם למתני' יש טעות סופר שמ"ש ר"ל בטבל האמתי וכו' וזה מותר . הוא הפך משנת תרומות
 שכתבתי וספקה בספ"ג מה' לכן כ"ל בטבל אין בכך כלום משא"כ בודאי ר"ל בטבל האמתי אם הויתא מ"ש קודם מעש' ראשון הוא
 צובר בלא תעשה ואינו יכול להתודות וזה מותר בדמאי ובלבד וכו' :

ד' הרמאי מערבין בו וכו' . פירש הר"ב ואף על גב דלא
 חזי ליה מגו וכו' דהא תנן מאכלין וכו' עיין
 ג"כ בסוף תמניתין דריש פרק ג' . ומלאתי בילקוטי מהר"ל
 שאמר מימי תמיתין על תמיתין מערבין בדמאי אמאי הוא
 בשמיה כה פטמים בש"ס יותר מטוס משנה ע"כ . ומנה ושייר
 דשייר תנה כדחתן בשרק כל שעה . ושייר נמי אתרוג כדחתן
 בשרק ולוב הגזול : דבשרת רבין צו . נראה בעיני דקמ
 שחוק לגלויי המערבין דבין בהרות בין בהחומין .
 ואי לא קהתי שחוק הוה אמיתא דעירוב דוקא בהרות שאינו
 אלא חקנת שלמה ובית דינו . אבל החומין אפילו למאן
 דהחומין צו הלכך קהתי משתתפין דמאי מהקנת שלמה ובית דינו וכו' למאי קהתי עירובין אלא לתחומין הוא דהתא :

ומברכין עליו . לשון הר"ב ברכת המזון . ומסיים הר"ש דטעונה כוס ע"כ . ומשמע דאלו ברכת הגהותן פטויה דמברך
 ולא הוי מטוס בוצע ברך וכאילו מרבוהא דכברי הכי כמ"ש בריש סדק ד' דברכות . אבל דברי הר"ב בפירוש
 מהניטין דרפ"ו דברכות מדברי רש"י העתיקים . ובעל כ"מ כתב בפ"א מה' ברכות דמדברי רש"י בפ' משנה קמיימא דשרק שלשה
 שאכלו משמע דס"ל דאין מברכין על דבר איסור ע"כ . ואי הכי דברי הר"ב . סותרין אהדדי . ורש"י מסתמך דמתי'
 דהכא ומברכין ברכת המזון . כ"כ בפ"ג דשבת דף כ"ג . ויש לומר דהכי קאת' דאע"פ ששאר דברים האסורים אינו מברך מטוס
 ובוצע ברך : ומפרישין אותו ערום . לשון הר"ב דלא בעי ברוכי לאלו בעי ברוכי הא בעינן וכו' . תלי תניא בדלא תניא דהיכי
 שתעינן דלא בעי ברוכי וכו' . הר"ש ומפרישין אותו ערום מהכא דייקי' בפ' במה מדליקין דלא בעי ברוכי דכי קאי ערום וכו' ע"כ .
 וטעמא אביי אמר לפי שהוא ספק ורצא אמר דרוב עמי הארץ מעשרין סן' ומ"ש הר"ב דכתיב והיה אהניך קדוש כלומר וכוסיה
 ולא יראהכך ערות דבר פירש רש"י אפי' דבור שיש בו הוכרת השם : בין השמשות . כתב הר"ב דמסק חסיכה מעשרין וכו' . עיין
 א"ש בס"ד ברפ"ד : הא אם הקדים וכו' . הר"ב והר"ש העתיקו . ואם כן הגירסא בסדר המשנה דבירושלמי ונראה לי דאין לשבש
 הספרים דגרסי הא אם מטוס דמסקר סריך מלישיגיה דמתני' . וא פרק בתרא דמעשר שני יזהך רואה מה שכתבו המוס' פרק מקום
 שנהגו דף כ"א בדבור עבדין כותיהו דולא עבדין כותיהו הל למימר . ומשום ס"ק דחולין נקט הכי דקאתר התם וכו' ועבדין
 כותיהו ע"כ . ועיין בס"ב דמכות . ויש אומרים שיש למחוק אות האלף מתבנית הא ומשאר אות הה' לבלבד ותהיה סימן על שזו היא
 משנה חזונית : אין בכך כלום . כתב הר"ב דאלו פודאי נוס עשה כן אינו יכול להתודות . וא"ת תיפוק ליה שצובר בלא תעשה
 פדתן במשנהו' פ"ג דתרומות ויש לומר דאי מש"ה לא אריא למתני' אין בכך כלום גבי דמאי טפי מבדולי' דהא בודאי נמי אין
 בכך כלום חז"ט שצובר בלא כדתנן החס דמה עשה עמי' וכן אינו לוקה כמ"ש הרמב"ם בספ"ג מה' תרומות . משא"כ (בודאי)
 דמעבכו . ובפירוש הרמב"ם למתני' יש טעות סופר שמ"ש ר"ל בטבל האמתי וכו' וזה מותר . הוא הפך משנת תרומות
 שכתבתי וספקה בספ"ג מה' לכן כ"ל בטבל אין בכך כלום משא"כ בודאי ר"ל בטבל האמתי אם הויתא מ"ש קודם מעש' ראשון הוא
 צובר בלא תעשה ואינו יכול להתודות וזה מותר בדמאי ובלבד וכו' :

אינו יכול להתודות: הגרדי האורג חייב בדמאי שעל
בופו הוא נותנו וסיכה כשתיה: ושהמורק הצמר במסרק
נותן על הצמר הוי כשמן לסוך בו את הכלים ופטור
מן הדמאי:

כלום שמן שהגרדי סך באצבעותיו חייב
בדמאי ושהמורק נותן בצמר פטור מן
הדמאי:

פרק ב ואלו דברים מתעשרין דמאי
בכל מקום הדבילה
והרמדים והחרובי האורז והכמון האורז
שבחוצה לארץ כל המשתמש ממנו
פטור: ב המקבל עליו להיות נאמן
מעשר את שהוא אוכלואת שהוא מוכר
ואת שהוא לוקח ואינו מתארח אצל עם
הארץ רבי יהודה אומר אף הרמזארת
אצל עם הארץ נאמן אמרו לו על עצמו
אינו נאמן ביצר יהא נאמן על של יאחרים:
ג המקבל עליו להיות חבר אינו מוכר
לעם

למכור דאלו על מנת לאכול הא תנא רישא מעשר את שהוא
אוכל ואת שהוא מוכר מפירות קרקעותיו: על עצמו אצו
נאמן שהרי הוא אוכל דבר שאינו מסוקן כשהוא מתארח אצל
עם הארץ ורבי יהודה סבר שאינו מפסיד נאמנותו בכך ואין
הלכה כרבי יהודה ג להיות חבר לענין טהרות דהיינו
פרוס ויהיו בגדיו ומסקי' שלו טהורי ואפילו תלמיד חכם
אינו נאמן לענין טהרות עד שיקבל עליו דברי חברות אלא
אם בן היה זקן

חייב בדמאי לשון הר"ב שעל גופו הוא נותנו וסיכה
כשתיה כדמאי בפ"ט דשבת משנה ד' ולשון הרמב"ם
אינו מאכדנו בגופו ר"ל אלא נבלע בגופו ולשונו בפ"ג
מהלכות מעשר חייב בדמאי מפני שהוא נבלע בגופו
וי"י וכו':

פרק ב באת עשרין עין
בסייעתא דשמיא בריש פרק ד'
בכל מקום פירש הר"ב
אפילו מכויז ולהלן
וכ"כ הר"ם וגם הרמב"ם פירש
בין בארץ ישראל בין בחוצה לארץ
וא"כ פירות חיי שילוח חוצה
לארץ חייבים בתרומות
וכמעשרות ונפ"א מהלכות
תרומות פסק דפטורים והשילו
מדבריהם מההיא דרשה דשמה
שכתב הר"ם בריש פ"ב דמל"ה
ולשונו פרק י"ג מהלכות מעשר
מתעשרין דמאי בכל ארץ ישראל:
הדבילה וכו' בריש הר"ב
דהיינו הכהן
דחשיבי וכו' ו"ל הרמב"ם ואין
רזונו באלו האינים הנזכרי' המין כולו אלא חלק ידוע מאותו
המין שלא ימנא כמוה אלא בארץ ישראל בלבד וע"כ יתחייב
בו דמאי בכל מקום שהוא דבלת תאני ידוע בתכלית
המתיקות אי אפשר למנא כמוהו בשום פני אלא בארץ
ישראל ומה שאמר הסמ"ר ר"ל מין מהתמרי ה"ס"י לא
ימנא כמוהו בשו' פני אלא בארץ ישראל והסרובין מין
ממיני הסרוב שהם מיושרי' ונא"ו מאד לא ימנא כהם אלא
בארץ ישראל אורז מין ממיני האורז לבן מאד לא ימנא כמוה
אלא עם וכזון סרגיריו מיושרי' ואותור"ל באמרו כזון
דחשיבו וכו' ו"ל הרמב"ם ואין

עכ"ל ושאר חלקי כל מין ומין מאלו האיני' חוץ מן האורז יש כמותן גם בחוצה לארץ וכו' לענין דמאי כפי המקו' שנימנא
עם שאומרי' כאן נמנא כאן היו גדלו: אצל האורז כמו שיש חלק ממנו בארץ ישראל שאין כמוהו בחוצה לארץ יש גם כן חלק
ממנו בחוצה לארץ שאין כמוהו גם בא"י כמ"ש הר"ב אף על פי שלרמב"ם פירוש אחר בהאורז שבחוצה לארץ שכ"כ בפרק י"ג
מהלכות מעשר החמרי' שהביאו פירות לצור חייבי' בדמאי שחזקתן מארץ שהחזיקו עולה בכל שהיא הקרובה לו: והאורז:
אין חוששין לו אלא כל האורז הנמנא ח"ל שהיא קרובה לא"י שהחזיקו עולי' בכל פעור מן הדמאי אלא אם כן היה ניכר כמו שבארנו
ע"כ ובפירושו כתב כל המשתמש ח"ל שהיא קרובה לא"י שהחזיקו עולי' בכל פעור מן הדמאי אלא אם כן היה ניכר כמו שבארנו
ארץ ישראל: ב בועישר את שהוא אוכל וכו' לשון הרמב"ם פ"ו מהלכות מעשר וזריך שיקבל עליו דברי אלו וכשיבאו עדים
נאמני' שיקבל דברי' אלו דברי' ושהוא רגיל בהם תמיד הרי זה נאמן: את שהוא לוקח לשון הר"ב על מנת למכור דאלו
על מנת לאכול הא תנא ליה רישא וכו' עד קרקעותיו ירושלמי: וכה דמכרש את שהוא מוכר לגשוף משום דבדיוקא דשהוא
לוקח שמעינן לפירושא דשהוא מוכר ואין להקשות לוקי' לאכול דריבא דפירות קרקעותיו ושהוא לוקח מהחרי' לאכול ושהוא
מוכר בין משלו בין משל אחר: דיש לומר דאת שהוא אוכל מפרות קרקעותיו לא היה ליה להנא למתע דזיל קריניה רב הוא
(דבריה י) עשר העשר את כל תבואת זרעך ופשיטא שאם יהיה נאמן סיהא מחזיק בדבר המפורש בתורה ואינו מתארח
עיין משנה ב' פרק ד' ובר"ש מקצ' על פלמו אינו נאמן לשון הר"ב שרי הוא אוכל דבר בלוי מתוקן וכי"כ הרמב"ם
שאינו נאמן שיאמר כי מה שאכלתי עמו היה מעושר מפני שהוא נוגע בעדוהו ע"כ וביין ברש"י ד' כר"ה דנכורות: ג דברי'
לשון הרמב"ם חבר נקרא ח"ס וכן יקראו לת ח חנדיא ונקראו בזה הכס כי חבר: זה לוב חברה נאמנות כי היא הנזרה לשם חבר
ע"כ: להיות חבר כתב הר"ב ואפילו ח"ס אינו נאמן לענין כהרוה עד שיקבל וכו' אלא ל"כ כן היה זקן וכו' ואין קבלות דפרי'
הפירות

אמ"ת פ"ג נ"ח
מכר ה"י
כ"כ ה"י
נ"ס הל"ה
ה"ה ח"י פ"ו נ"ח
ה"ה
ו"י פ"ה ח"ה
מכר ה"י
נ"ס

חברות נפחות משלשה אלא אם כן היה המקבל תלמיד חכם
 שאין צריך בפני שלשה וכו' עכ"ל ולכאורה נראה דא"כ
 בינייהו זקוק לתלמיד חכם דתלמיד חכם אף על פי שאינו
 צריך בפני שלשה צריך להרגיל עצמו שלשים יום אבל הוקן
 אינו צריך גם ליה אלא שאי

א יוסף מ"ח
 ע"ס ט"ח תוספת
 יב

אפשר לומר כן דהכי איתא בפרק
 ד' דזכורות דף ל' ע"ב ת"ר
 פבא לקבל דברי חברות צריך
 לקבל בפני שלשה חברים וקן
 ויושב בישיבה אין צריך לקבל
 בפני ג' חברים שכבר קבל עליו
 משעה שישיב אבא שאול אומר
 אף תלמיד חכם אין צריך לקבל
 בפני שלשה חברים ולא עוד
 אלא שאחרים מקבלים בפניו

לעם הארץ לחויבשו ואינו לוקח ממנו לח
 ואינו מתארח אצל עם הארץ ולא מארחו
 אצלו בכסותו רבי יהודה אומר אף לא
 יגדל בהמה דקה ולא יהא פרוץ בגדרים
 ובשתוק ולא יהא מטמא למתים ומשמש
 בבית המדרש אמרו לו לא בא אלו
 לבלל: ד' הנחתומים לא חיבו אותם
 חכמים להפריש אלא

אמר רבי יוחנן בימינו נפול רבי חנינא בן אנטיגנוס (שהיה כהן
 גדול) נשנית ומשנה זו (דאפילו תלמיד חכם צריך לקבל) ומפר'
 רבי יוסי דטעמא דמיו' שחרב בית המקדש נפשו כהני' סלסול
 (מעלה) בעלמן שאין מוכרין את הטהרות לכל אדם ועינינו
 הרואות דדברי הר"ב מעורבי' דמ' שבתהלה ואפילו היה תלמי'
 חכם וכו' אלא אם כן היה זקן וכו' הם דברי ת"ק. ומשחרב
 בית המקדש ומ' ש' אחר כך דתלמיד חכם אין צריך בפני שלש'
 וכו' הם דברי אבא שאול וקוד' שחרב בית המקדש אי' נמי אף
 לאחר שחרב בית המקדש וכרבי יהודה שהקפיד על בנו של ר'
 חנינא שלא רצה למסור טהרות לתלמיד חכם ואמר שמצוה
 ת"ח כדאית' התם ומכל מקומי שאומר זקן וסבירא ליה דתלמיד
 חכם צריך קבלה ומי שאמר דתלמיד חכם אין צריך קבלה
 דין תלמיד חכם שזה לדין זקן ואין חילוק ביניה' כלל ואין

זקן ויושב בישיבה והמקבל עליו דברי חברות צריך להרגיל
 עצמו שלשים יום ואחר כך יהיו בגדיו ומשקים שלו סחורים
 ואין קבלת דברי חברות נפחות משלשה חברים אלא אם כן
 היה המקבל ת"ח שאין צריך בפני שלשה ולא עוד אלא
 שאחרים מקבלים בפניו: לח

ויבש. דאין מוסרים טהרות
 לעם הארץ שאסור לגרום
 טומאה לחולין שבארץ ישראל:
 ואין לוקח ממנו לח אבל יבש
 לוקח ממנו שלא הוכשר לקבל
 טומאה כל זמן שלא בא עליו
 משקה ונאמן עם הארץ לומר
 הפירות הללו לא הוכשרו אבל
 אינו נאמן לומר הוכשרו אבל לא
 נעמאו: ולא יתארח אצל עם

הארץ. שלא יטמא ויבא ויטמא טהרות ולא מארחי' לעם הארץ
 אצלו בכסותו דכסות עם הארץ טומאתו חמורה מטומאת עם
 הארץ עצמו דחיישין שמא (ישבה) עליהן אשתונדה ובגדי עם
 הארץ מדר' לפרושי' אי' נמי לכך אתרו לא מארחו אצלו בכסותו
 דממגע עצמו יכול ליהרר טפי ממגע כסותו: אף לא יגדל
 בהמה דקה. שאסור לגדל בהמה דקה בארץ ישראל שלא ירעו
 בשדות אחרי': ולא יהא פרוץ בגדרו'. שסופו לבא לידי חילול.
 ולא יהא פרוץ בשחוק. דשחוק וקלות ראש מרגילין את האד'
 לערוה: ומשמש' תלמידי חכמי' בבית המדרש: לא באו אלו
 לבלל. דאין ענינ' נוגע לטהרות ואין הלכה כר"י: ד' הנחתומי'
 נחתו' חבר שלקח תבואה מעם הארץ שהיא דמאי' לא חיבו
 אותו חכמים להפריש אלא

לומר ולחלק דתלמיד חכם צריך הרגל. מה שאין כן הוקן דליתא לכו' סוגיא זו דהא דאין צריך לקבל טעמא מפני שאנו מאמיני'
 לו וא"כ הרגל למה לי וכן מוכח סם בהדיא. והרמב"ם בפירושו דכסף כאבא שאול לא הצריך שלשים יום אלא לשאינו תלמיד
 חכם ואינו לוקן אעפ"י בת"ח צריך קבלה ובהצדו מוכח יותר דלת"ח אין צריך שום הרגל לזקן: ורבי יהודה שמנינו דלא
 סלקא דעתיה להא דאמר רבי יוסי נהגו כהני' ס' סול וכו' מכל מקו' לא אמר שום דבר לחלק כלל. והר"ש כתב בדברי ת"ק
 וטעמו שהעמיק הירושלמי דלא תני הכם להא דאבא שאול. והרמב"ם בפירושו כתב דאבא שאול אבל בהצדו פרק עשירי
 מהלכות משכב ומושב סוסק כת"ק ומשחרב בית המקדש: אינו מוכר לעם הארץ לח ויבש. לשון הר"ב שאסור לגרו' טומאה
 וכו' ועיין מ"ש במשנה' כרק' ו' ועוד במשנה ט' פרק ד' דעכו"ס: ואינו לוקח ממנו לח. כתב הר"ב אבל יבש וכו' ונאמן עם
 הארץ לומר הפירות הללו לא הוכשרו וכו' הכי תני בירושלמי וטעמא דהא דאין עם הארץ נאמן לומר שלא נטמאו לפי שאין
 בקיאיין בדקדוק טהרות וטומאות. ולפיכך אע"פ שהוא ישראל וישנו בתורה ובמצוות אינו נאמן לטהרות כמ"ש הרמב"ם בריש
 פ"י מהלכות משכב ומושב והלכך לענין לומר שלא הוכשרו נאמן לפי שאין זה צריך לשו' בקיאות לדקדק. ועיין מ"ש במשנה
 ג' פרק בתרא דמכשירין: ואינו מתארח אצל עם הארץ. ואפילו עישר את פירותיו בפניו וו"ש הר"ב והר"ש שלא יטמא וכו':
 ולא מארחו אצלו בכסותו. כתב הר"ב דכסות עם הארץ טומאתו חמורה וכו'. עיין משנה ה' פרק ד' דטהרות וסוף
 פרק ג' דחגיגה: בכסותו כתב הר"ב שמהא יבשה עליהן אשתונדה. ובגדי עם הארץ מדרס וכו'. וכ"כ הר"ש
 עיין מ"ש בס"ד בסוף פ"ב דחגיגה: אף לא יגדל בהמה דקה וכו'. כתב הר"ב שלא ירעו בשדות אחרי' ובסוף פ"ו דב"ק מפרש
 בענין אחר ושם אפרש בס"ד ד' הגדרותומים כתב הר"ב וכן הר"ש נחתו' חבר וכו' ודוקא בשמוכר לחבר וכו' אבל אם מוכר
 לעם הארץ וכו'. והא דמתן לעיל דאין חבר רשאי למכור לעם הארץ לח ויבש וכו' ודוקא לומר דכבא באם עבר ומכר לעם הארץ
 קאמרי' אפשר לומר דהפא' לאו דוקא אלא נאמן בלבד דודאי לא בעינן הכא אלא נאמן לטעמא טהרות ולא לענין טהרה עסקינן
 וכה"ג

אלא כדי תרומת מעשר. שהיא אחד ממאה אבל לא מעשר שני מתוך ששטריו הולך ונוגשו חובשים אותם בכל שעה ואומרי להם מכרו בזול לא הטריחו עליהם חכמים במעשר שני שטרחו מרובה שרריך לאכלו בירושלים ודוקא כשמוכר לחצר שהלוקח ישריש מעשר שני אבל אם מוכר לעם הארץ חייב להפריש מעשר שני קודם שימכור: החנונים. שמוכרים מעט מעט בחנות אינן רשאין למכור את הדמאי הואיל וכן משתכרים הרבה עליהם מוטל לתקן אי נמי מפני שרגילין למכור לתינוקות שלא יאכלו התינוקות דבר שאינו מתוקן: כל המשיעיים. שמוכרים בשופע הרבה ביחד: במדה גסה. לקמן מפרש כמה היא מדה גסה: רשאין למכור את הדמאי. דרך המוכרים הרבה ביחד להוסיף על המדה ולכן נקראו משיעיים שעושין מדה גדושה ומוסיפים על המדות ומשום הכי לא הטילו עליהם להפריש את הדמאי אלא על הלוקח מהם: סיטונות. הט

אלא כדי תרומת מעשר וחלה. החנונים אינן רשאין למכור את הדמאי. כל המשפיעין במדה גסה רשאין למכור את הדמאי אלוהן המשפיעין במדה גסה כגון הסיטונות ומוכרי תבואה: ה רבי מאיר אומ' את שדרכו להמדד (בגסה ומדדו ברקה טפל' דקה לגסה' את ל"א דהפך שדרכו להמדד ברק' ומדד בגסה טפלה גסה לרק') אידה היא מדה גסה' ביבש שלשת קבין. ובלח דיגרי. רבי יוסי אומר' סלי תאנים וסלי עגבים וקופות של ירק כל זמן שהוא מדברין אכסרה פטור:

פרק ג מאכילין את העניים דמאי ואת האכסניא גמליא

דמאי רבן הסוחרים הגדולים הקונים תבואה מצעלי התבואה ומוכרים אותה לחנונים במדה גסה. ה את שדרכו להמדד בדקה ומדדו בגסה גרסינן. טפלה דקה לגסה. ופטור כשהוא מוכר בגסה ולא אמרינן כיון דדרכו למוד בדקה חייב אף כשמודד בגסה: ובלח דיגרי. מדה שיש בה מה שהוא שזה דיכר לפי שלא היתה מדה ידועה ללח שהשער משתנה תמיד לכך שערו בדמים: אכסרה. לא במדה ולא במשקל אלא לפי האומדן פטור דהוי כמוכר בגסה ואין הלכה כרבי יוסי:

פרק ג מאכילין את העניים דמאי. אפילו הן חברים וזריך להודיען והרונה לעשרן יעשרן: ואת האכסניא. חיל של מלך ישראל העובר ממקום למקום ומוטל על בני המקום לפרנסם מאכילין אותם דמאי בזמן שהיא עוברת אבל אם לנו שם בליה חייבין לתקן: רבן

הולך אחר הדבר הנמכר ע"כ. והר"ב מפרש על פי גירסא האחרת. ומ"ש ופטור כשהוא מוכר בגסה ולא אמרינן וכו'. כ"כ הר"ש וטעמו כראיה לי דרבי מאיר הולך אחר המדידה היא ולא אחר הדבר הנמכר מה שהוא ובסדר הוושג' בירושלמי בגירסת הר"ב אבל בגמרא שם הובאה בגירסת הרמב"ם. וכן תני רבי חייא כגירסתו: דיגרי כהב הרמב"ם ששור גדוה ששם זווים מכסף ומשקל כל זון ששה עשר שעורים ע"כ. וזו שכתב רונה לומר מעה כמו שכתב במשנה ו' פרק ו' דפאה: פרק ג מאכילין את העניים. וטעמא כתב הר"ב בפ"ק משנה ד' וריש פרק ו' דבו כות' ומ"ש הר"ב בהרונה לעשרן יעשרן עיין בפרק ה' משנה ה' ועיין עוד מה באכתוב בסוף מהכיתין בס"ד:

במשנה ח' פרק ה'. ועיין בסוף פ"ו. ועוד אפשר לומר דהכא חליבא מאן דסבירא ליה דמוטר לגרוס טומאה וכו' פי' לה בחבר וכו'. ועיין מ"ש בסרקו' משנה ו': כדי תרומת מעשר וחלה. מפורש בריש פ"ה ומ"ש הר"ב

מס' פ"ה
ב' כ"ט
ג' ס' הלכה ב'
ד' ס' הלכה ג'
ה' הברכות פ"ו
ו' ס' קכ"ו
ז' פסחים לה'
ח' מיר' ב' י"ז
ט' ב"ב ג' ס"א
י' מה שכתב הר"ב

מתוך ששטריו המלך וכו' גמרא פ"ק דיומא ולקמן בריש פרק ה' מפרש הר"ב דהכא בנחתומים המוכרים במדה דקה עכקינן ומהני תרי טעמי דמפרש הכא בחנונים לכך חייבוהו בתרומות מעשר וחלה כמ"ש שם ופטרוהו ממעשר שני מתוך ששטריו וכו' כמ"ש הכא ולא קפדינן אחינוקות בטבול למעשר שני בדמאי: הסיטונות כתב הרשב"ם בסוף פרק ה' דב"ב סיטון חטין בלשון יון ומשום שקונה הרבה חטין ביחד קורא לו סיטון ע"כ. והוסיף הר"ב (נ"ל הכי) ועל זה נקרא כל תגר גדול בין מיד' בין מלח סיטון שהו"ש יוני למוכ' סחורו' הרבה ע"כ. אבל התוס' דב"ב דף מ"ח מ"ח ע"א כתבו דלא נקרא סיטון אלא מוכר בלח. ונראה לי ראייה לדבריהם מדתנן הכא הסיטונות ומוכרי תבואה דש"מ דסיטונות לאו מוכרי תבואה הן שהיא ביבש. ולשון הר"ב שכתב סיטונות הם הסוחרים גדולים הקונים תבואה וכו' אינו יכול לישבו דהא ומוכרי תבואה תנן. ולשון הר"ש הסיטונות דרכן לקנות סירות מרובין ומוכרין לחנונים. וגם זה הפירוש דוחק דאם כן תרמי ביבש לזה לי. ועוד דלקמן מפרש מתניתין גסה דלח ולהר"ב וכו' ש' לח מאן דכר שמים: ה את שדרכו להמדד בגסה ומדדו בדקה טפלה דקה לגסה וכו'. פירוש הרמב"ם כל הדברים שדרך בני אדם למכור במדה גסה מותר לו למכרן דמאי ואף על פי שהוא מודד במדה קטנה ח"ש טפלה דקה לגסה ואם הדבר נמכר ממה שדרך בני אדם למדוד אותם במדה דקה שאינו מותר למכרו בדמאי כמו שאמרתי לא יהיה מותר לו מכירתו דמאי ואפילו למדוד אותה במדה גסה שר"מ

הוא מוכר כשהוא מוכר בגסה ולא אמרינן וכו'. כ"כ הר"ש וטעמו כראיה לי דרבי מאיר הולך אחר המדידה היא ולא אחר הדבר הנמכר מה שהוא ובסדר הוושג' בירושלמי בגירסת הר"ב אבל בגמרא שם הובאה בגירסת הרמב"ם. וכן תני רבי חייא כגירסתו: דיגרי כהב הרמב"ם ששור גדוה ששם זווים מכסף ומשקל כל זון ששה עשר שעורים ע"כ. וזו שכתב רונה לומר מעה כמו שכתב במשנה ו' פרק ו' דפאה: פרק ג מאכילין את העניים. וטעמא כתב הר"ב בפ"ק משנה ד' וריש פרק ו' דבו כות' ומ"ש הר"ב בהרונה לעשרן יעשרן עיין בפרק ה' משנה ה' ועיין עוד מה באכתוב בסוף מהכיתין בס"ד: האכסניא פירש הר"ב חיל של מלך ישראל וכו'. אבל אם לנו שם בליה חייבין לתקן: דשירובין בס"ד: כמגאו

נמצאו כל האדם אוכלין מתוקין כתב הר"ב וב"ש
 לטעמייהו דאמרי וכו' בפרק ג' דברכות דף ת"ז (ובשב"ק') :
 ובסוף פ"ק דעירובין ובפ"ג דעירובין דף ל"א אמר רב הונא
 תנא בית שמאי אומרי אין מאכלין את העניים דמאי :

א"כ תנא י"ג
 ב"ש פ"א הל"ג
 ע"כ

והרוצה לתקן יתקן כתב
 הר"ב בשם הרמב"ם
 שלא הותר דמאי לעניים אלא
 כשאוכלין אכילה אחת אצל בעל
 הבית אבל הפירות שיבאו לידם
 וכו' ולשון הרמב"ם בפירושו
 אבל כשיחלקו עליהם הקופה
 וכפל לכל אחד מהם חלק טוב
 וזכו ברשותו וכו' עכ"ל והלכ' **ב**
 לא קשיא אדתן בפרק קמא
 משנה ד' דמערבין בדמאי במגו

דמאי ליה וכו' דאין צריך לערב בחלק טוב ברכ כפי שטור
 ואע"ג דעירובי תחומין צריך שטור שתי סעודות כדתנן
 בפ"ה דעירובין אכתי לא הו"ל אלא כעני האוכל אצל בעל
 הבית דהא תנן בסוף פאה שנת נותנין לו מזון ג סעודות
 דהא כולל טעמא דמאכלין העניים דמאי אצל בעל הבית
 להרמב"ם כמ"ס כדי להקל עלינו הגדקה אכל קשה טיבא
 על הר"ב שפירש לעיל במאכלין את העניים וכו' והר"ב

במליאל היה כאביל את פועליו דמאי
 גבאי צדקה בית שמאי אומרים נותנין את
 המעושר לשאינו מעושר ואת שאינו
 מעושר למעושר נמצאו כל האדם אוכלין
 מתוקין וחכמים אומרים גובין סתם
 ומחלקין סתם והר"ב רוצה לתקן יתקן :
ב הר"ב רוצה לחזום עלי ירק להקל במשאו
 רא ישליך עד שיעשר הלוקח ירק

רבן גמליאל היה מאביל את פועליו דמאי . עניים היו ואין
 הלכה כר"ג דכיון דכתיב במונוחיהן נמצא פורע את חובו
 בדמאי : ואת שאינו מעושר למעשר . ונותנין לו ביותר
 מכדי מעשרותיו ונמצאו כל האדם אוכלים מתוקין וב"ש
 לטעמייהו דאמרי אין מאכלין
 את העניים דמאי : והר"ב
 לתקן יתקן שלא הותר דמאי
 לעניים אלא כשאוכלין אכילה
 אחת אצל בעל הבית אולם
 הפירות שזכו לידם חייבים הם
 לעשרן דמאי דיקא נמי דקמי
 מאכלין את העניים דמאי ולא
 תני העניים אוכלין דמאי כ"כ
 הרמב"ם : ב לחוס . לברות
 ולחקר ואין לו דומה במשנה :

להקל מחשאו . שלא יכבד עליו : לא ישליך עד שיעשר
 שחאי נמצא עם הארץ ויאכל את כסאיה מתוקין ונמצא
 נותן מכסול וכו' מילי צירק האגד דאי בשלא נאגד אכתי
 לא אתחייב במעשר . הלוקח ירק מן השוק . ונטל אגודות
 ירק בידו ששיתן ידועה כך וכך . אגודות פסרות ולאחר
 שנטלן נמלך עליהן להחזירן לחובר . לא

לעשרן יעשרן ואם כן היינו כך דסיפא והר"ב לתקן יתקן .
 וכו' אלא דלעול' הר"ב לתקן יתקן ו"ה הר"ב לעיל מן בירושלמי הוא וקשיא על הר"ב' :
 כתב שם בפרק העשירי מהלכות מעשר מותר להאכיל את העניים ואת האורחים דמאי וצריך להודיען וכעני
 הם רצו לתקן יתקן . גבאי צדקה גובין סתם מכל אדם ומתקין סתם והר"ב לתקן יתקן ע"כ . ולענין דקדוקו מדקמי
 מאכלין ולא תני אוכלי וכו' נראה לי דלמדי תנן מ' אכילין דרשאי לתת לתוך ינם מה שאין כן רופא חדר אינו רשאי לתת
 לתוך ידו של מולה דמאי של החבר אף על גב דבשל חולה רשאי כדפסק שם הרמב"ם מהירושלמי . ואפשר נמי דהכא
 אפילו מאכלין לתוך פיה אף ע"ג דבשל חולה אינו רשאי בעניי הקולו יותר . אבל נראה לי יותר פירוש קמא דלתוך ידו
 אשתעוין מלומר דהקילו בעניי יותר מחולה . ב לא ישליך עד שיעשר . כתב הר"ב בוכי מילי צירק האגד דאי בשלא
 נאגד אכתי לא אתחייב בדמאי . ומסיי' הר"ב דתנו (בפרק קמא דמעשרות) ירק האגד משיאגד . וקוד' לכן טימסליך הרי
 מפיקרו והפיקר לא דמי למודר בגס דמאיין בפרקין דלעיל שטור מלעשר והוכיח דהיינו אותם שינאלם מלקט מעט מעט
 ששליך והפיקר לא דמי למודר בגס דמאיין בפרקין דלעיל שטור מלעשר והוכיח דהיינו אותם שינאלם מלקט מעט מעט
 דהיינו דקה ע"כ . והיינו נמי טעמא דסוף פרק קמא דפאה דלא חזי שנתחזרה התבואה אינו נותן משום הפקר : ונבמלך חזר
 בעלפנו מת"גם אישך אמלטיך . הרמב"ם : ע"י שיעשר . כתב הר"ב דמאי אגביהו וכו' לטעמיה אול כמו שפסק במשנה ד'
 מפרק קמא דקידושין שכל שדרכו בהגבהה אינו נקבה אלא כלומר שלא קיאו בדין הקנייה וכו' דכבא בתרא . ואף על גב
 דסיפא דמתניתין תנן מפני שלא משך לא דוקא אלא כלומר שלא קיאו בדין הקנייה הם במשיכה וכהאי
 גונא תירנו בתו שזות כבא ב"ה דף פ"ז עמוד א' בדבור המתחיל אכל וכו' ובפרק מי שמתן סריך מילוגמא דשטריו והא לא משך
 לאו דוקא נקב משך אלא כלומר והא לא הגביה ע"כ . וכן צריך לתקן בסוף שביעית כמ"ס שם כשיעמא דמאי . ועיין במשנה
 ז' פרק ה' דבבא בתרא . וז"ה הר"ב במשניותיו כבר קנה במשיכה או בהגבהה . ומעתה לוי קשיא נמי על הרמב"ם שהוא פוסק
 בפרק ג' מהלכות מעשר העתיק משנתנו כלורתה תשך . ובפירושו גם כן כתב דמטלטלים אינם נקבי (בנתינת) ממון אבל עיקר
 זכותא במשיכה אלא קשיא דמשיכה לאו דוקא אלא שהא לא לו לשון משיכה לקנייה ואפי' כי איכא בהגבהה . וז"ל הרמב"ם בפירו'
 משנה ד' פרק קמא דקידושין כל מה שדרכו בהגבהה אינו נקבה אלא בהגבהה או בחיובא בהגבהה . ועיין
 מ"ש שם ושנה ה' בשם הר"ן :

ל"ה
 אגבה
 אלא
 אולם
 כך וכך
 עומד
 ולא
 משאו
 יציע
 להוציא
 שלא
 דבן
 דמאי
 צדקה
 לחברו
 לו בגב
 בגסה
 לחברו
 שיודיע
 אסור
 יוקי
 שטוחן
 בחוק
 החליטו
 שאין
 ולכח
 חופה
 ופירות
 אדם
 חייבין
 שכן דמ
 ישראל
 כל
 ג הב
 ונבמלך
 להצניע
 שירכה
 הקדש
 רבי
 ד למי
 חזן ממר
 3

לא יחזיר עד שיטער ויתן לו דמי המעשר שהוא זכרי דמי
אבדיהו נעשו שלו ונתחייב עליהן לעשר : שאינו מעשר
אלא מנין . האי מעושר הוי פירושא מחוסר כלומר כבר קנה
אותם בהגבהה ולא היה מחוסר אלא למנותן שכבר היה ידוע

כך וכך אגודות בפרוטה : היה
עומד ולוקח . ולא נטלם בידו
ולא הגביהם : טוען אחר
משאוי אחר של ירקות : ג לא
ינטיע עד שיטער . דאסור
להוציא מידו דבר שאינו מתוקן :
שלא יאדו . ולא נתכוין לזכות
בין : שאין אדם רשאי למכור
דמאי . כגון במדהדקה דאמרי
בפרקין דלעיל . לא יטלה
לחברו דמאי . בדקה אבל שולח
לו בגסה כיון שרשאי למכרו
בגסה : דבי יוסי ממיר . לשלוח
לחברו ודאי אפילו בדקה ובלבד
שיודיעו ומודה רבי יוסי שבדמי
אסור בדקה ואין הלכה כרבי
יוסי : ד לטון וכו' . לכותי
שעומן הקבואה : הרי הן
בחוקתן . דלא חשדי שמה
החליפו אלו המתוקנים בחמרים

שאין מתוקנין : לטון עכו"ם דמאי . לעכו"ם חשד להחליף
ולכתור דאשכחיי יוכה בראש הר גרויים לכותים שהיו עובדים
חופה כותי הרי היא כעכו"ם : אצל העכו"ם כפירותיו .
ופירות של עכו"ם פטורים מן המעשר ורישא משני שדרך בני
אדם להוליך קופות רבות של חטים ולהניחן אצל הטון
מייטיגן שמה נתחלפה קופה זו בקופות אחרות של ישראל
שאין דמאי אבל פירות לא יכא למימר שמה החליטן בפירות של
ישראל אלא שמה החליטן העכו"ם בפירותיו לפיכך הרי הן
כפירותיו של עכו"ם : רבי

עד שיטער . כתב הר"ם . בירושלמי ולא נמצא עושה
הקלה לבאין אחריו פירוש שיסכרו הכל דמאי ופירשו
ממה שתקן זה שהיא פטור על השאר שהוא חיוב ומשני עושה
אותו צבור לפניו וקבעם לתוך פירותיו ע"כ . וחו בירושלמי

ולא כן חני קובע הוא אדם
מעשרותיו של חזירו לתוך
פירותיו ואפילו עושה תקלה
לצדאים אחריו :
שאינו מחוסר . גירסת
הר"ב והר"ש מעושר
המשהה

ורקמן השוקונמלך להחזיר לא יחזיר עד
שיטער שאינו (המפוסר) מהוסר לא מגין .
היה עומד ולוקח וראה טוען אחר יפה כמנו
יותר להחזיר מפני שלא משך : ג המוציא
פירות בדרך ונטלן לאוכלן ונתן
להצניע לא יצניע עד שיטער . ואם
מתחלה נטלן בשביל שלא יאבדו פטור .
כל דבר שאין אדם רשאי למכרו דמאי
לא ישלח לחברו דמאי . רבי יוסי בתיר
בודהא ובלבד שיודיענו : ד הכולין
חטים לטון כותי או לטון עם הארץ
בחוקתן למעשרות ולשביעית . לטון
עכו"ם דמאי . הנפקיד פירותיו אצל
הכותי או אצל עם הארץ בחוקתן
למעשרות ולשביעית "אצל העכו"ם
שמעון

התחסר ורתיא כח"ד דלא בעינן או לחלק דממילא תשמע
וכדאיתא פרקו' דצ"מ דף צ"ד . וז"ש עשר שלא תתחסר היינו
כפי הענין אבל הדרשא תדרש עשר תתחסר כלומר עשר
או תתחסר :
היה עומד ולוקח . כתב הר"ב ולא נטלם וכו' . פירש
הרמב"ם אבל היה המוכר מונה ומיחד אותם לקונה
ע"כ . ונתן לשון מוכר להחזיר היינו להחזיר מן היחוד .
אי נמי אידי דרישא נסיב נמי בסיפא לשון להחזיר :
טוען פירש הר"ב משאוי . וזאת המלה בלשון הקדש טענו
אח צנורכס (בראש פ"ה) רמב"ם :

המוציא פירות בדרך . ונקבעו למעשר . דומיא דפירוש קר"ב במתניתין דלעיל ובהכי אוקמה הרמב"ם למתניתין דהכא
כמו שגראין דבריו בפ"א מהלכות מעשר . ועיין בפרק ד' דמסכת מכשירין :
והצניע לא ינטיע עד שיטער . וכ"ש אם יאכלם בעלמו שלא יאכל עד שיטער . דהא בהקבעו למעשר עסקינן
כמ"ס אלא קנ"ל דאף להוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן אסור . וז"ל הרמב"ם בפרק הנוצר נטלן לאכלן ונמלך
להצניע לא ישהה אותן עד שיטער כדי שלא יהיה תקלה לאחרים ואם מתחלה נטלן שלא יאדו הרי זה מותר להשהות אללו עד
שירצה לאוכלן או לשלקן או למוכרן ועשר אותן דמאי ע"כ : להצניע לשון הרמב"ם לשמור ולגנוז וזאת המלה מצויה בלשון
הקדש והצניע לכת עם אלהיך (ביב"ד) : שלא יאבדו . פירש הר"ב ולא נתכוין ליכוח זכין . עיין במשנה ג' פרק ג' דצ"ק :
רבי יוסי ממיר בודאי ובלבד שיודיענו . לשון הרמב"ם ר"ל כי הוא מוכר לו לשלוח טבל ולהודיע לנוי שישלחנו שהוא טבל ואינו
חושש רבי יוסי שמה אס נמיר לו זה ישלח לו ולא יודיענו ע"כ . ומדבריו למדנו טעם למ"ס בר"ב והר"ם תירושלמי דמודה
רבי יוסי שבדמאי אסור דמשום שהוא דמאי מודה רבי יוסי שיש לרוש שר אלא יודיענו . ועיין בריב"ב מהנה"מ :
ד למעשרות ולשביעית . ולא היו וואל"ל זו דהא נתקן בסוף פרקין דשביעית המירה להו . בההר"ה דד' יבדה הוכיני
דמאי בש"ס פ"ד דבכורות [דף ל' . ובג' ט"ג ג' . ושם במשנה דכ"ז בכ"ד דבכ"ז כ"ה וכו' וכו' בכל מקום
אין ממקומו של ר' יהודה : בפירותיו כתב הר"ב והרמב"ם ופירות של עכו"ם כטורים . ומוקי לה בדבורו כוף פ"א ג' מעשר .
בתפיקד חולן מתוקנים . וז"ל הר"ב ברישא שמה החליפו אלו המתוקנים :

וכו הוא בסדר המשנה
בירושלמי . ופירשו במחוסר
שכן לא יקפיד האומר מלומר
מעושר במקום מחוסר .
ומנאתי לו חבר בילקוט פרשת
ראה עשר תעשר שלא תתחסר .
ואין תימה כי העי"ן והחי"ת
ממולא בגרון והסי"ן והסמ"ך
ממולא השי"ט . וזה שכוספי
תיבת שלא לפי שאחרי שדרשו
כאלו כתב עשר תתחסר הוקשה
שאי אפשר לומר שיזהר הש"י
שיעשר ועל ידי כן יתחסר אלא
שהוא כאלו כתב עשר או
תתחסר ורתיא כח"ד דלא בעינן
וכדאיתא פרקו' דצ"מ דף צ"ד . וז"ש עשר שלא תתחסר היינו
כפי הענין אבל הדרשא תדרש עשר תתחסר כלומר עשר
או תתחסר :
היה עומד ולוקח . כתב הר"ב ולא נטלם וכו' . פירש
הרמב"ם אבל היה המוכר מונה ומיחד אותם לקונה
ע"כ . ונתן לשון מוכר להחזיר היינו להחזיר מן היחוד .
אי נמי אידי דרישא נסיב נמי בסיפא לשון להחזיר :
טוען פירש הר"ב משאוי . וזאת המלה בלשון הקדש טענו
אח צנורכס (בראש פ"ה) רמב"ם :

ה מעשר את שהוא נותן לה • כתב הר"ב דאין חכר מוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן ירושלמי • ונ"ע אמרילא תנן הכי לעיל בטוחין עכו"ם שנחשב להחליף בקופות אחרות של ישראל ונמצא שישראל אחר

שם הפירוש
למנוחין
הלכה
בגמרא
ע"פ
ע"פ

ורבי שמעון סבר דאף בפירות חיישינן שמה מחלפין בבית העכו"ם בפירות של ישראל אחר שכסס שישראל זה הפקיד פירותיו ביד העכו"ם כך יש לחוש שמה ישראל אחר מן החשודי על המעשרות הפקיד גם כן בידו ומחלפו אלו באלו ואין

כלכה כר' שמעון : ה פונדקית * שומרת הפונדק והולכי דרכים מתאכסנים אצלה : מעשר את שהוא נותן לה • דאין חכר מוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן : ולת שהוא נוטל ממנה • דאף על גב דעם הארץ אינו חשוד להחליף כדארמין לעיל הפונדקית חשודה להחליף שהיא מתכוונת לטובה ונמנה משלה שהוא יותר יפה לחבר ואומרת בלבה ראו שאכיל משלי שהוא חס ויפה לחבר ואני אטול את שלו הקר והגרוע : אין אנו אחרין לרמאים • כלומר אין אחריות הרמאים עלינו לשומרים שלא יאכלו דבר שאינו מעושר לפיכך

שמעון אומר דמאי : ה הנותן לפונדקית מעשר את שהוא נותן לה ואת שהוא נוטל ממנה מפני שחשודה לחלוף • אמר רבי יוסי אין אנו אחרין לרמאין אינו מעושר אלא מה שהוא נוטל ממנה בלבד : ה הנותן לחמורתו מעשר את שהוא נותן לה ואת שהוא נוטל ממנה מפני שהיא חשוד' לחלוף את המתקלקל אמר רבי יהודה רוצה היא בתקנת בתה ובושה מחתנה • מודה רבי יהודה בנותן לחמורתו שביעית שאינה חשודה להחליף להאכיל את בתה שביעית :

פרק

מודים • ואני אומר שזו הפונדקית גם בכלל הרמאים היא שוכנת לגזול • וזוהו מתיישב קושית התוספות דפרק קמא דחולין דף ו' שהקשו על פירוש רש"י בדברי תנא קמא דלטובה מתכונת • והאמר רבי יוסי לתנא קמא אין אנו אחרין לרמאים • והביא הר"ש ובהם שכתבתי הותרה הקושיא • ויחא לפירוש זה דאף תנא קמא סבירא ליה דאין אנו אחרין לרמאים דהא אשכחן הכי לרבן שמעון בן גמליאל במשנתו דריש פרקא ממוסכת מעשר שני • דסבירא ליה הלעיטוהו לרשע וימות ואין אנו חוששין שמה יאכל דבר איסור • והלכה כמותו כדאיתא בגמרא פרק מרובה דף ס"ט • וכן פסק הרמב"ם בפרק ט' מהלכות מעשר שני • אבל בירושלמי דמעשר שני ודסקרין • רבי יוסי ורבן שמעון בן גמליאל שניהן אמרו דבר אחד וכו' • מסתברא רבי יוסי יודי לרבן שמעון בן גמליאל וכו' • ורבן שמעון בן גמליאל לא יודי לרבי יוסי • לאן • משמע נדעת התוספות דלתנא קמא אף על גב דדמאי הוא סבירא ליה דאחרין אין לרמאין • ורש"י והר"ב פירשו בגמרא דלעיל • וכתב עוד הר"ש דלא דמי הכא לעלי ירק דלעיל (במשנה ב' דלא ישליך עד שיעשר) דהנותן אינו נוטל בגזל דאפקודי מסקרי להו •

אינו מעשר מה שהוא נותן לה ואם תקחנו הפונדקית לעצמה ותאכלנה כשאינו מתוקן אין לחבר מזה כלום ואינו מעשר אלא מה שהוא נוטל בלבד ורבי יוסי סבר דלגזול היא מתכונת ואין הלכה כרבי יוסי • ו המתקלקל • פת אן תבטיל שמתקלקל : אמר רבי יהודה היא וכו' קאמר רבי יהודה נמי מלתייה דרבי יהודה היא וכו' קאמר מפני שהיא חשודה להחליף את המתקלקל דברי רבי יהודה שרבי יהודה אומר רוצה היא בתקנת בתה וכו' : צנות לחמותו שביעית • צנות לה לאפות ולבשל בשנים השביעיות : שאינה חשודה להאכיל את בתה שביעית • דחמירא להו שביעית ואפילו אם יתקלקל לא מחלפין בפירות שביעית והלכה כרבי יהודה : פרק

שאין דרך חבר להיות מוציא מביתו דבר שאינו מתוקן • עד שיהא דמאי הוא סבירא ליה דאחרין אין לרמאין • ורש"י והר"ב פירשו בגמרא דלעיל • וכתב עוד הר"ש דלא דמי הכא לעלי ירק דלעיל (במשנה ב' דלא ישליך עד שיעשר) דהנותן אינו נוטל בגזל דאפקודי מסקרי להו • ו גבי פונדקית לא תני המתקלקל • היינו כדמפרש רש"י בפרק קמא דחולין לפי שאכסנאי תמיד סומך על הפונדקית לפיכך חוששת ציבור : אומר רבי יהודה וכו' • כתב הר"ב בירושלמי מפרש דקמיתא נמי מלתא דרבי יהודה היא וכו' קאמר רבי יהודה וכו' • וטו ההם ורבנן אמרי הנותן לחמותו כנותן לשפתו כהא דתני הנותן לשכנתו פת לאפות לו או תבטיל לעשות לו אינו חושש לו משום שביעית ולא משום מעשרות • ומה אני תמה על הר"ב שפסק כרבי יהודה ונמשך אחר הרמב"ם בפירושו שכתב והלכה כרבי יהודה בשני המאמרים שחכמים מודים לו • והרי התבאר בש"ס שחכמים חולקים עליו • וכו' והיה סתם לן התנא בסוף פרק ד' דבכורות ובחבורו פרק י"א מהלכות מעשר חזר בו ופסק כהקד רבנן : שאינה חשודה וכו' • עיין מ"ש במשנה ד' בסיעתא דשמיא : פרק

פרק ד הלוקח

פירות: בשבת יאכל על פיו
דמאי שבת עליו שמקוראים
לעבור עבודה ולסקר בשבת יותר מבחול: תרומת מעשר של
דמאי להכי נקט תרומת מעשר דמאי הארץ נחשדו עליה

פרק ד השבה

מוצאי שבת ר"ל ליל ראשון
אחר זאת הכובים אבל בין
השמשות במוצאי שבת אוכל על פיו מפני שלא נגמר היום
הרמב"ם: מוצאי שבת לא יאכל לשון הרמב"ם פרק

דסכרי אינה בזיהה כל זמן
שלא הופרש מעשר ראשון אבל
תרומה גדולה לא נחשדו עליה
ותרומת מעש' היא אחד ממאה
ובשורה למקומה לפחות ממאה
חורה ומדמעת: שאלו ואלו
על פיו: דמאחר שקרא לה שם
תרומה אימת דמוע על עיס
הארץ וירא לסקר וללכה כרבי
שמעון שזיר: ב המדיר את
חבירו שיאכל עמו דאחר ליה
קונס מה שאתה נהנה לי אם
אין אתה סועד אצלי: שם
הראשונה של סעודת נשואין
למחר ששאל
נתולה

פרק ד הלוקח פירות ממי שאינו
נאמן על המעשרות
ושבח לעשרן ושואלו בשבת יאכל על פיו
חשבה מוצאי שבת לא יאכל עד שיעשר
ר"א מצאו אמר לו אחד שאינו נאמן על
המעשרות מעושרין הן אוכל על פיו חשב'
מוצאי שבת לא יאכל עד שיעשר
תרומ' מעשר של דמאי שחורה למקומה
רבי שמעון שזירי אומר אף בחול שואלו
ואוכלו על פיו: ב המדיר את חבירו
שיאכל אצלו והוא אינו מאמינו על
המעשרות אוכל אמו בשבת הראשונה
ואף על פי שאינו ירו' נאמן) מאמינו על
המעשרות ובלבד שיאמר לו מעושרין
הן ובשבת שנייה אף על פי שנדר
ג רבי

מוצאי שבת ר"ל על הכל
י"ב מהלכות מעשר הרי זה לא
יאכל מאותן הפירות למוצאי
שבת עד שיעשר דמאי על הכל
על שאלו בשבת ועל הנשאר שלא
הקלו והאמינוהו אלא לצורך
אותו שבת עד כאן אבל
בחול לא האמינוהו בסתם
שאילת שבת משום דאיכא
למיגור אטו שאילת חול כך
מלאכי פירוש שהזכרתי:
עד שיעשר לשון הרמב"ם
ר"ל תרומת מעשר ומעש'
שני המחוייבים לדמאי כמו
שכארנו ע"כ: לפי שתרומת
מעשר גם היא מעשר מן המעש'
לכך קראו בכלל מעשר ועו'
מ'אנו גדרי רבי אלעזר במשנ'
ג' פ"ו מעשרות שם לכל תכנות
כהנה ואף לתרומה
גדולה ועיין פ"ו

אזי"ע"ב חס'
מעשר ה' א
כ"ט הלכה ב
ג"ט הלכה א
חולן ג'
כמות ל: ט
ה"ט הל' י

ממנו הנייה לא יאכל עד שיעשר:

מסנה ו' ועיין לשון הירושלמי שאעתיק במסנה ד' פ"ב דמעשרות: אמר לו אחד וכו' לא יאכל וכו' כסת דסו'
פ"ד דבכורות כל החשוד על הדבר לא דנו ולא מעידו ויר"ב סובר דזו וזו הלכתא נינהו וכומו שאכתוב במסנה וכו' ד' למקומה
כתב הר"ש סתמו (כדאמר) בירושלמי תרומת מעשר של דמאי שחורה למקומה מדמעת שלא במקומה אינה מדמעת (ר' שמעון
אומר בין למקומה בין שלא במקומה אינה מדמעת) וכך פלוגתא דוקא בדמאי ולא בדמאי עכ"ל ועיין לקמן: רבי שמעון
אומר לשון הרמב"ם וחכמים אינם מודים לו וכו' והיינו דתנן ר"ש אומר ולא אמר ר"ש והא דכתבו הר"ב והרמב"ם דהלכה
כרבי שמעון דגמרון פרק ד' דחולין ובשאר דוכתי אפסיק הכי כ"כ צ"מ ועוד בירושלמי אהא עובדא קמיה דרבי חנינא והור'
כרבי שמעון שואלו ואוכלו על פיו פירוש אם שהפרישה החבר או העם הארץ בפנינו לפי שידע שלא נאמינהו ונפלה
למקומה דהיינו ל"ט שמים הופרשה שואלין את העם הארץ אם כבר פיקנה ג"כ לעצמו שנמא' שלא היה נר"ך לתרומת מעש'
זאת להפרישה ואין כאן דימוע' וכומכין עליו מפני שאימת דימוע עליו כך פירש' בפרק ד' דחולין דף ע"ה גס הראב"ד
בהשגותיו בפרק י"ב מהלכות מעשר והרמב"ם מפרש שאם יפרוש עם הארץ תרומת מעשר לפנינו בתמלה ונפלה לפנינו
בין למקו' אחר בין למקומה (כמ"ש לעיל לר"ש דבירושלמי וכו' כ"כ צ"מ אבל לא נתן טעם למה פסק כר"ש וכו') מדמעת אם
יאמר העם הארץ שחור והתקינה אוכלין על פיו ופירש בעל כ"מ דהיינו שיאמר שנתערבה עם פירות חולין שלא במתכוין עד
שעלמה בק"א: ב המדיר פירוש הר"ב דאמר ליה קונס מה שאתה נהנה לי ור"ל משלי ועיין לקמן בדבור המתחיל
ובשבת שנייה וכו': חבירו בפרק ג' כתב הר"ש בפירוש הירושלמי חבירין מלשון חבירו ולא לשון הלמידי חבמים אלא בני
אדם דגייסי גבי הדדי קרי להו חבירים ע"כ והכי נמי אע"ג דהואיל נאמינו מאמינו וכו' א"כ הרי הוא אינו עם הארץ כי הם
מאמינים זה לזה אפילו הכי קרי ליה חבירו לענין דגייס ביה וכיוצא בזה כתבו התוס' בפרק ג' דסוכה מסנה י"א: בשבת
הראשונה פירש הר"ב של סעודת נשואין וכו' הר"ש ועיין בפירוש בריש פרק ז' פירוש אחר: ואף על פי שאינו מאמינו
ק"ל שהוא כפל ולגירסת ירושלמי מיושב קנט: ובשבת שנייה אע"פ שגדר ממנו הנייה כלומר אף על פי שההדרה
שאמרנו היתה באיסור הנייה ממנו כמ"ש הר"ב דאמר ליה קונס וכו' וכ"כ סס הר"ש אבל להרמב"ם אפיה כפשתא דריש'
המדיר וכו' פירוש ר"ל הנשבע על חבירו וכ"כ בחבורו פרק י"ב מהלכות מעשר וא"כ שסיר טנא בסיפא אע"פ שגדר הנייה
דהא אכתי לא איירינן בהדרת הנייה וצריכין לומר לפירוש הרמב"ם שמפרש שהשיעור דהיינו שעה אמן כדתנן בסוף פרק ג'
דמסכת שבוועות מפי אחרי' ואמר אמן: לא יאכל עד שיעשר אף על פי שאמר ליה מעושרין הן דלא דמי ללוקח פירוש
דלעיל דבשכר לקח והרי הן שלו. התירו לו שיסמוך בשבת על פיו אבל הכא לא התירו לו שיאכל עם העם הארץ על פיו
אלא בשבת הראשונה מפני דרבי שלום אבל אין

לחלק דלעיל בלקח פירות מעם הארץ ואין לו מה יאכל שהרי
 ספק הרמב"ם מהירושלמי דאפילו היה לו פירות מתוקנים
 מאותו המין ג אין אין צריך לקרות שם למעשר עני וכו' .
 פירש הר"ב דלא נחשדו עמי הארץ וכו' וסמכים אומרים

א כדריש פד
 חכא טו
 ב מיי ס"ג עב
 חסר הל' ג
 ב מיי ס"ב חכ'
 קבט הל' י

בהולא התירו לו לאכול עמו משום חיבה: ג אין צריך
 להוציא סם למעשר עני של דמאי . דלא נחשדו עמי הארץ על
 מעשר עני שהם יודעי שפירות הטבולי למעשר עני הם
 במיקה מפרושים ה' הו' ולוקחים אותן לעלמן : וסמכים
 אומרים אף על פי כן קורא לו

ג רבי ארי' ועור אומר אין ארם צריך
 לקרות שם למעשר עני של דמאי .
 וחכמים אומרים קורא שם ואינו צריך
 להפריש: ד' מי שקרא שם לתרומת
 מעשר של דמאי ולמעשר עני של דמאי
 לא ישרם בשבת . ואם היו כהן או עני
 לכווים לאכול אצלו יבוא

סם שהרי אינו מפסיד כלום
 בזה דאינו צריך להפריש וליתן
 לעני משום דעני הוא בזה
 מוציא מחסדו והמוציא מחסדו
 עליו הראיה: ד' מי שקרא
 שם לתרומת מעשר של דמאי .
 שאחר תרומת מעשר שאני חייב
 להפריש מכרי זה יהא מונח
 בצפוננו או בדרומנו ולא הפרישה
 ותרומת מעשר של דמאי דנקט לפי שהשראל קורא לה סם
 ונותנה לכהן ולוקח המעשר לעצמו אבל תרומת מעשר של
 דמאי אין ישראל קורא לה סם אלא הוא נותן מעשר ללוי
 והלוי מפריש תרומת מעשר ונותנה לכהן: לא יטלם . כדי
 ליתנם לכהן או לעני שבחצר ושנבוי שאסור ליתן מתנות
 לכהן ולעני בשבת בלמודים לאכול אצלו כלומר הרגילין
 לאכול על שלחנו שרי ובלבד שיודעי שהם של תרומת מעשר
 או של מעשר עני שאם אינו מודיע והם סבורי שמסלו הוא
 מאכילם הוה ליה כמאכיל אורחיו תרומה ומעשרות שהוא
 אסור

כהא קמפלגי מר סבר לא נחשדו עמי הארץ על מעשר עני
 דכיון דמונח דידיה הוא אפרושי מפריש יתר סבר נחשדו
 כיון דטריחא ליה מלתא לא מפריש וצירושלמי מפרש רבא
 בר הונא רבי אבא בשם רב האוכל פירותיו טבולין למעשר עני
 חייב מיתה מאי עמא דרבי אליעזר חכיון שידע שבטון
 מיתה הוא מפריש . מאי עמא דרבנן בלא כך קורא לו סם
 וא"ל להפריש כלומר בלא כך שישטות לך שמפריש . הא
 סני בקריאת סם הלכך אין לחוש אם נחמיר עליו לקרות
 ו מספיק מעשר עני' והיינו כהיא שיטה דמכות דרבי
 אלעזר סבר על מעשר ראשון ומעשר שני נחשדו דלא מפרשי
 הראשון משום תרומת מעשר דאית ביה . והשני משום דעני

אסוקי לירושלי' אבל מעשר עני מפרש ורבנן ס' ד' א' א' ו' א' א' ו' א' א' ו'
 עכ"ל הר"ש וכלומר הירושלמי הכי קאמר דרבנן לדבריו דרבי אליעזר קאמרי לדבריהם דסבירא דלא נחשדו והיינו דקאמרי בלא
 כך כלומר בלא זה שאמר נחשדו כס' חכמינו אלא שנפשוט וכו' לך שמפריש ולא נחשדו ה' סני בקריאת סם וכו' . והר"ב
 שהוסף על מלתיהו דרבנן דאמרי קורא לו סם וכתיב הוא אע"פ וכו' אינו מפסיד נמן מקום לטעות לומר דהכי סבירו להו'
 לרבנן והרי משורשת דדוקא רבי אליעזר הוה דסבירא ליה הכי . אבל אפשר שהר"ב סובר דירושלמי מולק עם הבבלי וסבירא
 ליה דאף לרבנן נחשדו ובפסטה דמיומרה דירושלמי . וא"כ הא דפירש בריש מכילתין אחיא כש"ס דבבליהוה דככא כירושלמי .
 ואף הרמב"ם בפירושו ובחבורו פרק ט' מהלכות מעשר כתב סבירת חכמי' שקרא סם למעשר עני גזירה משו' מעשר שני דהא
 מעשר עני בשלישית וששית במקו' מעשר שני שבשאר שני השבוע ע"כ ס' ל' כמי' דלא נחשדו לרבנן כמו הירושלמי והוסף טעם
 לשבח . אבל צ"ע דלא פירש כש"ס דידן וסוגיא זו נשנית עוד בפרק ואלו נדרו' דף ס"ד ע"ב רבי אליעזר סבר לא נחשדו עמי הארץ
 על מעשר עני כיון דאלו מפיקר נכסיה והו' עני ושקיל ליה הוא לית ליה פסידא ורבנן סברי נכסי לא מפיקר איניש דמרתה דלמא
 זכו בזה איניש אחרינא הלכך נחשדו ושנויה דרבה תרומיה דמתניתין וברייתא דכתם קאי נמי לאבוי והראב"ד לא השיגו בזה וגם
 בעל כ"מ לא העיר בזה כלום: ד' ב' שקרא סם וכו' . רוצה לומר בערב שבת וכן מפורש בהר"ש . וכתיב הר"ב שאמר וכו'
 יהא מונח בצפוננו או בדרומו ומסי' הרמב"ם בפירושו וסיים עליו: לתרומת מעשר וכו' כתב הר"ש ולחתי תרומה גדולה של
 ודאי ומס' ק משו' דלאו אורחיה להשקותה ורגילין להפרישה לאלתר אפילו הביאה לבית כדאמר בירושלמי פרק ג' דמעשרו' אי
 אפשר לגורן שתעקר אלא אם כן נתרמה תרומה גדולה וגם לפי שאין צריך לטרוח במדידה ואדרבה מצוה באומד עכ"ל . ועיין
 בדברי הר"ב ריש פרקו' ודלא חגי מעשר ראשון של ודאי לפי שאף על פי שקרא סם ויפרישה ויתנה בשבת לנוי אין לו בו תועלת
 בשבת זה שאינו יכול לקרות סם ולהפריש בשבת הפרומה שבמעשר דהו' כמתקן מנא כדתנן בפרק ה' דביצה: לא יטל' לשון
 הר"ב כדי ליתל' לכהן וכו' . ו"ל הר"ש ולא יטל' ולא דוקא אלא כלומר לא יטל' כדי ליתל' לכהן וכו' . וכך הם דברי הרמב"ם
 ור"ל להפריש המתנות אחר שקרא סם מערב שבת אינו אסור בשבת שאין אסור אח"כ אלא בהולכה המתנות לכהן ועיין במשך
 ד' פרק ו' ומה שאכתוב שם כס"ד וסא דאמרינן שאסור ליתן מתנות לכהן ולעני בשבת לפו' מסקנא דמכרס הר"ב במשנהו'
 פרק קמא דביצה אחיא כבית שמאי . ועיין עוד סם דמתנות דאמורן אין כל מתנות

אמר : ה אינו נאמן . דאשילו ימלא שלקה ממי שאינו נאמן מצי לאשתמוטי ולומר בעיני כיה נאמן אבל כי אמר ליה מאיש פלוני לא מצי לאשתמוטי דהא אינו רשאי ליקח מאמר : ר איש פלוני נאמן הרי זה נאמן . אף על גב דלא היה ראוי להאמינו כיון שהוא עצמו חסוד קולא היא סהקלו באכסנאי משום שיי נפש ודוקא כשאין מכור אדם עם אבל אם מכיר אדם עם לא יעול אלא מן המומחה : מי כאן מוכר ישן . שירא שמה יאכילוהו חדש קודם שיקריב העומר ורוב עמי הארץ אין חסודים על החדש והוי קדמאי דרוב עמי הארץ מעשרי הן הלכך לא החמירו עליהן כל כך דמיא שהם גומלים חסד זה לזה תמיד אתה עלי ואני תמיד עליך : ז החמרים . המביאים תבואה ממקום הוול לעקום היוקר : אין נאמנים . דודאי גומלים זה את זה ומשבח של חבירו בעיר זו כדי שישבח חבירו את שלו בעיר אחרת : ר' יהודה אומר נאמני . הואיל ורוב עמי הארץ מעשרים הן בדמאי הקלו משום חיייה של בני העיר שיבוי מוכרי תבואה ופירות רבלין ללא עם ואין הלכה כר' :

פ"ה הלוקח . מן הנחתום . כשהנחתום מוכר במדה גסה הלוקח ממנו חייב לתקן מה שהוא לוקח והנחתום שפור והא דתקן לעיל בפרק ב' שהנחתומים חייבים להפריש כדי שיעור תרומת מעשר וחלה הכס מייורי במוכר במדה דקה שמשני שהוא משתכר הרבה הטילו עליו לעשר אי נמי מפני התינוקות שלוקחים ממי שמוכר דקה כדי שלא יאכלו טבלים הטילו עליו לתקן מדהגסה ודקה משורשים לעיל ס"ב : נוטל

מקומו כהנה שוין זכר : ה ממי שהוא נאמן שירש הרמב"ם וז"ל . איש נאמן על טומאה וטהרה שאינו מאכיל איסור ולא טהא עכ"ל . ומה שסיים שאינו מאכיל איסור לאו בכל איסורין קאמר דכל ישראל בחוקת שאינם אוכלים דבר איסור אלא לענין יין בשר גבינה וחתיכת דג בלבד הוא שאמר . וכמ"ש בסוף פרק י"א מהלכות מאכלות אסורות . והכל לא איצטריך לאשמועין נאמנות האסורים דמכילתין לענין מעשרות וטומאה איירי . ולהכי בתחלה דבריו לא כתב איסור אלא לבסוף אשמועין מלתא דאיסור אגב אורחיה . ומיחו קשה דטומאה מאי שייכא הכא ורש"י פירש בפרק ה' דכבורות [דף ל"ג] ממי שהוא נאמן (שאינו לוקח מע"ה או שהוא לוקח מע"ה ומעשר דמאי כ"א פרש"י שלפניו) שלא לקח מע"ה או שה' לקח מע"ה הארץ ומעשר דמאי : הלך ליקח וכו' . אינו נאמן . ואין לומר דנהמניה במגו דאי בעי אמר שמאלו ולקח ממנו דאין זה מגו טוב שמתיירא שימלא בדאי אם יבא אותו פלוני וישאלהו זה ששלחו : ואמר לו אחד אינו נאמן איש פלוני נאמן כך העתיקו התו' פרק ב' דתבובות דף כ"ד ע"א ולשון הרמב"ם פרק י"ב מהלכות מעשר אמר ליה איש פלוני וכן הוא בס"א : הרי זה נאמן . כתב הר"ב קולא הוא שהקלו באכסנאי ירושלמי משני הכי דמקשה ועד אחד נאמן ומתניתין דריש פרקין מוכחת נמי הכי דאינו נאמן אף על של אחרים דהשיכה מולאי שבת לא יאכל על פיו וכסתם דכבורות כמ"ש ס"י . ועיין מ"ש במגנה ד פרה"ד כבורות : מיי כאן מוכר ישן . פירש הר"ב שירא שמה יאכילוהו חדש קודם שיקריב העומר וכו' . והקשו הפוס' בפ"ב דכתובות דף כ"ד דהוה ליה למימר של חבירו אינו חדש פלאמר אינו מתוקן (במשנה דלקמן) ועוד היאך קיה ממי ששלחו אצלו והלא הוא בעצמו אומר שאינו נאמן ועוד מדקא שאיל להאיך מי מוכר ישן מכלל מה שק"ס ממנו כבר היה חדש או שביעית והלא לא הלך אצלו אלא לפי שהוא נאמן . (ועוד הקשו מתניתין דלקמן ב"מ . שאכתוב שם בס"ד) ופירוש הקונטרס שלי חדש ואינו יבש כל זרבו דסתם ישן פוז מן החדש כדאמרינן באיזהו נסך היו חדות מד' וישנות חב' וישנות דלקמן לרבנא דר"י נקטיה עד כאן . ולשון הרמב"ם בפרק י"ב מהלכות מעשר נמי כפירוש הקונטרס שכתב שאל לו מי כאן מוכר ישן וכו' ביאר והוסיף יין מהאי טעמא דבמשוואה עסקין ויין ישן משוואה מן החדש כדאמרינן בפרק קמא דקידושין דף ד' לענין עבד עברי שלא תהא אתה שותה יין וכו' והוא שותה יין חדש . וכהאי גונא שינו באנות פרק ד' יש קנקן חדשוכו' :

ז רבי יהודה אומר נאמנים . פירש הר"ב בדמאי הקלו משום חיייהם של בני העיר ופירש רש"י ומסקינה טעמיהון דרבנן מצויין הן להפריש מעשר אחרת ע"כ . ועיין מ"ש במגנה ס' פרק ב' דכתובות . ומתניתין דהכא הקשו נמי הפוס' שהנאמני בדבור דלעיל על הפירוש דחד . משום איסור דאם כן הכל דהקילו הא תינת דמאי חדש וישן מאי איכא למימר : פרק ה' ש"ס

א כבורות לו
ב ס' כ"ד
ג כ"ד
ד כ"ד
ה כ"ד
ו כ"ד
ז כ"ד
ח כ"ד
ט כ"ד
י כ"ד

פרק ה'

ס

מגנה ס' פרק ב' דכתובות

תוספות יום טוב דמאי פרק ה ר"ע מברטנורה

פ"ה אחד

ממאה ממה שיש כאן . לשון הר"ב מכל מה שיש כאן משמע אף עם כדי שזור חלה וכו' . כבר כתבתי בפ' קמשה ב' מדתן התיס וחלת דמאי פטורה מן המעשרות מה שגראה בזה לדעת הר"ב :

הרי זה פירוש זה האחד ממאה יהיה בלד זה מעשר והיינו קביעות מקום ולא ידעתי למה אומר כאן בלד זה ולא בלפניו או בדרומו כדלקמן הכל מ"ס הר"ב שלא יפריש הוא כפי מ"ס הרמב"ם בפירושו אבל בחבורו פרק ט' מהלכות מעשר פסקה ה' כתב מפריש וכו' ומניחה בלד הפירות :

אמ"ל פ"ה ט"ו
תרומות כל כד
פ"ה ט"ו
ב"ר א"ל

נוטל כדי תרומת מעשר . דהיינו אחד ממאה וכדי חלה אחד ממאה ולא שפרישם מן הככר שלקח מן הנהחוס אלא קובע להם מקום ומניחם מחוברים במקומם : אחד ממאה ממה שיש כאן . מכל מה שיש כאן משמע אף עם כדי שזור חלה שפריש עשוי מעשר ומניח מפריש מעשר אף מן החלה : ושאר מעשר . דהיינו עוד תשעה סמוך לו הרי קבע מקום לכל המעשר ואותו אחד שקראתי לו שם מעשר תחלה עשוי תרומת מעשר על התשעה הסמוכי לו : והשאר חלה . ה' ממ"ח שהפרישתי חלה : מעשר שני בלפניו או בדרומו קובע לו מקום ואחר כך מחללו ואינו צריך להסיף אותם : ב' נוטל אחד משלשים ושלושה ושליש היינו שלישה ממאה ושלושה שטולשים בהם ג' שלישים שנים מהם לתרומה שהיא מרי ממאה ואחד לתרומת מעשר שהיא אחד ממאה ואומר על

אוקה היתה נטל אחד ממאה שיש כאן בין הכל דהיינו שלישים אוקה פאה : הרי הוא בלד זה חולין . פירוש ישאר חולין כמו שהוא עתה בטבלו בלד שני שלישים שעמו ובשאר דהיינו שני שלישים יהיו תרומה על הכל : מהחולין יש כאן דהיינו השליש שאמרתי עליו שיטור חולין : הרי זה בלד זה מעשר : ושאר מעשר דהיינו עוד תשעה סמוך לשליש זה אותם עשרה שלישים יהיו מעשר על ה' ופאה שלישים ולאו דוקא עשרה אלא מעט פחות כפי המגיע לשנים של תרומה : זה שעשיתי מעשר

מער קודם המעשר לכתחלה ע"כ . וזו"ש הר"ב לעיל אדתי נוטל כדי תרומת מעשר וחלה ולא שפרישם מן הככר עד כאן . והטעם מפוש בפירוש הרמב"ם שאי אפשר להפרישם קודם המעשר שהיא לו תרומה ע"כ . וכמ"ס בכ"מ שאם אין המעשר היאך יפריש עשירתו . (ויש שם טעות סופר שז"ל אבל תרומת מעשר קודם מעשר לא) ע"כ . ולפי שהפריש הוא לתרומת מעשר בלבד . אבל המעשר אין צריך להפריש דכיון שקרא שם נוטל תרומתו תו הוה הלוי המוציא מחצירו עליו הראיה הלכך קובע מקום ומסיים לאחד ממאה ולא לכל המעשר דהיינו לעשרה חלקים ממאה לפי שאחר כך יעטרך להפריש עוד אחד מהעשרה : ושתי קביעות מקום לשתי עשורים למה לי . אלא קובע לשזור אחד ממאה שזה יפריש אחר כך ואומר שאר מעשר סמוך לו בלא שזור רק קובע בהם . שאר מעשר סמוך לו : והשאר חלה ומעשר שני וכו' . כתב הרמב"ם והקשו ב"ם מפני מה הקדים הפרשת מעשר [ראשון] קודם החלה ואמרו כי הראוי להקדימה חלה על המעשרות כולם כי נתחייבו בה כשנכנסו בא"י והוא שאמר הכתוב (במדבר ט"ו) ויהי באכלכם מלחם הארץ תרומו . אבל אחרו אותה מפני שקרא הכתוב שם מעשר ראשון ראשית ולא קרא שם מעשר שני ראשית ולפיכך תקנו להפריש אחר מעשר ראשון וקודם מעשר שני ע"כ . ופי' הר"ם דראשון שקראו הכתוב ראשית כלומר שיש בה תרומת מעשר ותרומה קרויה ראשית ע"כ . ואל"ת והרי חלה נקרא גמי ראשית כדכתיב (שם) ראשית ערוסותיכם לא קשיא דתרומה נקראת (ברבים י"ח) ראשית דגניך והדגן קודם לעוסה :

בצפוניו או בדרומו . שכן דרכם של בני אדם בהושעת ידם ליקח ממה שלפניהם שגוקמים ממה שאצל מימינו או שאצל משמאלו ושכנגד ימינו הוא שמאלו של אותו דבר לכן מקדים לפינוגו כ"ל : ב' נוטל אחד משלשים ושלוש שלישים . שחולק המאה לב' חלקים ומכל חלק נוטל עשירית העשירית ושלוש העשיריות הן אחד מל"ג ושליש . והוה קל יותר משלשים יקח ג' חלקים ממאה שיצטרך לחלק הכבוד למאה חלקים . וגם הוא קל יותר משלש מתחלה לל"ג ושליש חלקים ונוטל אחד מהן אעפ"י שלשון המשנה כך משמע . נראה לפרש כמו שכתבתי לפי שהחלוקה היתה היא קלה ביותר אף מוז ודתן נוטל היינו כלפירוש הר"ב לעיל ולא שפריש וכמו שבארתי שם בס"ד . והרמב"ם פירשה גם כן : אחד ממאה . פירש הרמב"ם ותיהו נוטל היינו בלד זה ל' חלקים . ונראה לי שצריך להיות לשליש החלקים : חולין דהבא בתפריש גם תרומה גדולה ואסור לקרא מעשר קודם לתרומה גדולה כדתן בפרק ג' דתרומות להכי קראו חולין ולא מעשר כדלעיל . ועיין במשנה ז' פ"ה מה שכתבתי שם : ובאר חולין פירש הרמב"ם חלק ממאה מכלל זה . וגירסת הר"ב והר"ם מהחולין . זה שעשיתי מעשר וכו' . כתב הר"ב ולא שלישים שלם אלא חסר דבר מועט וכו' :

אוקה היתה נטל אחד ממאה שיש כאן בין הכל דהיינו שלישים אוקה פאה : הרי הוא בלד זה חולין . פירוש ישאר חולין כמו שהוא עתה בטבלו בלד שני שלישים שעמו ובשאר דהיינו שני שלישים יהיו תרומה על הכל : מהחולין יש כאן דהיינו השליש שאמרתי עליו שיטור חולין : הרי זה בלד זה מעשר : ושאר מעשר דהיינו עוד תשעה סמוך לשליש זה אותם עשרה שלישים יהיו מעשר על ה' ופאה שלישים ולאו דוקא עשרה אלא מעט פחות כפי המגיע לשנים של תרומה : זה שעשיתי מעשר

מער קודם המעשר לכתחלה ע"כ . וזו"ש הר"ב לעיל אדתי נוטל כדי תרומת מעשר וחלה ולא שפרישם מן הככר עד כאן . והטעם מפוש בפירוש הרמב"ם שאי אפשר להפרישם קודם המעשר שהיא לו תרומה ע"כ . וכמ"ס בכ"מ שאם אין המעשר היאך יפריש עשירתו . (ויש שם טעות סופר שז"ל אבל תרומת מעשר קודם מעשר לא) ע"כ . ולפי שהפריש הוא לתרומת מעשר בלבד . אבל המעשר אין צריך להפריש דכיון שקרא שם נוטל תרומתו תו הוה הלוי המוציא מחצירו עליו הראיה הלכך קובע מקום ומסיים לאחד ממאה ולא לכל המעשר דהיינו לעשרה חלקים ממאה לפי שאחר כך יעטרך להפריש עוד אחד מהעשרה : ושתי קביעות מקום לשתי עשורים למה לי . אלא קובע לשזור אחד ממאה שזה יפריש אחר כך ואומר שאר מעשר סמוך לו בלא שזור רק קובע בהם . שאר מעשר סמוך לו : והשאר חלה ומעשר שני וכו' . כתב הרמב"ם והקשו ב"ם מפני מה הקדים הפרשת מעשר [ראשון] קודם החלה ואמרו כי הראוי להקדימה חלה על המעשרות כולם כי נתחייבו בה כשנכנסו בא"י והוא שאמר הכתוב (במדבר ט"ו) ויהי באכלכם מלחם הארץ תרומו . אבל אחרו אותה מפני שקרא הכתוב שם מעשר ראשון ראשית ולא קרא שם מעשר שני ראשית ולפיכך תקנו להפריש אחר מעשר ראשון וקודם מעשר שני ע"כ . ופי' הר"ם דראשון שקראו הכתוב ראשית כלומר שיש בה תרומת מעשר ותרומה קרויה ראשית ע"כ . ואל"ת והרי חלה נקרא גמי ראשית כדכתיב (שם) ראשית ערוסותיכם לא קשיא דתרומה נקראת (ברבים י"ח) ראשית דגניך והדגן קודם לעוסה :

ומתחמתין

מעשר עליו והוא חלה ומעשר שני בצפונה או בדרומו ומחולל על המעורר :
 ג' הלוקח מן הנחתום מעשר מן החמה על הצוננת ומן הצוננת על החמה אפילו מטפוסין הרבה דברי רבי מאיר ר' יהודה אוסר שאני אוסר תמיו של אמש היו משל אחר ושל היום היו משל אחר רבי שמעון אוסר בתרומת מעשר ומתיר בחלה : ד' הלוקח מן הפלטר מעשר מכל טפוס וטפו' דברי רבי מאיר רבי יהודה אוסר מאחת על הכל מורה רבי יהודה בלוקח מן המנופל שהוא מעשר מכל אחד ואחד : ה' הלוקח מן העניובין העני שנתנו לו פרוסות פת או פלחי

מעשר עליו סוף טעם מעשר חלה עשו תרומת מעשר על השעיה השלישית ולא שלם חלה חסר דבר מועט ולהכי קאמר מהחולין שיט כאן דמשמע ולא כל החולין ומתני' איתא כאבא אלעזר בן ערק כל הבט כשם שיט לו לבטל הכיט רשות לתרום תרומה גדולה כך יש לו רשות לתרום תרומת מעשר ואיתו נמי שרי להפריש תרומת מעשר באומד בעין יפה צפרק כל המנחות באות מנה הלכך אותו שליט שהוא מפריש משלם אף על פי שהיה ראוי להיות חסר מעט בעין יפה הוא מפריש ושרי : ג' ומן הצוננת על החמה . אע"פ שהוא מעשר תן הרע על היפה סבר לה כר' אלעי דאמר התורם מן הרע על היפה תרומתו תרומה ובדמאי התירו אפילו לכתחלה : ואפילו מדפוסים הרבה . ולא חיישין שמא יתחולל קשה הנחתום תצואה ממי שהוא מעשר והיום ממי שאינו מעשר ומכאן מפריש על הפפור על החיוב דנחתום אחד צברא זבין אף על פי שהוא עושה מדפוסים הרבה : רבי יהודה אוסר כשנביהם של אמש או שנייהם של היום מודה רבי יהודה לר' מאיר דאפי' מדפוסים הרבה שרי דלא חייש לדפוסים אבל אחד של אמש ואחד של היום אפי' מדפוס אחד אוסר שאני אוסר וכו' : רבי שמעון אוסר בתרומת מעשר דאפי' שניהם של היום או של אמש כיון דבשני דפוסים הוא אמרינן מתירי גברי זבין את התצואה ושמה האחד עישר והאחד לא ומכאן מתירי מן הפפור על החיוב : ומתיר בחלה דבחה כולי עלמא מודו אפילו של אמש בשל היום ואפי' משני דפוסים דאי נמי מתירי גברי זבין לא חיישין שהרי אלל הנחתום מתחייבת בחלה שהוא גלגל את העיסה והלכה כר' שמעון :

ד' פלטר הוא הלוקח מן הנחתומים ככרות הרבה צבת אחת ומוכרין אחר כך בשוק אחד אחד : מעשר מכל דפוס ודפוס דברי רבי מאיר דסבירא ליה לר' מאיר פלטר מתיר הלזא נחתומי זבין ואינו אומרים דפוס זה קנה נחתום אחד והשני נחתום אחר ור' יהודה סבר פלטר אחד נחתום זבין ואף על פי שהם משני דפוסים כולן נגחתום אחד הן הלכך אם כולן משל אמש או משל היום מעשר מאחד על הכל כדיון נחתום : מנסוב' קונה תן פלטרין הרבה ומוכר לאחרים וכיון שהוא רגיל לקנות מאגשים הרבה פלוקח ממנו מעשר על כל אחד ואחד והלכה כר' יהודה : ה' הלוקח מן העני : המחזיר על הסתמים :

ומתניתין איתא כאבא אלעזר וכו' . ואיתבונמי שרי להפריש תרומת מעשר באומד וכו' ע"כ . וכלומר והשתא אין לנו צריכי' לפרש שלם חסר דבר מועט כיון דכלאו הבי מחטיטין כאבא אלעזר מדשרי להפריש הישראל תרומת מעשר בדולאי איירי מדמפריש תרומה גדולה וכו' כר"ס . וכן העתיקה הרמב"ם צפרק ג' מהלכות תרומה לענין דלאי . וטעמו דשרי להפריש תרומת מעשר באומד כתבתי צפרק ט' דכירות משנה ז' . ומ"ש כר"ס צפרק כל הנחתומות הוא דף כ"ד ע"כ :

א דמ"ט נ
 כמ"ט פ"ד ע"ב
 ח מעשר פ"ה
 ופ"ו פ"ה זכור
 ג' ה'
 ג' ז'
 ט ז'
 ט ט'
 ח ט' ז'
 ח ט' ז' ט' ז'
 ח ט' ז' ט' ז' ט' ז'

והשאר חלה הכי קאמר כדתי צירושלמי הרוצה להפריש תרומה ותרומת מעשר וחלה כחטב וכמה הן אחד מעשרים ואומר אחד מן' שיט כאן . וסיר' הר"ס אחד מן' דהיינו ה' סאה ממאה דשנים מהם תרומה גדולה ואחד תרומ' מעשר ושנים לחלה שהוא חטב ממ"ח אלא דכן אין החשבון

מזומאם עכ"ל . ור"ל לכך לא תני כך ולא כללנהו צדד צבא אלא תני בתחלה חשבון המזומאם יותר . ואחר כך קינר ותני ושאף חלה : ג' ומן הצוננת על החמה . פירש הר"ס דם"ל כרבי אלעאי דאמר הכותים וכו' וכותיה סתים לן תנא בסוף פרק דת' ומות . ועיין מה שאכתוב שם בס"ד :

במטפוסין פירש הרמב"ם כמו דפוסים לפי שהיו עושין הלחם בדפוסים ע"כ . ועיין בפירש"י לפ' תרומה רבי יהודה אוסר וכו' . פי' הר"ס דלא חייש לדפוסים . וסיר' הרמב"ם צמתיתין דלקחין כי הנחתום בעצמו המתקן הלחם אפשר שיעשה מעיסה אחד מיטע הרבה מן הלחם בדפוסים השתנים זה מזה : רבי שמעון אוסר וכו' . כתבו הרמב"ם והר"ס והלכה כרבי שמעון . עיין בסמוך :

ד' ר' יהודה אוסר מאחת על הכל כתבו הרמב"ם והר"ס הלכה כר"י . ולעיל פסקו הלכה כר"ס והלא ר"ס אוסר בשני דפוסים . ור' דשרי בפלטר משום דלא חייש לדפוסים . ובסוף הלכות מעשר פוסק הרמב"ם כר"י נחתום ובפלטר ולענין חלה פוסק ברש"י מה' בכורים להא דר"ס . ואם לא כווננו לומר הלכה כר"ס שא לא לענין חלה ובהא אף ר"י מודה גמ"ש הר"ס והוא מהירושלמי ואף ר"י מודה בה ומתני כן וכו' הנה לומר והלכה כר"ס בחלה שאין חולקים עליו . ודוחק לפירש דלעיל פוסק הר"ס כר"ס לענין הכל והכא פוסק כר"י לענין חלה לאסוקי לר"מ שצריך שיתן חלה מכל דפוס ודפוס שזה דוחק לפי שמסתמינו במעשר שנויה : ה' וכן העני ורונה לעשר דתתן ברש פרק ג' והרונה לתתן יתקן : פרוסות פת . לשון הר"ס לעני

פלחי דבילה. מחכות של דבילה: בולל ונוטל דורס החמרי
 או הגרוגרות ומערבן יחד וכן בכללים ומתערבים ונמצא
 הפרש מן החיוב דקסבר יש בלילה בדבר הוגש אבל פרוסות
 של לחם ופלחי דבילה אין בכללן ואמי לפרושי מן הפטור
 על החיוב: בזמן שהמתנה
 מרובה: בזמן שהכל נותנין
 מתנה מרובה: כלל התנות
 שיות או מועלת בלילה: אבל
 בזמן שהמתנה מועטת.
 כלומר שמתנה אחת מועטת
 מתבררת לא מהניא בלילה
 דלמא כל חד וחד לא מתרמי
 גדיה וחיישינן שמא מן הרוב
 מפריש על המועט כד נראה
 פירוש משנה זו בירושלמי:
 ו סיטן. סוחר הלוקח תבואה
 מצעלי בפנים הרבה ביחד ומוכר
 לאחרים במדה גסה: לא יעשר
 מזה על זה: דשמא מה שלקח
 מתנובשניה מאדס אחר קגאו
 ואמי לאפרושי מן הפטור על
 החיוב: ואפילו מאותו הסוג.
 כלומר מאותה קופה ודוולת לו
 במסכת כלים הסוגים הגדולים:
 ואפילו מאותו המין: דשניהם

לעני המחיר על הפתחים אלסון
 (ישעיה נ"ה):
 פלחי דבילה. לשון הרש כשנפיישו ודרוסות בעיגול
 מתעגל העיגול לפלחים
 עד כאן. ופלח מלסון פולח
 ובוקע (תהלים קט א):
 אבל בזמן שמתנה מועטת.
 לשון הר"ב כלומר
 שמתנה אחת מועטת מחברתה
 וחיישינן שמא מן הרוב
 מפריש על המועט: וכן כתב
 הר"ש. וכלומר דלא אחרמי
 לכל חד וחד ידיה הוילי ואין
 המתנות שוות ונמצא שהפריש
 מואחד על של שני ושמא זה חיוב
 וזה פטור. ולפי שלעולם
 המועט נכלל במרובה וכל
 דפריש מרובה פריש. הלכך
 נקטי שמא מן הרוב מפריש על
 המועט ואין הכי נמי דהשם
 בהפך נמי הוי שמא מן המועט
 על המרובה ושמא זה חיוב וזה
 פטור. אלא שדברו בהווה.
 ויש להרמב"ם בזה פירוש אחר
 וז"ל. לפי שנאמר מאחר שנתן

זה הנותן מתנה גדולה איש נדיב
 המעשר ונאמר שעל כל פנים הוציא המעשרות ויתעשר הכל
 דמאי ואם היתה מתנה מועטת נחשב עליו שהוא. על כל פנים
 כולי ולא עשר ולפיכך לא יתערב הכל שמא יפריש מדמאי
 על הדואי וזה אינו מותר כמו שיתבאר אח"כ עכ"ל. וסברתו
 שהנותנים מתנה מרובה הם בכלל רוב עם הארץ דמעשרים
 והנותנים מתנה מועטת יצאו מכלל זה וקרובים לודאי
 שאינם מעושרים. וכתב עוד והלכה כרי יהודה שהוא מפריש
 הרבה מהמוקדם וז"ל שהוא מפרש הדבר המוקדם:
 ו החיטון עיין בפ"ב משנה ד מה שכתבתי שם. ומה
 שכתב הר"ב ומוכר לאחרים במדה גסה.
 מסיים הר"ש דשרי למכור דמאי כדתנן לעיל בפרק ב':

פלחי דבילה מעשר מכל א' וא' ובתמרים
 ובגרוגרות בולל ונוטלי א"ר יהודה אימתי
 בזמן שהמתנה מרובה אבל בזמן שמתנה
 מועטת מעשר מכל אחד ואחד: ו הלוקח
 מן הסיטון וחזר ולקח ממנו שניה לא יעשר
 מזה על זה אפילו מאותו הסוג אפי' מאורו
 המין. נאמן הסיטון לומר משל אחד הם:
 ו הלוקח מבעל הבית וחזר ולקח ממנו
 שניה מעש' מזה על זה אפילו משתי קופות
 אפי' משתי עיירות בעל הבית שהיה
 מוכר ירק בשוק בזמן שמוביאין לו מגנות
 מעשר מאחת על הכל ומגנות אחרות
 מעשר מכל אחד ואחד: ו הלוקח טבל
 משני מקומות מעשר מזה על זה אע"פ
 שאמרו אין אדם רשאי למכור טבל אלא
 לצורך: ו מעשרין
 משל

שחמתים או שניה לבנה:
 קנה כאמן: ו מעשר מזה על זה.
 מעשר ובלבד שיהיה בזמן אחד ובתוך שנתו
 שניה זו על שנה חמרת: ומגנות אחרות
 מעשר מכל אחת מקומות.
 ששני המוכרים הודיעוהו שהוא טבל:
 בגון שנתערב לחברו חולין מועטין
 טבל זה תקנה עד שיעשר עליו ממקום אחר
 ולקח מותר למכור טבל אבל לא לעם הארץ
 ועם הארץ שנתערב לו חולין טבל
 כיצד הוא עושה הולך אלל חבר והוא
 לוקח לו טבל ממקום אחר ומעשר לו:
 ו משל

שחמתים או שניה לבנה:
 קנה כאמן: ו מעשר מזה על זה.
 מעשר ובלבד שיהיה בזמן אחד ובתוך שנתו
 שניה זו על שנה חמרת: ומגנות אחרות
 מעשר מכל אחת מקומות.
 ששני המוכרים הודיעוהו שהוא טבל:
 בגון שנתערב לחברו חולין מועטין
 טבל זה תקנה עד שיעשר עליו ממקום אחר
 ולקח מותר למכור טבל אבל לא לעם הארץ
 ועם הארץ שנתערב לו חולין טבל
 כיצד הוא עושה הולך אלל חבר והוא
 לוקח לו טבל ממקום אחר ומעשר לו:
 ו משל

מאותו המין. לשון הר"ב דשניהם שחמתים או לבנה.
 וסור ולקח ממנו פעם שניה הרמב"ם סוף הלכות מעשר:
 רשאי להוציא מידו בלתי מתוקן. דשמא לא יודיע ללוקח.
 לא שרשאי שאין אדם רשאי וכו'. ויש מפרשים אף על פי שאמרו
 אלא לצורך. כתב הר"ב בגון שנתערב לחבירו חולין מועטין
 מועט בחולין המרובין מדאורייתא דטבל ברוב ולא כחייבו
 מן החיוב על הפטור. כ"ס הר"ב מגמ' מנחות פ"ג דף ל"א.
 בירושלמי. וכן העתיק הרמב"ם בפרק ו' מה' מעשר. ונראה דלאו
 ש מעשרין עיין מה שכתבתי בריש פרק ד'. ובמנחות פרק רבי ישמעאל
 דף ס"ו עמוד ב'. איכא ברייתא דמתני' בהכי דיני
 על

פ"מ של ישראל על של עכו"ם. האי תנא סבר אין קנין לעכו"ם
בארץ ישראל להסקיע מן המעשר ורבי מאיר היא ואינה הלכה
דקיימא לן יש קנין לעכו"ם בארץ ישראל להסקיע מן המעשר
דכתיב (ויקרא כ"ה) והארץ לא תמכר ללמיתות הא אס
נמכר למותה היא : על של

משל ישראל על של עכו"ם. משל עכו"ם
על של ישראל. משל ישראל על של
כותים. משל כותים על של כותים.
רבי אליעזר ואוסר משל כותים על של
כותים : ר"י עציץ נקוב הרי זה בארץ.
תרם מהארץ על עציץ נקוב מעציץ נקוב
על הארץ תרומתו תרומה. משאינו
נקוב על הנקוב תרומה ויחזור ויתרום.
מן הנקוב על שאינו נקוב תרומה ולא
תאכל עד שיוציא עליה תרומות
ומעשרות : ר"י תרם מן הדמאי על
הדמאי מדמאי על הודאי תרומה ויחזור
ויתרום מן הודאי על הדמאי תרומה ולא
תאכל עד שיוציא עליה תרומה ומעשרות :
פרקו המהב"ר שדה מישראל. מן
העכו"ם. מן

כותים. פירות כותים ודאי
טבל מוכרים אותן דאע"פ
דכשאוכלין פירותיהן עשורי
מעשרי כשמוכרין אינן מעשרין
דלא חישי על לפני עור לא תתן
מכסול : רבי. אליעזר אוסר
משל כותים על של כותים.
דומנין דמעשר לנפסה ונמלך
ומוכרו ושמה האחד מעושר
והאחד לא ונמלא מפרש מן
הפטור על החיוב ובזמן הזה
הכותים עשאוהו כעכו"ם גמורי
לכל דבריהם : עציץ נקוב.
כלי שמימין פתוחו עפר וזרעיס
בו אס נקוב כדי שרש קטן שהוא
פחות מכותה הרי הוא כארץ
ופירותיו טבל גמור דאורייתא :
תרם מן הארץ. אפילו לכתחלה
כמי מצי לתרום ומשום סיפא
נקט לשון דיפטר : תרומה ויחזור

ויחרום. דמן הפטור על החיוב הפרש ולא תרומה היא הלכך
יחזור ויתרום ומל מקום כיון שקרא לה שהם תרומה נמנה לכהן
דלא לית לזולתי בתרומה ואין צריך להוציא עליה תרומה
מעשר כמו בסיפא משום דמדאורייתא לאו טבל הוא אבל מן
הנקוב על שאינו נקוב דין החיוב על הפטור הפרש התרומה
הוא טבל דאורייתא הלכך לא יאכל עד שיוציא עליהם
תרומה ומעשרות : ר"י מן הדמאי על הדמאי. דלמא האי
מעושר והאי לא מעושר. תרומה. ואין צריך לתקן את התרומה
כיון דספק הוא ורוב עמי הארץ מעשרים הן : מן הודאי על
הדמאי תרומה ולא תאכל. דהוי דומה דמריש מן הנקוב על
שאינו נקוב מן החיוב על הפטור שאם הדמאי מעושר נמלאה
התרומה טבל דאורייתא הלכך לא תאכל :

פרקו המקב"ל שדה. למחנה לשליש ולרביע כדרך
האריסין

על של עכו"ם. כתב הר"ב האי תנא סבר אין קנין וכו'
ורבי מאיר היא. וכ"כ הרמב"ם. וכך פירושו במשנה
ט"ז פ"ד דפאה. ועיין מ"ש שם : עוד מ"ש מדעת הרמב"ם
בסוף פ"ד דגטין. ומה שקשה מדלקמן בסוף פ"ק דעכו"ם

א פ"מ פ"ה
תרומוהו
שם הל' ד'
כ"ג כותים
קדושין מ'
מכתיב
ר"ע הל' י'
י"ג פ"ג
ל"ג פ"ג
י"ג פ"ג
ה"ה פ"ג
פ"ג פ"ג
פ"ג פ"ג

אפרש שם בס"ד. ומ"ש הר"ב
הא אס נמכר למותה. לר"מ
דרשינן בינושלמי והארץ לא
תמכר ללמיתות לחלטניה כלומר
דלא קת"ל קרא. שלא תוכל
למכרה לחלוטין להסקיע מן
המעשרות : על של כותים.
כתב הר"ב פירות כותים ודאי
טבל. וכ"כ בפרקו' משנה ד'
וטעמא דסבר תנא דידן דכותי'
גריאמתהו. ומה שכתב הר"ב
כשמוכרין אינן מעשרין דלא
חישי על לפני עור מסיים
הר"ש דדרשי ליה כפסטי' ומשום
גזול את הכתוב ואת הלוי נמי לא
חישי דהוי ממון שאין לו תובעתי'
ועוד משום דלא הוברר חלקן
כדתיבא בכסובר את הפועלים
(דף פ"ה) עשר תעשר ואכלת ולא
מוכר ע"כ. משל כותים על
של כותים. לכאורה הוה ליה

לשנות משל כותים על של ישראל כמו ברש"א. וכן שנויי
בתוספתא והא דתני משל כותים על של כותים משום ר"א
נסיב לה. ועיין פ"ד דביצה משנה ו'. רבי אליעזר אוסר
משל כותים על של כותים. כתב הר"ב דשמא האחד מעושר
והא' לא וכו'. וכ"ש דמהאי טעמא פליג (על) משל ישראל על
של כותים :

י עציץ מ"ש בפירוש הרמב"ם שחורשים בו. רוצה לומר
שזורעים בו. וכן בריש פרקין דלקמן כתבגם כן
ואחר כך חרשה לחטים ולשעורים. ונמלא כן בכתוב פרשת
ויגש אשר אין חריש וקציר ותרגם אונקלוס דלית זרופ
ואחלדא : דתכלית חרישה לזריעה.

תרומה. ועיין במשנה ה' פ"ג דמלה ומ"ש שם בס"ד. ומ"ש
הר"ב כיון שקרא לה שם וכו'. עיין משנה ו' פ"ו :
משאינו נקוב על הנקוב וכו'. ואם גם על שאינו
נקוב עיין מ"ש שם הרמב"ם במשנה דלקמן :

ולא תאכל וכו'. פירש הר"ב משום דהוי טבל דאורייתא. ואסור אף לכהנים כדתנן במשנה ב' פרק ח' דתרומות ודרשו
בספ"י פרשת קרח יכול יאכלו לויים וכהנים פירותיהן בטבולן תלמוד לומר (בפדבר י"ח) כן חרימוהו גם אהם. אהם
אלו הלויים גם אהם לרבות את הכהנים. וכתב הרמב"ם בריש הלכות מעשר ע"ד שיוציא וכו' כדעל הבית ואחר כך יתננה לכהן.
הרמב"ם : יא תרם מן הדמאי. תרומת מעשר דמאי וכו' דאי אף תרומה גדולה בכלל לכבי חנן סתמא : ויחזור ויתרום : כתב
הרמב"ם שהרי אפשר שאחד מהם טבל אכל אס תרם מעיץ שאינו נקוב על שאינו נקוב תרומתו תרומה לפי ששניה בערך אחד
ומיוב תרומה לשניהן מדרבנן ע"כ :

פרקו מן העכו"ם ומן הבית. לכאורה הוה ליה לשכות מן הבית ומן העכו"ם :

ושלק

יחלק לפניהם מ"ש הר"ב ואינו צריך לעשר אינו רוצה לומר אבל לתרו צריך דא"כ אין בין מקבל לחוכר אלא השאיל עם מעשר לכלל המתנות וכמ"ש כבר לעיל ריש סרק ד' ועיין במשנה ג' לפניהם כתב הרמב"ם בפירושו

ועל חנאי שיהיה החלוק לפני בעל השדה שידע שמה שתתלו הוא טבל וכ"כ בפ"ז מהלכות מעשר:

מעשר ונותן לו כתב הרב דמאי לפורע חובו מה שאין כן בנתן לו מאותה שדה וכו' דאדעתא דהכי יורדי החוכרים ומעיקרא בשל רשות המחכיר גדלים אין זה פורע ומהאי טעמא נמי לא הוי כמוכר טבל לעם הארץ וכמ"ש הר"ש וכו"כ לא כתב אם הלכה כן אבל הרמב"ם כתב דהלכה כרבי יהודה והטעם שכל מקום

ששנה רבי יהודה אימתי אינו בא אלא לפרש: **ב החוכר** שדה מן העכו"ם לא פירשה משנתנו דין כותי קוד' שעשאו' כעכו"ם מה דיני' אם כישראל או כעכו"ם ועיין לקמן בסמוך:

מעשר ונותן לו כתב הר"ב קנס קנסו וכו' ירושלמי וכתב הרמב"ם וזה העיקר בידינו הוא מה שאמר הכתוב (דברים) לא תכרות להם ברית ולא תחנם ובא הקבלה לא תתן להם מנייה בקרקע ולפיכך נדחוק אותם שלא ישכרו אותה ממנה עד שיצטרך למוכרה ע"כ והר"ש מפרש דמאן דמפרש בירושלמי מטעם קנס סבירא ליה דיש קנין לעכו"ם בארץ ישראל להפקיע מן המעשרות הלכך לא הוי לא קנס אבל למאן דאמר אין קנין וכו' מפרש בירושלמי דשורת דין שיעשר דהוי כפורע חובו בטבל שהעכו"ם לא יעשר מה שאין כן בחוכר מישראל שהישראל סופו להפריש דרוב עמי הארץ מעשרין סן ע"כ ואף למאן דאמר קנס לא אסרו לחכור דהא תני במשנה ג' סרק' דשביעית חוכרין ירין מן העכו"ם וכו' אלא אמרו החוכר יתן מעשר בדרך קנס: **ג כך** חולקים בתרומה ובמעשרות כך לשון הרמב"ם בסרק' מהלכות מעשר ואע"ג דבנוסחי המשניות ליתא לרבותא נקט דאפילו תרומה שאינה ראויה כלל לזר: אף המעשרות שלהן כבר כתבתי בר"ש סרק' ד' שהושאל עם מעשר לכל המתנות ועוד דהוי הכא רבותא דאפילו המעשר הראוי לזר שאכלה כמו הלוי אפילו הכי אין חולקין ועיין במשנה ה': שער' מנת כן באו' וכתב הר"ב דאן הלכה דבמה קנו ירושלמי התיבון רבנן לרבי אליעזר במה קנו' אמר להם אף אתם מודים שאם התנו ביניהם שהמעשרות שלהם אפילו התנו במה קנו' סתמו נעשה נאומר לו חלוש' מקרק' זה שחקקה לך מעשרותיך ובהכי קני' כדתני במשנה ו' סרק' מ' דבבא בתרא'

מן חכותי יחלק לפניהם החוכר שדה מישראל תורם ונותן לו אמר רבי יהודה אימתי בזמן שנתן לו מאורתה השדה ומאותו המין אבל אם נתן לו מושרה אחרת או במין אחר מעשר ונותן לו: **ב החוכר** שדה מן העכו"ם מעשר ונותן לו ר' יהודה אומר אף המקבל שדה אבותיו מן העכו"ם מעשר ונותן לו: **ג** בהקולו שקבלו שדה מישראל בשם שחולקין בחולקין בתרומה רבי אליעזר אומר אף המעשרות שלהן שעל מנת כן באו' ד"י ישראל שקבל מכתן ומרוי

האריסין: יחלק לפניהם ואינו צריך לעשר חלק בעל השדה אבל מניח לפניהם חלק שכן הקרקע כשאינו מעושר ולא חייבו חכמים לזקבל שיעשר על חלקו של בעל השדה ויתן לו מה שפסק עמו כשהוא מעושר מסני יטוב א"י כדי שלא ימנעו מלקבל השדות באריסין: החוכר

מקבל השדה בדבר קנין כך וכך כורין לשנה בין שהיא עושה הרבה בין שהיא עושה מעט: פורס ונותן לו' אבל לא מעשר דכל חוכר על מנת כן יורד לשדה טימן לו חכירתו מפורס הגדלי' בשדה בטבלס ומיאו משום דאין להסבות התרומה דאי אפשר לגורן שתעקר אלא אם כן תרמה משום הכי תורם ונותן לו ומכתב דמנכה לו התרומה מחכירתו דמאי שנא תרומה ממועשר: אמר ר' יהודה אימתי סגי לחוכר שיתרום לבד ואינו מעשר בטבת לו חכירתו

מאותו שדה ומאותו המין אבל אם נתן לו יחדה אחרת אף מאותו המין או ממין אחר אף מאותה שדה כגון שורע מקצת השדה מין אחר כשיעור חכירתו חייב אף לעשר דדמי לפרע חובו אי גמי' אין דעת (המחכיר) לקבל פירות עגולים אלא כשפורע לו מאותה השדה ומאותו המין: **ב החוכר** שדה מן העכו"ם קנס קנסו חכמים לחוכר שדה מן העכו"ם שהיא מעשר מה שנותן לו כדי שלא יהא שום ישראל חוכר שדה ממנו ות שאר בורה בידו ונותן כך יצטרך למכרה לישראל בדמים מועטים ובתקבל באריסות לא קנסו שומר הפזן עכו"ם בחכירות ובאריסות שדה של אבותיו שגולה העכו"ם מאבותיו וקנסוהו שיצטרך לעשר כדי שידחוק עצמו ויקנה מן העכו"ם שמתוך שהיא חביבה עליו שהיתה של אבותיו לא יניח לקבלה מן העכו"ם ביותר מן הראוי לה וכשיכבד עליו המעשר יקנה וכוותיה דר' יהוד' קיימא לן דלא פליג תנא קמא עליה: **ג** כשם שחולקין בחולין כך חולקים בתרומה כשנוט' בעל השדה מחצה ושליש ורביע ממה שהוציאה השדה נוטל גם כן מחצה ושליש ורביע מן התרומה והמעשרות המוטלות עליה ונותן הוא לכל כהן ולוי שירצה: אף המעשרות שלהן אם המקבל כהן כל התרומה שלו ואם לוי הוא כל המעשר שלו: שעל מנת כן ירדו לקבל שדה זו באריסות ואין הלכה כרבי אליעזר דאע"ג דעל מנת כן ירדו במה קנו: ד המעשרות

ירושלמי התיבון רבנן לרבי אליעזר במה קנו' אמר להם אף אתם מודים שאם התנו ביניהם שהמעשרות שלהם אפילו התנו במה קנו' סתמו נעשה נאומר לו חלוש' מקרק' זה שחקקה לך מעשרותיך ובהכי קני' כדתני במשנה ו' סרק' מ' דבבא בתרא' ד רבי

די המעשרות לבעלים • כהא אפי' רבנן דפליגי עליה דר"א
מודו דכיון דשדה של בעלים מקום מעשר שירי שיריה •
הקרתני • לשון קריה כלומר האיש היושב בקריה בכפרים
שכן דרך בני הכפרים לקבל שדה מבני הכרכים • יכול הוא
הקרתני וכו' • הלכך כל א'

נוטל חלקו במעשר שני וכן
הלכה • חתמקבל זיתים לשמן
ישראל שקבל זיתים מכהן או
מלוו • כשם שחולקין בחולין כך
חולקים בתרומה • ואע"ג דלעיל
לבעלים הכא שאני דלא קבל
קרקע אלא אילנות ורבנן לא
עבדי זיתים כקרקע • חו
למחצית שער • שימכר השמן
ויחלקו הרווח לאמצע •
המעשרות לבעלים • דר' יהוד'
עבדי זיתים כקרקע ואין הלכה
כרבי יהודה • ו לא ימכור אדם
זיתיו • זיתים שנתלשו מן האילן
ולא הוכשרו לקבל תומאה בגון
שעדין לא היועו זיעת המעטן
שהיא מכשירתן לקבל תומאה •
אלא לחבר • לפרוש המוחזק
לעבודות ולא ימכרם למי שאינו

חבר שלא ידרוך אותם בטומאה • אף למעשר • אף למי
שלא קבל עליו אלא לעשר אבל לא קבל עליו להיות מוחזק
לעבודות יכול למכרם דכיון דאכתי לא הוכשרו אימור שמה
יאכלום קדם שזיעו ואף על גב דרוב זיתים אין עומדין לאכלן
כך בעליה כל דהו דמניין לתלות תלין • ורמז' מוקי
פלוגתייהו דבית שמאי ובית הלל דב"ש סברי אסור לגרום
עומאה לחולין שבארץ ישראל וב"ה סברי מותר לגרום עומאה
לחולין שבארץ ישראל • וננועי בית הלל • ותיקון המדקדקים
במזות שהיו בבית הלל • ז אחד מעשר • נאמן על
המעשרות • ואחד אינו מעשר • אינו נאמן על המעשרות •
המעשר מעשר את שלו • מתקן החני מכל מה שגדל בכרם
של שניהם • וחלקו בכל מקום שהוא • בירושלמי משרש
דהכי קאמר וחלקו של חבירו דהיינו של זה שאינו מעשר
בכל מקום שהוא דמאי הוא ומשום דאין ברירה מיישינן
שמה חני חלקו של המעשר ביד חבירו שאינו מעשר וחני
חלק חבירו בידו הלכך אף על פי שכבר תקן החני מכל מה
שגדל בכרם מייב לסקן בתורת דמאי חני חלק חבירו שבידו •
ח טול

ר רבי ישמעאל וכו' • מעשר שני וכו' • כהכר' ש' ירו'
על דעתיה דרבי ישמעאל אלו כהן עמא שיה' שותף
עם כהן טהור שמה אין חולקים במעשרות • תמויכול הוא
למכרו לכהן טהור • כרם הכא יכול הוא הקרתני לעלות ולאכלו

בירושלים פירוש אבל למכרו אינו
יכול למכור דאין מעשר שני נמכר
בירושלים ע"כ •

והקרתני פירש הר"ב
לשון קריה וכו'
בכפר' ומאפי' בפירוש סהזרתני
פעמים ובלשון ערבי קורין לכפר
אלקוריא"ה •

ה המקבל פירש הר"ב
והר"ש ישראל
שקבל מכהן או לוי וכו' איפכא
וסתמא הנן • וכ"ס הרמב"ם
ר"ל על דרך כלל • אחד שיהיה
המקבל כהן או לוי מישראל או
ישראל מכהן ולוי ע"כ • ולפיכך
דמ"ק בכלל קאמר הוצרך ר"י
לפרש בדבריו ולהוציא מן הכלל
ישראל שקבל וכו' •

בשם שחולקים וכו' • פירש
הר"ב הכא שאני דלא

קבל קרקע • וכ"ס הר"ש והירושלמי וצריך לומר דהא דתנן
לשמן היינו משום דלכך מקבלים הזיתים לעשות מהן שמן
דאלו למוסקן לאכילה בלבד אין דרך לקבלן לפי שבעל הזיתים
בעצמו יכול למוסקן שאין בהן טורח ומלאכה • אבל
הרמב"ם מסיים דפרקו מהלכות מעשר מפני שהשמן חשוב
הוא משמע ודאי דרוקא לשמן תנן • וכתב בעל כ"מ וסובר
רבינו דשאר אילנות דינן כקרקע ע"כ • ויש לפרש הירושלמי
כדברי הרמב"ם שזהו לשונו רבי יהודה עבדי זיתים כקרקע
ורבנן לא עבדי זיתים כקרקע • בברוביה עיין במשנה ג'
מ"ש ס"ב ד' • למחצית שער • לא קאי אהמקבל דהמקבל
היינו לאריסות ונותן חלק הכהן לבעלים • ולמחצית שער
היינו לעסקא ומתעסק למכור ונותן חלק (ס"א השמן)
הדמים לבעלים וכן חלקן הרמב"ם • ומלשון הר"ב נראה
דגרים או בתמניתין • וכן הגירסא בירושלמי בסדר המשנה •
ולפי שהשמיט הרמב"ם בחבורו דינא דמתנת שער מבוחר
הדבר שסובר שחולקין עליו מבירוי על רבי יהודה גס בזה •
וכ"כ בפירושו דאין הלכה כר' יוחנן שר"ב • ז אף למעשר
מ"ש הר"ב כשם הרמב"ם דבית הלל סברי מותר לגרום עומאה
לחולין שבארץ ישראל ולעיל בפרק ב' משנה ג' דתנן ואינו

הרמב"ם נשאר מזה דלעיל כתב וזהו סובר אסור לגרום כו' וכאן
כתב וזו היא משנה אחרונה שהיא מותר וכן הלכה ע"כ • וכן בחבורו פרק' מתעמאי משכב ומושב השמיט היא בבה' דאינו
מותר לעם הארץ וכו' • ומשנה אחרונה זו הנבאה בש"ס סדק' דמשכב עכו"ם דף כ"ז ע"א ועיין מה שאכתוב בס' משנה ט'
עיין מ"ס ס"ף סדק' דשביעית ומשנה ב' פרק ג' דחלה • ז וחלקו בכל מקום שהוא • כתב הר"ב ומשום דאין ברירה וכו'
כהאמר רבי יוחנן בירושלמי וכתב הר"ב דלשמיט דאמר

א
ב
ג
ד
ה
ו
ז
ח
ט
י

כ
ל
מ
נ
ס
ע
פ
צ
ק
ר
ש

א חייבין לה
שעור ה' יר
במנויה בהלכות
פ"א סוף
ב קדושין י"ג
בדמאי ש"ח
ע"א סוף
קמ"ט

לפי זה שיה שחוששין שיש חלי
חלק חבירו בידו מסוס דאין
ברירה לאינו ענין ליש ברירה ואין
ברירה דלקמן . דהכא שכבר
חלקו כי חזרו ונתערבו ודאי
דלכולי עלמא יש לנו לומר
שנתערבו ולא הוצרך שמה
שיחזור זה ויקח ויחזור זה ויקח
שכל אחד ואחד יחזור לו לחלקו
אותו החלק בעצמו שנתן ועירב
עם של חבירו מדבר זה אין
הדעת נותנת . וכיוצא בזה כתב
הר"ם דאפילו לתמן דאמר יש
ברירה אם נצרו שניהם לגת כל
אחד כרס המיוחד לו כהאי גוונא
אי אפשר שלא יהא לכל אחד חצי
חלק חבירו ע"כ . אבל כשעדין
לא חלקו מעולם יש לנו לומר
כשמחלקים שכל אחד מה שנוטל
לחלקו הוא החלק שלו והוצרך שכן

הוא ובהא שייכא פלוגתא דיש ברירה . ועיין בסוף פרקין :
ח או שירשו . עיין בפירושו הר"ב משנה י' : מ"ל אחת
הטעם וכו' . כתב הר"ב הכא מיירי שחלקו שדה
בקמותיה וענבים המחזירים . וכ"כ הר"ב ומסיים אף ע"ג

ח שנים שקבלו שדה באריות או שירשו
או שנשתתפו יכול הוא לומר טול אתה חטי'
שבמקום פלוני ואני חטים שבמקום פלוני .
אחה יין שבמקום פלוני ואני יין שבמקום
פלוני אבל לא יאמר לו טול אתה חטי' ואני
שעורים . טול אתה יין ואני (ס"א ל"ג אמר)
שמן : ט' חבר ועם הארץ שירשו את
אביהם עם הארץ יכול הוא לומר לו טול
אתה חטים שבמקום פלוני ואני חטים
שבמקום פלוני אחה יין שבמקום פלוני
ואני יין שבמקום פלוני אבל לא יאמר לו
טול אתה חטים ואני שעורים טול אתה
הלח ואני (ס"א ל"ג אמר את) היבש : י'
גר ועכו"ם שירשו את אביהם עכו"ם יכול
הוא לומר
טול

טול אחת בלח . שהוכשר לקבל טומאה ואני ביבש שלא הוכשר
לקבל טומאה לפי שאסור לחבר לחכור לעם הארץ לח ויבש
כדתנן לעיל בפרק שני :

ח טול אחת חטין שבמקום
פלוני . הכא מיירי שחלקו שדה
בקמותיה וענבים המחזרים
בכרסא לכך יש ברירה ואמר' וזה
חלקו המגיע והמעשר מעשר
את שלו ודיו ולעיל איירי שחלקו
בפלוג' והתם אין ברירה דכל
קלח וקלח של שותפים הוא
וצריך לעשר דמאי על חלק
חבירו שצדו : אבל לא יאמר
לו טול אתה חטין ואני שעורים .
דליכא למימר הכא וכו' חלקו
המגיעו אלא הוה כמחליפין זה
לזה ונמצא זה המעשר מוכר
חלקו למי שאינו מעשר :
ט' חבר . הגאמח לטהרות ואין
צריך לומר למעשרות : שירשו
את אביהן עם הארץ . ופירות
שהניח הוה דמאי ובחוקת טמא' :

טול אחת בלח . שהוכשר לקבל טומאה ואני ביבש שלא הוכשר
לקבל טומאה לפי שאסור לחבר לחכור לעם הארץ לח ויבש
כדתנן לעיל בפרק שני :

דקתני חטים ויין ע"כ . ולפירוש הרמב"ם שנתבתי לעיל נראה . שאין אנו צריכים לחלק בין קמה לתלוש . אלא דלעיל מיירי
שנתערבו אחר שכבר חלקו . והכא מיירי שעדין לא חלקו ולא הכריש המעשר כלום . וכתב בכסף משנה סוף פרק ט' מהלכות
מעשר ולא אחת מתניתין אלא ללמדנו דלא נראה דאסור משום דהוי כמוכר טבל לעם הארץ קמ"ל דכיון ששניהם מין אחד שרי
ע"כ . ואע"ג דבפירוש המשנה מפרשה הרמב"ם לענין דיני ממונות לא לענין איסור והיתר אלא לאשמועינן דכופין על מדת
סדום . הרי בחבורו חזר בו וכתבה בפרק ו' מהלכות מעשר וכתב בסופה דאסור משום שמוכרין את הטבל . ונראה לי שהרמב"ם
אינו מפרש משנתנו דומיא דלעיל באחד מעשר ואחד אינו מעשר . אלא אף בשניהם מעשרין דכיון דניעמו לאסור משום שמוכרים
הטבל א"כ אף למעשר הא הנין במשנה ח' פרק דלעיל דאין מוכרין אלא לזורך . ומסייעני מ"ש בחבורו קודם שהזכיר עדין דין
עם הארץ . שמע מיניה דלא מיירי כלל בדוקא אחד מעשר ואחד אינו מעשר . וא"כ מ"ש בב"מ דהוי כמוכר טבל לעם הארץ אבג
ריבטא כתב כן ולאו דוקא ולפום כך נמי מ"ש הר"ב בסיפא וקט מעשר ואינו מעשר כהנא נקט הכי ועיין לקמן :
ט' חבר ועם הארץ שירשו את אביהם . לשון הר"ם הא כבר תני ליה רישא או שירשו והא דתני ליה הכא משום דבעי
למחני גר ועכו"ם שירשו את אביהם עכו"ם ועוד דתנא הכא לח ויבש ע"כ . ולמה שכתבתי לעיל לדעת הרמב"ם
לא תני ליה לעיל אלא בשניהם חבירים . והכא אשמועינן כשירשו עם הארץ והוי דמאי דבהרימין הוי כמוכר דמאי דאסור
כדתנן במשנה ד' פרק ז' : טול אחת חטים וכו' . לכירוש הר"ב וזה"ש הכא נמי בקמותיה ובענבים המחזרים דוקא :
טול אחת הלח ואני אטול את היבש . אבל איפכא ודאי לא יאמר שכל שהוכשר לטומאה וביד עם הארץ הוא בחוקת טמא
כדאיתא בפרק ז' משנה ג' . ומיהו אם הניח עד הגת בדבר שיש לו גת רשאי לחלוף כן בשעת הגמות כדתנן במשנה ד'
פרק ג' דתניגס . הכי מוכח התם בגמרא דף כ"ה אלא דאבעיא דבעי אם עבר וקבל הוא דלא אפשט כיון דהרמב"ם לא כתבה
בפרק י"א מהלכות מעשר ולא בפרק י"א מהלכות טומאה משכב ומושב . ואי נמי ה"ה איפכא אינו רשאי לומר והא דלא תני אפכא
משום דה"א דוקא היכא דמרויחו לגריעותא שאסור לחכור היבש לעם הארץ ולקחת הנח ממנו כדתנן התם . אבל שיקח היבש
דשרי ואין איסור אלא לחכור הלח הוה אמינא כיון דלא הוי תרווייהו לגריעותא לא אסרו בירושא קמ"ל דכנה"ג נמי אבור . ועיין
מ"ש במשנה ו' בס"ד :

י שול אתה ע"ז ואני מעות . אע"ג דחלוסי עכו"ם ויין נסך אסורים בהנאה הכא שרי עד שלא בלו לידו משום דירושק גר את אביו אינה מן התורה אלא מדברי סופרים ולא דמי לחבר ועם הארץ שירשו את אביהם עם הארץ לאפילו קודם שבאו לידו אסור לומר לו שול אתה

מעטים ואני שעורים דהתם הוא ירושה לאורייתא והוי כאלו בא לידו : יא סוריא . הם ארצות שכבש דוד שלא היו מארץ ישראל כגון ארם נהרים וארם צובה ולפי שעדין לא נכבשה כל א"י לפיכך לא קדשו בקדושת הארץ אע"פ שהיה כבוש של רבים ובמקצת דניס הוא בארץ ישראל ובמקצת דניס הוא כחוצה לארץ והקוניס פירות בסוריא אינו חייב להפריש מהן דמאי לפי שרוב פירות הנמכרים בסוריא מח"ל הן באים הלכך כי אמר מעושרין הן נאמן פגו דאי בעי אמר של ח"ל הן והיה נאמן כדתנן בס"ק מכויב

ולהלן נאמן השתא נמי כי אמר של א"י הם ועשרתים נאמן . שהפה שאמר כשאמר של א"י הם וזייבים במעשר . הוא הפה שהתיר כשאמר עשרתים וכי היכי דמהמנין ליה במאי דאמר כשאמר של א"י הם נהמניה נמי במה שהתיר כשאמר עשרתים : משלי הן . מן השדה שיש לי כאן בסוריא חייבים לעשר דבפירות של סוריא גזרו על הדמאי כשידוע שבדלו שם : ואם ידוע שיש לו שדה . אין כאן הפה שאמר הוא הפה שהתיר דכיון שידוע שיש לו שדה מסתמא משדכו הביא הפירות ולא היה נאמן לומר מח"ל הם באים הלכך ובי אמר עשרתים אינו נאמן דלכא מגו : יב עם הארץ שאמר לחבר קח לי . כגון שהיה החבר הולך לשוק לקנות ירק לעצמו ואמר לו עם הארץ קח לי ג"כ אגודה של ירק ולקח חבר שתי אגודות סתם ולא פירש זו לי וזו לעם הארץ פטור מלעשר אותה שנתן לעם הארץ . דיש ברירה כשנתנה לעם הארץ שזו היא אותה שלקח מתחילה לזרכו ואין חבר מחליפה בשלו . פירוש אחר מן הירושלמי . עם הארץ שאמר לחבר קח לי אגודת ירק והמוכר חבר הוא וידע שזה הלוקח בשביל ע"ה הוא לוקח . ולא לקח החבר לעצמו כלום פטור האגודה הואת ממעשר דמאי שכיון שהמוכר חבר וידע שלזורק ע"ה הוא קונה אינו מוכר לו אלא אם כן עשר . דהכי אמרי' לעיל פ"ב שאסור למכור לעם הארץ אא"כ עישר תחלה אבל אם קנה החבר אחת לעצמו ואחת לעם הארץ ונתערבו חייב לעשר דשמא מה שנתן לו לעצמו אינו מעושר שהמוכר לחבר אינו צריך לעשר והקונה עליו מוטל לעשר כדאמרן לעיל פרק ב' : ואפי' הן מאה ואפי' נתערבה אחת שלו במאה של עם הארץ : גלוסקא : ככר לחם יפה :

י שול אתה ע"ז וכו' . כתב הר"ב משום דירושק גר את אביו אינו מדברי תורה אלא מדברי סופרים . וח"ל הרמב"ם לפי שאין ביניהם קורבה שהיה הכדיל ביניהם אבל יירשנו בתקנת חכמים שמא יסתמד ויחזור לעכו"ם כדי שירש את אביו ע"כ . והיא מסקנא

שול אתה ע"ז ואני מעות . אתה יין ואני פירות ואם משבאי לרשות הגר אסור : יא המוכר פירות בסוריא . ואמר משל ארץ ישראל הן חייב לעשר . מעושרין הן נאמן . שהפה שאמר הוא הפה שהתיר . משלי הן חייב לעשר . מעושרין הן נאמן . שהפה שאמר הוא הפה שהתיר . ואם ידוע שיש לו שדה א' בסוריא חייב לעשר : יב עם הארץ שאמר לחבר קח לי אגודת ירק (ס"א אחת) . קח לי גלוסקא אחד : לוקח סתם ופטור ואם אמר שלי זהוזה של חברי ונתערבו חייב לעשר ואפילו הן מאה . פרק

נאמן . ולא אמרינן דהוי יגו גרוש דכיון שיש לו שדה ירש לשקר ולומר דמשל חוצה לארץ הן : יב לחבר אע"ג דמשנתינו לענין מעשר איירי ולא לענין טהרות והוי ימי למקט שאמר למעשר לא הפיד והרבה פעמים כתב הרמב"ם בחבורו חבר ולא דוקא אלא הוא הדין נאמן :

לוקח סתם ופטור . כתב הר"ב דיש ברירה . הכי איתא בבבלי פרק בכל מערבין דף ל' . וכתב בכ"מ פ"י מהלכות מעשר והא קי"ל דבדרבנן יש ברירה . עיין ת"ש במשנה ז' ואולי יש לתרץ דשאי לעיל כשהיו שותפין בקמותיהו וקצרוהו בשותפות . בדמוקי במשנה ח' שעכשיו עשו מעשה המורה שרונים לעמוד בשותפות ולכך אין ברירה אפי' לת"ד יש ברירה דדרבנן . ומ"ש הר"ב ואין חבר מחליפה בשלו . סתמא שזוזיא מתקת ידו דבר שאינו מסוקן . ומ"ש בפירוש אחר והקונה עליו מוטל לעשר . צריך לומר דמיידי הכא שמוכר במדה גסה . ועיין ת"ש בריש פרק ה' :

ואפילו הן מאה . פי' הר"ב של ע"ה . וכ"כ הרמב"ם . לפירוש הירושלמי הוי רבותא דאף ע"ג דשל ע"ה המעושר מאה אפי' לא נתבטל שלו המעורב בו הכלפי מעושר ולפירוש הראשון הוי רבותא דאע"ג דשל ע"ה הן מאה אפי' לא אזלינן בתר רוב . ונימא דמה שנתן לע"ה הרי הן שלו שהר"ב הרוב הם שלו אלא אמרינן שמא החליף האשם שלו ונמצא מוצי' מתקת ידו דבר שאינו מתוקן :

פרק

א תי' פ"ב תפי' תפ"ז הל' י"א : עירובין לו : ע"פ פ"י ט"ז ע"כ

הא
ק"ס
כריש
נמצא
קוס
שדה
בריש
י' והו
מעשר
חלקו
הכל
הוא
חלק
יאמר
וריש
חלקו
ס זה
מוכר
ר :
ת ואין
פירוש
מאי' :
וכאשר
חייב
מיידי
הלכות
שרי
מדת
מב"ם
וכריש
יין דין
אב
דבעי
מב"ם
דאסור
תמא
שדה ד'
כתבה
אפכה
היבש
ועיין

פרק ז חבירו

עיון מ"ס צפיקד' חסנה ב' :
אובד מערב שבת וכו' כח
הר"ב הכא מיירי בלא הדירו וכו' וכו' הר"ש ולגאורה אפשר
לומר דאפי' כי הדירו הואיל ובערב שבת הוא שיכול לתקופי'

פרק ז המזמין

את חבירו : אומר מערב שבת וכו'
והיבא דהתנה מערב שבת מותר
להפריש בשבת אבל לא התנה אסור דתמן ספק חסכה מעשרי'
את דמאי הא ודאי חסיכה לא והכא מיירי בזמניו חברו ולא
כדירו דאי הדירו הא אמרינן

לעיל פ"ד אוכל עמו בשבת
ראשונה אפי' שאינו מאמינו על
המעשרות א"ל התם בשבת
ראשונה של בחור שגאח בתולה
והכא בשאר שבתות : כרי הוא
מעשר * ותרומה גדולה אינו
נריך להפריש ולא נחשדו עמי
הארץ עליה כדפרישין בפ"ק ועל
אחד מהם שפריש למחר אומר
כרי הוא מעשר ראשון ושאר
מעשר דהיינו תשעה שהיא חייב
עדין כדי שיכו עשרה לחאה
(סומך) [ג' מודב] לו האחד
ואח"כ אומר זה האחד שעשיתי
תחלה מעשר עשוי תרומת
מעשר על תשעה הסמוכים לו :
מעשר שני * יהיה בנפגו או
דרומו ומחולל יהיה על התעוה
ונמצא למחר שאין נריך להפריש
כי אם תרומ' מעשר בלבד ואוכל
ושותה את השאר : ב מזוג
לו את הכוס ביום השבת : אומר

פרק ז המזמין את חבירו שיאכל

אצלו ויהא אינו
מאמינו על המעשרות אומר מערב שבת
מה שאני עתיד להפריש כחר הרי הוא
מ'עשר ושאר מעשר כמוד' לו זה שעשיתי
מעשר עשוי תרומת מעשר עליו ומעשר
שני בצפוניו או בדרומו ומחולל על המעות :
ב מזוג לו את הכוס אומר מה שאני עתיד
לשייר בשולי הכוס הרי הוא מעשר ושאר
מעשר סמוך לו זה שעשיתי מעשר עשוי
תרומת מעשר עליו ומעשר שני בפיו
ומחולל על המעות : ג פועל שאינו
מאמין לבעל הבית נוטל גרוגרת אחת
ואומר זו והשע הבאות אחריה עשויות
מעשר על השעים שאני איכל זו עשויה
תרומת מעשר עליהן ומעשר שני (ירו'
באחרונת) באחרונה ומחולל על המעות
והישך

וכו' ואין די לו בזה שהתנה מערב שבת אבל נריך לחזור
ולומר בשבת כשכא לאכול ולשתות מה שאני עתיד לשייר מן
הכוס וכו' בירושלמי פריך אם באומר מעכשיו תהא תרומה הרי
הכל מתערב יחד ונעשה מדומע ואם באומר לכשאשתה הא
לא סוי תרומה * אלא לאחר ששתה ונמצא שותה טבל ומשני
באומר מעכשיו ולכאשתה תהא תרומה ונמצא שלא שמה טבל
וגם לא היה מדומע : בפיו בפי הכוס : ג שאינו מאמין
לבעל הבית על המעשרות : וחשך

ומחשב בלבו להתנות
עכשיו ושיפריש כזה למחר :

ב מזוג לו את הכוס אומר וכו' פירש הר"ב ואין די לו
במה שהתנה וכו' ומנא נקט שתייה וכו' למה שיאכל
שנריך שיחזור וירחוש בשפתיו בשבת בשעה שפריש זו אחר
זו וכדאיתא בירושלמי ונריך (להחליט) בשפתיו * וקצת קשה
במתני' היא אומר וכו' ומאי קמ"ל * ושם דאי מחתי' הוה
אמינא דבחול שנויה אבל בשבת לא יאמר וכו' * משום דהוי
כמתקן בשבת קמ"ל דאף בשבת נריך שירחוש * והרמב"ם אף

ג' ומעשר שני באחרונה * אבל ל' הסוספתא הבאות אחריו * וכן יש לפרש באחרונה * מה שאמרי' אלו מעשר
ולא מה שהיא באחרונה לכל הגרוגרות כולן שאין לו טעם שיאחרם עד לאחרונה * ונמצא בכתוב כיוצא בזה שנאמר
(בראשית ל"ג) וישם את השפחות וילדיהן ראשונה ואת לאה וילדיה אחרונים ואת רחל ואת יוסף אחרונים ולא נמנע לקרוא
אחרונים לאמצעים אע"פ שיש עוד אחרים אחריהם והיינו דכלפי הקודמים אליהם קרויים אחרונים * ושמתעי שמן הכתוב הזה
קצובה לשואל בפסוק (ת"י ב') גדול יהיה כבוד הבית האחרון טעם בית שני נאמר * ונמצא שאין עוד שלישי * והתשובה שפירושא
כמו אחרונים דלאה שיש עוד יוסף

ג' ומעשר שני באחרונה * אבל ל' הסוספתא הבאות אחריו * וכן יש לפרש באחרונה * מה שאמרי' אלו מעשר
ולא מה שהיא באחרונה לכל הגרוגרות כולן שאין לו טעם שיאחרם עד לאחרונה * ונמצא בכתוב כיוצא בזה שנאמר
(בראשית ל"ג) וישם את השפחות וילדיהן ראשונה ואת לאה וילדיה אחרונים ואת רחל ואת יוסף אחרונים ולא נמנע לקרוא
אחרונים לאמצעים אע"פ שיש עוד אחרים אחריהם והיינו דכלפי הקודמים אליהם קרויים אחרונים * ושמתעי שמן הכתוב הזה
קצובה לשואל בפסוק (ת"י ב') גדול יהיה כבוד הבית האחרון טעם בית שני נאמר * ונמצא שאין עוד שלישי * והתשובה שפירושא
כמו אחרונים דלאה שיש עוד יוסף

כולי האי בנפגו או בדרומו והוי יתיר קביעות מקום בפיו :
ג' ומעשר שני באחרונה * אבל ל' הסוספתא הבאות אחריו * וכן יש לפרש באחרונה * מה שאמרי' אלו מעשר
ולא מה שהיא באחרונה לכל הגרוגרות כולן שאין לו טעם שיאחרם עד לאחרונה * ונמצא בכתוב כיוצא בזה שנאמר
(בראשית ל"ג) וישם את השפחות וילדיהן ראשונה ואת לאה וילדיה אחרונים ואת רחל ואת יוסף אחרונים ולא נמנע לקרוא
אחרונים לאמצעים אע"פ שיש עוד אחרים אחריהם והיינו דכלפי הקודמים אליהם קרויים אחרונים * ושמתעי שמן הכתוב הזה
קצובה לשואל בפסוק (ת"י ב') גדול יהיה כבוד הבית האחרון טעם בית שני נאמר * ונמצא שאין עוד שלישי * והתשובה שפירושא
כמו אחרונים דלאה שיש עוד יוסף

כולי האי בנפגו או בדרומו והוי יתיר קביעות מקום בפיו :
ג' ומעשר שני באחרונה * אבל ל' הסוספתא הבאות אחריו * וכן יש לפרש באחרונה * מה שאמרי' אלו מעשר
ולא מה שהיא באחרונה לכל הגרוגרות כולן שאין לו טעם שיאחרם עד לאחרונה * ונמצא בכתוב כיוצא בזה שנאמר
(בראשית ל"ג) וישם את השפחות וילדיהן ראשונה ואת לאה וילדיה אחרונים ואת רחל ואת יוסף אחרונים ולא נמנע לקרוא
אחרונים לאמצעים אע"פ שיש עוד אחרים אחריהם והיינו דכלפי הקודמים אליהם קרויים אחרונים * ושמתעי שמן הכתוב הזה
קצובה לשואל בפסוק (ת"י ב') גדול יהיה כבוד הבית האחרון טעם בית שני נאמר * ונמצא שאין עוד שלישי * והתשובה שפירושא
כמו אחרונים דלאה שיש עוד יוסף

שם פ"ק
מס' ה"א
ס' כ"ג
שם פ"ק
מס' ה"א
ס' כ"ג

ומשך גרונרת אחרי נמנע מלאכול גרונרת אחת כנגד חותה של תרומת מעשר שהפריש שלא יאכל גזול את בעל הבית : לא יחשוך . ויקנה גרונרת אחת ויאכל שאם לא יאכל מרעיש עלתו וממעט מסעודתו וממלא ממעט ככך מלאכתו של בעל הבית שלא יוכל לעשות מלאכה :

לא יחשוך מפני שהוא תנאי בית דין שהא תרומת מעשר משל בעל הבית ומעשר שני משל פועל הלכך חייב בעל הבית ליתן לו הגרונרת שהפריש לתרומת מעשר : ד הלוקה יין מבין הכותים קודם שגזרו על יין והיה יין ודאי טבל והכא איירי בלוקה ערב שבת בין השמשות או שלקח מצעוד יום ושכח להפריש עד בין השמשות ולא אסור להפרישה דתקובספק חשכה אין מעשרין את הודאי . הלכך אסור לקבוע לו מהיום דקביעות מקום חשוב כהפרישה ואסור בין השמשות ומשום הכי לא קתני

בסיפא ומעשר שני מחולל על המעות . דכיון דאינו רשאי לקבוע לו מקום בצפוניו או צדדו או אפשר לחללו אכל לקרות שם דאמר שאני עתיד להפריש שרי דכולי האי לא גזר בין השמשות : שאני עתיד להפריש . הכא לא קתני שאני עתיד להפריש למחר כדקתני לעיל גבי המזמין את חברו לדוקא כשאינו מתקן . אלא מה שאכול ושוקה התירו להפריש למחר ממחר אכילתו ושתייתו הנשאר בשולי הכוס אבל לתקן את כל הנאד בשבת לא התירו והכא אינו קורא שם לתרומת מעשר כמו בצבא של דמאי וכדלעיל גבי המזמין את חברו משום דבני דמאי דמעשרין והן שלו קורא שם לתרומת מעשר כדי לתקן את המעשר ולאכלו אבל כאן שהוא טבל ודאי צריך ליתן המעשר ללוי והלוי יקרא שם לתרומת מעשר : ועשרה מעשר ראשון ותשעה מעשר שני . לאו דוקא שהרי לאחר שהפריש ממאה ב' לוגין לתרומת גדולה ונשאר צ"ח לא יהיה המעשר אלא ל' לוגין פחות חומש ותעשר שני שמנה לוגין ושמה עשירית וחומש עשירית : ומיחל ושוקה . מתחיל ושוקה פירוש אחר מווג ושוקה מיחל כמו מיחל ל' שבאך מהול במים (ישעיה א) ושם מתני' אפ"ה כר' מאיר דאמר אף בדאורייתא יש ברירה וזה ששאר בשולי הכוס היי כאלו הוכרש מתחלה ואינה הלכה אלא קיימא לן בדברבנן יש ברירה אבל בדאורייתא אף ברירה הלכך בודאי טבל לא יאכל ולא ישתה עד שיפריש : ה והוא בבית המדרש . מערב שבת ומתיירא שמת יקדש עליו היום ולא יוכל לעשר : כלכלות

וחושך גרונרת אחת . רבן שמעון בן גמלי' אומר לא יחשוך מפני שהוא ממעט מלאכתו של בעל הבית . ר' יוסי אומר "לא יחשוך מפני שהוא תנאי בית דין : ד הלוקה יין מן הכותים אומר שני לוגין שאני עתיד להפרישה הרי הן תרומה ועשר מעשר ותשעה (ראשון גמ') מעשר שני מיחל ושוקה : ה' היו לו תאנים של טבל בתוך ביתו והוא בבית המדרש או בשדה אומר שני תאנים שאני עתיד להפריש הרי הן תרומה ועשר מעשר ראשון . ותשעה מעשר שני יהיו דמאי אומר מה שאני עתיד להפריש

ורחל אחרונים לה כן בית שלעתיד שיבנה צמחה צמינו יהיה אחרון לזה השני . וזכיתי אני להביא עד שני ועל פי שניהם יקום דבר דכתיב צרשת שמות ושמעו לקול האות האחרון וחזור וגו' עוד אות שלישי . וכן נמצאו ברייתות בסוף פ"ק דתענית ששאלו אחרונות וצריך לפרש דר"ל כלפי הראשונות ואין

עד הכחשה ממשנה ז' פ"ג דגטין - פירושין לו דתנן אחרון ודייקנן התם בסוגיא מכלל דאיכא אמצעי ואמאי דלמא כלפי קמא אקרי לוי' ד' ד' פ' עילה כ' - נפ"י ס"ט ס"ט

וחושך כתב הר"ב נמנע . מל' חשכת את כנך (בראשית כ"ב) הר"ש : שהוא תנאי ב"ד וכתב הר"ב הלכך חייב בעל הבית ליתן לו וכו' . וכ"כ הר"ש ו"ל הלכך מחייב בעל הבית ליתן לו וכו' ולכך רשאי לאכול אבל אינו ר"ל שחייב כל' שנתחייבו לבעל הבית שיתן לו וכדדמיון שהוא ע"ה לא ישמע לנו לעשר פירושו דמאי : ד מבין הכותים דאלו מישראל הא תנן צ"ה משנה ח' באין אדם רשאי למכור טבל אלא לצורך וכיון דלא שכיח לא בעיא למיתנא הכא ודיו צמח ששנה התם לענין מעשר מזה על זה ומ"ש הר"ב דייגן ודאי טבל עיין לעיל משנה ט' פ"ה : שאני עתיד להפריש . מוקי לה הר"ב בבין השמשות . ולא מוקי לה כשרוצה לקחתו מהכותי בשבת ומתנה עליו בע"ש מצעוד יום כנריש כרקין . דדוקא דמאי התירו להקנות על שאינו צרשמו ולא בודאי כדמכרש הר"ש לעיל בשם הירו' וכן פי' הרמב"ם לעיל . ועיין במשנה דלקמן : ועשרה מעשר ראשון וכו' . הכי גרסינן בגמ' פ"ג דגטין דף כ"ה . וכתב הר"ב לאו דוקא וכו' ומעשר שני שמנה לוגין ושמונה עשירית וחומש עשירית . וכן ל' הרמב"ם והיינו שמנה מן השמינים ושמה עשירית מן השמנה . וחומש מעשירית הלוג דהיינו עשירית מהחומש הנשאר ולפי שרונים לומר מה שיהיה שעור מעשר שני ולא ראו לומר ההפרישה הלכך לא כתבו ועשירית חומש :

מיחל ושוקה . כתב הר"ב כר' מאיר דאמר דאף בדאורייתא יש ברירה . עיין מ"ש בזה במשנה ג' פ"ח דכבודות ועיין מ"ש פ"ה מהכנה נדרים :

קצת קשה למאי איצטריך תו הא שתינון לה ממשנה הקודמת :

א פ"י ס"ט
ב פ"י ס"ט
ג פ"י ס"ט
ד פ"י ס"ט
ה פ"י ס"ט
ו פ"י ס"ט
ז פ"י ס"ט
ח פ"י ס"ט
ט פ"י ס"ט
י פ"י ס"ט
יא פ"י ס"ט
יב פ"י ס"ט
יג פ"י ס"ט
יד פ"י ס"ט
טו פ"י ס"ט
טז פ"י ס"ט
יז פ"י ס"ט
יח פ"י ס"ט
יט פ"י ס"ט
כ פ"י ס"ט
כא פ"י ס"ט
כב פ"י ס"ט
כג פ"י ס"ט
כד פ"י ס"ט
כה פ"י ס"ט
כו פ"י ס"ט
כז פ"י ס"ט
כח פ"י ס"ט
כט פ"י ס"ט
ל פ"י ס"ט
לא פ"י ס"ט
לב פ"י ס"ט
לג פ"י ס"ט
לד פ"י ס"ט
לה פ"י ס"ט
לו פ"י ס"ט
לז פ"י ס"ט
לח פ"י ס"ט
לט פ"י ס"ט

לפירוש

להפריש למחר לא גרסינן למחר לפי ת"ס הר"ב לעיל לחלק בין בשאינו מתקן אלא מה שאוכל למחר את כל הנאכל דלוי גרוס אין צריך לחלק בכי אלא הוה ליה לחלק בין ודאי לדמאי וכ"כ הר"ס בהדיא לעיל פ"ד משנה ד'

דל"ג למחר גם כהך צבא ולכך מסיק דמחלק הר"ב וגם להרמב"ם לא גרסינן למחר אבל מטעמא אחרונה שהוא מפרש לשתי המשניות לואת ולהקודמות במתנה מערב שבת מבעוד יום וכלעיל בר"פ דמפריש למחר ה"כ דכותה ואין חולק בין דמאי לודאי אלא דדמאי אע"פ שצער שבת אינו ברשותו רשאי להתנות ובודאי צריך שיהיה ברשותו וכ"כ בהדיא בפרק ט' מהלכות מעשר שזה החלוק בין דמאי לודאי ואח"כ כתב כיצד היה לו מאה תאנים של סבל וכו' ואומר שני תאנים וכו' ולמחר מפריש ואוכל וצריך לרשות בשפתיו וכו"ס לעיל במשנה ב' זלדדיה לא מוקמינן בבין השמשות ו מעשרות בר"פ דמאי כתיבי שהשאלו שם מעשרות לכלל המתנות ובכללן גם התרומה ולכך אין הכרח למ"ס התו"ס דתמורה ד' אמתני' וז"ל וזדמאי מיירי מדלא קא מפרש תרומה ובמסכת דמאי מתניא עכ"ל

וגם מנאנו הרכה דיני ודאי מתניין במבילתין ויותר מוכח דבודאי מיירי מדקרי ליה סבל והא דבגמרא התם איתמר ר' אעור אומר לוקה מפני שהקדים מעשר שני שבה למעשר ראשון שבחברתה ותיפוק ליה שהקדים שניה לתרומה שבחברתה ובשלמא אי מיירי בדמאי לא קשיא דלית בה תרומה גם מזה אין ראיה דאיכא למימר שכבר נתרמה וכדפירש הר"ב במשנה דלקמן ואדרבא מדאמר לוקה ש"מ דבודאי מיירי ועיין בספ"ק דפסחים דאף בודאי אינו לוקה וז"ל הרמב"ם בפ"ז מהלכות

הראשונה מעשרת כהן הר"ס בהך קמייטא ליכא חדוש במה שהראשונה [מעשרת] ומשום טיפא נקטה ע"כ : שר ז' ב"ו וכו' הראשונות מעשרות כהן הר"ב וכו' הדר ואמר ושל ז' ב"ו גמלא מפריש מזו שכבר נפטרה וכו' וכך פירשו הר"ס והרמב"ם וכתב הר"ס בשם ירושלמי אמר ר"א ר"מ היא דלמחר אין תופס אלא לשון ראשון כדאמר גבי תמורת עולה תמורת שלמים בפרק כ"ד מערימין במסכת תמורה ע"כ ומזה אני תמה על הרמב"ם שפוסק למשנתנו בהלכות מעשר ובמסכת תמורה פסק דלא כר"מ וכ"כ בחבורו ספ"ב מהלכות תמורה ואין לתקן דהרמב"ם מחדשה כשחזר ואמר ושל ז' ב"ו היה אחר כדי דבור ובהא כולי עלמא מודו דאין אדם נתפס בלאחר כדי דבור דא"כ לא הוה ליה לטמוס בחבורו אלא לפרש דהא מדסתם נמי וכתב מעשרות שתי כלכלות וכו' כבסיפא איכא למידק דדוקא כבי האי בוגא דכללינהו בבת אחת אלא בי לא כללינהו בבת אחת אע"ג שאתרס בתוך כדי דבור מסוס לשון ראשון : הראשונה מעשרת כהן הר"ב דעל השניה הוה מספור על החיוב ולא אמר כלום ע"כ אס דעת הר"ב לפרש משנתנו כפירוש התו"ס או כפי הרמ"ם שכתבתי אין כאן ענין לתרומה וא"כ מפרש לה לתרומה ומעשרות שם כלל כמ"ס אפי"ה לא תקשה מוסוף פ"ה דלוי הפריש משפור על החיוב תרומתו תרומה אלא דיחזור ויתרום וא"כ לא הוה ליה לכתוב ולא אמר כלום דשאני התם שהפריש ותרם והרי התרומה ניכרת אי לא אמרינן תרומתו תרומה אמו לזולתי בתרומה והכא לא נתרמה עדיו ולא ניכרת אין כאן בית מיחוס כלל אפי"ה כי אמרי' שהיא חולין ועיין במשנה דלקמן כפי הר"ב :

ה תמורה ד' פ"י ג' ספ"ה ס"א י"א כ"ס ס"א י"ג כ"ס ספ"ה י"ג

להפריש למחר הרי הוא מעשר ושאר מעשר סמוך לו זה שעשיתי מעשר עשוי תרומת מעשר עליו ומעשר שני בצפנו או בדרומו ומחולל על המעות : ו' היו לפניו שתי כלכלות של סבל ואמר מעשרות זו ב"ו הראשונה מעושרת של זו ב"ו ושל זו ב"ו הראשונה מעושרת מעשרותיהן מעשרות כלכלה בחברתה קרא שם : ז' מאה סבל מאה חולין נוסף

ר כלכלות סלים : מעשרות זו ב"ו מעשרות שאני צריך להפריש מכלכלה זו יהיו מונחים בחברתה : הראשונה מעושרת ומפריש מן השניה המעשרות של שתיים : של זו ב"ו ושל זו ב"ו הראשונה מעושרת אכל השניה אינה מעושרת דמדי כשאמר של זו ב"ו נתקנה הראשונה

ונפטרה מן המעשרות וכי הדר ואמר של זו ב"ו נמלא מפריש מזו שכבר נפטרה על זו שהיא חייבת ואין מפרישין מן המעשר על החיוב ולא אמר כלל ונוטל מן השניה המעשרות של שתיים : מעשרות מעשרות מעשרות כלכלה בחברתה המעשרות המחויבות לשתי כלכלות הללו יהיו של כלכלה בחברתה קרי קרא שם מעשרות שתיים כאחד ומפריש מזו על זו ומזו על זו דכלל אחד

שייר טבל כדי מעשרות חברתה אכל אינו מפריש עליהן ממקום אחר שהרי קרא שם וקבע מעשרות כל אחת מהן בחברתה פידוש אחר ועקר מעשרותיהן מעשרות כלכלה בחברתה קרא שם ומפריש מאיזו מהן שירצה דהכי מפרישין למלתיה מעשרותיהן תאיוזו מהן שארצה יהיו מעשרות כלכלה בחברתה : ז' מאה טבל ומאה חולין שנתערבו נוטל מאה ואחד נוטל מאה להפריש מהן מעשר ראשון ומעשר שני כדין כל טבל ואחד נוטל מן המאה (דלשם) (ז"ל של) חולין לתרומת מעשר כאלו היו טבל שהחולין נעשית כטבל עצמו לענין תרומת מעשר בלבד אבל לא לענין מעשר ראשון ומעשר שני וגמלא זה מפקיד ע"י תערובת זו אחת בלבד שמפריש מן החולין וטבל דאיירי ביה הכא הוא שהור"מ ממנו תרומה גדולה אבל לא הור"מ ממנו מעשרות ולא תרומת מעשר :

מעשר מי שהיו לפניו שתי כלכלות של טבל שנטלה תרומתו ע"כ : וז"ל שמון הירושלמי למד בן כמ"ס במשנה דלקמן : [מעשרת] ומשום טיפא נקטה ע"כ : שר ז' ב"ו וכו' הראשונות מעשרות כהן הר"ב וכו' הדר ואמר ושל ז' ב"ו גמלא מפריש מזו שכבר נפטרה וכו' וכך פירשו הר"ס והרמב"ם וכתב הר"ס בשם ירושלמי אמר ר"א ר"מ היא דלמחר אין תופס אלא לשון ראשון כדאמר גבי תמורת עולה תמורת שלמים בפרק כ"ד מערימין במסכת תמורה ע"כ ומזה אני תמה על הרמב"ם שפוסק למשנתנו בהלכות מעשר ובמסכת תמורה פסק דלא כר"מ וכ"כ בחבורו ספ"ב מהלכות תמורה ואין לתקן דהרמב"ם מחדשה כשחזר ואמר ושל ז' ב"ו היה אחר כדי דבור ובהא כולי עלמא מודו דאין אדם נתפס בלאחר כדי דבור דא"כ לא הוה ליה לטמוס בחבורו אלא לפרש דהא מדסתם נמי וכתב מעשרות שתי כלכלות וכו' כבסיפא איכא למידק דדוקא כבי האי בוגא דכללינהו בבת אחת אלא בי לא כללינהו בבת אחת אע"ג שאתרס בתוך כדי דבור מסוס לשון ראשון : הראשונה מעשרת כהן הר"ב דעל השניה הוה מספור על החיוב ולא אמר כלום ע"כ אס דעת הר"ב לפרש משנתנו כפירוש התו"ס או כפי הרמ"ם שכתבתי אין כאן ענין לתרומה וא"כ מפרש לה לתרומה ומעשרות שם כלל כמ"ס אפי"ה לא תקשה מוסוף פ"ה דלוי הפריש משפור על החיוב תרומתו תרומה אלא דיחזור ויתרום וא"כ לא הוה ליה לכתוב ולא אמר כלום דשאני התם שהפריש ותרם והרי התרומה ניכרת אי לא אמרינן תרומתו תרומה אמו לזולתי בתרומה והכא לא נתרמה עדיו ולא ניכרת אין כאן בית מיחוס כלל אפי"ה כי אמרי' שהיא חולין ועיין במשנה דלקמן כפי הר"ב :

ז נוטל

מאה טבל ומאה מעשר. שלא כדומה מן המעשר הזה תרומת מעשר ונתערבו נוטל מאה של טבל בפריש מהן המעשרות כדפרישית לעיל ונטל אחת מן המאה של מעשר שהם נעשו בטבל עצמו להחייב בתרומת מעשר וגארוו ז"ע מפריש

מהן תרומת מעשר לפי השבח שהם עשר פחות עשירית של אחד ואם לא נהערב המעשר בטבל לא היה מפריש אלא עשרה לתרומת מעשר שבין השתא מפני שנתערבו בטבל מפריש י"א פחות עשירית נמצא מפסיד אחד פחות עשירית : מאה חולין מתוקנין ומאה מעשר ראשון שלא נטלה תרומתו

שנתערבו נוטל מאה לשם מעשר ראשון כדי להפריש מהן עשרה לתרומת מעשר שבין ועשרה נוטל מן המאה חולין מתוקנין כאלו היו הם מעשר ראשון דעשרה מהם לתרומת מעשר ונמצא מפסיד עשרה והא דלא מחמירין הכי כשנתערב עם טבל להזיק הטבל להפריש ממנו עשרה לתרומת מעשר כמאה של מעשר משו' סך הוא הדין שכל דבר המתערב חוזר להיות כחמלתו הלכך המעשר חוזר להיות בטבל ואין הטבל חוזר להיות כמעשר : מאה טבל ושעשים מעשר וכו' לא הפסיד כלום דכיון דאיכא בטבל עשרה יתרי דיינין ליה כאלו יש לו פרגסה ממקום אחר וכל טבל שנתערב בחולין אם יש לו טבלים אחרים שיכול להפריש על זה התערובת ממקו אחר אינו מפריש אלא לפי חשבון של הטבל בלבד והכא שהטבל יתר עשר על המעשר חשבינן כאלו הם ממקו אחר ומפריש מהן לפי חשבון של טבל בלבד ואינו מפסיד כלו' : כל זמן שהטבל מרובה והוא שיהיה מרובה עשר והכי איתא בירושלמי :

נוטל מאה ירו' ואחת וא' מאה טבל מאה מעש' נוט' מאה (ירו' ואחת) וא' מאה חולין מתוקני' מאה מעשר נוטל מאה ועש' מאה טבל תשעים מעשר תשעים טבל ושכוננים מעשר לא הפסיד כלום : זה הכלל כל זמן שהטבל מרובה לא

הפסיד

ז נוטל מאה ואחד פירש הר"ב שחולין נעשין כטבל עצמו לענין תרומת מעשר בלבד וטעמא כמ"ס הר"ב לקמן משנה ט' פרק ג' דחלה ע"ש וכן כתב הר"ש ויש להרמב"ם טעמי' אחר' בתשניתיו והדברי' ארוכי'

מ"ס הלכות
ב"מ ס"א
ב"מ ס"ב

ולמבין נכוני' וראוי' הם למי שאמרן הרוצה יעיין עליה' ומקנתן שאני נדיך להם אכתוב וכמו שפירשו בטל כ"מ בפ"א מהלכות מעשר : וזה דקש' הרמב"ם מאחר שיש כאן מאה חולין כשנתערב עמה' מאה טבל שיש בהם אחת תרומת מעשר וכו' היא עולה במאה חולין וא"כ לא היה צריך להעלות

מהכרי אלא מאה של טבל שיש בהם אחת תרומת מעשר וגארוו בכרי מאה חולין וגיחא ליה דכיון שנפלה סאה תרומה למאה של חולין הדין הוא שיעלה סאה אחת לתרומה וישארו החולין כמות שהיו ולא יעלו המאה של חולין וישאיר הסאה תרומה : ולכך אם היה מעלה מאה ותשאיר מאה היה איפשר שיטעה ויחשוב שהמאה הנשארת הם של טבל והמאה שהעלה הם חולין ויאכל' ולפי האמת הם של טבל מהטע' הנזכר : ולפיכך אמרו שיעלה מאה ואחד כדי שיכיר שאלו שהעלה הם של טבל שיון שמעלה מאה וא' הרי הינר שאלו הם של טבל שיש בהם סאה יתירה של תרומת מעשר והיא שאמר רבי יוסי בירושלמי אם אחס אומר אני נוטל מאה אני אומר כל חולין עלו בידו ונמצאו אלו בטבלי' עכ"ד : ומ"ס הר"ב וטבל דליירי ציה הבא הוא שהורמה ממנו תרומה גדולה הכי מוקי לה בירושלמי : ואולי שהרמב"ם פירש כן למשנה דלעיל כמו מהך דאיתא בירושלמי מהכא רבי לוינשא צהס רבי יונה כל טבל דאין קיימין הכא טבל לראשון ולשני ע"כ : ומשמע ליה דאמתני' דשתי כלכלות נמי

קאי מדלא תני בה אלא מעשרות וכתב הרמב"ם ואם היה טבל לתרומה מפסיד מן החולין כדי תרומה ותרומת מעשר : חולין מתוקני' פירש הרמב"ם שהטבל כשיצא ממנו תרומה גדולה ותרומת מעשר יהיה אז נקרא חולין אעפ"י שלא הוציא ממנו שאר מעשרות מפני שהקדושה נטלה ממנו וחולין מתוקני' הוא הדבר שהוציאו ממנו כל התרומות והמעשרו' ואלו יאמר מאה חולין מאה מעשר נוטל מאה ועשר היינו אומר' שאלו החולין לא הוציאו מהן מעשר וכשנתערב עמה' מאה מעשר נטלו המאה של מעשר והמעשר שנשאר במאה של חולין וע"כ הוציאו מאה ועשר ולא הפסיד כלום : ולפיכך הודיענו שאפילו היו מתוקני' שאין בהן מעשר ואחר כך נתערב בהן מעשר יאמר מאותן חולין כשעור תרומת מעשר שנתערב המתערב עכ"ד : ועיין ריש פ"ו דמסכת תרומות : ויש ראי' לדבריו שחולין יקראו כשהוציאו מהם התרומות : מדלעיל משנה ב' פרק ה' והרישא נמי במתוקני' אלא שאין מקום לפשות ברישא כמו בסיפא דאריא במעשר להכי לא אינטרדך הקס למתני בהדיא מתוקני' : כמאה מעשר לפי הסדר השנוי במשנתנו שהדבר האוסר שונה בחחלה הוא ליה לשנות מאה מעשר מאה חולין מתוקני' : וכן העתיק הרמב"ם מאה מעשר שנתערב במאה חולין וכו' : לא הפסיד כלום : כתב הר"ב דיינין ליה כאלו יש לו פרגסה ממקו אחר ע"כ : וכלה מתניתיין כשאינו לו כרגסה ממקו אחר הר"ש : ועיין בפרק ג' דחלה משנה ט' : וטעמו של פירש הר"ב צהס בירושלמי והוא שיהיה מרובה עשר ע"כ : ולא פירש הפס' גם הר"ש : כהם ולא פירש : וטעמו של הרמב"ם משום שאם המעשר מועט לא התבטל ולא העלה אותה תרומת מעשר שנוצ'ה מן הטבל המרובה ותחזור המעשר פולו מדומע' זה הטעם אינו מספיק למה שמצריך דוקא עשרה ולכך בחבורו סתם וכתב היה הטבל מרובה על המעשר מפריש המעשר בלבד ולא יפסיד מן הטבל כלום שאם יקרא שם לתרומת מעשר שנתבטל נמצא המעשר מדומע בתרומת מעשר של טבל שעלתה עמו ע"כ : ועוד שדבריו אינם עולים לפירוש הר"ב והר"ש דהוה כיש לו כרגסה וכו' ונראה דלכחי צעין

בעיני עשרה . דהא משום דדיינין ליה כאלו יש לו פנייה
מתקום אחר הוא . וכל שיש לו עשרה חלקים יתירם כפי ערך
חלקי הטבל או המעשר . שבעשיו יש לנו עשרה חלקים להפריש
מהן אחת לתרומת מעשר הראויה לחלק עשירית מעשרה חלקי
הטבל או המעשר הלכך דיינין

א"י פ"ג
מ"א הל"ו
כ"ט הל"ט
כ"ט הל"ט

ח עשר שורות של עשר עשר כדי יין מסודרים בארץ שכל עין
שתמנה בין ממזרח למערב בין מצפון לדרום תמלא עשר שורות
של עשר עשר שהן מאה כדות : שורה החיצונה אחת מעשר .
חבית אחת שבשורה החיצונה קבעתי מעשר על כדות אחרות
שיש לי : ואין ידוע איזו חיצונה .

הפסיד כלום : ח"מי שהיו לו עשר שורות
של עשר עשר כד"יין ואמר שורה החיצונה
אחת מעשר ואין ידוע איזו היא נוטל שתי
חביות לובסן . חצי שורה החיצונה אחת
מעשר ואין ידוע איזו היא נוטל ד' חביות
מארבע זוויות . שורה אחת מעשר ואין
ידוע איזו היא נוטל שורה אחת לובסן .
חצי שורה אחת מעשר ואין ידוע איזו היא
נוטל שתי שורות לובסן . חבית אחת
מעשר . ואין ידוע איזו היא נוטל מכל
חבית וחבית :

החטים סליק מסכת רמאי

לה וממלא מארבעתן חבית אחת וקריה מעשר : שורה אחת
מעשר וכו' . ואם אמר חבית אחת שבשורה אחת מאלו עשר
שורות זה קבעתי מעשר ואין ידוע באיזו שורה הוא : נוטל שורה
אחת באלכסון . כלומר נוטל עשר כדות משורה אחת ממקצוע
דרומית מזרחית עד מקצוע מערבית צפונית או ממקצוע
דרומית מערבית עד מקצוע מזרחית צפונית וממלא מכל
העשר חביות חבית אחת וקריה מעשר ומפני מה נוטל באלכסון
ואינו נוטל שורה אחת כלה ביושר ממזרח למערב או מצפון
לדרום דכשהוא נוטל באלכסון בין שתמנה השורות כולן ממזרח
למערב בין שתמנה אותן מצפון לדרום כמלא נוטל חבית א' מכל
שורה ושורה מה שאין כן אם היה נוטל שורה א' באורך ממזרח
למערב או מצפון לדרום :

להפריש מאותו חביות שקבע דוקא וז"ל שכיון שנתערב אנו
רואים כאלו כל התערובות דבר אחד והיו כאלו כולו
מאותו חביות שקבע עכ"ל . ואולם כל החרדה הזאת משום
התרומה של מעשר שיש בו :

חביות כתב הר"ש הא דסתח בכד וסיים בחביות לומר לך
היינו כד היינו חביות כדמשנין בפרק המניח את
הכר עכ"ל . ושם תמצאנו בס"ד . ומו אשכחן כהאי גוגא במשנה
ו' פ"ג דמעילה דקרי כד מה שהוא קורא חביות במקום אחר
במסכת סוכה ס"ד וזריכין נמי לשנויא דפרק המניח . וכל זה
ככלל מ"ש בריש ברכות בשם התוספות דרגילות המשניות
לא שמוענין בקצור אף למה שמטורש כבר . וע"ש :
חצי שורה אחת מעשר . ל' הרמב"ם ואם אמר חבית אחת
מחצי שורה אחת מעשר ולא ייחד איזו חצי שורה יקח
עשרים חביות עשר על אלכסון אחד ועשר על אלכסון אחר
העובר עליו וממלא לוקח חבית מכל חצי שורה מן השורה ואח"כ

אוציא מכולם חבית אחת והגני מנייר לך בהם צורה כדי שיהיה הדבר מבואר לעין הרואה
(כזה) * ובענין ראשון מזה ההלכה הוא לוקח שתי חביות שכתוב על אחת א ועל השנית
ב ובענין השני לוקח ד' חביות שכתוב על אחת א ועל שנית ב ועל שלישית ג ועל
רביעית ד ובענין השלישי לוקח העשר חביות אשר יעבור עליהם הקו העובר מא' ב' ובע"כ
ובענין הרביעי לוקח העשרים אשר יעברו עליהם שני הקווים העוברים מא' ועד ב' ומג'
עד ד' ע"כ :

סליק מסכת רמאי

כתב הרמב"ם סידר אחר דמאי כלאים שכך סידרם הכתוב בסדר קדושים תהיו לא
תכלה טאה שדך אחריו לא תורע כלאים ע"כ . וכבר נתן טעם למה הקדים
דמאי וסמכה לטאה :

כלאים

Table with 2 columns: Hebrew text and dots. The text includes 'החטין' and 'סליק מסכת רמאי'. The dots are arranged in a grid-like pattern, likely serving as a decorative element or a placeholder for a table of contents.

רל"ז

כלאים ירושלמי כתיב (ויקרא י"ט) שדך לא תזרע כלאים הייתי אומר אפילו שני מיני חטים ואפילו שני מיני שעורים בהמתך לא תרביע כלאי (ש"ב) הייתי אומר אפילו שור שחור על גבי שור לבן או שור לבן על גבי שור שחור ובגד כלאים שטעמו לא יעלה עליך (ש"ב) הייתי אומר אפילו שני מיני צמר ואפילו שני מיני פשתן פירש בגדים (ר"ב) לא תלכש שטעמו צמר ושפתים יחדיו מה כלאי בגדים שאסרתי לך לא זה ממין זה ולא זה ממין זה אף כלאים שאסרתי לך

א מ"ה פ"ב מה
כלאי טו"ד ט"ו
רמב"ם י"ד ו"ה
ט"א טע"ב כ"ב
פסחים נ"ג

מסכת כלאים

החטים והזנין אינן כלאים זה בזה
השעורים ושכולת שועל
הכוסמין והשיבון הפול והספיר
הבורקן והטופח ופול הלבן והשעועים
אינם כלאים זה בזה : ב הקשות
והמלפפון אינם כלאים זה בזה רבי
יהודה אומר כלאים חזרת וחזרת גלים
עולשין ועולשי שדה כרישים וברשי
שדה

החטין והזנין קורין לו
בערבי ז'ואן : אינן
כלאים זה בזה לפי שכל שחיתו
דור המבול את דרכם היתה
הארץ גם היא מונה את
פירותיה והיו זרעים חטים
ומזוזה וזנין הלכך לא היו
כלאים עם החטים אבל אם
שאר מיני תבואה היו כלאים
ואף על גב דלא חזיל מאכל אדם
מכל מקום כיון שתולכים
אותו ומקום למקום למאכל
יונים הווי כלאים השעורים

בכל מקום לא זה ממין זה ולא זה
ממין זה : אקדים לשון
הרמב"ם בסוף פרק א' מהלכות
כלאים וזהו הזרעים נחלקים
לג' חלקים האחד מהם הוא
הנקרא תבואה והוא חמשת
מינים החטים והכוסמים
והשעורים ושכולת שועל והשיבון
והשני מהם הוא הנקרא קטניות
הנאכלים לאדם חוץ מן
התבואה כגון הפול והאפונים
והעדשים והדוחן והאורז
והשומשומין והסרגיל והספיר
וכיוצא בהן והשלישי מהם הוא

הנקרא זרעונים שאינם ראויים למאכל האדם וכפרי של אותה
הזרע מאכל אדם כגון זרע הבצלים והשומין וזרע החציר
והקצח וזרע לפת וכיוצא בהן וזרע פשתן הרי הוא בכלל זרעוני
גינה כשזרעו כל מיני זרעונים אלו וצמחו נקרא הצמח כולו
כל זמן שלא ניכר הזרע דשאינו נקרא ירק ויש מזרעוני גינה
זרעונים שדרכן לזרוע מהן שדות כגון הפשתן והמרדל ואלו הן
הנקראים מיני זרעים ויש מזרעוני גינה זרעים שאין דרך
בני אדם לזרוע מהן אלא ערוגות ערוגות קטנות כגון הלפפון
והלננו והתרדיו והבצלים והכסדר והכרסם והמרור וכיוצא
בהן ואלו הן הנקראים מיני ירקות ע"כ ועיין סוף פרק ט'
דמסכת שבת עוד כתב הרמב"ם שם הלכה ד' ה' אין
אסור משום כלאי זרעים לא הזרעים הראויין למאכל אדם
אלא עשבים המרים וכיוצא בהן מן העיקרים שאינן ראויין
אלא לרפואה וכיוצא בהן ואין בהן משום כלאי זרעים כלאי
אילנות הרי הם בכלל מה שאסר שדך לא תזרע כלאים :

החטים והזנין אינן כלאים זה בזה כדי להורות ששנייהם
זוגות זוגות להם הפשיק זוג קצח ומני עלה אינן
כלאים זה בזה : והזנין כשב הר"ב ואע"ג דלא חזי למאכל
אדם מכל מקום כיון שתולכים אותו ממקום למקום וכו' דאי
לא הכי לא היו אוסרין אלא באותו מקום לבד כחכמים דמוק
כתב הר"ב והא דאמרין במנחות (פרק עשירי
מסנה ז') והכוסמין וכו' הני מילי לענין חלה וכו' עיין שם בפירוש הר"ב וכן עיין בפרק ד' ממסכת חלה :

ושכולת שועל כל השנויים במסנה זוג זוג אינם כלאים זה בזה
אחד מוזהב ואחד מוזהב זה הם כלאים זה בזה והא דאמרין
במנחות הכוסמין מין חטים וסיפון מין שעורים הני מילי לענין
חלה שמצטרפין זה עם זה לשעור חלה אבל לענין כלאים הווי
כלאים זה בזה : ושכולת שועל שעורים מדברים ובלעז
אוי"א כוסמין בלשון לשון אש"ל ט"א : סיפון בלעז סי"גלא
ומשום דכוסמין וסיפון דמו להדדי אינם כלאים זה בזה :
והספיר יש אומרים צירקל"א בלעז : ומצ"ם פירש שקורין
לו בערבי מא"ש : הבורקן רמב"ם פירש שהוא זרע דק
שקורין לו בערבי גילבא"ן : ועושה הוא קטנית שגרבריו
עגולים לבנים וקורין לו קורטמא"ן ואינו שמעתי שטופח הוא
שקורין לו גילב"און : והשעועים קורין לה בערבי לוב"א"ה :
אינם כלאים זה בזה : אם זרע כל אחד עם בן זוגו : ב הקישו
קשאין שקורין בערבי סאק"ם ובלעז קוקומבר"ש :
והמלפפון נקראים בערבי פי"אר ובלעז ציטרול"י : רבי
יהודה אומר כלאים ואין הלכה כרבי יהודה : חזרת וחזרת
גלים החסא הגדלה בננים וחסא הגדלה בהרים : עולשים
של גנים ועולשי שדה ונקראים בערבי הכדב"י : כרישין של
גינה וכרישי שדה

פרק ה' לענין קנינים בדרם והכי מפרש בירושלמי : אינם כלאים זה בזה
מסנה ז') והכוסמין וכו' הני מילי לענין חלה וכו' עיין שם בפירוש הר"ב וכן עיין בפרק ד' ממסכת חלה :
ושכולת שועל כתב הר"ב בלעז או"א ושכולת שלה עשוי כונב שועל רש"י פרק כל שעה דף ל"ה : ומזופח עיין
בפירוש הר"ב במסנה ג' פרק ה' דפאה : והשעועים בירושלמי הגירסא והשעועית בתי"ו וסס בגמרא כינו
מתניתא הלבן והשעועית אחר רבי יונה למה נקרא שמה שעועית שהיא משעשעת את הלב ומהלכת את בני מעים ופירש
הר"ש כלומר שמתממת את הלב ומשלשלת מלשון ועיניו השע (ישעיהו') ועח את הבית (ויקרא י"ד) מרגם ושוע :
ב כרישים פירש הר"ב בלעז פורו"ת ובאו"ה ריש שער ל"ח כתב שקורין לאוי"ך וככתב בגיליון ובלעז סאר"י : והם דומים
קצת לבלב"ס ולשומים בהיותם ירוקים עדיין

עדן כלומר שלא נתייבשו עדיון ע"כ. וזש לאו"ך הוא ידוע בלשון אשכנז :
והרמוצה סי' הר"ב דלעת מרה שממתקים אותה ברמץ וכו' ירושלמי וכתב הר"ש ובבבלי לא קיימא הך

שדה והס הנקראו' בערבי פורא"ח ובלעז פירו' : כוסבר . כד שמו בערבי כולי"כ נדרו בלעז תרגום ירושלמי כורע גד כבר זרע כוסבר : והרמוצה . דלעת מרה שממתקים אותה ברמץ כלומר באפר חס שיש בו רשפי אש לסייך קורין לה רמוצה : וכול המצרי . פאסכולי בלעז : והחרוב . מין קטנית וקורין לו

עודה . כוסבר וכוסבר שדה . חרדל
וחרדל מצרי . ודלעת המצרי והרמוצה .
ופול מצרי והחרוב אינם כלאים זה בזה :
ג' הלפת והגפויץ . והכרוב והחרובתור .
התרדום והלעונים . אינם כלאים זה בזה
הוסיף רבי עקיבא השום והשומנית .
הבצל והבצלצול . והתורמוס והפלסלום
אינם כלאים זה בזה : ד' ובאילן האגסים
והקרקסותומלין . והפרישים והעוזרדים אינם
כלאים זה בזה . התפוח והתורד . הפרסקים
והשקדין . והשיפויץ והרימין . אע"פ שדומין
זה לזה כלאים זה בזה : ה' ה' הצנן
והגפויץ . החרדל והלפסן . ודלעת יוגרת
עם המצרית והרמוצה אע"פ שדומין זה
לזה כלאים זה בזה : ו' הואב
והבלב

מילתא דאמרינן בפרק הגודר
מן המבושל (דף כ"ח) מאי
הרמוצה אחר שזאל קרי
קקוואי (דלועים של אוקו מקוס
שאינם מתבשלים לעולם יסה)
רב אשי אמר דלעת הטמוכה
ברמץ איתביה רבינא לרב אשי
רבי נחמיה אמר דלעת מצרית
כלאים עם הרמוצה תיובתא
ע"כ . לפירוש רש"י ור"ן
דכנדרים הוי תיובתא דהתם
קושיא לפירוש דהכא שמפרשים
דמצרי רבי נחמיה משמע
דרמוצה מין דלעת שנקרא
רמוצה . אבל לפירוש הר"ש
דהתם ניחא ירושלמי עם
פבבלי שכך כתב אלמא מין
בפני ענמו הנקרא כן על שם
שמאותן המיין רגילין לעמון
ברמץ אבל שאר מיני דלועים
אינם נקראים כך אשילו אש טומיין אותם ברמץ ע"כ .
ובירושלמי אהך ברייתא דר' נחמיה תיבא הכי והרמוצה אמר
רבי חנינא אמר דלעת מרה היא וכן מתקין אותה ברמץ .
ויש עכשו לפירוש דברי הר"ב דר"ל כך דלעת זרה וכו' ואותו
המין שהוא כך ועומני ברמץ בה עסקין וקיא היא הנקראת
ברמוצה וכך נפרש דבריו בכנדרים . אף על פי שלש אינם
סובלים הפירוש כל כך איכא למימר דמתך אדכא :
ג' והגפויץ כתב הר"ב עליו דומין לעלי הלפת הלכך לא
הוו כלאים . ובירושלמי במשנה ובגמרא
בגירסא והנמוס ועיין במשנה ה' : והתרומים פירו
הר"ב דר"ה פלסלום וכו' . ועיין מ"ש בזה בשם מהר"ם
במשנה ד' פרק קמא דטבוליים : ד' ובאילן עיין מה שכתבתי במשנה ז' בס"ד : הפרישים והעוזרדין . נ"ס חזיות כתב
בעל חכמת שלמה פרישים בלשון אשכנז קווי"כ . עוזרדין בלשון אשכנז שייארלי"כ . ועיין בריש דמאי :

מחורב לפי שתרמיליו שהורע
בתויו כן דקים ועקומין
כחרובין והוא ממין פול המצרי :
ג' והנפון . הוא מין זנון ועליו
דומים לעלי הלפת הלכך לא
הוו כלאים : והתרובתור . מין
כרוב שקלמים שלו דקים :
חרדין . בערבי סילק"א ובלע"ז
בל"ש : לעונין . בערבי קט"ף
ובלעז ארמול"ש : השומני' שום
מדבריו הוא קטן מן השום הגדל
בגנים : בצלצול . בצל מדברי קטן
משאר בצלים לסייך נקרא
בצלצול : פלסלום . מין הרומוס
הוא ותורמוס מין קטנית ידוע
מר מאד שזלקים אותו שבע
פעמים ואוכלים אותו בקנוח
סעודה : ד' אגסים . בערבי
אגא"ס ובלעז פיראס : קרוסטומלין . מין אגסים קטנים
הדומים לעפנים שקורין מולי"ן : פרישים . הם חבוסים בערבי
ספרג' לובלעז קודוק י"ש : עוזרדים . בערבי זערו"ד ובלעז
סירבא"ש : חורד . תפוח יערי תרגום וכפתור וחזר :
אפרסקים . בלעז פירשאג"ס וכשהן קטנים דומין לשקדים :
שזיין . הרכיב זיתים על רימון כשיק מכהן שזיין : רמון .
בערוך סי' טולנדאק"י בלעז : ה' הצנן והנפון . אע"פ שהפרי
והעלים דומין זה לזה הן כלאים זה בזה לפי שאין טעם הפרי
דומה שהלכו בזה אחר טעם הפרי : לפסן . פירש בערוך
מרו"ז בלעז :

ה' הצנן והנפון וכו' כלאים . כתב הר"ב שהלכו בזה אחר טעם הפרי . וז"ל הרמב"ם בפרק ג' מהלכות כלאים הואיל וטעם
הפרי זה רחוק מטעם פירו זה ביותר ע"כ . מש"כ לפת ונפון דמשנה ג' שאין ריחוקן ריחוק גדול הקילו מפני
דבר אחד שכן דומין בו דעין גדול עד שיראו כשי גויין ממין אחד אם מפני העלין שדומין זה לזה או שהפרי דומה זה לזה
שאין הולכים בכלאים אלא אחר מראית העין אלא א"כ טעם פירו זה רחוק מטעם פירו זה ביותר . כך עולים דברי הרמב"ם
שם . וז"ל הירושלמי הביאו כ"מ שז"ר יש מהם שהלכו אחר הפירי ויש מהם שזלכו אחר העלין המביין הרי זנון ונפון הרי
פרי דומה והעלין דומים ותימר כלאים . אמר רבי יונה בזה הלכו אחר טעם הפרי עכ"ל . ולכן מ"ש הר"ש שהירושלמי סובר
שהעלין אחר פירי להחמיר וכן אחר העלין להחמיר וכן אחר הטעם להחמיר מלבד מאי דקשיא מלישנא דירושלמי דמקשה והרי
זנון יס"ף עליו דומים ואת אחר כלאים : דמאי קושיא הא כיון שאין הטעם דומה הולכים להחמיר . דאם בפירי ובעלין הולכין
להחמיר כ"ש בטעם שהוא עיקר עיניו של הפרי . קשיא נמי מתניתין דלעיל הלפת והנפון . דמשום דדומה בעלין הולכים להקל
כמ"ש הר"ב וכן הוא בירושלמי וביאורו הר"ש שם : קהנפי"ן גם כאן נרש בירושלמי וגמרא והנפוס וכן הוא באשכנזי כמ"ס עוקצים
פרק קמא משנה ג' : עם המצרית

י כלב כומרי • כלב שמגדלים בני הכפרים והוא קטן ודומה לטועל : היעלים • מין חיה ואקו מתרומה ויעלה : ערוך • חמור סבר : ז אין מביאין אילן באילן • אין מרכיבין אילן מאכל באילן מאכל מין בשאינו מינו או אילן סרק באילן מאכל אבל

אילן סרק באילן סרק כיון שאין שום אחד מהם עושה פרי כמין אחד חשוב ושרי : ירק בירק • מין בשאינו מינו : דבי יהודה מתיר ירק באילן • ואין הלכה כרבי יהודה : ה שקמה אילן תאנה שגדל בישראל : סדן של שקמה • לאחר שנחתך וכאשרו שרשיו בארץ נקרא • סדן ואין נוטעין ירק לתוכו דהו ירק באילן : פיגס • עשב שקורין דו"דא בלעו : קידה • מין אילן של בשמים תרבוט קדה קציעה וכתיב (תהלים ס"ה) מור וזהלות קציעות כל בגדוטיך : חזוב • מין ירק שרשיו יורדים בעומק הארץ ביושר ואינה נוטים לכאן ולכאן וכו' תיחס יבושע את הארץ : מקורו • לשון קור שפא התאנה מקדרת החזוב שהוא חם ביותר • פירוש

אחר שתיזה עליו ללל לשן קורה : תימיזה למורה • שהאבטיח לחומלח מים : חלמית • בערבא כוזבוא ובלעו מלו"זא : ט הטומן לפת וזנוגות • כדי שיהיו בשמים החם הקרקע שלא כדרך שתלה בלי דעתיא שאינו דוזה בהשרטון כגון טעמן אגודה של לפת ואגודה של זנוגות יחד

וכרמוזה • לשון הרמב"ם חסר השם אחתוהר ויראה לומר עם דלעת המזרית ועם דלעת הרמוזה ע"כ • ופסוק הוא דלו או קמני וכ"כ הרמב"ם בפרק ג' : ז אין מביאין אילן באילן • אע"ג דכבר תני לה במתני' ד' חור ושלאה כאלו לפרושי דהא

והכלב • כלב הכופרי והשועל • העזים והצבאים • היעלים והרחלים • הסוס והפרד • הפרד והחמור • החמור והערוך • אף על פי שדומין זה לזה כלאים זה בזה : ז אין מביאין אילן באילן • ירק בירק ולא אילן בירק ולא ירק באילן רבי יהודה מתיר ירק באילן • ח אין נוטעין ירקות בתוך סדן של שקמה • אין מרכיבין פיגס על גבי קדה לבנה מפני שהוא ירק באילן • אין נוטעין יחד של תאנה לתוך החצוב שיהא מקירו • אין תוחבין זמורה של גפן לתוך האבטיח שתהא זורקת מימיה לתוכו מפני שהוא אילן בירק אין נותנין זרע דלעת לתוך החלמית שתהא משמרתו מפני שהוא ירק בירק :

ט הטומן לפת וזנוגות תחת

דאיתא כלאים באילן היינו דוקא בהרכבה דאילו לזרוע שני מיני זרע אילנות מותר שאין לך כלאים באילנות אלא הרפכה בלבד כמש"ה הרמב"ם סרק א' מהלכות כלאים : רבי יהודה מתיר ירק באילן וצמחי דרסי' ה' קפתח איהו וה"ה איפכא דמאי שיה וכן כדאיא בתוספתא ר"י מתיר ירק באילן אילן בירק • והר"ב והרמב"ם ז"ל לא פירשו טעמו של ר"י • וז"ל דטעמו אחרש בירושלמי שביאורו הר"ש מחלפא שטעמיה דרבי יהודה • תמן הוא לומר נוטל אדם מעה (פירוש זרע) אחת מפיטמא של הצבטיח ומעה אחת מפיטמא של ספוח ויטמנו למוך בומא אחד וכן אמרתיין ונעשין כלאים וכאן הוא לומר אכסין • תמן ע"י שהזא נותן זה בצד זה סן מתאחזין ונעשין כלאים גרס הכ"ז ירק באילן הוא עד כאן • זיינו שכובר רבי יהודה דדוקא כשעל ידי ההרכבה כן מתאחזין ונעשה על ידיהן פרי או ירק משונה בהאפרה הסורה משום כלאים • וזה דוקא באילן ואילן או ירק בירק אבל ירק ואילן כלאים מתאחזין להשמות ולעשות ירק או פרי אחד אע"ג שיונקים זה מזה לא אפרה הסורה : ה שקמה פירש הר"ב דהכא הוא פירושו של הרמב"ם דריש מסכת דמאי

וכן מפרש עוד לתמן פרקו משנה ד' • וז"ל דאף על גב דלהרמב"ם היינו במת שקמה היינו שקמה אלא דפירות שקמה קורא להו בנות להר"ב תרתי זיניהו וכת"ש בריש דמאי בס"ד : חצוב כתב הר"ב בן יוסף את הארץ • במרש פרק אין לדין במסכת ביצה דף כ"ה וסיים הרמב"ם ועל גבן נקרא חצוב עד כאן • ונראה שר"ל על שם שחוצב נוחלק הארץ ביושר לחלקים שוים • ועיין בפרק קמא דעכו"ם משנה ה' : אין תוחבין זמורה וכו' שהוא אילן בירק • כתב הר"ש מטעם הירושלמי דמיירי כשעמיק שורש הגפן והאבטיח ליטה משלשה טפחים ושם הכניס זה לתוך זה ובמקום שהענפים יוצאים חוץ מן הארץ דחוקים זה מזה כשעור הרחקת זרע מגפן יחידי בריש פרקו • דאי לאו הכי אפילו בלא תחיבה אסור להביא זרע תחת הגפן כדלקמן : שחחא משמרתו • החלמית מרטיב הירע וסומרו עד שיאח הורע נשרש בארץ מצאתי בפירוש שהוכרחו : ט לפת וזנוגות • ופליגי הרמב"ם והראב"ד אי הוה כלאים זה בזה • הרמב"ם בפרק ג' מהלכות כלאים סבירא ליה דלא הוה כלאים שפרייהן שוה וראייתו כתב בסוף מש"ה מירושלמי • וכתב דנקט הכי משום דדרבן לאגדן ובאגודה מיירי כמו שכתב הרב ברטנורה ואו או קתני • והראב"ד סבירא ליה דהו כלאים • ומלשון רש"י בעירובין דף ע"ז שכתב כלאים כלאי הכרם וראה דסבירא ליה דדוקא קתני דהא בעיך שני מינים עם הכרם כדמסיק הר"ב ברטנורה בסוף פירושן ואם לן דוקא תרתי קתני וסבירא ליה בהראב"ד דלפת וזנוג כלאים זה בזה • ומדבר הר"ב ברטנורה בפירוש משנה ה' שכתבתי עליו שאובר דהולכין להקל היינו כדעת הרמב"ם בפירוש חירושלמי והולכים בלפת וזנוגות להקל ולא הוה כלאים :

א מיי' מא' חס' כלאים הנכ"ה טו"ד פי' דכ"ה סעי' א' ב' סעי' י"ג ג' סעי' טו' ד' סעי' טז' ה' סעי' טז' ו' סעי' טז' ז' סעי' טז' ח' סעי' טז' ט' סעי' טז' י' סעי' טז'

תחת הגפן . שהוא רך ונדלף יעברו שרשי הלפת ולנונות
 זו אפילו הכי מותר . כ"כ כ"מ פ"ג מהלכות כלאים :
אם היו מקצת עליו מגולין . כתב הר"ב משום שבת נקטיה
 דאלו לכלאים אדרבה יותר מחוי כדרך שקילה מה

א ש"י פ"א ח"ה
 ששה ר"ב
 ש"כ טו
 ו"י פ"כ ט"ה
 כ"ח : ו"א ט"ו
 ח"א ט"ו
 ג ח"י פ"א ח"ה
 כ"א פ"ו ט"ו
 ו"ז ט"ו
 ד"ג ג' ח"ו
 ה ט"ז ט"ו
 ט ט"ו

יחד : אם היו מקצת עליו מגולין . משום שבת נקטיה דאם
 היו כל העליו מוטין אי אפשר ליטלו אלא שיוז עפר
 בידים : לא משום כלאים ולא משום שביעית . לא משום זורע
 כלאים ולא משום זורע שביעית אי נמי אפילו הוסיף מאקים

משום כלאים שרי דלאו דרך
 זריעה ואם היה משעת ונכנסו
 לשביעית והוליו סמימין כדרך
 שמוסיפין הכלים בהלוא אין
 בהם משום סמימין שביעית :
 ולא משום מעשרות . אינו חייב
 לעשר כשיהיה אובן ממקום
 שהמזגים דכתיב (ויק"א כ"ו)
 וכל מעשר הארץ מורע הארץ
 והאי לאו זריעה היא : ויטלים
 בשבת . דכתלושים דמי ואחזו
 בעלים המגולים ומוציאן ואף על
 גב דמזוז עפר ממקומו טלעול

תחת הגפן אם היו מקצת עליו מגולין אינו
 חושש לא משום בלאי ולא משום שביעית
 ולא משום מעשרות וניטלים בשבת .
 הזורע חטה ושעורה כאחת הריו זה בלאי .
 רבי יהודה אומר אינו בלאים עד שידרושני
 חטים ושעורה או חטה ושתי שעורים
 או חטה ושעורה וכו' כמת :

פרק ב כל סאה שיש בו רובע ממין
 אחר ימעיט ר' יוסי אומר
 יבור

מן האד לזירך דבר היתר ואינו נוגע בדבר האסור מותר :
 עוקצוהו ש"י חטים ושעורה . טעמא דרבי יהודה משום
 דכתיב (ויקרא י"ט) שדך לא תזרע כלאים וסבר דקרקע
 בלא זרע לא אקרי שדה ומשיע לא תזרע כלאים כהדי שדך
 שזורע כבר וכן (ברבים כ"ב) לא תזרע כרמך כלאים לא
 תזרע כלאים דהיינו שני מיני זרעים כהדי כרמך ולא מחייב
 בכלאי הכרם עד שזרע חטה ושעורה וחרצן במפולת יד
 ואין הלכה כרבי יהודה דקרקע אף על פי שאינה זרועה קרוי
 שדה אבל אינו כרם בלא חרצן הלכך הזורע חטה ושעורה
 כאחד חייב משום כלאי זרעים ואינו חייב משום כלאי הכרם
 עד שזרע חטה ושעורה וחרצן במפולת יד :

פרק ב כל סאה שיש בה רובע . הקב דהיינו אחד
 מכ"ד לסאה שהסאה ששה קבין : ימעט :
 אוחז מין אחר המעורב בו עד שיפחת מרובע ויתבטל בתוך
 הסאה ומותר לזרוע ולא מיתסר משום זורע כלאים : יבור .
 מכיון שהזקק למעט יסיר הכל משום דמחוי כמקיים כלאים
 מכיון שהתחיל לזרוע אם לא היה בורר את כלו אבל תחלתו
 פחות מרובע

כלאים . כתב הר"ב כדרך שמוסיפין הכלים בהלוא וז"ל
 משום שבת דף ל אומר ר"י דרגילות הוא שמתוספים מחמת
 לחלוות הקרקע כמו שאנו רואין שומין וכלים שמתוספים
 אפילו כשמונים בהלוא . וכיוצא בזה כתב הרמב"ם במשנה ט'
 פרק ג' דשביעית : ולא משום מעשרות . פירש הר"ב אינו
 חייב כשיטלוש וכו' . וזהו פירש הרמב"ם . ולמה שכתב הר"ב
 באינך גם פירוש הר"ם . הוה ליה לפרש גם כזה פירוש של
 הר"ם שפרש דאם היה מושג שנייה שדינה במעשר שני
 ונכנסו לשלישית והוליו סמימין יחייבן מעשר שני לפי שאינו
 רוצה בהשרשתן ושלא כדרך השרשה קיימי : הרי זה
 כלאים . לחיוב מלקות . אבל לענין איסור אפילו בלא זריעה
 כאחת יש איסור ואסור לקיימן כמו שמוכחות המשניות
 דבמכילתין . וכתב הב"מ סוף פ"ד מהלכות כלאים דמדרבנן
 הוא . דלא אסרה התורה אלא במפולת יד ולהכי דהיה
 מדבריהם הלכך הקילו בדרכים הרבה . ועיין בדברי הר"ב
 פרק ג' משנה ד' וה' : שני חטים ושעורה וכו' . כתב הר"ב
 דלית הלכתא הכי אלא בכרם דלא אקרי כרם וכו' אבל שדה
 אקרי וכו' . וכ"כ הר"ש וס"מ דכלאים מיהא לא היו בפחות
 משני מינים . ובריש פ"ח הקשה על זה דאשכחן (ויקרא י"ט)
 בהתקן לא תרביע כלאים ולא אמרינן שני מינין בבהמתך ויש לחלק עכ"ל .
 מינו הרי שני מינין מחוברין ומקרי כלאים . אבל בשדה כי תימא דהד מינא עושה כלאים אם כן אין לך דבר שפוקל לזרוע בשדך .
 ועוד בבהמה שני מינים בבת אחת דהיינו כעין במפולת יד אי אפשר . ועיין פירוש בהמתך כלאים . כסוף דפסחים דף מ"ז :
 רבי יהודה אומר אינו כלאים עד שיהו שני חטים ושעורה וכו' . וכה"ג פליגי בפרק בתרא לענין כלאי בגדים דלרבי יהודה ג'
 תכופות היו חבור . ולרבנן אף שני תכופות חבור . מאלתי בפרוש שהוכרתי :

פירש הר"ב עד שיפחת מרובע ויתבטל בתוך הסאה . דדבר תורה אד בתרי בטיל אלא דחכמים
 אסרו מפני מראית העין והם אמרו דפחות מרובע לסאה מתבטל . כך פירש ברש"י וזאת שקלים .
 ומתיהא לי מלתא דלא שייך ביטול ברוב אלא כשאין נכרין דבנכרין אין שייך לומר ביטול וכ"ש בש"ע וד"ר"ם ק"ע ובהורע טעמא
 ר"ם ל"ט ובשני מיני תבואה הרי ניכרין וכ"ש בתבואה וקטנית דבמתני' דלקמן וכו' דקים להו לרבנן שהתורה לא אסרה אלא
 כשזרעה לזרוע כלאים אבל כשאינו רוצה לא אסרתו התורה אלא שחכמים אסרו מפני מראית העין ונאמנו שיעור לדבר גם פטרוהו
 בממעט מתקנת שהם אמרו

פ"ב ימעט
 אסרו מפני מראית העין והם אמרו דפחות מרובע לסאה מתבטל . כך פירש ברש"י וזאת שקלים .
 ומתיהא לי מלתא דלא שייך ביטול ברוב אלא כשאין נכרין דבנכרין אין שייך לומר ביטול וכ"ש בש"ע וד"ר"ם ק"ע ובהורע טעמא
 ר"ם ל"ט ובשני מיני תבואה הרי ניכרין וכ"ש בתבואה וקטנית דבמתני' דלקמן וכו' דקים להו לרבנן שהתורה לא אסרה אלא
 כשזרעה לזרוע כלאים אבל כשאינו רוצה לא אסרתו התורה אלא שחכמים אסרו מפני מראית העין ונאמנו שיעור לדבר גם פטרוהו
 בממעט מתקנת שהם אמרו

מרוכב שרי ואין הלכה כרבי יוסי : בין ממין אחד : בין שאיתו רובע ממין אחד בין ממינין הרבה צריך למעט : לא אמרן אלא ממין אחד . דלוי שני מיטין מנטרסין לשעור רובע : וחכמים אומרים כל שהוא כלאים לסאה . איכא דין חכמים

לח"ק כגון סאה שעורים שיט צה רובע שכולת שועל וכוסמין לח"ק צריך למעט . לחכמים אין צריך למעט דלוי שכולת שועל מנטרסין לכוסמין כיון דלא הוו כלאים בסאה של שעורים והלכה כחכמים : ב צמה דברים אמורים תבואה בתבואה . תבואה זמין תבואה או בקטנית הוא דאמרן רובע לסאה ימעט אבל זרעוני גינה שנתערבו בתבואה או בקטנית : אחד מעשרים וארבע כנופל מהן לבית סאה . חטין כלומר כשנור הורע שזרעים מהן למקום שזרעו בו סאה של חטין ושעור המקום שזרעים בו סאה של חטין הוא חמשים אחת על כ' אחת ואין זרעים בו מזרעוני גינה אלא קב וחצי לפי שהן דקין וקב וחצי מהן יש בהן

כדי לזרוע מקום שזרעים בו סאה של חטין כנופל לפי שהבון זה טהם נתערב בסאה אחת של תבואה או של קטנית או של זרעונים אחד מארבעה ועשרים של קב וחצי מזרעוני גינה שהוא אחד מששה עשר בקב חייב למעט הלכך אם נתערב בסאה תבואה כביצה וחצי זרעונה גינה שהוא אחד מכ"ד בקב וחצי קב ימעט : כשם שאמרנו להחמיר . דזרעונים דקים אסורים בשעור מיעט באחד מארבעה ועשרים כנופל מהן לבית סאה כך אמרו להקל דזרעונים גסים שצריך מהן הרבה לזרוע בבית סאה אינן אסורין בסאה חטין אלא אחד מארבעה ועשרים כנופל מהן לבית סאה חטין אין צריך למעט עד שיתערב מהן שלש רביעים בסאה והיינו דקמני הפסקת בתבואה מצטרפת אחד מארבעה ועשרים כנופל מהן לבית סאה וכיון דנופל מהן שלשה סאין לבית סאה דהכי אמרינן בירושלמי נמצא סאין צריך למעט עד שיתערב מהן שלש רביעים של קב בסאה וכן הלכה : ג עד שתתליע . ושעורה הוי בשתהא בדרך שלשה ימים בקרקע למה וביבשה צריך יותר : ויוסף . יהפוך הקרקע במחרושה בשביל שלא ימח הזרע : כמה יהא חריש . שלא תאמר שהוא צריך לחרוש תלמים תלמים קטנים שמונים זה לזה אלא כתלמי הרביעה בתלמים שדרך בני אדם לחרוש אחר שתד הרביעה שחורשים תלמים גדולים :

כדי

אמרו והם אמרו וכן משמע בירושלמי צמה אינן קיימין אם במתכוין לזרע אפילו חטה א' אסור אם לערב אפילו כ"ס אסור לערב (דרבי) אחא בר יעקב ב' אלא בשנתערבו דרך מנכס ופירש הראב"ד בהשגותיו פרק ב' מהלכות כלאים שצטעה

בין ממין אחד בין משני מינין . רבי שמעון אומר לא אמרו אלא ממין אחד וחכמים אומרים כל שהוא כלאים בסאה מצטרף לרובע : ב בתבואה וקטנית בקטנית . תבואה בקטנית וקטנית בתבואה . באמת אמרו זרעוני גינה שאינן נאכלין מצטרפין אחד מעשרים וארבע כנופל לבית סאה רבי שמעון אומר כשם שאמרנו להחמיר כך אמרו להקל . הפשתן בתבואה מצטרפת אחד מעשרים וארבע כנופל לבית סאה : ג היתה שדהו זרועה חטים ונמלך לזרעה שעורים ימתין לה עד שרתתליע ויוסף ואח"כ יזרע . אם צמחה לא יאמר אזרע ואח"כ אויףך לא הופך ואח"כ זרע . כמה יהא חורש בתלמי ה ביעה . אבא שאול אומר

שכנס תבואה זו המעורבת היתה כוונתו לאכלה ונמלך לזרעה והכ"מ פירש שצנת שכינס התבואה נתערב שלא מדעתו והוא היה חסד שלא יראה ולא ימלא זה המין האחר :

ימעט ירושלמי כי"ד ימעט או יוסיף על סאה או סוטה מרובע לא כן אמר רבי אבהו בשם רבי יוחנן כל האסורים שרצה עליהן שוגג מותר מויד אסור מן את מרצה לבטל אסור תורה וכה את מרצה לבטל מפני מראית עין :

ב באמת אמרו . עיין בפירוש הר"ב

כדי שכתבתי בתחלת המסכתא ועיין מ"ס בסוף פ"ט דשבת : אחד מכ"ד כנופל לבית סאה . פרש הר"ב אחד מכ"ד מט"ז בקב . והיא רביעית הרובע

והוא כביצה וחצי מפורש בפרק כי"ד משתתפין בעירובין וכבר התבאר גם בסוף מסכת פאה . ונקרא נופל על שם שהזריעה הוא במפולת יד כ"כ רש"י בפרק המקבל דף ק"ה ע"א . ומ"ס הר"ב ששעור בית סאה חטין הוא כ' על כ' סיים בו הרמב"ם ויהיה מדת המקום אלפים וחמש מאות וכל מקום מן הארץ שיש בו בחשבון התשבורות אלפים וחמש מאות אחד שתהיה מרובעת או עגולה או משולשת או על זולת חצונית זה נקראת בית סאה : ג ויוסף כתב הרמב"ם יוסף ויהפך אחד והם הבקיאוס בלשן הקדש אפשר שהיה אלגס זה הלשון שהיו אומרים [יוסף] והפך ועינין אחד וזה אינו חידוש בלשונו שהרי יאמר ילך והלך והם שני עקרים והענין אחד וכשיהיה הפעל העובר [יוסף] יהיה הפעל העתיד ממנו יוסף ואוסף . עכ"ל . והטעם כי צבנין הכבד הכוסף נחיו יו"ד פ"א ישנתו בעתיד לוי"ו כאשר תאמר מן ידע יודיע אודיע ומן יוסף אל תוסף ראות פני (שמות י') וצא ציר"י תספ סת"ה שהנח שאחריו הוא יו"ד הכוסף בזה הכנין בין עיין ללמ"ד ומצאנו בפת"ח (איוב ט') זכור מלסמה אל תוסף ולכך אין למנוע מלקרות יוסף הפ"ה פתוחה : אם תמחה לא יאמר אזרע כו' . ואע"פ שהלמ"ה נכריס הם שנודאי יהפוך כולם אפילו הכי יהפך מתחלה : בתרבי לשון הרמב"ם פירוש תלם הוא בקע שעושה המחשת

א מ"י וסוף טס
ב כ"ס ספעי' ו
ד ה"מ פכ טס
טו י"ד ס' רש
טו' יב

רל"ג

שמחשת בעוניו בארץ * ע"כ * ולשון עברי הוא על תלמי שדי (חושעו) : כרי שלא ישייר * פירש הר"ב שלא יאחר בארץ כו' * לשון הר"ש יש לפרש בכל הבית סאה רובע במקום אחד * וי"ל דכשתצטרף מה שאינו מרוש לא יעלה לרובע :

כדי שלא ישייר רובע לבית סאה * שלא יאחר בארץ במקום שאינו מהוקף אלא פחות מכ"ד בקרקע שהוא חורש דהיינו רובע קב לבית סאה ואין הלכה כאבא שאול : ד זרועה ומלך לנוטעה * שהיתה זרועה תבואה ומלך לנוטעה גפנים : גומס * לשון גוממו עם השוסי דפרה גיד

הגסה כלומר כורת הגפן סמוך לקרקע שלא ישייר גבוה מן הקרקע טפח : ה קנבוס או לוף * שמינים הללו אין התלעה והחרישה מועלת בהן לפי שמתקיימים בארץ שלשנה שנים ואין תוליעין : אסטים * זבצו דומה לתכלת וקורין לו בערבי נ"ל וזלעז אגדי"קו ורגילים שכרתי אותו ומזור וזומח ומה שזומח טעסן שנייה נקרא ספיח אינמי מה שזומח מן הזרע הנזבל משעת קלידה קרוי ספיח : במקום הגרנות * שדשים בו תבואה וקטנית : תלתן * בערבי חולב"א וזלעז סינגרי"קו : אין מחייבין אותו לנכס * דבלאו הכי סופו לעקרם לפי שאסטים קשה לתבואה והעשבים קשים לתלתן כשזרע למאכל אדם ומקום הגרנות נמי קשים לו הזרעים שמחלידים את הקרקע ומלקים אותה ולא חזי תו למקום דישה :

כדי שלא ישייר רובע לבית סאה : ד זרועה ומלך לנוטעה לא יאמר אמע ואחר כך אופך אלא הופך ואחר כך נוטע * נוטעה זומלך לזרעה לא יאמר אזרע ואחר כך אשרש אלא אשרש ואחר כך זרע * אסרצה גומס עד פחות מטפח זרע ואחר כך משרש : ה היתה שדהו זרעה קנבוס או לוף לא יהא זרע ובא על גביהם שאינן עושין אלא לשלשה שנים * תבואה שעלה בה ספיחי אסטים וכן מקום הגרנות שעלו בהן מינין הרבה וכן תלתן שהעלה מיני צמחים אין מחייבין אותו לנכש

מלת אשרש ומשרש גזור ממלת שרש וענינו לכרות השרש ולעקור אותו וכבר נמצא בספרי הגבואה (תהלים נ"ב) ושרשך מארץ חיים :

ה קנבים או לוף * פירש הר"ב שמינין הללו אין התלעה וחרישה מועלת בהן וכו' * והדר כתב ואין מתליעים * לפי זה קשה מאי קאמר בתכלה שאין התלעה מועלת הא אין בהן התלעה * ולשון הר"ש אין להם התלעה וחרישה שעומדין וכו' * וכתב הרמב"ם שאינו יודע האך עושים לשלש שנים ע"כ ובפירוש שהוכרתי מלאתי קנבוס מין פסחן וזלעז קונצ"א * יש גרסינו קנבוס וגיורססם עיקר שהרי אותם שאנחנו קורין אותו קנבוס עושה בכל שנה כמו פשתן * ובערוך מלאמי קנבוס ופירש לשם שהוא מין סבלין שמינין * בקדשה עכ"ל * ונסוף פרק ה כתב קנבוס קוטלו"א זלעז : הפיחי סטים * עיין מ"ש בפרק קמא דפאה השנה ד' * ועיין ריש פרק ד' דשיעית ומ"ש הר"ב זבצו דומה לתכלת * לשון הרמב"ם שזובעים בו תכלת * וכ"כ בפרק ט' מחמת שבת משנה ה' שזובעים בו עיין הרקיע * אבל במורה חלק א' בהקדמה י' למדברים כ"ד שהוא זבצו שחור * ומלאתי בפירוש הראב"ע בפרשת תרומה שכתב שיש קוראין לשחור תכלת בעבור שהיא ח' לית הגוונים ומ"ש הר"ב אינמי מה שזומח וכו' קרוי ספיח ובפירוש החומש להרמב"ן פרשת בהר כתב שנקרא כן לפי שהוא נספה אל קליה השנה שעברה מגו תוס' חו' על דים יעקב (ישעיה ד') ע"כ * וכתב הרמב"ם ויש מן הנמצא שזרעו ויקלרוהו ואחר כך צמח פעם שנייה וסלישית כגון העשב וכו' וזה הנמצא שינמח בפעם שנייה נקרא ספיח ועליו נאמר (ייקרא ב' ה') את ספיח קלירך ומה שינמח פעם שלישית נקרא שמים ועליו אמר הכתוב (ישעיה ל"ו) אכול השנה ספיח וזבצוה השנים שמים עכ"ל : אין מחייבים אותו וכו' * פירש הר"ב העשבים קשים לתלתן כשזרע למאכל אדם וזלעז הכי בוסו לעהרם * וכ"פ ר"ש בפרק מרובה דף פ"ה והקשו התוספות דאין מחייבין משמע שאין איסור בהנחתו * ועוד דאם מחייבים ומתחיל לעקור למה לא מחייבנו דהא איכא איסור כשנתייאש כדהנן בפרקה דבלאים הרוואה ירק בכרם ואומר לכשתחזור אלהינו והוסיף מחיים איסור * ונראה לר"י דאין מחייבין אותו לעקור דליכא איסורא שהרי הוא לא זרען אלא מחייבין בלא ומסוס מקיים בלאים ליכא כיון דקשו להו עשבים * דדוקא איכא דליהיב"ש מחייבין חכמים שלא יחשדוהו שזרע ע"כ * וכך הם דברי הרמב"ם בפרק ז' מהלכות בלאים דכל שיש לחשוד שזרעו איסור מפני מראית העין אבל בזמן שנראה שאין זה מדעתו של זעל הסדה אלא מחייבין עלו אין מחייבין אותו למעט עד כאן * וכתב עוד וזמא יודע שהתלתן זרועה למאכל אדם כשהיתה זרועה ערוגות ערוגות ולהגבול סביב * עד כאן * ואוקמתא ב"ס הכי הוא * וז"ל התוספות משמע שאין איסור בהנחתו שיטת הרשב"ם ולימא כמ"ש בריש פרק קמא דשקלים ומתקייסין דריש פרק ח' :

ע"כ * ולשון עברי הוא על תלמי שדי (חושעו) : כרי שלא ישייר * פירש הר"ב שלא יאחר בארץ כו' * לשון הר"ש יש לפרש בכל הבית סאה רובע במקום אחד * וי"ל דכשתצטרף מה שאינו מרוש לא יעלה לרובע :

מלאת אשרש ומשרש גזור ממלת שרש וענינו לכרות השרש ולעקור אותו וכבר נמצא בספרי הגבואה (תהלים נ"ב) ושרשך מארץ חיים : ה קנבים או לוף * פירש הר"ב שמינין הללו אין התלעה וחרישה מועלת בהן וכו' * והדר כתב ואין מתליעים * לפי זה קשה מאי קאמר בתכלה שאין התלעה מועלת הא אין בהן התלעה * ולשון הר"ש אין להם התלעה וחרישה שעומדין וכו' * וכתב הרמב"ם שאינו יודע האך עושים לשלש שנים ע"כ ובפירוש שהוכרתי מלאתי קנבוס מין פסחן וזלעז קונצ"א * יש גרסינו קנבוס וגיורססם עיקר שהרי אותם שאנחנו קורין אותו קנבוס עושה בכל שנה כמו פשתן * ובערוך מלאמי קנבוס ופירש לשם שהוא מין סבלין שמינין * בקדשה עכ"ל * ונסוף פרק ה כתב קנבוס קוטלו"א זלעז : הפיחי סטים * עיין מ"ש בפרק קמא דפאה השנה ד' * ועיין ריש פרק ד' דשיעית ומ"ש הר"ב זבצו דומה לתכלת * לשון הרמב"ם שזובעים בו תכלת * וכ"כ בפרק ט' מחמת שבת משנה ה' שזובעים בו עיין הרקיע * אבל במורה חלק א' בהקדמה י' למדברים כ"ד שהוא זבצו שחור * ומלאתי בפירוש הראב"ע בפרשת תרומה שכתב שיש קוראין לשחור תכלת בעבור שהיא ח' לית הגוונים ומ"ש הר"ב אינמי מה שזומח וכו' קרוי ספיח ובפירוש החומש להרמב"ן פרשת בהר כתב שנקרא כן לפי שהוא נספה אל קליה השנה שעברה מגו תוס' חו' על דים יעקב (ישעיה ד') ע"כ * וכתב הרמב"ם ויש מן הנמצא שזרעו ויקלרוהו ואחר כך צמח פעם שנייה וסלישית כגון העשב וכו' וזה הנמצא שינמח בפעם שנייה נקרא ספיח ועליו נאמר (ייקרא ב' ה') את ספיח קלירך ומה שינמח פעם שלישית נקרא שמים ועליו אמר הכתוב (ישעיה ל"ו) אכול השנה ספיח וזבצוה השנים שמים עכ"ל : אין מחייבים אותו וכו' * פירש הר"ב העשבים קשים לתלתן כשזרע למאכל אדם וזלעז הכי בוסו לעהרם * וכ"פ ר"ש בפרק מרובה דף פ"ה והקשו התוספות דאין מחייבין משמע שאין איסור בהנחתו * ועוד דאם מחייבים ומתחיל לעקור למה לא מחייבנו דהא איכא איסור כשנתייאש כדהנן בפרקה דבלאים הרוואה ירק בכרם ואומר לכשתחזור אלהינו והוסיף מחיים איסור * ונראה לר"י דאין מחייבין אותו לעקור דליכא איסורא שהרי הוא לא זרען אלא מחייבין בלא ומסוס מקיים בלאים ליכא כיון דקשו להו עשבים * דדוקא איכא דליהיב"ש מחייבין חכמים שלא יחשדוהו שזרע ע"כ * וכך הם דברי הרמב"ם בפרק ז' מהלכות בלאים דכל שיש לחשוד שזרעו איסור מפני מראית העין אבל בזמן שנראה שאין זה מדעתו של זעל הסדה אלא מחייבין עלו אין מחייבין אותו למעט עד כאן * וכתב עוד וזמא יודע שהתלתן זרועה למאכל אדם כשהיתה זרועה ערוגות ערוגות ולהגבול סביב * עד כאן * ואוקמתא ב"ס הכי הוא * וז"ל התוספות משמע שאין איסור בהנחתו שיטת הרשב"ם ולימא כמ"ש בריש פרק קמא דשקלים ומתקייסין דריש פרק ח' :

ואם

א. ט. ט. כד
ב. ט. ט. כה

ובירושלמי הביאו הר"ש דאף תנא קמא דוק במתכוין לבדוק שרי ומכל מקום אסור באמצע שדהו מפני מראית עין ובדמיון הירושלמי הגירסא משיבשת : ח אין סומכין לשדה תבואה חרדל וחריע . ופירש הר"ב ששני מינים הללו מוזיקן לתבואה

וכו' . עד הלכך נראה כמקיים כלאים בשדה . ע"כ . גם הרמב"ם בפירושו יהיב טעמא משום שאלו המינים מפסידים וכו' . וקשה להם כן שאר כל המינים מותר לסמוך ולעיל לא שרינן אלא תלם של פשתן ושאר כל המינים אסור . והכא נמי דתנן אין סומכין לשדה

משמע דבין שלו בין של חברו של תבואה ולא של מין אחר . וכן לשון הרמב"ם בהדיא בסוף פרק ג' מהלכות כלאים היתה שדה ושדה חברו שבגדו זרועים שני מיני תבואה וידוע ששם תבואה אינו כולל רק החמשת מיני דגן וכדכתיב שם הרמב"ם בסוף ס"ק וממשנתנו הוא משנה בפ"ו דגדרים ולכך אין לומר דהכא מייירי בשדה של חברו זרוע חרדל וחריע וקמשמע לן דאשילו הכי אסור הוא לסמוך . ועוד קשה מאי שגח דנקט הכי ולא נקט ספיחי סטים דמוזיקן נמי לתבואה ולא שרינן לעיל

אלא בעלו מאלהין . כדתנן בהדיא . והרמב"ם בחבורו סוף פרק ג' פירש הטעם . בהסוף שכתב מותר להקיף חרדל או חריע לכל מין חוץ מן התבואה מפני שאין מוזיקן אותה . והקשה בכסף משנה גם כן הקושיא דהא לא שרינן אלא פשתן . ומירץ בשם הר"י קורקם דהא דנקט הכא חרדל וחריע משום הגורא נקט להו דמותר לסמוך לירקות חרדל וחריע וס"ק דעתך אמיתא שיהיה מותר לסמוך גם לתבואה קמשמע לן דלא לפי שאין מפסידין אותה . וכל שכן שאר מינים שאסור לסמוך בין לירקות בין לתבואה עד כאן . אבל לזירועם דהכא אינו עולה זה הסירוף . ולקמן אכתוב קצת יישוב ומה שכתב הר"ב ואם לא שבטל השדה זרעם ורונה בקיומם . כלומר דאין אפשר . גם כן לומר שזרעם לבדוק בלבד דהא על כרחך אכן במתכוין לבדוק קיימין דאין לאו הכי אשילו תלם של פשתן נמי אסור כמ"ש לעיל בשם ירושלמי אשילו הכי מפני מראית העין אכרו בכני שלפי שהן מוזיקן הדבר נראה שאלו לא רנה בקיומם לא היה זורען כדי לבדוק שדהו בלבד הואיל ומוזיקן . והיינו שביים הר"ב הלכך נראה כמקיים כלאים . דעיקר קפידא תקיום כלאים אבל ארבעה ליכא קפידא דבמתכוין לבדוק קיימין . אלא שמשני שמוזיקים יאמרו הרואים שלקיומן זרען . ומ"ש לא היה מינה לאדם אחר וכו' אמירא כרצון דרבי יוסי במשנה פרק ב' דבבא בתרא . דסברי על המזיק להרחיק עצמו . ואשילו להרמב"ם דמזריך שלשה טפחים להרחיק הא לא סגי לענין כלאים בירק בתבואה בסמות מששה טפחים . והא דקאמרי ולא את חרדל לדבורים רבותא קאמרי דאף על גב דדבורים נמי מוקי לחרדל כמו שאכתוב שם בסייעמא דשמיא אשילו הכי לא יסמוך . וכל שכן דאסור לסמוך לתבואה שאין התבואה מוקת בחרדל . ולפי שהלכה כרבי יוסי איכא לאוקמי מתני' נמי כותיה . וכגון שידוע שהשדה שבו זרוע חרדל וחריע היא של בעל שדה התבואה . וקמשמע לן דאסור לו להניח לאחר לזרען . דאף על גב דלא אשרינן אלא כשהוא בעצמו זורע לג' כדדייק הרמב"ם בפרק ג' מהלכות כלאים שלא נאמר הארץ לא תורע כלאים אלא שדך לא תורע כלאים הלכך מותר לחברו שזרע שעורים בגד שדה חברו של חטים . הכי נמי יודק אכן מדלא קרינן תורע הוי"ן בקמ"ך ודגושה מלשון נפעל . והוא משמע שלא תהיה תורעת בין על ידו בין על ידי אחרים אלא קרינן תורע הוי"ן בשב"א ורש"י שמשמעו אתה לא תורע שדך . אבל אין איסור לאחר הזרע מין אחר בתוך שדך כשזרע לעצמו . וקמשמע לן מתניתין דאשילו הכי באלו המינים אסור להניח לאחר לזרוע משום הרואים שיאמרו שאי אפשר שהיה לאחר שזרע נשדהו אלו המינים סמוך לתבואתו . אלא הוא זרען . ולפי זה יחא נמי דנקט הכי תרתי דהא באחר שזרען קיימין ולא דמיא למאי דאשרינן לעיל כל המינים חוץ מתלם של פשתן דלעיל כשהוא עצמו זורע . אלא שלשון אש"ל דהרמב"ם בפירושו לא משמע דאיידי באחר אלא בעצמו . וגם קושיא השנייה דאמאי לא תני ספיחי סטים עדין במקומה עומדת . ואולי י"ל בזה דאין דרך לזרוע ספיחי סטים אלא ערובה ולא תלם כל שכן שדה שלימה :

לזרעו זרעו כדי ליהנות בו : אחד זרע פשתן ואחד כל המינים . אסור לסמוך תלם אחד שהרואה אינו יודע דלבדוק שדהו הוא עושה ; מותר לבדוק בתלם של פשתן . שהכל יודעים שאין מתכוין לקיים הפשתן אלא לבדוק שדהו אם היא יפה לפשתן

אומר אחר זרע פשתן ואחד כל המינים . רבי יוסי אומר אף באמצע שדהו בותר לבדוק בתלם של פשתן : ח אין סומכין לשדה תבואה חרדל וחריע אבל סומכים לשדה ירקת חרדל וחריע . כומך לבור ולגיד

והלכה כה"ק : ח חריע . כרכום יערי וקורין לו בערבי אלקובט"וס ושני מינים הללו דסינו חרדל וחריע הן מוזיקן לתבואה ואם לא שבעל השדה זרעם ורונה בקיומם לא היה מניח לאדם אחר שזרע אחד משני אלו המינים סמוך לתבואה שלו הלכך נראה כמקיים כלאים בשדה : אבל סומכים לשדה ירקות . שאינן מוזיקן לירקות והרואה אומר של אדם אחר הם ובעל הירקות אינו מקפיד עליהם הן סומכים לירקות שלו לפי שאינן מוזיקן להן : וסומך לבור . אם יש בסוף שדה של תבואה מקום בור שאינו חרוש זורע בית רובע או יותר סומך שם זרע אחר וכן סומך אלל ניה והוא מקום חרוש :

וכן סומך אלל ניה והוא מקום חרוש : ולגפה

פירש הר"ב כרכם יערי וכו' . ועיין מ"ש בזה במשנה ה' פרק ג' דעוקלין : לבור עיין פרק ג' משנה ו' ומה שכתבתי לציל משנה ו' :

ולגסה' גדר אבנים סדורות כעין חומה בלא טיט : ולדרך *
 אם דרך היסוד מפסקת בין שתי שדות מותר לזרוע מין א' בזו
 ומין א' בזו : מוסך על הארץ * שאין נשאו גבוה מן הארץ
 שלשה טפחים אם יש תחתיו זרע מותר לסמוך מכחון זרע אחר
 דכגדר דמי : ולסלע * ולא
 אצטרך למתנייה דאין לך
 מחיצה גדולה מזו אלא
 לאשמועינן דאפילו סלע בעינן
 ארבעה רוחב דנפחות מכאן
 אין שמה מחיצה להפסיק :
 ט קרחת * מקום פנוי שאינו
 זרוע כשהוא מרובע קרוי קרחת
 כמו דקרחתו דהיינו שנמרט
 השער והמקום חלק : עשרים
 וארבעה קרחת לבית סאה *
 ובכל קרחה זרוע מן אחד וצית
 סאה הוא חמש' אמה על חמשים
 אמה וכשאתה עושה בו כ"ד
 קרחת נמצאת כל קרחה עשר

ולגיר ולגפה ולדרך ולגדר גבוה עשרה
 טפחים ולחריץ שהוא עמוק עשרה ורחב
 ארבע ולאילן שהוא מיסך על הארץ
 ולסלע גבוה עשרה ורחב ארבעה :
 ט הרוצה לעשות שדהו קרחת קרחת
 מכל מין עושה עשרים וארבעה קרחות
 לבית סאה מקרחת לבית רובע וזרוע
 בתוכה כל מין שירצה היחה קרחת אחת
 או שתיים זרעם חרדל שלשלא זרוע
 חרדל מפני שהיא נראית כשדה חרדל
 דברי ר"מ וחכמים

אמות ושני טפחים ומחצה אורך על עשר אמות רוחב כיצד
 אם תעשה מחמשים על חמשים כ"ד קרחת תהיה כל קרחה
 עשר על עשר קח אחת מהן כדי שישררו כ"ד קרחת ותחלקנה
 לכ"ד רצועות נמצאת כל רצועה שני טפחים ומחצה רוחב על
 אורך עשר שכל אחת היא בת ששה טפחים הרי ששים טפחים
 לעשר אמות הן כל רצועה תאלו לראש כל קרחה נמצאת כל
 קרחה עשר אמות ושני טפחים ומחצה אורך יל עשר אמות
 רוחב : מקרחת לבית רובע * שהרי יש בסאה עשרים וארבעה
 רביעיות של קב הן אותם לעשרים וארבעה קרחת הרי לכל
 קרחה בית רובע : כל מין שירצה * ולא מצריך רבי מאיר
 הרחק כלל דכיון דמרובעות הן נראות מסורסות ומובדלות זו
 מזו : היתה * בתוך שדה תבואה קרחת אחת של בית רובע
 או שתי קרחת : זרעם חרדל * דאינו נראה כשדה חרדל
 בתוך שדה תבואה אבל שלשה קרחת נראות כשדה חרדל
 בתוך שדה תבואה לפי שאין רגילות לזרוע מן החרדל שדה
 גדולה ושאר מינים אפילו שלשה קרחת אינן נראות כשדה ביון
 שרגילין לזרוע

ולגפה * פירש הר"ב נדד אבנים סדורות * ועיין ת"ש
 במשנה ב' כר"ו דפאה :
 ולדרך * פירש הר"ב דרך היסוד * מפורש בריש פרק ב'
 דפאה ארבע אמות * ולא תנא הכא שציל הרבים

ושציל היסוד הקבועים כדחק
 התם לענין פאה * י"ל דהתם
 מפסיק וצריך ליתן שתי פאות *
 והכא אינן מפסיקין ואסור
 לזרוע שני מינין משני עבריהם
 מזה ומזה * ומרוביכו לחומר *
 והיינו נמי טעמא דלא תני הכא
 נחלושלויל דתני התם :

ולסלע * כתב הר"ב
 לאשמועינן דאפי'
 סלע בעינן ארבעה רוחב
 * הואיל ולא נעשה לשם
 גדר שאלו נעשה לשם גדר
 סגי בגובה עשרה ורוחב כל
 שהוא כך מצאתי בפירוש

שהזכרתי * וכתב הר"ש ורוחב ארבעה דקתני ברישא גבי
 חריץ אגפה וגדר נמי קאי ומיהו לא יתכן דאינו מענין אחד
 דארבעה דגדר לאו צעובי גדר * אלא ברוחב אף על פי שעצבו
 כל שהוא אבל ארבעה דחריץ אפילו ארוך כמה אמות בעי ד'
 טפחים משפתו אל שפתו * ע"כ * והטעם מצואר דגדר נראה
 שמפסיק מה שאין כן חריץ * ועיין בפרק ד' משנה ג' ד'
 ועיין פ"ג משנה ג' וריש פרק ו' :

ט קרחת * פירש הר"ב מקום פנוי שאינו זרוע וכ"פ הר"ש *
 ועל שם שמתחילה קודם הזריעה חולק השדה
 לחלקים קורא כולן קרחת קרחת בין הנשארים בלתי זרועים
 ובין הנזרעים * וכראש ד' בפרק ד' מהלכות כלאים כתב מקום
 הזרע נקרא קרחת * ונראה לי שרצה לומר נקרא גם כן
 קרחת לא כדברי כסף משנה שפירש דרובה לומר דוקא מקום
 הזרע דמ"ט * ומ"ה הר"ב כשהוא מרובע * כלומר דאלו ארוך
 היינו משור וז"ל הרמב"ם בפרק הנזכר ומה בין המשור לקרחת
 שהמשור ארוך והקרחת מרובעת * ע"כ * ומכל נוקים אינו
 מרובע שיהי' הולעות ממש שאי אפשר לך לרבע בית סאה
 מרובע לעשרים וארבעה חלקים שיהיה כל חלק מרובע שיהי'
 חלק שנים עשר אמות ומחצה על שמונה אמות ובלים * אבל
 יקרא גם כן מרובע אף על פי שאינו שיהי' הולעות כי תמונות רבות בכלל המרובע ואין להאריך בהם * ובתוספתא ובמה רובע
 עשר אמות ומחצה על עשר אמות ומחצה מרובעת * רבי יוכי אומר אף ארבעה כשנים ברהב וכבר כתב הר"ב במשנה ו' פרק
 ג' דפאה דשצור עשר אמות וכו' הן בקירוב ובעל כסף משנה כתב בפרק ג' דמחצה דבתוספתא לאו דוקא * והר"ש כתב
 בצ"ש דלקמן המחצה באמה בת חמשה טפחים והעשר באמה בת ששה טפחים :

חרדל * ומתניתין דלעיל דלא כרבי מאיר ולא הוי בתם ואח"כ מחלוקת * דהכמים לא פירשו הכא ליתני ^{החריץ}
 אבל אין נראה לפרש דלעיל לא פליגי משום דבקרחת המרובע סבירא להו נמי דחרדל שרי דאם כן הוי ליה להרמב"ם
 לסקוק כן בחבורו :

ש"ש * לא יזרע חרדל * פי' הר"ב שנראה כשדה חרדל אבל נפחות מכלן לא * והיינו לענין כלאים * אבל לענין פאה הוי
 כל ערוגה כשדה בפני עצמה בדלעיל במסכת פאה פרק ג' משנה ב' * ועיין בפרק דלקמן משנה ב' :

תשע קרחות . פירש הר"ב עושה לבית כ"ה קרחות וכו' . מסתברא דכ"ה קרחות שוים קאמר כל אחת עשר על עשר . אבל הרמב"ם מפרש דקרחת הזרועה היא בית רובע והפנוי שיש בין הקרחות הזרועות הוא פחות מגן . וטעמא כדכתיב שסובר שלא חלקו חכמים על רבי מאיר במה שאמר קרחת לבית רובע והוא מפרש קרחת מקום הזרוע כמו שכתבתי ואף על גב דנמשנה דלקמן תנן בית רובע לענין הדמקה הוה לאו בהרבה קרחות והוה בית רובע דוקא :

עשר חסורות . תימה אמאי לא יהיו אפילו שלש עשרה מותרות והיינו הראשונה ושלישית וחמישית מהשורה הראשונה . ושנייה ורביעית משורה שנייה . וראשונה שלישית וחמישית משורה שלישית . ושנייה ורביעית משורה רביעית . וראשונה ושלישית וחמישית מהשורה החמישית ואע"פ שבנויות נובעים הזרעים זה בזה הא שרי ראש גור במשנה ז' . והרמב"ם כתב בסוף פ"ג מה' כלאים דכ"ה שתי זוויות הנובעות זו בזו וכמ"ס בתחלת פירושו לרס"ג . וי"ל כמו שפירש"י במס' שבת כרק"ע דף ע"ה ע"ב אדאמר' התם אין ראש גור בירק פי' אין תורת ראש גור לא משדה גדול' לערוגה אלא מערוגה לתוך שדה גדולה אבל שתי ערוגות לא הוה היכר לא דומה כלא הן אחת דלא חשיבא כל חד דאפי' נספה ע"ב . ובפ"ג מה' מהנות עניים קור' א' הרמב"ם שדה קטנה לחמש' איזה על שתי אמות והיינו חלק אחד ומכ"ה לבית סאה' והוא פחות מבית רובע . ועיין בס"ג משנה ד' . אבל לדבריו שכתב שחלק הזרוע דהכא הוא בית רובע קשיא ומיהו לשמואל . דפי' התום' דס"ל התם דיס ראש חיר בירק . וכן לפי' האחר של רש"י בדר' יוחנן דסבר דיס ראש גור בירק . נמי קשיא ואפשר לומר דקאמר ראש גור אחת מהרבה ראש גור ביחד דלא שרי' ואת' מתיר עשר והיינו שיעשה אחת בראש גור וי"ל דכיון שראויים כולן להעשות ראש גור גורין שלא לעשות אפילו אחת . אבל לא ניחא לפרש כן להרמב"ם בפירושו לערוגה דרפ"ג שהוא מתיר ראש גור בערוגה . וי"ל דהתם נמי לא התירו אלא חמשה כמו שאכתוב שם בס"ד . והלכך איכא למימר דנתיבא דבה איירי וכן השתא לא התירו ראש גור כשזרוע מוטע ודוקא מסדה גדולה וכו' התירו . ואע"ג דאמר בירו' אמהני' ו' שמואל להקריח בית רובע ולזרוע ביה' מיני כדבא' תקו' דערוגה . י"ל שלא הביאו בק"ו אלא ה' מינים אבל לא לענין ראש גור . ומש' הר"ב שבושה כ"ה קרחות דהיינו ה' שורות וכל שורה מחמש קרחות . לאו בדוקא קאמר שהשורות הנשורות אין לריך לחלקם . ולשון הר"ב שוא' כ' תחלק שורה ראשונה ושלישית וחמישית וכו' . ומש' הר"ב והל' כחכמים . אפי' ג' משנת רבי אליעזר בן אישקר קב וקיי הכא לא אחפרש טעמיה ועיין משנה ח' פ"ד . בית כור' פי' הר"ב שלשים סאין ושעורו מפורש ברפ"ז דב"ב : י' כל שהוא בתוך בית רובע וכו' לאחויי נקעים תלמים חיים וכו' כמו שפי' הר"ב והר"ס : אבילות הגפן . ירו' הביאו הר"ב ר' בון בר' חייה בשם ר' זעירא לא שנו אלא אבילות הגפן הא גפן עצמה לא למה מפני שהיא אשורה בהגיה והרי הקבר אסור בהגיה קבר אין איסורו ניכר . ועבודת הגפן אין איסור בהגיה . לא כר' ישתע' דתי' אין עבודה לנפן יחידי ע"ב ואבילות הגפן דהיינו עבודתה מפורש בפ"ה משנה ד' . והא דקרי לה אבילות מנאמי בפ"ה משנה ג' שראית נאכלת סביבותיו שאסור לזרעה : והר"ע כדב' והר"ס ובסלע שאינו גבוה עשרה מיירי דאי גבוה עשרה הוה מניחה וכו' . ור"ל לומר בסלע שאינו גבוה אפי' ג' דרוחב ארבע דאי רוחב ד' וגבוה י' וכו' : תביאה בתבוא' וכו' .

לזרוע מהן הרבה ביחד : וחכמים אומרים תשע קרחות מותרות . ארישא קמבדר דקאמר רבי מאיר דזרוע כל כ"ד קרחות מכל מין שירצה וחכמים אומרים לסמוך מין אלל מין אחר אלא עושה לבית סאה כ"ה קרחות דהיינו חמש שורות וכל שורה מחמש קרחות וזרוע קרחת ראשונה ומניח שנייה שהכלה בורה וזרוע שלישית ומניח רביעית בורה וזרוע שלישית וחמישית ומניח שורה שנייה כולה בורה וזרוע משורה שלישית קרחת ראשונה ושלישית וחמישית ומניח שורה רביעית כולה בורה וזרוע משורה חמישית קרחה ראשונה ושלישית וחמישית הרי תשע קרחות וזרועות לבית סאה :

עשר חסורות . שצריך שיהא מפסיק בין כל קרחת וקרחת כשעור קרחת דהיינו בית רובע בקירוב והלכה כחכמים : בית כור' . ל' סאים וטעמא דרבי אליעזר בן יעקב לא אחפרש : י' כל שהוא בתוך בית רובע . כגון נקעים מלאים מים אף על פי שאינם ראויים לזריעה עולים למדת בית רובע ליחשב הרחק בין מין ומין : אבילות הגפן . מה שהגפן תופסת ואוכלת סביבותיה דהיינו כדי עבודתה עולה למדת בית רובע להשלים עשר אמות וכו' עפ"י ומחלה אריך על עשר אמה רוחב דאמרינן לעיל שהוא שעור בית רובע שצריך להפסיק בין מין למין וכן הקבר נמי עולה וכן הסלע ובסלע שאינו גבוה עשרה מיירי דאי גבוה עשרה הוה מחלה ומפסיק בפני עצמו . תבואה בתבואה בית רובע . היתה שדה זרועה חטין ורובה לזרוע בה שעורים צריך להרחיק בית רובע ובלבד שלא יהיה חטין מקיפס את השעור' מד' רוחות דהת' לא מהניא הרחקה עד שיהא פתוח מרוח אחת : ירק

והכמים אומרים "תשע קרחות מותרות עשר חסורות רבי אליעזר בן יעקב אומר אפילו כל שדהו בית כור לאיעשה בתוכה חוץ מקחת אחת : י' כל שהיא בתוך בית רובע עולה במדת בית רובע . אבילות הגפן והקבר והסלע עולין במדת בית רובע . תביאה בתבואה

אור אחת מהרבה ראש גור ביחד דלא שרי' ואת' מתיר עשר והיינו שיעשה אחת בראש גור וי"ל דכיון שראויים כולן להעשות ראש גור גורין שלא לעשות אפילו אחת . אבל לא ניחא לפרש כן להרמב"ם בפירושו לערוגה דרפ"ג שהוא מתיר ראש גור בערוגה . וי"ל דהתם נמי לא התירו אלא חמשה כמו שאכתוב שם בס"ד . והלכך איכא למימר דנתיבא דבה איירי וכן השתא לא התירו ראש גור כשזרוע מוטע ודוקא מסדה גדולה וכו' התירו . ואע"ג דאמר בירו' אמהני' ו' שמואל להקריח בית רובע ולזרוע ביה' מיני כדבא' תקו' דערוגה . י"ל שלא הביאו בק"ו אלא ה' מינים אבל לא לענין ראש גור . ומש' הר"ב שבושה כ"ה קרחות דהיינו ה' שורות וכל שורה מחמש קרחות . לאו בדוקא קאמר שהשורות הנשורות אין לריך לחלקם . ולשון הר"ב שוא' כ' תחלק שורה ראשונה ושלישית וחמישית וכו' . ומש' הר"ב והל' כחכמים . אפי' ג' משנת רבי אליעזר בן אישקר קב וקיי הכא לא אחפרש טעמיה ועיין משנה ח' פ"ד . בית כור' פי' הר"ב שלשים סאין ושעורו מפורש ברפ"ז דב"ב : י' כל שהוא בתוך בית רובע וכו' לאחויי נקעים תלמים חיים וכו' כמו שפי' הר"ב והר"ס : אבילות הגפן . ירו' הביאו הר"ב ר' בון בר' חייה בשם ר' זעירא לא שנו אלא אבילות הגפן הא גפן עצמה לא למה מפני שהיא אשורה בהגיה והרי הקבר אסור בהגיה קבר אין איסורו ניכר . ועבודת הגפן אין איסור בהגיה . לא כר' ישתע' דתי' אין עבודה לנפן יחידי ע"ב ואבילות הגפן דהיינו עבודתה מפורש בפ"ה משנה ד' . והא דקרי לה אבילות מנאמי בפ"ה משנה ג' שראית נאכלת סביבותיו שאסור לזרעה : והר"ע כדב' והר"ס ובסלע שאינו גבוה עשרה מיירי דאי גבוה עשרה הוה מניחה וכו' . ור"ל לומר בסלע שאינו גבוה אפי' ג' דרוחב ארבע דאי רוחב ד' וגבוה י' וכו' : תביאה בתבוא' וכו' .

הרחקה

ירק בתבואה בית רובע ודוקא במרובע הוא דבעינן הכי אבל
 אם רצה לעשות שורה של ירק בתוך שדה של תבואה עושה
 אורך שורה של עשר אמות ומחצה על רוחב שדה טפחים
 שהחמירו במרובע טפי משורה והכי אמרינן בירושלמי: רבי
 אליעזר אומר ירק בתבואה ששה
 טפחים דכבר לא מחמרי' במרוב'
 טפי משורה ואין הלכה כר"א:
 יא תבואה נוטה על גבי תבואה
 כגון שגורעו כהלכתן אלא
 שהשבולים מתוך גדלן נכפפים
 ושוכבים זה על זה וכן כלן: חוץ
 מדלעת ויונית שעלן שלה ארוכים
 ומתפשטין ביותר וכשהן נוטין
 ע"ג תבואה או ירק הן מסתכנין
 ומתקשרין יותר מכל שאר ומחו
 כלאים: ופול המצרי פשו"לי
 בלעז: ורואה אני את דבריהן
 מדברי: שאין בהן מסכנין
 ומסתכנין כדלעת ויונית וכן

בתבואה בית רובע י"רק בירקו ט"תבוא'
 בירק ירק בתבואה בית רובע ר' אליעזר
 אומר ירק בתבואה טפחים: יא תבואה
 נוטה על גבי תבואה יוירק ע"ג ירקי תבואה
 ע"ג ירק ירק ע"ג תבואה הכל מותר חוץ
 מדלעת ויונית ר' מאיר אומר אף הקשות
 ופול המצרי ורואה אני את דבריהן מדברי
 פרק ג ערוגה שהיא ששה טפחים על
 ששה טפחים זורעים
 בתוכה חמשה זרעונים ר' ארבעה בארבע
 רוחות הערוגה ואחד

הלכה שהכל מותר חוץ מדלעת ויונית:

פרק ג ערוגה שהיא ששה טפחים על ששה טפחים
 מפורשת למטה בסוף הקונטרס:
 ב כל

הרחקה עד שיהא פתוח ברוח אהת ע"כ ולשונם זה אינו
 מדוקדק דעד שיהא וכו' קאי אדהתס דהיינו צמוקף מהרבע
 רוחות והתס מלי פתוח שיך והכי הוה ליה למומר דלא
 מהניא וכו' ולא שלחתי יד בכל הר"ב להגיה הואיל וגם בפירוש
 הר"ש כתוב כן: רבי אליעזר
 אומר ירק בתבואה ששה טפחים
 ל' הר"ב דכבר לא מחמרינן
 במרובע טפי משורה וכו' פ'
 הר"ש וא"כ לא פליג אלא ארוחב
 אבל באורך סבירא ליה נמי עשר
 אמות ומחצה וכיוצא בזה אשכחן
 בפס"ג דמתן ששה טפחים רוחב
 ולא תנן לאורך בכמה ופירשה
 בתוספתא עשר אמות ומחצה
 כמ"ש שם הר"ב:

פרק ג אמר יום טוב

להעתיק הגה ל' הר"ב ברפ"ט
 דשבת ששם שטיה ג"כ רישא
 דמתני' ופירשה הר"ב ואחר שאני מעתיק לשונו על הרישא
 הנני יוסף להפליאה וגם בסופא ע"פ דרבי של הר"ב שהוא
 ע"פ דרך רש"י ז"ל דמסכת שבת ואח"כ אני מעתיק כל לשון
 הרמב"ם בפירוש המשנה הזאת ואשים ציוריו כל אחד במקומו
 לא כאשר נמצאים כבר בדפוסם כי כולם מוטעים ואחר לשונו
 בתיבא ה' זרעונים ל' הר"ב ויש בה כדי להכריע ביניהם הפרש
 ממלא את כל הרוח עד סמוך לקרן ובאמצע אינו זורע אלא גרעין אחד
 שבהמות הזרעים קרובים זה לזה ואין ביניהם הרחקה שלשה טפחים ויונקים זה מזה אין כאן בית מיוחד לאכלאים בלבד קפיד קרא
 דלא להוי ערוב וליניקה לא חיישינן כדמתן היה גדר בנתיים זה סומך לגדר מכאן זה סומך לגדר מכאן ואע"ג דינקי מתמאי וכאן
 יש היכר גדול שרוח זו זרוע פון ודרוס רוח זו זרוע מזרח ומערב אבל בין זרוע האמצעי לזרועי הרוחות אין היכר ואי מקרבי
 הוי ערוב הלכך צריך הרחק כדי יניקה עכ"ל הר"ב במסכת שבת פ"ט: ערוגה ל' עברי הוא מערובות מטעה דיחוקא י"ז:
 זורעים בתוכה חמשה זרעונים כדמתן בפ"ט דשבת שנאמר (ישעיה ס"א) כי בארץ תוליא נמחה וגו' ושם פרשתיו בס"ד:
 הזבשה זרעונים זה השם זרעונים כולל לכל הזרע אבל בכאן הכונה לזרעים מיוחדים והם הזרע של מיני ירקות וכדמתן
 בריש מתני' דלקמן ועיין בדברי הרמב"ם שהקדמתי למסכתא הזאת:
 ארבעה בד' רוחות הערוגה הוא באונע פי' הר"ב דשעור יניקות כל זרע טפה ומחצה וכן פירש"י ובתבואה הו' דה"ה וקיים להו
 וכו' וא"ת זרעו ט' מינין בערוגה ד' בד' קרנות וד' באמצע כל רוח וא' באמצע דכל אחד רחוק מחבירו שלשה טפחים וי"ל
 דבכולי האי הוי ערוב ע"כ והכי איתא בירושלמי דפלוני ר' יוחנן וריש לקיש ר"י סבירא ליה כולהו חוץ לו ופריך אם כולהו חוץ לו יתני השעה משמע דאלו למאן דאמר בתוך ו' לא קשיא ולא מידי והיינו טעמא
 דאע"ג דלא ינקי אסיר משום ערוב וכו' הר"ש ועוד תירצו בתוספתא דהשתא יכול לזרוע הרבה מכל מין שברוח ובתבואה כ'
 דאע"ג דבערוגה שהיא חמשה על חמשה יש באלכסוניה שבעה דכל אמתא ברובע יש באלכסוניה אמתא ותרי חומשא ויכול לזרוע בד'
 קרנות ובאמצע וכו' ופריך ר"י דהא מקרא ילפינן ואין להעמיד המקרא בענין זה שאינו שזור לא ליניקה ולא לשום דבר ע"כ:
 ומ"ש הר"ב דאכלאים קפיד קרא דלא להוי ערוב כבר כתבתי בפס"ק בשם הכ"מ שלא אמרה תורה אלא במסוללה ג' וכו' ופריך
 דהכא דקפיד אערוב אינו אלא אס' וכתא ומ"ש הר"ב שרוח זו זרוע פון ודרוס רוח זו מזרח ומערב ומכל מקום צריך שיניח
 קצת להפריש ביניהן כדפירש"י בגמ' דה"ה בממלא קרנות ומ"ש הר"ב דאמצעי צריך הרחק כדי יניקה ושעור שלשה טפחים
 היינו עם מקום הזרעים וכתב הר"ש והא דתנן לעיל בפ"ג ירק בירק ששה טפחים ה"מ בשדה גדולה שיש בה ירק הרבה אבל הכא
 דאין זורע מכל אחד ואחד הלא מעט לא חיישינן ודכותא אשכחן בגי' תבואה בתבואה בית רובע ואמרינן בירושלמי שרשאי לזרוע ה'
 מיני תבואה בבית רובע אחת דככל מקום שאין זורע מכל מין ומין אלא מעט

מ סס ט"ז
 כ סס ט"ב
 ג סס ט"ב
 ר שבת פד
 טפחים לט"ז
 פד סס טור סס
 ס"ד
 ה קדושין ל"ג

ל) X

לא חיישין אלא לטיקא ע"כ ורש"י עצמו פי' בגמרא
בברייתא עבודת ירק בירק ששה טפחים ורואים אותה כטבלא
הרובעת' דהיינו בערוגה שהיא טפחים עלו טפחים
קאמר שזו היא עבודת ירק בירק לזרוע בה' זרעונים

ע"כ ופספסא דשחתי דירק
בירק נרתי' כפירוש הר"ש
וכה"ג מתרצים הרמב"ם והרב
ברטנורה במשנה ג' בפרקין :
היה לה גבול גבוה טפח וגם
ברחבו טפח כדאיתא
בפרק ט' דשבת דף ע"ה מדרכי
יהודה דאמר לקמן במתניתין ג'
רוחב הסרס' וכתבו התוספות

דאע"ג דר"י דלקמן לא חיירי אלא לענין הפסק נראה לבגמרא
דלא שאל לגבול דה"ה נמי ששערו טפח :

שלשה על כל גבול ומזמנה שלי"ב זרע' לירק י"ב מרחקי'
וכל מרחק שלשה טפחים הם ל"ו טפחים ואין בכל
הגבולים סביב כי אם כ"ח טפחים ולשתיים לכל א' ו' טפחים
ואין נראה לפרש שר"ל ב' שזרע על טפח הגבול מלא עליו ועל
שני זרעו זהו ומוה ויכול לזרוע כל הרוח בין מלמעלה ובין
מהלדדן ואל תתמה על הזריעה שבגדדן שכן שנינו ג"כ
בסוף מסכ' ב"מ שתי גנות זו על גבי זו והירק בנתיים שפירשו
בזיקפה הגבוה שזו גבוה מן' דלשון על גביל' א"ו נראה
כן דה"ל שלשה בכל גבול וגבול ומדקתני שלשה על
משמע דעליו ממש הוא זרע שלש ולכן נ"ל שעל כל גבול
הוא זרע ג' וכך יכול לעשות שמיני טפח הסמוכה לקרן וזרע
מין אחד ומניח ג' טפחים וזרע ומניח עוד שלשה טפחים
וזרע ומלא ש"ס עוד טפח סביב בקרן השני וכן הוא עושה לכל
גבול וגבול ש"ס בין מין ומין שלשה טפחים שיעור
הרחקה מלבד באותן סמוכות לקרנות שאין ביניהם הרחקה
לפי שאין זריכין ש"ס היכר בדרך שזרעין שזה נזרע לפי
ודרום זה מזרע ומערב כדפירש הר"ב ברישא שהרי כתבתי
שדומה הגבול טפח' ומלא שזרע באורך טפח ויש היכר
בזרעו כן שדארנו משא"כ ברישא שאם זרע ט' הוא ערוב
פ"ט ש"ס התו' בחירון הראשון לפי שאין כאן היכר כלל

ואחד באמצע היה לה גבול גבוה טפח
זרעין בתוכה שלשה עשר שלשה על כל
גבול וגבול ואחד באמצע ל"א ישע
ראשה לפת בתוך הגבול מפני שזרעו
ממלאו ר' יהודה אומר ששה באמצע :
כל

למימר משום דאי אפשר שלא יפול לחוך בערוגה מזרעים
שעל הגבול אלא היינו טעמא דמתעט לפי שדרך להרחיק
זרע הערוגה עצמה מזרע הגבולין מסביב ע"כ והיינו
מתעט' ש"י זריעה הגבול' לא יוכל לזרוע בארבעה רוחות
הערוגה ומה שהיה ש"ל ה' אין

נראה שגם הרמב"ם בפירושו
מביאו בזה הל' וניחני ששה
באמצע' אבל נראה לומר שאף
ע"ש שאינו יכול להקשות אלא
וליתני חמשה דודאי דמשום
הגבול לא תהא האמצעות הערוגה
עדיפא לזרוע מין אחד יותר
ממה שיוכל לזרוע בה כשאין לה

גבול מכל מקום נקט ששה לישאל דר' יהודה כלומר מאי
טעמא דת"ק דפליגי אדרכי יהודה דתני ששה ומיכו לומר
כדלית ליה דהיינוה :

לא יטע ראש הלפת בתוך הגבול מפני שהוא ממלאו
והרחקתו טפחים לא תהני דלכתי הוי נראה מעורבב
ואצ"פ שאין יונקין זה מזה אבל בערוגה פשוטה ארישא רשאי
ליטע אפילו ראש לפת באמצע לפי שאין כאן אלא ד' מינין לד'
הרוחות לא נראה בערובי' כך נראה בעיני' ולא נהירא מה
שפירש בכך דלית וז"ל מוולאכו וממעט מקום יניקה האחרים
ע"כ דא"כ ברישא נמי :

רבי יהודה אומר ששה באמצע מפרש בירושלמי דדריש זרע
זרעה זרעיה וזרעיה כלומר דנזיל למכתב זרע דמשמע
חד וז"מ למכתב זרעה והוי משמע קרי' וה"מ למכתב זרעיה
והוי משמע תלת וכתיב זרעיה דמשמע ארבעה וכתיב תוליא
למחה דתוליא חד וזמחה חד כמו לת"ק הרי שית' וכי רמיז
קרא שית זרעונים בערוגה בתו' טפחים קאמר דקיס ליה
לר' יהודה דשית בשית לא ינקי כי היכא דאמרינן לרבנן דקיס
להו דה' בו' לא ינקי כמ"ש הר"ב במוסכת שבת וע"ש ולא
אחברר כמה הוא שיעור הרחקה לה"י ואמר משר' וזהלף
ולעקל"ש דלא פליגי ר' יהודה אדרבנן בשיעור יניקה ולדידיה
נמי שיעורו ג' טפחים כמו לת"ק אלא דר"י לטעמיה דפליגי
נמי בספ"ק וסובר דאינו כלאים עד שיהו שני חטים ושעורה
או חטה וסתי שעורים או חטה ושעורה וכוסמת והלכך קאמר
הבא שזרע ששה לפי שבאמצע הערוגה זרע שני מינין ואינן
עושים כלאים לדידיה וגם עם מה שזרעוים ברמות לא הוי
ה"ל רבי יהודה שיעור היניקה עם מקום הזרעים ואף על
פי שהם שנים הואיל ושניהם אינן כלאים זה בזה אינן ממעטין
שיעור ג' טפחים' והא קמ"ל קרא דתוליא למחה דבשית
רשאי לזרוע שית ותו' לא דאינו רשאי לזרוע באחתו ושמן
הגדדן בכל דב' מינין :

שישה באמצע ר"י פליגי בין ברישא בין ברישא והכי
איתא בירושלמי שהבאתי לעיל תחלת דבריו יקתני

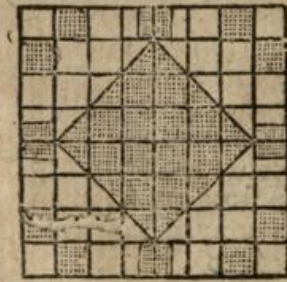
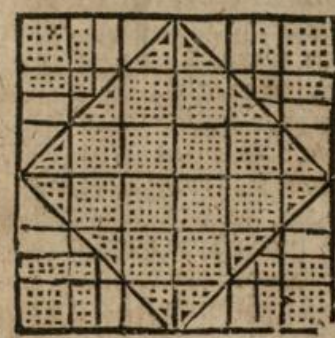
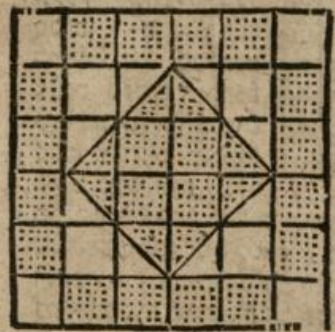
ניתני ששה באמצע תפחר שהגובלין ממעטין ששה אם
 כשהגובלין ממעטין ששה נדה תנינן ר"י אומר ששה באמצע
 וקיימנוה ולא ידעין אי חדריה קיימנוה אי רבי אחי קיימה *
 על ראשה . ואין על ראשה כדה תני ר' חייא ר' יהודה אומר
 שמה עשר * ע"כ בירושלמי . ותחלתו פירשתי לעיל וכחב
 הר"ש ומשני וקיימנוה ולא ידעין וכו' כלומר תירצו הדבר ולא
 ידעין אם החזרים בני הישיבה תירצוה אם רבי אחי דרבי
 יהודה ארישא קאי ולא אגבול הדך פריך ואין על ראשה כדה
 קמי רבי חייא ר"י אומר י"ח כלומר על כרחין [אכסופא] קאי
 ואין מתרין כלום בירושלמי ע"ז עכ"ל גם הרמב"ם כתב כבר
 הקשו בש"ס על דברי תנא קמא א' באמצע ואמרו וניתני ששה
 באמצע והשתדלו לפרק זו הקושיא ולא עלתה בידם . ע"כ *
 ולעניות דעתי נראה שהקושיא מיתרצת בחירוצא קמא
 שהגובלין ממעטין * והא דפריך עלה מדר"י דאמר ששה *
 היינו שסובר המקשה דכי היכא דשמעיה לר"י דאין הגובלין
 ממעטין לפי שיש היכר בגבהות הגבול ויכול לזרוע מתחת
 בערוגה כמו בערוגה שאין לה גבול * ה"ל לרבנן * דלא ס"ל
 שיהיו חולקים בסברא זאת וגם המתרין לא רצה לעשות
 מחלוקת ביניהם בסברא זו ולהכי מתרין ליה דר"י ארישא
 קאי * דלמעט במחלוקת ולהשוות הדעות עדיף טפי *
 וכשהביא אח"כ המקשן תני דרבי חייא ר"י אומר י"ח דאשכחן
 דפליג בסיפא אף על גב דקושיא מדר"י אדרבנן הדרא
 לדוכתא מ"מ קושיא דניהי ששה לא קשיא ומיתרצת שפיר
 בתפחר שהגובלין ממעטין * ואף על גב דלר"י ליתא להך סברא
 דהא אשכחן דבהדיא פליג אף בסיפא * לרבנן מיהו איתא
 שפיר * ור"י ורבנן פליגינמי בסברא זו דגובלין ממעטין
 דלרבנן ממעטין ולר"י אין ממעטין * ואפשר שגם הר"ש
 סובר כן *

לשון הרמב"ם בפירושו למשנת ערוגה

עושים בגני ערוגות מרובעות כדי לזרוע בה פירקת
 ושמור אלו העקריות והוא שכלאים אין האזרה
 זו אלא לזרואית העין לפיכך כשיראה הנמח האחד מובדל הוא
 מותר ואפילו שיהיה סמוך לו כמו שאמרנו בראש תור חטים
 ומפני כן אם ללע זרע אחר יהיה מותר מפני
 שהוא ראש תור וכ"ש אם היתה ראש זית זרע זה
 נדקקת בזית אחר כה * ואם יהיה ללע
 הזרע הזה מקביל ללע השני כמו זאת הצורה אסור
 להדניק

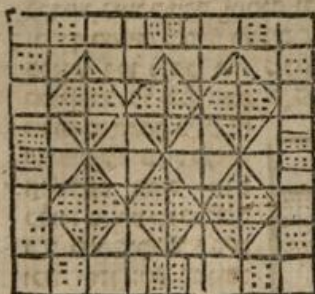

להדניק האחת צננית מפני שיתערב הכל ויהיה בלאים ודרך
 הכפרש צנינים על אחד משלושה דרנים האחד לחפיר
 צנינים הפירה שיגא בעמקא טבח וזארכה ששה טפחים אם
 שני המינים הם ירקות כמו שיתבאר בזה הפרק * או ישים
 צנינים גבול שיהיה רוחו טפח ורחבו טפח * והדרך הב'
 להרחיק צנינים טפח ומחצה והוא שעור שלא ייקזזה מזה *
 והדרך השלישי להחזיר העלים של זרע זה לזה האד והעלים
 של זרע אחר לזרע עד שיראו מובדלת כמו שיתבאר בזה
 הפרק ומל כל אלו העקריות שנאמר שערוגהו' על ו' אפשר
 לזרוע בה חמשת מינין יין
 הזרעים ולא תהיה בלאים
 זו צורתה ויהיה מדה
 כל מה שנזרע מזה הערוגה
 כ"ד כמו שיתבאר בש"ס
 וכבר יתרו זאת הערוגה
 בש"ס ואמ' ערוגה בחרבה
 שנינו ר"ל שאסור
 לזרוע אותה כמו
 שזירנו אלא אם
 תהיה [בחורבה] לבדה
 ולא תהיה סביבותיה
 ערוגה אחרת כדי שלא יתערבו בה הזרעים שבא' מצדי הערוג
 עם הזרעים שבערוגה הב' הסמוכה לה * והקשיטין סס ואמרנו
 מפני מה לא התרנו לו
 לזרוע חוץ מן הערוגה
 כנגד הקרנות שאין בה
 דבר זרוע ואמרנו
 שהוא אסור שמא ימלא
 הקרנות ויהיה זריעתו
 לערוגה על זו הצורה
 השנית ויהיה מה שנזרע
 מן הערוגה בזו הצורה
 שעור מדתו כ"ז טפח
 וזה תכלית מה שיוכל
 לזרוע בערוגה שביא
 ו' על ו' כשזרע בה
 ה' זרעונים בלבד
 על התנאי שאמרנו
 היה לה גבול גבוה
 טפח זורעין בה י"ג
 ג' על כל גבול
 וגבול כמו הצורה
 הזאת * ויהיה מדת
 הזרוע ממנה באלו
 משלשה עשר

מינין

מינין שלשים טפח כמו שכתבאר בזו הצורה לנסתכל בה .
ואמר רבי יהודה שאפשר שזרע בזו הערוגה שהיא ששה על
ששה ולה גבול טפח י"ח מינין י"ב על הגבול כמו שאמר תנא
קמא וששה באמצע ויהיה מדת הזרע מונה שלשים טפחים
וירבו המינים ולא יחסר לנו ממת

ששה ורביע והוא אחד וד' חמישיות בקירוב . ופירוש זה שכל
שטח השטח הנלפות כשגחלק כל צלע מלעטיו בשני חלקים
והחברנו בין הנקודות בקיים ישרים ויהי תבנית השני הנעשה
בסוף התבנית הראשון תהיה מדתו חצי התבנית הראשון אשר
חלקו כלעיו כיה * וכשתסתכל כל מסומן

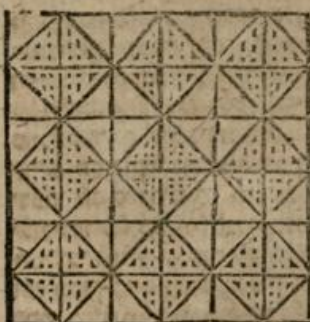

מן הששה המסומנים שזרעו בסוף הערוגה
שהיא ששה על ששה תמצא כל מסומן מהם על
הצורה אשר זכרנו ויהי התבנית שנעשה בו
אחד מן המסומנים בארצו שלשה טפחים ורחבו
שני טפחים ויהי מדתו ששה טפחים ויהי
מת המסומן שכתובו שלשה טפחים וזה צורתו .

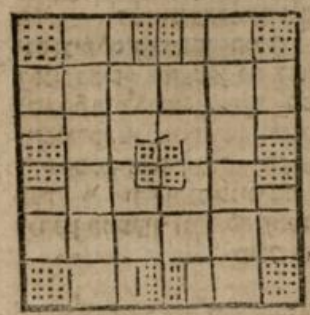
* וכל אלו העינים מבוארים למי שיש לו
חלק בחכמת המדות והתשבורת אבל כל מי
שלא יסתכל בחכמה היא ילמוד אלו הדברים
בקבלה ואם יהיה לו שכל טוב יהיה תכלית
הבנתו לראות בעין לבו הענין או שיתבאר לו
במופת . והגני חזר לענין וכבר הקשה בש"ס על

דברי ת"ק ח' באמצע ואמרו וינינו ו' באמצע והשתדלו לפרק
זו הקושיא ולא עלתה בידם אבל אחרתי לך זה ללמדך שדעת
רבי יהודה בענין זה נכון ואמת היינו יכולין לומר שרבי יהודה
חולק על תנא קמא ודרך המחלוקת ביניהם שרבי יהודה אינו
מתיר להיות אחד באמצע משני שהערוגה נראית כולן מן המין
ההוא ויהיו המינים שגל הגבול נראין כלאים . על הדרך הזה
אשר הקדמנו באמרו מפני שגראית בשדה חרדל . ונמצא תנא
קמא מתירו ולהחיר זה הענין כתבין תנא קמא באמרו אחד
באמצע ולא אמר ששה באמצע אבל אין זה הפרוק בש"ס . ומה
שכתבתי שכל הענין ונתברר בש"ס שמותר לו לזרוע ח' באמצע
ומותר לו גם כן ששה באמצע כמו שזכרנו ואם תרצה
לראות ופאמר ולמה לא אמר רבי יהודה תשעה

באמצע והוא אפשר
להיות על זה הצורה
והרי הוא לא יחסר
מדת ל' הזרעים
בערוגה [כלים] יש לך
לדעת שזה אי אפשר
מפני שיהיה בין שני
צלעי שני הזרעים מן
התשעה פחות יתפח
ומחצה וזה כי הט מינין
שבתוכה יהיה בין צלע
כל אחד לחברו טפח

ושני חמישיות ואנו צריכין לטפח ומחצה כמו שזכרנו ודרך
היותו טפח ושני חומשין מבואר היטב לפי שצלע כל אחד
מן התשעה הזרעים הוא אלכסון טפח על טפח ואלכסון טפח
על טפח הוא טפח ושני חמישין בקירוב כמו שאמרנו בדבריהם
על דרך קירוב כל אצתא ברבועה אמתא ותרי חומשי באלכסון
ומה שהזכרנו כמו כן שלא יאמר בערוגה ששה על ששה
וזרעין וכתובה ט' זרעין
זה מבואר בצורה זו *
לפי שכל מה שזרע
ממנה הוא תשעה
טפחים בלבד ועל
הצורה שהקדמנו יהיה
הזרע ממנה כ"ד
טפחים כמו שבארנו
בזה שהקדמנו ומפני
כן אמר חמשה ולא
אמר תשעה ומה שכוון
לערוגה ששה על ששה

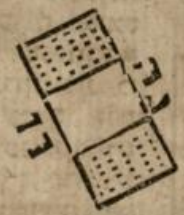
משני שהיא פחות מכל הערוגות העשויות רוצה לומר אמה
על אמה ובא ללמדנו שאפשר לזרוע בערוגה הקטנה מכל
הערוגות וזרעונים משתני ולא יהיו כלאים כמו שבארנו וגליגנו

עד כאן לשון הרמב"ם

יבוא שכתב והדרך השני להרחיק ביניהם טפח ומחצה והוא
שיעור שלא יינקזה מזה כתב בכ"מ ח' ל' ואע"פ שכל
זרע מתפשט יניקתו טפח ומחצה ואם כן היה ראוי להרחיק ג'
טפחים . ו"ל שלא חששו אלא שלא יינק מין זה המין האחר
עלמנו אבל לעירוב יניקות לא חששו והיו דקא זר' בגמרא לא
ינקי מהדדי ולא אמר לא ינקי מהדדי דלא חשו אלא שלא יינק
זרע זה מזרע האחר עמנו . וב"ב רבינו שלא יינקו זה מזה ולא
כתב זה ע"פ ע"ג :

ומ"ש תמצא מדת כל המסומן מן הששה המסומנים
באמצע רצה לומר שהם מסומנים
בסימני

בסימני זריעה ואמר ג' טפחים וזה יבואר בסמוך :
 ובז"ש ותמצא המרחק בין שתי זלעים שהם משתנים
 מאלעות אולם המסומנים ר"ל המרחק שיש בין
 מסומן למסומן ויש לגרום השתנים לפי שכללע המסומן
 האחד כן שיה וכוונתו לו הוא הכלל שכנגדו במסומן השני
 שהמרחק הוא ביניהם ר"ל בין אלו השתי זלעות אבל נראה לי
 ש'א' להגיה ויראה כמה שקורה אותם משתנים נא' ו' אמר
 התנגדים וכל שני קוים מתנגדים ומקבילים אם יוגזרות עד
 זלתי הכלית לא יבגשו זה את זה . והרי אלו שני הכלעות
 שאל זה המרחק הם מתנגדים ומקבילים זה לעומת זה ואם
 יוגזרות עד זלתי הכלית לא יבגשו וקורה המרחק לא כל השטח
 הלא קו ישר ממנו : ובז"ש גדר שלשה רבועי . אמר שזה
 המרחק ר"ל בקו ישר בין אלו שתי זלעות ממסומן למסומן
 הוא גדר שלשה רבועי ר"ל שלשה טפחים ורביעי מטפה
 בתשבורת . שתמצא בו בין כל שטחו ג' טפחים ורביעי ואולם
 גדרו הוא זלע אחד מן המרובע ואמר שגד הכלל האחד שהוא
 גדר לג' ורביעי והוא טפה אחד וד' חמישיות בקרוב שהם ט'
 חומשין ור"ל בקרוב . שכשתרבע ט' פעם ט' הם פ"א עשה
 מהם טפחים יעלו כ"ה לכל טפה שכן רבוע הטפה יוכל ה'
 פעם ה' חומשין שהן כ"ה . יאלו ג' טפחים לע' חומשין ויתירו
 ו' חומשין מן הפ"א ואינם גביעים לרביעית הטפה כי הטפה
 ד' פעמים ו' חומשין ועוד חומש אחד כאשר אמרנו . וט'
 חומשים הוא יותר מטפה ומחצה וזכו מה שבקטנו שיהיו טפה
 ומחצה בין כל זלע המסומן
 לזלע שכנגדו ואני אציב
 לפיך שני מסומנים מן
 השש'ועם המרחק שביניה'
 וזו היא הנורה . * הכה
 המרחק שהו'גדה' וקו ג' ה'
 או קו ד' כל אחד הוא קו
 ישר והוא אותו שקר'מרחק
 שבו שני זלעות וזאת ט חומשין כאשר אמרנו ויתבאר
 לפיכך בס"ד :

ובז"ש וסירוש זה שכל שטח משתנה הכלעות 'אולם כל
 א' לדומה לו ר"ל כל'ב' קוים הדומים במדת אורך
 וכל שני קוים הדומים במדת רחב הנה הנס כל אחת משתנה
 לדומה לו אבל זלע האורך וזלע הרחב אינם צריכים
 להיות שוים :

ובז"ש כשתחלק כל זלע זלעיו ו
 בשני חלקים והתברנו
 בין הנקודות בקוים ישרים כנורה
 זו * ששתי זלעות האורך והן קו וא"ז
 וקב' חב"ט הם משתוו' בארכן כל א'
 ארכו שלשה טפחי ושתי זלעו הרחב
 וכן קו וג"ח וקו ז"ט משתווים ו
 צרחן והם כל אחד רחבו שני טפחים וחלקוים בנקודי אגב"ד
 והתברנו הנקודות בקוים ישרים מנקודות א' לנקודת

ג' עוד מנקודת א' לנקודת ד' . וכן מנקודת ז'
 לנקודת ג' . עוד מנקודת ז' לנקודת ד' :
 ובז"ש יהיה תבנית השני הנעשה בחוך תבנית הראשון יהיה
 מדת חצי תבנית הראשון אשר חלקנו זלעיו . וזה
 מבואר מאד שאחרי הנקודת (א') חולקת לקו וא"ז לחלקים
 שוים . וכן היא הנקודה (ז') חולקת קו חב"ט לחלקים
 שוים . כשתחבר קו ישר בין האל"ף והכ"ה הנה חלקנו כל
 שטח וחז"ט לשנים חלקים שוים . וכמו כן הנה נקודת ג' ד' חלקו
 קו וג"ח וד"ט כל אחד לשנים חלקים שוים אם כן כשתחבר
 בקו ישר נקודות ג' ד' . הנה כמו כן חלקנו עוד כל שטח וחז"ט
 לשנים חלקים שוים . ושני קווי החבורים מתחלקים על נקודה
 ה' ר"ל קו גה"ד וקו אה"ב . ותמצא שכמו שתחלק כל השטח
 לשנים חלקים שוים ועל ידי קו אה"ב . והחלק הא' הוא ב' והשני
 אב"ט . וקו אה"ב דומה לקו וג"ח . וכמו שנקודת ג' חולקת
 קו וג"ח כן נקודה ה' חולקת קו אה"ב . הנהגס קו ג' ה' חונק
 זה השטח אוח"ב ג' לשנים חלקים שוים . ועל זה הדרך
 בעצמו חלק השני שהוא אב"ט . מתחלק לשנים חלקים שוים
 בקו ה' ד' והרי להניחו . בזה השטח ד' רבעיות שוים הכלעות כל
 זלע לדומה לו וכל הרבועים שוים כזה כן זה . ונביט אל א'
 מהם ונאמר רבוע אוב"ג קו א' האורך הוא חצי קו אורך שטח
 כולו ויהיה אם כן ארכו טפה ומחצה שזה השטח אשר הנחמהו
 כל מדת ארכו שלשה טפחים . וקו ו' ג' מזה הרבוע הוא
 חצי קו רוחב שטח כולו ויהיה אם כן טפה אחד שכן השטח
 כולו שהנחנו רוחב כולו שני טפחים כאשר יזכיר הרמב"ם
 לפיכך . וכמו כן קו ג' ה' שהוא דומה לקו ו' א' אורך טפה
 ומחצה . וקו א' ה' שהוא דומה לקו ו' ג' רוחב א' טפה שהרי
 הוא מרובע שזה הכלעות ואולם כל אחד לדומה לו . וכבר
 חברנו מנקודת א' לנקודת ג' . הנה נעשה מזה בחוך זה
 הרבוע . שני משולשים שזה הכלעות כל אחד לדומה לו
 משולש א' ג' שזה למשולש אה"ג . ואולם קו א' ח' ממשולש א' ג'
 שזה לקו ה' ג' ממשולש אה"ג וקו ו' ג' ממשולש א' ח' שזה לקו א' ה'
 ממשולש אה"ג והפוסב' שהוא קו א' ג' משותף לשני המשולשים
 הנה כל משולש שזה למשולש כבר יאל לנו שזה הקו א' ג'
 מחלק לזה הרבוע אוב"ג לשנים חלקים שוים . ובדרך הזה
 דעת לנכון נקל ביתר הרבועים והרי אתה מוצא שזה התבנית
 השני הנעשה בחוך תבנית הראשון על ידי חבור אלו הנקודות
 הוא חצי תבנית הראשון . ודרך ידיעת חלוק כל קו לחלקים
 שוים . יש בו גם כן מופת חותך אין מן הגורך להאריך בו
 מלבד מה שנקל לעשותו במחובה .
 ובז"ש ובשתחלק כל מסומן כולו תמצא כל מסומן על
 הנורה אשר זכרנו ר"ל שכל מסומן הוא חצי תבנית
 מן שטח משתנה הכלעית ר"ל שני זלעיו ארכו שוים זה לזה ושני
 זלעיו רחבו שוים זה לזה והתבנית המסומן בתוכו . ענינה
 בחבור הנקודות המחלקות כל קו וקו והנה השטח ר"ל התבנית
 אשר בתוכו נעשה המסומן ארכו הוא שלשה טפחים שהרי הוא
 חצי כל אורך

אורך הערוגה ששה טפחים ורחבו הוא שני טפחים שהרי הוא שלים מרוחב הערוגה כיון שנטעו ג' מסומנים זה בלד זה שנמצא שכל אחד מהם מחויק השליש מהערוגה ואם השטח אשר בו המסומן הוא ג' טפחים ברוחב ג' טפחים שהוא ברובע שלש פעמים ג' שהוא ששה טפחים יהיה אם כן מדת המסומן שנתוכו החצי ממנה שהוא ג' טפחים :

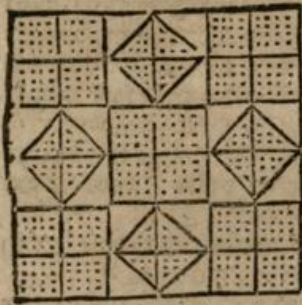
ומערה זכינו לדון שהמרחק יהיה א' וד' חומשים שזה הקו המשותף בין שני המשולשים אשר זכרנו הוא המרחק בעצמו שכן אהר רואה כל ד' קוי המשותפים לשני משולשים הם מקיפים להמרחק וההקו המשותף הוא מיתר המשולש מתחלק הללעות ונלכ הזווית כי במשולש אה"ג זווית אה"ג נלכת אחרי שקו א"ה וקו ג"ה הם קוים ישרים שגילו זה על זה והזווית היא נלכת בהכרח . והוא מתחלק הללעות שאין ללע דומה ללעל במשולש וקו א"ה הוא טפה וקו ה"ג טפה ומחצה . וכשנרבע כל אחד . בדרך ריבוע מספר שאין בו חלקים (עוד דרך אחרת נמצא בו במשנה ה' ס"ב דערובין) יהיה טפה עולה טפה בלבד . [וטפה] ומחצה עולה ג' טפחים ורביעי . שתאמר חצי פעם חצי רביעי . ותאמר חצי פעם א' חצי רביעי רביעיות . אמור כמו כן א' פעם חצי חצי . ותאמר א' פעם א' חצי . הרי עוד א' וחצי . הנצטרעם לג' רביעיות עולים ג' טפחים ורביעי . הרי רבוע הקו הא' הוא א' טפה . קו השני ג' טפחים ורביעי . וזה מופת חותך שאין עליו טווח שכפי שני הרבועים הגעשים משתי הללעות המקיפים הזווית הנלכת . כן יש ברובע הגעשה על מיתר הזווית בלבדו . כמספר כל שניהם . נמצאת לחד שזה המיתר שהוא בעצמו ללע המרחק . ששטח רבועו הוא ג' ורביעי . וכבר התבאר כמו כן בגדר ג' ורביעי הוא א' וד' חומשין שכן רבוע ט' חומשים עולים שלש ורביעי . ומנאל שהמרחק בין כל מסומן בסימני זורע לשני לו . הוא אחד וד' חומשין שכן יתר מטפה ומחצה בשעור הדין . ואמנם שזה דבר אמתו שהרבוע מן המיתר כמו כל שני הרבועים מהללעות מקיפים זווית הנלכת מבואר מאוד . ועמדתו על אמתו בלמוד מ"ז מהמאמר הראשון לאקלודו מהקדמונים שבאחר"י עיר ההכמה הנזכרת בדברי רבותינו ז"ל ואם הייתי מעתיק דבריו ולבאר להבינו כל קורא הייתי מנערך למה הקדמות ולמופתו הקודמים בידיעתו עד שכמעט יהיה חבור קצר בפני עצמו . ואם אעתיקו ואניחו סמום א"כ יהיה ללא הועיל כי אם ליודעים והמה כבר ידעוהו מהספר הזה . בעצמו ויהיה ג"כ ללא צורך . אבל מה שרציתי בכלן הוא לבאר שטחית דברי הרמב"ם עד שיוודעו דרכיו :

ואל יבהלוך רעיונך להשיב אל לבך ואך יצדק שזה המיתר הוא גדר ג' ורביעי כמו שאמרנו והרי כל ד' מיתרים המקיפין מסומן אחד מן המסומנים כולם הם מיתרים בגדר כל אחד מהם בגדר ג' ורביעי והשטח אשר בו מקיפים אינו כי אם ג' טפחים בלבד כמו שאמרנו ג"כ בצורת השתי פגניות

אשר זה בחוד זה . כי מה שאמרנו שהמיתר בגדר ג' ורביעי הוא אם נרבע ממנו רבוע נלכ הזווית . אבל כל הרבועים שנתסומנים האלו אינם נלכים הזווית אבל מעוינים ולפיכך נתמעטו . ואם נפסק לומר שהמעוט מפני זווית החוד נתמלא בזווית הנרחבת יהיה גם זה מכלל השטחים שאין גדרם ידוע . וכמ"ס שם בעירובין . עוד במשנה ז' פ"ב דהילכות) ולעולם זה הקו ר"ל המרחק והוא המיתר בעצמו הנה הוא בגדר לשלשה ורביעי אם נרבעו ללכ הזווית ולפיכך זה מופת עליו שארכו א' וד' חומשין כאמור :

ובמ"ש וכבר הקשה בגמ' על דברי ח"ק ונחמי ששה וכו' . והשפחלו לפרק זה הקיפא ולא פלחה בידם ולפיכך בחבורו אע"פ שפוסק כר"ב בסיפא ד"ח זרעים וזרעים . פסק דרישא דדוקא ה' לפי שכבר דתירון דגובלין ממעטים נדחה מכל וכל . אבל נפי מה שכתבתי לעיל על דרך פרש"י ז"ל דלא נדחה ומתורגמת הקושא . כמו כן נזכר לפרש בכלאן ור"י פליג נמי ברישא . ולהרמב"ם קשה דרבי יהודה יסבור בסיפא ששה בנמצא ואלו ברישא דאין גובלין מודה שאין זרעים רק חמשה . ואפשר שסובר שהגבול מקבץ הראות ויוכל להכיר ההבדל אף בששה זרעים :

ובמ"ש לפי שכל מה שגורע ממנה הוא תשעה טפחים בלבד ועל הצורה שהקדמנו יהיה הצורה הוא תשעה טפחים בלבד אע"פ שהוא מספיק למה ששאל הוא ז"ל . אינה מספקת לשאלות אחרות . ששאל וגאמר שיוכל לזרוע ט' מינין ויהיה הצורה ממנו עשרים ושמונה טפחים על זאת הצורה * ודעת לנכון נקל כי כשזרע בהכך זאת הצורה . שבזאת הצורה יש בכל קרן מרובעים וביניהם מעוינים ואם יעשה בהכך שיעשה בקרנות מעוינים וביניהם מרובעים שיהיו כמו כן תשעה מינים ויתוסי כ"ז טפחים . אבל בחבורו

כתב בזה הלשון וזרעים חמשה מיני ירקית בערוגה שהיא ששה על ששה והוא שיזרע ד' מינים בד' רוחות הערוגה וא' באלמע זירחיק בין מין ומין כמו טפה ומחצה כדי שלא יזרע זה מזה . אבל יותר על המשה מינין לא יזרע . אע"פ שמרחיק בזוניה לבי שמינין הדנה בערוגה . כו . הרי הן נכסועין בערוביאל עכ"ל . וזה הטעם יספיק וכולל לומר שלא רצו להתיר מינין יותר השום שהראין כמעורבבין . וזני האלוק מוהר"ר אברהם ק"ן דן לפני שגם בזמנו המשנה מתורגמת כמ"ס על הצורה שלכני האהרוגה שאין בין אלעל ללע רק אלכסון של טפח וכו' :

ב כל מין זרעים אין זורעים בערוגה. הא דשרינן לעיל
חמשה זרעונים בערוגה. וי"ג מיני זרעונים כשיש להם גבול
טפה הני מילי במיני ירקות שדרך לזרע' ערוגות ערוגות אבל
מיני זרעים שדרך לזרוע מהן שדה גדולה לא תשום דמחוי
ככלאים: אפונים השופים.

ב כל מין זרעים אין זורעים בערוגה.
וכל מין ירקות זורעין בערוגה. הדלל
ואפונים השופין מין זרעים. אפונים
הגמלנים מין ירק. גבול שדיה גבוהה
טפה ונתמעט כשר שהיה כשר
מתחלתו. התלם ואמת המים שהם
עמוקים טפה זורעים לתוכן שלשה זרעונין
אחד מבין ואחד מבין ואחד באמצע:
ג' היה ראש תורי ירק נכנס לתוך שדה
ירק אחר מותר מפני שהוא נראה כסוף
שדהו. היתה שדהו זרוע ירק והוא
מבקש ליטע בתוכו שורה של ירק אחר
רבי ישמעאל אומר עד שיהא התלם
מפולש מראש השדה ועד ראשו. רבי
עקיבא אומר אורך' טפחים ורוחב

אפונים חלקים שגראן כאלו
הן משופין בכלי שמשפין
ומחליקין בו העצים. פירו'
אחר אפונים (השופים קטני)
גמלנים גסים וגדולים לשון
ארמי קורין לדבר גדול
גמלונא: גבול. כמין אלטבא
של טיט מגובל שעושין סביב
לערוגה לדריסת רגלי אדם:
שהיה גבוה טפה. (כשזרעו בו
שנים עשר מיני זרעונים)
ונתמעט מותרים הזרעונים
שגדלים בו אפי' לאחר שנתמע'
ואין צריך לעקור משום ירקיים
ככלאים כיון שהיה כשר מתחילתו
בשעת זריעה ומיהו אינו
יכול לזרוע בו (בתחלה) לאחר
שנתמעט עדן שיעמידנו על גובה

טפה: אחת מכאן. בשפת התלם לרחבו ואחת בשפה האחרת
ואחת באמצע התלם, והולך וזורע כל מין עד שיהיו מרוחקין
זה מזה טפה ומחצה ושהן עמוקים טפה לרבותא נקט משום
דבירוש' איבא מאן דאשר דמחוי כחבוס: ג' ראש תור. קרן
זוית מחודדת נכנסת לתוך שדה אחר כתורי זהב של תכשיטי
אשה שיש להן שלש זויות מחודדות: שהוא נראה כסוף
שדהו. וכבר ולא מחוי ככלאים: מפולש. פתוח משני צדדיו
כמו מבוי מפולש שפתוח משתי רוחות: רבי עקיבא אומר
אורך ששה ט' חיס. לא בעינן מפולש אלא שיהא התלם
הזרוע ארוך ששה טפחים אף על פי שזרע אחר מקיסו משלש
רוחותיו שרי: ורוחב

ב כל מין זרעים פירש הר"ב שדרך לזרוע מהן שדה
גדולה. כלומר יותר ויותר בערוגה ולא שדה גדולה
ומש דהא במשנה ט' דפרק דלעיל כתב שאין רבילות לזורעין
שהיה גבוה טפה. פירש הר"ב
כמין אלטבא של טיט מגובל
נראה דגרם גובל ולא גרם
גבול. ואין לומר דגבול מפר'
כמו גובל. דאם כן כבר פירש
במשנה. דלעיל (אף על פי
שבדין לא כמלא פירוש) ולמה
לו לפרש עוד שנית. אלא

דהכא גרם גובל ובמחוי דלעיל
גרם גבול אבל בסדר המשנה
דירושלמי הכא ולעיל הגרסא
גובל: התלם ואמת המים.
לשון הר"ש ורוחב הפלס ששה
וכן באמת המים זורעים לרחבה
של אמה שהיא כמו כן ששה
וכשיצטו המים דחוי לזריעה
ע"כ. ומ' שהר"ב לזרוע כל מין
עד שיבי' זרוחקים זה מזה טפה.
ומחצה. כן הוא לשון הר"ש
ולמעשה אייל שפירש למשנה

דלעיל דהרסקה שצין כל מין ומין טפה ומחצה וכדע' הרמב"ם
אלא שיש לו שיטה אחרת בסדרן וכלפניו. אבל הר"ב סבור
כרש"י שצריך הרסקה ג' טפחים הנה ברוחב השדה לא יוכל
לזרוע כי אם ג' גרעינין. ובאורך יכול לזרוע כל האורך כולו
ואין נראה כלל לחלק ולומר דהכא שרי הר"ב בהרסקה יניקת
הזרע זורע עצמו אף על פי שהיניקות מתערבין משא"כ
בערוגה דלעיל. דלא ידענא טעמא לחלק. ולכן אפי' אומר
שלפוט ריהטא העמיק לשון הר"ש ולא דק:

ג ראש תור. עיין במשנה ו' פ"ב מה שכתבתי שם וכן
מ"ש שם על כסוף שדהו:
שורה של ירק אחר. עיין במשנה ד' ומשנה ו':
בראש השדה ועד ראשו. שתי הקלוות כל א'

ראש וסוף ובמשנה ג' פ"ה תנן מראש הכרם ועד סופו:
אורך ו' טפחים. לשון הר"ב לא בעינן מפולש אלא שיהא התלם הזרוע אורך ששה טפחים. כן דעת הר"ש לפי מאי דס"א
דכלהו מיירי ברוחב השורה הנזרעת אבל לענין הרחקה לא איירי הכא אלא לעיל תנן בפ"ב עבודת ירק בירק ו'
טפחים. והכא שמעינן דאע"ג דמרחיק כדינו בעינן שיעור לאורך ורוחב ירק אחר עצמו דבפחות מהכי למר כדאית ליה
ולמר כדאית ליה לא חשיב מלתא באפייה נפשיה ובטיל אבז שדה וחשיב כלאים. וכבר על זה. ותימה דבפרק רבי עקיבא
(במשכת שבת) מייטי לדרבי יהודה לענין הרחקה. ועוד היכי מצי למימר דבפחות משעור זה לא מהניא הרחקה הא תניא
בתוספתא אפי' אין שם אלא קלם אחד נותנין לה עבודה ו"ט לפיכך נריך לפרש דכולה מתניתינן בשעור הרחקה דלרבי יצחיאל
תלם חשיב הספק ולרבי עקיבא ו' טפחים ולרבי יהודה פרסה ע"כ. והר"ב פירש דהדיא דר"י לענין הספק שכתב שצריך להיות
בין ירק לירק וכו'. וכן צריך וזמני למתניתינן דלעיל עבודת ירק בירק. ובדרבי עקיבא מפרש לענין זרע עצמו כדטלקא
דעתיה דהר"ש. עירוב פירושים כתב כאן. ואינו נכון. ומ"ש אף על פי שזרע אחר מקיסו מג' רוחות. גם הוא לשון הר"ש
בדמ' קא דעתיה וכלומר שהספק הוא הזרע אחר שזרע בתלם אע"פ שמק' בג' רוחות זרע השדה כיון שהוא תלם ובגד
כרביעי אין בו זרע שעכשיו אינו חבוס. הוי הספק. ולמאי דהדר הר"ש ומפרש משנתנו לענין הרחקה כתב דרבי עקיבא
דלא קאזר אורך ו' ורוחב מלואו למימרא דתסגי בהכי לשורה גדולה של ירק אחד

א פסחים לפ' א
ב פסחים לפ' ב
ג פסחים לפ' ג
ד פסחים לפ' ד
ה פסחים לפ' ה
ו פסחים לפ' ו
ז פסחים לפ' ז
ח פסחים לפ' ח
ט פסחים לפ' ט
י פסחים לפ' י
יא פסחים לפ' יא
יב פסחים לפ' יב
יג פסחים לפ' יג
יד פסחים לפ' יד
טו פסחים לפ' טו
טז פסחים לפ' טז
יז פסחים לפ' יז
יח פסחים לפ' יח
יט פסחים לפ' יט
כ פסחים לפ' כ

אלא אשמועינן דאשילו בקלח אחד של ירק אחר בעינין הפסק ששה על ששה ולעולם לשורה גדולה בעינין (ששה) על פני כלה שורה סביב ע"כ. והרמב"ם כתב ור"ע פירש כי כשיהיה בארכו ששה טפחים בלבד יראה ההפסד ולא יצטרך לשדך החפירה ההיא כפי אורך הזרוע:

מ' טפחים ק"ד
ט"ס טפחים ק"ה
כ"ט טפחים ק"ז
כ"ט טפחים ק"ז

ורוחב מילואו פירש הר"ב היינו ששה טפחים שהוא שיעור רוחב תלם. וצריך לחלק בין תלם סתם דהכא לתלם של פתח דמשל' ו' ס"ב: ד הנוטע שתי שורות של קשאון שתי שורות של דלועין וכו' עיין מ"ט בסמוך בד"ה וחכמים אוסרים וכו' שורה של קשאונים וכו' אסור. כתב הר"ב שגראין כאלו כורעו כולן יחד במפולת יד. עיין מ"ט בס"ט בסוף פ"ק בס"ד: וחכמים אוסרים. כתב הר"ב לפי שאין שתי שורות של קשאונים סמוכין וכו'. כ"כ הרמב"ם. וחכמים גזרין כהן מאחר שאין וכו' ומשמע דכי נסמכו מיהו שתי השורות של קשאון קא שרי. וא"כ הא דתנן ברישא שתי שורות של דלועים שתי שורות של פול המצרי לאו דוקא אלא כי הוו שתי שורות של קשאון מו שרי אפי' שורה אחת של דלועים ושורה אחת של פול המצרי דהא איכא שדה ורשא' לסמוך ירק אחר בהפסקת תלם. וכי תימא דלא שרינן אלא שורה אחת של ירק אחת בדמשמע ששטא דמתני' דלעיל. איכא למימר דהא על כרחינו רבי אליעזר מתיר שתי שורות של שני מינין ומדר"א נשמע לרבנן היכי דשריא איכהו דשריין אף שתי שורות והרמב"ם בחבורו העתיק המשנה כדורחה: ה שער עיין בפ"ב דפאה משנה ג'. שבל מה שאסרו חכמים וכו' עיין מה שכתבתי בספ"ק ובפירושו הר"ב במשנה דלעיל:

ו ארועה בכלים לשון הרמב"ם ויחד בכלים מפני שאפשר שכן יהיה המנהג אצלם. ע"כ. והוא שכתב בחבורו פ"ד זרוע' מין ממיני ירקו' וכו': ליטע בתוכה שורות של דלועים וכו'. לשון הר"ש ולא דמי למתניתין דלעיל שיכול ליטע ב' שורות של קשאון וב' שורות של דלועים וב' שורות של פול המצרי דשאני (שורה) מב' שורות ועוד דכיון שבא לעקור חמיר טפי כדאכתתן בירושלמי פ"ד גבי כרס דב"ש מחמיר בחורבנן יותר ממטעמן. ע"כ. ואף לב"ה מצינו כפי אליבא ד"ט ור"ש בסוף פרק דלקמן:

ונוטע

ורוחב מילואו. היינו ששה טפחים שהוא שיעור רוחב תלם ור' ישמעאל כתי בעי רוחב תלם במילואו אע"ג דלא פירש למלתיה דכיון דרבי עקיבא דמיקל ולא בעיא מפולש בעי רוח' מילואו כ"ס ר' ישמעאל דמחמי' ורמב"ם פ' רוחב מילואו שיהיה רחבו (כעמקו): רוחב פרסה.

ורוחב מילואו. רבי יהודה אומר רוחב כמלא רוחב הפרסה: ד' הנוטע שתי שורות של קשאון שתי שורות של דלועים שתי שורות של פול המצרי מותר: שורה של קשאונים שורה של דלועים שורה של פול המצרי וכו'. רבי אליעזר מתיר וחכמים אוסרים: ד' נוטע אדם קישות ודלעת לתוך גומא אחת ובלבד שתהא זו נוטה לצד זה וזו נוטה לצד זה (ג"ל ונוטה שער של זו לבאן ושער של זו לבאן שבל מה שאסרו חכמים לא גזרו אלא מפני מראית העין.) היתה שדהו זרועה בצלים ומבקש ליתע בתוכה שורות של דלועים. רבי ישמעאל אומר ועיקרה שתי שורות ונוטע

נראות כשדה בפני עצמה ואיכא הכי' ואין כאן ערבו' והוא דאיכא תלם מפסיק בין מין למין אבל שורה אחת של קשאון ושורה אחת של דלועין ושורה אחת של פול המצרי אסור אף ע"ג דתלם מפסיק בין כל מין ומין לפי ששלשה מינים הללו עלי' שלהם מתפשטים ומתערבים זו עם זו וכשאין שם אלא שורה אחת מכל מין ומין גראין כאלו נזרעו פולן יחד במפולת יד ומיחוו ככלאים ואין הפסקת התלם כנרת דבין: ושורה של קשאונים רבי אליעזר מתיר. קסבר הואיל ואיכא שתי שורות של קשאון אפי' שאינן סמוכות זו לזו חשיבה להו כאלו הן סמוכות ויש כאן שדה של קשאון ושורה של דלועין ושורה של פול המצרי הוי כאלו נטועות שדה של קשאון וסגילהו בהרחקת תלם דתתן לעיל היתה שדהו זרוע ירק והוא מבקש ליתע בתוכו ירק אחר וכו': וחכמים אוסרים. לפי שאין שתי שורות של קשאון סמוכות זו לזו לא חשיבי כשדה של קשאון ומחוו ככלאים ויש כאן ערבו' ואין הפסקת התלם מועלת דבין והלכה כחכמים: ה קישות ודלעת. שהעלים שלהן מתפשטים ומתערבים זו עם זו וכל שכן שאר מינים: זו נוטה לצד זה: דאע"ג דאין הפסקת תלם מועיל לכן הטיית העלים זו לצד זה וזו לצד זה מועיל לכן הואיל ומה שאסרו חכמים בכלאים לא אסרו אלא משני מראית העין: ו עוקר שתי שורות ונוטע שורה אחת. שיעור השורה אין פחות מד' אמות רוחב וכשעוקר שתי שורות של בכלים שהן פ' אמות ונוטע באמצען שורה אחת של דלועי' שהיא ד' אמות פסחירו

נשחירו ב' אמות צרות ומכאן וב' אמות צרות מכאן ומניח קמת בצללים שמי שורות. שהן שבעה אמות רוחב ועוקר נתי דורו' שהן כמו כן ח' אמות וזרע באמצען שורה א' של דלועין שהיא ד' אמות נמצא בין שורה ראשונה של דלועין לקמת בצללי' שמי אמו' צורות וקמת בצללי' ח' אמות ושתי אמות צרות בין קמת בצללים לשורה שניה של דלועים כפי שורה של דלועים לקמת אמה וכן לעולם ורבי עקיבא אומר עוקר ב' שורות ונוטע שמי שורות. קבצר באין נריך להכסיק בין שתי שורות של דלועים לקמת

אמור' שם
נ מ"י סב ופ"ד
טו"ט ס"ב סע"י
כ"ג סע"י כו
ב מ"י פ"ג ס"ב
טו"ט ס"ב סע"י
ה מ"י פ"ג ופ"ד
ס"ב ס"ב סע"י י"ד
פ"ד ס"ב סע"י כ"א
פ"ד ס"ב סע"י כ"א

וגומה שורה אחת לתב' כר"ב נמצא בין שורה ו' ראשונה של דלועים לקמת בצללים שתי אמות צורות כלומר ומנן לעיל כפרק ב' משנ' ח' דבור היו הפסקו עינין מ"ש שם במשנה ו' בס"ד ומסתבר דלף על גב דהר"ב לא פירש כדרכי' שמעאל דצבו נמי תלם נשמעניס ממה שפירש כדרכ' וחכמי' אלו מוכרח :

ז בית רובע . מפרש בס"ב משנה ט' התחמיר זו מן הגפן כתב הר"ב דאין להחמיר בכלאי זרעים יותר מבכלאי הכרם וטעמא דכלאי כרם אסורים בצאה וכלאי זרעים מותרים אפילו בצאילה כדתנן ברפ"ח :

שלגפן יחידית וכו' . עיין ריש פ"ו :

פ"ד קרחת הכרם . כרם שמר

וגומה שורה אחת ומני' קמת בצלי' במקו' שתי שורות ועוקר שתי שורות ונוט' שורה אחת ר"ע אומר עוקר שתי שורות ונוטע שתי שורות ומניח קמת בצלים במקום שתי שורות ועוקר שתי שורות ונוטע שתי שורות יוחכ"א א"א אין בין שורה לחברתה שתיים עשרה אמה לאיקיים את הורע שק בנתיים: רלע' ביר' בירק' ובחטואה נותנין לה בית רובעי' הית' שדה זרוע תבואה ובקשליטע לחוכ' שור' של דלועין נותנין לה לעבודתה ששה טפחים . ואם הגדילה יעקר מלפניה : רבי יוסי אומר נותנין לה עבודתה ארבע אמות אמרו לו התחמיר זו מן הגפן אמר להן מצינו' שזו חמורה מן הגפן שלגפן יחידית נותנין לה עבודתה ששה טפחים ולדלעת יחידית נותנין לה בית רובעי' רבי מאיר אומר משום רבי ישמעאל כל שלשה דלועין לבית סאה לא יביא זרע לתוך בית סאה . רבי יוסי בן החיטף אפרתי אומר משו' רבי ישמעאל כל שלשה דלועין לבית כור . לא יביא זרע לתוך

הצללים אלא התלם כדתנן לעיל בפרקין בשאר ירקות ובין שורות של דלועים לשורות של דלועים מפסיקין שמה אמת ושל קמת בצללים בלבד: וחכ"א א"א חס אין בין שורה לחברתה י"ב אמה וכו' . וחכמי' רבי ישמעאל סבירא להו שריך שהיה בין שורה של דלועי' לחברת' י"ב אמה מיהו ר' ישמעאל מנריך הספק שתי אמות צורות בין שורה של דלועים לקמת של בצללים וחכמי' מתיר' לסמו' שור' של דלועים אלא קמת של בצלים ולא מנריכונו אלא תלם אחד בלבד כשאר ירקות אבל י"ב אמה בין שורה של דלועין לחברתה צפו חכמים לפי שהדלועים עליון שלהן רחבות ומתפשטות הרבה כדי שלא תראה כל השדה מעורבב בצללים ודלועים והלכה כחכמים : ז דלעת בירק' הבא ליטע דלעת אצל ירק עבודה כירק דהיינו ששה טפחים . אבל אם בא ליטע דלעת בתבואה צריך להרחיב לה בית רובע כשעור עבודת התבואה שהוא עשר אמות ושני טפחים ומחצה על עשר אמות . והוא מקום זריעה רובע הקב : שורה של דלועים נותנים לה עבודה ששה טפחים . וקילא שורה מדלעת יחידית דלעת יחידית בתבואה צריכה בית רובע לפי ששורה מנכרא בפני עצמה וליכא ערבוב כמו בדלעת יחידית וששה טפחים דמנן הבא היו שעור רוחב אבל שעור אורך לא אתפרש במתניתין ובתוספתא פירשו דנריך שהיה שעור האורך עשר אמות ומחצה : ואם הגדילה השורה ונפסו הענפים בתוך ששה טפחים יעקור מלפניה כל הענפים שנתפשטו ונכנסו בתוך שעור זה: נותנין לה עבודה : של שורות הדלועים ארבע אמות שריך להרחיק ארבע אמות מן התבואה: התחמיר זו מן הגפן דתנן לקמן בפ"ד הנוטע שורה של חמש גפנים בית הלל אומרים אינו כרם ואינו נותן לה עבודת הכרם ארבע אמות אלא ששה טפחים והכא נמי בשורה של דלועים אין להחמיר וליתן לה כלאי אמות דאין להחמיר בכלאי זרעים יותר מבכלאי הכרם : מצינו שזו חמורה מן הגפן אף ע"ג דאוסור כלאי זרעים קיל מאיסור כלאי הכרם מ"מ הא אשכחן לגפן יחידית כשכא ליטע אותה בתבואה נותנין לה עבודה ששה טפחים ולדלעת יחידית נותנים לה בית רובע שהן עשר אמות ושני טפחים ומחצה על פ"ש אמות מפני שהיא מתפשטת והולכת מרחוק הבא נמי אין לתמוה אם לשויה אחת של גפנים נותנים לה עבודה ששה טפחים ולשורה של דלועין נותנין לה ארבע אמות: כל שלשה דלועין לבית סאה ר"מ פליג אתנא קמא דאמר שלדלעת יחידית בתבואה נותנים לה בית רובע וסבר איהו דנותנים לה שלישיית בית סאה זו צ"ל י"ב טן החוטף אפרתי כבר שלישיית בית כור ואין הלכה כדברי כולם אלא כתנא קמא בלבד: ודלעת השנויה במתניתין היא דלעת יחידית בלבד שעלים שלה רחבים ומסככים ומסתככים טפי אבל דלעת מזרית עם שאר דלועין דינן כשאר ירקות :

בית כור . פ"ד קרחת הכרם בית שמאי אומרי' כ"ד אמות ובית הלל אומרים שש עשרה אמה . מחול הכר' בית שמאי אומרים

פ"ד קרחת הכרם ומחול הכרם מפרש להו ואזיל : בית שמאי אומרים כ"ד אמות אס קרחתה כ"ד אמות מותר לזרוע .

על עשר אמות . והוא מקום זריעה רובע הקב : שורה של דלועים נותנים לה עבודה ששה טפחים . וקילא שורה מדלעת יחידית דלעת יחידית בתבואה צריכה בית רובע לפי ששורה מנכרא בפני עצמה וליכא ערבוב כמו בדלעת יחידית וששה טפחים דמנן הבא היו שעור רוחב אבל שעור אורך לא אתפרש במתניתין ובתוספתא פירשו דנריך שהיה שעור האורך עשר אמות ומחצה : ואם הגדילה השורה ונפסו הענפים בתוך ששה טפחים יעקור מלפניה כל הענפים שנתפשטו ונכנסו בתוך שעור זה: נותנין לה עבודה : של שורות הדלועים ארבע אמות שריך להרחיק ארבע אמות מן התבואה: התחמיר זו מן הגפן דתנן לקמן בפ"ד הנוטע שורה של חמש גפנים בית הלל אומרים אינו כרם ואינו נותן לה עבודת הכרם ארבע אמות אלא ששה טפחים והכא נמי בשורה של דלועים אין להחמיר וליתן לה כלאי אמות דאין להחמיר בכלאי זרעים יותר מבכלאי הכרם : מצינו שזו חמורה מן הגפן אף ע"ג דאוסור כלאי זרעים קיל מאיסור כלאי הכרם מ"מ הא אשכחן לגפן יחידית כשכא ליטע אותה בתבואה נותנין לה עבודה ששה טפחים ולדלעת יחידית נותנים לה בית רובע שהן עשר אמות ושני טפחים ומחצה על פ"ש אמות מפני שהיא מתפשטת והולכת מרחוק הבא נמי אין לתמוה אם לשויה אחת של גפנים נותנים לה עבודה ששה טפחים ולשורה של דלועין נותנין לה ארבע אמות: כל שלשה דלועין לבית סאה ר"מ פליג אתנא קמא דאמר שלדלעת יחידית בתבואה נותנים לה בית רובע וסבר איהו דנותנים לה שלישיית בית סאה זו צ"ל י"ב טן החוטף אפרתי כבר שלישיית בית כור ואין הלכה כדברי כולם אלא כתנא קמא בלבד: ודלעת השנויה במתניתין היא דלעת יחידית בלבד שעלים שלה רחבים ומסככים ומסתככים טפי אבל דלעת מזרית עם שאר דלועין דינן כשאר ירקות :

בית כור . פ"ד קרחת הכרם ומחול הכרם מפרש להו ואזיל : בית שמאי אומרים כ"ד אמות אס קרחתה כ"ד אמות מותר לזרוע .

מכאן

}

שמר לטון הרמב"ם והוא גזור ממלת קרח הוא (ויקרא י"ג):
ב בחול הכרם לטון הר"ב מקום פנוי בין כרם לגדר
כפי כמו מחלות הנשים. וכ"כ הר"ם כפי
כמו מחלות. וכן ל' רש"י בריש ערובין. דעתם דמסתמא

אמרי"ם מה' כלאים שו"ע ר"י טע' מ' ב טס טע"ף חג ב ד טס טע"ה טס טע"ו

מכאן לא יביא זרע לשם: שחרב מאמצעו. ויש נפנים כל
כביבות הקרחה שהיא שש עשרה אמה על שש עשרה אמה
וכן אם הלכה הקרחה על פני רוחב הכרם שאין גפנים אלא
משני נדי. הקרחה: אם אין שם שש עשרה אמה. כדברי בית
הלל לא יביא זרע לשם אפי'

באמה האמצעית דארבע אמות
שכלל הכרם מזה וארבע אמות
שכלל הכרם מזה הוו עבודת
הכרם לעבודת הכרם ארבע
אמות כדהנין לקמן לפי שהיו
בזורים בשורים ובעגלות ובעת
החרושה חורשים אופה בשורים
הלך אופן ארבע אמות ככרם
דמו ואם נשאר בכמים שמנה
אמות חוץ מאופן ארבע לכל
זל לא בטלי לגדי כרם ומותר
לזרעו בציר משמנה אמות שדי
פלגא להכא ופלגא להכא בטלי
לגדי כרם וככרם דמו ואסור
נורע בהן משום כלאים ולבית
שמאי לא חשיב שדה פחות
משמנה אמות הלכך כ"ד אמות
צעינן ארבע לעבודת הכרם
מכאן וכנגדן מכאן פשו ליה
שש עשרה שדי ח' להכא וח'
להכא איכא שדה ולא בטלי:
ב מחול הכרם מקום פנוי בין

אומרים שש עשרה אמה וביה הלל אומר'
שתים עשרה אמה ואיזה היא קרחת הכרם
כרם שחרב מאמצעו אם אין שם שש
עשרה אמה לא יביא זרע לשם היו שם
שש עשרה [אמה] נותנין לה (ס"א לו עבודתו)
עבודתה וזרע את המותר: ב איזה היא
מחול הכרם בין כרם לגדר אם אין שם
שתים עשרה אמה לא יביא זרע לשם היו
שם שתיים עשרה אמה נותנין לו עבודתו
וזרע את המותר: ג ר' יהודה אומר אין זה
אלא גדר הכרם ואיזה הוא מחול הכרם בין
שני הכרמים (ל' ואיזה הוא) גדר שהוא גבוה
'טפחים וחריץ שהוא עמוק עשר' ורחב ד'
ד' מציצת הקנים אם אין בין קנה לחברו ג'
טפחים כדשייכנס הגדי הריוז במחיצה
'וגדר שנפרץ ער' אמות הרי היא כפרחת
יתר מבין כנגד הפרצה אסור. נפרצו בו
פרצות הרבה אהם העומר

כרם לגדר כפי כמו מחלות הנשים כשמרקדות כפי לטון
אז תשמח בתולה במחול (רביה"א): אם יש ס"ב אמה.
כדברי בית הלל נותן ד' אמות לעבודת כרם וזרע השאר
אבל אם אין ס"ב אמה לא יביא זרע לשם. דארבע אמות
דלהדי כרם עבודת הכרם וארבע אמות דלהדי כותל כיון
דלא מזדרעי מפני תקון הכותל כדי שיהלך אדם על גבי
קרקע סמוך לכותל ויהיה העפר כדוש ויתחזקו יסודותיו
אפקודי משקר לטו ואמצעיות אי איכא ד' אמות חשיבי ואי
לא בטלי לגדי כרם וככא לא צעינן שש עשרה שאין האסור לא
מזד אחד. וכל הגך אמות באמה בת ששה טפחים: ג אין
זה אלא גדר הכרם מקום שבין גדר לכרם גדר הכרם הוא
ואפי' אין שם אלא שש אמות מרחיק ארבע אמת וזרע את
המותר: ואיזה מחול הכרם. שרץ י"ב אמות. מקום שבין
ב' כרמים וט"ק סבר מקום שבין ב' כרמים ככרם שחרב
באמצעו היא גדון ובידו שלמוי מוכיח דלא אמר ר' יהודה איזה
מחול הכרם בין שני הכרמים אלא כגון שאין שורות הכרמים
שוות של זו לזו כגון דכרם של זל זה של מחול שורגיה מן
המורה למערב ושכלל אחר מן הפסין לדרום דאם היו מכויני

טפחים. לטון הר"ב דכל פחות מג' כלבוד
דמי. ודבר זה הלכה למשה מסיני. הרמב"ם:
בו פרצות הרבה. לטון הר"ם שגפרץ במקומות
הרבה פרצות פחותות מעשר יתירכו משלש:
העומד מרובה וכו' לטון הרמב"ם שתייה מדת
העומד מן הקיר יותר. ממת כל המקומות
הפרצות בו כשהיו נכללות:
הפרצה אסור. מ"ט הר"ב כנגד העומד מותר
אם הוא רחב ארבעה. פירוש טפחים. וז"כ
הר"ם. וטעמא מתתני' דלעיל. וכחב הרמב"ם ואם יהיה
פרוץ כעומד יהיה מותר לזרוע כנגד הפרצה. הכי מסיק בסוף
ס"ק (פירובין ד' ע"ו) כרוב ספא דאמר הכי אברייית' דמתנייא
בראש פרוץ מרובה על העומד אסור. יכסיפא עומד מרובה
על הפרוץ מותר וקאמר דעומד כפרץ נמי מותר וסיפא
תנא מרובה אידי דרישא ולפי גירסת משגיאו צריך לומר
איפכא כדמשגי התם חליבא דרב הוגא בריה דרב יואשע:
ח ע

מורה ר' יהודה דנראה כקרחת הכרם וצעי ע"ז אמה ואין הלכה כר' יהודה: איזה גדר. המצויש בין הכרם שיכול להניח כרם
מזד זה ולזרוע מזד אחר וכן חרין: ד' טפחים. דכל פחות מג' כלבוד דמי והוא שזור כדי שיכנס הגדי: הרי הוא כמחיצה.
ומותר לסמוך גפנים מזד זה וזרעים מזד זה: גדון כהנה. ואפי' כנגדו מותר

מורה ר' יהודה דנראה כקרחת הכרם וצעי ע"ז אמה ואין הלכה כר' יהודה: איזה גדר. המצויש בין הכרם שיכול להניח כרם
מזד זה ולזרוע מזד אחר וכן חרין: ד' טפחים. דכל פחות מג' כלבוד דמי והוא שזור כדי שיכנס הגדי: הרי הוא כמחיצה.
ומותר לסמוך גפנים מזד זה וזרעים מזד זה: גדון כהנה. ואפי' כנגדו מותר

רל"ז

מותר לסמו' אבל יותר מעשר לא תשיב כפתח וצריך הרחקה
 כנגד המקום הפרוז: ולא הפרוז מרובה על העומד אסור
 כנגד הפרוז: אבל כנגד העומד מותר אם הוא רחב ארבעה
 אבל פחות מארבעה אף כנגד העומד אסור: ה' בית שמאי
 אומרים כרס: וצריך להרחיק
 מוננה ארבע אמות כדי עבודת
 הכרס: אינו כרס עד שיגיעו צ'
 שורות: ואין צריך להרחיק אלא
 ששה טפחים כגסן ויחידות:
 הזורע ארבע אמות: כלום בתוך
 ארבע אמות של עבודת הכרס:
 צ"ש אומרים קדש שורה אחת:
 דכי אהרה תורה (דברים כ"ב)
 פן תקדש המלאה: הזורע אשר
 תזרע ומבואת הכרס שורה
 אחת מקריא כרס: וזית הלל
 אומרים קדש שתי שורות: דאין
 נקרא כרס פחות משתי שורות
 הלכך ומבואת הכרס דאמרה
 תורה דקדשה שתי שורות
 מוצע: ו' ואחת יולאה זכפ'
 כגון ג' גפנים נטועות בשורה
 אחת ושמים בשורה שנייה
 כנגד שמים מן השלש: ואחת
 בנתיים: שהשמים כנגד שמים

ה ער שיביו שם שתי שורות. וכתב הרמב"ם צפ"ז וכמה
 יהיה בכל שורה שלשה גפנים או יותר וככ"מ כתב
 הרבה ראיות לדבריו. והשתא הא דתנן לקמן דשמים כנגד
 שמים וא' יולאה זכפ' דהוי כרס. היינו כי הו' חמשה ונטועים

העומד מרובה על הפרוז מות' ואם הפרוז
 מרובה על העומד כנגד הפרצה אסור: ה'
 הנוטע שורה של חמש גפני' בית שמאי
 אומרים כרס ובית הלל אומרים אינו כרס
 "עד שיהו שם שתי שורות" לפיכך "הזורע"
 אמות שבכרס בית שמאי אומרים קדש
 שורה אחת ובית הלל אומרים קדש שתי
 שורות: ו' הנוטע שמים כנגד שמים
 ואחת יוצאת זכפ' הרי זה כרס. שמים כנגד
 שמים ואחת בינתי'. או שמים כנגד שמים
 ואחת באמצע אינו כרס עד שיהו שמים
 נגד שמים ואחת יוצאת זכפ': ו' הנוטע
 שורה אחת בתוך שלו ושורה אחת בתוך
 חברו ודרך היחיד ודרך הרבים באמצע
 וגדר שהוא נמוך מעשרה טפחים הרי אלו
 מצטרפין. גבוה

צכה"ג הוא דהוי כרס. אבל
 כי לא נטוע כה"ג צריך ששה
 ג' לכל שורה:
 לפיכך הזורע כו'. קדש
 לצ"ה שתי שורות' ובגון
 דזרע חוץ לכרס שהוא נטוע ה'
 על ה' דהיינו שורות בכל
 שורה ה'. ולבית שמאי מקדש
 אותה שורה מיזונה של צד הזרע
 כשזרע בעבודת הכרס שהוא
 ארבע אמות. ולצ"ה קדש ג'
 ששורה מיזונה ושלשה שכנגדן
 בשורה שנייה. כדמפרש
 בירושלמי הביאו הר"ם. ואיתא
 תוספתא גזונו אחריני ולכולהו
 גזונו לצ"ש קידש ה' מיזונים.
 ולצ"ה ששה. וזו שכתב הר"ם
 שיש דבדר להקל ולהחמיר.
 להחמיר דככתבין. ולהקל שאם
 אין צ' שורות שבכל שורה ג'
 גפנים לא הוי כרס להרחיק

פ"ו
 חס'
 טו"ע י"ד סי'
 רנ"ו פ"ק לב'
 ב' פ"ד י"ב פ"ה
 ת"כ ט"ז פ"א
 ג' ט"ז פ"ב
 ד' ט"ז פ"ג
 ה' ט"ז פ"ד
 ו' ט"ז פ"ה
 ז' ט"ז פ"ו
 ח' ט"ז פ"ז
 ט' ט"ז פ"ח
 י' ט"ז פ"ט
 י"א ט"ז פ"י
 י"ב ט"ז פ"יא
 י"ג ט"ז פ"יב
 י"ד ט"ז פ"יג
 י"ה ט"ז פ"יד
 י"ו ט"ז פ"טו
 י"ז ט"ז פ"טז
 י"ח ט"ז פ"יז
 י"ט ט"ז פ"יח
 כ' ט"ז פ"יט
 כ"א ט"ז פ"כ

והחמישית כנגד אורן: ואחת באמצע. כגון גפן הנטועה
 וארבע גפנים לארבע רוחותיה: ו' שורה אחת בתוך שלו
 ושורה אחת בתוך של חברו. וניירו כגון שורה אחת של
 שתי גפנים ושורה אחת של שלש ואפילו רבי שמעון דאמר
 לקמן גבי המסכך גפנו על גבי תבואתו של חברו לא קדש
 דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו הכא מודה דמזרפינן לאסור
 הזרעים כיון דאיכא שלו ושל חברו: ודרך היחיד ודרך
 הרבים. שאין א' ד מהס רחב שמנה אמות דברוחב שמנה
 אמות אמרי' בשלפי פרקין דאין מצטרפות: הרי אלו
 מצטרפות. להיות קרויון כרס וצריך

ארבע אמות. וכי אחטיל צבי מדרשא לענין כמה הוא
 כרס אחטיל אלא דמינה שמעינן הזורע וכו'. כמה קדש
 והיינו דתנן לפיכך וכו'. ולהכי לא מחטייה בעדיות גבי
 קולי צ"ש וחומרי צ"ה. בפרק ד' אבל רבי יוסי שנאה צפ"ה
 משנה צ' דאיבוי אינו שוכה כאן בלשון לפיכך. ועיין מה
 שכתבתי פרק ח' דברכות משנה ד'. ומשנתנו בזרע חוץ
 לכרס. דאלו בתוך הכרס החמירו לאסור. כדמתן
 במשנה ה' בפרק דלקמן:
 ז' ואחת יולאה זכפ' פירש הר"ם שמים בשורה שנייה
 כנגד שמים מן השלש כזה * * * * *
 ואחת בינתיים והחמישי כנגד אורן כלורה * * *

וז' וכן הוא בפירוש רש"י פרק ח' דטוטה דף מ"ג. ואחת באמצע ארבעה גפנים לארבע רוחותיה וישיה על
 זאת הנורה * * * * * ולהרמב"ם אחת יולאה זכפ' כלורה זו * * * * * ואחת בנתיים כזה * * * * *
 וא' כאמל' * כזו * * * * * ואני שמעתי מפי זקן אחד מלפת תוב"צ * * * * * שעל פי גורה של * * * * *
 הרמב"ם באחת יולאה זכפ' כן כל הכרמים * * * * * שראה הוא בארץ ישראל:
 ער שיביו שמים * וכו'. הא תו למה לי. ואפשר לי לומר דשתי שורות היינו אותה של הרמב"ם. ואותה של הר"ם
 שתיקן ראויים להקרא בשם יולאה זכפ'. ואחת מהן היא יותר ראויה. ואחת מהן כפיפה לאשמועינן דקרא
 אותה היותר ראויה היא בכלל כרס ולא האחרת. ואלו לא חזר ושנה עליו עד שיבוי וכו' הוה אמינא דשתי כלורות הוו
 כרס. והשתא סמך על שבימיו היה ידוע ומפורסם איזו היא הגורה היותר ראויה:
 ז' ודרך הרבים. לשון הר"ם שאין אחד מהם ח' אמות. וגם הרמב"ם בחבורו פ"ז כתב כן ולא כמ"ם בפירוש ט"ז אמה *
 ו' להראב"ד לא ט"ז אמה כדרך הרבים (דמתן בפ"ב דפיאה) אלא שהוא שביל הדרכים לרבים עד כאן:
 הרי אלו מצטרפות. כתב הר"ם ואפי' ר"ם דאמר לקמן (פרק ז' משנה ד') וכו'. מודה לאסור הזרעים והיינו כשהזרעים

הם שלו ומו"ס הר"ב שלו ושל חבירו כן לשון הר"ס אבל
כיה ראוי יותר לכתוב שלו עם של חבירו :
גבוה מעשרה טפחים . הרמב"ם בחבורו כתב גדר נמוך
מעשרה מטטרפות וכו' לא . דמיוק מניה דאי

אם פ"ג ל' א
ב כ"ג פ"ג :
ג ס"ג פ"ג :
ד פ"ג כ"ג :
ה פ"ג כ"ג :
ו פ"ג כ"ג :
ז פ"ג כ"ג :
ח פ"ג כ"ג :
ט פ"ג כ"ג :

גבוה מעשרה טפחים אינן מצטרפות .
רבי יהודה אומר אם ערסן מלמעלה הרי
אלו מצטרפות : ה"ה הנוטע שתי שורות
אם אין בניהם שמנה אמות לא יביא
זרע לשם . היו שלש אם אין בין שורה
לחברתה שש עשרה אמה לא יביא זרע
לשם : רבי איעזר בן יעקב אומר משו' חנינ'
(ס"א חנינא) בן חבינאי אפילו חרב' האמצעי'
ואין בין שורה לחברתה שש עשרה אמה
לא יביא זרע לשם . שאילו מתחלה נטען
הרי זה מותר בשמנה אמות : ה"ה הנוטע את
ברמו (כ"א נהפך על שש עשרה אמה) שש
עשרה אמה מותר להביא זרע לשם .
אמר ר' יהודה מעשה בצלמון באחד
שנטע את ברמו על שש עשרה שש
עשרה אמה והיה הופך שער שתי שורות
לצד אחת וזרע את הניר ובשנה אחר' היה
הופך את השער למקו' (ירוש' הור') אחר זור'
את הבור וביא מעשה לפני חכמים
והתירו . רבי מאיר ורבי שמעון אומרים
אין

גבוה עשרה אינן מצטרפות
והדיון עמו מומקמתין ג' . והא'
דמנן גבוה מעשרה לרבותא
דרבי יהודה אם ערסן וכו' .
והרבה נמצאים כיוצא בזה
וכתבתי קתס במשנהו פרק
ד' דביצה :

רבי יהודה אומר אם
ערסן וכו' עיין מ"ס
בפרק דלקמן משנה
ג' :

ת אם אין ביניהם שמנה
אמות לא יביא זרע
לשם . כתב הר"ב ברטנורה
דמזטרפין להיות כרס . דלעי'
לענין מונה לה והכא לענין
תוכה . וזכו שאמרו בירושלמי
אמר רבי אליעזר החמירו תוכה
יותר מחולפה לה . וטעמא
דריסוק שמנה אמות . דאין
שדה פחות מארבע אמות וכו' .
בדלעיל ברש פסקין . והרמב"ם
אף על גב שצטווו כלב
כפירוש הר"ב . בחבורו פרק ז'
נראה מדבריו שפרש שתי
שורות של שלש שלש :

רבי אליעזר בן יעקב אומר וכו' . וכתבו הר"ב והרמב"ם
דאין הלכה כמותו . וכתב בכ"מ ואע"ג דמשנתו קב
ונקי איכא לומר דשאי הכא דמשום חנינא בן חבינאי
קאמר לה ואפשר ליה לא סבירא ליה ועוד דקאמר בירושלמי
דרבי אליעזר בן יעקב סבירא ליה כב"ש דשורה אחת הוי
כרס ע"כ . ובפרק ב' משנה ט' נמי אין הלכה כראב"י .
והכא כת"ק נמי אין הלכה כמו שפירש בסוף פרקין :
ט שער עיין בפרק ב' דפאה משנה ג' מ"ס שם : וזרע
את הניר . כתב הר"ב שכך היה דרכו וכו' .
פלאר ולא משום איסור וכ"כ הר"ס . ורבי יהודה אתא
לסיועיה לת"ק . וכ"כ הרשב"ם בפרק הספינה דף פ"ב ע"ב :
רבי מאיר ורבי שמעון וכו' . וכתב הר"ב וכן הרמב"ם שכך
הלכה . דהכי אמר רב בירושלמי . ועיין מ"ס בר"ס
דלקמן . ובסוף משנה ה' . ות"ש במשנה ד' דפרק הספינה .
והרמב"ם בחבורו פרק ז' כתב דתוכו מותר להביא זרע
בהרחק ששה טפחים לכל שורה אבל אם זרע מונה לו צריך
לכרמיק משורה החיצונה ארבע אמות כשאר הכרמים ע"כ .
וה"ג עליו הראב"ד ואמר שלא מלא לו עיקר בירושלמי ואם
מפני מרחיק העין כ"ס בתוכו . והכ"מ אע"פ שהמלך בעדו ואמר שמצוין אינן

וצריך להרמיק ארבע אמות : אם ערבן מלמעלה . שהעלה
ראשי הגפנים על גבי הגדר ומזערין אותם שבגד הגדר
מזה עם אותם שבגד הגדר מזה . ועירסן הוא לשון איזהו
ערים דתמן לקמן ברש פרק ו' כלומר טענה לכן ערסן :

ח הנוטע שתי שורות של
שתי שתי גפנים ואין בהן אחת
יוצאה וזב' : אם אין ביניהם
שמנה אמות לא יביא זרע לשם .
דמזטרפין להיות כרס אבל
רחוקים שמנה חוץ ממקום
הגפנים אין מצטרפים ואין
כגפן יחידית ומרמיק ששה
טפחים משורה זו וששה טפחים
משורה זו וזרע ששה אמות
שבאמצע : בין שורה לחברתה
ט"ז אמה . דכיון דאיכא שלשה
שורות כוי ככרס גדול והמקום
שבין כל שתי שורות מהן נדון
דאין קרחת הכרס שהוא שש
טפחים אמה אבל חרבה השורה
האמצעית . לדברי תנא קמא
לא פטינן ביניהם שיעור קרחה
כיון דלא נשתיר כרס ולא דמי
לכרס בן ארבע אמות שורות
דכי חרבה האמצעית אכתי
נשאר כרס הלכך בעי המקום
המוקדם ט"ז אמה : רבי אליעזר
בן יעקב אומר אפילו חרבה
השורה האמצעית . מאחר שהיה
בב"ב כרס אף עתה דין כרס יש
לו וצריך ט"ז אמה : שאילו מתחלה נטען . כלומר שאם לא
הגיעו לעולם לכלל כרס ולא היה נוטען מתחלה אלא שתי
שורות לא היה צריך להיות ביניהן אלא שמנה אמות
כדאמרינן לעיל עכשיו שנטען שלש והגיעו לכלל כרס אף על
פי שחרבה האמצעית ולא נשארו אלא שתיים הרי הן ככרס
שמרוב באמצעיתו וצריך ט"ז אמה ואין הלכה כרבי אליעזר
בן יעקב : ט הנוטע את כרמו ט"ז אמה : הכל שורה של
גפנים רחוקה מחברתה ט"ז אמה . מותר להביא זרע לשם :
ואין צריך להרמיק אלא ששה טפחים מן השורה כעבודתה בפן
יחידית : נלמון סס מקו' : כוסף שער שתי שורות כרס גדול
היה שכל שורה רחוקה מחברתה ט"ז אמה ולא היה רוצה
לסכך בסגו ע"ג תבואתו והיה מצרף השורות שתיים שתיים
וראשי הגפני' דהיינו השער של כל שתי' שתי' הוסף ללד
אחד אלו כלפי אלו ושאר המקו' פנוי מצד זה ומצד זה וזרע
אלא שמניח ששה טפחים ולשנה אחרת עושה להכך שכך היה
דרכ' מקו' שזרעי' בו שנה אחת לשנה אחרת מגיחי' אותה
בזר בלא חריטה ובלא צריעה :

אף הנוטע את כרמו על שמנה שמנה אמות מותר קסברי כיון דרחוקות השורות שמנה אמות הוה ליה כגפן יחידית ומניח סמוך לשורה שש טפחים וזרע את השאר ולא זעינן שש עשרה אמה אלא בכרם הרב אבל זנוטע ומיקרא כי מרחקי שמנה אמות דיו וכן הלכה :
פרק ה ברים שחרב עשר גפנים לבית סאה שיש בקרקע של בית סאה עשר גפנים לא פחות מכן : ונטועות בהלכתן שהיינו שמים כנגד שמים ואחת יולאה זגב ואין רחוקות זו מזו ט"ז אמות ולא פחות מארבע אמות : כרם כל שגפניו מועטים ואע"פ כן דין כרם יש לו ואין זה קרחת הכרם דאוחז חרב מאחזעו וזה מרוב מכל נד : ערבוביא שאין הגפנים מכוונים כשורה : אם יכול לכונן כל הכרם שמים כנגד שלש בגון סיבא חוט ומותח ומולא הגזע מכוון שמים כנגד שמים ואחד יולא זגב אף על פי שהגוף אינו מכוון הרי זה כרם אבל אם מולא הגוף מכוון והגזע אינו מכוון אין זה כרם : כמנחת כרמים הרי זה כרם ובעי רחוקה ט"ז אמות ואין הלכה ברבי מאיר :

אף הגוט אתו כרמו על שמני' (ס"א ל"ג שמני')
אמות מותר :
פרק ה ברים שחרב אמישו בו ללק עשר
גפנים לבית סאה ונטועות בהלכתן הרי זה נקרא כרם דל"ג ברים (ס"א ל"ג) שהוא נטוע ערבוביא אמישו בו לכונן שתיים נגד שלש הרי זה כרם ואם לאו אינו כרם ר' מאיר אומר הואיל והוא נרא' כתבני' הכרמים הרי זה כרם : **ב' כרם** שהוא נטוע על פחות פחות מארבע אמות רבי שמעון אומר אינו כרם והכמים אומרים (ס"א ל"ג) ורואין את ירו' והאמצעיות האמצעיות כאלו אינן : **ג' חריץ** שהוא עובר בכרם עמוק עשרה ורחב ארבעה ר' אליעזר בן יעקב אומר אם היה מפול' מראש הכר' ועד סופו הרי זה נראה ככין שני ברמים וזרעים בתוכו ואם לאו הרי הוא כנת והגת שבכרם עמוק עשרה ורחבה

ויכר כמו בהוכו וכל מקום כתב ש"ע מגין לו לחלק ולענייט דעתי נראה שכן הירושלמי למד כן דאמר רבי זעירא תוכו שמנה חוצה לו שש עשרה ונאמי שש עשרה דקאמר אלא כלומר דין שש עשרה : דדוקא תוכו יש לו דין שמנה ואינו מרחיק אלא שש טפחים אבל חוצה לו שיש לו דין שש עשרה דקרחת הכרם שמרחיק ארבע אמות וזרע :
פ"ה ונטועות בהלכתן
כתב הר"ב ולא פחות מארבע אמות וכ"כ הר"ש ואלו יביא דר"ש דמחייבין דלקמן דהא לרבנן הוי כרם אפי' זנוטעו פחות מד' אמות ולכאורה הלכה ברבנן ולא הוה ליה לפירושי אליבא דר"ש והרמב"ם בפירושו כתב דאין הלכה כר"ש אבל מצאתי במצורו פ"ז שכתב דשתי שורות הנוטעות בפחות מארבע אמות הן כגפן יחידית ושלוש שורות הן כרם ורואין וכו' וכתב עליו בכ"מ שפוסק כר' שמעון ודוחק עלמו למה פסק כן משום דצירושלמי מפרש אמורא למלתיה גס מפני כן אמר שגירסא אחרת יש להרמב"ם צירושלמי וזה מפני מה שמפרש הרמב"ם כלאן צירושא ורואין את האמצעיות וכו' ענין בפני עלמו לומר שרשאי להדלותן ולהטותן על הזרעים כדאימא צירושלמי והשתא אינו ענין לטעמו דרבנן כמו שפירש הר"ב וכו' וכן פירש הרשב"ם בפרק חזקת הבהים דף נ"ז ובפרק הספינה דף פ"ג דרואין וכו' פעמייהו דרבנן הוא והרמב"ם מפרש דפלוגקיייהו דאי נטעי אינשי כה"ג דר"ש סבר דלא נטעי ואי נטעי לא הוי כרם וזרבנן כדרי דנטעי נמי כבי האי גווא' והכי מפרשין בגמרא דכוף המוכר פירות אבל לענין רואין וכו' ליפא ההם ולא מידי וכוכל לפרש דאכתי קאי אטעמא דרבנן דאע"ג דסברי נטעי כה"ג לריכין עדין לטעמ' דרואין וכו' וע"פ דברי הרמב"ם בפירושו נ"ל שכתב הכ"מ דהרמב"ם פוסק במצורו כר"ש דהא פלוגקיייהו בשתי שורות וחזר ממה שפוסק בפירושו כהכמים אבל אם נאמר דלא תור לו מזה אלא חזר בו ממה שפירש צירושלמי בורואין וכו' שזה נראה יותר שחזר בו משום דה"ל לפרש מאי ורואין וכו' דהיינו להדלותן דכל כה"ג שאינו מזהב מעלמו הוא מפרשו במצורו ומדלא מפרש ש"מ דסבר דכמשתטן הם הדברים ודברי רבנן הן והשתא פלוגתייהו דוקא בג' שורות אבל בג' שורות אפילו לרבנן לא הוי כרם דכי רואין שורה (כאינה) לא נשתארה רק שורה יחידה שאינה כרם לבית הלל ועכשיו דברי הרמב"ם במצורו נמי ברבנן וכמו שפוסק גס כן בפירושו אלא שהזר מפירושו דורואין להדלותן וכו' ולענין קושייתנו בדברי הר"ב וכו' יש לומר שפוסקים כש"ס דידן פרק הספינה לענין מקח וממכר בכמות מד' אמות וכמ"ס הר"ב ש"ס : **ב' אינו** כרם כתב הר"ב דכיון שאינו יכול לחרוש בשורות לחרוש שורות ארבע אמות כדפירושית בריש פ"ג :

א שס ספיק לע
ב שס ספיק לע
ג כ"ל וספיק לע
ד מ"ז ספיק לע
ה כ"ל וספיק לע
ו כ"ל וספיק לע
ז כ"ל וספיק לע
ח כ"ל וספיק לע
ט כ"ל וספיק לע
י כ"ל וספיק לע

ג שער כותש' כתב הר"ב שהשריגים של הגפנים שהם קרוים שער (כת"ש בפרק ב' דפאה משנה ג') היו מתערבים וכו' וכ"כ הר"ש. וכתב דהיינו דלמך ר"י בפרק דלעיל משנה ז' א"ס ערסן' ודבר תימיה הוא

ורחב ארבעה ומפולש אבל פחות מעשרה או מד' או אפילו עמוק עשרה ורחב ארבעה ואינו מפולש אלא שהכרם מקיפו משלש רוחות א"י וזרעיים בתוכו שהרי היא כגת שנחלקו בה רבי אליעזר ורבנן לקמן ורבי אליעזר בן יעקב סבר כרבנן דאסרי לזרוע בגת : שומרה

שכרם : תל גבוה שהזומר עומד עליו לשמור הכרם ורוחא למרחוק : זרעיים בתוכה : ובהא לא פליגי רבנן על רבי אליעזר לפי שהיא גבוהה ואין אור הכרם מייפסה אבל בגת שאור הכרם מקיפה אסרי רבנן וכן הלכה : וא"ס היה שער כותש' שהשריגים של הגפנים שהן קרויין שער היו מתערבים ומסתבכים למעלה ע"ג השומר זה על זה כעלי במכתש :

ד נקע' בקעים שבשדות כעין גומות : נותנים לה עבודתה : ששה טפחים שזו היא עבודת גפן יחידית : וזרוע את המותר : ולא אמרין דמחוי ככלאים כיון שהגפן והזרעיים

בגת או בתוך הנקע : א"ס אין ס"ד א"ס א"ס כדון מחול הכרם דפרקין דלעיל דנותן ארבע אמות לעבודת הכרם ואין הלכה כרבי יוסי : והבית שבכרם : שסביבות הבית יש גפנים : זרעיים בתוכו : ולא אמרין הואיל והגפנים מקיפים אותו מארבע רוחותיו אין המחיצות מועילות : ה' הנוטע ירק בכרם פירוש משנה זו פרשתי למטה בסוף זה הקונטרס :

ו כשאגיע

ורחבה ארבעה רבי אליעזר אימר זורעיים בתוכה" וחכמים אומרים י' שומרה שבכרם גבוה עשרה ורחבה ארבע זורעין בתוכה ואם היה שער כורתש אסור : ד גפן שהיא גומעה בגת או בנקע נותנין לה עבודתה וזרוע את המותר : רבי יוסי אימר" אם אין שם ד' אמות לא יביא זורע לשם : והבי' שבכר' זורעין בתוכו ד' הנוט' ירק בכרם או מקיים הרי זה מקדש ארבעים וחמשה גפנים : אימתי (ס"א לג' בזמן) שהיו נטועות על ארבע ארבע או על חמש חמש : היו נטועות על שש שש או על שבע שבע הרי זה מקדש ט"ז אמה לכל רוח עגולות ולא מרובעות : ו הרוואה

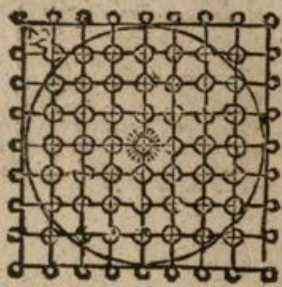
תדמה להו לימחול וקרחת דכי הו"י דמנצוד התם ששהער אמה או י"ב וכי הו"י הכי סגי מיהא להרמיק רק ד' אמות ושזרוע המותר : והכל נמי דכותה שצריך שער ארבע אמות אבל כי הו"י הכי אינו חייב להרמיק רק ששה טפחים וזרוע המותר ולשון הר"ש אבל כשיש ד' אמות סגי בהרחקה ששה : כמו ערים דבבד גדר לר"י בן נורי כמו שאפרש בפ"ע"כ :

והבית שבכרם זורעין בתוכו כתב הר"ב ולא אמרין הואיל והגפנים וכו' אין המחיצות מועילות

וכאלו אור הכרם מקיף הזרע שבבית וגרע משומרה : וכתב הר"ש בירושלמי דריש לה מקרא רבי שמואל בשם רבי אבין ובבבתי כלאים החבאו (ישעיה מ"ב) בית שמחבאין בו את הכלאים ע"כ : ולהרמב"ם פירוש אחר בחבורו : **ה אמר** יום טוב ראיתי כי טוב שבחלה הפרש המשנה בלשון קצרה כדי שתהא מפורשת לכל במעט עיון : ואח"כ אעתיק לשון הרמב"ם בפירושו : ואשים לזרעיו בתוכו ולא כאשר בלאו בדפוס הכסף משנה כי שם בבלו המדפיסים ולא עלו ב"ד ס' כהונ' : ואח"כ אבאר אותם אחת לאחת בציור מסטיק מאוד : ומיילא רווחא שמעתתא שדברי הר"ש מנוחתו כבוד וכמקומו מונח : הם בטלים במקום הזה לא שרירין ולא קיימין : ואחרי ככלות הכל : הגני יוסיף להפליא על דברי הרמב"ם מה שגם בעיני כל משכיל יפלא הפלא ופלא : ואזכיר גם דברי הראב"ד ופירושו ומה שיש להשיב גם עליו : ונדע אף תשכיל מן מולא ותכלית הדברים : מה ראיתי על ככה ומה הביע אלי שפירשתי המשנה בטעם אחר מפירושיהם : ואתה תבחר ותקרב : או מקיים : עד שהוסיף במאמרו כדלקמן וכו' הרמב"ם בחבורו פ"ו מקדש וישראל לשון סן תקדש מ"ה גפנים סתם כרם נטוע על ארבע ארבע שכל שורה שורה של גפנים רחוקה מחברתה ד' אמות : ותנן בסיפא דמקדש ט"ז אמה לכל רוח עגולות ולא מרובעות ומפרש בירושלמי והוא שתהא האמצעי עגולה ירק כלומר שסביב הגפן האמצעי נטוע הירק בעגול : וכמאלא שכשמקדש ט"ז אמות לכל רוח ובעגול שהעגול הוא המקודש יהיה מחוקק ל"ב אמה על ל"ב אמה : ובמרחק כזה נטועים גפנים ט' שורות על ט' שורות וביניהם ח' מרחקים שכל אחד ד' אמות : אבל משני שהקידוש בעגול ולא במרובע על כן כל ד' שורות החיצונות לא יהיו בתוך הקידוש וישארו א"ס כן בתוך העיגול רק ז' שורות על ז' שורות שבין כולם מ"ט גפנים ולפי שריבוע שורות הגפנים באלו ז' שורות שביניהם ו' מרחקים של ד' אמות עולים כ"ד על כ"ד ואלכסונו עודף תרי קוממי לאמה דכל אמתא בריבוע אמתא ותרי

קוממי

יחיה נטוע על חמשה חמשה שיהיה כל גפן וגפן חמשה
 אמות יהיו כל הגפנים שיש בחוץ העגולה ארבעים וחמשה
 גפנים באשר אבאר אחר שיהיה על ארבע ארבע או על חמש
 חמש אבל אם היה על שש או על שבע שבע ושבע ועגול
 עגולה שיהיה באלכסוניה שנים ושלושים אמות לא יבא מנין
 הגפנים החצויין בחוץ העגולה כשיהיה על שש שש כפי
 מנינם כשיהיה על שבע שבע אלא ישנה מנינם ומסני זה
 לקח העקר שיכלול הכל ואמר שש עשרה אמה לכלרוח ויש לך
 לשאול ולומר מאחר שיעקר הקידוש ט"ז אמה לכל רוח
 היה לו לקצר ולומר הנוטע ירק בכרם או מקיים הרי
 זה מקדש ט"ז אמה לכל רוח עגולות לא מרובעות ומכונן שלא
 הודיענו מנין הגפנים הנמצאים בחוץ העגולה כשיהיה נטוע
 על שש ועל שבע או יותר ממנו כך לא היה צריך להודיענו
 מנין הגפנים הנמצאים בחוץ העגולה כשיהיה נטוע על ד'
 ועל חמש הקטנה על זה. אמת שכך היה לו לעשות לילי
 התועלת שהודיענו באומרו שהוא מקדש ארבעים וחמשה
 גפנים אם יהיה נטוע על חמש שאלו עשירו אלכסון העגולה
 שנים ושלושים אמות כשיהיה נטוע על חמשה חמשה יהיה
 מניין הגפנים פחות מ"ה ואשר יהיה נטוע על חמשה חמשה
 יצטרך להיות אלכסון העגולה ארבעים אמה ועשה זה לטעם
 שאבאר לך כשנצייר הצורות שאלו צריכים בזה ההלכה ואומר
 כשיהיה הכרם נטוע על ארבעה ארבעה והפרטנו מזה
 הכרם מרובע ארבע (כולו) שנים ושלושים יהיה מרובע חסע
 שורות מן הגפנים רחב ותשע באורך וכשעגול עגולה
 בחוץ אותה המרובע שיהיה הקפה נוגע בשורות החיצונות
 כדי שיהיה חצי אלכסון העגולה ט"ז אמות ימצא בחוץ העגול
 חמש וארבעים ונסתכל בזה ונחשב כמותו :

תמצא שמה שבחוץ עגולה מ"ה גפנים וזהו צורתה
 וכשנסתכל השורות תמצאם ז' על ז' הם מ"ט גפן וימצא
 מהם ארבעה גפנים חוץ מן העיגול והם הגפנים הארבעה
 שבארבעה הזויות אבל כשיהיה נטוע על חמש וחקקנו מרובע
 מל"ב על ל"ב יהיה המרובע שהוא כולל בחופו
 יד 14 מן

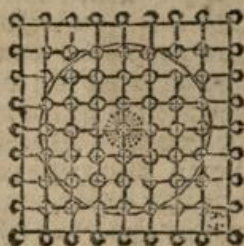
חומשי באלכסוניה יהיה האלכסון מזה המרובע ל"ג אמות .
 ושלושה חומשים נמצא שכל גפני הזויות הארבעה הם חוץ
 לעיגול של ל"ב על ל"ב וישארן מקודשים מ"ה גפנים אימתי
 בזמן שהיו נטועים על ד' או על ה' ה' כמו שפירשתי
 שסמם כרם נטוע על ארבע ארבע ויכנסו בחוץ העיגול של
 ל"ב על ל"ב מ"ה גפנים לא פחות ולא יותר אבל כשהם
 נטועים על ה' ה' שנמצא מטע ז' שורות על ז' שורות וביניהן
 ו' מרחקים של ה' אמות ממוזיק בשעה שלשים אמה על
 שלשים אמה ונמצא שבחוץ עיגול של ל"ב על ל"ב שמרכזו
 הגפן האמצעי לא יסלו מכל המ"ט גפנים בחוץ העיגול כי אם
 ל"ז גפנים אפי"ה הואיל ומטע הכרמים סתמן נטועין על ד'
 ד' ולמראית העין לא יספטו בין מטע על ד' ד' למטע על ה'
 ה' הלכך גזרו חכמים ואמרו שבין הנוטע על ד' ד' או על ה'
 ה' לעולם יתקדשו מ"ה גפנים שאם יראו בכרם הנוטע על ה'
 ה' שלא יאסרו כי אם ל"ז גפנים ואמרו הרואים שאינו נאסר
 בכרם סתם כי אם ל"ז גפנים כי ההבדל שבין על ד' ד' לבין
 על ה' ה' לא יבדל ונדע לכל לפיכך אמרו שאף בנטוע על
 ה' ה' יקדש מ"ה כן נראה בעיני: היו נטועות על שש שש
 כו' דכולי האי ליכא למגור אטו על ד' ד' שזה ההבדל יבאר
 ונדע לכל וליכא למטעי לפיכך העמידו על הדין דמקדש
 ט"ז אמה לכל רוח וכל גפנים הנמצאים בחוץ העיגול הם
 מקודשים ולא יותר: או על שבע שבע. וכשהן נטועות על
 ח' ח' אינו מקדש כלל ולא מבעיא לרבי מאיר ורבי שמעון
 דס"ת דלעיל דסברי דמותר להביא זרע לשם אלא אטילו לק"ק
 דאופר מכל מקום אינו מקדש: הרי זה מקדש ט"ז אמה לכל
 רוחי כדאשכחן בקרחת הכרם ריש פרק דלעיל דכל פחות מט"ז
 מתבטל לגבי כרם ולפיכך כשזרע הירק באמצע כרם מקדש
 סביבו כל שיעור המתבטל עם הכרם ונחשב כמותו :

לשון הרמב"ם בפירושו למשנת הנוטע ירק בכרם:

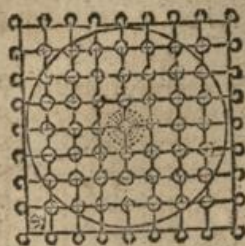
ה הנוטע ירק הוא הזרע אותו והמקיים הוא שיראהו
 צומח ויניחהו ומה שאמר הרי זה מקדש
 ארבעים וחמש גפנים כפי מה שאומר והוא שהוא מקדש לעול'
 שש עשרה אמה לכל רוח עגולות כדי שתהיה העגולה יתקדש
 כל מה שבסוכה עגולה שיש באלכסוניה שנים ושלושים אמות
 ומה שהצריכה לקצוב שיעור שהיה מקדש בדמיון הראשון
 במנין הגפנים הוא מה שאמר ארבעים וחמש גפנים ולקצוב
 בדמיון השני כמידת העגולה והוא מה שאמר שש עשרה אמה
 לכל רוח עגולה מפני שהכרם כשיהיה נטוע על ד' ד' והוא
 שיהיה בין כל שורה ושורה ארבע אמות בשורות האורך
 ובשורות הרחב יהיה בין כל גפן וגפן ארבע אמות או אם

מן הגפנים שבע על שבע שורות ויקח אמה מן השורה
 השנייה מכאן ואמה מן השורה התשיעית מכאן משני השבוע
 שורות יש ביניהן ששה מרחקים ככל מרחק חמשה אמות והכל
 שלשים אמה ואזו זריבין ל"ב אמות לפיכך יוצא כלל המרובע
 מן השורות השבעה ויקח אמה מכל שורה ונמצא קו העגולה
 שיש באלכסוניה ל"ב אמה יוצא מכל שורה מן השורות החיצונות
 אמה אחת וכנגדם במרחק שיש בין שתי השורות ויהיה מרחק
 קו העגולה מכל שורה מהשורות היוצאות מן העגול ארבעה
 אמות על זו הצורה צוה להוסיף אל האלכסוניה עד שיהיה נוגע

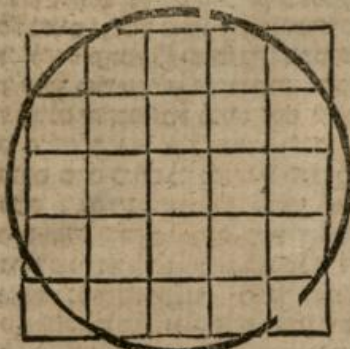

הקו שלה בשורות הגפנים וכשיעשה זה נמצאו הגפנים כולם
 שהם בו' שורות נכנסו בתוך העיגול לבד מד' הגפנים שבד'
 הזוויות ויהיה אז אלכסון העיגול כשנרחיב אותו כמו שאמר עד
 שיהיה נוגע בשורות החיצונות מ' אמה ואז יהיה זה הירק
 מקדש כ' אמה לכל רוח עגולות ואז יהיה נכנס בתוך העיגול
 מ"ה גפנים וזו צורתה וכשהמקל בצורה הזאת כמו כן

תמצאה כמו הצורה הראשונה ותמצא שיש בתוך העגולה
 מרובע משבע שורות על שבע שורות ואין מהם מוח לעגולה
 לאדמד' גפנים בד' זוויותיו וזה הוא שאמר (בגמרא) על מה
 שאמר מקדש מ"ה גפנים אמר היאך עבדא - שבע שורות של
 שבע על שבע לא מהס' ד' גפנים לארבע זוויות הכרם

נשתווה מ"ה גפנים ונמצא לך זה הדבר מזה
 שהקדמנו בצורות באר היטב וכן נמצא ד' שבע עגולה
 הכוללת מ"ה גפנים כשיהיה נטוע על חמש רמט שא' אלכסוניה
 מ' אמות שהיא א"כ כ' אמה לכל רוח וזה הענין הצריכו
 לומר מ"ה גפני' נטוע על ארבע ארבע ועל חמשה
 חמשה ולא אמר שש עשרה אמה על כל רוח שאם יהיה
 על חמש חמש נמצא הנכנס בתוך העגולה שבע ושלשים
 בסך כלל כמו שכתבנו בצורה השנייה מן הצורות שהקדמנו
 אבל כשיהיה נטוע על שש ששים המן הגפנים שבתוך
 העגולה כ"ד בסך

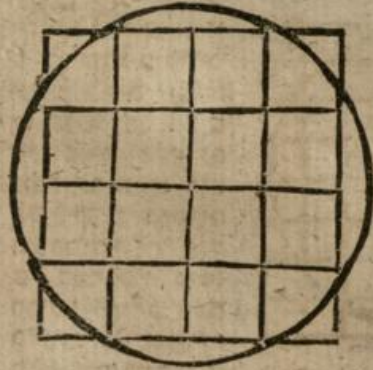

וזו צורתה ויש לך
 לשאול לאיז' טעם
 כשיהיה נטוע על
 חמש חמש כשימ' א'
 העגול באלכסוניה
 ל"ב ש"י אלכסוניה
 מן המרובע שיש
 בו' שורות על ז'
 שורות אמה אחת
 לכל ז' מסני מה
 משכנו האלכסון
 עד שיגיע בארבע
 האחרות

הסמוכות לשבעה השורות החיצונות ובכאן כשהוא נטוע
 על שש לא עשוי כך ומפני מה לא יוסיף באלכסון
 העגולה עד שיגיע פשוט האחרות לאחר שיצא מן השורה
 השנייה אמה כמו שכתבנו מצורה הרביעית שקדמנו
 החשובה שהכרם כשיהיה חמשה על חמשה ועשינו
 עגולה וראינו אותה כאלו היא כולה מלאה ירק ואלכסוניה ל"ב
 יוצא האלכסון מן השורות אמה לכל ז' כאשר מן האלכסון
 העגולה ובין השורה הסמוכה לו מבחוץ ארבע אמות כמו
 שכתבנו מצורה השנייה שהקדמנו וארבע אמות הוא שער
 עבודת הכרם כמו שנשנה פעמים רבות בעבור שהשער
 מצומצם ראינו כאלו העגולה רחבה ונמשכה וגדלה עד
 שהגיעה לשורות החיצונות שהיא ביניהן ובין קצה האלכסון
 ארבע אמות וזה הטעם הצריכו לומר מקדש מ"ה גפני'
 כשיהיה נטוע על חמשה שאי אפשר להיותן אלא לאחר
 שיוסיף בעגולה כמו שביארנו אבל בכאן כשיהיה נטוע
 על שש יוצא האלכסון אמה כמו שכתבנו בצורה הרביעית
 כאשר בין קצה האלכסון ובין שורה הסמוכה לו חמש אמות
 ואפילו שנראה כאלו העגולה מלאה ירק ישאר בינה ובין
 החיצונות חמש אמות והיא יותר ממש' שצריך

שצריך לעבודת הכרם בתוספת אמה ועל כן הספיק לנו מה שצמח בתוך העגולה והוא שנתקדש ולא הוספו ברוחב העגול כלום מפני שאין צריך לזה הדבר ואם יהיה נטוע על שבעה שבעה יהיה מגין הגפנים הנמצאו בתוך העגולה שיש באכסונה

ל"ב אמה עשרים ואחד אילנות וזו צורתה
וכשתסתכל בצורה זו תמצא לאסוף עגולה יוצא מצלעו המרוב שיש בו חמש גפנים על חמש גפנים ב' אמות לכל רוח ונשאר המרחק בין קצה האלכסון ובין השורה החיצונה

דסמוכה לה חמש אמות מפני שהיה נטוע על שבע אמות זה לא משכנו האלכסון עד שיהיה מגיע לשורות החיצונות אם כן כבר נתפאר שמגין הגפנים הנכנסות בעגולה שיש באלכסונה ל"ב אמות כשיהיה נטוע על שש משתנה ממניסם כשיהיה נטוע שבע על שבע ואלו הם שומרים שש עשרה אמה לכל רוח עגולות לבד כשיהיה נטוע על ה' שצטרף אז לקדש מ"ה גפנים כמו אלו יהיה נטוע על ד' וביארנו טעם הענין ההם והפארו סודות כל ההלכה הזאת על כן שיהיה לך אליה להתבונן בה העיני' מפני שאלו בהם לבין מנאני הש"ס ויהיה תשובתו אחר רוב דברי' יש בדבר דקדוקים הרבה ואחרי כן ישיעו מן השמים ונראה לפרשהו לכם ויש לך לדעת שצוקי הירק אין חוששין עליו אם קטן ואם גדול .

עד באן לשון הרמב"ם

מה שכתב כשיהיה הכרם נטוע על ד' והפרטנו מזה הכרם מרובע וכו' . יהיה מרובע ט' שורות וכו' . זה מבואר מאד שבין כל הט' שורות . הם ח' מרחקים . וכל מרחק ד' אמות . ומנאלו ח' פעמים ד' שהם ל"ב . ואמה מוצא פנסה האמצע שבשורה האמצעית הוא על הנקודה האמצעית של המרובע עצמו וזה הוא נטיעת הירק ושיעור דקאמר בירושלמי דביומי בר חנינא הוא שורע כנגד האמצעית . ומעתה כשתעגל עגולה בתוך זה המרובע ותהיה המרכז זאת הנקודה שאמרנו שממנו לכל צד עד הצלע שורה החיצונה הם ט"ז אמה שעמד רגל המחוב' על זאת הנקודה וסיבבה בעיגול וקיפה העגול כל שבע שורות הפנימיות תלכד ארבע גפנים שבארבע זוויות

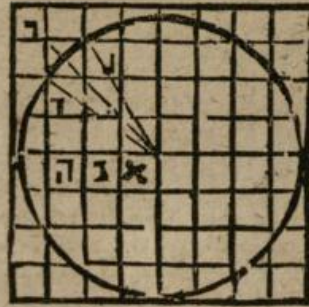
השורות השבעה ויהיו אם כן בתוך היקף העיגול מ"ה גפנים כי ז' שורות שכל שורה ז' גפני' עולים מ"ט . וכבר יצאו הארבע שבזוויות חוץ להיקף העיגול כאשר תראה בצורה . וכן מבואר מה שאמר הנטוע על חמש חמש . ומה שאמר הנטוע על שש שש שיהיה מגין הגפנים שבתוך העגולה כ"ד גפן . זה גם כן מבואר שכשתעשה מוצא כרם הנטוע שש על שש והפריש ממנו מרובע מטע' ו' שורות על ו' שורות שיש בכל שורה שש גפנים ובין כל גפן וגפן ו' אמות . והרי המרחקים (שבין כל השורות) הם ה' . הרי השטח כלו ל' אמות על ל' אמה ומנאלו שכשתעשה מעמיד רגל המחוב' באמצע המרובע הוא ותחוב' במחוב' לעשות עגול' רחב ל"ב אמות עד שיהיה חצי אלכסון ט"ז אמה מבואר הדבר שיצא אמה מזה ואמה מזה לארבע רוחות המרובע ושכל ארבע גפני הזווית עם שני גפנים שיש לכל גפן שבזוויות סמוך לו אל העבר מזה ואל העבר מזה נשאר חוץ מן העגול וכשתעשה מוט' שש שורות על שש שש גפני' העולי' ל"ו גפני' ותחסר מהם ג' גפני' אכל זוויות שהן חוץ לעגול' לא תמצא בתוכה יותר מכ"ד גפן . וכן אם יהיו נטועי' על ז' ו' שיהי' מגין הגפנים הנמצאי' בתוך העגול' כ"ה אילנות . זה גם כן מבואר שכשיש כאן כרם הנטוע שבע' על שבע' ונפריש ממנו מרובע חמש שורות על חמש שורות ובכל שורה חמש גפני' ובין כל גפן ובין ז' אמות והמרחקי' (שבין כל השורות) הם ד' עולים כ"ה שמואל' מדת השטח כולו כ"ה ט"כ כ"ס . וכשתעשה רגל המחוב' באמצע השטח והוא בגפן האמצעי מהסוד' האמצעית . ותחוב' לעשות עגול' רחב ל"ב אמות עד שיהיה חצי אלכסון ט"ז אמה . מבואר הדבר שהוא יוצא שתיים אמות לכל אחת מארבע רוחות הרכיב' ושגפני' הזוויות אינם בתוך העגול' . והרי כל אלו חמש שורות שברצוץ הם כ"ה גפני' וכשתחסר ד' גפני' הזוויות נשארו רק כ"א שהם בתוך העגולה :

ורגה יצאתי להשכילך בינה ולהבייך במראה עד שתראה גם בעין שלך . לא בלכד במוחש כאשר מיניך הרואות מתוך הציור והשבונות ועשויות העגול' במחוגת החוב אבל רצוני להסבב שבונותי ולהוכיח במופת על כל ציור וציור כי אי אפשר שיפלו יותר אילנות בכל עגולה מן העגולות כי אם כפי מספר משקל האומר בכל אמת ואמת :

ואקדים שתי הקדמו' אשר כבר אמרנו ויודעת אותם מתוך מה שכתבתי בפירושי לפירושו של הרמב"ם ביושנת ערוב' דריס פ"ג והן אלו האח' שמכל שטח מרובע שיהיה הצלעו' שנוציא ממנו בדרו' ג' רביע' שגדרו' אחד וארבעה ח' משין והוא אורך כל צלע מצלעי שטח ג' רביעי' . והשני שכל משולש כלל הזוויות יהיה המרובע שנעשה על המיתר כמדת שני המרובעי' אשר נעשה בשתי צלע מקיפי הזוויות כאשר הראינוך גם שמה מקום הלמוד שהוא :

ונביט X

זנבים אל הצורה הראשון והוא שנעשה מט' ט' שורות ונטוע על ד' ונוצא מן המרכז שהוא מקדש א' קב ישר עד נקוד' ו' אשר שם היא הגפן שבזויות ונעשה תזה משולש אה"ו שזויות א' ה"ו ממנו נצבת שכן קו א"ה וקו ה"ו קוים

ישרים שגפלו זה על זה ביושר. ונרבע שני קווי א"ה ה"ו שכל קו מהם ג' מרחקים שהן י"ב אמה. נרבע י"ב פעמים י"ב עולים קמ"ד. אמור ב' פעם ב' ד'. ב' פעם עשרה ד'. אמור י' פעם ב' ד'. י' פעם י' ק'. נרבע ד' וד' וד' וק'. עולים קמ"ד. נחבר מספר רבוע שני הקוים והם רפ"ח. נוציא צורם המרובע והוא י"ז בקירוב. שכשתרבע י"ז עולה רפ"ט. אמור י' פעם ז' ט"ט. ז' פעם י' ע'. אמור י' פעם י' ע'. י' פעם י' ק'. נרבע מ"ט ע"ט ע'. ק' עולים רפ"ט. הנה הוא קו א"ו שהוא מיתר זווית הנצבת והוא גדר המרובע רפ"ט שאו י"ז. הרי שאין ההיקף מביע אל הנפוקה שבזויות אחרי שכל קו יוצא מרכז העגולה אל המקיף לא יתהו כי אם חצי אלכסון העגולה שהוא ט"ו. אבל הגפנים סמוכי הזויות יהיו צמודים העגולה וזה המבואר היטב כי נוציא קו ישר מנקוד' א' לנקודת ג' ששם גפן הסמוך אלל שבזויות ונעשה משולש אב"ג שזויות אב"ג ממנו נצבת. ומרובע קו ב"ג שהוא קו לב' מרחקים עולה קמ"ד. וקו א"ב שהוא קו לב' מרחקים יהיו רבועים קמ"ד. שכן ח' פעם ח' ס"ד ומפער כל שני הרבועים קמ"ד ס"ד הוא ר"ח. נוציא שרשו והוא י"ד וחצי בקירוב. שכן י"ד וחצי פעם י"ד. וחצי ר"י ורביעי. אמור. (כדרך רבוע מפער שאין בו חלקים. ודרך אחר עיין משלה ב' פ"ה דעירובין) חצי הפעם חצי רביעי. חצי פעם ד' ב'. חצי פעם י"ה. אמור ד' פעם חצי ב'. ד' פעם ד' ט"ו. ד' פעם י' מ'. אמור י' פעם חצי ה'. י' פעם ד'. מ'. י' פעם י' ק'. נרבע רביעי ב' ב' ט"ו מ' ה' מ' ק'. הם ר"י ורביעי הנה קו א"ג שהוא מיתר זווית הנצבת והוא גדר מרובע ר"ח שהוא י"ד וחצי. וכל קו יוצא מרכז העגולה אל המקיף הם י"ו. ויעברו אמה וחצי סמוך מהגפן הנה: עוד נוציא קו ישר מנקודת א' לנקודת ד' ששם גפן הסמוך אלל שבזויות ונעשה משולש אה"ד שזויות אה"ד ממנו נצבת. וקו א"ה ממשלש אה"ד דומה לקו ב"ג ממשלש אב"ג. ששניהם קוים כל אחד לב' מרחקים. וקו ה"ד ממשלש אה"ד דומה לקו א"ב ממשלש אב"ג. ונמצא שתוספת א"ד ממשלש אה"ד שיהיה לתוספת א"ב

ממשלש אב"ג כיון ששני קווי מקיפי זווית אה"ד דומים לשני קווי מקיפי זווית אב"ג. הנה תוספת א"ד גם הוא גדר מרובע ר"ח שהוא י"ד וחצי. והגענו למה שבקשנו שאין עגולה ל"ב על ל"ב צמוד מרובע ל"ב על ל"ב מביע לגפן שבזויות אבל מביע לכל גפן הסמוכה לו. והקש אל השאר:

זנבים אל הצורה השלישית והיא שנעשה מן ט' שורות על ט' שורות ונטוע על ה' ה' ונוציא קו א"ו ונעשה מש' אה"ו שזויות אה"ו ממנה נצבת ונרבע קו א"ה שהוא קו לב' מרחקים וכל מרחק ה'. והיו ט"ו פעם ט"ו עולה רכ"ה. אמור ה' פעם ה' כ"ה. ה' פעם י' כ"ה. אמור י' פעם ה' כ"ה. עולים רכ"ה וקו ה"ו דומה לקו א"ה הנצב שני הרבועים ב' פעם רכ"ה הם ט"ן. נוציא שרש המרובע יעלה על כל פנים כ"א שכשתרבע כ"א פעם כ"א עולה תמ"א. אמור א' פעם א' א'. א' פעם ד' ד'. אמור ד' פעם א' ד'. ד' פעם ד' ד'. נרבע א"ה. עולים תמ"א. הנה קו א"ו שהוא מיתר זווית אה"ו הנצבת הוא גדר למרובע ט"ן והוא כ"א ויותר. וכל קו יוצא מרכז ומביעים אל המקיף אינם כי אם ד' אמות. ונוציא קו א"ג ונעשה משלש אב"ג. וקו ב"ג רבועו עולה רכ"ה שהוא קו לב' מרחקים. וקו א"ב שהוא קו לב' מרחקים שכל מרחק ה' אמה רבועו י' פעם י' ק'. נחבר שני הרבועים רכ"ה ק'. יהיו שכי"ח. ושורש מרובע שכי"ח י"ח בקירוב שכשתרבע י"ח פעם י"ח עולה שכי"ד. אמור ח' פעם ח' ס"ד. ח' פעם י' פ'. אמור י' פעם ח' פ'. י' פעם י' ק'. נרבע ס"ד ס' פ' ק' עולים שכי"ד. הנה קו א"ג שהוא מיתר זווית אב"ג הנצבת הוא גדר למרובע שכי"ח והוא י"ח בקירוב. ונמצאנו הרחבנו העגולה עד עשרים אמה. ונוציא קו א"ד ונעשה משלש אה"ד. וקו א"ה ממשלש אה"ד דומה לקו ב"ג ממשלש אב"ג. וקו ה"ד ממשלש אה"ד דומה לקו א"ב ממשלש אב"ג. ונמצא שתוספת א"ד ממשלש אה"ד שיהיה לתוספת א"ב

ממשלש אב"ג כיון ששני קווי א"ה ה"ו דומים לשני קווי מקיפי זווית אה"ד דומים לשני קווי מקיפי זווית אב"ג. הנה תוספת א"ד גם הוא גדר מרובע ר"ח שהוא י"ד וחצי. והגענו למה שבקשנו שאין עגולה ל"ב על ל"ב צמוד מרובע ל"ב על ל"ב מביע לגפן שבזויות אבל מביע לכל גפן הסמוכה לו. והקש אל השאר:

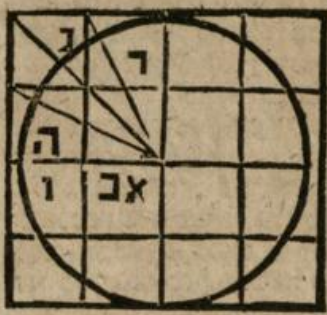
אביז

ונביט אל הצורה הרביעי' והיא שבעה ממש שש שורות ונטוע על שש פעם זווית נצבת בנקודת ב' ונו' א' קו ישר מנקודת א' שהוא עוד נולד קו ישר מנקודת א' אל נקודת ג' שהוא גפן הסמוכה

א הגפן שבזוית ונעש' משלש אב"ג שבזוית אב"ג ממנה נצבת וקו א"ב שהוא קו למרחק קו א' ונחצי שה' ט' אמות נרבעהו ט' פעם ט' פ"א וקו ב"ג הוא קו לשני מרחקים ונחצי הם ט"ו נרבע ט"ו פעם ט"ו הם רכ"ה כאשר ידענו כבר. נחבר שני הרבועים פ"א רכ"ה ויהיו ט"ו נולד שרש ושהו י"ז ונחצי בקירוב דוק ששטרבע י"ז ונחצי פעם י"ז ונחצי עולה ט"ו ורבעו אומר חצי פעם חצי רביעי חצי פעם ז' ג' ואזי חצי פעם י' ה' אומר ז' פעם חצי ג' ונחצי ז' פעם ז' מ"ט ז' פעם י' ע' אומר י' פעם חצי ה' י' פעם ז' ע"י פעם י' ק' נרפס רביעי ג' ונחצי ה' ג' ונחצי מ"ט ע' ה' ע' ק' עולים ט"ו ורביעי הנה קו א"ב שהוא מופר זוית אב"ג הנצבת הוא גדר מרובע ט"ו שהוא י"ז ונחצי וכל קו יוצאי מרכז העגולה שהוא ל"ב על ל"ב ומגיעים אל המקיף הם ט"ו אמה בלבד ואם ידענו שזה הגפן אינו מקדש כמו כן ידענו שהגפן שאל העבר מזה הגפן הזווית כמו כן אינו מקדש כי כערך זה כן ערך זה וחס אמה לשניהם וכבר כפלט הדבור בזה למעלה ואפני זה עלמו יסיה אך למוטר לברר שהגפן שבזויות עצמה אינה מקדשת כי התבאר פעמי' רבות שקו אלכסון מן המרכז אל הזוית עודף על קו אלכסון מן המרכז אל הגפנים שבצדי גפן הזוית מזה ומה אכל הגפן הסמוך לזה הגפן שבנקודת ג' והוא הגפן שבנקודת א' היא בהכרח בתוך העגולה ומתקדש נעשה זוית נצבת בנקודת ו' ונולד קו ישר מנקודת א' אל נקודת ו' ועוד נולד קו ישר מנקודת א' אל נקודת ה' ונעשה משלש אור"ה שזוית אור"ה ממנה נצבת ונרבע קו א"ו וקו ו"ה הנה קו א"ו שהוא קו לחצי מרחק הוא ג' פעם ג' עולה ע' וקו ה' הוא קו לשני מרחקים ונחצי שהוא ט"ו פעם ט"ו שהרכ"ה נחבר שני הרבועים ע' רכ"ה עולים רל"ד נולד שרש מרובע רל"ד ויהיו ט"ו ונחצי בקירוב ששטרבע ט"ו ונחצי פעם ט"ו ונחצי עולה ר"ס ורביעי אומר חצי פעם חצי רביעי חצי פעם ה' ז' ונחצי חצי פעם י' ה' אומר ה' פעם חצי ב' ונחצי ה' פעם ה' כ"ה ה' פעם י' כ"י אומר י' פעם חצי ה' י' פעם ה'

ונביט אל הצורה החמיש' והיא שבעה מה' שורות על ה' שורות ונטוע על ז' ז' ונולד קו ישר מנקודת א' שהוא המרכז אל נקודה ג' שהוא גפן שבזוית ונעש' מזה משלש אור"ה שזוית אור"ה ממנה נצבת וקו א"ו שהוא קו לשני

מרחקים שהם י"ד אמות נרבעהו י"ד פעם י"ד עול' קל"ו אומר ד' פעם ד' ט"ז ד' פעם י' מ' אומר י' פעם ד' מ' י' פעם י' ק' נרפס ט"ז מ' מ' ק' עולים קל"ו וכן רבעו קו ו"ג שהוא גם כן קו לשני מרחקים נחבר שני הרבועים קל"ו קל"ו קל"ו עולים של"ב נולד שרש המרובע ויהיה ד' בקירוב כ"ד פעם ד' ט' הנה קו א"ב שהוא מיתר זוית אור"ה הנצבת הוא גדר מרובע קל"ו שהוא ד' וכל קו יוצאי מרכז העגולה אל המקיף רק ט"ו אבל כל גפן שסמוך אל זה שבזויות יפול בתוך העגולה ומתקדש וזה מבוחר כי נולד קו מנקודת א' אל נקודת ד' ונעשה משלש אב"ג שזוית אב"ג ממנה נצבת וקו ב"ד שהוא קו לשני מרחקים רבעו קל"ו וקו א"ב שהוא קו למרחק א"ב נרבעהו פעם ז' מ"ט נחבר שני הרבועים קל"ו מ"ט יהיו רמ"ה נולד שרש מרובע רמ"ה והוא ט"ו ונחצי בקירוב שכבר נזכר למעלה כי ט"ו ונחצי שרש לרבע רמ"ה ורביעי הנה קו א"ד שהוא מיתר זוית אב"ג הנצבת הוא גדר מרובע רמ"ה והוא ט"ו ונחצי וכל קו יוצאי המרכז אל המקיף הם ט"ו אבל ט"ו הוא גדר למרובע רכ"ו אומר ר' פעשו ל"ז י' פעם י' ס' אומר י' פעם ו' ס' י' פעם י' ק' נרפס ל"ו ס' ס' ק' עולים רכ"ו וכמו כן נולד קו ישר מנקודת א' לנקודת ה' נעשה משלש א' ה' זוית אור"ה ממנה נצבת וקו א"ו דומ' לקו ב"ד שגם הוא קו לשני מרחקים י"ז וקו ו"ה דומ' לקו א"ב שגם הוא קו למרחק אחד ויהיו שני רבועי קו א"ו ו"ה כמו שני רבועי שני קו א"ב ב"ד חס כן גפן א"ה שזה לקו א"ד וכבר נכפלו הדברים פעמים ויהיה הגפן הסמוך אל גפן שבזוית גם אל העבר מזה בתוך העגולה ומקדש ונעשה כד' יצאו ידי חובת ביאור חמש הצורות בדרך המופ' פי מה שאמר בצורה השנייה והיא נעוץ

כ"י פעם י' ק' נרפס רביעי ב' ונחצי ס' ז' ונחצי כ"ה כ"ה ל' ק' עולים ר"ס ורביעי הנה קו א"ה שהוא מיתר לזוית אור"ה הנצבת הוא גדר מרובע ל' ד שהוא ט"ו ונחצי בקירוב וכל קו יוצאי מרכז העגולה אל המקיף ט"ו אמה נמצא שמרחב העגולה עוד חצי אמה חוצה לגפן זה וממנו תקיש אל השאר

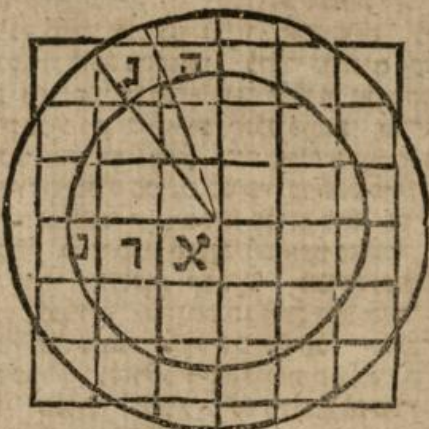
מטע על ה' ה' ויהיו ז' שורות על ז' שורות וצניחה ו' מרחקים
 כל מרחק ה' והכל שלשים מביאר היא מהוך מה שבארנו בלור'
 השלישית שקו אלכסון היוצא מן המרכז ששם נטיעת הירק
 כשנניפהו אל הגפן שסוזך אלל הזוו' יהיה י"ח ונמצא העגולה
 שקו אלכסונה מן המרכז אל המקיף רק ט"ז אינה מגעת אל
 הגפן ולפיכך אינה מתקדשת מלוקף למה שמוס' ראות הצורה
 תעיר שא"א שילנו מ"ה גפנים בתוך העגולה של ל"ב על ל"ב
 ורמזה לא עשה לו הר"ש צורה מוחשת לראות ולהבין בה
 באשר לא האמין לדברי חכמי המדות ואמר וז"ל
 וכן כשישנמי ה' אמות בין גפן לגפן אסור כמו כן מ"ה גפנים
 שהרי אורך השורה ל"ו אזירי ל' אמה וכשתסיר שבזוי' אין אח'
 מהן רחוקה מן האמצעית יותר מט"ז אמה שהרי לכל זוי' וזוית
 ה' על ה' וממלא שאין מגפן הזרוע עד גפן הרחוקה אלא כשעו'
 חצי אלכסון של שלשים על עשרים וקל הדבר לעשות ציור
 ולהבין ואלכסון של שלשים על עשרי' אינו מעדיף על הרבוע
 אפי' כעודף האלכסון של כ' על כ' (וישירי' על י') סדע דאס
 תקשר חוט שבקרו וזוית וחוליכנו באלכסון לסוף עשרים ואח"כ
 ביושר עד למטה עשר אמות נמצא ארך החוט ל"ה אמות
 שהעדיף ח' אמו' משום לכסון של כ' על כ' ואס' זאת למוחזק
 באלכסון מקרו לקרו דבר הנראה לעינים שמתקצר הרבה וכו'
 ואין אדם יכול לעשות כלל וקצבה לאלכסון של דיבוע באורך
 יותר על רחבו ומתוך משגתינו יש לקדקד לאלכסון של ל"על כ'
 אינו מעדיף כי אס' ב' אמות דהוה ליה ט"ז לאמצעית' ובני
 אדם חכמי המדו' אחרו לכל מרובע ב' קיים במרובע האלכסון
 שמודיין מדת רחבו ועושין מרובע כמדתי ומודדין מדת ארכו
 ועושין רבוע כמדתי ומודדין מדת לכסון ועושין רבוע כמדתי
 יעלה אלכסונו כשיעור אמתו ריבועים אחד שעשו למדת ארכו
 ואחד שעשו למדת רחבו תדע עשה לך רבוע של ק' על ק' וכו'
 ואע"פ שהוכחתי הדבר לרבוע שארכו כרחבו אין לנו הוכחה
 לריבוע שארכו יותר על רחבו ועל כרחין ליתא להאי כללא דהא
 אלכסון של ל' על כ' אין עולה בו אס' ל"ב כדמוכח מתניתין
 כדפרישית ואס' תעשה ריבוע של ל"ב על ל"ב חסר טובא שאינו
 עולה ב' ריבועין אחד של ל' על ל' וא' של ק' על ק' עכ"ל
 ותימה האם לא היה לו מחוגה לחובב עגולה ל"ב על ל"ב ולסמן
 בה שורות גפנים נטועים על ה' ויעין בעין היה רואה שאי
 אפשר שילנו מ"ה גפנים בעגולה האת' ואס' הוקשה לו
 משנתינו לא מפני כן יכחוש מה שנראה לעינים ואפי' דברי
 חכמי המדות לא היו ליה להכחיש כי כל דבריהם צדוקים על
 מופתים חזקים אשר אי אפשר לסותרם בשום פנים (שאין
 מופתיהם כמופתי הפילוסופים הטבעיים) הלא תראה בעלי
 המוספת פ"ק דעירובין דף י"ד ע"א כחבו על הא דאיתא התם
 דכל שיש בהיקפו ג' טפחים יש בו רובע טפה כחבו וקשיא
 דאין החשבון מדקדק לפי חכמי המדות עד כאן ומאי קשיא
 מחכמי המדו' לחכמי הש"ס והיה להם לדחוק דברי חכמי המדו'

מפני דברי חכמי הש"ס כמו שטעה הר"ש שאמר ליתא להאי
 כללא אבל חס' ראוי לדברי חכמי המדות אמתיים שאי אפשר
 לדחוקם בשום פנים והנה זהו כמו שאר מקומות שהקשו הסו'
 וסמיה בדברים מן הדברים והטחון בקושי או בתימא ולא מפני
 כן נוו מדברי הש"ס אבל נתלה זה בחסרון ידיעתנו מלמדך
 וכמו כן במשנתנו והיו ליה לר"ש ולהקשות אבל לא לדמו' ולקבל
 מה שהחוש מכחישו וכל רוחיו יאמרו אינו אבל אין ספק שלא
 עשה לו צורה מוחשת לראות בה שאלו היה רואה אין ספק
 שהיה חסור מדבריו כי לא היה מכחיש גם החוש כי לא האמין
 שהיה החכם ז"ל משתבש בטעות המדברים מענין חטא החוש
 אבל חכמי המוספה ז"ל כבר גשמו מן הטעות הוה ודקדקו
 במשנתם לעשות שתי חלוקות ואלו היה במטע על ה' ה' כמו כן
 מ"ה גפנים בתוך ט"ז עגולות הוה ליה למסתם ולתקוני' דמקדש
 ט"ז אמה עגולות כשטועט ד' על ד' עד ד' על ז' אבל במה
 שאמרנו דין הקדוש צרישא למינו הגפני' ובסיפא בתדו' האמות
 הירו ב"צבע שאין עניני שניהם שוין במדה ובמנין שאלו היה
 אומרון ט"ז אמה לא היו בטועט על ה"ה מ"ה גפנים כמואר
 במופת והוא בלמוד מ"ג מאמר אין לא קלידו שהזכרתו בפירושי
 לפירוש הרמב"ם לערוגה קום משכחו כי הוא זה אשר יאמר
 שמותר משולש נצב הזווית עולה ריבועו כמספר שני ריבועי קוי
 מקיפי זוית הנצב * והוא בעצמו אלכסון ומרובע ארוך ר"ל
 שארכו יותר מרחבו כי כן כל מרובע ארוך כשתעשה בו אלכסון
 נמצאת בו שני משולשים נצבי הזוית והם שני הכלעפות כל א'
 לדומה לו ומפני כן הלמוד ההוא בעצמו מלמדנו על האלכסון
 מרובע שארכו יותר מרחבו שיהיה רבוע כמספר שני קוי ארוך
 ורחב כאשר אמר הר"ש בשם חכמי המדות והנה כאשר נרבע
 האורך שהוא ל' יהיה ל' פעם ל' ט' מאות * ונרבע הרחב
 שהוא כ' יהיה כ' פעם כ' ט' * נחבר שני הרבועים ויהיו
 אלף ט' ובזויא שורש מרובע אלף ט' * ויהיו ל"ו בקירוב *
 שכשתרבע ל"ו פעמים ל"ו יעלו אלף רצ"ו * אמרו ו' פעם ו'
 ל"ו * ו' פעם ל' ק"ס * ל' פעם ו' ק"ס * ל' פעם ל'
 חס"ק * רפס ל'ו * ק"פ * חס"ק * עולים אלף רצ"ו * והוא
 הדבר אשר אמרנו בצורה השלישית שקו היוצא מן המרכז
 כשנניפהו אל הגפן שסמוך אל הזוית והוא הגפן בעצמו שבזוית
 מרובע ארוך ל' על כ' ואמרנו שהוא אמת קו ארוך י"ח והנה
 הוא באמצע חצי אלכסון מרובע ארוך זה שכן הוא יוצא מן
 המרכז אבל העגולה שבתוך המרובע היא ל"ב על ל"ב וכל
 קוי אלכסונית והם העוברים על המרכז אין מהייתם כי אס'
 ט"ז ולפיכך אי אפשר שתהיה העגולה מגעת עד אותו הגפן
 שהוא י"ח מן המרכז ולפי שזה אמת שקו אלכסון מרובע ארוך
 ל' על כ' הוא ל"ו מפני כן מותקף החוט שזכר הר"ש בדבריו
 ואינו מגיע לל"ה אמות כי איננו רק ל"ו אבל עד ל"ו הוא
 מעדיף * ולא כאשר סובר הר"ש כי איננו רק ל"ב מטעם
 משנתינו * ליתא כלל וכלל * ואדרבה משנתינו מוכחת בידים
 מוכיחות

מוכחות

ללא ישלו בעגולה ויחסרו אס כן י"ב גפניסומכל הו' על ז' שהם
בכלל מ"ט וישארו אס כן ל"ו' אבל שכן הוא מוצא ק"ו א"ג
והוא היו"ג מהמרכז אל גפן הסמוך לגפן שזויות הנה נעשה
משולש א"ב א"ב וזויות א"ב א"ג ממנו נלכת ואלו קו ח"ב ממנו הוא
קו לשני מרחקים שהם י"ב אמה נרבעהו עלה קמ"ד כמו
שכתב אחרנו בהביטנו אל הצורה הראשונה וקו ז"ב שהו'
קו ל' מרחקים שהם י"ח נרבעהו עולה כ"ד כמו שכתב
אחרנו בהביטנו אל הצורה השלישית ונחבר שני הרבועים
קמ"ד סכ"ד ויהיו תס"ח ונוציא שורש מרובע תס"ח
ונמצאנו כ"א וחצי בקירוב שכשתרבע כ"א וחצי יעלה תס"ב
ורביעי אחר חצי פעם חצי רביעי חצי פעם חצי חצי
חצי פעם ד' י' אמור ח' פעם חצי חצי פעם ח'
א' ח' פעם ד' ד' אמור ד' פעם חצי י' ד' פעם
א' ד' פעם ד' פ' רפס רביעי חצי חצי א"ד י'
ד' ת' יעלו תס"ב ורביעי הנה קו א"ג שהוא מיתר לזויות
א"ב הנלכת הוא גדר למרובע תס"ח והוא כ"א ומחאה וכל
קוי וזואי מרכז העגולה ומגיעים אל המקיף הם ד' אמה
בלבד אבל הגפן הסמוך לזה הגפן שנקודה ג' כבר נכל
בתוך העגולה כי תוציא קו א"ה ונעשה משולש אד"ה שזויות
אד"ה ממנה נלכת וקו א"ה הוא קו ל' מרחקים שם י"ח
נרבעהו ויהיו סכ"ד כאמור וקו א"ד הוא קו למרחק אחד
שהוא ו' אמה ונרבעהו פעם ו' פעם ו' ל' נחבר שני הרבועים
סכ"ד ל' יהיו ש"ס נוציא שורש המרובע ונמצאנו י"ט
בקירוב דק שכשתרבע י"ט תמצא שם א' אמור ט' פעם ט'
פ"א ט' פעם י"ז אמור ו' פעם ט' ז' י' פעם
י' ק' רפס פ"א ז' ז' ק' עולים שם א' הנה קו א"ה
שהו' מיתר לזויות אד"ה הנלכת הוא גדר מרובע ש"ס והוא י"ט
וכל קוי וזואי מרכז עגולות מ' ומגיעים אל המקיף הם ד' הנה
שה הגפן שמרחק מן המרכז רק י"ט כבר נכל לו בתוך
העגולה ומתקדם ומאלו תקים אל המרכז כי כבר נכללו
הדברים פעמים רבות ואחרי שכן הוא שאם נעמד נטיעת
הירק בנעוץ על ו' ו' שיהיה ג"כ סביב גפן אחד מהגפנים
נמצא שיתקדם ג"כ ארבעים אמה עגולות אבל לא יהיו בתוך
העגולה כי הם ל"ו גפן ובהכי לא איירינן במשתנינו אלא או
ט"ז אמה ואם יותר שיהיו הגפנים מ"ה אבל שיהיה הקידו'
יותר מ"ז ולא יגיעו הגפנים למרכז מ"ה לא איירי טנא דידן
ולפ' כך הוצרך הרמב"ם להעמיד בנעוץ ו' על ו' בכגון
שהירק הוא נעוץ באמצע מרחק שבין ג' גפנים וכמו שראו'
בצורה הרביעית והוא מן התורה להעמיד המשנה בשני
ענינים דלא ראי זה כראי זה ועוד למאי נפקא מינה תני הכי
וכי אפסי לימר שלישית הלשון לשנות שתי עניני נטיעות
ברישא וכן שתי עניני נטיעות בסיפא מפני כן עיקר
הענינים ותני כל הנטיעות בכגון שהירק סביבות גפן ובעל
ו' שהירק באמצע מרחק שבין גפן לגפן אמתה לאו זו הדר'
מדרכי המשנה כלל שאין דרך המשנה דרך שרי והכלה
דמרא

מוכיחות שנשמור עצמינו מהשבוש והטעות ההולכות לא
כללה לכל הנעושים בצבא אחת ולמקני הכולהו דמקדשים
ט"ו אמה וכמו שכתבנו:
אשוברה אראה העבור בדברי הרמב"ם האם יתכנו גם
דבריו אס לא ואולם עין בעין נראה מה שלא
נעלם מעין כל מסביל מן הקושי והדומק הגדול שנטרך
לסבול על פי שירושו שכל הנטיעות בעל ד' ועל ה"ה
ועל ז' וז' הירק הוא נעוץ בסמוך וסביב לגפן אחד מן הגפנים
ובעל ו' ו' ננטרך לומר שהירק הנעוץ הוא באמצע מרחק
שבין שני הגפנים ומה נסתנה נטיעת ירק זו מכל הנטיעות
ועוד שאין נראה כן מן הירושלמי דאיתא עלה דמתניתין רבי
יוסי בר חנינא אמר והוא שורע כנגד האמצעית משמע
שהתנא תנאי זה שהא' הוריעה כנגד גפן האמצעית אבל
מה שהכריחו להרמב"ם לפרש כן הוא לפי שאם נאמר בנעוץ
על ו' ו' שנטיעות ירק הוא גם כן סביב לגפן אחד מן הגפנים
ונכריש מן הכרם מרובע שיהיה ו' שורות על ז' שורות ותהיה
הצורה כולה ל"ו על ל"ו שכן שה' מרחקים שבין ז' שורות וכל
מרחק ו' עולים ל"ו ועמיד רגל המחוגה על הגפן
האמצעי שבצורה האמצעית ששם היא נטיעת הירק ונחוב
עגולה ל"ב על ל"ב ונמצא קו העגולה אינה מגעת לכל
שורה חיצונה אבל נכנסת במרחק שיש בין הב' שורות ויהיה
מרחק קו העגולה מכל שורה מהשורות היוצאות מן העגול
שתי אמות ולפיכך סוד מוסד שהינה כיון שאין בינה לשורה
שמונה לה שער עבודה הכרם שהוא ד' אמות ננטרך לראות
כאלו העגולה מלאה ירק וש' רחביה עוד ד' אמות כמו שאמר
בנעוץ על ה' ה' ויקדש כמו כן ארבעים אמה כמו בנעוץ
על ה' ה' אבל לא ישלו בעגולות ארבעים על ארבעים כי אם
ל"ו גפנים כמו שטראה בצורה זו והיא נעוץ ז' על ז' שירו'

ובין כל גפן ובין אמות והעגולה הפנימי היא ל"ב על ל"ב
והעגולה החיצונה הרחבה היא מ' על מ' וטרחה כי כל גפן
הזויות עש' שיש הסמוכים לו אל העבר מזה ואל העבר מזה

דגמרא גמור ומורתא תהא ולפי שזה בעלמנו לא ישר
 בשנינו לסיק בחבורו פ"ו מהלכות כלאים במה לשון אחרת
 וכתב הזורע ירק וכו' הרי זה מקדש מן הגפנים שסביבותיו
 פ"ו אמה לכל רוח וכו' במה דברים אמורים כשהיה בין שפתי
 העגולה וכו' ובין שורות הגפנים שמוכה לו יותר על ארבע
 אמות אבל אם בנייהם ארבע אמות ממוצמות או פחות
 רואין את העגול כאלו הגיע לשורה הסמוכה לו וכאלו רוחב
 העגול ארבעים אמה ורואין כל גפן שתמול בתוך עגול זה של
 ארבעים אמה הרי היא מתקדשת עכ"ל ובכלל דברים הללו
 בין שיהיה הנטועה על ה' או על ו' או על ו' ו' אם שפתי העגול
 בד' אמות ממוצמות וכו' פחות מזה לשורה הסמוכה לו
 שתרחיבין העגול עד שיהא מ' אמה וקריה זריעה הירק על
 איוה דרך שיהיה לעולם מקדש או ט"ז אמה או כ' אמה אבל
 נשאלהו שאם זו היא דעת המשנה האם יבצר מן התנא לשנות
 בלשון ההוא שהוא שונה בחבורו ולא הוי ליה לחלק לשתי
 צבות וצבצבא אחת מהן והיא הסיפא והיו הנטועות על שני
 דרכים דלא ראו זה כראוי זה וכבר נתמרמר בזה הראב"ד
 בהשגותיו על ששינה הלשון והמליצה וסבב פני השמועה
 לפניהם אחרים וגם בזה שחזק לעגול ל"ב אסור אמר הראב"ד
 אין לו שורש בשי"ם ולא בתושפתא ולא השכל מורה ולא יאמר
 כלל חזק לעגול ל"ב עכ"ד ועוד אני אומר לדבריו דכיון
 דעיקר דין קידוש ירק בכרם הוא שמקדש ט"ז אמות ואלו מה
 שמקדש בנטוע על ה' עד מ' אמה אינו אלא תוספות וכן
 נמי מספר מנין מ"ה גפנים שבה' אינם מטעם הקידוש אלא
 שכן יקרה מקרה הכרם שבט"ז אמה או כ' אמה יפלו מ"ה
 גפנים קשיא למאי נפקא מינה מתברר התנא ד' וכו' ה'
 להדרי והרי אלו מ"ה גפנים שבד' אינם עיקר וטעם
 לענין הקידוש וה"ל למתני ד' גביו ו' ו' דבבייהו חני
 עיקר דין הקידוש שהוא בט"ז ולמתני דין ה' בפני עצמו
 והכי הוה ליה למימר הנוטע ירק בכרם או מקיים בזמן שהן
 נטועות על ד' או על ו' או על ו' ו' מקדש ט"ז אמה לכל
 רוח עגולות ולא מרובעות ובזמן שהן נטועות על ה' מקדש
 מ"ה גפנים ואע"ג דבד' איכא נמי מ"ה גפנים המתקדשי
 אפילו הכי כיון דלא נפקא מינה מידי במה ששנאו גביו ה'
 טפסי טובא איכא למתני לד' גבי עיקר דין קידוש ותו איכ'
 למידק בענין זה שהמציא מעצמו לומר שכשמגיע בד'
 ממוצמות ובפחות שנתסיב העגולה כדי לקדש יותר הנה
 יש בו מן הדוחקים מה שלא יהיו מעטים וזה שנצטרך לומר
 שזה דוקא כשנכנסה העגולה בתוך מרחק אבל בנטוע על ד'
 שהעגולה נוגעת בכל שורה תשיעית וגם אין בינה לשורה
 עשירית כי אם ד' אמות ממוצמות לא נאמר להרסיב העגולה
 עוד ארבע אמות ושיקדש כל מה שיסול בעגולה מ' על מ'
 וזה לפי שלא נכנסת במרחק כלל לפיכך אינה מקדשת יותר
 מט"ז לכל רוח ואף על פי שגם בכאן אין בין העגולה לשורה
 העשירית כי אם ארבע אמות ממוצמות ומה שעם יש בכניס'

העגולה לתוך המרחק שיקדש עוד ד' אמות לכל רוח ולא כ'
 כשלא נכנסת בתוך מרחק והרי הכניסה היא אינה בעצם
 ולראיית הרואה אלא לפי שפיתת השכל ואין כאן מראית עין
 שנאמר שמפני כן אסרו כדרך כל איסור כלאים ולא עוד אלא
 שבנטוע על ד' שהעגולה נוגעת ממש בכל גפן שבאמצע
 כל שורה תשיעית ואינה מקדשת אומה כלל וזה מפני שאנו
 אומרים שכן כל מדת חכמים אדם טובל במ' סאה הוא טהור
 במ' סאה חסר קורטוב אינו טהור וכשנכנס לתוך מרחק
 ואינו נוגע כלל ועדיין הוא רחוק ארבע אמות מנו ממוצמות ופל
 הכניסה אינה למראית העין אלא לשפיתת השכל בלבד אנו
 מרחיבין העגולה עוד ארבע אמות ומתקדשים יותר וכן
 בגפני הזוית או שאכלס בסמוך להם אשר במקצת הצרות אין
 מתקדשים בתוך עגולת ל"ב על ל"ב ואף על פי שאין בין
 העגולה לבנים ארבע אמות הרי אלו דוחקים ולא מעטים
 לפיכך מ"ש בכ"מ בשם החכם הר"ר ישראל בתשובתו להרא"ש
 על דברי הרמב"ם בפירוש המשנה ו"ל הן הדברים שנאמרו
 למשה בסיני עכ"ל לא נאבדו לו ולא נשמע אליו בזה כלל וכלל
 וגרעה גרדפה לדעת דעת הראב"ד מה היא בפירוש
 המשנה ומצאנוהו שאמר שהלוגן על הרמב"ם
 בשנותו את טעמו ולשונו מלשון המשנה ושארן שורש במה
 שהניח לאסור חזק לעגול ל"ב על ל"ב כתב ו"ל שאה שקשה לו
 איך יאמרו מ"ה גפנים בתוך העגול (ר"ל בנטוע על ה' ה')
 והלא מרובע יותרן על העגול רביע (כדאיחא פ"ק דסוכה
 דף ח') ועל כן הוצרך המאסף הזה להוסיף על שפתה העגול
 ולחזק ד' אמות ממוצמות לאסור וכל זה מדעתו שלא מהגמרא
 כלל וכלל ואולי תירון הקושיא זהו שאמר בגמרא רבי אבין
 בשם שמואל והוא שמהא האמצעית עגולה ירק כלומר הרבה
 ירק סביבותיה ואפשר שיהא העגול רוחב שתי אמות מרווחת
 מכל צדדיה שיגיעו ט"ז אמות לסוף שתי השורות שבצד
 האמצעית ולא יגיעו לקרנות אבל חזק לט"ז אמות לא תאסור
 כלום עכ"ל ואומר שגם לפי דבריו ופירושיהם להקשות
 הקושיא בעצמה אותה שהקשינו לדברי הרמב"ם שהמשנה
 מתפרשת בשני ענינים דלא ראיה כראי זה שבכל הנטיעות
 הנה הירק סביב גפן הוא זרוע מלבד בנטוע על ה' ומה
 נשתנה וכמו שהקשינו לשאלו הנה קושיא זו בעצמה ובעיניה
 קשיא לפירוש הראב"ד שכן גם לפי פירושו אמה מנ"ל שנצטר'
 להעמיד המשנה בשני ענינים דלא ראיה כראי זה שבכל
 הנטיעות אין הירק סביב הגפן כי אם מעט נטיעת גרעין
 סביב ולא יותר וננטועות על ה' נתרבה נטיעת הירק
 עד ב' אמות לכל רוח ומה נשתנה נטיעה דעל ה' משאר
 הנטיעות אלא שאותה הקושיא שקשה על הרמב"ם היא
 בנטועות על ו' ו' ולהראב"ד היא בנטועות על ה' ה' ולא
 עוד אלא שלדברי הראב"ד נחת דברך לשיעורן שאם
 נתרבה הירק יותר מב' אמות לכל רוח שיתקדשו בככר'
 יותר בגפנים ממה וכן אם נאמעת מכך שלא יתקדש מ"ה
 גפנים

בפנים וכל זה מזה שאין הדעת סובלת ולא השכל מורה
 שדברי המשנה יהיו מפורשים בזה האופן כלל ועוד דקושי
 הרמב"ם בפרושו לא מיתרצה והיא מפני מה הריבוי המשנה
 לקצוב בדמיון אחד מ"ה בפנים ולקצוב בדמיון השני במדת
 העגולה והוא מה שאמר ר"ז וכו' ומה שחלה עליו באילן
 גדול והוא הירושלמי שאמר והוא שהא האמצעית עגולה
 ירק אינו נראה כלל שזה יהיה כונת הירושלמי שאם כן לא קאי
 אלא אנטעות על ה' אבל יחא טפי למימר דקאי אכולה
 מהניקון ואתא למימר טעמא ליה בקידוש מקדש עגולות
 ולא מרובעות והו' בכל הבנות וקאמר והוא שהא האמצעית
 עגולה ירק כלומר שירק יהא בעגול ולא צרובע והכסף
 ומשנה כתב על פי דרכו של הרמב"ם שאל לומר שרואין
 העגולה כאלו היא מלאה ירק ע"כ אבל גם זה אינו במשמע
 הלשון דהוא שהא משמע שאל להטיל תנאי בענין :
ואגרו לא נדע מה נעשה ואל מי מקדושים נפגה
 בפירוש משתינו : אחריו שדברי כל המפרשים
 זכר כולם לחיי העולם הבא אין באחד מהם מה שחסיק
 שתינו דעת כל מחביל עליו כי דברי ר"ש דחויין מעיקרון
 ודברי הרמב"ם גם התה לא יתנו בפירוש המשנה כאשר
 הוכחנו : וכאשר נראה מדברי חבורו שהוריד לשנות הלשון
 והמליצה מפני הקושי אשר הריבוי בעלמא מה שיכול במשנתנו
 לפי דרכו וגם דברי הראב"ד אינם מתיישבים כלל ואינם עולי'
 בפירוש המשנה ובטל כסף משנה לא הטריח עלמא בענין
 משתינו לא מיהא ולא תקפה :

אולם לפי מה שכתבתי אני בפירוש הקצר שהקדמתי בו
 לפרש המשנה ונתתי טוב טעם לקידוש מ"ה
 בפנים בנטוע על ה' שהא מגזירת החכמים גזירה משום
 סתם כרם שהן נטועות מן הסתם בעל ד' והרואין כרם
 שהוא נטוע על ה' והיה ירק נטוע באמצעו ולא יקדש
 מ"ה בפנים רק ל' ולא ירבישו בזה שהוא אינו נטוע כסתם
 כרם כי לא יבדל ביעט הבדל כזה שבין ד' ל' לה' :
 אבל יהיו סודרים שהוא סתם כרם ולא יקדישו בכל
 סתם כרם כי אם במספר גפנים הללו שהיו ל' ולפיכך
 אמרו בנטוע על ה' שהיא דינו כסתם כרם שהוא נטוע על
 ד' : אבל בנטוע על ו' שיש כאן הבדל רב שהרי
 מרחק כל שורה משרה הוא יותר כחצית הרחקה כל
 שורה משורה נסתם הכרמים ובה אין לטעות דכילי על א'
 ידעי שאין זה כסתם כרם ושמפני הרחקה שרותיו אינו
 מקדש כל כך וליכא למגור וכל הדומקים שיהיו בין לפירוש
 הרמב"ם בין לפירוש הראב"ד ליחנהו והיו כלל היו לפי
 פירוש זה וגם טעם יספיק למה חלקם המשנה נשמר דמיונין
 וקצוב בדמיון הראשון מ"ה בפנים ובדמיון השני מדת המקדש
 ט"ז אמה וכן נחא ששונה ד' עס ה' לומר לנו שזהו
 טעם דמחמירין בה' ומקדשים עד מ"ה בפנים משום
 גזירה נטוע על ד' הוא :

וניחא לפי הירושלמי דאמר והוא שזרע כנגד האמצעית
 שכן לפי דרכי כל הזרועים בכל הנטעות בין
 דרישא בין דס' סא לריבין שיהיה כביש הגפן האמצעי
 שבשורה האמצעית וגם הא דאמר בירושלמי והוא שהא
 האמצעי עגולה ירק אחיא כפדטא שאל להתנות דהא דמתן
 מקדש ט"ז עגולות שהוא בתנאי שפירא הגפן האמצעי שס'
 הירק זרוע שהא אותו הירק עגולה ומתיישב כמי לפי
 דרכו מה שאמר בירושלמי וזהו לשונו אימתי בזמן שהן
 נטועות על ד' או על ה' ה' דהא מסייע דרבי זעירא דרבי
 זעירא אמר שמנה חוץ ממקום כרתין וכתב הר"ש פירוש
 מקום כרתין הוא מקום הגזע של גפן קרחת הכרם ט"ז אמה
 ונתתינך אמות לכרם זה וד' אמות לכרם זה וזרוע שמנה
 אמות ואם היה זרוע ד' אמות של עבודה היה מקדש שתי
 שורות וכן אם היה זרוע לזד אחר ועכשיו שזרוע בין הגפנים
 מקדש לכל רוח ט"ז אמה כשיעור כרם שמצטרף ט"ז אמה
 ומתקדש מ"ה בפנים בנטעות על אמה כשיעורן סייעתא לרבי
 זעירא דאין מקום הפנים בכל דשאל אלכסון של ל' על ד'
 עולה לל' (וזה לפי דרכו) חוץ ממקום גפנים אלא מקדש
 ט"ז אמה הוא חוץ ממקום גפנים ככל וכמה חולשת זה
 הסי' לומר דאלכסון של ל' על ד' הוא חוץ ממקום כרתין שזה
 תנאי שהאלכסון אינו מוסיף ולא יגורעו [ז' ל' גורעו]
 בדומק או בקירוב מקום הכרתין אבל לריב' שנגיח תמלה
 מקום הכרתין ואחר כך נדע האלכסון ומגור שמוקם הכרתין
 בהתחלתו הוא שומר היחס בכל הגזרות שאם לא כן נתת
 דברך לשיעוריו ואי אזה יודע איה המקום הכרתין באחת
 אחת מן הבנות ועוד ששאל ונאמר והלכסון אחרים היאך
 הם : וא"ת ג"כ חוץ ממקום כרתין א"כ למה דייק דוקא
 מזה הבבא וזהו שאמר שהאלכסונים האחרים הם עם מקום
 כרתין : שאל ונאמר ולמה בנטוע על ה' מקדש יותר מן
 האלכסון ולא כן בשאר הנטעות ועוד דרבי זעירא לא קאי
 כלל אהא דקריחת הכרם אלא קאי אמהניקון וט' דפרק
 דלעיל בנטוע כרמו על שמנה שמנה ואסתם אהמר בירושלמי
 וכבי מיייתי ראייה מדבנטוע על ה' ה' מחמירין לגזור משום
 הנטוע על ד' וטעמא דבעינן כיכר טובא שהיא נראה
 לעינים כמו נטוע על ו' ולא גזרינן תו והכא נמי הני
 שמנה יהיו מר וזים ולא יהיו מקום גפנים בכל השמנה
 והיינו דאממר עליה דרבי זעירא ודכוותא ד' חוץ ממקום
 כרתין לומר ד' דעבודת כרם לריב' נמי שהיא מרווח ד'
 אמות וחין ממקום כרתין :

ועל ז' : אבל על ח' אינו מקדש והכי איתא בירושלמי
 אך בבא הוא מסייע לרבי אלעזר דרבי אלעזר אמר
 מד' א' ותעד ח' אסור ומקדש משמנה ועד ט"ז אסור ואינו
 מקדש ואף על גב דהשתא סתמא כת"ק דר"מ ור"ש דסוף פרק
 דלעיל והיו מחליהת ואמר כך כהם לא תקשה אפסוק
 הרמב"ם וכו' כפסוקו הפסוק דר"מ ור"ש דליקא לכללא
 במקום דאשקא הלכתא בהדיא והתם בירושלמי רב חייל בר
 אשי

א"י

אזי בשם רב הלכה כר"מ ור"ש • עוד אפשר דרב פליג אהך סתמא הגמרא דמוקי מתניתין כפ"ק • אלא אחיה כר"מ ור' שמעון
וליהי לא תנן על ח' מ' משום דמותר להביא זרע לשם • והא לא קשיא אמתניין ללא תנן מה דינו בנטועות בפחות מעל ד' ד'
לפי שאין כרס נטוע בפחות מכן שר"ך ד' לחרישה בין השורות • ואף לרבנן דר' שמעון דלעיל דסברי דנטעי אנשי בפחות מד'
ד' • היינו דמקרי לפעמים ולפעמים רשוקות • אבל ודאי דלא שכיח כלל • ומדע דאי תלמא דשכיחא הואך פליג רבי שמעון

ו פשטיג לו • אף עלפי שהוסיף
מחתיב עד שלא הגיע לו מותר
מאחר שאינו מתעלל בכלאים אבל
כשהחזור אכור משום דתעלל
וגמיאש ודכותה גבי מחילת
הכרס שנתראה דכשנתיאש ולא
גדרה קדש אבל לא נתיאש
שמחפסק כל שעה לגדור ולא
הספיק עד שהוסיף מחתיב לא
קדש וכיזד משגרין אס הוסיף
מחתיב רואים כשחזתים ירק
זה או מין של תבואה זו •
המחזור בכמה זמן יבש שלא
תשאר בו לחה הגע עמך שיכ
במאה שעה אס נשתהא בארץ
חצי שעה משגיב לו ולא לקטו

ו ה"ה דהוא הירק בכרס ואמר בשאניע לך
אלקטנו מותר • כשהחזור אלקטנו •
אם הוסיף במחתיב אסור • ז' היה עובר
בכרס ונפלדו ממנו זרעים או שיצאו עם
הזבלים ואו עם המים דהורע וסיערתו
הרוח לאחוריו מותר סיערתו הרוח לפניו
רבי עקיבא אומר אם עשבים יופך • ואם
אביב ינפץ • ואם הביאה דגן תדלק •
ח' המקיים קוצים בכרס רבי אליעזר אומר
קדשי וחכמים אומרים • לא קדש אלא רבר
שכמוהו מקיימין • הארום • והקיסום •
ושאשנת המלך • וכל מיני זרעים •
אינן

הרי הוסיף מחתיב ואסור שכרס שהוא יבש מלחיתו בכל
חצי שעה חלק ממחתיב כשהוא בחלום כך מוסיף בחצי שעה
חלק ממחתיב כשהוא במוחזר • ז' עם הזבלים או עם
המים • כשזבל כרמו או כשפוח אמתהמים להשתקת
הכרס פעמים יש עמהם זרעים וכל הגי שלא בכונה נורעו
שרי ללא חזרע כרמך כונה משמע • סיערתו הרוח •
שהיה עומד בשדה חורע והולכה רוח סערה את הורע
בכרס • לאחוריו מותר • דשלא בכונה היה ולא ראה שהולך
הרוח את הורע לתוך הכרס • ולפניו אסור • אס סערתו
הרוח לפניו וראה אסור • כיזד ישעה אס עשבים יופך •
יחרוש ויהפך שרשי העשבים ושוב לא יצמחו • אס אביב •
שגבר צמח הורע אלא שלא הביא שליט • ינפץ • הורע מן
השיבולת והקטין מותרין ודגן אסור • ואס הביאה דגן
תדלק • והכל אסור • ח' רבי אליעזר אומר קדש • שכן
בערבי"א מקיימין קוצים בכרס כדי שירעו גמליהם ומאחר
שמקצת בני אדם מקיימים אותם בשדותיהם הוו כלאים
בכל מקום דשפיר קרינן אשר תורע דמשמע מה שבי
אדם נוהגים לזרוע ורואים בקיומן • לא קדש אלא דבר
שכמוהו מקיימים • באותו מקום כגון בערבי"א לפי
שלש מקיימים אותם אבל בשאר מקומות שאין מקיימים
אותן מותר והלכה כחכמים • הארום • מין ירק שעליו
רחבים ונתנן אותו בתבשיל וקורין לו בערבי"א סוסגזר •
והקיסום • אדר"א בלעו שמדלין אותו על החטות ועל
החלומות • ושושנת המלך • רז"ן בלעו • וכל מיני זרעים אינן
כלאים בכרס • מן התורה

פירוש אחד ממחתיב כדמפרש הר"ב בסוף משנתנו
והטעם ל"ל שכן זה שעורו לענין בטול כדתנן במשנ' ב'
פרק ב' דערלה ועיי' שם בפירוש הר"ב •
ז' לאחוריו מותר • פירש הר"ב דשלא בכונה היה וכו' •
וכתב הרמב"ם בפרק ה' מהלכות כלאים ומייב
לעקר כשיראה ואם קימן הרי זה קדש ע"כ •
כתב הר"ב והקטין מותרים וכן כתב הרמב"ם
בפירושו ואחיה כר' אשעיא בירושלמי • אבל
במכורו פ"ה סוסק כר' יוחנן דהכל אסור הנאה ודתנן ינפך מירץ
בירושלמי משום דיותר ראוי לקבורה בעודו אביב ולא משהוא
ראוי לשרפה ותנן [בפרק בתרא ל"ג] דתמורה כלאי הכרס
שדרכו לישרף ישרף שדרכו ליקבר יקבר • ואם הביאה דגן
לשון הר"ש דהיינו שהביא שליט • ועיי' פ"ז משנה ו' אבסופו •
תדלק לשון הרמב"ם הוא שאמר הכותב (שם) פן תקדש
המלאה • ופרגומו דלמא תקודק ע"כ • וכתב
הרמב"ם בפרק ה' מהלכות כלאים ואם ראה אותן וקיימן הרי
אלו ישראל עם הגפנים הסמוכים להם ע"כ • ועיי' מ"ש
ריש פרק ח' •
ח רבו אליעזר וכו' • ולגירסת התוספות שכתבתי
בפרק ט' דבבא בתרא משנה ז' גרסינן רבי אלעזר
בלא יו"ד ועיי' שם ב"ד רבי אליעזר אומר וכו' • ובד"ה
תקברו וכו' • ובד"ה וחכמים אומרים וכו' •
ובל מיני זרעים פירש' במנחות דף ט"ז דכתיב כרמך
כלאים זרעים הדומים לכרס ובקנבוס ולוף חולין
אשכלות כמין ענבים • להכי הוו כלאים • והרמב"ם בפרק ה'
נתן טעם שגמרים עם תפוחת הכרס ופי' הכסף משנ' שכמו
שהכרס אינו ניטר עד שלש שנים (הטעם ערלה) וקנבוס ולוף
שכתבתי

עושין לשלש שנים כדתנן לעיל בפרק ב' משנה ה' ע"כ • ועיי' שם
מכו

א"י מה חס'
פליג טו"ד סי'
כמו סי' יו'
פתי ויש ע"ס
ג' בנת קמ"ד
ג"כ קנו
ד' מ"י וכו' י"ד
ס"ס סע"י י"ד
ס"ס נפ"ע כ'

שעורה אבל מדרבנן הוה כלאי דהכי מוכח במנחות [דף ע"ז]
קצבוס קחאפ'ו בלעז ובטרי קוב"ב : וחכמי' אומר'
כלאי' והלכה כחכמי' : הקברים : בערבי כרפ"ש ובלעז
קרד'ו והוא דרדר האמור בתורה (בראשית ג') וקין ודרדר
תנאים לך :

מהו קצבוס ובמנחות קצבוס ולוף [אסרה] תורה דתנן
היטה שדהו זרוע קצבוס ולוף וכו' כללעיל' [פרק ב' משנה
ה'] והיינו כהרמב"ם דמיתיר ראייה שעושי' בשלש שני'
דאלו לענין כלאי כרס לא מתנייה כלל אלא לענין כלאי
זרעי' : וזהו מן הסימה על פירוש

א סס פתי"ש
ב סס
ג ד פתי"ש פתי"ש
ד כלאים שויר ט"י
ה ר"ז ט"י
ו ר"ז ט"י
ז סס ט"ז
ח סס ט"ז
ט סס ט"ז
י סס ט"ז
יא סס ט"ז
יב סס ט"ז
יג סס ט"ז
יד סס ט"ז
טו סס ט"ז
טז סס ט"ז
יז סס ט"ז
יח סס ט"ז
יט סס ט"ז
כ סס ט"ז

איני כלאים בכרם • הקבוס רבי טרפון
אומר אינו כלאים • וחכמי' אומרים כלאי' •
והקינרם כלאים בכרם •

פרק ו א זקן • ערים הנוטע שורה של
חמש גפנים בצד הגדר

שהוא גבוהי' טפחים או בצד הריץ שהוא
עמוקי' טפחים ורחב ארבעה נתנין לו
עבודת ה' אמות • כ' שאומרים מודדין ד'
אמות מעקר הגפנים לשרה • וכו' האומרי'
בין הגדר לשרה • אמר רבי יוחנן בן גורי
טועים כל האומרים כן • אלא אם יש שסד'
אמות מעקר גפנים ולגדר נותנין לו את
עבודתו וזרוע את המותר • וכמה היא
עבודת הגפן "ששה טפחים לכל רוח רבי
עקיבא אומר שלשה : כ' ערים שהוא
יוצא מן המדרגה רבי אליעזר בן יעקב
אומר אם עומד בארץ ובוצר את כולו
הרי זה אוסר ארבע אמות בשדה ואם לאו
אינו אוסר אלא כנגדו רבי אליעזר אומר
אף הנוטע אחת

פרקו איזהו ערים לו

עבודת ד' אמות כעבודת הכרם
אף על פי שאינו אלא שורה אחת
וערים הוא שמסדרים קנים כמו
ערס כדרך שמסדרים את
המטות ומלנין עליה שריבי
הגפנים וחליבא דבית הלל קבעי
דאמרי לעיל בפרק ד' אינו כרם
עד שיכיו סס ספי שורות
ובערים מודו דשורה אחת גמי
הוי כרם : מן הגדר ולשרה
כגון אם היו הגפני' נטועי'
למזרחה של גדר וזאמורות
שוליי' על הגדר אם בא לזרוע
למערכה של גדר אין מוגי' ארבי'
אמות מעיקן של גפני' שהן
להלכה מן הגדר אלא צריך
להרחיק ארבע אמות מן הגדר
שטריגי הגפני' מודלות עניו
וזאתו קולי בית שמאי וחומרי בית
הלל : טועי' כל האומרי' ק'
דלעולם לא אמרו בית הלל
דערים של שורה אחת של

רש"י דהתם ומ"ש הר"ב מדרבנן
הוה כלאי' להרמב"ם בפ"ה כפירו'
הכ"מ הני דהכא וכדומה להם
שאניס גבלי' אסי מדרבנן לא •
שלא אסרו חכמי' אלא הגרעינים
הגבלי' ולדידיה נישא דנקט
התנא להני לומר דדוקא אלו
חומרי' אסי' מדרבנן :
והקינרם עיין במשנה ב'
פ"ג דעוקצין :

פרקו ורחב

ארבעה עיין מ"ש

בפרק מ' משנה ח' :
ובית הלל אומרי' מן הגדר
לשדה פי' הר"ב אם היו
הגפני' למזרחה וכו' וכן לזרועה
למערכה וכו' וכן פי' הר"ש • וגם
הרמב"ם בחבורו פ"ג • והקשה
הראב"ד דלמאי צריך הרקקה
מאחורי הכותל שהרי הכותל בין
הגפני' וארע' ותיכין בכ"מ די"ל
דשאיני גבא שהגפני' ערוסי'
על הכותל חסר הגדר להיות
באלו הוא עיקר הגפני' •

והקשה על הראב"ד שפירש כמו שמכרם הרמב"ם בפירושו
דמן הגדר לשדה דהיינו למעט הכרזקה כפי ריחוק הגפנים
מן הגדר דעקר המדידה של ארבע אמות יהיו מן הגדר
הקשה אם כן אם היה בין עקר גפנים ולגדר שלש אמות
מדחיק העקר הגפנים רק אמה אחת בלבד ונמצא רחוקמן
הגדר ארבע אמות • והיינו אפסר שנחמיר להרחיק מהענפים
שהם על הגדר ויהי' ממה שאנו צריכים להרחיק מעקר
הגפנים הלכך פירוש הרמב"ם בחבורו עקר • * ועיין
בפירוש הר"ב במשנה ד' פרק ב' דערוזות • ומ"ש סס בס' ד'
ומה שהקשה הר"ש דלמאי לא תמילס בעדיות גבי קולי בית
שמאי וחומרי בית הלל הריץ ככ"מ די"ל דשאני הכא דפליגי
דיבין ואמר טועים כל האומרים כן :

זרוע אחת המותר • כתב הר"ב די' יוחנן בן גורי ורבי
יוסי אמרו דבר אחד ולעיל משנה ד' כתב דאין הלכ'
כרבי יוסי וכו' במשנה ז' לקמן :

ב ערים שהוא יונא מן המדרגה • וזהו לשון הרמב"ם בחבורו
פרק ח' • גפנים שהיו [נטועים] במדרגה גבוהה
והערים שלהן יונא ומסכך על השדה :

רבי אליעזר אומר אף הנוטע • וכתב הר"ב שאין הלכה
כמותו

בפני כרם להרביעה שירחיקו ממנה לשדה ד' אמות ולא הווכח
דין ד' אמות בערים אלא לענין זה שאם יש ד' אמות מעיקר
גפני' לגדר שהן מודלת עליה נותנין לו את עבודתו ששה טפחי'
כמו שנתתי לבני יחידים וזרוע את המותר עד הגדר ואם אין
ד' אמות מעיקר הגפני' עד הגדר לא יצא זרע לשם מדי דכיה
אגסן שהיא נטועה בנת או בנקע דאמר ד' יוסי בפרקין דלעיל
אם אין סס ד' אמות לא יצא זרע לשם זר' יוחנן בן גורי ור' יוסי
אמרו דבר אחד זהכי מפורש בהדיא בירושל' : ר' עקיבא אומר
שלש טפחי' • היא עבודת גסן יחידים ואין הלכה כרבי
עקיבא : ב מן המדרגה • מתל גבוה עשוי כמין המדרגה :
אם כשהוא עומד למטה בארץ • יכול ללקט הענבים
התלויין בערס רואים את כל הערים כאלו הוא מקום עקר
הגפני' ושרטן ואוסר ארבע אמות בשדה לכל רוח משעת
הערים ילחין ודוקא לכתחלה הוא דאסור לזרוע אבל אינו
תקדש אלא ששה טפחים מדי דהוה אמות פסקי ערים דלקמן
בפרק (ז') : ואם לאו • שאינו יכול ללקט כל הענבים עד
שיעלה במדרגה או בסולם אין אסור לזרוע אלא תחת הערים
בלבד וזוהי לו מותר ואפילו ברוך ד' אמות של עקר הגפני' של
ערים הואיל ועומדים על המדרגה וכן הלכה : אף הנוטע שורה
אחת

כמותו וכו' הרמב"ם בפירושו וכו' לטעמו מדמתן רבי אליעזר
אומר משמע שכל לחלוק וכו' רבי אליעזר בן יעקב לא ס"ל
הכי ומסתמי רבי אליעזר בן יעקב קב"כין אבל בחבורו פרק
ס' פסק כמותו וכו' שה"מ לפי שאין מולק עליו ע"כ. ולענין
לשם דרבי אליעזר אומר עיין

אמ"י פ"ו סב"ט
פ"ט ס"ט סב"ט
ב"ס ס"ט כ"ו
ג"ר ס"ט ס"ט
ו' ח"י פ"ט ס"ט
פ"ט ס"ט ס"ט

פ"ג לביכורים משנה ו'
ג אפיפירות לשון הר"ב
ע"ס או קניס
וכו' והיינו ערים אלף שהע"ס
והקניס עצמן הם נקראים
אפיפירות כך כתב הרמב"ם
בחבורו פרק ס'
ד ואם הלך המדע יחזירנו
כתב הר"ב וירע
המותר וכן לשון הר"ש. והלך
המדע להכא לא היו כמו הלך
חדש דמתניחין דלעיל להס
פירש הר"ב שהלך על מה
שזרע כבר. והר"ש לא פירש
לעיל כלום. וי"ל דלעיל אסור
משהלך החדש ואפילו שיחזירנו
אינו מועיל שכבר נכבטל האילן
סרק ונעשה אפיפירות בכל
מקום שהלך בו החדש אבל
באילן מאכל שחזירנו מוכיח
שלא נכבטל. והרמב"ם מפרש
הך דהכא נמי שהלך על הזרע
שכבר נזרע ויחזירנו והזרעים
מותים ובאילן סרק כתב
בחבורו פרקו אסור לקיימן או
לחזיר השריגים אלא כיצד
עושה עוקר הזרע. ומעשה
דברי הר"ב דהכא דברי הר"ש
ולעיל דברי הרמב"ם:

אחרת בארץ ואחת במדרגה אסנורה מן
הארץ עשרה טפחים אינה מצטרפת עמה
ואם לאו הרי זו מצטרפת עמה: ה"ה המדלה
את הגפן על מקצת אפיפירות לא יביא זרע
א תחת המותר. אם הביא לא קדש. ואם
הלך החדש אסור. וכן המדלה על מקצת
אילן סרק: ד' המדלה את הגפן על מקצת
אילן מאכל מותר להבי' זרע א תחת המותר
ואם הלך החדש יחזירנו מעשה שהלך רבי
יהושע אצל ר' ישמעאל לכפר עזיז והראיה
גפן מודלה על מקצת תאנה אמ' לו מה אני
להביא זרע אל תחת המותר אמר לו
מותר והעלהו משם לבית המגנייה
והראיה גפן שהוא מודלה על מקצת
הקורה וסרן של שקמה ובן קורות הרבה
אמר לו תחת הקורה זו אסור והשאר
מותר: ה' איזה אילן סרק כל שאינו
עושה פירות רבי מאיר אומר הכל אילן
סרק חוץ מן הזית והתאנה רבי יוסי אומר
כל שאין כמורה גומעין שדות שלמות הרי
זה אילן סרק: ו' פסקי ערים שמנה אמות
ועוד. וכל מדות שאמרו חכמים בכרם
אין בהם עור. חוץ מפסקי ערים. אלו
הן פסקי ערים. ערים שחרב

וסרן של שקמה. כלומר וזה הקורה משל סדן של שקמה
היא. ובס"א בתוך סדן ופירוש שקמה עיין מה
שכתבתי במשנה ס' פ"ב ס"ד: והשאר מותר. כתב
הר"ב שאני רואה כל קורה וקורה באילן בפני עצמו. כן היא
בבב"ש ואיני רואה הר"ש ואני תמיהה שהרי אילן מאכל הוא ומאי
צריך להאי טע"ז והכי יסיד טע"ז הרמב"ם בפירושו. ואולי
פסקין שהוא מין תאנה מדברית פמ"ש הר"ב הכא וריש מחילתין
לא חשב באילן מאכל וחדע דאי היה באילן מאכל לתה אסור לו
כל הקורה והגפן לא היה מודלה לא על מקצת הקורה לא דאילן
מאכל פירו' מדברית יש לו דין אילן סרק לקורה היא שבו מודלה
בג"ן. ול הרמב"ם שחשבו באילן מאכל היה בכל אילן מאכל שאותו
לש"נו בחבורו הדלה על מקצת אילן מאכל הרי זה מותר לזרוע תחת כדי האילן שלא נמשכו עליהן שריגי הגפן. משמע ודאי דאיתו
בד מיהו כולו אסור. ובלי פסק שיצא לו ומשנתנו זאת וראיה לדברי שלח העתיק זה המעשה לא שסתמו בכלל דבריו אלו:
ו עורך פירש הר"ב טע"ז. לשון הרמב"ם ושיעור טע"ז הנזכר בכל המעשה בכל הש"ס וכו' ויהיה השעור תמיד. הוא ארבע אצבעו'
בגודל או שש באצבע אשר תחת הגודל ושני שיעורים

אחת בארץ. ושורה אחת במדרגה. משתי שורות שדרך
כדי שימשכו כרם וכשתא לא מיירי בערים אלא נב' שורות
של גפנים שתיים כנגד שתיים ואחת יוצא וכו': אם המדרגה
גבוהה עשרה. אין שתי שורות מצטרפות להיות כרם אלא
דין גפן יחידות יש לכל שורה

ושורה ואין הלכה כרבי אליעזר:
ג אפיפירות. ע"ס או קניס
הרונים שתי וערב ומדלים
עליהם שריגי הגפני ומשכיבים
אותן כהן כשהן ארוכות הרבה
ואם הדלה הגפן על מקצת
האריג אסור לזרוע תחת המותר
ואעפ"י שאין עליו זמורות ואם
זרע לא קדש. ואם הלך החדש
שגדל הגפן והוציא שריגים
ומלא כל האפיפירות: אסור.
הזרע שזרע תחת המותר אם
הוסף תחתיו לאחר שהלך
החדש עליהן: וכן המדלה
גפן על אילן סרק. דים כדון
אפיפירות לפי שאדם מבטלי
על גבי גפנו והוי כאלו כלו גפן
אבל אילן מאכל שאין אדם
מבטלו על גבי גפנו אסור מותר
שאין הגפן מודלית עליו חסוב
בפני עצמו ולא הוי כגפן ומותר
להביא זרע לשם: ד' יחזירנו
למקום שהיה סחלה וזרע
המותר: עי"ז שם מקום:
אמר לו מותר. שאין אדם מבטל
תחתו משני גפנו: בית
המגניא. שם מקום: סדן של
שקמה. שרש של אילן שקמה
והוא אילן תאנה הגדל ביצרים:

וחוסבין ממנו קורות לבנין: תחת קורה זו אסור והשאר
מותר. שאני רואה כל קורה וקורה באילן בפני עצמו:
ה' הכל אילן סרק. דסבר רבי מאיר כל שאר אילנות אדם
מבטל אלא גפנו ורבי יוסי סבר דכל מין שרגילין ליטע ממנו
שדות שלימות חסובים הן ואין אדם מבטלין מפני גפנו
והלכה כר"ק דאילן שאינו עושה פירות הוא דבטיל לגבי
גפן: ו' פסקי ערים. מפרש לה ואולי: שמונה אמות ועוד.
כלומר מוסיף עוד על שמונה אמות דבר תועט והיא ששית
אמה דהיינו טע"ז.

ע"כ שבו הגפן כולו אסור ולא הותר בו לא שאר הענפים. וכן
לש"נו בחבורו הדלה על מקצת אילן מאכל הרי זה מותר לזרוע תחת כדי האילן שלא נמשכו עליהן שריגי הגפן. משמע ודאי דאיתו
בד מיהו כולו אסור. ובלי פסק שיצא לו ומשנתנו זאת וראיה לדברי שלח העתיק זה המעשה לא שסתמו בכלל דבריו אלו:
ו עורך פירש הר"ב טע"ז. לשון הרמב"ם ושיעור טע"ז הנזכר בכל המעשה בכל הש"ס וכו' ויהיה השעור תמיד. הוא ארבע אצבעו'
בגודל או שש באצבע אשר תחת הגודל ושני שיעורים

שחרב מאמצעו וכו' כגון שנטע י"ח נפטים בלד הגדר וחרב בסן האמצעי ונטעו שתי עריסין שאין ערים פחות מחמש נפטים : שמונה אמות ועוד נותנין לו שבעה ר' יוחנן בן נורי ללא חשיב ערים כרם נותן ששה נפחים לזה וששה נפחים לזה

שום ודין מותר פסקי ערים שזכר הר"ב כדלקמן הוא בפרק ו' משנה ג' : ט החתיה אסור : כתב הר"ב ומכאן ומכאן מותר ובלבד שלא יהיה צמוד עבודת עקר הגפן : וכן כתב הר"ש :

והורע את המותר למאן דחשיב ליה כרם צריך שיתן ארבע אמות לזה וארבע אמות לזה ואינו יכול לזרוע אלא אחר ועוד מיהו אפילו מאן דחשיב ערים כרם לאו לכל מילי מדלא בעי בפסקי ערים ט"ז אמה כמו בקרחת הכרם ועוד דהוורע ד' אמות ככרם מקדש והוורע מותר פסקי ערים משעה נפחים ואילך לא מקדש כדלקמן : ז ערים שהוא יוצא מן הכותל מתוך הקרוי וכלה כגון חמש נפטים הנטועות בלד גדר ואין מחזיקות את כל הגדר אלא שלש בראש הקרוי מזה ושמים בראש הקרוי השני מזה ובאמצע הכותל אין שם גפיים אלא בשתי זוויות הכותל עומדת : וכתב לו עבודתו ששה נפחים מכאן וששה נפחים מכאן וזרוע שאר הכותל ואף על פי שאין אורך הכותל ארבע אמות : רבי יוסי אומר אם אין

שחרב מאמצעו ונשתתירו בו חמש נפטים מכאן וחמש נפטים מכאן אם יש שם שמונה אמות לא יביא זרע לשם : שמונה אמות ועוד : גותנין לו כדי עבודתו וזרוע את המותר : ז ערים שהוא יוצא מן הכותל מתוך הקרוי וכלה נותנין לו עבודתו וזרוע את המותר : ר' יוסי אומר אם אין שם ארבע אמות לא יביא זרע לשם : ח הקני' היוצא מן הערים וחם עליהם לפסקי כנגדן מותר : ע שאין כדי שיהלך עליהן החדש אסור : ט הפרח היוצא מן הערים רואין אותו כאלו מטוטלת תלויה בו כנגדו אכו' וכן בדלית' המותרת ומורה מאילן לאילן תחתיה אסור : ספקה בתבלאו בנמי תחת הספוק מותר : ע שאה כרי' שיהלך עליו החדש אסור :

פרק ז המכריז
את הגפן בארץ : אם אין עפר על גבה שרישה טפחים לא יביא זרע עליה אפילו הבריכה ברלעת

פרק ז המכריז

ל' הרמב"ם הוא שיטמנה בארץ ובמשנה ו' פרק ב' דשביעית כתבו הר"ב ושם כתב הרמב"ם שכל ידי כן יצמחו בו אילנות רבות ולשון רש"י בפרק לא יחפור כמו ויכרך את הגמלים (בראשית כ"ד) כוסף זמורות גפן וכו' :

לא יביא זרע עליה : כתב הר"ב אבל מן הצד מותר וכו' ומלקין יסודות הכותל ירושלמי : ומשום הא דתנן בפרק לא יחפור מחזיקין את הזרעים מן הכותל וכו' : הוצרך לפרש כן והכי נש' איתא התם בבבלי :

אפילו הבריכה בדלעת : שיבשה הרמב"ם פרק ז' מהלכות כלאים והר"ב שכתב משום זרעים בדלעת וכו' : שהדלעת יבשה וכו' הגפן

ל' ארבע אמות וכו' : רבי יוסי לטעמיה דאמר בפרקין דלעיל גבי גת ונקע אם אין שם ארבע אמות והכא קו"ל ללא תימא דוקא בגת ונקע שסתומים מארבע רוחות הוא דמכריז רבי יוסי : ארבע אמות אבל כותל שאינו מוקף מארבע רוחות אימא לא : ואי אסתמינן בהא : (ה"א) בהא זכריז ר' ארבע אמות ומשום דיש כאן (ה') נפטים בין שני קרנות של כותל אבל גבי גת ונקע שאין שם אלא גפן יחידית אימא לא זריכא ולעיל כתבנו דאין הלכה כרבי יוסי : ח הקנים היוצאים מן הערים : שכולטין חוץ לסדר הערים : וחס עליהן לפסקן : שלא הניחן שם מחמת שדעתו להדליה עליהן בגפן אלא מפני שחס עליהן בלבד : כנגדן מותר : לפי שאין חשבים מן האפיפירות הלכך מותר לזרוע תחתיהן : כדי שיהלך עליהן החדש : שידלה על גבן שריגי הגפן כשיצמחו ויגדלו : ט הפרח היוצא מלשון הפרחה הגפן (ש ר') כלומר מה שגדל מן הגפן יוצא וכולט חוץ לערים : מטוטלת : הוא הברזל שהבונים מורידים בחבל למטה על פני החומה לראות בו את הבנין [אם] החומה ישרה וכו' משערים אם הזרעים תכונים תחת הפ ח והכא מייירי כגון שגדלו ומורות הערים : יגדר מעבודתו וסרה לחוץ דעתך עבודתו אפילו אין שם פרח אסור : וכן בדלית' : וכן משערין בגפן יחידית המולדות על גבי כלונסות שאינה ערים אם פרחת חוץ לששה נפחים שהם עבודתה : תחתיה אסור : תחת הזמורה אבל מן הצדדים מכאן ומכאן מותר : ספקה בחבל : שלא היתה הזמורה ארוכה שתגיע מאילן לאילן וקשר בראשה חבל או גמי לפאריך אותה כדי שתספיק עד האילן : תחת הזמורה אסור תחת הספוק מותר : אבל אם עשה הספוק כדי שיהלך עליו החדש אסור : לזרוע תחתיו :

הר"ש והוי ליה לפרש כן משום הברכת שרישה טפחים לא יביא זרע עליה אפילו הבריכה ברלעת

פרק ז המכריז

את הגפן בארץ : ועוברת ההברכה חוץ לששה נפחים דבמחך ששה נפחים אפילו יש עטר על גבה שלשה נפחים אסור משום עבודת גפן יחידית : לא יביא זרע עליה : אבל מן הצד מותר דזרעים לצדדים לא : משתרי אלא שעושין העטר תיחנה ומלקין יסודות הכותל כשזרעים אכלו אבל אין השרשים שלהן הולכין מן הצד וטעמא דלא יביא זרע על הגפן המורכבת אפילו חוץ לעבודתה לפי שהגפן רך ונכנסים שרשי הזרעים בגפן והוי הרכבת ירק באילן אבל שאר אילנות שאין רכין שרי : אפילו הבריכה בדלעת או בסלון : שתכתב הגפן במחך הדלעת או במחך הסלון אסור משום דשרשי הזרעים נוקדים ומפלישין עד הגפן בשאין על גבה שלשה נפחים עטר : ומשום זרעים בדלעת לא מתסר כגון שהדלעת יבשה :

א מ"י פ"א ח"ב
כלאוסו"ד ס'
דלו ספ"י כ'
כ"י פ"ו ס"ט
ט"ע ספ"ק נש
ג ס"ט ס"י ל'
ד כ"ג י"ט
ס טו"ד ס"י
נב פ"ד

הגפן עצמו : ב הרי אלו מצטרפות * להיות כרס ואם לאו אינן מצטרפות ודין כגפן יחידית שעבודתו טפסים * הר"ם : גפן שיבשה וכו' * כתב הר"ב ולא מביא בחורף וכו' * שכל הגפנים נראים כיבשים * כלומר ובאמת יש כהן

סלון : נזור ומרוב וסלון אחד הוא ונס' לון של חרס דוקא מירי דכסלון של מתכת אין צריך עפר שלשה טפחים : הכרכה כסלע * קשה דסלע רך [מתבלש] ונספתה מן החרסים : הכרכובה שבגפן גפן עקומה ונספתה על גבי קרקע וחוזרת ונספת כמין הכרכובה עקומה כשבאים למדוד ששה טפחים סתם עבודת גפן יחידית מודדין מן העקר השני ממקום שהוא חודר וזוקף והני מילי כשאין העקר הראשון נראה אלא דומה כאלו היא נטועה אצל מקום כשיעמה אצל אס העקר ראשון נראה וכך שהוא שרש הגפן העקומה אין מודדין אלא מן העקר הראשון : ב המבריק כי

ברלעת או בסילון * הבריכה בסלעאף עד פי שאין עפר על גבה **אלא שרש** * **אצבעות** מותר להביא זרע עליה * **הארכובה שבגפן אין** מודדין לה **אלא מן העקר השני** : ב המבריק שלש גפנים ועקריהם נראים רבי **אליעזר בר צדוק** אומר אבי שיבינה מד' **אמות** ועד ח' הרי אלו מצטרפות ואב לאו אינן מצטרפות * **גפן שיבשה** אסורה ואינה מקדשת רבי מאיר אומר **אף צמר** גפן אסור ואינו מקדש * רבי **אליעזר בר צדוק** אומר משכוואף על גבי **הגפן אסור** ואינו מקדש : ג אלו אוסרין ולא מקדשין * **מותר** חרבן הכרם * **מותר** כחול הכרם * **מותר** פסקי ערים * **מותר** אפיכורות * **אבל** החת הגפן * ועבודת הגפן * וארבע **אמות** שבכרם הרי אלו מתקדשות : **ד ה המסבך** את גפנו על גבי הבוארע של **חבירו**

א כ"כ פל"מ"ח
ב כ"כ פל"מ"ט
ג כ"כ פל"ק
ד כ"כ פל"ק"א
ה כ"כ פל"ק"ב
ו כ"כ פל"ק"ג
ז כ"כ פל"ק"ד
ח כ"כ פל"ק"ה
ט כ"כ פל"ק"ו
י כ"כ פל"ק"ז
יא כ"כ פל"ק"ח
יב כ"כ פל"ק"ט
יג כ"כ פל"ק"י
יד כ"כ פל"ק"יא
יז כ"כ פל"ק"יג
יח כ"כ פל"ק"יד
יט כ"כ פל"ק"טו
כ כ"כ פל"ק"טז
כא כ"כ פל"ק"טז
כב כ"כ פל"ק"יז
כג כ"כ פל"ק"יח
כד כ"כ פל"ק"יט
כה כ"כ פל"ק"כ
כו כ"כ פל"ק"כא
כז כ"כ פל"ק"כב
כח כ"כ פל"ק"כג
כט כ"כ פל"ק"כד
ל כ"כ פל"ק"כה
לא כ"כ פל"ק"כז
לב כ"כ פל"ק"כח
לג כ"כ פל"ק"כט
לד כ"כ פל"ק"ל
לה כ"כ פל"ק"ל"א
לו כ"כ פל"ק"ל"ב
לז כ"כ פל"ק"ל"ג
לח כ"כ פל"ק"ל"ד
לט כ"כ פל"ק"ל"ה
מ כ"כ פל"ק"ל"ו
מא כ"כ פל"ק"ל"ז
מב כ"כ פל"ק"ל"ח
מג כ"כ פל"ק"ל"ט
מד כ"כ פל"ק"מ

ד' א"כ לא] [ג' ל' דא"כ] א היו שלש עושים של גפני לא שהניח העקר ועשה מבפן אחת שתי גפני : א"כ יש בין גפן לגפן * לא פחות מארבע ולא יותר מששנה מצטרפי ואף על פי ששתי יונקות משרש אחד חשבינן כשתי גפני : גפן שיבשה אסורה * אסור לזרוע בתוך עבודתה משום מראית העין ואם זרע אינה מקדשת ולא מביא בחורף שאסור לזרוע תחילה דאיכא לתימש למראית העין שכל הגפני נראי כיבשי אלא אפילו בקיץ דנכר שיא יבשה אסור משום דגם בקיץ איכא גפני שמושרין עליה ונראי כיבשי והן אינן יבשי : צד ה גפן * מוק שקורי קיטורין ואילן שני דומה לגפן אסור ואינו מקדש לפי שינומין ורעי : אף על גבי גפן * אס זרוע על גבי גפן המוכרת בקרקע ואין על גבה עפר שלשה טפחי אסור ואינו מקדש ואין הלכה כרבי מאיר ולא כרבי אליעזר בר רבי צדוק שאמר משמו : ג אלו אוסרין * המקור לזרוע בו : ולא מקדשי * שאם זרע אין הזרע טעון שריפה : מותר חרבן הכר * כגון הא היו ע"כ אמה אס לא היו ע"כ אלה ט"ו אמה זרוע שבע אמות לא קדש * וכן מותר מחול הכר * י"ב אמה אס לא היו ע"כ אלה י"א אמה וכו' הר"ד * אמה מן הכר * זרוע את המותר לא קדש : מותר פסקי ערים * דתן בפרקין דלעיל אס יש ע"כ [ח] לא יביא זרע לשם ואם הרחיק ו' כפזי * מכלין ו' טפחי * מכלין ו' זרוע את המותר לא קדשי * ופסיף ערים דנקט לרבותא ואע"פ שיש ערים מכלין וכריס מכלין * וכן כהן צעירי אהד : מותר אפיפירות * דתן בפרקין דלעיל לא יביא זרע אלא תחת המותר אס הביא לא קדש : אבל תחת הגפן * כגון זמורה שנתמכה חוץ לעבודת הגפן וזרע תחמיה : ועבודת הגפן * ו טפח * שהם עבודת הגפן יחידית : ועבודת הכר * ד' אמות :

ואם כן אפשר שהרמז"ס בחבורו חזר מפירושו ומפרש לירושלמי כהר"ם והר"ב ואין כן השנה : צמ" גפן אסור ואינו מקדש * כתב הר"ב לפי שאינו מין זרעים כלומר כשיזרע צמר גפן ככרם אינו מקדש לפי וכו' וכך כתב הרמז"ס בהדיא * וצ"ע דבסוף פרק ה' שנינו דכל מיני זרעי אגוס כלאי ככרם * וכן חסד בחבורו פרק ה' בהלכות וכו' * ואם כן סופו כן וזמר גפן כשאמר מיני ירקום ומקדשין ככרם והיינו דלא כרבי מאיר דכאל כמו שפסק גם בפירוש ולפי זה היה ראוי להגיה שאינו מתן ירקום :

ד ה המסבך את גפנו וכו' כתבו התוספות בסוף פרק הערל הוא הדין הזורע כהוא עובדא דמייתי בסיפא אלא נקט מסבך משום דנזקא דתא קתא דאף במסבך אסור ע"כ * ועיין בת"ש במשנה ז' בסוף דבור הסמח"ל

דתנן לעיל יררת הכר ט"ו אמה אס לא היו ע"כ אלה ט"ו אמה זרוע שבע אמות לא קדש * וכן מותר מחול הכר * י"ב אמה אס לא היו ע"כ אלה י"א אמה וכו' הר"ד * אמה מן הכר * זרוע את המותר לא קדש : מותר פסקי ערים * דתן בפרקין דלעיל אס יש ע"כ [ח] לא יביא זרע לשם ואם הרחיק ו' כפזי * מכלין ו' טפחי * מכלין ו' זרוע את המותר לא קדשי * ופסיף ערים דנקט לרבותא ואע"פ שיש ערים מכלין וכריס מכלין * וכן כהן צעירי אהד : מותר אפיפירות * דתן בפרקין דלעיל לא יביא זרע אלא תחת המותר אס הביא לא קדש : אבל תחת הגפן * כגון זמורה שנתמכה חוץ לעבודת הגפן וזרע תחמיה : ועבודת הגפן * ו טפח * שהם עבודת הגפן יחידית : ועבודת הכר * ד' אמות :

ד' ה' וחייב באחריותו . לשלם לו את תבואתו ואפילו ליהאן
דלא דאין דינא דגרמי שאני הגא דקא עביד מעשה בידים :
אין אדם מקדים , דבר שאינו שלו . ולא דמי לשאר אסורים
שבמורה נגבון הנותן הלכודם בקדושת חדרו או בשל צמר

חבירו הרי זה קדשו וחייב באחריותו רבי
אסי ורבי שמעון אומרים "אין אדם מקדש
דבר שאינו שלו" . אמר רבי יוסי "מעשה
באחד שזרע את כרמו בשביעי' ובא מעש'
לפניו' עקיבא ואמר אין אדם מקדש חבר
שאינו שלו : } 'האנס שזרע את הכרם
ויצא אל לפניו קוצרו אפילו במועד . עד
כמה הוא נורח לפועלים עד שליש יתר
מכאן קוצר כדרכו והולך אפילו לאחר
המועד מאימתי הוא נקר' אנס משישקע :
} 'הרוח שעלעלה את הגפנים על גבי
תבואה יגדור מיד . אב ארעו אונס מותר
'תבואתו שהיתה נוטה תחת הגפן וכן
בירק מחזיר ואינו מקדש . 'מאימתי תבוא'
מתקדשת משה שריש וענבים

בפלב של חבירו לאוסרין שאני
כלאים דכתיב בהו (דברים כ"ב)
לא תזרע כרמך כלאים דמשמע
כרמך ולא כרם אחר וירכין
אמרו לא תזרע כרמך אין לי
אלא כרמך כרם אחר מנין תלמוד
לומר כלאים מכל מקום ואין הלכ'
כרבי יוסי (ורבי שמעון) ולא כרבי
עקיבא : בשמיטה אין לו בהם
קנין גמור שהכל הפרד ואינו
חשוב כשלו : ד' האנס . שגזל כר'
וזרעו : ויצא מלפניו . שחזר
הכרם לבעליו כשהוא זרוע :
קוצרו אפילו במועד . ואף על פי
שאינו דבר האבד שאין אדם אוסר
דבר שאינו שלו אף על פי כן מפני
מראית העין התירו לקצור
במועד שלא יהא נראה כמקיים
כלאים בכרם אי נמי אם הוא

ירא שמה יוסיף מאתים במועד אז כיו דבר האבד דאף על
גב דהאנס לא אסרין דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו מכל מקו'
אם הוסיפו מאתים לאחר שזרע לבעלים קדש דלא גרע
מלכא אחזר חלקטו או סערתו הרוח לפניו דתנן לעיל
שקדש : עד שליש . אית דמפרשי עד שליש בשכר הפועלים
שאם לא מצא פועלים אלא בשליש יזתר על שכר הראוי יתן
כדי שיעקור הכלאים מיד . יזתר על זה לא יתן אלא קוצר
כדרכן אף על פי שהכלאים משהבי בכרם . ואית דמפרשי
עד שליש משה שווין פירות הכרם ותבואת השדה יתן
לפועלים כדי לעקור כפ' אים מיד ויתר משליש שווי פיר ת
הכרם ותבואת הזרע לא יתן אלא יותין עד שיקצור כדרכו :
מאימתי נקרא אנס . כלומר מאימתי נקרא הכרם על שם
האנס להחשב כשלו לאסרו בזריעה : משישקע : שם הבעלים
אין הכרם ויקרא על שם הגזלן מאותה שעה תהיה הכרם
חשוב כשלו ויקדש כל מה שיוזע בה : } הרוח שעלעלה
שסערה . רוח סערה מתרגמין רוח עלעלה : יגדור . כמו
גודר בתמרים כלומר יחתוך וילקוט . וכן בירק . [הנוטה]
תחת הגפן : ישור . התבואה והירק למקומו : ואינו
מקדש . אם לא החזיר אינו מקדש דהא דתנן לעיל תחת
הגפן אוסר ומקדש היינו כשעקר התבואה תחת הגפן אבל
כשעקר התבואה עומדת חוץ לגפן ונוטה תחת הגפן אינו
מקדש : משתפיש . משעה שיפססו שרשים בקרקע
ואית דגרסי משתשלים כלומר משתביא שליט דרחמנא אחר
(שם) ותבואת הכרם ופחות משליש לא מקרי תבואה :
וענבים

המתחיל יגדור וכו' : דר"י זה קדש . כתב הר"ב דדרוש
כלאים מכל מקום . ירושלמי . ונראה טעמא מדלא כתב
כלאים בצרמך וכתב כרמך כלאים שלא סידך כלאים לכרמך
שמעמיניה דמכל מקום אסור כלאים :

כתב אב תיי' פה"פ
כלאים טו"פ
ע"כ סג"י ד'
נ"ס סע"י ט'
ד' תיי' ט"ס טו"ל
ס' רז"ט ע"י ז'
ח תיי' ט"ס ט"ס
טו"ס ט"ס ט"ס
ט"ס ט"ס ט"ס

וחייב באחריותו . כתב
הר"ב ואפילו למאן
דלא דאין וכו' . עיין במשנה
ד' סרק ד' דכורות :
רבי יוסי ורבי שמעון וכו' .
פסק הר"ב וכן הרמב"ם
דאין הלכה כמותם ולא כר' עקיב'
ועיין מה שכתבתי לקמנזה בס' ד'
ומ"ש בסוף הסרק :
ו קוצרו ואפילו במועד .
כתב הר"ב ואף ע"פ
שאינו דבר האבד שאין אדם
אוסר דבר שאינו שלו . וכ"כ
גם כן בפירוש השני . ואם כן
אשמינו כר"י ורבי שמעון דלעיל
והוא מחלוקת ואחר כך פסק
דהלכה כמותם . ולעיל פסקו
הר"ב והרמב"ם דלא כותייהו
ובפסק הערל דף פ"ג פליגי

אמוראי בפסק הלכה . והרמב"ם בפירוט פ"ה חזר מפסק
דהכא ופסק כר"י ור"ש וכשבדא דר"ע :
} יגדור . יד' פירש הר"ב כמו גודר בתמרי' כלומר יחתוך
וילקט . וכן פירש הר"ש לגירסא דיגרור בשני
רישין וכו' כ"כ מ"ג לגירסת הרמב"ם יגדוד בשני דלתי' מלשון
גודו אילנא וקשה דהכא תנא יחתוך ובפירא יחזור . ונראה
דהיינו טעמא כמו שכתב הראב"ם בפירושו ובחבורו שהענפי'
נשברו ונעקרו . וכלומר דלא נעקרו משרשיהן מן האילן
דא"כ אין כאן עוד קידוש כלל . אלא שלא נשברו ולא נעקרו
לגרדי . אבל אין להם תקנה להעמידם בנטייה שיטה אותם
מעל גבי התבואה . גם אינו מעמידם בקנים לפי שאין
תועלת עוד בהן וחמתין אותן ממקום שנשברו ונעקרו
והיינו שכתב הר"ב וילקט דשייך בגפנים המונחים על
התבואה ולא שייך זה בתבואה גם יחתוך לא שייך למימר
בתבואה וגם לשון הרמב"ם בחבורו יגדור אותן והיינו
הבכנים . ובפירוש שהזכרתי כמה פעמים שם כתב
להדיא כלומר יחתוך הגפנים שעל התבואה אבל בסיפא
בחזרה בעלמא סגי . ולהכי נמי לא הוצרך הראב"ם להביא
הסיפא בחבורו משום דממילא משתמע . ובסוכתא זמורה
של גפן שהיתה מודלה על גבי התבואה אפילו היא מאה אמה
כל הגפן כולה אסורה היא ופירוטה תבואה שנוטה תחת
הגפן מחזיר ואינו תקדש הגפנים . והירקות שנוטין לתוך
הגפן אבא שאול אומר ר"ע אומר יחזור וכן עובי אומר יספר .
משמע דסיכוך גפנים על התבואה חמיר ומקדש טפי מנטייה
התבואה תשם הגפנים וכו' : משתשריש פתח הר"ב
אית

אית דגרסי משתלים כלומר משתבא שליט • עיין במשנה
 ג' פרק קמא דמעשרות • ומ"ט ס"ט ב"ד :
הבואה שיבשה וכו' • פירש הר"ב דשוכי איון קרוין מלאת
 זרע והבואה כרס ומסיים הרמב"ם אלא ענבים
 ומטים :

ה רבני שמעון אומר זה
 וזה אוסרין וכו'
 והכי נמי שטמו בסוף פרק י'
 דשבת ועיין מ"ט בזה במשנה ט'
 פ"ב דעוקלין :

א פ"ה פ"ה ס"ט
 ב פ"ה ס"ט
 ג פ"ה ס"ט
 ד פ"ה ס"ט
 ה פ"ה ס"ט
 ו פ"ה ס"ט
 ז פ"ה ס"ט
 ח פ"ה ס"ט
 ט פ"ה ס"ט
 י פ"ה ס"ט

וענבים משיעשו כפול הלבן • **תבואה**
 שיבשה כל צרכה • וענבים שבש יובל
 צרכן אין מהקדשות • ה עציץ נקוב
 מקדש בכרם ושאינו נקוב אינו מקדש •
 ורבי שמעון אומר זה וזה אוסרין ולא
 מקדשין • המעביר עציץ נקוב בכרם
 אם הוסיף במאתים אסור •

פרק ח בלאי הכרם אסורין מלרוע
 ומלקיים

שהרשה : אם הוסיף במאתים אסור • בפרק כל שיער ד'
 כ"ה אחר רבא קראי כתיבי כתיבי הורע וכתיבי המלחה
 הא כיגד זרוע מעיקרו בהרשה זרוע ובלא הוסיף אין לא
 הוסיף לא : אסור כירש הר"ב הארע • אבל הגפנים לא
 קדשי כיון שלא הניחו בקרקע הכי משמע בירושלמי דמעביר
 עציץ באויר הכרם לכ"ע בין לרבי יוחנן בין לרבי אלעזר
 הרעים נאסרים אף על גב דגפנים לא נאסרו ולישנא
 דמתניתין נמי מוכחא דלא קדשו הגפנים דהא הני אסור ולא
 תני קירש • ועיין בפירש [הר"ב] משנה ו' פרק קמא דערלה
 ומ"ט ס"ט • אבל הרמב"ם מפרש דבגמרא תניא בלאסור
 דהכא ובלבד שיניחהו תחת הגפן • וא"כ לענין קידוש
 הגפנים טענין וכן נראהו דבריו בחבורו סוף פרק ה' וקשיא
 דלמתי קידש גם נראה מדבריו שס' דכשלא הניחו בלארץ
 וכו' • ללא נאסרו גם הורעים • ומן הירושלמי לא נראה כן •
 והגמרא שהזכיר לא הראנו מקומו איה • ובתוספתא אסור
 אבל אין מקדש עד שיניחנו תחת הגפן הרי כמו הירושלמי •
 ואמנם בטעמו כל הירושלמי והתוספתא נראה דאיכר זרע
 הענין לפי שבנעשה לד' איסור ואף על גב שלפי האמת אינו
 כלאים שהרי לא קידש אסילו הכי בדרך קנס אסרוהו
 ואשכחן כהאי גונא בבבלי פרק ב' דמנחות ד' ט"ו לא דאומה
 סוגיא ברב דפסק כרבנן דר' ירבי שיעון כמו שהעלו שם
 בתוספתא ולא כמו שהעלו בסוף פרק העיל ובירושלמי לעיל
 הרמב"ם בפ"ה דקדוש גפנו חף על פי שלא קירש התבואה שאינה שלו • וזה לא תימנה על מה שפסק בבאן דשאינה חסם מעשה
 קידש אלא שמה שאינו שלו אינו יכול לקדש • משא"כ הכא דלא עשה אלא העברה בעלמא • ובדולה מוז' דבשעתו הוה דלעיל
 משנה ז' פ"ה ס"ט הרמב"ם כפי מה שכתב בסוף פרק ה' [מה"כ] דגן ידלק כשימלאהו דגן • ואז לא ישרף הגפנים • דהלו
 כשראה הקיים ישרף גם הגפנים • והתם בבבלי שלי איריגין ד' אכשקיים ושרף הכל • ואפי' יב' לא קש' א' דיתס' ישרשו הו' עיס
 בלארץ ואף על פי שהיה בלאים ברום • מנל תירוק עלי ידיו יעתיב גמדה הלל בא לו זה ששעתו הרום • והנה נאסרו בלארץ •
 ולפיכך המתירין לדלוק הדגן אף על פי שלא קיימם והגפנים מותרים • מה שאין כן הכא דאף על גב דהוא עלמו יבלי אונס
 או מכריח העביר הענין • מ"מ בהעברת אויר הכרם לא איכפת לן כלל • וירייה כבירה הר"ב ב"ס • ועוד משכרה דגמרי
 הרמב"ם בפ"ה [מה"כ] כ"ו ד' דורעים שו' ע"ג • ויחסיס הכרם אסור • שיבוכר לא נאכר • והנעם מבואר יתר שכתבתי :

וירק שלא השרישו או שלא הביאו שליט לא הביעו לכלל מלאת
 זרע וכן לאחר שיבשו ש' באיון קרוין מלאת זרע וענבים
 קודם שיגיעו להיות כפול הלבן או לאחר ששגלו כל זרען
 אינו קרוין תבואה כרם : ה עציץ נקוב • שיש בו נקב כדי
 שרש קטן הורע בקוט : מקדש בכרם • אם הניחו בכרם או
 בארבע אמות של עבודת הכרם מקדש כאלו זרע בלארץ •
 אוסרין ולא מקדשין • לא יביא זרע נמוכו לבתחלה ולא הביא
 לא קדש דלא היו כזורע בלארץ ואין הלכה כרבי שמעון •
 המעביר עציץ נקוב בכרם • ענין נקוב שיש בו תבואה
 שהביאה שליט והביאו בכרם שיש בו ענבים כפול הלבן
 ולא הניחו בלארץ אלא העבירו תחת הגפנים בלבד אם הוסיפו
 הורעים בדרך העברתו חלק ממאתים על מה שהיו תחלה
 אסור הורע שבענין אבל הגפנים לא קדשו כיון שלא הניחו
 בקרקע • ולעיל בפרק כ"ט שחרש פירשנו כיגד רואין אם
 הוסיף אחד ממאתים :

פרק ח בלאי הכרם אסורין מלרוע
 לוקה מש"ס כלאי הכרם עד שיורע

וענבים משיעשו כפול הלבן • שאם זרע תבואה או ירק בכרם
 שלא הביעו ענביו להיות כפול הלבן זעקד הורע קודם שיגיעו
 הענבים להיות כפול הלבן הרי זה לא קדש • זכן ענבים
 שנעשו כפול הלבן זרוע בלבד • וזה או ירק ולקט הורע קודם
 שישייט או קודם שיביא שליט
 למאן דיריס משתלים הרי זה
 לא קדש : תבואה שיבשה
 כל צרכה וענבים ששגלו כל
 זרכן • נטע פן בלבד התבואה
 שיבשה כל צרכה או זרע בלבד
 [הענבים ששגלו] כל זרכן
 אינו [מתקדשות] • לאחר קרא
 [דברים ב"ב] פן תקדש המלחה
 הורע אשר זרוע תבואה הכרם
 אינו מקדש עד שיהיה שם
 מלאת זרע ותבואה כרם ותבואה

שני מיני זרע שהן כלאים זה בזה וזרעם בכרם דהכי משמע
 קרא (ש"ס) לא תורע כרמך כלאים לא הורע שני מיני זרעים
 שהן כ' אים בתוך

אמתניתין ד' ברסכד גפנו איכא פלוגתא בכהאי גונא • ופוסק
 וזה לא תימנה על מה שפסק בבאן דשאינה חסם מעשה
 קידש אלא שמה שאינו שלו אינו יכול לקדש • משא"כ הכא דלא עשה אלא העברה בעלמא • ובדולה מוז' דבשעתו הוה דלעיל
 משנה ז' פ"ה ס"ט הרמב"ם כפי מה שכתב בסוף פרק ה' [מה"כ] דגן ידלק כשימלאהו דגן • ואז לא ישרף הגפנים • דהלו
 כשראה הקיים ישרף גם הגפנים • והתם בבבלי שלי איריגין ד' אכשקיים ושרף הכל • ואפי' יב' לא קש' א' דיתס' ישרשו הו' עיס
 בלארץ ואף על פי שהיה בלאים ברום • מנל תירוק עלי ידיו יעתיב גמדה הלל בא לו זה ששעתו הרום • והנה נאסרו בלארץ •
 ולפיכך המתירין לדלוק הדגן אף על פי שלא קיימם והגפנים מותרים • מה שאין כן הכא דאף על גב דהוא עלמו יבלי אונס
 או מכריח העביר הענין • מ"מ בהעברת אויר הכרם לא איכפת לן כלל • וירייה כבירה הר"ב ב"ס • ועוד משכרה דגמרי
 הרמב"ם בפ"ה [מה"כ] כ"ו ד' דורעים שו' ע"ג • ויחסיס הכרם אסור • שיבוכר לא נאכר • והנעם מבואר יתר שכתבתי :

כדפרישית

כרמך ואם זרעו, זכרם לוקה שמים משום כלאי זרעים וכלאי הכרם: ומלקיים. אם רואה אותם ומתירם מלעקרם אסור אלא שאינו לוקה אלא אם כן עושה מעשה: ואסורים בהנאה. דכתיב (דברים כ"ב) פן תקדש תוקד' אם מלמד

ומלקיים ואסורין בהנאה. כלאי זרעים אסורים מרורוע ומלקיים. ומותרין באכילה. וכל שכן בהנאה. כלאי בוגדים מותרין בכל דבר. ואינן אסורין אלא מלרבוש. כלאי בהמה מותרים לגדל ולקיים. ואינן אסורים אלא מלהרביע. כלאי בהמה אסורים זה בזה. ב' בהמה עם בהמה. וחיה עם חיה. בהמה עם חיה. וחיה עם בהמה טמאה עם טמאה. וטהורה עם טהורה. טמאה עם טהורה. וטהורה עם טמאה. אסורין לחרוש ולמשוך ולהנהיג.

שהן טעונים טרפה ואסורים בהנאה: אלא ללבוש. והוא הדין להעלות עליו דכתיב (ויקרא י"ט) לא יעלה עליך. אלא להרביעי. להכניס כמכחו בשפופרת אבל מותר להכני' לדבר ולהעמיד זה אצל זה שני מינים זכר ממין זה ונקבה ממין אחר: כלאי בהמה אסורים זה עם זה כגון הגולדים מן הסוס שאינן תמור עם הגולדים מן התמור שאינן סוס ומתני' אתו' כמ"ד אין חוששין לזרע האב דלמ"ד חוששין כל מיני סרדו' א' הן ומותרים זה בזה. ובירושלמי

כדפרושים לשילסוף פרוק קמא ועיין מ"ס שם בסעיפתא דס ויא: ומלקיים עיין במשנהו פרוק ה: ומ"ס הר"ב מדרשא דתיקד אש' הכי איתא בפרק ב' דקדושין דף כ"ו ז' אריך לומר דבכרה הוא כיון דלשרפה קיימא היינו כדי שלא

יבנה ממנו. ועיין בסוף תמורה: כלאי בהמה מותרין לגדל ולקיים. כלומר לגדל ולקיימן לעצמן שיהנה בהם. אבל בגדל לחוד הוא ממשע דטורח הגידול הותר לו ולא שיהנה בהם. ואי תנא לקיים הוא אמינא לאחר שגדלו על ידי עכו"ם אבל לגדלם הוא דומיא דזריעת כלאים ולימסר הלכך זריכי תרווייהו:

אסורים זה עם זה. הגולדים מן הפוס וכו'. עיין במשנה ד' ומ"ס דלמאן דאמר חוששין כל מיני פרדות אחד הן. שצטניהם יש שני דודים הכי מסו' רש"י בחולין דף ע"ט ומ"ס הר"ב צ' בשם הירושלמי בהמה שאחה אסור להנהיג היינו דתתן בסמוך משנה ב' ואחתי אחת בירושלמי. אף שהראש העתיקו פה וגמך אחריו הר"ב ובה דמטינן אין למדין מן המלכות פירוש שהם תוקעין עצמן לדבר הלהכי כמו שהשיב בתוספתא דמקשה מוהרבנות וגו' ושאל השואל והכתיב (מלכים א' ט"ו) אשר עשה דוד את הישר בעיני ה' ולא סר מכל אשר נזכו. ולא נמצא בתוספתא כלום על זה. אבל הר"ש קצב דתשובת הירושלמי עלה קאי דהיינו דריה וכו' ועיין מ"ס לקמן בס"ד ומ"ס הר"ב ומיהו חזינן כו' וטעמא קצב הרא"ש בסוף מסכת נדה משום דקל וחומר מעיקרא פריכא דאף בכלאי בהמה דוקא יחדיו כתיב ואי מונח דף על כ' בהמות שהם שני מינים מותר לישב עליו ע"ש. ולפי זה מ"ס הר"ב שמזכירי' שלא להנהיג וכו' דוקא ע"י קשירה כ"ל ב בהמה וכו'. פירש הר"ב ילפינן שור שור משבת וכו' בסוף פרוק ה' דמסכת בבא קמא. ושם פסק דטמאה עם טמאה וטהורה עם טהורה אינם אסורים לחרוש ולמשוך וכו' אלא מדרבנן וזה דעת הרמב"ם בפירושו ובחבורו דסובר שור וחמור מיהו דוקא מן התורה היינו טהור וטמא והרא"ש חולק עליו וכו' ל ראה לדבריו מן הירושלמי ותוספתא דלעיל שהקשו מקרא דדוד ובניו בפרד שהוא משני מינים שצטניהם טמאים שמע מינה דמדאורייתא אסורין כי לא מצאנו בזירה זו בלחך מספרי הנביאים ומיהו מלאתי ראייתי בתוספות פרוק ה' דקדושין ריש דף ל"ח בדבור המתחיל דאקרוז עומר וכו' דמדאמרין התם בגמרא שלא אכלו ישראל מצות מחדש בבואם לארץ עד שהביאו העומר כתבו התוספות דמקשה בירושלמי למה לא אכלו דהא לייתי עשה דבערב תאכלו מצות וידחה לא תעשה דחד' ונותרך דאין עשה דקוד' הדבור דוחה ל"ת דאחר הדבור א"כ ו"ל דגזירה כוית ראשון אטו כוית שני עכ"ל א"כ הכא נמי נוכ' לומר שגורו אף בלא מנינו כן: ולמשוך ולהנהיג. פי' הר"ב למשו' את שדרכו וכו' עד אורחיה בהנהגה וכו' פי' הר"ב שומסי' כדאיתא במ' שנים אחזין ע"כ לא המתנייתין דהבא אלא אצרייתא דהתם סוף דף ח' שנים שהיו מושכין בגמל ומנהיגים בחמור וכו' אבל הכא בראה יותר מ"ס הרמב"ם וכו' למשוך בהם העגלה או האבן וכדומה לו. ולהנהיג שיקרס ביחד ויוליכס וזה ענין שאמר הכתוב לא תחרוש בשור וחמור יחדו ומתני' שניין יחדו ר"ל לחבר ציניהם וליחדם על איזה דרך שיהיה לו לחרוש' וזולתה ע"כ:

ר"ל להוכיח שאסור לרכוב על סרד' מקל וחומר ומה אם כבגדי' שאחה מותר ללבו' זה על גבי זה אחת אסור בתערובתן בהמה שאחה אסור להנהיג' זו עם זו לא כ"ש שאחה אסור בתערובת' ומקשו' והכתי' (שמואל ב' י"ג) וירכבו איש על סרדו וינטו אצל בני דוד כשהרג אמנו ומשנינן אין למדין מן המלכות תו מקשינן והא כתיב (מלכים א' א') והרכבתם את שלמה בני על הפרדה אשר לי ומשנינן הריא ברביה מששת ימי בראשית הויא ומיהו חזינא לכו לרבנן קשישי קמאי דקמן שרוכבין לפניהם על פרדות ואין מוחה בדבר אלא שמוזכרים שלא להנהיג יחד שתי פרדות דשמא אחת מהן נולדה מחמור ואיבה סוס והאחרת מוסס ואיבה חמור: ב' בהמה עם בהמה וחיה עם חיה וכו'. אף על גב דלא תחרוש בשור ובחמור (דברים כ"ב) אחר רחמנא. ילפינן שור שור משבת דהוא הדין לכל בהמה חיה ועוף: ולמשוך ולהנהיג' למשוך את שדרכו למשוך ולהנהיג את שדרכו להנהיג. גמל ארמיה במשיכה וחמור ארמיה בהנהגה ומיהו בין בגמל בין בחמור חייב בין מושך בין מנהיג: ג והיושב

ג כופג בוסנה ה' פ"ו דמסכת זמנים כתב הר"ב שמי פירושים:
 ד אף על פי שאביהן המור כתב הר"ב וקמ"ל דלא אמרינן אחי נד סוס ומסתמש בנד המור וכו'

ג ויושב בקרון חייב הואיל ואולי ממחמה חשיב כאלו מנהיגן: רבי מאיר פוטר היושב בקרון ללא מיד קעביד ואין הלכה כר"מ: והג' היא קשורה לרצועות. אם שני סוסים קשורים בקרון וקבר סס המור אף על גב דלא המור קאולי

דכיון דאמתיקן שוות אין מושטין לזרע האב וכו'. ולעיל במשנה ב' מדרש דלמ' דחושטין שכל מיני פירות מותרין ודברי הר"ב כדברי הרמב"ם ונריך לומר דדאי למ' דחושטין כולן מין א' שסובר כיון שבשניהם יש שני גדלין השווין כמין אחד כי מה שיש בזה יש כמו בן בוס. אבל ר' יהודה שסובר דכרות שאמתיקן בלתי שוות אסורים והיו אמיתא דכמו שחושט לזרע האב כמו בן חושט לזרע האב וכו' נמי יש שני גדלין בכל אחד הואיל ובשנין אמתיקן שוות אוסר: הו אמיתא דכי אמתיקן שוות ואביהם שוים נחוש לכל נד ונד שיסתמש בנד אחד שאינו מינו. קמ"ל דסדרת דבי יהודה דאין חושטין כלל לזרע האב וכמאן דליתיה הלכך הגולדים מן סוס' אזלינן בזה אמתיקן שוות ואף על פי שאביהן של שניהם אין אחד אין חושטין לזרע אביהם כלל. אבל קשה דאי שפירא ליה לר' יהודה דאין חושטין לזרע האב. א"כ רבנא הוה ליה לאשתויעין במתניתין דהגולדים מן הסוס אף על פי שאבי האחד המור ואבי האחד סוס אפילו הכי מותרין לזרע החמור אביו של האחד אין חושטין לו. והר"ב דייק דמפרש שאביהן באבי שניהן. וכן הם דברי הרמב"ם לפי שכל אחד מהן יש בו חלק בו ובגמרא דפרק אוחו ואת בנו דף ע"ט בעי לפרושי הא דאף על פי שאביהן המור היינו דאבוה דחד סוס ואבוה דחד המור וקאמר רבי יהודה דמריבין סוס גמור על כרד בן סוסיא ומאי שאביהן המור אביו של פד קאמר ומסיק דאבוה דהאי המור ואבוה דהאי המור זהו קאמר דוקא רבי יהודה דשרי משום דמסתקא ליה אי חושטין לזרע האב וממה נפשך מותרין דאי חושטין שרי יב בשניהם שני גדלין ומין אחד הם. ואי אין חושטין כ"ש דשרי. ונריך נריכא למימר ומשני דמהו דתימא אחי נד בו. קמ"ל דהא לא אמרינן שאין כאן נד סוס מיוחד ונד המור מיוחד הלכך אין מוכירין כאן גדלים. דהא מבבל נרעיה ומינא באפיה נפשיה הוא דמקרי והו מין בפני עצמו ומעין סוס והמור. וכתבו קתוספות ולא דמי לחזיו עבד וחזיון חורין דאסור בחזיה שפחה וחזיה בת חורין דלתי נד עבדות ומסתמש בנד חירות (כמו שמוכח ממסנה ה' בפרק הסולח בניטין וכן במסנה י"ג פ"ק דעדות) דהכלל כלאים אמר רחמנא דוקא תרי מיני וכל פירות הכלאים מווס והמור מין אחד הוא ע"כ: הו ואדני השדה חיה עיין במסנה דלקמן. וכפג פ"ב ואין כל בריה רשאים לקרב אליו. לטון הר"ש כמלא החבל. ועיין בפירוש א"ב במסנה פ"ק דסנהדרין.

המנהיג סופג את הארבעים והיושב בקרון סופג את הארבעים: ר' מאיר פוטר והשלישי שהיא קשורה לרצועות אסורה: ד אין קושרין את הסוס לא לצדדי הקרון. ולא לאחד הקרון. ולא את הלוברקים לגמלים. רבי יהודה אומ' כל הגולדים מן הסוס אף על פי שאביהן המור מותרין זה עם זה. וכן הגולדים מן החמור אף על פי שאביהם סוסים מותרין זה עם זה. אבל הגולדים מן הסוס עם הגולדים מחמור אסורים זה עם זה. ה' הפרוטיות אסורות. והר"ב מותר. (כ"א אב"י) ואדני השדה חיה ר"י אומ' מטמאות באהל באדם. הקופד. וחולדת הסניים. חיה. חולדת הסניים. רבי יוסי אומר. בית שמאי אומרים מטמא כזית

אסור ולא חזין לחמור כמאן דליתיה: ד אין קושרין סוס בנדי הקרון. כשהבקר מושכת בקרון אין קושרין סוס בנדי או אחריו של קרון כדי שילמד למשוך לפי שפעמים הסוס שאמר הקרון דחף את הקרון ומנהיגו בנוס: לובדקים. חמור של לוד והוא גדול ועריך משאר חמורים ודומה לגמל: אף על פי שאביהן המור מותרים זה עם זה. שאביו של זה המור ואביו של זה המור וקממעלן דלא אמרינן אחי נד סוס ומסתמש בנד המור ונד המור משתמש בנד סוס דכיון דאמתיקן שוות אין חושטין לזרע האב: אבל הגולדים מן החמור עם הגולדים מן הסוס

אסורים זה עם זה. כיון שאמו של זה ממין החמורים ואמו של זה ממין הסוסים דבשר זרע האב אזלינן והרי הן שני מינים והלכה כרבי יהודה: ה' פרוטיות מין פירות שאין אדם יכול לעמוד (עליהן) ולברר על ידי סימנים איוה מהם אמו חמור ואיוה מהם אמו סוס הלכך אסורין זה עם זה: והרמך מותר. שכל מין אחד ואמס סוס וכלשון ערבי קורין לסוסיא נקבה רמ"ך ודומה לו בני הרמכים. אדני השדה. חיה הגדלה בשדות וממין חבל גדול יוצא מן הארץ שגדלה בו אותה חיה ושמה ידוע והוא ידועי הכתוב בחורה ומחובר בטבורו באותה חבל היוצא מן הארץ וזרמו לורת אדם בפרצוף וידיים ורגלים ואין כל בריה רשאה לקרב אליו כי הוא הורג וטורף כל הקרב אליו וכשרוצים ללוד. אומ' מורים בחצים בחבל עד שנסק וצועק בקול מר ומת מיד ואליו רמו באיוב (ה') כי עם אבני השדה בריחך: מטמא באהל באדם. דכתיב (במדרב"ם) וכל אשר יגע על פני השדה בלדס בגדל בשדה: הקופד. שרץ שגופו מלא קוצים וכשאלס נוגע בו כוסל עצמו ומכניס ידיו ורגליו בבטנו ונעשה ככדור וקורין לו בלעז ארית'ו: חולדת הסניים חולדת הגדלה בסנה:

דלתי נד עבדות ומסתמש בנד חירות (כמו שמוכח ממסנה ה' בפרק הסולח בניטין וכן במסנה י"ג פ"ק דעדות) דהכלל כלאים אמר רחמנא דוקא תרי מיני וכל פירות הכלאים מווס והמור מין אחד הוא ע"כ: הו ואדני השדה חיה עיין במסנה דלקמן. וכפג פ"ב ואין כל בריה רשאים לקרב אליו. לטון הר"ש כמלא החבל. ועיין בפירוש א"ב במסנה פ"ק דסנהדרין.

כזית במשא דמסקא להו אס מין חיה ומטמאה נבלתו ככזית ומטמאה נמו טומאה חמורה במשא לטמא אדם לטמא בגדים כנבלת בהמה טמאה או מין שרץ הוא ומטמא בכעדשה אבל אינו מטמא במשא כנבלת בהמה אלא במגע

כזית במשא פירש הר"ב כנבלת בהמה דחיה ככלל בהמה כדאיתא בפרק בהמה המקשה : בהמה כתב הר"ב ומלבו אסור בו וכ"כ הרמב"ם וטעמם דאלו לענין כלאים לא נפקא מינה דכל שני

מזינים אפילו שניהם מין בהמה או מין חיה אסורים זה עם זה כדמסקא ב' לענין לחרוש כו' וכ"כ לענין הרבעה וכדמסקא במשנה ו' פ"ק ומינה למנה שכתבתי לעיל בשם הרמב"ם דטמאה עם טמאה וטבורה י"ד ט' למ' עם טבורה מדרבנן איתא למימר דנפקא מינה לענין חלקות ולכן נראה לי דתרי מתלת נקט אבל לקמן בלשוננו שאכתוב בד"ה כלב כו' לא משמע כן וצריך עיון : מין חיה וכתב הר"ב וסימנים שנתנו חכמים וכו' בפרק אלו טרפות בגמרא דף כ"ט :

כזית במשא וכעדרשה במגע :ן שור בר' מין בהמה ור' יוסי אומר מין חיה • כלב מין חיה • ר' מאיר אומר מין בהמה • חזיר מין בהמה • ערוך מין חיה • הפיד • והקוף • מין חיה • ואדם מותר עם כלם • למשוך • ולחרוש ולהנהיג :

פרק ט אין אסור משום כלאים אלא צמר ופשתים ואינו מטמא בנגעים אלא צמר ופשתים • אין הבהנים לובשין לשמש בבית המקדש אלא צמר ופשתים • צמר גמלים וצמר רחלים

כשרץ ואין הלכה כרבי יוסי לא באלו השדה ולא בחולות הסנאים : ו' שור הכר • שור הגדל במדבר : מין בהמה • ומלבו אסור ואינו טעון כסוי דסברי רבנן עקרו מן הישוב קיה לא שברח למדבר ונעש' שור בר' : מין חיה • וטעון כסוי ומלבו מותר קסבר עקר מן המדבר היה וסימנים שנתנו חכמים להכיר בין בהמה לחיה בשאר חיות נאמר חוץ משור הכר ואין הלכה כרבי יוסי : כלב מין חיה • נפקא מינה לכותב כל חיה שברשותו לאחר או למקדיש כל חיה שברשותו : רבי מאיר

אומר מין בהמה ואין הלכה כרבי מאיר : ערוך חמור הכר : ואדם מותר עם כולן • דכתיב (דברים כ"ב) לא תחרוש בשור ובחמור אבל אתה חורש באדם ושור באדם וחמור : פרק ט אין אסור משום כלאים אלא צמר ופשתים • דכתיב (שם) לא תלבש שעשו צמר ופשתים שעטנו כלל צמר ופשתים פרט • כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט • צמר ופשתים אין מידי אחרינא לא • צמר הוא צמר רחלים ואילים כלבד דכתיב (מלכים ב' ג') ומישע מלך מואב היה נוקד והשיב למלך ישראל מאה אלף כרים ומאה אלף אילים צמר אין לך קרוי צמר סתם אלא צמר אילים אבל שאר צמר צריך ליתן שם לווי צמר גמלים צמר ארנבים צמר עוים : ואינו מטמא בנגעים אלא צמר ופשתים • דכתיב (ויקרא י"ג) והבגד כי ייכה בו נגע צרעת בבגד צמר או בבגד פשתים : אין הבהנים לובשים לשמש במקדש אלא צמר ופשתים • דבבבדי כהנים כתיב שש וזו והוא פשתן שעולה בד בבד כלומר קיה יחודי מכל גרעין ואין שני קנים עולים מגרעין אחד ובאבנע כתיב תכלת וארגמן וחולעת שני • ותכלת • צמר צבוע בדם חלזון • וארגמן • צמר צבוע בצבע אדום ששמו ארגמן והוא לאכ"א בלעו • וקולעת שני • צמר צבוע בצבע אדום שקרוין כרמ"י • שטרסן

כלב מין חיה • כתב הר"ב נפקא מינה לכותב כל חיה כו' בתוספתא פרק בחרח והביאה הר"ס איתא הכי אהך פלוגתא ואולי דתוספתא שגאה כלב בראשונה ולאוי דמתניתין שגאה לעיל ואדני השדה חיה • הויליה לפרש לעיל • כן כללם הרמב"ם במשנה זו וכתב והכלב ואדני השדה חיה וכו' לענין מחה וממכר כו' • ועיין ת"ש לעיל בסוף דבור המתחיל מין בהמה כו' • גם עיין בפירוש הר"ב ריש פ"ב דפסחים דתחול מין חיה :

למשך ולחרוש ולהנהיג • צריך לי עיון דלא תמן כדלעיל במשנה ב' לחרוש ולמשוך ולהנהיג והכי פדיף טפי דתני משיכה והנהיגה בהדדי ובפרק במה בהמה דף כ"ד מיייתי לחרוש ולמשוך וכן במשנה שבסדר ירושלמי לא גרסי ולנהיג וכן במשטות כתובים בקלף ולא ידעתי אמאי לא גרסי ולנהיג אמנם בפרק במה בהמה כתוב צריף כי הכא :

פרק ט אלא צמר • כתב הר"ב דכתיב מאה אלף כרים מאה אלף אילים צמר אין לך קרוי צמר סתם אלא צמר אילים כן הוא בירושלמי • וכלומר אילים וכרים וצמר מוסב על שניהם • ושניהם מין אחד אלא שאילים וכרים נקבות ולפיכך לא הוצרך הירושלמי לפרש שניהם ומכל מקום נראה דאם נכתב בעלמא ולא דרשה במורה דהא הוצרך לומר צמר ששלחם עם צמרם • ולא תימא גזוים שלחם לו • ואלו אמר צמר אילים הייתי אומר טמא צמר ששלח • כתב בצמר דהא איכא למטעי בצמר ולומר שצמר גפן או צמר אחר שלח לו אלא ודאי דליכא למטעי דאין לך צמר סתם אלא של אילים :

ואינו מטמא בנגעי' אלא צמר וששן • במשנה ג' פרק י"א דמס' נגע' תנן דבבבדי צבועי' אינם מטמאי' בנגעי' • ואגי תרי כללוא לא דמיין להדדי כדאיתא בירושלמי דכלאי' בין לבני' בין צבועי' והכי כמי בבדי כהני' לבני' וצבועי' : אין הכהני' לובשי' וכו' כתב הר"ב דבבבדי כהני' וכו' ור"ל כהני' הדיופוי' ולהכי נקט בחר הכי אבנע דלא בבבדי כ"ג איכא נמי מעיל אפוד ומ"ש ב"ב בענין קולעת שני עיין ת"ש בריש פרק י"ד דנגעים בס"ד :

אס

אם רוב מן הגמלי מותר. פירש הר"ב שהצמר נחבטל ברוב וילפינן בפ"ק דחולין דף י"א מאחרי רבים להטות דכל האסורים בטלים ברובא דליתא קמן. ובמילוי דבש. מין במינו. אפילו מדרבנן אין לריך יותר.

א פ"י
ב פ"י
ג פ"י
ד פ"י
ה פ"י
ו פ"י
ז פ"י
ח פ"י
ט פ"י
י פ"י
יא פ"י
יב פ"י
יג פ"י
יד פ"י
טו פ"י
טז פ"י
יז פ"י
יח פ"י
יט פ"י
כ פ"י

כדתנן במשנה ה' ריש פרק ו' דחולין. ובתר שמה אולין במין במינו. ואפילו אית לה שם לווי. כדאיתא בפרק בתרא דעכו"ם:

ב השיריים והכלך. כתב הר"ב מיניס של הרמב"ם וסיים הרמב"ם וידמו כאלו הם למד ופשתים מפני שהאחד מהמינים ההם חלק כמו הפשתן והשני יש בו יבשות והוא שיעור כמו הצמר ע"כ ומ"ש הר"ב בפירושו בלך הוא לשון הרמב"ם בחבורו ובר"פ כמה מדליקין כתב לשון אחר. ומה שכתב וכן הקבוצים וכו' שהכל מכירין בו. אינו מוסב על והאידנא אלא בא לומר

דהקבוצים שרי לעולם שהכל מכירין בו. ומדע דהא חנן לעיל הפשתן והקבוצים שטרפן זה עם זה. דרוב קבוצים מבטל למיעוט פשתן ש"מ שהיו מכירין בקבוצים. ואולי דכלפי שכתב הרא"ש ז"ל סוף פרק ט' דנדה הביאו בטור וורה דעה סימן רנ"ח שאמר לקבוצים עם פשתן באשכנז לפי שלא היה מאוי וכו'. כתב הר"ב דהאידנא ר"ל בימיו מזוי והכל מכירין בו שרי. והרי הר"ב ז"ל היה שנת ר"ן וזה זמן רב אחר הרא"ש ז"ל שזמה שכתב הרא"ש בענין שנת השמטה בפרק קמח דעכו"ם מבוחר שעשה חבורו בשנת ע"ג. **הבריים** והכספות. כתב הר"ב דמונחים על גבי מטה אפילו עשר מצעות וכו'. ירושלמי. ופירש הר"ש ז"ל מטה של חבלים [שנשקע] תחתיו ולדי הכר עולים עליו אבל [נשרים] של עץ קשה ואינו נשקע ע"כ: **ובלבר** שלא יהא בשרו נוגע בהם' דאז חייסין שמה תכרך וכו'. כמ"ש הר"ב בפירושו משנה ד': **אין** עראי לכלאים. כתב הר"ב דלבישת עראי לבישת וסיים הר"ש ז"ל וצריש התכל' מייקתי לה ומשמע דאירי בטלית קטנה אף על פי שאין הגדול יונא בה עראי: **לגנב** את המכס. וכתב הר"ש ובמכס שאין לו קצבה איירי או במוכס העומד מאליו דאי בסת' מוכס בלא כלאי' אסור דדינא דמלכותא דינא. ע"כ. כמ"ש הר"ב בפירושו לריש פרק הגזול בתרא. וכן במשנה ד' פרק ג' דנדרים. ומ"ש הר"ב ז"ל ופ"ג אהידך סתמא לקמן מתניין ה'. וכן הר"ש ז"ל והרמב"ם לא פירש דפליגי. וכן בחבורו פסק לתרוויכו. וכתב בכסף משנה שנתאם שפעמו משום דהכא שאני לכיון שהוא לובש ממש הרי עבר על לא תלבש שעטנז אבל מוכרי כסות ותופרי כסות שאי' לובש' ממש אלא מעלי'. עליה מותר אם אינו מתכוין. והאריך לישב הגמרא דסוף הגזול בתרא ואינו ח"ו לנו כפי כונת החבור אלא ליישב המשניות ופירושו: **ב מטפחות** הספג. פירש הר"ב שמגנב וכו'. לשון ספוג שמקנחים בו דסוף פרק כ"א דשבת. רבי אלעזר אוסר כתב הר"ב והלכה כרבי אלעזר. וכ"כ הרמב"ם בפירושו ובחבורו פרק' מהלכות כלאי' ומסקינה כ"ח שכן

שטרפן שערבן: מותר. לערב עומקן פשתן לפי שצמר רחלי נחבטל ברוב של גמלים: וכן פשתן וקבוצים. שנתערבו והרוב מן הקבוצים מותר להביא צמר ולערב עמהם: **ב** השיריי והכלך. מיניס של משי כן והכלך גדל בכרמי הים ומבניתו כתבנית הזהב והוא רך ביותר

החלים שטרפן זה בזה. אסרו בן הרחלים מותר. **ואסרו** בן הרחלים אסור. **מחצה למחצה אסור.** וכן הפשתן והקבוצים שטרפן זה בזה: **ב** השיריים והכלך. אין בהם משום כלאים. אבל אסורים מפני מראית העין. הבריים והבכתות אין בהם משום כלאים. ובלבר שלא יהיה בשרו נוגע בהן. אין עראי לכלאים. ולא ילבש כלאים. אפילו על גבי עשרה. אפי' לגנוב את המכס: **ג** מטפחות הידים מטפחות הספרים. מטפחות הספג. אין בהם משום כלאים. **ד** אלעזר אוסר ומטפחית

גבי אצטנא אז הן מותרין כשאין בשרו נוגע) בהם אבל אם הם רכי' או מלאי' או אפילו רקי' ומונחי' על גבי מטה אפילו עשר מצעות זו על גבי זו וכלאי' תחתיה' אסור לישן עליהם לפי שנכספי' וכרכי' על בשרו: אין עראי לכלאי'. דלבישת עראי לבישת היא: אפילו על גבי עשרה. ואף ע"פ שאינו נוגע מן הכלאי'. ואפילו לגנוב בהם את המכס. ראיתי לקצת מרבתי שפירשו כגון במקו' שהיודי' פורעו' מכס ולובש כלאי' כדי שלא יכירו שהוא יהודי'. ולי נראה לגנוב את המכס לפי שאין אדם נותן מכס מבגדי' שהוא לובש וסתם משנה זו [סברה] דבר שאין מתכוין אסור ופלגא אלידך סתמא דתמן מוכרי כסות מוכרי' דכרכן: **ג** מטפחות הידי' שמגנבי' בהם כשנוטלי' את הידי': מטפחות הספרי'. שנותני' על גבי ספר חורף: ומטפחות ספג' שמגנב בהם כל גופו לאחר שרפן: **ד** אלעזר אוסר. מטפחות ידי' לפי שפעמי' ממש' בה ידי' ומטפחות ספרי' פעמי' שמשית בחיקו ומתחת' ומטפחות הספג' פעמי' שרואה את רבו ומתעטף בה והלכה כרבי אלעזר: מטפחות

רל"ז

ומטמאת הסדרו המגלמו בני אדם וצורסי עליה מטמאת כדו שלא יתלכלכו בגדיה אסורי משו כלאי דבהא מודה תנא קמא לפי שיש לכן בית ראש ולנשים אותו דרך מלבוש והכי מוכח בירושלמי ד תכריכי המת . שהמת נקבר בהם

אין בהם משום כלאי דמתב (תהלים פ"ח) במתו חפשי כיון שמת אדם נעשה חפשי מן המצות ומרדעת חמור . הוא קשה יותר מכרי וכסתות הלכך אפי' בשרו נוגע לא חיישינן שמה תכרך נמא על בשרו ודוקא כשהכלאי נכדרי ונראי' בה אבל בגד שאבד בו כלאי לא יעשו מרדעת לחמור דחיישי' שמה יקח ממנו טלאי לבגדו הוואיל ואין הכלאי נכרי' : ה מוכרי כסות מוכרי' כדרךן . לנכשי' בגדי כלאי להרא' ולקונה מדת ארכו ורחשו ובלבד שלא יתכונו להסתתף ואף ע"ג דאס' מהכיון איכא איסורא דאורוי' כי לא מתכוון שרי לכתחלה וכן הלכה : והאנועי' . המחמירים על עצמן : מפטילין במקל . נותני' המקל על כתפיה' והכלאי מוכחי' בקצהו ואין כתפיה' נוגעו' בכלאי' : תופרין כדרךן . מניחין הכלאי' על הצרכי' ועל השוי' : שהן תופרי' : ז הברסין והברדסין שניהם עשויין מלמר ומכסי' בה את המטות אלא שאלו דקין ואלו עבין : דולמטיקיון . בתי שוקים קאלי' ציס בלשו . מנעל הפגיון . מנעל שעושות מפסולת הצמר . עד שיבדוק . שמא יש פשתן מעורב בהן . : הבאים מחוף הים וממדינת הים : מחוף הים שהוא במדינת הים : שחוקתו מן הקנבוס : משנה זו נשנית בראשונה בזמן שלא היה הפשתן מצוי בכל מקום אבל בזמן הזה שהפשתן מצוי בכל מקו' כול' צריכי' בדוקה הלכך הלוקח בגדי' חפרי' מן העכו"ם בזמן הזה לא ילבש עד שיבדוק יפה : ומנעול של זרב' . מנעלי' של עור ומחופי' בפני' בלבדי' או בצמר עז ומגיעות עד הירך כעין אותם שקורין צבורוק' יש בלשו ובערבי' כו"ש ולפי שעשויין לחמם הרגל קרוי' של זרב' לשון יורבו נמתו (איוב ז') : אין זה משום כלאי' . אין חוששי' שמה פשת' מעורב בהם : ה שוע טווי ונוו . שוע סרוק במסרק ושוע חלק : איש חלק מתרגמינן גבר שטיע : נוו . שזור דהיינו צ' חוטין שזורין יחד ועקר כלאי' מן המורה שיהיה הצמר סרוק וטווי ושזור לבדו . וכן הפשתן סרוק וטווי ושזור לבדו ואחר כך יהיו ארוגי' יחדו או מחוברי' יחד בשתיכיפות דהו' כארוב ומשום הכי איצטרך קרא למשרי כלאי' בצינת לפי שחופי' תכלת שזורים

ומטמאת הספרים יאסודות משום כלאי' : ד תכריכי המת . זומרדעת של חמור . אין בהם משום כלאים . לא יתין המרדעת על כתפו אפי' להוציא עליה זבל : ה מוכרי כסות מוכרין כדרךן . ובלבד שלא יתכונו בחמה . מפני החמה . ובגשמים . מפני הגשמים . והצנועים . מפשילין במקל : (לאחוריהם כך איתא בשבת ובפסחים) ז תופרי כסות תופרין כדרךן . ובלבד שלא יתכונו בחמה . מפני החמה . ובגשמים . מפני הגשמי' . והצנועים . תופרים בארץ : ח הברסין והברדסין והדלמטיקיון ומנעלו' הפיגין . לא (ירוש' יב"ט) ילבש בהן עד שיבדוק יר' יוסי אומ' הבאים מחוף הים . וממדינת הים : אינן צריכין בדוקה . מפני שחוקתן בקנבוס . ומנעל של זרדי . (ירוש' זרב') אין בו משום כלאים : ה אין אסור משום כלאים . אלא טווי וארוגי' שגא' (דברי' כ"ב) לא תלבש שעמני דכר שהוא שוע . טווי ונוו רבי

פסקו בירושלמי : ד תכריכי המת . כתב הר"ב כיון שמת אדם נעשה חפשי מן המצות ומסיים הרמב"ם ואין חייבים החיים לנהוג בהם איסור ולא שום מצוה ממצות הכתוב כגון ציצית ותפילין ומזוזות ודומה לאלו : לא יתן המרדעת על כתפו . כתב רב"מ וטעמא משו

דלא שרינן מפני שהוא קשה אלא בהלכה שהוא מדרבנן אבל לא בהלכה שהוא מדאורייתא : ה ובלבד שלא יתכונו פירש הר"ב ואע"ג כו' הסיים הר"ש ופליגי אסתמא דלעיל . ע"כ . היינו מושגה צ' ז ומנעל של זרב' . פירש הר"ב מחופי' מבפני' בלבדי' וכו' ואין חוששין שמה פשתן מעורב בהם ולא ידענו טעמא מאי דאין חוששין ולמה לאמר שעושי המנעל הוא יהיו נזהרי' למנוע אפילו חוט של פשתן אחד והר"ש מפרש בהפך שזבנפי' עושי' פשתן ואין לחוששין שמה יש ביניה' צמר . וגם לזה צריך טעם . והרמב"ם בצבורו כתב מנעל שהוא כלאי' ואין לו עקב ומומי' לפי שעור הרגל קשה הוא ואינו נהנה כשאר עור הרגל ומכרס כסף משנה דורב כלומר בימות החמה לנכשי' אותו ויש בו פשתן ולפעמי' משימי' בו ג' כ צמר כדו ללבוש בימות הקור וכתב דמ"ט אין לו עקב לאו דוקא דהא עור העקב היא הקשה שבעור הרגל אלא לדורתו של המנעל . הוא כך הוא . אבל בפירושו צ' לטור יורה דעה סימן ש"א כתב ושמה י"ל דכל שיש לו עקב כיון דמחוי' כמלבוש אף על פי שאין הרגל נהנה ממנו אסור . ומ"ט הר"ב מחופי' בלבדי' . עיין במשנה דלקמן ואי לא מסתפונא חמינא איה' שיש דילוג תיבה אחת בלשון הרמב"ם ושכנ"ל ואין לו אלא עקב ולפי זה יהיה מסכי' עם מ"ט בפירושו : שהוא דמות מנעל שנותני' תחת כף הרגל להלך בה על היציעות ובכחות ע"כ . וכן הוא בארצות ישמעאל כאשר שמעתי גם צימי חרפי ראיתי באשכנז אין מולדתי שהוקנים בימות החמה הלכו . כך במנעל שאין לו אלא עור מחסם ולמעלה על האצבעות וכן קלס מצדדיו ומאחוריו ושאר כל כף הרגל אין עליו כלום ולפי זה מה שכתב [לפי שעור הרגל כו' פי'] כל תחתית הרגל : ח אלא . טווי וארוג שנאמר לא תלבש שעמני דכר שהוא שוע טווי ונוו . קימה דפתח בטווי וארוג . נכיים

אס' פעי' א
כס' פעי' ב
גס' פעי' ג
דס' פעי' ד
הס' פעי' ה
והס' פעי' ו
זס' פעי' ז
חס' פעי' ח
טס' פעי' ט
י"ס פעי' י
יאס' פעי' יא
יבס' פעי' יב
יגס' פעי' יג
ידס' פעי' יד
יהס' פעי' יה
יוס' פעי' יו
יאס' פעי' יא
יבס' פעי' יב
יגס' פעי' יג
ידס' פעי' יד

וכו' בשוע טווי וכו' וכתו' דפ"ק דיבמות דף ה' הקשה הר"י הלכן לר"מ שפירש כפי' קראשון שכתב הר"ב דלשנא דמתני' משמע דלריב היינו נוו דכתנן שנאמ' וכו' ותר"ת דע"כ לאו למדרש כל שעטנו קאמי מדלא קאמר לא על שוע וטווי וארוג

מ"ט ס"ח
כ"ט ט"ז
ד"ה ט"ז
ה"ה ט"ז
ו"ה ט"ז
ז"ה ט"ז
ח"ה ט"ז
ט"ה ט"ז
י"ה ט"ז
יא"ה ט"ז
יב"ה ט"ז
יג"ה ט"ז
יד"ה ט"ז
טו"ה ט"ז
טז"ה ט"ז
יז"ה ט"ז
יח"ה ט"ז
יט"ה ט"ז
כ"ה ט"ז
כ"א ט"ז
כ"ב ט"ז
כ"ג ט"ז
כ"ד ט"ז
כ"ה ט"ז
כ"ו ט"ז
כ"ז ט"ז
כ"ח ט"ז
כ"ט ט"ז

רבי שמעון בן אלעזר אמר גליון מלויה הוא את אביו שבשמים עליו י"ט לברים אסורים מפני שהם שיעי' פיו של צמר בשל פשתן אסור מפני שהם תוזרין בארץ רבי יוסי אומ' משיחות של ארגמן אסורות מפני שהיא מולל' עד שלא קישר' לא יקשור סרט של צמר בשל פשתן לחנו' בו את מתנויאע"פי שהרצועה באמצע' וי" אותות הגרדין ואותות הכובסים אסורות משום כלאים ואתות תכופה אחת אינה חבור' ואין בה משום כלאים והשומטה בשבת פטור עשה שני ראשיה לצד אחד חבור' ויש בה משום כלאים והשומטה בשבת

דלפי' השני לית ליה פרכא איכא למיפריך דלמא לי קרא דנוו לאריגה מיחדו נפקא דדרשינן מיניה סתי תכיפות דהכי משמע כמו שכתב בפרוש הראשון וכל שכן ארוג והתו' דיבמות הקשו ג' כ"ד ש' שוע וטווי דהוי כל אחד לבדו ונוו קאי אמר ופשתן יחד ועוד הקשו מכא הסוגיא דפ' האשה (כה דף ס"א ע"ב) ולפירוש הרמב"ם קשה דפ' שוע מחליק פני הבגד הוה הכי מלאכות שלא כסדרן ובחבורו פסק בספ"ק בהפך מת"ס בפירושו ויעי' ס"ס כ"מ: רשב"א אומר נלוו לפי' הראשון של הר"ב שהוא פי' ר"ת בתו' דפרק האשה בזמ' נדה דף ס"א ע"ב מביאים סמ בתו' ראי' דנוו שזור כדקא זר הכא נוו נלוו ומלוי הוא לאביו שבשמים אנטור"ש הוא בלעז לשון עקש ופלתל' ע"כ ונלוו ל' עקש כמו אל יליון מעיניך הרא"ש ובלוי' הוא את אביו שבשמים ל' הרמב"ם צוטה מן האמת ומרחיק רחמי הקב"ה ממנו לעברו מניח צות הקב"ה בדבר שחין בו תאוה שתרביחו וזה עון גדול: מ משיחות פירוש הר"ב יתירים וחבלים עיין מ"ט במשנה ח' פ"ג דסוכה: אף על פי שהרצועה באמצע כתב הר"ב שהרי מעשי' בכל יום והרא"ש כתב דק שרי פפי ע"ש במסכת נדה פרק האשה: והשומטה בשבת פטור כתב הר"ב ולא הוי כקורע על מנת לתפור דחייב כדתנן

שזור' הם דכתי' פתיל תכל' טווי ושזור וכן חוטי לבן וכשמחבר' יחד בשתי תכופו' הוו כלאי' גמורי' דאורייתא והא דתנן הכא אין אסור משום כלאי' לא טווי וארוג שנאמ' (דבר' כ"ב) לא תלבש שעטנו לאו למדרש אריג משעטנו דאריג מיחדו נפקא דדרשינן מינה דאף סתי תכיפות

הוי חבור ולא תיימי שעטנו אל' משום טווי וראיתי לאחד מרבותינו שפי' שוע טווי האמר לבד והפשתים לבד וכוו כלות' ואמ"כ נוו דהיינו שניה ארוג' יחד והכי מתישב לישא דמתני' שפיר טפי והכי משמע בירושלמי ופירושו' הרבה מלאכי לריבתי בפירוש שוע טווי וכוו ונלוו וית ליה פרכא לבר מהאי דלית ליה פרכא: נלוו ומלוי עקש ומעקש דרבי אביו שבשמים עליו לשון אל יליון מעיניך (פשלי ג') כן כלבדים צמר טרוף בלא טווי ואריגה ועי' ממונו בגד ואם טרוף צמר

ופשתים יחד ועשה מהן בגד אסורי' מדרבנן דדוקא מן התורה הוא מצריך שלשתן שוע טווי וכוו אל' מדרבנן בחד מיניהו כפי' או שוע או טווי או נוו והנך כיון שהם שוען אסורי' מדבריהם: פיו של צמר בשל פשתן האורג' אחר שמשלימו' הבגד רבי' לעשות על שפתו (ג') וד' חוטי' עכ' כדי שיקחי' הבגד והוא קרוי פיו ואם הבגד של פשתן אסור לעשות פיו של צמר: מפני שחוזרין לארוג יקרוי וחבלי' של צמר לבוע לארוג משיחות של ארגמן לחבור על גבי חלוק של פשתן: מפני שהוא מולל עד שלא קושר שדרכן לחבר במליה החגור של צמר עם החלוק של פשתן קודם שיקשר בה מתנו: לא יקשור סרט של צמר בשל פשתן של עשה אדם חגורות של צמר וחגורות של פשתן ויקשרם זה בזה: אע"פ שהרצועה באמצע' כגון רצועה של עור שמשחות של פשתן בראשה אחד ומשיחות של צמר בראשה האחר וכשהוא חוגר בה קושר שני ראשי' של צמר ושל פשתן זה בזה דאי לאו הכי פשיטא דטרי שהרי מעשי' בכל יום דבגדים של צמר משימים תפזיה עורות טלאים שהם תפורי' בפשתן: ואותות הגרדי' דרך האורג' והכובסי' לרשו' הם הבעלי' על הבגד במעשה רוק' כדי שלא יתלפט של אחד בשל חבורו ואם הבגד של צמר וחיות של פשתן או איכא אסור משו' כלאי': תכיפה ח' תכיפה אחת שכתב המחט בבגד פעם אחת בלבד אינה חבור' לטומאה ולטהר' ואם נטמא אחד מהם לא נטמא חבורו ואם הוה על אחד מהם לא הוה על חבורו: והשומטה בשבת על מנת לחזור ולתפור פטור ולא הוי כקורע ע"מ לתפור סתי תפירות דחייב: עשה שני ראשיה לצד א' ונלוו וקענור כל החוט וקענור המחט פעם שנית ונמלאו שני ראשיה לצד א'

נקשר

אשר לא ידע לא רשע שני ראשי החוט יחד אינו מתקיי : עד
 שישלש שיכנים ויוציאו יחד ויכניס שלשה פעמים ואין
 הלכה כר"י : השקופה מצטרפין לכלאים אם חתיכת
 בגד צמר מחוברת לשק וחתיכת בגד כשתים מחוברת
 לקופה וחברן יחד בשתי
 חתיכות מצטרפות אף על פי שהן
 מחוברות לשני כלים ולא
 אמרין האי לחודיה קאי והאי
 לפודיה קאי ואינן חבור וה"ה
 אם מחוברים לשאר כלים דהוי
 דינן כמו שקופה :

כדתנן במשנה ב' פ"ז דשבת : השק והקופה מ"ש הר"ב
 וחברן יחד בשתי חתיכות : ז"ל הר"ש ומכאן החתיכות זו בזו
 ב' חתיכות : והקופה שהוא ג"כ דרך ללבוש עיין
 בס"פ כ"ד דכלים ודלא כההיא דמשנה ה' פקדו דמקואות :

מסכת שביעית

כתב הראב"ם וסידר אחר כלאים שביעית והיה

נכון להיות מסכת ערלה אחר כלאים שכך סידרם בתורה לולי שראה שהערלה אינה מן המצוות שאדם מוכרח לעשותה שכל זמן שלא נטע לא יתחייב בערלה והשביעית היא מן המצוות שאדם מוכרח לעשותה ועוד שהש"ס יש בה סדר מיוחד מן התורה ולפיכך הקדים לדבר בשמטה ע"כ :

פרק א ערב

ולקמן ילפינן כו' במשנה ד' : עד הפגרת . כתב הר"ב ובשדה לבן כו' עד הפסס כדברי ר"ש רפ"ב וכחצו הסוססו' בפרק קמח דמועד קטן דעשרת יומי מדברי בית שמאי דלעולם בית שמאי לחומרא לבד אומן דבעדות ומ"ש הר"ב דרבן גמליאל וב"ד נמנו וכו' . ומותר למרוש עד ר"ה משום דסברי כרבי ישמעאל דלקמן דמסיק לקראי לדשא אחריתא וס"ל דאיסור ערב שביעית הלכת' בזמן שביית המקד' קיים הרמב"ם והר"ש גמ' פ"ק דמועד קטן ועיין פ"ב משנה ב' מ"ש ס"ס ד' : וקרובין דברי אלו וכו' כיון דמלתייהו דבית הלל מפורש על כרחך לפרושי מלתייהו דבית שמאי פ"ה הכי וכ"כ המוספות פ"ק דמועד קטן דף ג' ועיין מ"ש רפ"ג דפאה : ב שר שדה אילנות לבית כהאי עיין במשנה ה' : אם ראוין לעשות כו' . אף על פי שאינן עושין כדמוכח לקמן דמשער בתאנים לשון הר"ש ועיין לקמן בפירוש הר"ב משנה ג' ומ"ש במשנה ד' בס"ד :

האורה ומלאנו במקרא ג' גפנים (ההלים פ') וארזה כל עוברי דרך : ג אילן סרק . בירושלמי פריך כיון דאין פרי הרי נראה במתקן שדהו לצורך שביעית . ומשני דעד זמן זה מעבה הקובות וכביאן הר"ש בריש פירקין : רואין אומן כאלו הם תאנים פירש הר"ב ולמה שערן בתאנים על שפירותיהם גסים ועוסה הדגה

בשבת חייב . רבי יהודה אומר עד שישלש . השק והקופה מצטרפין לכלאים

נשלטה מסכת כלאים

מסכת שביעית

פרק א עד אימתי חורשין בשדה האילן ערב שביעית

בית שמאי אומרים כל זמן שהוא יפה לפרי . ובית הלל אומרים עד העצרת וקרובין דברי אלו . להיות כדברי אלו : ב איהו שדה האילן . כל שלשה אילנות לבית סאה אם ראוין לעשות ככר דבילה של ששים מנה באיטלקי חורשים כל בית סאה בשבילן . פחות מכאן אין חורשין להן אלא מלא האורה וסלו . חוצה לו : ג אחד אילן סרק ואחד אילן מאכל . רואין אותן כאלו הם תאנים . אם ראוים לעשות ככר דבילה של ששים מנה באיטלקי חורשים כל בית סאה בשבילן . פחות מכאן אין חורשים להם אלא לצרכן : ד הורה אחד

מסכת שביעית

פרק א עד אימתי חורשין בשדה האילן

לקמן מפרש אי זהו שדה אילן : ערב שביעית . שדרך להוסיף משנה ששית על השביעי באיסור עבודת הארץ ולקמן ילפינן לה מקראי : כל זמן שהיא יפה לפרי כלומר שהרישה יפה לפרי הוי מתקן הקרקע לצורך הפרי של ששית ולא לצורך שביעית . עד העצרת . דעד העצרת יפה לפרי ותו לא . מן הפגרת ואילך נראה כמתקן לצורך שביעית ובשדה לבן שאין בו אילן עד הפסס . ומשנה זו היא משנה ראשונה ואינה הלכה דרבן גמליאל ובית דין נמנו על שני פירקי הללו שהם פסח בשדה לבן ועצרת בשדה אילן והתירו

ומותר למרוש עד ראש השנה של שביעית : ב לבית סאה קרקע שהוא חמשים אמה על חמשים אמה : ככר דבלה דאטלקי במנה עשוין במעלה כעין ככר לחם קרוי ככר דבלה דאטלקי במנה של איטליאה של יון ולפי שהיה כך בימי משה משעריבו והמנה תאה דיגרי' והדיגרי' שם מעו' ומשקל כל מעה י"ו שעור' דיגנו' : פחו' מכלאן ומכר של ששי' מנה אין חורשי' כל בית סאה לא תחת האילן לבד וחוצה לו כמלא אורה וסלו המלקט תאני' קרוי אורה כמו גודר בתמרי' ובזר בענבי' : וסלו . הסל שנותן בו מה שהוא לוקט ושאר השדה חסוב שדה הלבן ואין חורשין אותה אלא עד הפסס : ג אחד אילן סרק שאינו עושה פירות ונטוין שלשה לבית סאה : אם ראוין לעשות רואין כל אילן ואילן בשני עצמו אם אילן של תאנה כיוצא בו היה עושה ככר דבלה ולמה שערן בתאנה על שפירותיהם גסין ועושה ירדפה : לצרכן . מלא אורה וסלו חוצה לו : ד עד

פירוש לפירוש דאית ביה תרתי לטיבותא שטויה גפנים וגם עושה דרנה פירות וק

א סס פטי' ז
 ב מק' נ
 ג חיי' פ"ב חס'
 ד סס' יונבל ס"א
 ה סס' סלכה ב
 ו סס' הולכה ר
 ז סס' הלכה ב
 ח סס' פלגס ז

תוספת יום טוב שביעית פרק א

ר"ע מברטנורא

מפורש בירושלמי דאלו אחרוג גם ואינו עושה הרבה וכו' וכן
עושים הרבה ואין פירותיהם גסים: ד' ע"ד שיהיו משלשה ועד
חמשה כחב הר"ב כלומר דיון ש' אמרנו היינו מב' וכו' דא"י
איכא ט' ולא יותר ויש בהן א' שאינו עושה ככר אין חורשין לכל

ד' ע"ד שיהיו מב' ועד ט' יכלו דיון שאמרנו היינו מב' ועד ט'
אבל אם היו עשרה או יותר אעפ"י שאין עושין חורשין: שנאמר
בחרי' ובקלי' תשבו' אר"ש קאי דתנן אין חורשין להן אלא לזרבי'.
ומנין שאין חורשין כל הבית סאה שא"כ בחרי' ובקלי' תשבות ואם
אינו ע"יין לשנת בראשית שכבר

א' עושי' שכבר רב' וב' אין עושין או שנו' עושין
וא' אינו עושי' אין חורשין לה' אלא לצרכי' ע"ד
שיהיו מב' ועד ט' היו עשר' מעשר' ולמעלה
בין עושין בין שאינן עושין חורשין כל בית
סאה בשבילן שנא' (שמות ל' ד') בחרי' ובקציר
תשבות אין צ"ל חרי' וקצי' של שביעי' אלא
חריש של ערב שביעי' שהו' נכנ' בשביעית.
וקצי' של שביעי' שהו' יוצא למוצאי שביעי'.
ר' ישמעאל אומר מה חרי' רשו' אף קציר רשו'
ה' יוצא קציר העימר' שזה מנוה' ה' של ששה
אילנות של שלשה אנשים הרי אלו
מצטרפין וחורשין כל בית סאה בשבילן
וכמה יהא ביניהם רבן גמליאל אומר כדי
שיהא הבקר עובר בכליו. ו' ע"ד נטיעות
מפוזרות בדרך בית סאה חורשין כל בית
סאה בשבילן ע"ד ראש השנה. היו עשויות
(כ"א שור') שורו' ומוקפו' עמר' אין חורשין להם
אלא לצרכי' ו' הנטיעות והדלועים
מצטרפין לתוך בית סאה רבן שמעון בן
גמליאל אומר כל עשרה דלועים לבית
סאה חורשין כל בית סאה ע"ד ראש
השנה:

אחד אלא צורכו וכ"כ הר"ש
בהדיא ותימה דאם נשאר
שמה ואי נמי שלשה שכל אחד
עושה ככר למה לא יחרוש כל
בית סאה בשבילם כמו אם
אין בבית סאה אלא שלשה בלבד'
והרמב"ם מפרש אלא אם כן כולן
עושות פרי ויתקצן מפירותיהם
ככר של ששים מנה וזה לשון
בבבב"ר פ"ג מהלכות שמטה היו
משלשה עד תשעה. ור"און
לעשות ששים מנה חורשין כל
בית סאה בשבילן ואף על פי
שיש בהם מי שאינו ראוי לעשות
ע"כ. והשיג עליו הרשב"ד מן
הירושלמי שהביאו הר"ש ואמר
שמוכח דכל אחד צריך שיעשה
פרי לפי תשבו' ונ"ל שזה היה
דעת הרמב"ם בפירושו בכלן
והכ"מ מיישב דעת הרמב"ם
בבבב"ר לפי הירושלמי:
ה' וחורשין כל בית סאה
בשבילן: לשון
הר"ש י"מ עד העזרת אכל
בירושלמי קאמר בהדיא עד
ר"ה עכ"ל. ומנאמי בפרק לא
יחפור (דף כ"ו ס"ג) דרש"י
פירש כהני י"מ. ולפיכך אני אומר דאף הירושלמי מפרש
למתניתין הכי שהיא משנה ראשונה. והא דקאמר בירושלמי
בהדיא עד ר"ה היינו לאחר תקנת ר"ג וב"ד: וכמה יהא
בזיכה. קאי נמי אדלעיל מתניתין ב' וכן כתיב בהדיא בפ"ג
מהלכות שמטה להרמב"ם: ו' נטיעות עיין במשנה ח':
ע"ד ר"ה לשון הר"ש הלכה למטה מסיני דמסקה התורה על
מומין שאם (לא) יחרוש להם מטיבשות דאין כהה יפה
כזקנות: ובמקפוד עטרה. או מוקסות קמנו וכ"כ בכסף
משנה לפירוש הר"ש שהוא פירוש הר"ב. וגם הרמב"ם
והראב"ד כתבו או כ' אלא שמפרשים עטרה בענין אחר:
ו' והדלועים כתב הר"ב בדלעת יונית דוקא קמיירי
כו' עיין ת"ש בזה לקמן:
רשב"ג אומר כר' כתב הר"ב והלכה כרשב"ג וכ"כ
הרמב"ם בפירושו אכל כתב דרשב"ג דוקא
בדלעת יונית קאמר ואם כן אספר דת"ק לא פליג וכן
ראיתי בירושלמי מי שרצה לפרש דתנא קמא תיורי
בדלעת יונית ומסיק דדוקא רשב"ג כך מייירי ומכל מקו'
הרמב"ם בבבב"ר פ"ג מה"ש העתיק לדברי ת"ק בלבד ונפירושו הר"ש משמע דמסק

וכמה יהא ביניהם בין אילן: כחלל בקר וכליו. אמר בקר
עם העול והיינו ד' אמות אבל פחות מכן למעקר קיימי ואין
חורשין בשבילן: ו' נטיעות ילדות ולקנות קרי אילן והכא
קמ"ל דאף ע"ג דלש אילנות לבית סאה קרוי שדה אילן
וחורשין כל בית סאה בשבילן בנטיעות ילדות אין חורשין
עד שיהיו עשרה שורות: שנטעות במקום אחד כחומה ואין
תפוזרות: אין חורשין אלא לזרכן ומשום דכשתפוזרות נראה
כחורש לזורך האילן: אבל היכא דקיימו במקום אחד נראה
כמתקן את הארץ לזורך שביעית ולא לזורך האילנות: שורה י'
מרגום חומה שורה: עטרה. גדר סביב: ו' הנטיעות
והדלועים מצטרפין לבית סאה בדלעת יונית דוקא איירי
במתניתין שהיא גדולה כאילן ולא בשאר דלועין. וזריך שיהיו
הנטיעות רבות על הדלועים כגון שהיו הנטיעות ששה
והדלועים ארבעה מצטרפין לעשרה וחורשין כל בית סאה
בשבילן: רשב"ג אומר אפילו היו כל העשרה דלועין חורשין כל
בית סאה בשבילן לפי שכן בנטיעות והלכה

ע"ד
וכמה יהא ביניהם בין אילן: כחלל בקר וכליו. אמר בקר
עם העול והיינו ד' אמות אבל פחות מכן למעקר קיימי ואין
חורשין בשבילן: ו' נטיעות ילדות ולקנות קרי אילן והכא
קמ"ל דאף ע"ג דלש אילנות לבית סאה קרוי שדה אילן
וחורשין כל בית סאה בשבילן בנטיעות ילדות אין חורשין
עד שיהיו עשרה שורות: שנטעות במקום אחד כחומה ואין
תפוזרות: אין חורשין אלא לזרכן ומשום דכשתפוזרות נראה
כחורש לזורך האילן: אבל היכא דקיימו במקום אחד נראה
כמתקן את הארץ לזורך שביעית ולא לזורך האילנות: שורה י'
מרגום חומה שורה: עטרה. גדר סביב: ו' הנטיעות
והדלועים מצטרפין לבית סאה בדלעת יונית דוקא איירי
במתניתין שהיא גדולה כאילן ולא בשאר דלועין. וזריך שיהיו
הנטיעות רבות על הדלועים כגון שהיו הנטיעות ששה
והדלועים ארבעה מצטרפין לעשרה וחורשין כל בית סאה
בשבילן: רשב"ג אומר אפילו היו כל העשרה דלועין חורשין כל
בית סאה בשבילן לפי שכן בנטיעות והלכה

רשב"ג

משמע דמסק

והלכה כרובן שמעון בן גמליאל: ח עד שיחולו עד שיאלו לחולין בשנה הרביעית על ידי פדיון ואם לא פדלן בשנה הרביעית עד שיעשו חולין מאליהן בשנה החמישית: נטיעה כשמה: בת שנתה קרויה נטיעה ותול לא פ"א כשזה כל זמן שזני אדם קוראים לה נטיעה ואין קוראים לה אילן והלכה כרבי עקיבא: שנגמס: שנחמד: חליפין: גדולים לשון גזעו מחליף: כנטיעה: בין לענין חרישה בין לענין ערלה והלכה כר' שמעון:

ח עד אימתי נקראו נטיות רבי אליעזר בן עזריה אומר עד שיחולו רבי יהושע אומר בת שבעה שנים רבי עקיבא אומר "נטיעה בשמה" אילן שנגמס והוציא חריפין מטפח ולמטה כנטיעה מטפח ולמעלה כאילן דבריר' שמעון:

פרק ב עד אימתי חרישין בשדה הלבן ערב שביעית עד שתכל' הליחה כל זמן שבני אדם חורשי' ליטע במקשאות ובמדלעות א"ר שמעון נחת תורת כל אחד ואחד בידו "אלא בשדה הלבן עד הפסח ובשדה האילן עד עצרת: **ב** "מזבלין ומעדרין במקשאות ובמדלעות" עד ראש השנה * וכן

פרק ב עד אימתי: שדה הלבן: שדה של תבואה וקטנית שאין בו אילן: הליחה: לחלוטית הקרקע מתחת הגשמים: מקשאות ומדלעות: קשואים ודלועים אבל משם ואילך מחזי כמתקן שדה לנורך שביעית: נפת תורת כל אחד בידו: זה אומר כלתה ליחה בתוך שלי וזה אומר לא כלתה ליחה בתוך שלי: אלא בשדה לבן: שעתיד לזרע' אחר

החרישה וצריך שתהא רוב ליחה קיימת אין חורשים אלא עד הפסח: ושדה אילן: שהיא נטועה כיר אין צריך שתהא רוב ליחה קיימת שאין חורשין אותה אלא כדי שירדו הגשמים בעומק הקרקע הלכך חורשים בה עד עצרת וכל המשניות הללו דחויים הן כדאמרין לעיל בפ"ק שר"ג וביב דיונו נמנו על שני פרקי' הללו שהם פסח ועצרת ובטלוס ומותר לחרו' עד ר"ה של שביעית: ב מזבלין' מכניסין להם זבל: מעדרים' חופרים בעקרי האילנות שכל דבר שהוא לנורך פירות של ששית מותר בתוספת שביעית ודבר שאינו אלא לנורך הקון האילן אסור אלא אם כן הוא דבר שאפילו בשביעית עומה אין אסורו אלא מדברי סופרים ובתוס' שביעי' לא גזור:

רשב"ג מוקי לכולה מתניתין בדלעת וינית ואין נראה לי כן מן הירושלמי ע"ש ועיין במשנה ז' פ"ח דערוזין: **ח** רבי עקיבא אומר כו' אילן שנגמס כו' דברי רבי שמעון * ופסק הר"ב כפרווייהו וכ"כ הרמב"ם ונתן טעם מפני שיש בתוספתא

דברי' מסכימים עם דבריהם וככסף משנה תמה על מה שפסק ר"ש וסבר דהתוספתא שזכר היינו מאי דאמר בירושלמי רבי שמעון ור' מאיר אמרו דבר אחד וכו' ע"ש ולא זכר הכ"מ טעם במ"ש הלכ' כרבי עקיבא אולי משום דהלכה כרבי עקיבא מחברו: מטפח ולמטה כנטיעה כו' לשון הרמב"ם אם כרתו אותו עד שלא נשתייר מזנו על פני הארץ אלא פחות טפה יהיה הצומח בו כנטיעות ואם הוא יותר מטפח יהיה הצומח בו כאילן עד כאן ומ"ש הר"ב דהלכה כרבי שמעון כתבתי לעיל:

פרק ב בשדה הלבן פירש הר"ב שדה של תבואה וקטנית שאין בו אילן כלומר ואין כאן זבל * וכן כתב הר"ש * וברפ"ג דפ"א כתב עוד טעם אחר לפי שהתבואה כשמתבשלת מתלבנת: כל * זמן שבני אדם וכו' ירושלמי לא סוף דבר בשיש לו מקשה ומדלעת אלא אפילו מאחר שבני אדם עתידין ליטע במקשאות ובמדלעות מותר: במקשאות ובמדלעות * לשון הר"ב קשואים ודלועים לא נתכוון לפירוש המלות * אלא מוסב על ליטע דתנן * לומר שבני אדם נוטעים במקשאות וכו' קשואים וכו' אבל פירש מקשאות מקום זריעת הקשואים ומדלעות מקום זריעת הדלועים כמ"ש הרמב"ם

הלבן: פירש הר"ב שדה של תבואה וקטנית שאין בו אילן כלומר ואין כאן זבל * וכן כתב הר"ש * וברפ"ג דפ"א כתב עוד טעם אחר לפי שהתבואה כשמתבשלת מתלבנת: כל * זמן שבני אדם וכו' ירושלמי לא סוף דבר בשיש לו מקשה ומדלעת אלא אפילו מאחר שבני אדם עתידין ליטע במקשאות ובמדלעות מותר: במקשאות ובמדלעות * לשון הר"ב קשואים ודלועים לא נתכוון לפירוש המלות * אלא מוסב על ליטע דתנן * לומר שבני אדם נוטעים במקשאות וכו' קשואים וכו' אבל פירש מקשאות מקום זריעת הקשואים ומדלעות מקום זריעת הדלועים כמ"ש הרמב"ם

ב מזבלין כתב הרמב"ם בגנות וכ"כ בחבורו מותר לזבל וי"ל דזיבול הוא בשדה על פני הארץ משא"כ הני דפיפא שהם בזיבול עלמו * ולא דמיון להדדי * ועיין משנה ב' וטעמיה דזיבול שרי יותר מעידור עיין לקמן: **מעדרין** לשון הר"ב חופרין בעקרי האילנות וכך כתב הרמב"ם בפירושו קא חזינן דעל כרחין צריכין לפרושי דמתניתין דוק' אינ' ראוי' להקרא אילנות * אבל כדדייקין שסיר בפירושו קא חזינן דעל כרחין צריכין לפרושי דמתניתין דוק' קישואין ודלועין תני לה דבירושלמי והביאו הר"ש איתא בהדיא דה"ה חורשין ואין בין עידור לחרישה כלל לענין זה ואי בכל אילנר מעדרין וא"כ ה"ה חורשין והא תנן בריש פרקין וברפ"ק דאין חורשין בשדה אילן אלא עד העצרת ואין נראה כלל לחלק דהכא * בעיקרי אילנות שרי טפי דמזיבין שבא העצרת א"כ לאו לנורך האילן עושה ועוד דלמאי לא תנן ועודרין באילן * וכך כתב הרמב"ם בחבורו וקטניות ומדלעות * ואין לומר שהעתיק המשנה כדרכו * אבל כוונת הר"ב * אלא לכל אילנות ומחלק בין עידור לחרישה דהא דלא הוה בירושלמי ועוד דכתיב בתם מותר לטקל ולזבל השדות ולעדור המקשאות והמדלעות וזית השלחין עד ר"ה * וכמו שמבאר הא דזיבול בכל השדות הכי נמי הוה ליה לפרש הא דעידור דבכל האילנות * הלכך נראה דאילנות דכתב בפירושו לאו דוקא אלא נקט חפירה כדרך שרביה ליהויה בעיקרי האילנות אבל הכא הוא בעיקרי הקשואים והדלועים * ואי תאמר ותאמי לא שרינן עידור בכל אילנות כמו זיבול בכל השדות וברי תרויהו בשביעית עומה דברי סופרים כמו שפסק הרמב"ם בריש הלכות שמיטה

ה שם הלכה ז
ב שם הלכה ט
ג שם הלכה י
ד שם הלכה יא
ה שם הלכה יב
ו שם הלכה יג
ז שם הלכה יד
ח שם הלכה טו
ט שם הלכה טז
י שם הלכה יז
יא שם הלכה יח
יב שם הלכה יט
יג שם הלכה כ

שמיטה דחרישה מדברי סופרים וכל דהחמירו בעדור וחרישה
שהיא עבודה בגוף הקרקע אבל להר"ב שכתב שמה שהיא
מדברי סופרים בחוספת שביעית לא גזור לר"ד לומר

דסבורא ליה כמ"ש הר"ש דחרישה מדאורייתא ודוקא
בקישואים ולדועים דהוה עדור
ומרישה עד ראש השנה לנורך
פירות הוא דהתירו וכ"כ הר"ב
ללורך פירות התירו ומ"ס
נמי לרובין לפרט דברי הר"ב
במאי דכח' לשון הרמב"ם בעקרי
האילנות דהיינו כפי דרך
המפירה ולעולם חגן בקשואים
ולדועים דוקא דהתירו שהרי
הוא עלמא כח' דמסוס פירות
התירו ובר"מ ק' מפרט דבאילן
אין לר"ד חרישה לפירות אלא עד
העצרת. וכתב עוד הר"ש
דמעדרין לשון וכל ההרים אשר
במעדר יעדרון (ישעיהו)
ועיין משנה ב' פרק ב' דפ"ה
וכו' וידע דנגעניס שרי עדור
אפילו בשביעית כו"ס הרמב"ם

בבית השלחין. מיבלין מפרקין מאבקין
מעשנין עד ראש השנה רבי שמעון או' אף
בוטל הוא את העלה מן האשכול בשביעי'
ג' מסקל' עד ראש השנה מקרבין מן מורדין
מפסל' עד ראש השנה ר' יהושע אומר
בזירודה וכפיסולה של חמישית כך של
ששית רבי שמעון אומר כל זמן שאני רשאי
בעבודת האילן רשאי אני בפסולו : ד

בבית השלחין. מיבלין מפרקין מאבקין
מעשנין עד ראש השנה רבי שמעון או' אף
בוטל הוא את העלה מן האשכול בשביעי'
ג' מסקל' עד ראש השנה מקרבין מן מורדין
מפסל' עד ראש השנה ר' יהושע אומר
בזירודה וכפיסולה של חמישית כך של
ששית רבי שמעון אומר כל זמן שאני רשאי
בעבודת האילן רשאי אני בפסולו : ד

בבית השלחין. מיבלין מפרקין מאבקין
מעשנין עד ראש השנה רבי שמעון או' אף
בוטל הוא את העלה מן האשכול בשביעי'
ג' מסקל' עד ראש השנה מקרבין מן מורדין
מפסל' עד ראש השנה ר' יהושע אומר
בזירודה וכפיסולה של חמישית כך של
ששית רבי שמעון אומר כל זמן שאני רשאי
בעבודת האילן רשאי אני בפסולו : ד

בבית השלחין. מיבלין מפרקין מאבקין
מעשנין עד ראש השנה רבי שמעון או' אף
בוטל הוא את העלה מן האשכול בשביעי'
ג' מסקל' עד ראש השנה מקרבין מן מורדין
מפסל' עד ראש השנה ר' יהושע אומר
בזירודה וכפיסולה של חמישית כך של
ששית רבי שמעון אומר כל זמן שאני רשאי
בעבודת האילן רשאי אני בפסולו : ד

בית השלחין. מיבלין מפרקין מאבקין
מעשנין עד ראש השנה רבי שמעון או' אף
בוטל הוא את העלה מן האשכול בשביעי'
ג' מסקל' עד ראש השנה מקרבין מן מורדין
מפסל' עד ראש השנה ר' יהושע אומר
בזירודה וכפיסולה של חמישית כך של
ששית רבי שמעון אומר כל זמן שאני רשאי
בעבודת האילן רשאי אני בפסולו : ד

בבית השלחין. מיבלין מפרקין מאבקין
מעשנין עד ראש השנה רבי שמעון או' אף
בוטל הוא את העלה מן האשכול בשביעי'
ג' מסקל' עד ראש השנה מקרבין מן מורדין
מפסל' עד ראש השנה ר' יהושע אומר
בזירודה וכפיסולה של חמישית כך של
ששית רבי שמעון אומר כל זמן שאני רשאי
בעבודת האילן רשאי אני בפסולו : ד

בבית השלחין. מיבלין מפרקין מאבקין
מעשנין עד ראש השנה רבי שמעון או' אף
בוטל הוא את העלה מן האשכול בשביעי'
ג' מסקל' עד ראש השנה מקרבין מן מורדין
מפסל' עד ראש השנה ר' יהושע אומר
בזירודה וכפיסולה של חמישית כך של
ששית רבי שמעון אומר כל זמן שאני רשאי
בעבודת האילן רשאי אני בפסולו : ד

בבית השלחין. מיבלין מפרקין מאבקין
מעשנין עד ראש השנה רבי שמעון או' אף
בוטל הוא את העלה מן האשכול בשביעי'
ג' מסקל' עד ראש השנה מקרבין מן מורדין
מפסל' עד ראש השנה ר' יהושע אומר
בזירודה וכפיסולה של חמישית כך של
ששית רבי שמעון אומר כל זמן שאני רשאי
בעבודת האילן רשאי אני בפסולו : ד

בבית השלחין. מיבלין מפרקין מאבקין
מעשנין עד ראש השנה רבי שמעון או' אף
בוטל הוא את העלה מן האשכול בשביעי'
ג' מסקל' עד ראש השנה מקרבין מן מורדין
מפסל' עד ראש השנה ר' יהושע אומר
בזירודה וכפיסולה של חמישית כך של
ששית רבי שמעון אומר כל זמן שאני רשאי
בעבודת האילן רשאי אני בפסולו : ד

בבית השלחין. מיבלין מפרקין מאבקין
מעשנין עד ראש השנה רבי שמעון או' אף
בוטל הוא את העלה מן האשכול בשביעי'
ג' מסקל' עד ראש השנה מקרבין מן מורדין
מפסל' עד ראש השנה ר' יהושע אומר
בזירודה וכפיסולה של חמישית כך של
ששית רבי שמעון אומר כל זמן שאני רשאי
בעבודת האילן רשאי אני בפסולו : ד

בבית השלחין. מיבלין מפרקין מאבקין
מעשנין עד ראש השנה רבי שמעון או' אף
בוטל הוא את העלה מן האשכול בשביעי'
ג' מסקל' עד ראש השנה מקרבין מן מורדין
מפסל' עד ראש השנה ר' יהושע אומר
בזירודה וכפיסולה של חמישית כך של
ששית רבי שמעון אומר כל זמן שאני רשאי
בעבודת האילן רשאי אני בפסולו : ד

א"ת"פ"א"ה"ה'
 חמשה עשר
 ח"ה"ו"ח"ה'
 חמשה עשר
 ח"ה"ו"ח"ה'
 חמשה עשר
 ח"ה"ו"ח"ה'
 חמשה עשר
 ח"ה"ו"ח"ה'
 חמשה עשר
 ח"ה"ו"ח"ה'
 חמשה עשר
 ח"ה"ו"ח"ה'
 חמשה עשר
 ח"ה"ו"ח"ה'

ודוחן ופריגין וסומשמין שהרישו לפני ראש השנה כונסים אותן בשביעית חלמוד לומר (ויקרא ב"ה) ואספת את תבואת בשביעי וכול ארבעי טלא שהרישו ח"ל (ע"ב) שש שני תורע ואספת טהא זורעי וטסה אוספי ולא טסה זורעים ושבעה

שביעית אין מתעשרין כלל ויש להן קדושת שביעית אף על גב דבאילן אזלי בתר חנטה ובירק בתר לקיטה ובתבואה וייתים בתר שליש כלומר כשיצאו שליש בשולחן נתחייבו במעשרות מ"מ באורז ודוחן ומרגין וסומשמין דאין לוקטי אות' כא' ואין מזיא' שליש בשול' כאחד אין

בשביעית ואם לאו אמרוין בשביעית ומתעשרין לשנה הבאה : ה רבי שמעון שזורי אומר "פול המצרי שורעו לזרע בתחלה כיוצא בהן רבי שמעון אומר אפונין הגמלונין כיוצא בהן רבי אליעזר אומר אפונין הגמלונין משתרמלו לפני ראש השנה : ט"ז הכצלים הכריסים ופול המצרי שמנע מהם מים שלשים יום לפני ראש השנה מתעשרין לשעבר ומותרים בשביעית ואם לאו אמורים בשביעית ומתעשרין לשנה הבאה ושל בעל שמנע מהם מים שתי עונות דברי רבי מאיר וחכמים אימרים שלש : י"ה הדלועין שקיימין לזרע אם הקשו לפני ראש השנה ונפסלו מאוכל אדם מותר לקיימן בשביעית ואם לאו אסור לקיימן בשביעית התמרות שלהם אסורות בשביעית וזמריצין בעפר לבן דברי ר"ש רבי אליעזר בן יעקב אומר 'ממרסין באורז בשביעית רבי שמעון אומר אבל אין

אוספים ואינה אלא חסמכתא דהא מעשרותיהם של אלו מדרבנן כמ"ס ללשונא של רש"י ז"ל :

ה. האפונין הגמלוני' כיוצא בהם וסכתב בה"ב במשנה דלעיל דבש: אהת מערשת כל השדה ר"ל כל מה שזרעו אחד טיהיה שדה או ערובה דהא במשנה' ב' פרק ג' דכלא' מפרש דאפוני' הגמלוניס מין ירקואין זורעים ממנו שדה ועיין מ"ס ט"ס :

משתרמלו לטון הר"ס כלומר אימתי הס כיוצא בהם בותן שתרמלו לפני ראש השנה : ט ושול בעל בגמרא ריש מסכת מ"ק ליטנא דמיתבוחא דנתיב (שיגיה ט"ב) כי יבעל בחור בתולה ומתרגמין ארי כמה דמיתבב עלם עם בתולתא ימיתבבון בגווין בניך :

י אה הקשו פי' הר"ב נתיבשו בו' ומפרש צירושלמי כינא הוא בודק ר"י בר חנינא אומר עוקצו אם מקאצה אסור ואם לאו מותר פירש עוקן דלעת במהטו אם מתאחה הנקב עדיין לח הוא ואסור ואם אין מתאחה מותר הר"ס : התמרות שלה אסורות בשביעית כלומר אם רות כספיתו שביעית דפ"ט ג"ל ועכשיו מלחתי צירוש שהכרתי סכתב וז"ל התמרות הנך כו' ולא היה נך נראה תורת אוכל עליו אף לאחר שהקשה ואסורות מפני תרואת העין עכ"ל : וז"ל דכ"ס לפירוש הב' סכתב הר"ב שהם בעין לולבי גפני' דנראה תורת אוכל עליו וכו' :

ומרביצין בעפר לבן כתב הר"ב כלומר משקין דרפ"ק דמ"ק כתב הר"ב דש"י אפילו בבית הבטל ולאותו הפי' כתבו התוספות דף ו' ע"ב דבבית השלמי שריד השקאה נקט במשנה דריש מ"ק משקין וגבי בית הבטל קרוי הרצלה אע"ג דמייורי גמי בהשקאה נמורה :

אבל להרמב"ם הכא בשדה שיש בה אילנות זמריצין פירוש מן רס סי' מ"ס וכו' כלום השקאה מועטת דומיא דמוסכין ראיין לאילן דבת"ק פ"ק הש"ה ב' ומ"ס הר"ב שכן הלכה : משום דאיהא צירושלמי דר"ש דשטתיהו דרבנן דראב"י דמשנה ג' פ"ק דמ"ק וע"ש בכורסין כתב הר"ב כמו נתנו למחרם ביום א' פ"ד משנה ג' וע"ש : רבי שמטון אומר אבל אין מכסחין לשון הר"ב שא"ל מוחסין העליון וכו' : וצירושלמי פריך אדר"ש דמשנה ב' שאמר אף גוחל הוא את העלה מן האשכול ומשני לה דנטילת עליו של אשכול אינו אברויי אילנא אלא אוקמי אילנא כאדם המזלימן הדליקה דאוקמי בעלמא הוא אבל גבי אור אברויי אילנא הוא ואסור כך פירש הר"ס לעיל :

מכסחין : פרק ג

ואין צריך להשקותה ומ"מ לירק צריכ' השקאה מש"ה תקמי שמי' מהם מים שתי עונות זמן השקאהה שרגילין להשקותה קרי עוב' והלכה כחכמי' י' הוקשו 'נתיבשו ועששו קטין : אסור לקיימן בשביעית שכירות שביעית אסור להניחן לזרע התמרות הנך קוד' שיפתח דומה לתמרה וכמורה נקט' ראשו וענתה בו תמרה כפ' לולב הגזול פי' אחר תמרות כעין לולבי גפני' : ומרביצין בעפר לבן כלומר משחי' שדה לבן וכן הלכה שמשקי' שדה לבן ערב שביעית כדי שיצאו ירקות בשביעית ולא עוד לא שמשקי' אותה בשביעית כדי שיצאו ירקות למוצאי שביעית : ממרסין באורז משקין עפר האורז ומטרבין אותו במים כמו נתנו לזרע ביומא : אבל לא מכסחין שאין חותכים העליון של האורז פ"ג גוס לא תמור לא תכסה והלכה כרבי שמעון : פרק ג

אין צריך להשקותה ומ"מ לירק צריכ' השקאה מש"ה תקמי שמי' מהם מים שתי עונות זמן השקאהה שרגילין להשקותה קרי עוב' והלכה כחכמי' י' הוקשו 'נתיבשו ועששו קטין : אסור לקיימן בשביעית שכירות שביעית אסור להניחן לזרע התמרות הנך קוד' שיפתח דומה לתמרה וכמורה נקט' ראשו וענתה בו תמרה כפ' לולב הגזול פי' אחר תמרות כעין לולבי גפני' : ומרביצין בעפר לבן כלומר משחי' שדה לבן וכן הלכה שמשקי' שדה לבן ערב שביעית כדי שיצאו ירקות בשביעית ולא עוד לא שמשקי' אותה בשביעית כדי שיצאו ירקות למוצאי שביעית : ממרסין באורז משקין עפר האורז ומטרבין אותו במים כמו נתנו לזרע ביומא : אבל לא מכסחין שאין חותכים העליון של האורז פ"ג גוס לא תמור לא תכסה והלכה כרבי שמעון : פרק ג

פרק ג מ' ימתי מוציאם וזלים לאשפות דרך עובדי אדמה לכנוס הזבל

למקום אחד בשדה ועושה שם אשפה גדולה עד שהוא מסורו בשדה וזבלה : משפסקו עובדי עבירה : לעבוד את הארץ

בשנה השביעית וקודם שיפסקו עובדי עבירה אסור שלא יאמרו מעובדי עבירה הוא ולזבל שדה הוא מוציא ויש שפרים שכתוב בהם עובדי עבודה והוא הוא : משייבש התקן . משייבש יבש הזבל שנותן מתיקה לסירות : משייבש : כשמחיל להתיבש מתעבה ונעשה קשים וקרובים דבריהם להיות שנים ובירושלמי מפרש משייבש המתקן סדקין שבקעה כשהמטר יורד מתמלאים מים ואינם התיבשים אלא לאחר זמן ונקראים מתוק על שם מתקן לו רגבי נחל (איוב כ"א) . ב משפלות . קופות שמוציא בהם זבלים שכל משפל מחזיק לתך שהוא משאוי של חמור והלתך חצי כור ט"ו סאין : מוסיפין על המשפלות כותן באשפה אחת משפלים כמו שהוא

רוצה ואין מוסיפין על האשפות לעשות יותר משלש אשפות בבית סאה שלא יראה כמזבל את השדה : רבי שמעון אומר אף על האשפות . מוסיפין כיון שיש צבור גדול במקום אחד לא מחוי כמזבל ואין הלכה כרבי שמעון : ג יתר מחאי . משייבש (אשפות) מותר והיינו דרבי שמעון דרישא והשתא אתא לי' שמועין דשרי רבי שמעון אפי' אין עשרה משפלות וזבלד שלא יהיה בה פחות משלשה דר"ע פי שיש מעט זבל באשפה וסד"א דמודי רבי שמעון דאם מוסיף האשפות נראה כמזבל קמ"לן דלא מחוי כמזבל כואיל ואינו מסורו עד שיעמיק ג' שיעמיק מקו האשפה או יבניה משאר הקרקע ג' טעמי שיהי' כיכר דלכנוס הזבל לתקו' א' הוא עושה ולא לזבל את השדה : עושה אדם את זבלו א"ר אות' ג' אשפית של שגסים משפלות יכול לעשות אותה אשפה אחת ולהזיק עליה כמו שירכ' דלא תיחא כי היכי דחסור יותר משנה אשפות לבית סאה הכי נמי אסור יותר השעור שלשה אשפות במקום אחד : רבי מאיר אומר . בירובלי' מ' כח דביותר מכשיעור זבלד אסור רבי מאיר אבל כפשיעור השתא בשלשה הקוחות מותר במקום אחד לא כ' שאין הלכה כרבי מאיר : ה' ה' לו דבר מועט . שאין לו להוציא בפעם אחד כשיעור המכורש לעיל מוניה איתו מעט ומוסיף עליו והילך : רבי אליעזר בן שזריה אומר שח"ל לא יכיה לו זבל יותר וז' אה' כמזבל שדה עד שיוציא עשר משפלות כאחת או עד

פרק ג מ' שיפסקו

הוא וכו' . ירושלמי מעקה אפי' משפסקו עובדי עבודה היא אסור מפני מראית העין שלא יהיו אומרים לתוך שדה בית

השלחין שלו הוא מוציא . (שאף) משפסקו עובדי עבודה בשדה הכעל רגילים להוציאם לבי' השלחין . כך מצאתי בפירו' שהזכרתי) יודעים הם בני עירו אפי' לו בית השלחין אם אין לו . אמר רבי יוחי הדא אמרה לא חשו לעוברין וסבין מפני מראית העין : משייבש המתקן . לשון הר"ב משייבש יבש הזבל שנותן מתיקה לפירות כלומר הזבל נקרא מתוק ע"ש שנותן וכו' וכן יורה לשון הר"ש . ובין קודם שייבש ובין לאחר שייבש לעולם נקרא מתוק . וטעמא דשרי' תא' משום דמשייבש אין מזבלים הארץ לעבודה ויכר שהוא צוברו לאוצר ולא לזבל . ועיין בפרוש הר"ב משנה' פרק ט' שמפרש בענין אחר :

ב עד כמה מזבלים . אמתניתין דלעיל קאי למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה . וכ"כ הר"ש . עד שלש כו' . ועיין במשנה דלקמן :

ג יתר מכן מחזיב' כך היא גרסת המשנה ונוכחא אחרת יתר מכן מותר . וזו גירסת נכונה . וגם גירסת מחזיב' יש להרש כן דמחזיב' הוא מלשון מחזיב' שהם רגלי הקנקן ויש קנקנים שיש להם הרבה רגלים . עכ"ל כ' מרפ"ב . וימכן שכתבשה הגירסא מלישנא דמתניתין ו' פחות מכן מר"ב . וגירסת הר"ב נראה ג' כ' שהיא מותר : עד שיעמיק כלשה . צפ"ק דמ"ק דף ד' ע"ב . פריך והלא כשמעמיק נראה כעודר ומשני רבי זירא ור' אבהו בר ממל חד אמר כגון שהעמיק קודם לכן וחד אחר זבלו מוכיח עליו . וכתבו התיובת דליכא למיחש להא דמאן דחוי החפירה לא נ"ל שז"ל הא' חזי ליה לזבל שצמטירה : או עד שיגביה כו' . עיין לקמן בד"ה או עד שיתן כו' : היה לו דבר מועט . לשון הר"ב שאין לו להוציא בפעם אחת כשיעור . והוא פהרון שני דבירושלמי כשהיה לו דבר מועט בתוך ביתו ערב שביעית והוא מתקש לוצי' או בתוך שדה שביעית הרי זה מוסיף עליו . והולך משפסקו עובדי עבודה . וטעמא דסדר דהא דקתני עד כמה מזבלין וכו' היינו דבעי לא שמועין שיעור כמה אשפות לבית סאה וכמה משפלות לאשפה . אבל בתחלה כשמוציא קואודאי דלוי' מוציא עשרה משפלות בפעם

עובדי עבירה . כתב הר"ב שלא יאמרו מעובדי עבירה משפסקו עובדי עבודה בשדה הכעל רגילים להוציאם לבי' השלחין . כך מצאתי בפירו' שהזכרתי) יודעים הם בני עירו אפי' לו בית השלחין אם אין לו . אמר רבי יוחי הדא אמרה לא חשו לעוברין וסבין מפני מראית העין :

משייבש המתקן . לשון הר"ב משייבש יבש הזבל שנותן מתיקה לפירות כלומר הזבל נקרא מתוק ע"ש שנותן וכו' וכן יורה לשון הר"ש . ובין קודם שייבש ובין לאחר שייבש לעולם נקרא מתוק . וטעמא דשרי' תא' משום דמשייבש אין מזבלים הארץ לעבודה ויכר שהוא צוברו לאוצר ולא לזבל . ועיין בפרוש הר"ב משנה' פרק ט' שמפרש בענין אחר :

ב עד כמה מזבלים . אמתניתין דלעיל קאי למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה . וכ"כ הר"ש . עד שלש כו' . ועיין במשנה דלקמן :

ג יתר מכן מחזיב' כך היא גרסת המשנה ונוכחא אחרת יתר מכן מותר . וזו גירסת נכונה . וגם גירסת מחזיב' יש להרש כן דמחזיב' הוא מלשון מחזיב' שהם רגלי הקנקן ויש קנקנים שיש להם הרבה רגלים . עכ"ל כ' מרפ"ב . וימכן שכתבשה הגירסא מלישנא דמתניתין ו' פחות מכן מר"ב . וגירסת הר"ב נראה ג' כ' שהיא מותר : עד שיעמיק כלשה . צפ"ק דמ"ק דף ד' ע"ב . פריך והלא כשמעמיק נראה כעודר ומשני רבי זירא ור' אבהו בר ממל חד אמר כגון שהעמיק קודם לכן וחד אחר זבלו מוכיח עליו . וכתבו התיובת דליכא למיחש להא דמאן דחוי החפירה לא נ"ל שז"ל הא' חזי ליה לזבל שצמטירה : או עד שיגביה כו' . עיין לקמן בד"ה או עד שיתן כו' : היה לו דבר מועט . לשון הר"ב שאין לו להוציא בפעם אחת כשיעור . והוא פהרון שני דבירושלמי כשהיה לו דבר מועט בתוך ביתו ערב שביעית והוא מתקש לוצי' או בתוך שדה שביעית הרי זה מוסיף עליו . והולך משפסקו עובדי עבודה . וטעמא דסדר דהא דקתני עד כמה מזבלין וכו' היינו דבעי לא שמועין שיעור כמה אשפות לבית סאה וכמה משפלות לאשפה . אבל בתחלה כשמוציא קואודאי דלוי' מוציא עשרה משפלות בפעם

אבן ט"ו פ"ג
ס"ט
ד ס"ט הלכה ב
ח ט"ק ז' ס"ט
ה הלכה ב
ו ס"ט הלכה ב

א אי"ת פ"ב פ"א
ב פ"ב פ"ב פ"ב
ג פ"ב פ"ב פ"ב
ד פ"ב פ"ב פ"ב

בפעם אחת אלא בזה אחר זה דהא כל משפלה בו משאוי חמור
וקאמר הסתא ת"ק דאפילו אין לו בביטו שיעור כזה אפי' הכי
רשאי להוציא אותו מעט שיש לו ויוסיף עליו כשיהיה לו
מעט מעט עד שיהיו עשרה משפלות לאשפה לשלשה
אשפות לבית סאה ולא אכפת
לן במה שאין לו כל כך בביטו
להוציא מיד בזה אחר זה דהא
אפי' כיש לו בביטו אינו מוציא
כאחד אלא כשרוצה לעשות
כשיעור המפורש אפילו אין לו
עכשיו כשיעור רשאי להוציא
מעט מעט ובירושלמי פריך
וליוחס מפני מראית העין ומשני
שלו ומגריפו מוכיחין עליו
שהוא עושה אשפה.
א' עד שיתן על הסלע ר'
אלעזר בן עזריה אמר
וכוא הדון לחממים דלעיל וכן
עסק הרמב"ם בספק ר'
ובדברי כסף משנה שם דכנותן
על הסלע צעי שיגביה שלשה

עד שיעמיק ג' או יגביה שלשה - שינון שאותו מקום מסוגה
משאר השדה לא מחוי כמובל וכן אם נתנו על הסלע שאינו
ראוי לזריעה: ד המדייר שדהו: לשון דיר של בהמות
שאין לו מקום פנוי להעמיד בהמותיו אלא שם ואינו מתכוין
לזבל שדהו בעינין זה ודעתו
להכניס הזבל לאשפות אחר כך.
סהר כמו סחר - הוקף של
מחיצה סביב האין עוקר שלשה
רוחות כשנתמלאה הסהר וזבל
עוקר מן הסהר שלשה רוחות
והוקפו לגד אחר של אמצעית
ומדייר שם כמו כן בית סאתי
ועושה אשפות בתוך שדהו
שלשה אשפות לבית סאה
כדאמרן: נמצא מדייר בית
ארבעת סאים סאתים מלד זה
של מחיצה אמצעית וסאתים
מלד אחר ואשמועינן מתניתין
דשרי לדייר בית ד' סאין קודם
שעשה מחנה אשפות אבל טפי
לא ש"א יאמרו לדייר שדהו
מתכוין: מפני מראית העין שאל יבא נראה כמתכוין
לזבל שדהו אם עושה את כלה סחר: כדרך המזבלין שלשה
אשפות לכל בית סאה ואין להכניס כרש"ג: ד' מתלבז מקום
בתוך שדהו שחוצבין ממנו אבנים לבנין אם היה מוכסה עפר
ולא היה נראה אין פותחין אותו בתחלה בשביעית שהרואה
אומר לתקן שדהו הוא עושה כדי לזרוע בתוכו ולא להוציא
האבנים לבנין: עד שיהא בו שלש מורביות שיהיו נגלים
ונראים מאותו מחצב קודם שביעית שלש שורות של אבנים
שכל שורה מהם שלש אמות אורך ושלש אמות רוחב ברום
שלש אמות שנמצאו שם ט' אבנים שכל אבן הוא אמה על
אמה ברום ג' וכן בכל שורה ושורה כרי עשרים ושבעה
אבנים לשלש שורות ובהכי ניכר שלצורך אבנים לבנין הוא
מוציאם ולא לתקן שדהו: ר' של

עד שיעמיק שלשה או עד שיגביה
שלשה או עד שיתן על הסלע: ד' המדייר
את שדהו עושה סהר לבית סאתים עוקר
שלש רוחות ומניח את האמצעית נמצא
מדייר בית ארבעת סאין רבן שמעון בן
גמליאל אומר בית שמנת סאין היתה כל
שדהו בית ארבעת סאין משייר ממנה
מקצת מפני מראית העין ומוציא מן
הסהר ונותן לתוך שדהו בדרך המזבלין:
ד' לאיפתה אדם מחצב בתחלה לתוך
שדהו עד שיהיו בו שלש מורביות שהם
שלש על שלשי על רום שלש שייעורן
עשרים ושבע אבנים: ׀ גדר

ונראה שהוא טעות סופר:

ד סחר לשון הר"ב כמו סחר ותי"ת כה"א מתחלף
שניהם ממוצא הגרון דוגמא לבית השלחין
דמתניתין ב' פירק דלעיל:

נמצא מדייר בית ארבע סאין מה שכתב הר"ב
בדבור עוקר וכו' ועושה אשפות בו היינו
לאחר שדייר בית ארבע סאין כדמסיק הכא ואשמועינן
מתניתין וכו' וטעמא דעושה אשפות מפורש בהר"ם
תדמקשה בירושלמי אמתניתין ב' פירק ד' שדה שדוירה לא
תזרע במוצאי שביעית ש"מ דאסור לדייר ומשני מתניתין
הרוצה להעמיד לאן בתוך שדהו ופי' הר"ם דלכאמדה
בעלמא עושה הסהר ולאחר כך מאסף כל הזבל ועושה
אשפות וכו' ולפי זה היינו סיפא דמתניתין ומוציא מן
הסהר וכו' דדוקא ככה"ג שרינן לעשות סהר וכן פירש

הראב"ד בהשגתו פירק ב' אבל הרמב"ם מפרש דסיפא דמוציא לא קאי ארישא אלא ענין צפני עצמו לאשמועינן דכמו שמוציא
זבל מחצרו כדרך המזבלין הכי נמי רשאי להוציא מן הסהר ובעושה סהר בתוך שדהו רשאי להכניס הזבל בו ומפרש לדייריה
דלקמדהיינו מוצלה ממש בלא העמדת האין אלא דנקט ליש"א לדייר האין כן נראה מדבריו בחבור פירק א' ועל פי הדברי'
האלו תבין דבריו שבפירוש המשנה: רבי שמעון בן גמליאל אומר בית שמנת סאין הר"ם הביא עלה ירושלמי תניא רשב"א אומר
אם רצה תוקע יתד בארץ ועושה ארבעה סהרות מד' רוחותיה של ח' סאין ועל פי זה כתב ורבן שמעון בן גמליאל שרי עד ח'
סאין סובב דהא דרשב"א היינו הא דרבי שמעון בן גמליאל אבל הרמב"ם מפרש שרשב"ג מתיר לעשות סהר מכלל מלדי
הסהר הראשון ויהיה בית ח' סאין מן מהסהר הראשון סובב הא דרשב"א לאו היינו דרשב"ג ושלש מהליקות בדבר:
ובוציא מן הסהר פירשטין בדבור נמצא מדייר כו': ד' שלש מורביות שהם שלש על שלש ברום ג' פי' הר"ב
ט' אבנים שכל אבן היא אמה על אמה ברום ג' אמות ומסי' הר"ם לפי שהאבנים ארוכות קורין לכן מורביות מלשון
מורביות של תאנה דפרק ב' דתמיד מורביות של ערבה דפרק לולב וערבה ונראה ששרש השם רבה והוא צא במקום הה"א
והמ"ם נוספת כדרך השם הנגזר מן העלל ועיין ספ"ג דאהלות:

ר' הרי

ן של משאוי שנים שנים בכל אחת מהן משאוי שני בני אדם: הרי אלו ינטלו כלן ואפי' הקטנות שבהן ולא מחזי כמסנה הגדר לעשות מקומו שדה: פחות מאין מחלף ואינו נוטלו כלו אלא גומז ומניח מן הסלע בארץ טפה כדי שלא יהא ראוי לזריעה: כ"ד א' האידל לא יפתח מחלף והאי דבוממו: מה שהוא רוצה וטול חלא מחזי כמתקן שדה כיון דלאר דידיה הוא ואפי' בשלומי לא מחזי כמתקן שדה אם התחיל לטול מערב שביעית: וזעזעתיך המחרשה ואפילו לא זעזעתיך אלא שעתידה לזעזען הוי כאלו זעזעתיך: הרי אלו ינטלו כלן אגב אותם שמים: המסקל שדה שמשלק האבנים מן הסד' לשון סקלו מאכן (ישע' מ"ב): ומניח את התחתונות הנוגעות בארץ דבכהאי גוונא לא מחזי כמתקן שדה: גריד של זרורות גל של אבנים קטנות: אם יש תחתיהן סלע או קש לא מחזי כמתקן כיון דאין המקום ראוי לזריעה: ח' אין בונין מדרגות מעלות ע"ש הגאון שלא יחליפו בירידתן לקחת המי' שנתקבלו בעמק באותן הגומות דנראה כמתקן להסקות בהן שדותיו בשביעית: לא יסמוך בעפר אם בא להיות סוכר מקו' יניח את המים באבני' לא יתן עפר וטיט בין האבני' משום דמחזי טפי שהוא מתכוין להסקות מהן שדותיו: אבל עושה הוא חייץ אבני' שדורות זו על זו כעין גדר בלא עפר וטיט: כל אבן ששניהו אפי' קטנה אם כשהוא בונה הגדר או הבנין יכול לפשוט ידו וליטלה ולבנות בה הרי זו מטבל שהגדר תונחת עליו ולבנות גדרו הוא נוטלה ונח' לתקן שדה לזריעה: ט

ן גדר שישבו עשרה אבנים של משאוי שנים שנים הרי או ינטלו שיעור גדר עשר' טפחים פחות מיבין מחצב ונוממו עד פחו' מהארץ שפח כד"א מתוך שלו אבל מתוך של חברו מה שהוא רוצה יטול כד"א בזמן שלא התחיל בו מערב שביעית אבל אם התחיל בו מערב שביעי' מה שהוא רוצה נוטל: ו' אבנים שזעזעתיך המחרישה או שהיו מכוסות ונתגלו אם יש בהם שתי' של משאוי שנים שנים הרי או ינטלו: המסקל את שדהו נוטל את העליונות ומניח את הנוגעות בארץ וכן גדר של צרורות או גל של אבני' נוטל את העליוני' ומניח את הנוגעות בארץ אם יש תחתיהן סלע או קש הרי או ינטלו: ח' אין בונין מדרגות על פי הגאון ערב שביעי' משפסקו הגשמים מפני שהוא מתקן לשביעית אבל בונה הוא בשביעית משפסקו גשמים מפני שהוא מתקן למוציא שביעית ולא (ג"א יסוד) יסמוך בעפר אבל עושה הוא חייץ כל אבן שהוא יכול לפשוט את ידו וליטלה הרי זו תנטל: ט' אבני כתף באות מכל מקום והקבלן מביא מ"מ ואד' והם אבני כתף כל שאינן יכולה להינטל באחרת יד דבריר מ"מ ר' יוסיא' אבני כתף כשמן כל שהן נטלות שתים שלש על הכתף: י' הכונה גדר בינו ובין רשות הרבים מותר להעמיק עד הסלע מה יעשה בעפר צוברו ברשות הרבי' ומתקנו דבריר יהושע ר' עקיבא אומר בדרך שאין מקלקלין ברשות

ו הרי אלו ינטלו ל' הר"ב ואפי' הקטנות שבהן ומסוים הר"ב דלא גדילות אפי' ואפי' מונחת בארץ ואפי' שלשה נטנו על הכתף מן לקמן דבאות מבל מקום במשנה ט': פחות מכאן והל' הרמב"ם בחבורו' ב' היו פחו' מעשרה

אם סלע
ב אם סלע
ג אם סלע
ד אם סלע
ה אם סלע
ו אם סלע
ז אם סלע
ח אם סלע
ט אם סלע

או שהיו פחות מעשר אבני' או שהיו אבני' קטנות ממשאוי שני ע"כ ומ"ס הר"ב ומניח מן הסלע וכן כתב הר"ש והוי לכו למימר מן הגדר: ז המסקל את שדהו מפני שהו צרי' לאבני' לשון הרמב"ם בחבורו פרק ב' ירושלמי פרוך צפ' דלעיל אלתן ההם במשנה שלישי' מסקלין עד ראש הסנה כו' חזון תנין המסקל נוטל את העליונות ומניח את הנוגעי' בארץ וכן את אמר הכין אמר רבי יונה כאן בחלוש כאן במחובר ומן החומה בעיני שהרמב"ם בפ"ב שהעמיק למשנתנו דהכא ופרק ג' העמיק קולמשי' דפרק דלעיל ולא פירש דא בחלוש וזו במחובר: גדר מלשון שנים שלשה גדרו' בראש אמיר (ישעיה' י"ז) הר"ש: ח לא יסמוך בעפר כ"א יסמוך וכתב הר"ש אם בא להיות סוכן מקום יניח את המים וכו' מלשון נאחו בסנד בקרניו (בראשית כ"ב): חייץ ירושלמי כדכתיב (יחזקאל י"ז) והוא בונה חייץ: ט והקבלן כמה שכתב הר"ב וי"מ וכו' מביא מ"מ כתב הר"ש ואפילו פחותות מאבני כתף ואפי' וכו' והרמב"ם בחבורו כתב ואפילו אבני' גדולות: וכבר הביא עליו הר"ב ד' לשון ירושלמי אפילו פחות מאבני כתף והכ"מ לא הזכיר השגה זו: י מותר להעמיק עד הסלע פתח הר"ב בולא חיישין דלמא

באותן משאוי מתוך שלו דמידע ידיע דלכיון קבשו לכו ולא לתקן את הסד': והקבלן שקבל שדה באריות מביא מ"מ ואפי' פחותה שדה שהוא ארום בה אפי' אבני' קטנות שאין [שדה זו משונה כשלו וי"מ והקבלן שדרכו לבנות בניני' בקבול' שאין בונתו לא לקבץ אבני' מביא מ"מ ואפי' משהיה] של: ר' יוסי אומר כו' והלכה כר' יוסי: ז להעמיק עד הסלע ולא חיישין דלמא ממלך וזרע ליה אדם לזרוע סמוך לר"ה אבל בינו לבין חברו חיישין דלמא ממלך וזרע ליה ויסור: צוברו בה"ר ואח"כ נוגעו משם ומתקן את רה"ר כמו שפיה: פסס שאין מקלקלי' רה"ר בן לא יתקן כלומר לא

דלמא ממלך וזרע ליה שאין דרך בני אדם לזרוע סמוך לר"ה אבל בינו לבין חברו חיישין דלמא ממלך וזרע ליה ויסור: צוברו בה"ר ואח"כ נוגעו משם ומתקן את רה"ר כמו שפיה: פסס מצעיא

למלא ממלך וזרע ליה וכו' וכ"כ הר"ש ונריך לפרט למה ממלך ואינו מעמיק עד הסלע וזרע ליה דאילו על הסלע אין ראוי לזרוע ומיהא ליטע דמתניתין משמע דרבותא דשירותא הוא להעמיק כל כך עד הסלע והר"ש כתב עוד פי' אחר דלא

מבעיא לזבור עכרו לרשות הרבים שהיא אסור אע"פ שיסירו אס"כ שהרי מקלקל הוא לשעה אלא אפי' לתקן אסור כגון אם היו אבנים או עפר מפזרים ברה"ר לא יצטרם במקום אחד לא יסלקם לגמרי מרה"ר והיינו דקאמר כשהו מקלקלן ר"ה

^א ת"י
^ב פי' אפי' אם
שטעה
כ"ו
ג' ת"ק
ג' ת"ק
ג' ת"ק
ד ט"ס
ה ט"ס
ו ט"ס

לזבור עפרו לרה"ר אע"פ שדעתו לסלקו מיד כך לא יתקן לזבור אבנים או עפר המפזרי לרה"ר ולשים אותם לצדי ר"ה לפי שעה לא יסלקם מיד לגמרי מכל ר"ה ויוציא לים או לנהר : מה יעשה בעפר אפי' דר"ע : זבדו בחך שדה כדרך המזבלים : שלשה אשפות לבית סאה : וכן החומר בור שיח ומערה בשאר ימות השנה פליגי דה ר' יהושע ורבי עקיבא לר"י זבדו ברה"ר זבלד שילקטו אחר כך ויתקן רשות הרבים כמו שביה ור"ע אע"פ שדעתו לתקן אסור אלא זבדו ברשותו והלכה כר"ע :

בר"ה רך לא יתקנו * **מה יעשה בעפר** זבדו בתוך שדהו כדרך המזבלין * וכן החופר בור ושוח ומוערה :

פרק ד בראשונה ^{היו} אומרים מלקט אדום וצעים

ואבנים יועשים מתוך שלו כדרך שהוא מלקט מתוך של חברו את הגם הגם * משרבו עוברי עבירה התקינו שיהא זה מלקט מתוך של זה שלא בטובה ואין צריך לומר שיקצץ להם מזונות : **ב** * שדה שנתקצה תורע כמוצאי שביעי * שנטייה או שנדיירה לא תורע כמוצאי שביעית * שדה שנטייה ב"ש אומרים * אין אובלין פירותיה בשביעית * ובית הלל אומרים אובלין בית שמאי אומרים אין אובלין פירות שביעית בטובה * ובית הלל אומרים אובלין בטובה ושלא בטובה * רבי יהודה אומר הלוף הדברים זומקולי ב"ש ומחומרי בית הלל : ^ג חוכרין

פרק ד בתוך דלא עבד אינס לתקונה חברו מסייס הר"ש כדשריין בפרקין דלעיל משנה ו'

שלא בטובה * לשון הר"ב שאין חברו מחזיק לו טובה * עיין בפרק ד' דעכו"ס משנה ג' * ומה שכתבתי שם בס"ד ומ"ש עוד להשתא ודאי לא אפי' למלקט הדקיס וכו' כ"כ הר"ש * משמע דמשרבו עוברי עבירה התקינו שיהא זה מלקט מתוך של זה כו' כדרך שהיה מלקט מתוך שלו דהיינו

פרק ד בראשונה כדרך שהיה מלקט מחבירו את הגם הגם * הכי מפרשא מתניתין בירושלמי בראשונה היו אומרים מלקט אחד מתוך שלו את הגם הגם בדרך שמלקט בשל חברו ביוגסין בין דקין ואע"ג דעניים ועשירים כשמלקטים אותן מתוך השדה מתקן השדה לזרועה כשמלקט הגם כלומר העניים והעשירים ומניח את הדקין תלין דזריך לעניים הוא ולאו לתקון את הקרקע קעביד כדרך דתלין במלקט בשדה חברו בין דקין בין גסין דלא עביד איגס לתקן שדהו חברו ומידע ידוע דלעניים הוא צריך : משרבו עוברי עבירה שיהו מלקטין בשדותיהן בין דקיס בין גסים והוא מרי' בגמים לקטנו : שלא בטובה * שאין חברו מחזיק לו טובה דהשתא ודאי לא אפי' למלקט הדקין כיון שאין חברו מחזיק לו טובה על זה : ואין צריך לומר שיקצץ להם מזונות * שיאמר לו לקוט משדי היום ואחולך מוגמתיך דפשיטא דאסור : **ב** שנתקצה * שנטלו קוניה בשביעית : שנטייה * שנחרשה הטב שכל העולם חורשים פעם אחד והוא חרש שתי פעמים ומתני' איירי בשעת הסכנה שהיתה המלכות אונסים על המס המוטל על הקרקעות והחירו לחרוש בשביעית כדי ליתן המס הקצוב מהתבואה למלך ואם חרש שתי פעמים קטוהו רבנן דחרישה א' הפירו ולא שתי מרושות : או שנדיירה * שעשו ממנה דיר לבהמות ששעה בה סהר כדאמרין בפרקין דלעיל ולא עשה ממנו אשפות אלא הכיחו כדי לזבל בו השדה : לא תורע למוצאי שביעית * דקנסין ליה בהני יומר

דוקא בסין וטעמא דתקנתא דאע"ג דמלקטין שלא בטובה אפי' הואיל והיה מלקט בשל זה וזה בשל זה אי מלקטין הדקין נראה כמתקן ואולי דהיינו דתנן במתניתין כדרך שהוא מלקט מתוך של חברו הגם הגם * משום לאחר התקנה תני כן ומל' הרמב"ם בחבורו פ"א נראה דסובר דגם אחר התקנה מלקטין משל חברו בין גסין בין דקין וטעמא שאסרו בטובה נראה כדי שלא יהא נראה שזה מתקן של חברו וזה של חברו

ב שנטייה אין אובלין פירותיה דחרישה וזרועה החירו כדאיתא בפ' זה נזרר דף כ"ו סוקו וזרעו וכ"כ הרמב"ם פ"א וכתבו החו' וא"ת ומשום ארמונה החירו לחרוש ולזרוע דהיא איסורא דאורייתא וי"ל דמייירי בשביעית בזמן הזה דרבנן * א"ג י"ל דפקוח נפש הוא ששאל להם המלך מס ואין להם מה יפרעו ומתים בספיס המלך והכי איתמר בירו' משום חיי נפש ע"כ ועיין מ"ש בפ' משנה ב' :

שנדיירה עיין מ"ש בפ' דלעיל משנה ד' : אין אובלין פירות שביעית בטובה וכו' * עיין מ"ש בפ"ה דעדיית בס"ד : ג ושאלין

כשמלקטים אותן מתוך השדה מתקן השדה לזרועה כשמלקט הגם כלומר העניים והעשירים ומניח את הדקין תלין דזריך לעניים הוא ולאו לתקון את הקרקע קעביד כדרך דתלין במלקט בשדה חברו בין דקין בין גסין דלא עביד איגס לתקן שדהו חברו ומידע ידוע דלעניים הוא צריך : משרבו עוברי עבירה שיהו מלקטין בשדותיהן בין דקיס בין גסים והוא מרי' בגמים לקטנו : שלא בטובה * שאין חברו מחזיק לו טובה דהשתא ודאי לא אפי' למלקט הדקין כיון שאין חברו מחזיק לו טובה על זה : ואין צריך לומר שיקצץ להם מזונות * שיאמר לו לקוט משדי היום ואחולך מוגמתיך דפשיטא דאסור : **ב** שנתקצה * שנטלו קוניה בשביעית : שנטייה * שנחרשה הטב שכל העולם חורשים פעם אחד והוא חרש שתי פעמים ומתני' איירי בשעת הסכנה שהיתה המלכות אונסים על המס המוטל על הקרקעות והחירו לחרוש בשביעית כדי ליתן המס הקצוב מהתבואה למלך ואם חרש שתי פעמים קטוהו רבנן דחרישה א' הפירו ולא שתי מרושות : או שנדיירה * שעשו ממנה דיר לבהמות ששעה בה סהר כדאמרין בפרקין דלעיל ולא עשה ממנו אשפות אלא הכיחו כדי לזבל בו השדה : לא תורע למוצאי שביעית * דקנסין ליה בהני יומר

מכנוקה : בטובה אסור דאין מחזיקין טובה לבעלים דמאנא אפקיגהו : חלוף הדברים * דב"ש לקולא ואין הלכה כר' יהודה ג חוכרין

מכנוקה : בטובה אסור דאין מחזיקין טובה לבעלים דמאנא אפקיגהו : חלוף הדברים : דב"ש לקולא ואין הלכה כר' יהודה ג חוכרין

ב' חכרין נירין . יוכל ישראל לקבל עליו כדך וכך כורים
 לשנה שנה העכו"ס שחשה בשביעית לזרעה למוצאי שביעית
 זאף על פי שגורס לעכו"ס לחרוש בשביעית . ניריס לשון
 נירו לכס ניר (ירמיה' ד) : ומחזיקים ידי עכו"ס . אם

מצאו מורש יוכל לומר לו ייסר
 כחך וכיוצא בזה : וטאלים
 בשלומן . ואפילו ניוס חגם :
 ד' המדל ב' ימים . כשהימים
 מקורבים זה לזה יוהר מדאי
 נוטל אחד ומניח ב' או נוטל ב'
 ומניח אחד כדי שיגדל ויתעבה .
 מדל לשון שליפה והסרה וי"מ
 לשיין גדול ודלות שמדלדל שדכו
 מן הימים : יגוס גומס ומקנץ
 האילן והמאיר הפרש בחרך ולא
 ישרש לגמרי שלא יראה כעובד
 את האדמה : ומודים בחמליק .
 בגון אם נוטל שלשה ימים זה
 צד זה שמחליק פני הקרקע
 יוקר מדאי אמרו לעבוד קרקע
 הוא מתכוין ואסור : מתוך של
 חברו אף המחליק ישרש . ללא
 עביד איניש שיתקן קרקע חבירו
 יודוע דלעמים הוא מכוין :
 ה' לא יחפה . הביקוע דעפר
 שריו הוא מהקן כדך שהעפר
 נעשה טיט ומשביח האילן :
 באבנים ונזקס . דהוי כמושיב
 שומר שלא ייבש : בחולה שקמה
 שלא נקננה מעולס : מפני שהיא
 עבודה שהיא משוחבת כדך :
 כדרכה אכור . שהיא מתגדלת

ג' חכרין נירין מן העכו"ס בשביעית אבל
 לא מישראל ומחזיקין ידי עכו"ס בשביעית
 אבל לא ידי ישראל ושואלין בשלומן כפני
 דרכי שלום : ד' הכדל בזירותים . ב"ש
 אומרים יגוס וב"ה אומרים "ישרש וכודים
 במחליק עד שיגום . איזה הוא המדל אחד
 או שנים הנחלק ק' שלשה זה בצד זה .
 במהדברים אמורים מחך שלו . אבל
 מתוך של חבירו . אף המחליק ישרש :
 ה' החבקי עביות לא יחרבו בענר . אבל
 מוכה הוא באבנים או בקש . הקוצץ קורות
 שקמה לא יחפהו בענר . אבל מוכה הוא
 באבנים או בקש אין קוצצין בתולה שקמה
 בשביעית מפני שהיא עבודה "רבי יהודה
 אומר כדרכה אסור . אלא או מגביה עשר'
 טכחים או גומס מעל הארץ : ו' הפזוב
 בגפנים והקוצץ קנים . ר' יוסי הגלילי אומר
 ירדוק מוכח . רבי עקיבא אומר "קוצץ
 כדרכי בקרום או במגל ובמגורה ובכל מה
 שירצה אילן שגבשה קושדין אורחו
 בשביעית . לא שיעלה אלא שלא יוסיף :

ז מאיבתו

ומתעבה כדך והוי ענין זמיר נפטים : אלא מבזיה עשרה .
 שאין דרך לעולם לזרקה אלא למטה מעשרה : או גומס מעל
 הארץ . שאין דרך לזרקה אלא כד' יהודה : ו'
 היונב בגמנים . מקטטוונבות הנפטים כדי שיטעה הנוע
 ויגדל ויגבר כמו וכן הקוצץ קנים כדי שיתעבו ויוסף רחן :
 ירחיק טפח . מן הקרקע ושז' לא מיחזי כעבודה : שנפסח .
 כמדק כמו (אבה ג) ייפשהני : לא שיעל . שיהחברו סדקו :
 אלא שלא יוסיף ליסדק : ז מאיבתו

ג' ושואלין בשלומן . עיין בפירוש הר"ב ספ"ה דגיטין :
 ד' המדל פי' הר"ב כדי שיגדל ויתעבה וכן פירש הר"ש .
 ונריך לחלק בין מדל לזירוד ופיסול דכרך ב'
 משנה ג' ללא שריק אלא עד ר"ה ואין טעם יפה לחלק כיון
 דיאמור וכרית' האילן מדאורייתא

א שיה' פס' שיה'
 שמש' ויוכל
 ב' פ' פ' פ'
 ג' פ' פ' פ'
 ד' פ' פ' פ'
 ה' פ' פ' פ'
 ו' פ' פ' פ'
 ז' פ' פ' פ'
 ח' פ' פ' פ'
 ט' פ' פ' פ'
 י' פ' פ' פ'
 י"א פ' פ' פ'
 י"ב פ' פ' פ'
 י"ג פ' פ' פ'
 י"ד פ' פ' פ'
 י"ה פ' פ' פ'
 י"ו פ' פ' פ'
 י"ז פ' פ' פ'
 י"ח פ' פ' פ'
 י"ט פ' פ' פ'
 כ' פ' פ' פ'

בין נכרם בין בשאר אילנות
 כמ"ס הרמב"ם בריש ה' שמיטה
 וכנראה מדברי הר"ב בחשנה
 דלקמן . ומה לי שמומר וכורת
 מקלת מהאילן כדי שיגדל הוא
 לו שכורת אילן אחד כדי שיגדל
 השני . הלכך נראה כפירוש
 הרמב"ם שכתב המדל בזית' הוא
 שיכרתם להיות עליהם לאש וכ"כ
 בחבורו' ואלו שגם הר"ש והר"ב
 סוברים כן אלא דמדל דעלמא
 פירשו דהוא כך וכדלעיל משנה
 ה' ס"ז דפאה . אבל אין הכי נמי
 דצקאן לריך שלא יעשה בשביע'
 שיטעה ויגדל אלא שיכרות לעני'
 וקלת' דלקוק כן בדבריהם
 בסוף רמשה שכבר מתוך של
 חברו כו' ללא ענין איניש שיתקן
 קרקע חבירו וידוע דלעמים הוא
 מכוין שמע מינה דאי לאו דמוכין
 לעמים הוי אסור . ואם בשל
 חברו כך בשל עצמו לא כ"ש .
 ומכל מקום היה להם למרש כן
 ברישא . ועיין עוד במשניות
 דלקמן : עד שגוס ליטנא
 דעד לא יחא . דהא יגוס פחא'
 ממשרש הוא . והרמב"ם נשמר
 מזה בחבורו וכתב לא ישרש כו' אלא קוצץ מעל הארץ וכו' :
 ה' החבקי ע' ב' בית' פירש הרמב"ם לקחת מהם עליים :
 וכך כתב בחבורו ס"ה לענין ביקוע זיתים
 ולענין קוצץ בחולת שקמה ועיין מ"ש לעיל בס"ד :
 שקמה פירש הרמב"ם מין החאנים . ועיין מה שכתבתי
 בריש ב' אים : רבי יהודה אומר כדרכה אסור
 וכו' וכתב הרמב"ם אש' דב' ד' ד' ע"ג . ולת"ק איכא
 למיחר דלית ליה האי שיעורא אלא שיעור אחרינא כגון מהלשה
 ולמעלה חסיר דאיתא ההם בגמרא דבג' מעלי להועס
 והר"ב
 ולי נראה דמשום דסתמא דסוגיא פריך מיניה התם צ"ב :

ו' הרזוב בגפנים וכו' פי' הרמב"ם צדכרי ר"ע כשלא נתכוין לומר וסשוט דכ"ש לת"ק ועיין לעיל משנה ד'
 ירחיק טפח פירש הר"ב מן הקרקע ושז' לא מחזי כעבודה . וכתוב בפ' שהזכרתי וו' ל' אף כי בזיתים (במשנה ד) אליבא
 דכולהו שרי לגוס נראה דשורש הזיתים מעבדים יותר הקדישה משורש גפנים עכ"ל : קררום ומגל' כפתי במשנה
 ד' פרק' דפאה . ומגירה הוא משור רמב"ם :

ת' 18

אבן חיים פה
ס' תוספת יום
ט"ו ע"ד
ר' מ"ע ז' אה
ספ"ט ט"ו ה"ה
ה"ח"י פה פה
פס"ט ז' ונ"ל
ה"טו
ז' נרכות לו
פס"ט ט"ו כ"י
ז"ס ה"ל
ס"ט ט"ו

ז' וכן כיוצא בהם בשאר שני שבוע וכו' . אסיפא קאי ביחלו
כונס בו' . כדתנן בפרק קמא דמעשרות התאנים
משיבילו וכן כתב הר"ש . ותיונה על פירות הרמב"ם שפירש
כשיזרעו הפנים אז יהיו באים לעונת המעשרות . וגירסתו

מאימתי אוכלים פירות האילן בשביעית . משום דדרשין
לאכלה ולא להפסד ואם אוכלן קודם בשולן יהיו הפסד .
הפנים פני תאנה כדכתיב (ש"ה ב) התאנה חנטה פניה .
משנה ימו' האדמו וזו קתחלת בשולן אוכל בהם פתו בשדה
אכל ללקט ולהפנים לבית חימו

ז' מאימתי אוכלין פירות האילן בשביעית
הפנים משיזרעו אוכל בהם פתו בשדה .
ביחלו כונס לתוך ביתו . וכן כיוצא בהם
בשאר שני שבוע חייב במעשרות : ח
הבוטר משהביא מים אוכל בו פתו בשדה
הבאיש כונס לתוך ביתו . וכן כיוצא בו
בשאר שני שבוע חייב במעשרות : ט
זיתים משיכניסו רביעית לסאה . פוצע
ואוכל בשדה . הכניסו חצי לוג כותשוסך
בשדה . הכניסו שליש כותיש בשדה וכונס
לתוך ביתו . וכן כיוצא בהם בשאר שני
שבוע חייבים במעשרות וישאר כל פירות
האילן כעונתן למעשרות . כך עונתן
רביעית : י' מאימתי אין קוצצין האילן
בשביעית ב"ש אומרים כל האילן משויצא
'בית הלל' אומרים החרובין משישלשלו .
והגפנים משיגרעו . והזיתים משיניצו וישאר
כל אילן משויצא "וכל האילן כיון שבא
לעונת המעשרות : מותר

רשאי עד שיגמרו : בחלו . שגדלו
הרבה ודומה לו וגם נפסד בחלה
ז' (כריהיא) ובירושלמי יליקלה
מדכתיב (ויקרא כה) תהיה כל
תבואתה לאכול וכתיב (שם) מן
השדה תאכלו את תבואת' בשתי
תבואות הכתוב מדבר אחת מן
הבית ואחת מן השדה : ח
משבי' מים יסוחסו ויוצא מאמו
משקה : נראה קצת דכ' היה
ברסחו במשנה משהבאיש .
משיקראו באש והיינו כשיתחילו
להתבשל ונתבשלו עד שהצרכני'
סבפים נראים מבחון מסוך
הקליפה : ט' רביעית לסאה .
שמסאה זיתים יכול להוציא
רביעית הלוג שמן : פוצע דרך
הזיתים לפצען כדי למחק
מרירותן : ואוכל בשדה : דדבר
שדרכו לאכול הוא אבל לסוך לא
חזו ואין סכין אלא בדבר שדרכו
לסוך : הכניסו חצי לוג שנתבשלו
עד שהוא יכול להוציא חצי לוג

והר"ב ואבשים ובאשים כמו כבש כבש ודומיהם :
ט' רביעית ולוג וסאה : תמצאם מפורשים בסוף פ"א :
כותיש בשדה וכונס בו' . אור"ח דמלתא
נקט סכן דרך לכותשם בשדה וז"ל הרמב"ם בהבדלו הכנים
שליש מותר להכניס לביתו שהרי הגיע לעונת המעשרות
ודתנן כותש עיין במשנה ו פ"ח : י' אין קוצצין וכו' . כתב
הר"ב ואני שמעתי כיון דאפקרינהו וכו' . זכו פירות הרמב"ם
בפירושו ותמהני למה הכנים ענמו לפרש טעם אחר ממה
שאמרו בגמרא פרק מוקם שנהגו דק נ"ב ע"ב לאכלה ולא
להפסד . ואע"פ שהתורה ניתנה להדרש פנים מפנים
שינים . ה"מ למדרש בעלמא אכל בפסקי דינין אין לנו אלא
זה שאמרו חכמי הגמרא כי בלי ספק שעל פי השעם משתנה
סדון מאי דמדמינן ליה . ובחבורו פ"ה כתב ונאמר לכם
לאכלה ולא להפסד . לכך נראה בעיני שהרמב"ם בפירושו
לא נתכוון אלא לתת טעם על דרשה דלאכלה ולא להפסד
ואמר שהוא מפני גזל הרבים ואין בין פירוש ראשון . לפירו' שני כלום כמו שחשב הר"ב ששני טעמים הם . ומ"מ לכאורה אין
צריך לטעמו אלא כך היתה מלוג השביעית שלא להפסיד פירותיה אבל יהיו הפירות חשוכים ולא נפסדים : משיגרעו כתב
הר"ב ששיעשו גרעינין פ"א הבוסר וכו' . הק' פירושא בתרא גמרא ארוד הוא בפרק כ"ד מברכין דף ל"ו ובפרק מוקם שנהגו
דף נ"ג ולפיכך לא ה"ל להר"ב לכתוב פירו' אחר אלא דהיינו כך . וכן גם דברי הר"ש ועיין מה שאכתוב בס"ד בפרק ה' דמעשר
שני משנה ה' :

מסאה : הכניסו שליש . שנתגדלו שליש ממה שעתידים להתגדל
אי נמי שמוציא מן עכשיו שליש ממה שמוציא לסוף כשנתבשלו
יפה : כך עונתן לשביעית . ואין אוכלין מהן בשביעית עד
שיגיעו לעונת מעשרת המפורש בפרק קמא דמעשרות דדוק'
תאנים וענבים וזיתים רגילים לאכול קודם בשולן לפיכך התירו
לאכול מהם בשדה בשביעית קודם שיגיעו לעונת המעשרות
אכל לא בשאר פירות : י' אין קוצצין את האילן בשביעית משום
דלאכלה אמר רחמנא ולא להפסד ואני שמעתי כיון דאפקרינהו
רחמנא לפירות אס יקצצם היו גזל את הרבים : משיצא
תזלת העלין בימי ניסן : משישלשלו : משיחילו להכביד ולתלו'
כעין שלשלת : משיגרעו . משיעשו גרעינין פ"א הבוסר
כשיגדילו הענבים ונעשו כפול הלבן נקרא גרוע : משינצו .
משיגדל עליהן הכן כמו הנאנים נראו בחרץ (ש"ה ב) כשיגיעו
לשיעורים הללו אסור לקצצן בשביעית : מותר

מותר לקולטו * ואין כאן משום הפסד הפרי או משום גזל לאורך ליטת שכר הפרי ראוי לאכילה ומשום קולץ חילנות טובים ליכא אם הוא מעולה בדמים שדמיו יקרים לעלים יותר מלאילן : וכמה היא ביות * לאו אשביעית קאי אלא

מותר לקיצו * כמה זהא ביות ולא יקוצנו רובע * רבן שמעון בן גמליאל אומר הכל לפי מציית :

פרקה בנות שוח * שביעית שלהם שניה שהן עושות לשלש

שנים * רבי יהודה אומר הפרסאות שביעית שלהן מצאיי שביעית * שהן עושות לשתי שנים * אמרו לו לא אמרו אא בנות שוח :

ב המזמן את להוף בשביעית * רבי מאיר אומר לא יפחות מסאתים עד גובה ג' טפחים * וטפח עפר על גביו וחכמים אומרי

לא יפחות מארבע קבים * עד גובה טפח וטפח עפר על גביו וטומנו במקום הריסת

אדם : ג לוף שעברה עליו שביעית * רבי אליעזר אומר * אם לקטו העניים את

עליו לקטו ואם לאו * יעשה חשבון עם העניים רבי יהושע אומר אם לקטו העניים

את עליו לקטו ואם לאו אין לעניים עליו חשבון : ד לוף של ערב שביעית שנכנס

לשביעית * וכן בצלים הקיצונים וכן פוארה של עיריית בית שמאי אומרים עוקרין אותן במאדופות של עץ ובית הלל אומרים בקרדומות

עליו שביעית * וכנסה עליו שמינית שהיא מתקיים זמן מרובם בארץ במחור : אם לקטו עניים את עליו לקטו * דעלי הוף יש להן ביעור ועקרו אין לו ביעור כדתנן לקמן בפ' הלכך אם לקטו עניים את עליו בשביעית לקטו ואם לאו ונכנסו לשמינית

וגדלי העץ נתמלאו גדולי שביעית ושמינית מעורבין יחד : יעשה חשבון ויעטר כיה גדל מהן בשביעית ויתן לעניים דר' אליעזר סבר כרבי יהודה דאמר לקמן עניים אוכלים אחר

ביעור ולה עשירים : רבי יהושע אומר אין לעניים עמו חשבון * דכבר כרבי יוסי דאמר לקמן אחד עניים ואחד

עשירים אוכלים אחר הביעור והלכה כרבי יהושע : ד לוף של ערב שביעית * שנשלב מערב שביעית ולא הוסיף לחיים

בשביעית * שאם הוסיף אסור לצקרו משום הפסד פרי : הקולטו * י"מ שזרעו בקיץ וי"מ מיוחדות לקיץ שהן יבשות מאד : פואה של עיריית * הגדילה בשדה שמינה * פואה * צבא אדום שקורין רוי"א בלע"ז : במאדופות של עץ * במרה שחופים בו את הקרקע : של עץ * ולא של ברזל * ולא יראה כעובד את הארץ :

מותר לקולטו * פי' לעלים * וכ"כ הרמב"ם בחבורו * ומ"ס הר"ב ומשום קולץ חילנות וכו' * אם הוא מעולה בדמים כ"כ הרמב"ם וכו' * ובדקל יש עוד לומר כגון דלא טעין קבא * והתוספת בנרכוס דף ל"ו כחזו זה הסדרון לכל חילנות חוץ מן הזיתים :

פרקה אמרו לו לא אמרו לא

בנות שוח * ולא נהפרש הפסד למה לא אמרו כמו כן בפרסאות

דכיון שנתמנו בשביעית שיהיה לפירוטמין דין שביעית כשנגמרו

במלאי שביעית ולמה יכיה להם דין ורק דבחר לקיטה כדלעיל

בפי' משנה' נרקב' :

בהלוף פי' הר"ב מין ממילי הפללים * עיין עוד

פי' אחר בר פי' דשבת :

ג לוף שעברה עליו שביעית כו' וא"ל בירק חלוק

בחר לקיטה כדלעיל בפ' צ"ג בפי' משנה' ז' וא"כ ה"ל לוף דלקט

בשמינית אין עליו חשבון שביעית ופירן הר"ש דמתמין איירי

דעקרוהו עם עליו כוף שביעית ועקרוהו במאהפית כדינו

[במשך דלקטן * והניחוכו במקומו וחזר ונשט והוסיף גידולו

בשמינית ולשכך נרץ לעשות חשבון עם העניים * וכזה עוד

בירושלמי פריך מהא דגזרו על הספחים דריש פרק ט' וכלומר כל לוף שביעית אסור בין לעני' בין לעשירים * ומשני דלא גדלו

בשביעית כי אם העלים וכבר גדל העקר משנה ששים וכי אפרין ספחים היונו בהנך דתורת גידולן בשביעית או כגון בחבואה שלא הביאה של ש' בשמית אבל לוף שגדל בשמית אלא שגדלו עליו בשביעית ליה ליה דין ספחים ליאסר בהגולה * ויש עוד שינוי אחריו ע"ש * ועיין מה שכתבתי בריש פרק ט' בשיעורא דשי"א :

ד לוף של ערב שביעית * פירש הר"ב ולא הוסיף לחיים דשביעית שאם הוסיף אסור לעקרו משום הפסד פרי * דכשעוקר בשינוי לא יאלט שיפסיד מקנת הפרי * ולפי מה שכתבתי לקמן הש"ו' בשם הרמב"ם דכל הספחים אסורים באכילה * יש לפרש כשעוקרם ואינו רשע לאכלן כו' כאלו הפסידן בידים ורחמנא אמר לאכלה ולא להפסד :

עיריית פירש הר"ב שדה שמינה * ושם עיריית מפורש בריש פרק ה' דגיטין : בקרדומות בקרדומות

א"כ פ"ה הל"ג
הל"ג ס"ג
פ"ה הל"ג
פ"ה הל"ג
פ"ה הל"ג
פ"ה הל"ג
פ"ה הל"ג
פ"ה הל"ג
פ"ה הל"ג
פ"ה הל"ג

שביעית פרק ה

בקרובות של מתכות • ופגלו הכי הייטינוי כדכעין
 לעיתר במתכותן דלקמן :
יפרים • עיט שזאי לבית הלל • וכהאי גוונא בריש פרק ג'
 דפאה ועיין מה שכתבתי שם :

בקרובות של מתכות • עלא חיישינן דלמא מחזי כעבודה :
 כפואה של ללעות • כמו סלעות בסמ"ך פואה הגדלה בין
 הסלעים כיון דאין דרך לורוע סל לא מחזי כעובד את הארץ
 ס"א ללעות כמו וללע עמסקן (שבוה כו) כלומר כדי השדה

אם סל"ח
 ב ע"ז טו
 חיי"ט ח'
 ט"ז יג
 י"ג ט"ז
 י"ד ט"ט
 ט"ט י"ד
 י"ז ט"ז

הרבי יהודה אומר מיד •
 פירש הר"ב הואיל
 ונריך לעקרו בשינוי לא שפית
 במוצאי שביעית לאסורא ומשו'
 הכי מותר מיד כחמסיק
 בירושלמי דכטמון אגן קיימין
 ואמרין דאין דרך לעקור
 בשינוי של איסור כדי לעומתו
 עד מוצאי שביעית אבל בשיעו'
 עלמו חיישינן שמא יביא מן
 האיסור הואיל ועכשו קונים
 חזנו עוקר האיסור בשינוי
 ומוכרו מיד ויאמר מן הטמון
 שבתאי • הר"ש עס קנת תוספת
 ביאור : וחבמים אמרם
 משירבה חמדם • כתב הר"ב
 בירושלמי מפרש כו' • וז"ל
 הפירוש שהוכרתי עד שירבה

בקרובות של מתכות • ומודים בפ"א
 על צלעות • שעוקרין אותה בקרובות
 של מתכות : ה מאימתי מותר אדם ליקח
 לוף במוצאי שביעית ירבי יהודה אומר מיד
 וחבמים אמרם "משירבה חמדם : ואלו
 כלים שאין האומן רשאי למכרם בשיעית
 מחרישה וכל בליה העול והמורה והדקק •
 אבל מוכר הוא מגל יד • ומגל קציר ועגלה
 וכל בליה זה הכלל כל שמלאכתו מיוחדת
 לעבירה אסור • לאסור ולהתר מותר : ז
 "היוצר מוכר חמש כדישמן • וט"ו כרייין
 שכן דרכו להביא מן ההפקר ואם הביא יות'
 מכאן מותר
 ומוכר

שאין דרך לורוע סס : ה רבי
 יהודה אומר מיד • ואף על גב
 דכשאר ירקות מודה רבי יהודה
 דאסור עד שיצעה כיוצא בו
 בלוף הואיל ונריך לעקרו לב"ש
 במארופות של עץ ולבית הלל
 בקרובות של מתכות ואין דרך
 לעקרו בשיעית אלא על ידי
 שינוי הלכך במוצאי שביעית לא
 שביעית לאסורא ומשום הכי
 מותר מיד אבל ירק שלא גזרו
 שלא לתלוש כי אורחיה שביעית
 נמי לאסורא בשמינית לסיק
 אסור עד שיצעה כיוצא בו :
 משירבה בו חמדם • בירושלמי
 מפר' דהיינו מן הפסח ואילך
 והלכה כחכמים : ו שאין
 האומן רשאי למוכרו בשיעית •

חמדם שוכל למצוא לוף הרבה כזה גדלים בהיקר והיקו מסס
 ואילך ע"כ : ו שאין האומן רשאי למוכרם • לשון הרמב"ם
 אחר הכתוב (ויקרא י"ט) לפני עור לא תתן מכשול ר"ל מי
 שסגרה עיניו התאזה ויצר הרע לא תעזור אותו להוסי' בעורונו
 ותסיף להרחיקו מן הושר ומפני זה אסו' לעזור עוכרי עברי'
 ולא יתקנו להם כלים אבל ראוי לקלקל להם :

למי שהוא חסוד על השביעית • אבל למי שאינו חסוד שרי דאינו
 קונה אלא להצניע עד [אחר] שביעית • מורה • שורין בו
 התבואה בגורן : דקר • כיון יחד של ברזל שקורין קולטר"ו
 בלע"ז והוא עשוי לחפור בו את הקרקע לשון • וידקור את
 שניהם (במדבר כה) : מגל יד ומגל קציר ועגלה • מותרין שש
 הוא [רוצה] לקצור מן ההפקר ולהביא בעגלה למאכל ביתו ואין
 אסור אלא להביא הרבה לעשות אורז : ז היוצר • אומן העושה
 כלי חרס מוכר אפילו לחסיד על השביעית ה' כדי שמן וט"ו כדי
 יין וליכא למיחש שזא רוצה כלם לשמן או כלם ליון שנכרים הן
 אינם של יין מאותם של שמן שהעפר שעושים ממנו כדי יין
 אינו דומה לעפר שעושים ממנו כדי שמן : ואם הביא יותר
 מכאן מותר • ולא חיישינן שמא מן האסור דשיעית הביא :
 מוכר

כתב הר"ב שורין בו התבואה בגורן כלומר דוקא
 בגורן דהיינו הרבה אבל כשירה מעט לא יזרהו
 פמורה כלל : אבל מוכר בו וטעמא כתב הר"ב שאין אסור
 אלא להביא הרבה דהא לאשלה קמיב • וכתב הרמב"ם בפרק ד'
 מה שזיטה על פי ת"כ וזו שנאמר (שם כה) את ספיח קצירך
 לא תקצור שלא יקצור כדרך שקוצר ככל שיהאם קצר כדרך
 קצתרים לוק • כגון שקצר כל השדה והשמיד כרי ודש בבקר
 או שקצר לעבודת הארץ כמו שארנו אלא קוצר מעט מעט
 ומובט ואוכל • ועיין בזמנה ו' פ"ח ומסיק עוד שם דכל הסזיחים אסורים באכילה מדרבנן ובכללן תבואה וקטניות וכן ירקות
 שדרך רוב האדם לוורעם בנגות • ואם כן הק מגל יד וכו' דקצירה לאו לענין תבואה וקטניות דדרך לקוצרם להנהיג אסור
 לקוצרן כדלעיל משנה ד' אלא דלענין שיקצור הצמיחם שאין זורעים אותם רוב האדם כגון השיבם וכו' דרש"ט והיינו לפי הר"מ
 שחברו אבל בפירושוים פי' אחר ע' שונם הר"ב מפרש בענין אחר • ובכללן תבואה ותבואה דתבואה אסור בשיעית שכתב בהם
 הרמב"ם בחברו אסור משום ספיחי שביעית ככלהו פי' הר"ב אסורות בשיעית שיש להן קדושת שביעית ולא אשתזיט בשום
 דוכתא לאשמועינן דסזיחים אסורים לאכול מכל תבואה דינו של הרמב"ם דין זקק • כדמשמע בפסחים ס"ד דף כ"א ע"כ וע"כ
 בתוספת : מגל יד וכו' • פי' הראב"ם חרמש קטן שיקצוף ממלא היד ומצי זה נקרא מגל יד ומגל קציר ידוע ע"כ • ורוצה
 לומר שהוא מגל סתם והיינו חרמש כמ"ש בתשנה ד' פרק ד' דטובה ובזמנה ו' בפ' דלעיל : ז ואם הביא יות' מכאן מותר •
 לשון הפי' שהוכרתי • מותר למכור לו כלים לפי מה שהביא ולא נחששו שמה הביא מן השומר באוצר עכ"ל • ואני תמה
 על הרמב"ם שהשיט לבבא זו בפרק ח' מהלכות שמיטה :

ענין בזמנה ו' פ"ח ומסיק עוד שם דכל הסזיחים אסורים באכילה מדרבנן ובכללן תבואה וקטניות וכן ירקות
 שדרך רוב האדם לוורעם בנגות • ואם כן הק מגל יד וכו' דקצירה לאו לענין תבואה וקטניות דדרך לקוצרם להנהיג אסור
 לקוצרן כדלעיל משנה ד' אלא דלענין שיקצור הצמיחם שאין זורעים אותם רוב האדם כגון השיבם וכו' דרש"ט והיינו לפי הר"מ
 שחברו אבל בפירושוים פי' אחר ע' שונם הר"ב מפרש בענין אחר • ובכללן תבואה ותבואה דתבואה אסור בשיעית שכתב בהם
 הרמב"ם בחברו אסור משום ספיחי שביעית ככלהו פי' הר"ב אסורות בשיעית שיש להן קדושת שביעית ולא אשתזיט בשום
 דוכתא לאשמועינן דסזיחים אסורים לאכול מכל תבואה דינו של הרמב"ם דין זקק • כדמשמע בפסחים ס"ד דף כ"א ע"כ וע"כ
 בתוספת : מגל יד וכו' • פי' הראב"ם חרמש קטן שיקצוף ממלא היד ומצי זה נקרא מגל יד ומגל קציר ידוע ע"כ • ורוצה
 לומר שהוא מגל סתם והיינו חרמש כמ"ש בתשנה ד' פרק ד' דטובה ובזמנה ו' בפ' דלעיל : ז ואם הביא יות' מכאן מותר •
 לשון הפי' שהוכרתי • מותר למכור לו כלים לפי מה שהביא ולא נחששו שמה הביא מן השומר באוצר עכ"ל • ואני תמה
 על הרמב"ם שהשיט לבבא זו בפרק ח' מהלכות שמיטה :

וזכר לעכר'ם בארץ • ולא חיישינן שמא יחזור השכור'ם
וימכרו לישראל החסוד • ולישראל בהוצה לארץ • ולא
חיישינו שמא יוליכו בארץ א' כשמא יכניס לחובן יין ושמן של
שביעית שהביא מארץ ישראל דלא החמירו חכמים כ"כ :

ומוכר לעכו"ם וכו' • לשון הרמב"ם תיקון דברי זאת
המשנה מוכר לעכו"ם בארץ יתר מכן ולישראל בח"ל
ח שהוא יכול לשחטה • כתב הר"ב ובכל דהוא דמזינן
למתלי תלינן • וסיים הר"ש ולא דמי לכלים

לדליל שאין אדם מוכר דהתם
ליכא למתלי כדפרשינן בס"ק
לעכו"ם :

א ע"ז שו :
ב נטין סא -
סס ה"ו
ג מ"י פ"ס פס'
זכורים ס"ט

לעכו"ם • לשון
מוכר לו פירות וכו' • לשון
הר"ש ובהא מודו בית
שמאי דאין דומה למרה דאין
דרך לשחוט כמ"ס הר"ב :

גמוכר לעכו"ם בארץ • ולישראל בחוצה
לארץ : דה"ב בית שמאי אומרים לא ימכרו לו
פרה חורשה בשביעית • ובית הלל מתירין
מפני שהוא יכול לשחטה מוכר לו פירות •
(ס"א אפילו) בשעת הזרע • ומשאיל לו סאתו
אע"פ שהוא יודע שיש לו גורן • ופורט לו
מעות אע"פ שהוא יודע שיש לו פועלים •
ובולן בפירוש אסורין : מ' משאלת אשה
לחברתה החשודה על השביעית נפה •
ובברה ורחיים ותגור • אבל לא תבור ולא
הטחן עמה אשת חבר משאלת לאשת
עם הארץ • נפה וברה ובוררת • וטוחנת
ומרקדת עמה • אבל משתטיל המים לא
תגע אצלה שאין מחזיקין ידי עוברי
עבירה •

ט לחברתה עיין מה
שכתבתי
במשנה ב' פרק ד' דמאי ובמשל'
י"א פרק ג' דסוכה :

החשודה על השביעית •
עיין מ"ש בזה
בסוף מתניתין :

נפה וברה • לשון הרמב"ם
נפה היא אשר יניפו בה
תקוח להוציא ממונה הסובין
זהו כמו כברה • אבל כברה
היא להבואה ונפה לקמח ע"כ •

ומ"ס הר"ב דתלינן לספור וכו' עיין מ"ש בסוף המשנה :
ובררת וטוחנת וכו' והא דלא תני במתני תגור ורחיים
גבי עם הארץ כדקא תני גבי שביעית משום
דשמעינן לה מכללא דבוררת וטוחנת עמה • א"כ כיון דתני
כולה ברישא והכא תני מדא או תרי יגיד עליו ריעו כדאמרינן
בפרק לא יספור • הר"ש והחוס' בשלהי פ"ה דגיטין כתבו עוד
תירון אחר דתגור אין דרך להשאילו דמיטמא וטעון שביעה •
ואיידו דלא תני תגור לא תני רחיים אבל החשודה אשביעית לא
חשודה אטומאה • דהא דתנן בס"פ עד כמה במסכת בכורות
דהחשודה אשביעית חשודה אטומאה • היינו טומאת פירות
אבל לא טומאת הבגד ע"כ וכך פ"ה הרמב"ם סס בטומאת פירות :

לספור בה מעות היא לוקחת : כברה • שאני אומר לכבוד
בה את החול : רחיים • דשמא לטחון בהן סמנין : תגור •
שמא ליבש באוניהן של פשתן : ולא תטחון עמה • שאסור
לסויע ידי עוברי עבירה : ובוררת וטוחנת עמה • ולא
אסרו הכא באשת עם הארץ החשודה על המעשרות כדאסרו
בחשודה על השביעית משום דרוב עמי הארץ מעשרים הן :
אבל משתטיל המים • בעיסה לא תגע עמה לפי שמגלגלה
הגטבלה לחלה וקא מיטמא מחמת כלים עמאים שהרי
הכשרה לקבל טומאה וזו מסייעתה לגלגל ואסור לגרום
טומאה לחלה :

בסוף מתניתין :
נפה וברה • לשון הרמב"ם
נפה היא אשר יניפו בה
תקוח להוציא ממונה הסובין
זהו כמו כברה • אבל כברה
היא להבואה ונפה לקמח ע"כ •

וברקדת עמה • משום דפעיל למיתני אבל משתטיל מים כו' קתני הכא מרקדת אע"ב דברישא לא קתני לדינא דריקוד :
אבל משתטיל מים כו' • פירש הר"ב לפי שמשגלגלה הטבלה לחלה והחמירו משתטיל המים שאז התגלגל אף
ע"ג דלא מחייבה בחלה עד שתגלגל מוספת דגיטין • ועיין מה שאכתוב בפרק ד' דעכו"ם משנה ט' בס"ד • גם מה שכתבתי
במשנה דמאי פ"ק ו' משנה ו' דזו היא משנה ראשונה כו' וכ"כ הרמב"ם בס' בבל בגיטין פ"ה כתב דאף למסנה אחרונה
אסור בבאן משום דגורס טומאה לתרומה שבו וכ"כ בעכו"ם פ"ד וע"ש • ובסוף הלכות טומאת אוכלין כתב מותר לגרום
טומאה לחולין שבא"י ויש לו לטמא החולין המתוקנים לכתחלה וכתב עליו הכ"מ מאתר לגרום וכו' משנה אחרונה וכו' • ומ"ש ויש
לו וכו' • כלומר הא דאמרינן דלגרום דוקא מותר אבל לטמא אותם להדיא לא • הני מילי כשאנין מתוקנין עדין ומשום תרומה
שבהם אבל אם הם מתוקנים להדיא נמי מותר לטמאם ז"ע דבפ"ק דנדה עלהו אמרי' איפכא ע"ש • ובסוף פרק הגזוקין וברש"י
פרק כסם עכ"ל • ואני בעניי שמעתי ולא אבין מאי איפכא משמע דבנדה מיייתי הא דמתניתין ב' דפרק ג' דחלה ושם תמלא
משורש בס"ד דקודם שנתגלגלה עדין לאו טבולה לחלה היא • ומשום דטולד לו ספק טומאה מותר לטמא אפילו בידים משו' דבלאו
הכי הויה החלה בספק טומאה ואין הפסד בטומאת החלה ולא עבירה היא • ומשגלגלה אפילו נולד ספק טומאה אסור לטמא
והיינו טעמא משום דטבולין לחלה • ופסקה הרמב"ם בפרק ה' מהלכות זבובים ובסוף פרק י"א מהלכות שאר אבות הטומאות
דנקיט בגמרא אסור לגרום אשרש לקמן בס"ד • וההיא דבסוף הגזוקין היינו נמי מתניתין דהפא ופסקה הרמב"ם בס"פ מ'
מהלכות זבובים וטעמא יהיב שאין מחזיקין

א לעיל פד תי
גטין סא תי
פח תש'משה
ונבל ס'טו

ידי עוברי עבירה וכו' שיתבאר מפירושו דמסכת ע"ו פרק ד' . והתם חייבין למטמא לחלה שבו טומאה דשייכא בחלה .
ודמות לברוס טומאה כו' דכתב הרמב"ם היינו בענין שלא טמא הקדש על ידי זו הטומאה וכמ"ס צפי' לגיטין ועכו"ס
וזה באמת משלשה פנים או שכבר נטל כל הקדש שבו הן התרומה הן חלה או שכבר נולד ספק טומאה קודם שכל לכלל פירוש
קודש שבו כההיא דפ"ג דחלה שכתבתי או שאע"פ שעדין יש בו קדושה אבל זו הטומאה שיטמא אלו החולין לא יזיקו ולא יטמאו

וכולו לא אמרו . אלא מפני דרכי שלום .
"ומחזיקין ידי עבו"ם בשביעית . אבל לא ידו
ישראל ושואלין בשלומן מפני דרכי שלום .
פרקו

את הקדש שבו והיינו ההיא דפ'
כסס ומשנה בספ"ב דחלה היא
דמייתי התם ופסקה הרמב"ם
בספ"ז מהלכות ביכורי וו"ל
עיסה הטבולה לחלה אינה כחלה
והרי היא כחולין לענין הטומאה
שאין השני עושה שלישי בחולין

כמו שיתבאר בתקומו . ומותר לברוס טומאה לחולין
שכא' לפיכך שתי עיסות אחת טמאה ואחת טהורה נוטל

כדי חלפת שתיים מעיסה שלא הורחה חלפה ונתנו באמצע סמוך לעיסת הטהורה ומסך מן הטמאה לטהורה כדי
בינה כדי לתרום מן המוקף עכ"ל . וכשעושה בזה הענין אף על פי שהעיסה שהיא ראשונה לטומאה כשנוכל כבינה
מתנה מטמאה לעיסה טהורה ועדין לא נתקנה מן החלה מ"מ הואיל ונטל כדי חלפה דהסתא זו הטהורה תשאר חולין
לא איכפת לן בטומאתה וגם החלה הניטלת אינה מתטמא כיון שלא קרא לה שם ועיסת הטהורה שנעשית שני אינה מתטמאה
לאותה חלה כל שעדין לא קרא לה שם כדכתיב טעמא שאין שני עושה שלישי בחולין ועדין חולין היא . וצ"פ מה שכתבתי
אבאר אלו דברי הרמב"ם שנסוף ה' טומאת אוכלין שסוף דבריו . הם ביאור תחלת דבריו . ובתחלה העתיק לשון הגמרא
כדרכו וזהו שכתב מותר לברוס טומאה לחולין שברוך ישראל ואח"כ מבואר והולך ואמריוש לו לטמא החולין ה' תוקנים
לכתחלה כל לומר שזה שאמר לברוס לאו דוקא לברוס אבל בידים לא אלא דיש לו אשילו לטמא כו' . ובאיוו חולין קמינן אהא
קאמר בתמקנים כלומר שאין בהם קדש שיטמא הקדש עלידין זו הטומאה . שאילו טמא הקדש הרי זה אסור דעבירה היא
לטמא את הקדש . אבל כשהן מתוקנים שאין לחוש לקדש שבהן שיטמאו וזה על פי הדרך השלישי . אינני שנוי ספק טומאה
בעיסה קודם שנתגלה דאו בלאו הכי אין הפסד וכמו שכתבתי בדרך השני . וכ"כ אם הם מתוקנים ממש כדרך הראשון מותר
לטמא אשילו בידים . ויש לי הכרח ליה הפירוש מנדה פ"ק דף ק"ד דאדעתן עמד שלא בגלגלה תעשה בטומאה יהיב טעמא בגמרא
דמותר לברוס טומאה והא מתניתין תעשה בטומאה קאמרה ואלו הכא לא קאמר אלא לברוס . אלא ש"מ דלברוס לאו דוקא .
וכן כההיא דכסס דמיניח הטומאה שחגע לטהורה . וטמאה וקאמר מטום דמותר לברוס וכמו שפירשתי בלשון הרמב"ם ענינו
שהעתיקו . אלא דלברוס ענינו שאמרו בגמרא לאו בגמרא קאמר אלא בידים נמי הוא והוה טרנה הרמב"ם לזכר . ודקאמר
נמי בגמרא על תעשה בטהרה דאסור לברוס היינו נמי בין לברוס שלא לטמא דכילה הדא היא . וכמו כן הוצרך לבאר שהחולין
שאמרו היינו דוקא כשהן מתוקנים כדי שאין חשש שיטמאו על ידי הקדש . מכת היא משנה אחרונה דפרק ד' דמסכת עכו"ס
ובאשר זכר שם בגמרא וכמו שכתב הרמב"ם בפירוש אותה משנה . ודע דהא דחולין סתם וחולין מתוקנים דהבא אינם ענין
למה שכתב הרמב"ם בריש פרק ח' מהלכות מעשר . ובפירושו בפרק בתרא דדמאי דהבא לענין טומאה איירינן :

ובולין לא אמרו כו' . בירושלמי מפרש דלא קאי הקדש שבו אלא דרכי שלום אלא ארצותיה דמשאלת וכו' אבל לכולהו דלעיל
מינה לא קאי דהא בגיטין פ"ה לא מתני לכו כהדי הנהו דתני מקו' דרכי שלום ומטום הכי נמי מפרש בירושלמי וכמו
שכתב הרב רבינו עובדיה מברטנורה דנפה חלין לספור וכו' ולא חלין שניפה לטחינה וכן כלן ונדבר של היתר . וכהנהו
דחלין בתמיתין דלעיל מהך . אלא דהכא מיירי בידוע שאין לה פירות של היתר למתלי בה . והלכך הני תלויות לא הוו
תלויות גמורות כהנהו דלעיל ואי לאו מטום דרכי שלום לא הוה שריקן להו ואי לא הוה לן למתלי כלל לא הוה טעם דדרכי
שלום כל כך להתיר לסייע ידי עוברי עבירה שהא בכלל חיסור דלפני עור כמו שכתבתי במשנה ו' בסיעתא דשמיא ודוקא
בהני דנפה וכברה כו' מועיל דרכי שלום עם תלויה כל דהו מטום דבהו שייך עמי דרכי שלום כדאשכחן בפרק המדיר
בכתובות דף ע"ב גבי נדרה שלא תשא' ולא תשאיל נפה וכברה רחיים ותנור שישיאים אותה שרע ששכנתיה כך כתב הר"ם
עם קצת תוספת ביאור . והא דכתב הרב רבינו עובדיה מברטנורה בדבור המהחיל ובוררת וכו' ולא חסרוהא באמת עם
הארץ וכו' והוא נמרא בגיטין ד"סא ומאי קשיא לן הכא בשביעית מיירי דבדמאי אין לה אלא איסור . כתב הר"ם וכי בחוספת
דרוזה למשוב דואו כודאי לפי שחשודים עליו והעמידנו בחוקת שאינו מתוקן דאוקמה התבואה אחרתא ע"כ . ונישגא בהשודה
על השביעית קשה למאי דשרקו דבדמאי אין לה פירות של היתר א"כ מאי חסודה דקאמר . ויש לדחות ולפ"ש משאלת אשה
לחברתה חסודה על השביעית שחסודה ששאלת אלו הכלים לעשה עמהן בפירות שביעית ולא בדבר אחר . ואש"ה משאלת אותן
לה כל שלא פירשה כהדיא שלכך שאלתן כיון שיכולה לשלם בכל דהו ויש כהן מטום דרכי שלום :

פ"ו

דל"ז

פרקו שליש ארצות לשביעית . חלוקות לענין דין שביעית : כל שהחזיקו עולי בבל .

עזרא וסיעתו כשעלו מבבל : לא נאכל ולא נעבד . שעבודם הארץ היא אסורה בשביעית ואם נעבדה וגדלה אסור לאכול מאוחזן גדולים . פ"א ועקר לא נאכל לאחר שביעית בלא ביטור ולא נעבד בשביעית : מכזיב ועד הנהר ועד אמוס . כזיב משוך כלפי הצפון לצד מזרח ורצועה יוצאת משם שיושבת ברצועה של ארץ ישראל במקצוע צפוני מזרחי ואותה רצועה מסוכה כלפי צפון והולכת עד כזיב ורצועה

פרקו מכזיב

ועד הנהר ועד אמל' . פיר' הר' כזיב משוך כלפי הצפון לצד מזרח ורצועה יוצאת מעכו וכו' וקסה עכו מאן דכר שמאלפי פירושו היה לי' למתי מעכו עד כזיב מעכו ועד הנהר ועד שלא פיר' ועד הנהר מהיכן מתחלת אותה רצועה אם

פרקו שליש "ארצות לשביעית . כל

שהחזיקו עולי בבל מא' ועד כזיב . לא נאכל ולא נעבד . וכל שהחזיקו עולי מצרים . מכזיב ועד הנהר . ועד אמנה נאכל אבל לא נעבד . מן הנהר ומאמנהול פנים נאכל ונעבד : ב עושיין

מן עכו אומן כזיב . ובירו' כזיב מחזיתין מכזיב עד הנהר מכזיב עד אמנה . ובס"ד דחלה מפרש ג"כ הר' כזיב מכזיב עד הנהר לצד מזרח ומכזיב ועד אמנה לצד מערב וכן פיר' הר"ש ודבריו הללו וכן מה שכתב בכאן דעכו יושב' ברצועה של ארץ ישראל במקצוע

אחרת מסוכה מעכו כלפי מזרח ובה הנהר האמור כאן ואלו ששתי רצועות כבשום עולי מצרים ולא כבשום עולי בבל : ועד אמוס . הוא הר הנהר הכתוב בגבולות הארץ בפרשת אלה מסעי תקאלו לכם הר הנהר מתרגמינן בידושל טורי אמוס והוא בצפון של ארץ ישראל לצד מערב אצל הים הגדול וגם זו לא כבשו עולי בבל הלכך נאכל לאחר הביטור לאידך לישנא אם נעבד בשביעית נאכל דקדושה ראשונה קדשה לשעתה ולא קדשה לעתיד לבא ולא נעבד דלענין עבודה החמירו לאסור מדרבנן : מנהר ומאמוס ולפנים . כך כתוב בכל הספרים וטפי הוה ניהא חי הוה גרסינן ולחון ואפשר לפרש בדוחק מהנהר ולפנים מתחלת הנהר ולפנים לצד הנהר חונה לארץ . וכן מתחלת טורי אמוס ולפנים לצד הנהר קרויה לפנים :

צפונית מזרחית קסה שמאלתי בספר כפתור ופרח בפיר' א' שלששתן על שפת הים המערבי הם והמחזרו כאשר העיד על עצמו הוא עד וראה : שאמר בזה הלשון הן הייתי כשני שנים בגליל דורש וחוקר ועוד חמש שנים בשאר ארצות השבטים לא מנעתי עצמי שעה אחת מרגל הארץ ברוך העוזר . וכתב דעכו וכזיב ואמנה שלשתן על הים המערבי של ארץ ישראל הם וקסה גבול מערבית דרונית הוא מחל מצרים וקסה גבול מערבית צפונית היא אמנה והוא הר הנהר ע"פ גבולי א"י הנזכרים בפרשת מסעי והם כבשום עולי מצרים . ואמר עוד שיש מן עכו לנחל מצרים כמו שקן עכו לאמוס וגם אמר שכזיב הוא צפוני לעכו כמו יוס אלו הן דבריו ז"ל . ואי אפשר להכחיש המציאות וכל דבריו ז"ל במקרה רבה כאשר אמר וכמבואר מספרו שביטוש רב בדק המקומות עד שידע אנה הם אחת לאחת . נמצאו שדברי הר"ב והר"ש בזה אינם

ב סוריא

אלא באומד הדעת ולא כיוונו אל האמת כפי המציאות . וכתב עוד והמסנה אמה שהחזיקו מכזיב ולדרום עד נחל מצרים מכזיב ולצפון עד הר הנהר ויחיה כזיב שבזאת המשנה לכתרון מה שהחזיקו עולי מצרים כמו נקודה שעליה הסוב החוב וזה שאותה של מסכת חלה שאומרת מכזיב ועד הנהר . ר"ל שאם יש מכזיב ועד הנהר מקום שהוא כמו המקומות שיש מכזיב ועד אמוס כלומר שהם מכבשום עולי מצרים בלבד כמו בית שאן וחבריו שתי חלות מהנהר לדרום מאמוס לצפון שתי חלות עכ"ל . וזה כמו שכתב עוד לקמן וזהו שמן הסתם כל מה שהוא לדרום כזיב . מוחזק שהחזיק בו עזרא אם לא שהם יאמרו בפרוש שהגרים כענין בית שאן וזולתו שהוכירו הם ז"ל ע"כ . ומה שלפי דבריו הנהר הנזכר במשנה הוא נחל מצרים כן כתב גם כן הרמב"ם בחבורו פ"א מהלכות תרומות . ואולם הר"ב שהזכיר עכו ושרצועה יוצאת ממנו ואף על פי שמשתנינו לא הזכיר מעכו ולא מרצועה יצא לו זה מגמרא שרק קמא דגיטין דף ז' דאמתניתין מעכו ולצפון ועכו כצפון גרסינן למימרא דעכו לציטונא דארץ ישראל קיימא ורמינהו היה מהלך מעכו לכזיב מימינו למזרח הדרך חונה לארץ עד שיוודע וכו' משמאלו למערב הדרך ארץ ישראל עד שיוודע וכו' אמר אב"י רצועה נפקא פירש"י לעולם עכו במקצוע הצפון אלה רצועה יוצאת עוד מעכו לצפון והיא מא"י עכ"ל . גם בזה כתב בעל כפתור ופרח וז"ל וא"כ יהיו דדיה ח"ל . ולר"מ ז"ל מצאתי בפירושו בכתב ידו במצרי' שפי' הפוך זה שא"י הולך כולה עד כזיב אלא שמכזיב חצא רצועה אחת מארץ העמים הולכת עד עכו וכל דדיה הם א"י והאוספת' במס' אהלות פרק בתרא אומר הסך גמריה הולך מעכו לכזיב מימינו למזרח הדרך טהורה משום ארץ העמים וכו' . ויש לארץ שאותה רצועה לה שני דרכים אחת אל השפה המזרחית ואחת אל השפה המערבית ע"כ . וגם הר"ש תירץ כן בסוף אהלות וכגו' החוספתא דהתם איתא נמי בירושלמי דפרקין . ונמצאו דברי הר"ב בענין רצועה דנפקא מעכו ושהיא חונה לארץ שהיינו שלא כבשו עולי בבל . לקוחים הם מגמרא דגיטין ועל פי פירושו של הרמב"ם ז"ל בפי' רצועה נפקא : ועד אמוס . פי' הר"ב הר הנהר מתרגמינן בירושלמי טורי אמוס וז"ל הרמב"ם יש מי שקורא אמנה והוא אמנה ויש מי שקורא אמוס ע"כ . ומ"ש והוא אמנה . רומז לפסוק תשורי מראש אמנה דשיר סימן ד' וכן פירש"י שם בפסוק שאמנה הוא הר הנהר : אבל לא נעבד לשון הר"ב ודוקא במחזור אבל בתלוש עושיין [כמו] בסוריא דבסמוך דאלס"ה א"כ לתני ארבע ארצות לשביעית דיש לסוריא דין לעמנה ע"כ וכן נראה דברי הרמב"ם ונבאורו פ"ד :

ב סוריא

מ"ש פ"א

ב בסוריא עיין בפ"ה ה"ב דמסכת דמאי פרק ו' משל י"א :
רשים וזורין ודורכין ומעמרין * שלא כסדר מלאכתן הם
 שנים דעימור קודם הדיעה והזירו * ועוד
 דדריכה שהיא בעצבים מכנים בין מלאכות שבתואה * ולא
 ידענא טעמא מאי :

אמר רב הונא
 כן מצינו
 בנדרים
 כן מצינו
 דהיינו
 כן מצינו
 דהיינו
 כן מצינו
 דהיינו
 כן מצינו
 דהיינו

אם היו העלין שלכן *
 עיין בפרק ו' דשבת
 משנה ד בפ' העלין :
אסורין מוסוס גדולי שביעי *
 ויזבלה * בקדושת
 שביעית * א"ל אסורים אצילו
 באכילה כדון ספיחים * ובריש
 פ"ט אכתוב מזה וכבר הזכרתיו :
דמאימתי מות וכו' עיין
 מ"ט במשנה
 דלעיל בסייעתא דשמיא :
משיעשה כיוצא בו *
 בפירוש השני
 שכתב הר"ב מפני שרצה הית'
 על האיסור ונתבטל * סיים
 הר"ש ואף על גב דברק אולתין
 בפר' לקיטת וכל מקום מיישג
 שלא יאה מן הנלקט שביעית :
הותר האפל * פירש מקום
 האפל דתלין וכו' *
 כמו שכתב הר"ב :
במוצאי שביעית מיד * פיר
 הר"ב לפי שהיו
 מביאין ירק מחוצה לארץ וכו' עיין
 במשנה ט' פרק ו' דלדריס מה

ב עושיין בתלוש בסוריא אבל לא במחויבר
רשים וזורין ודורכין ומעמרין אבל לא
קוצרין * ולא בוצרין ולא מוסקים * כלל
 אמר ר' עקיבא * כל שביצא בו מותר בארץ
 ישראל * עושיין אתו בסוריא : ג' בצלים
 שירדו עליהם גשמים וצמחו אם היו העלין
 שלהן שחזרין אסורין * הוריקו הרי אלו
 מותרין * רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר *
 אם יכולין להיתלש בעלין שלהן אסורין *
 וכנגד כן מוצאי שביעית מותרין : ד
מאימתי מותר אדם ליקח ירק במוצאי
 שביעית * משיעשה כיוצא בו יעשה הכביר
 הותר האפל * רבי התיר ליקח ירק במוצאי
 שביעית מיד : ה' אין מוציאין שמן
 שרפה * ופירות שביעית מהארץ לחוצה
 לארץ * א"ר שמעון שמעתי בפ"י שמוציאין
 לסוריא * ואין מוציאין לחוצה לארץ : ו'
 אין מביאין תרומה מחוצה לארץ לארץ *
 אמר ר' ש' שמעתי בפירו' שמביאין בסוריא
 ואין מביאין מחוצה לארץ : פ"ז

ב סוריא ארס נהרים וארס זונה שכבש דוד ואינה בארץ
 ישראל לכל דבר מפני שכבשה קודם שכבש ארץ ישראל כלה
 ובקצת דינים עשאוה בארץ ישראל ובקצתן בחוצה לארץ :
 עושים בתלוש * אצילו אצל המסודים ואלו בארץ ישראל תן
 לא תבור ולא תטמון עמה *
 אבל לא במחויבר * כגון מסיקה
 קצירה ובצירה ודוקא בשמוד
 אבל במופקר אצילו בארץ מותר
 דמניא בת"כ מן הש"ר אי אהת
 בוצר אבל אהת בוצר מן המוסק'
 וטעמא דבוזר בסוריא במחויבר
 כדי שלא יהיו מניחים את ארץ
 ישראל והולכים ומתקטים
 בסוריא ובהלוש היתירו כדי
 שימלאו העניים שבארץ ישראל
 קצת דיוח בסוריא שהיא קרובה
 להם ולא יצטרכו לנאת מארץ
 יס' אל לחוצה לארץ : כל שכיוצא
 בו מותר בארץ ישראל מדאוריית'
 כגון הלוש אע"ג דמדרבנן אסור
 בלא שינוי עושי' אותו בסוריא כי
 אורחיה ואינו צריך לשנות א"כ
 הכי קאמר כל שכיוצא בו מותר
 בארץ במופקר עושים אותו
 בסוריא אפי' בשמוד אבל במחויב'
 אסור מדרבנן בארץ אצילו
 במופקר : ג' בצלים שירדו
 עליהם גשמים * בצלים של ששית
 שנכנסו לשביעית וירדו עליהם
 גשמים וצמחו אם השחירו העלין

ב ידוע שנדלו והוסיפו ותלו גדולי שביעית ומבטלים העקר אף
 ע"פ שהיא מרובה אבל אם הוריקו העלין אז הולכים וממשיך
 ולא יאציל קא רבו : אם יכולין ליתלש בעלין * דרך בצלים
 כשנמרים יוצאין מעצמן מן הארץ ונחין ליתלש ואם העלין
 חיקי' וכשאוחזין בן יכול לתלוש בצלים מן הארץ אז ודאי
 גדלו בשביעית : כנגד כן למוצאי שביעית מותרין *
 האי שבדולי היתר כל שהו יעלו את האיסור אלא סיפא נתי' בצללים של ששית שעקרן בששית וחזר ונטען בשביעית ולאחר שבדלו
 מעט בשביעית עקרן וחזר ונטען בשמינית מתוך שכבר גדלו בששית לא הוכיחו כי אם מעט בשביעית ונלכדו וכשחזרו והוסיפו
 מעט בשמינית חזר אותו היתר ונטל איסור המועט שבם של ששית מכייע לצבולי אחר סוף גדולו היתר ואין הלכה כר' חנינא בן
 אנטיגנוס : ד' משיעשה כיוצא בו * ממה שזרע בחוצאי שביעית יש גדול כיוצא בוה דתלין ביה אי נמי מפני שרצה היתר
 על האיסור ונתבטל הכביר * מקום שהמכה לבצר כירותיו ויתר הש"ר מקויות : הותר האפל * דתלין שממקום הכביר
 הביאוס : מוצאי שביעית מיד * לפי שהיו מביאים ירה מחוצה לארץ והיה רצה על ירק שבארץ ישראל ואפי' שמעתין הטעם לפי
 שבשנים או שלשה ימים עושה כיוצא בו : ה' שין שריפה * שין של הרוחה בלא מהך של שריפה עומד קיי ליה שין שריפה
 ומעלה עשו לשרפה בארץ כדאשכחן בקדשים כסונים * שין ושריפין במהומו וכו' פירות שביעית צריכים בדרך דכתיב (ויקרא טז)
 בארץ תהיה כל תבואתה ואין הנגה כר' שמעון : ו' אין מביאין תרומה מחוצה לארץ לארץ * לפי שהתרומה כהנים מחזירין
 אחריה לבית הגרנות חיישי רגנן שמא יהיו הכהנים מרדפים אחריה ויצאו חוצה לארץ להביא לתת התרומה ואין הלכה כר' שמעון :

פ"ז בלל גדול: ולדמיו שביעית. אם מכרן וקבל הדמים שלחן יש בדמיון קדושת שביעית: יש לו ביעור כשכלה לחיה חייב לבער: עלה לוף שוטה אצטריך למת: לוף שוטה משום דתגן בפרק ב' דעוקלים עלה לוף שוטה אין מטמ' טומאת אוכלים סד"א ה"ג לא ליחול עליהו קדושת שביעית קמחמעלן: הדנדנה: צערבי כענא ובלע"ז מיטו"א: צערבי העולשין: תרי גווי עולשין הן עולשי גי' ועולשי שדה וצטאר שנים דשכיחי עולשי גינה עולשי שדה לא חשיבי אוכל' ואין מטמאין טומא' אוכלי' והכ' קמ"ל דצביעית דאין עולשי גינה מזויין עולשי שדה חשיבי ומטמאין טומא' אוכלי' ושביעית נהגתא דבין: וכרישין: נמי תרי גוויי נכהו כרישי גינה וכרישי שדה וכרישי שדה אצטריך לאצטויען: הרגילה: הם חלוגלוגות בלע"ז וירדלוג"ש: וכן החלב פרחים לגנים כחלב ס"א עשב הוא כשמתוך יוצא ממנו חלב: החמץ והדרדרי': מיני קוליס הן: אצטעים: הוא שזביעין זו כמין תכלת וקוריס לו צערבי ג"ל וקוררי' אותו והוא צומח דומה לספיח לכך קורוהו החמץ ספיחי אצטעים: וקוב"ה מין ממתי

הצבעים יש אומרים שהוא חלע"ז וצ' צערבי: יש להן שביעית קדושת שביעית נהגת בהן שלא להכסידם ושלא לעשות בהם סחורה: ויש להם ביעור כשיגיע זמן הביעור צריך לבערם ולקמן בפנים מפורשים דיני הביעור: ב' עקר ש"ש: ערקבלין רבוקי מפרשים עשב גדל אלל דרקל וא"י שמעתי שהוא עשב שעלים שלו דומה לערקב: והחלבלין: הפרשים של קץ חלב האמור למעלה: הבוכריה: קורין לו צערבי כנגד: הפואה: צערבי פ"א ובלע"ז וזרווי"א: הרכפה: שרשי שתחת הקרקע ושולקין אותן ושוקין ממימין ומי שיש לו חולעים צבטנו ימית: אין להם ביעור לפי שמקיימין בארץ ולא כלק' לחיה מן השדה לפיכך א"צ לבערו מן הבית: דמיהם מצבערי' עד ר"ה: ה"ק דמיהם צריך שיתבערו מן העולם קודם ר"ה של שמינית וי"ה דהוי מלי ליתני מצבערי' אחד כ"ה שאם ישנן לאותן דמי' בעולם אחר ר"ה של שמינית חייב לבערם בקדושת שביעית: קל וחומר

פ"ז בלל גדול אמרו בשביעית: כל שהוא מאכל אדם ומאכל בהמה וממין הצובעים ואינו מתקיים בארץ יש לו ביעור ולדמיו שביעית: יש לו ביעור ולדמיו ביעור ואיזהו? עלה הלוף השוטה ועלה הדנדנה העולשין והכרישין והרגילה וגי' החלב ומאכל בהמה החוחים והדרדריים וממין הצובעים ספיחי אצטעים וקוצה יש להם שביעית ולדמיהן שביעית: יש להם ביעור ולדמיהן ביעור: ב' ועוד בלל אחר אמרו כל (כ"ה סה"א) שאינו מאכל אדם ומאכל בהמה וממין הצובעים ומתקיי' בארץ יש לו שביעית ולדמיו שביעית: אין לו ביעור ואין לדמיו ביעור: איזהו עקר הלוף השוטה: ועקר הדנדנה והערקבנין והחלבצין והבוכריה ובמין הצובעים הפואה והרכפה יש להם שביעית ולדמיהן שביעית אין להם ביעור ולא לדמיהן ביעור רמ"א דמיהן מהבערין עד ר"ה אמרו לו להן אין ביעור ק"ז

פ"ז בלל גדול: ל' הרמב"ם כנגד הכלל הנאמר במעשרות ע"כ. והוא גמ' צ"כ סללל גדול דמסכת שבת דל"הי ת"י כלל גדול ולא כלל אמרו וכו' כדתן במתני' ד' מפ"ק דפאה' וכן במעשרות פ"ק משום דגדול עוכשו של שביעית יותר משל מעשר דלא שביעית

איתה צינמאכל אדם צינמאכל בהמה וכו' מעשר במאכל אדם איתא במאכל בהמה ליתא: קוצים ודרדריים צפ"ה מה' שמשא כתב הרמב"ם הרכים ואף ע"פ בלשם לענין מלובא דרפ"ח כתבו נראה דאף לכאן מפרשין ולקמיה צפ"ז שכתב להך דהנא סמך על מה שכתב לעיל מיניה בפרק ה' שאכרתי: וממין הצובעים מסר צנמ' פ' הגזול ע"ז ד' ק"א ע"ב אמר קרא לאכלה צמי שהנחתו וביעורו שוין פירש"י שבשעת הנחתו כלה מן העולם ומיני צבעים נמי בשעת רמיחת היונה כלה השורש וקולט הצבע נמצא הנחתו וביעורו שוה ועיין בפירושי משנהו:

יש לו שביעית וכו' עיין צפ"ה הר"ב דסוף המשל: ולדמיהן עיין במשנה ג' ובפ"ח מ"ז: על הלוף וכו' עיין במשנה ה' מ"ש צ"ד: והרגילה כתב הר"ב הם חלוגלוגות ועיניהם שכתבתי במשנ' ב' פ"ג דעוקלין: ספיחי אצטעים עיין מ"ש במשנה ד' פ"ק דפאה ובמשנה ה' פ"ב דכלאים: יש להם שביעית וכו' במשנה ב' דפרק כלל גדול דשבת דקמתי רישא ארבעים אבות מלאכות חסר אח' וקא חשיב לכולהו והדר אמר חלו מ' כו'. מפרש צנמ' לאשוקי וכו'. ולשי' זה ה"כ לא למכס נקטמו יש להם וכו' צסיפא חבל לא אצטריש צנמ' ועיין לקמן ובמשנה ו' פ"ק דתרומות מ"ש בשם הרמב"ם: ב' כל שאינו מאכל אדם וכו' הואיל ואינו לעצים יש להן וכו' כ"כ הרמב"ם בחבורו פ"ז ומפר' דמתקיים בארץ לא קאי אלא אמין הצובעים אבל שאינו מאכל אדם ובתורה ש"ס שאינו מתקיים בארץ אין להם ביעור כו' ומסתברא שהכריחו לכך שידע צטיב עקר הלוף ודמיו השגוי' במשנתו שאינם מתקיימין בארץ וכו' כל שהוא מאכל אדם וכו' וכן העתיקו התוספת צ"כ כלל גדול דשבת דף סח' ולגני' זו מתקיים בארץ אכולהו קאי וכן איתא במ"ס נדה בפרק

נא סימן דף ג"א ע"ב עקר הלוף וכו' לא כלו להוכיח הכ"מ בשם הר"י קורקום ז"ל דלרמב"ם גרסינן התם הפואה והרכפה כ'ו לא בלו להו והשתא אין צורך לסברא שכתבתי: יש להם שביעית וכו' רבי מאיר אומר

א שבי' ס"א
ה"י פ"ו ס"ה
ה"י פ"ו ס"ה
ה"י פ"ו ס"ה
ה"י פ"ו ס"ה
ה"י פ"ו ס"ה
ה"י פ"ו ס"ה
ה"י פ"ו ס"ה
ה"י פ"ו ס"ה
ה"י פ"ו ס"ה

יט ע' וכו'

כו' הכא איכא למומר למסוס פלוגתא דרבי מאיר הדר תני
 יש להן וכו' ולדמיון וכו' דעלה קאי שזיר טפי רבי מאיר
 אומר דמיון וכו' וחי הכי איכא נמי למומר דלעיל אידי
 דסיפא תני מו יש להן וכו' ג קליפי רימונוכו' יש להן

א שיי"פ ח"ה
 שש"י ויב"ל הל"ט
 ב"ס פ"ו הל"ב
 ג ח"י פ"כ ח"ט
 ד ח"י פ"כ ח"ט
 ה ח"י פ"כ ח"ט
 ו ח"י פ"כ ח"ט
 ז ח"י פ"כ ח"ט
 ח ח"י פ"כ ח"ט
 ט ח"י פ"כ ח"ט
 י ח"י פ"כ ח"ט

קל וחומר לדמיון ורבי מאיר סבר אמויה אני בדמיון יותר
 מבין עצמן דפרי עצמו מנכר ולא אתי למעבד ביה סחורה
 אבל דמים לא מנכרי ואתי למעבד בהו סחורה ואין הלכה
 כר"מ ג והנן שלו פרה שעל הפטמא וקלויי אגוזים כל
 הכי לובעים ביה והגלעינים

קל וחומר לדמיהו ג קליפי רמון והנץ
 שלו קליפי אגוזים והגלעינין יש להם
 שביעית ולדמיהו שביעית הצבע צובע
 לעצמו ולא יצבע בשכר שאין עושין
 סחורה בפירות שביעית ולא בכורות
 ולא בתרומות ולא בנבלות ולא
 בטרפות ולא בשקצים ולא
 ברמשים ולא יהיה לוקח ירקת שדה
 ומוכר

מדרכין ובלבד שלא ימכרו באטויו ולא בנבלות ולא
 בטרפות דמאחר דכתב רחמנא עמאים הם מהצריך לומר
 תו וטמאים יהיו לכם אלא אחד לאסור אכילה ואחד לאסור
 הנאה ואם תאמר הרי חמור הריגמל וכוס וסרס שאני הכי
 דלמלאכתן הן גדלים ולא אסרו לעשות סחורה אלא בדבר
 העומד לאכילה וכל דבר שאסרו מן הסורה אסור לעשות
 בו סחורה אבל דבר שאסרו מדבריהם אין אסור לעשות
 בו סחורה אלא ספס ייבן דאף על גב דאסור
 מדבריהם אסור לעשות בו סחורה ולא יהא לוקח
 כלומר לוקטן ומוכר בשוק דנראה כסחורה אבל כשננו
 מוכר

לכללינכו בהדי הדא מהנך תרתי משניות דלעיל למר כדאית'
 ליה ולמר כדאית ליה דכיון דלא דמיון להו דלא עליון ולא
 עקרון הן לא כללינכו וכדאשכחן טפי משניות לקמן בפירקן
 דלא כליל להו בהדיהו :

והגלעינין כתב הר"ב גרעני פירות כגון גרעני
 ויתים שמוציאין מהן שמן שאף שהם
 קשים מאוד משברים אותן בסכין וגמלא בהן גרעין קטן רך
 וטוב למאכל וגם סביבו ליחוס שמן ולא יצבע בשכר
 עיין בפרק ח' משנה ד'

ולא בנבלות ולא בטרפות וכו' קתח קשה בדברי הר"ב
 בלשונו שכתב ולא אסרו לעשות כו' דמשמע דרבנן
 הוא דאסרו והרי ממקרא הוא נדרש כמו שכתב וטמאים יהיו

לכם וכו' מהירושלמי והיה באשער לומר דקרא אסתכתא בעלמא אלא שהסוגיא דכסחים פרק ז' דף כ"ג אינה מוכחת כן
 דמקשינן אדרבי אבהו דאמר כל מקום שנאמר לא יאכל (לא תאכל) לא תאכלו אחד איסור אכילה ואחד איסור הנאה במשמע
 עד שיפוט לך הכתיב כדרך שפוט לך בנבלה ומקשה והרי שרצים דרחמנא אמר (ויקרא יא) שקן הוא לא יאכל ומנן צידי חיות
 עושות וכו' ומשני שאני התם דכתיב לכם שלכם יהא אי הכי אפי' לכתחלה נמי שאני הכא דאמר קרא יהיו צהוייתן יהא
 וחוקיה נמי דפליג אדרבי אבהו וסבר דהי ליטנא בו כו' לא משמע בהו איסור הנאה קאמר דמאכא יליף לה מדכתיב הכא לא
 יאכל ציורי וחיטריך למכתב לכם לשרייה בהנאה שמעת מינה דכל היכא דקרינן בהך לישנא הוה איסור הנאה בכלל והשתת
 בין לרבי אבהו בין לחוקיה בשרצים איסור הנאה במשמע דלא יאכל ואצטריך קרא דלכם לזשר יה בהנאה ואיכא נמי קרא דישון
 דלכתחלה אסורים ומשמע דדרשא גמורה היא וכן נראה מלשון התוספת דהתם דמקשינן אדאמר בפרק מרובה ארור אדם
 שיגדל חוירים דתיפוק לה דמדאורייתא אסור וכך כתבו בגדרים ס"פ הגודר מין הירק דמכירת אסורי מדאורייתא אסור
 וגם הרא"ש כתב בפרק מרובה דמדאורייתא אסור למכור ומיך דרשא דפרק כל שעה וגראה לי דאע"ג דמדאורייתא אסור
 לעשות בהן סחורה מדכתיב יהיו אי נמי מדרשא דירושלמי אפי' הכי מדכתיב נמי לכם לומר שלכם יהיו נשאר האיסור
 והיהיר מסור לחכמים לפרש לנו באיזה דרך אסור ובאיזה דרך מותר וכדאשכחן בצרייהא שהביא ר"ף בריש וסכתא מועד
 קטן דחש"מ אמרה התורה עזר ממלאכה ואמרה התורה שביעי עזר ולא השעה הוי שלא מסרן הכתוב לא לחכמים לומר לך
 איזה מלאכה אסורה ואיזה מלאכה מותרת לדעת קנת פוסקי' שסוברי' דלאו אסתכתא הוא ומעתה אף על פי שמן התורה
 אסורה המכירה יפה כתב הר"ב ואסרו וכו' ודברי הרמב"ם בספ"ח מה' מאכלות אסורות אין לכן הכרע אי סבד דמדאוריית'
 אי מדרבנן וקרא דיהיו אסתכתא בעלמא ומיהו קשיא לי סוגיא דפ"ק דכורות דף ו' דאחרוני חנב דוד קאמרינן דלמא
 לסחורה וכלומר אבל חלב אסור משו' אבר מן החי משמע דאפילו הכי לסחורה לשריא ולא בשקצי' ולא ברמשי' פירשתי במשג'
 ב' ס"ג דמכות : וירקת שדה' לפי מה שכתבתי במשנה ד' פ"ה דכל הספיחי' אסורי' הכא בירקות שאין דרך בני אדם לורטן דאין
 לחסור

מוכר עליו פירוש שבילו אע"פ שהוא לקטן למכרן לא מחוי בסחורה: לקח לעצמו לאכול והותר מותר למכרן אפילו הוא עצמו: ד' לקח בכור בעל מום מותר לריוס: מותר לזכרו ובלבד שלא ימכרן לא בדמים שקנה אותו שלא ישתכר בו: מותרין למכרן

ומוכר בשוק אבל הוא לוקט ובנו מוכר עליו לקח לעצמו והותר מותר למכרן: ד' לקח בכור למשתה בנו או להגל ולא צריך לו מותר למכרו צדי היה עופות ודגים שגדמו להם מיני טמאין מותרים למכרן רבי יהודה אומר אף מי שנחמנה לו לפי דרכו לוקח ומוכר ובלבד שלא תהא אומנורה בכך וחבמים אסרין: ה' לולבי זרדים והחרובין יש להם שביעית ולדמיהן שביעית יש להן ביעור ולדמיהן ביעור לולבי האלה והבטנה והאמרין יש להם שביעית ולדמיהן שביעית אין להם ביעור ולא לדמיהן ביעור אבל לעלין יש ביעור מפני שגושרין מאביהן: ו' הורד והכפר והקטף והלוטם יש להם שביעית ולדמיהן שביעית רבי שמעון אומר אין לקטף שביעית מפני שאינו פרי: זורר

הוא כתיב בני נבלה (י"ב) או מוכר לבכרי הא לא אסרה תורה אלא לקיימן לעשות בהן סחורה אבל בגדמן מותר: ר' יהודה אומר אף מי שתזנה אף על פי שאינו זייד אלא שאל עופות טמאים כמו כיוקרא קן צפור ופליג אפנה קמא דאמר צידי דוקא: נתמנה גודמן לשון וימן המלח (הניא א): וחבמים אסרין למי שאינו זייד ואפילו אין אומנותו בכך וטמאיהו דרפן הוא לפי שהעידים שצ"חיים ליתן מס למלך מאומנותם הותרו להם לזכור חיה עופות ודגים טמאין כד"ש ובלו לפרוע למלך המס שעליהם אבל שאר כל האדם לא והלכה כר' יהודה: ה' לולבי זרדין לולבי אילן ששמו זרדית: לולבי האלה נשך כאלה וכאלון (ישעיהו) בערבי באלוט ובלעטו גלגל: בט"ה מלשון בטנים

ועדים בלשון רבי פאסט"ק: ואטדים מין ממיני הקוצים שמתאים בגור גיטם שחור קשים והן נאכלים: אבל לעלים של כל אלוים ביעור דאף על גב דלולבים אין נושרים ואין אני קורא בהם ולבהמתך ולחי' כלה לחיה מן השדה כלה לבהמתך מן הבית מ"ה העלי' נושרים הן ממקום חבורן ולענפים שהם מחבורים בן ה' אביהן וכיון שהם נושרים יש להם ביעור: ו' ורד שושן והכופר הוא שקורים לו בערבי אלחנ"א ו"ה שהוא נושם שקורין גרופו לי: והקטף אילן אפרסמון: לוטם תרבו לט ולטו ו"ה שהוא זיגוב"ד בערבי פניול"ש בלע"ז: יש להם שביעית ולדמיהם שביעית: ו"ה דיש להן ביעור ולדמיהן ביעור ואף ע"פ שאינו נוכר במשנה: מפני שאינו פרי: וד' כעלים דאין להם קדושת שביעית משום שהנחתן אחר בי ורן והתורה אמרה לאכלה דומיא דאכילה שהנחתן ובעורן: ה' אלו עמים שהנחתן אחר בעורן ות"ק סבר דקטפו זה פרוי והלכה כר"ש: זורר

שנורעו בשביעית מותרין ודייק בכסף משנה פרקו דלהכי מנן ירקות שדה משמע הגדלים מאלוהים בשדה: ובנו מוכר עליו ופי' הרמב"ם והמעותה דמי שביעית: ד' מותרין למכרן לשון הר"ב דהא כתיב בני נבלה או

א שביעית ה"ה
ב כמות כל
כ פס"ס נב
ד רמ"ה פ"ה ח"ה
ה מלכות סודו
ו ט"ג י"ד פי
ז ט"ז
ח מ"ה פ"ו ח"ה
ט ש"ש ויכל לשון
י נדה ס"ט
יא הלכה
יב ס"ט מ"ה ס"ט

מוכר לנכרי האי קרא נקטיה הר"ש במתניתין דלעיל והוא ליה למקט קרא דלכס דמיתא בגמרא דלעיל אלא דקט פסוק מרווח דמורש כתוב לאמר המכירה דמותרת ולמאי דאיכא למימר דקרא דיהו אסמכתא בעלמא כדכתבין לעיל אפילו הכי נקט קרא לראיה דמותר דכמו שהסמיכו האיסור אקרא ה"ג זריכים להסמך היתר גם הוא על המקרא:

וחבמים אסרין פירש הר"ב שלא הותרו לצידים אלא מכוס מט המלך בירושלמי ולמאי דכתבין דמדאורייתא אסור אלא שמוסר זייד חכמים איכא למימר דמסו מן המלך נמי כח ציד לומר שהתורה לא אסרה בני הא"י משום חיי נפש כדכתבתי לעיל בשם הירושלמי בפרק ד' משנה ב':

וחבמים אסרין חכמים היינו ת"ק וי"ל דזייד כשמכין לצוד טמאים איכא בטיהו דלחכמים שרי האיל ומחמת אומנתו נחייב מס למלך רשאי לכיון הטמאים כדי שיוכל לפרוע המס ולת"ק אע"פ דזייד הוא לא הותרו לו אלא כבודמן דנקיט בלי שניה שגדמנו להם: ומ"ה הר"ב והלכה כרבי יהודה כ"כ הרמב"ם בפירוש וז"ע ובחבורו פ"ח מה"מ א"ה פסק כחכמים וכן בטור יו"ד סימן קי"ז: ה' מפני שנושרים מאביהן משא"כ לולבים דאין נושרים ולפיכך אין להם ביעור וכתב הר"ש דבירושלמי פריך אדריש פירקון דתנן העלין יש להן ביעור: והרי העלין אין נושרין מאביהם ומשני דלולבים דהכא סופן להקשות נעשים כאביהן: ו' והקטף פירש הר"ב אילן אפרסמון ועיין מ"ה שלקמן בס"ד: יש להם שביעית וכו' כתב הר"ב וה"ה לביעור וכו' כ"כ הר"ש מדלא תנן דאין להם ש"מ דיש להן וא"כ ה"ה לעיל משנה ג' ולהרמב"ם נראה דה"ה הכא דאין להם כלעיל ובחבורו העתיק משנה ג' דאין להם ביעור: בפני שאינו פרי ובפ"ב דנדה דף ח' ובפ"ב דעכו"ס ד' ז"ד * וכח דקטף דר"ש היינו שרף הנוטף מן העלין או מן הסרי ומה שפ"ה הר"ב והרמב"ם קטף דת"ק אילן אפרסמון פייגו שאינו עובש פרי וה"ה לכל אילן שאינו עובש פרי ושרף יוצא ממנו ובחבורו בס"ד כתב הקטף והוא שרף היוצא מאילנות וכו' ולדבריו שם כבר הת"ק דקטפו זה פרוי והכא באילן שאינו עובש פירות אבל באילן העובש פירות קטפא דפירי יש לו שביעית אבל קטפא דגוואא או דעלים אינו פרי אף למ"ק ואין לו שביעית: כ"ה דהרמב"ם בהרמב"ם בספ"ו מה' שמה ושם פוס' כת"ק לא כמ"ה בפירושו דהלכ' כר"ש ועיין מ"ה משנ"ז פ"ק דערל':

א"ש
ב' דף לה: כ"ה
ג' סוף ספ"ט
ד' בעין שרף וקטף
ה' כל דע
ו' מיתרין כ"ה לא
ז' מנתיקת וכו'
ח' סב"י נדה ס'
ט' רע"ו לה'
י' ובדברי הרמב"ם
יא' הא כתי' פסדו
יב' ואין כאלן ז"ס
יג' לקבל אר"ך

מפני)

מפני שאינו שרי כתב הר"ב ודינן כעצמם וכו' . להנאתן
אחר ביעורין . וכתב הר"ש וא"ת האי קטף היכי דמי
אי הגלקו אחר ביעורו מ"ט דמאן דאסר . ואי הגלקו וביעורו
זוה מ"ט דמאן דשרי . וי"ל להנאתן וביעורו שזה ומלכו

ז ורד חדש שכבשו בשמן יסן . ורד של שביעית שכבשו בשמן
של ששית ילקט את הורד הקודם שיגיע זמן הביעור והכל מות
אבל ורד של שביעית שכבשו בשמן של שמינית וכבר הגיע זמן
הביעור של הורד חייב לבצר את הכל כדקתני סיפא דשביעי'
אוסרת מין בשאינו מינו בנותן

א שרי פוחס
חשש ויגל
בא
גל כל כב
דא
הא
זא
חא
טא
יב
יא
יג
יד
יז
יח
יט
כא
כב
כג
כד
כה
כו
כז
כח
כט
לא
לב
לג
לד
לה
לו
לז
לח
לט
מא
מב
מג
מד
מה
מו
מז
מח
מט
נא
נב
נג
נד
נה
נו
נז
נח
נט
סא
סב
סג
סד
סה
סו
סז
סח
סט
תא
תב
תג
תד
תה
תו
תז
תח
תט
תק

ז ורד חדש שכבשו בשמן יסן . ילקט
את הוורד . וישן בהרש חייב בביעור .
חרובין חדשים שכבשו בין ישן . וישנים
בהרש . חייבין בביעור . זה הכלל כל
שהוא בנותן טעם חייב לבצר מין בשאינו
מינו . ומין במינו כל שהוא . שביעית
אוסרת כל שהוא במינה ושלא במינה
בנותן טעם :

פרק ח

בחדש ורד שביעית בשמן שמינית . ופי' זו הר"ש כדברי הר"ב
וכתב ודל' תימה מאי קשיא ליה אפילו איירי בחד פתול' כגון
ורד של שביעית בשמן של ששית ובורד של ששית בשמן של
שביעית מ"ט האי חייב בביעור והאי מינו חייב בביעור דמאן
נותן טעם בורד ואין ורד נותן טעם בשמן עכ"ל . והנני
יוסף להפליא כדברי הר"ב דמפרש סיפא דמתניתין
דשביעית אוסרת וכו' דהיינו לאחר הביעור אבל קודם

טעם : וחרובין חדשי וכו' .
הכא מיירי בצל לשכות היין
אחר זמן הביעור דכל ענין חייב
לבצר ומס לא נשתבו החרובים
בין עד זמן הביעור . ילקט
החרובין והיין מותר כמו בורד
והכי תניא בהד' בתוספתא .
זה הכלל וכו' בכל אסורים
שבתורה מיירי דכללן במינו
במשהו ומין בשאינו מינו ככ"ט
ואינה הלכה : השביעית אוסרת בכל שהוא במינה . לאחר
הביעור . אבל קודם הביעור אין בהם קדושת שביעית
שיהא אסור להפסידה ולעשות בהם כחורה עד שיהא בהם
ככ"ט בין במינה בין שלא במינה : ושלא במינה . אפילו לאחר
הביעור בנותן טעם :

פרק ט

הביעור בג"ט בין במינה בין שלא במינה ואם כן מ' שרישא דהכא ורד חדש כו' הרי אף קודם הביעור בנותן טעם . ונדברי
הר"ש לא פירש בהדיא דס"ל לקודם ביעור שלא במינה נמי בנותן טעם אלא מדכתב אבל שלא במינה אפילו לאחר הביעור ככ"ט .
משמע דה"ק ל"מ קוד' הביעור דאינו אוסר אלא בג"ט אלא אפילו לאחר הביעור נמי דוקא בכ"ט וקשיא נמי לדידה אדיד' אבל
יש לכרס דה"ק אבל שלא במינה ל"מ קוד' הביעור אינו אוסר כלל אלא אפילו לאחר הביעור דבמינו במשהו ואפילו הכי שלא
במינו ככ"ט . ועוד דוחק בפירושו דכולה נולתא הא תליא בשעת הביעור ולמאי תני חדש בישן . וישן בחדש לתני ורד שכבשו
בשמן אם הגיע טעם הביעור חייב לבצר ואם לאו ילקט . ומפני קשיא זו נראה שכתבנו לכתוב וכבר הגיע וכו' . ולשון הר"ש
ביתן לאו מלתא דפסיקא הוא הלכך נראה בפירוש הרמב"ם במפרש ורד חדש בשמן יסן ורד דשביעית שכבשו בשמן דששית ילקט
מפני שלא יכנס כח הורדוין וטעמים בשמן שהיין יסן והורד חדש אלא אם יטעמו זמן רב . וישן בחדש ורד דשביעית בשמן
דשביעית וזה יכנס בו כח הורד וטעמו מיד ומפני זה חייב לבצר השמן . ע"כ . והוסף כסף משנה וכתב פי' כי הורד היסן
נותן כח וטעם יותר מהר מן החדש . והשמן החדש נוח לקלוט טעם יותר מהיסן . ועיין בפרק י' דתרוומת משנה ה' י'
והרובין חדשים וכו' מ"ט הר"ב ע"פ התוספתא כ"פ הר"ש . והדבר תמוה לפי משנתנו על פיה דמשמע דבעינן אחד שנאן
לורד וחרובין אלא שדינן נשנה ועוד דלמאי נ"מ אשמועינן דין דחרובין בעינן אחר מדין דורד אם שניהם שוין
בדינן . ובתוספתא פ"ה שונה דין הורד כמו ששניה במשנה . וכן שונה דין החרובין . לכך נראה דמשנתנו חולקת עם
התוספתא ופי' המשנה כמ"ט הרמב"ם דחרובין ביין יכניס בו טעם החרובין מיד ומפני זה על שני הדרכים חייב לבצר ע"כ .
ודברי כסף משנה יש ט"ס וככ"ל פי' שהחרובין נותנין טעמן מיד וכן היין קולט טעם החרובין מיד ולא דמו לוורד בשמן :
זה הכלל וכו' . כתב הר"ב בכל אסורים וכו' ר"ל זה הכלל לאתווי כלל אסורים . והא דתני דעיקר הבצא בשביעית מיירי .
כדקתני חייב לבצר . וכן לשון הרמב"ם ולשאר אסורים כולן רמזו באמרו זה הכלל כל שהוא בג"ט וכו' . ומ"ט הר"ב
ואינו הלכה . ר"ל אלא כדמסיק בפירושו לזש"ה פ"ה ה' דזככת עבודה זרה : שביעית אוסרת בכל שהוא וכו' .
תימה למאי הדר תני ליה והרי זה הכלל לתד על עצמו של שביעית בא דתני חייב לבצר . וכמו שכתבתי לעיל וכראה בעיני
דפינו דב"ט הבודד מן הירק דף ג"ח מייתי לה לענין גידולין שאם לקח בכל של ששית ונטעה בשביעית זה סיפא כל שהוא אסור
כל שהוא מבעל את העקר ומחייב כולו בביעור וגידולין מאן דבר שזייהו אלא דתושבה יתורא שמעינן דלענין גידולין שניהם
ומה שמחה הר"ש וי"ל וזהו תימה דשלא במינה לא יתכן בגידולין . מדכאן אומר אי דודאי דשלא במינה לא שייך כלל בגידולין
ומיאו' אידי דנסיב במינה לאשמועינן דין גידולין נסיב נמי לשלא במינה אף על גב דלא אנטרין ליה כלל . ומה שפירש הר"ב
שאינו בג"ט קוד' הביעור . עיין מה שכתבתי בזה במשנה ח' מפרק ט' בסויעתא דשמאי' . ודין לאחר הביעור עיין מה שכתבתי
במשנה ה' ו' דפרק ט' בסויעתא דשמאי' .

פרק ט

פרק ה כלל

גדול מלוגמא - תכונת ורטיה
וסירוס מלוגמא מלא לוגמא שדרך
אדם ללעוס מלא לוגמיו חטים או תאנים וטון על גבי
מכתו : אין עושים תמנו מלוגמא דכתיב (ויקרא כ"ה)

פרק ה כלל גדול אמרו בשביעית

כל המיוחד למאכל אדם אין עושין ממנו מלוגמא לאדם ואין צריך לומר לבהמה וכל שאינו מיוחד למאכל אדם עושין ממנו מלוגמא לאדם אבל לא לבהמה וכל שאינו מיוחד לא למאכל אדם ולא למאכל בהמה חשב עליו למאכל אדם ולמאכל בהמה גותנין עליו תומרי אדם ותומרי בהמה חשב עליו לעצים והרי הוא כעצים כגון הסיאה והאזוב והקורנית : **ב** שביעית ניתנה לאכילה ולשתיה ולסיכה לאכול דבר שדרכו לאכול ולסוך דבר שדרכו לכוך לא יסוך יין ותומין אבל כך הוא את השמן וכן בתרומה ובמעשר שני קל מהם שביעית שנתנה להדלקת הנר : **ג** אין מוכרין פירות שביעית לא בכרם ולא במשקל ולא במנין ולא תאנים במנין ולא ירק במשקל בית שמאי אומרים אף לא אגודות ובית הלל אומרים את שדרכו לא אגוד בבית איגרון אותו בשוק כגון הכרשין ונין החלב :

ד האומר

פירות מצרייתן כדרך שאינו משנה בתרומה ומעשר שני דבר שדרכו לאכול לא יאכלנו מבשל וכו' לפי שאין שולקין אכולי בהמה ע"כ ועוד כתב בספר הגזר סימן י"א תומרי מלאכל בהמה שאין שולקין אותו אע"ג דבפירושו מפ' בענין אחר : **ב** ולסיכה עיין במשנה ח' ובמעשר שני עיין במשנה ח' שנייה **בפ"ב** דמסכת מעשר שני :

שנתנה להדלקת הנר דכתיב (ויקרא כ"ה) שביעית תהיה כל תבואתה לאכול ואמרו בספרא תהיה אף להדלקת הנר ומה שכתב הר"ב דתרומה טמאה מדליקין בנר עיין בסוף מסכת תמורה : **ג** אין מוכרין וכו' לא במדה כו' כתב הרמב"ם מה שמותר למכור כדתקן בפרק דלעיל משנה ג' וכדתיקנתו לקמורס"ט ועיין שם בפירושו וז"ל התוספות לאכול והותר מותר למכור ואסתר דלוקק על מנת לאכול לא חשיב סחורה אלא אם כן לוקק

בזול על מנת למכור ביוקר שקונה להרוויח וכתב עוד הרמב"ם שהמדי' יש להן דין שביעית ולא תאנים במנין ולא ירק במשקל יצאו אלו מן הכלל לאשמועי' דאע"ג דרגילות התאנים לשקלן כמא דאת אמר מנה דבילה וה"א דכשמשנה ומגאן סגי וכן צירק דדרך למנותן אגודות אגודות כדתקן במשנה ז' פ"ג דמאי הלוקק ירק כו' שאינו מחובר אלף מנין וה"א כי משני ושקלן שרי קא משמע לן דאין מותר למכור צאלו הדרנים אפילו בשינוי מכדרכו אלא מוכר אכסרה כלומר באומדן ובמשניות הכתובים לא נכתב ולא תאנים במנין א"כ קתני ירק משום סלוגמא דבית שמאי ובית הלל : **בית** שמאי אומרים אף לא אגודות כלומר אף על פי שרצה למכור שלא במנין אלא אכסרה ועיין לקמן : **ובית** הלל אומרים את שדרכו לאגוד בבית וכו' פי' הר"ש את שדרכו לאגוד כשרוצה אותן לבית מותר להוליכו אגוד למכור ע"כ וסכעס כתב הראב"ד דהשתא אין האגודה דרך סחורה ויש להרמב"ם פי' אחר בחבורו פ"ו דאגודת בית משוון מאגודת שוק וסברי ב"ה דכדרך אגודת בית שמאי לא יגידן לשוק ולמכור אכסרה ולא כדרך שאגודים לשוק כדי שלא יהיה כמוכר מלוגמא : הברשין מפור' בפ"ק משנה ז' דכלאי' **ד** ולקוט

והיתה שנת הארץ לכם לאכלה מה שהוא מיוחד לכם דהיינו למאכל אדם יהיה לאכלה ולא למלוגמא אבל מה שאינו מיוחד לכם יהיה בין לאכלה בין למלוגמא הלכך כל שאינו מאכל אדם עושין ממנו מלוגמא לאדם : עושין ממנו מלוגמא לאדם אבל לא לבהמה דכתיב (שם) ולבהמתך ולחיה אשר בדרך תהיה כל תבואתה לאכול דבר הראוי לחיה ולבהמה תהיה לאכול לבהמה ולא לעשות לה מלוגמא : חומי אדם שאין עושין מהן מלוגמא : ותומרי בהמה שאסור לשלקן : הסיאה עשב שקורין לו בערבי גידר"ג ואיוו"ב ע"ת בערבי ובלע"ז אוס"ו : וקורנים בערביה"א ובלעז שדריע"א : **ב** לאכילה ושתיה וסיכה : בענבים חיתים מיירי שיש בהם אכילה ושתיה וסיכה : לאכול דבר שדרכו לאכול : אע"ג דאמרה תורה לאכלה ולא להכנס אין מחייבים אותו לאכול דבר שאין דרך בני אדם לאכול כגון תבשיל שנתקלקל ולא חייסין אם הולך לאבוד וכן דבר שאין דרך בני אדם לאכול אלא על ידי תקון ובה הוא לאכול כמות שהוא בלא תיקון כגון לאכול תרדן חייך או לכוס חמין חייך אין שומעין לו : וכן בתרומה וכן במעשר שני לא נתנו לא לאכילה ושתיה וסיכה שנתנה להדלקת הנר מה שאין כן בת"ומה טהורה אבל תרומה טמאה מדליקין בה את והנר ובמעשר שני כתיב (בר"מ כ"ה) ולא בערתי ממנו בטמא אבל בטהור מותר לבער ובשביעי' בין בטמא בין בטהור מותר : **ג** לא במדה ולא במשקל ולא במנין כדי שיינכרו בזול אינמי התוך שאין מוכר' אותן כדרך שמוכרי' בשאר שנים יתגבו בהם קדושת שביעית ולא אתי לולולו בהו : אף לא אגודות : שלא ימכור כדרך שמוכרי' בשאר שנים : וכן חלב מפורסם בפרקין דלעיל : **ד** שכרו

פירות מצרייתן כדרך שאינו משנה בתרומה ומעשר שני דבר שדרכו לאכול לא יאכלנו מבשל וכו' לפי שאין שולקין אכולי בהמה ע"כ ועוד כתב בספר הגזר סימן י"א תומרי מלאכל בהמה שאין שולקין אותו אע"ג דבפירושו מפ' בענין אחר : **ב** ולסיכה עיין במשנה ח' ובמעשר שני עיין במשנה ח' שנייה **בפ"ב** דמסכת מעשר שני :

א עניני
הכלי
ב שם הלכה יר
ג שם הלכה יר
ד חזו"ש פ"ד ס"ט
ה ל"כ
ו נכסי ע"ס
ז פ"ה הל' ד
ח טובה תוקעות
ט פ"ה ש"ז
י אלו"ש פ"ט ס'
יא ח"ה

ד ולקוט לי ירק עיין מ"ס בפרק דלעיל משנה ג' : שברו מותר ואם חאמר ומ"ס מצובע בשכר דמשנה ג' פרק ו' וי"ל כדאיתא במסכת עכו"ם ב"ר"ם השוכר את הסועל דמתלק בין לוקט ירק לחמרים

ד"ה האומר לכו על הא לך איכר זה ולקטלי ירק היום שברו מותר לקט לי בו ירק דהיום שברו אכור לקחמן הנחתום כבר בפונדיון בשאלקוט ירקות שדה אביאלך מותר לקח מבנו סתם לא ישלם לו מדמי שביעי שאין פורעין חוב בדמי שביעית : ד"ה אין גותנים לא לבייר ולא לבלן ולא לספר ולא לספין אבל נותן הוא לבייר דשתות יולטלין הוא נותן מתנת חנם : ו' תאנים של שביעי אין קוצין אותן במקצה אבל קוצה אותם בתרבה אין דורכין ענבים בנת אבל דורך הוא בעריבה ואין עושין זיתים בכר ובקטב אבל בותש הוא ומבני לבודיה רבי שמעון אומר אף טוחן הוא בבית הכר ומכנים לבודיה : ז' אין מבשלין ירק של שביעית בשמן של תרומה שלא יביאנו לידי פסול רבי שמעון מריר ואחרון אחרון נתפש בשביעית והפרי עצמו אסור : ח' אין לוקחים עבדים וקרקעות ובהמה טמאה מדמי שביעית ואם לקח יאכל כנגדן

כבר בפונדיון ל' הרמב"ם ואמר פונדיון ואיסר (כלומר ברשע) על המנהג הידוע אלסם שהכר בפונדיון והירקות פחות ממה שלוקחין באיסור :

ה לא לביר מ"ס הר"ב להספיק לו מים לכל תשמישו סיים הר"ם אלא דוקא לשתות כדקתני סיפא דזהו לאכלה כ"כ נסי' שהוכרתי :

ולא לבלן כו' מס"י הרמב"ם בחבורו פ"ו ולא לשאר אומנין ומסתברא דמשנתנו כקטנה לכני לרבותא דבלן וספר הכאת הגוף עושין לו וספן דבר שאי אפשר שיעבור הנחל אלא ע"י ספינה וס"א דשרי : ו' אין קוצין פ"ה הר"ב דכתיב ואת עיבי גזירך לא תבזר כדרך הבזרי' ספרא ובתב הרמב"ם דידוע באמת שאינו רוצה בפסול הזה לאסור הבזירה כלל שהרי הסיר אכילתן באחרו והיתה שבת הארץ לכם לאכלה אבל ר"ל כמו שפי' בספרא (לא תבזר) כדרך הבזרים והכוונה כדי לשנות ואלא יתעסק בפירו' שביעי כדרך שיתעסק בשאר השנים :

ואין עושין זיתים מלשון וס' עשו דרי בתולין (ריחוקאל כ"ג) וס"א ענין מיעד וסחיטה : רבי שמעון אומר וכו' כתב הר"ב והלכה כר"ם ירושלמי שכן הורה רבי יוחנן : ז' ואחרון אחרון נתפס וכו' כתב הר"ב ומפקינן לה מדכתיב כי יובל היא וגומר ודין היובל ודין השמיטה בפירותיהן שוין לכל דבר כמו שכתב הרמב"ם בחבורו ס"פ עשירי מתורת כהנים וספרי :

ח יאכל כנגדן כתב הר"ב כנגד אותן דמים יקנה משלו דברים שהם לצורך אכילה וס"י הרמב"ם מלבד פירות שביעית ועיין מ"ס במשנה דלקמן : אין מביאין כו' דכל דבר שבחובה אינה זאה אלא מן החולין בספ"ק דמעשר שני

ד שברו מותר ואין בו קדושת שביעית ואע"ג דשביעית תוספת דמיה האי לאו דמי שביעית הוא : לקוט לי בו ירק : לשון מכה הוא המשמע לקוט לי שוויו ירק אבל לקוט לי לשון שכירות הוא ולא לשון מכר : כבר בפונדיון לא שאמר לו אחן לך פונדיון רק כבר היה פונדיון כשאלהט ירקות שדה אביאל לך מותר מ"ס דמתנת חנם יבבי זה לזה לפי שירקות שדה מצויין ללקח ממנו בסת' בהקפה כדרך מוכרי בחנות ולא ישלם לו מדמי שביעית דהוי כסחורה : ה' ביר' תוס' בירות ומס' ז"ק מים לבני העיר לא יתן לו מדמי שביעית להספיק לו מים לכל תשמישו : ולא לבלן מחמם מרחצאות : ולא לספר : שכן התספיר : ולא לספן : שכן הספירה : ולכולם : לכל בני דמינן במתניתין יכול ליתן מתנת חנם שלא לשם שכרן ואע"פ שידע שבשכיל שנתן לו עתה לא יבצע ממנו שכר : ו' במזקה כלי המיוחד לקץ בו תאנים קרוי מוקצה : במרבה סמין לשון חרב וטעמא משום דכתיב (ויק א' ב' ה) ואת ענבי גזירך לא תבזר כדרך הבזרים : עריבה : שלשים זה את העיסה ובקוטב עץ גדול וכבר ובראשו אבן גדולה שנותנים על הופתים בבית הכד

נקרא קוטב : בודיה בית הכד קטן כעין עריבה : רבי שמעון אומר כו' והלכה כר"ם ז' שלא יביאנו לידי פסול : שאם נכסל בשביל שמן של תרומה ישרף הכל ונמצא גורם לפירות שביעית שלא יאכלו ור"ם מתיר לביא קדשי לבית הפסול ואין הלכה כר"ם והאחרון אחרון נתפס בשביעית : כיצד לקח בפירות שביעית בשר הבשר והפירות מתעברין בשביעית לקח בבשר דגים יצא בשר ונאסרם דגים לקח דגים שמן יצאו דגים נתפס השמן ומייב לצער הפירות והשמן נמצא אחרון אחרון נתפס : והפרי של שביעית עצמו אסור לשלם ומפקינן לה מדכתיב (שם) כי יובל היא קדש מה קדש תופס את דמיו אף שביעית תופסת את דמיה אי מה קדש תופסת את ד' ויואלף לחולין אף שביעית תופסת דמיה ויואלף לחולין ס"ל (שם) תהיה בהוויית' תהא' ה' יאכל כנגדן : כנגד אותם דמים יקנה משלן דברים לצורך אכילה ויאכל בקדושת שביעית קיני

קיני

ד שברו מותר ואין בו קדושת שביעית ואע"ג דשביעית תוספת דמיה האי לאו דמי שביעית הוא : לקוט לי בו ירק : לשון מכר הוא המשמע לקוט לי שוויו ירק אבל לקוט לי לשון שכירות הוא ולא לשון מכר : כבר בפונדיון לא שאמר לו אחן לך פונדיון רק כבר היה פונדיון כשאלהט ירקות שדה אביאל לך מותר מ"ס דמתנת חנם יבבי זה לזה לפי שירקות שדה מצויין ללקח ממנו בסת' בהקפה כדרך מוכרי בחנות ולא ישלם לו מדמי שביעית דהוי כסחורה : ה' ביר' תוס' בירות ומס' ז"ק מים לבני העיר לא יתן לו מדמי שביעית להספיק לו מים לכל תשמישו : ולא לבלן מחמם מרחצאות : ולא לספר : שכן התספיר : ולא לספן : שכן הספירה : ולכולם : לכל בני דמינן במתניתין יכול ליתן מתנת חנם שלא לשם שכרן ואע"פ שידע שבשכיל שנתן לו עתה לא יבצע ממנו שכר : ו' במזקה כלי המיוחד לקץ בו תאנים קרוי מוקצה : במרבה סמין לשון חרב וטעמא משום דכתיב (ויק א' ב' ה) ואת ענבי גזירך לא תבזר כדרך הבזרים : עריבה : שלשים זה את העיסה ובקוטב עץ גדול וכבר ובראשו אבן גדולה שנותנים על הופתים בבית הכד

נקרא קוטב : בודיה בית הכד קטן כעין עריבה : רבי שמעון אומר כו' והלכה כר"ם ז' שלא יביאנו לידי פסול : שאם נכסל בשביל שמן של תרומה ישרף הכל ונמצא גורם לפירות שביעית שלא יאכלו ור"ם מתיר לביא קדשי לבית הפסול ואין הלכה כר"ם והאחרון אחרון נתפס בשביעית : כיצד לקח בפירות שביעית בשר הבשר והפירות מתעברין בשביעית לקח בבשר דגים יצא בשר ונאסרם דגים לקח דגים שמן יצאו דגים נתפס השמן ומייב לצער הפירות והשמן נמצא אחרון אחרון נתפס : והפרי של שביעית עצמו אסור לשלם ומפקינן לה מדכתיב (שם) כי יובל היא קדש מה קדש תופס את דמיו אף שביעית תופסת את דמיה אי מה קדש תופסת את ד' ויואלף לחולין אף שביעית תופסת דמיה ויואלף לחולין ס"ל (שם) תהיה בהוויית' תהא' ה' יאכל כנגדן : כנגד אותם דמים יקנה משלן דברים לצורך אכילה ויאכל בקדושת שביעית קיני

קיני

קיני

קניינים וקניינות שתי מור"ו או בני בני וונה שהיו בין להביא הזבית והזבות והיולדת: ט שחוקי לא אומר לכם מה רבי אליעזר אומר בו רבי עקיבא קבל מרבי אליעזר רבו דמיקל טפי צסיכה וכשאתרו לו שהיה רבי אליעזר

אין סכין כלים וכו' דהא דתנן לעיל דשביעית נתנה לסיכה ר"ל לסיכה אדם לא לסיכה עורות וכלים הרמז"ס וט"ו צמטנה דלקמן: ט רבי אליעזר אומר ידלק מסתבר דאף בכלים ס"ל דיילקו אלא דכי אמר למלתיה

קניינים וקניינות וקניינות וקניינות יולדת מדמ' שביעית ואם הביא יאכל כנגדו אין סכין כלים בשמן של שביעית ואם סך יאכל כנגדו: ט עור ששבו בשמן של שביעית רבי אליעזר אומר ידלק וחכמים אומרים "יאכל כנגדו אמרו לפני רבי עקיבא אומר היה רבי אליעזר עור ששבו בשמן של שביעית ידלק אמר להם שתוקו לא אומר לכם מה שרבי אליעזר אומר בו: י ועוד אמרו לפניו אומר היה רבי אליעזר האוכל פת כותים באוכל בשד חזיר אמר להם שתוקו לא אומר לכם מה שרבי אליעזר אומר בו: י"א מרחץ שהוסקה בתבן או בקש שלו שביעית מותר לרחוץ בה ואם מתחשבהו הרי זה לא רחץ: פרק ט הפיגם והירבוזין השוטים והחללוגית כוסבר שבהרים והכרפס של אפר פטורים

אומר ידלק אמר להם שחוקי שאינו ראוי לפרש כמה היה רבי אליעזר מיקל בו והלכה כחכמי: י כאוכל בשר חזיר לאו דוקא שאין האוכל סת כותי לוקה מן התורה אלא מכוח מדרשות מדרבנן: מה רבי אליעזר אומר בו דמיקל בו טפי: י"א ואם מתחשב הוא אדם משום הוא שני אדם למדים ממנו נרדף להחמיר על עצמו:

פרק ט הפיגם עשב שקורין רוט"א בלע"ז: והירבוזין אסורג"י בלע"ז והשוטים הם אסורג"י של שדות אותן שאינן של גנות והחללוגית פערבי רגל"ה ובלע"ז וירדולאג"ש וכוסבר קוליא"גדר בלע"ז ודוקא של הרים אבל של גינה חשוב הוא: וכן כרפס של נהרות דוקא אבל לא של גינה: כרפס אשי"ז בלע"ז: גרגיר אוריג"א בלע"ז: שחפר"ה גדל באחו אבל של גינה חשוב הוא:

בצור אמרה: וחכמים אומרים כנגדם יאכל מסתבר דטעמא לא היו אלא משום קנסא וכיוצא בזה שמצינו בסוף סרק קמח דמסכת מעשר ט"ע"ט: י האוכל פת כותים כאוכל בשר חזיר ופיר' הר"ב לאו דוקא שאין האוכל פת כותי וכו' וכן פירש הרמז"ס ומשמע דלאחר שגזרו על הכותים שהיו כעכו"ם לכל דבריהם איירינן וקשה דלמני עכו"ם ועוד שאין מדרך המשנה לשנות דין לכותים לאחר שגזרו לפי שאז הם בכלל עכו"ם והר"ש מפרש דמחמיר צפת כותים משום דלא מעשרי כשמוכרין לאחרים וכמו שפורש במשנ' ט' פרק ה' דמח"י ולפירושו קשה דמחמיר תנן פת לתני האוכל פירות כותים אבל התוספת צמטת חולין סרק קמח דף ד' כתבו שגזרו על פתן לפי שהיו מצטלן בכין בית המקדש צימי עזרא כדאמר צפרקי ר"א וליכא למימר דהיינו ככותים ראשונים דכתיב בהם (מלכים ב' י"ז) ואם אלהיהם היו עובדים דהא קאמר בהם מלאך א"ר אליעזר כל האוכל פת כותים כאוכל בשר חזיר ומנינא נמי לקחן שחיטת מין לעכו"ם כמו פת כותי ושם דף י"ג כתבו פתו פת כותים צפרקי ר"א יש עזרא וזרובבל בן שלתיאל ויהושע בן יהוודק נידו אותן בשלש מאות כהנים ובשלש מאות טינוקות ושלש מאות ס"ת והיו תוקעין והלויים משיררים ומסיימים בה מלאך אמרו כל האוכל פת כותי כאלו אוכל בשר חזיר ע"כ. הרי מוכח שאין גזירת פתן אותה הגזרה שגזרו עליהם להיות כעכו"ם לכל דבריהם אבל מ"מ אין הענין כמו שגזרה לכאורה מדברי התוספת שבימי עזרא גזרו על פתן שהרי מלאך אמרו כו' אלא ז"ש התוספת בדף ד' שגזרו ר"ל החכמים שגזרו וסמכו על הנידוי צימי עזרא שהיה לפי שבטלו כו' ולישנא צימי עזרא דנקטי התוספת קאי אדכתיב לפי שהיו מצטלן כו' דאלת"ה הכי הל"ל שגזרו על פתן צימי עזרא לפי שהיו כו' וצריכין לומר גם כן דהך דמלאך אמרו כו' צפרקי רבי אליעזר מהיך דאמר לפני רבי עקיב' נתיסדו: י"א מרחוץ שהוסקה בתבן וקש וכו' מותר וכו' לשון הר"ש א"ע דתבן וקש של שביעית אסור דתנן לקמן ע"כ והוא צמטת ז' ט"ט וכתב בכ"מ צפ"ה דאם הוסק צדוענד קאמר דמותר לרחוץ בה ועי"ל דלכתחלה גמי מותר להסיק בהן מרחץ משום דנודף אדם הוא וכדסתן כל שאינו מיוחד למאכל אדם עושין מומנו מלוגמא לאדם עכ"ל ולפי תירוץ השני קשיא דאשמועינן הא דואם מתחשב צמלוגמא ומאי אריא מרחץ וגראה דאותו תירוץ לא קאי אלא לפירוש הרמז"ס דמכרש צאדם המתחשב דאסור שמה יסיקו בה דברים אחרים בשבילן כדי שיכא ריחם נודף ויהיו דברים הנאכלים ועל פי זה הקשה הר"ב דמאי אריא כשהוסק בתבן וקש של שביעית אפילו בשל שאר שנים לא ירחוץ בשנה השביעית מכיון זה ההשגח ותידן הכסף משנה דא"ר ומסוס רישא דמותר נקט של שביעית א"ר לרבותא נקט שאף על פי שידוע שלא הוסקה אלא בתבן וקש לא ירחוץ בתבן ע"כ ופירוש תבן וקש כרפ"ט דצ"מ:

ט"א ט"ב ט"ג ט"ד ט"ה ט"ו ט"ז ט"ח ט"ט

פרק ט והירבוזין השוטים כן גירסת המשנה וכן נראה פירוש הר"ב שהוא לועז לשניהם אכפרג"י וכ"כ הרמז"ס בהדיא אבל גרסת רש"י צפרק לולב הגזול והשוטים ומכרש הירבוזין אוייל"ש והשוטי' אישכר"ש צמטות וראיתי:

פטורים מן המעשר בכל השנים כדמפרש טעמא שאין כוונתו

מטערתו ולא הפקר לקט שמה
מכל אדם בשביעית לפי שאין
דרך לשמור דכל דבר שדרך
לשמרו אסור לקנות אותו מעט
הארץ בשביעית שהוא חסוד
לשמור הפירות ושלא להפקירן
והלוקח מן המשוחר אפילו כחצי
איסור אסור וכל כך דמתניתין
שחוקתן שאין משמרין אותו
מות' ליקח מהן מעט הארץ
כדי מזון ג' סעודות ובלבד ולא
יומר שאין מוסרין דמי פירות
שביעית לפס הארץ אף על פי
שהפירות הן מן ההפקר יומר
מזון שלש סעודות מפני שהוא
חסוד לאזור הדמים ואינו נוהב
בחס קדושת שביעית: שלא
נחסדו עליהם עוברי עברה

כר' יהודה: כל הספיחים
מותרין לקחת מכל אדם דמתקין להו שאינם מן השמור. חזן
מספיק רכוב שחוקתן מן השמור לפי שאין כוונתו בהם בירוקו
שהם שאין גדילים כמותן במדבר ואין הלכה כר' שמעון: ב
שלש ארצות בארץ ישראל חלוקות זו מזו לענין ביעור וביעור
האמור בכל מקום בשביעית הוא שכל זמן שאין נמצא בשד מאותו
המין שאסף אליו צביט חייב לבער אותו המין מן הבית מיד
כגון אם לקח תאנים ועשה מהן גרוגרות אינו יכול לאכול
מאותן גרוגרות אפילו בשנה השביעית אלא כל זמן שנמצא
תאנים מחוברות לאילן וכשכלו התאנים מן האילנות חייב
לבער הגרוגרות שצביתו או לאכול כולן מיד או להפקירן עד
שלא יישאר מהם צביט דכתיב ויקרא כ"ה ולבהמתך ולחיה כל
זמן שזיה אוכל בשד האכל לבהמתך מן הבית שארץ ישראל כלה
כלה לבהמתך מן הבית והשפת קאמר שארץ ישראל כלה
נחלקת לשלשה חלקים לענין ביעור וכל חלק וחלק ממנה נחלק
לשלשה חלקים: כל שאינו מגדל שקיים גליל העליון
שהשקמי' אין גדלי' לא בשפלה וסימן לדבר שקמי' אשר בשפלה
(שלי' א' י'): ותחום עבריה הוא העמק השלשה הם מהגליל:
ההר והשפלה והעמק הם שלשה חלקים של ארץ יהודה:
שפלת לווד והר

במשניות כתובים שהגרסא גם כן והשוטט בוא' ו'
פטורים מן המעשר. הא לכתב הר"ב מדכתיב ובה' הלוי
וגומר עיין מה שאכתוב בזה בארוכה בריש

המשניות: ובלקחים מכל אדם בשביעית מ"ט הר"ב
והלוקח מן המשוחר אפילו כחצי
איסור הכי תניא בפרק לולב
הגזול דף ל"ט ע"ב: ולא ידעתי
טעם דנקטי בכתי' איסור והרי
פרוסה היא הפחותה
במשטבעות הנזכרות במשנה:
ה"מ למקט' וטעם מזון שלש
סעודות שכתב הר"ב כתב הר"ש
שהתירו לו כדי מזון כדליתא
בפרק הנזכר ושלא סעודות הן
מזון יום השבת:

שאין כוונתו בהם בירוקת
שדה פירש הר"ב
שאין גדילים כמותן במדבר וכן
פירש הרמב"ם ברישא דטעמא
שבגדילים במדברות וא"כ שדה
דקני במתניתין ודכתב הר"ב
ברישא ד"ל דכל שאין בנינה
מדבר קרינן ליה אבל הרמב"ם
עלמו בס"פא זו בחבורו ריש
פ"ד מה' שמיטה מפרש בע"א
ועיין בפ"י הר"ש ובתוספות פ"ד דפסחים דף נ"א ע"ב:

ב לבעור כתב הר"ב ו'ל וכשכלו התאני' [מן האילנות
תמיהני דלקמן משנה ד' חזן אוכלין על המוסקר
אבל ל' הרמב"ם בפירושו כל זמן שימצא צאלנות או בארץ
ובחבורו ר"פ כתב שמצוי בשדה ע"כ חייב לבער הגרוגרות
שבביתו או לאכול כולן מיד או להפקירן וכו'. נראה לכאורה
מדכתב או לחלק תרי זמני שדעתו כדעת הרמב"ם שכתב
בפירושו שחזק מנדדי בביעור שיבערם מן העול' שישרפ' או
יורקם לים המלח וכו' בחבורו פרק דין הביעור כשהגיע
הזמן מחלק מזון שלש סעודות לכל אדם ואם לא מצא אוכלין
בשעת הביעור שורף באש או משליך לים המלח וזהו פי' לבעור
שכתב הר"ב בשפלה אלא דבמשנה ח' מפרש הר"ב שהוא עלמו
רשאי לזכות בו כמ"ש שם בס"ד וא"כ אין כאן ביעור מן העול'.
הרש"ל בערם שכתב כאן אין ר"ל שישרפם או יורקם לים המלח.
וכמו כן א"א שיהא דעת הר"ב כדעת הראב"ד שסובר גם כן
שחאבדין מן העולם כשכלה לחיה מן השדה בכל הארצות
שביהודה וכן בגליל וכן בעבר הירדן אלא שחולק בדין חילק
מזון ג' סעודות שאמר שהוא כשיכלו פירות העיר ותחומיה
אבל דעת הר"ב כדעת התוס' והר"ש וס"ג ורמב"ן כפי
מה שכתוב בכ"מ דאין פירות שביעית לא בכלל הגרפין ולא
בכלל הנקברים אלא כשהגיע זמן הבעור דהיינו כשכלה בכל
ארץ וארץ לפי מה דתנין מחלק מזון וכו'. ומוליא על פסח צביתו וכו' ומפקיר וכמ"ש הר"ב בשנה ח'. ואף הוא עלמו רשאי לזכות
מן ההפקר ואוכל והולך עד שיכלו. ופי' הרמב"ן שזה שאמור לאחר הביעור כמו שכתב הר"ב בס"ג והיינו אם מעבד אותן צביתו
או אסורים הם באכילה לגמרי. ועיין מ"ש במשנה ח' בשם

א"תסיום ג'ל'
ב"ח"ה"ל'ת'
ה"כ' ויב'ל'
ג'תסיום ג'ג'
ס"פ"ו ג'ל'ס'י'

התוספת

[שלה] לוד ומציק חורון עד הים שלשה חלוקות של עבר הירדן ושפלת לוד כשפלת הדרו' דכל זמן שאוכל בשפלת [הדרום] אוכל בשפלת [לוד] והער של שפלת לוד אוכלים בו כל זמן שאוכלים בהר המלך : מבית חורון ועד הים

מדינה אחת . וכל זמן שלא כלה לחיה מאחת מן המקומות שביניהם יכולים כל אנשי הגבול ההוא לאכול על ידי המקום האחד שלא כלה בו לחיה מן השדה : ג ולמה אמרו ג' ארצות . הואיל ושלשה ארצות בכל אחת הרי כאן טעמה ארצות לחיה הלכחא אמרו שלשה ארצות לביעור וכו' לא : סיחיו אוכלים . ביהודה עד שיכלה האחרון שבג' ארצותיה וכן בגליל וכן בעבר הירדן אבל אין אוכלים ביהודה על ידי ארצות שבגליל ולא בגליל על ידי ארצות שביהודה דבמירי לאין חיה שביהודה מתרחקת לאחת מיהודה לגליל ומגליל ליהודה אבל יוצאה היא מגליל לגליל ומיהודה ליהודה :

ושאר כל הארצות בהר המלך . שאר כל הארצות שבא"י אוכלים על ידי הסירות המלאים בהר המלך והוא היה רב הסירות ואחרון מכל שאר ארצות שבארץ ישראל : וכל הארצות כאחת לזיתים ולתמרים . כל הארצות שבארץ ישראל אוכלים זיתים ותמרים על ידי ארץ אחת שלא כלה ביהודה והתמרים לחיה מן השדה בן שתייה ארץ הים ביהודה או בעבר הירדן או בגליל ואין הלכה כרבי שמעון : ד אוכלים על המוסקף . אוכלים ממה שבית על ידי שמוציא מאותו המין במקום המוסקף אבל אם כסק וכלה אותו המין במקום המוסקף אף ע"פ שנמצא ממנו במקום השמור בביתם או בגנות חייב לבער בהאמון כלה לחיה מן השדה כלה לבהמקד מן הבית : רבי יוסי מתיר אף על השמור ואין הלכה כרבי יוסי : אוכלים על הטפוחים . על מה שמשימים העופות בטפוחים שהן כלי חרס הכנויים בכותל אשר שם צפרים יקננו ואוכלים ממה שבית כל זמן שמוציא מאותו המין בטפוחים : ועל הדופרא . אילן שעושה פירות שני טעמים בשנה אוכלים צראשון עד שיכלה האחרון שבמנינים : אבל לא על הסתוויות . אין אוכלין בענבים על ידי הענבים הגדלים בימות הסתיו : רבי יהודה מתיר . לאכול בענבים על ידי הסתוויות כל זמן שבכרו קודם שיכלה הקין ואין הלכה כרבי יהודה :

ה הכובש עליהם ולמדתיו פי' זה בדברי ר' יוסי מל' הרמב"ם בחבורו פי' שכתב היו לזמנאים של שביעית וכלו הענבים מן השדה תן הבגו' והפרדסים שהם הספקר אע"פ שעדיין יש ענבים בגפנים שבמקד הסירות אינו אוכל מן הזמנאים מפני ענבים לו שבכרו לפי שאין מזונין לחיה עכ"ל וס' ובר' אמי שלא הוצרך להוסיף גפנים שבמחירות

שלה בהר המלך . מבית חורון ועד הים מדינה אחת : ג ולמה אמרו שלש ארצות . שיהיו אוכלין בכל אחת ואחת עד שיכלה האחרון שבה . רבי שמעון אומר לא אמרו שלש ארצות אלא ביהודה . ושאר כל הארצות בהר המלך . וכל הארצות באחת לזיתים ולתמרים : ד אוכלין על המוסקף . אבל לא על השמור . רבי יוסי מתיר אף על השמור . אוכלין על הטפוחין ועל הדופרא . אבל לא על הסתוויות . רבי יהודה מתיר בל זמן שבכרו . עד שלא יבלה הקין :

ה הכובש

התו' וכתב עוד שאפשר שיש האיסור מדבריהם ואולי הביעור כולו חומר מד' ס' והמקראות שהביאו בת"כ אסמכתו והשפלת יסורשו דבוי' הר"ב דה"ק חייב לבער ומסו הביעור או לאכלן וכו' מיד או להפקיורן וכו' . והדרשה שכתב הר"ב כלה לחיה מן השדה

כלה לבהמ' קרי ביה כלה קמ'בול' קמץ כלומר כלה האוכל לחיה כו' וכלה תניין בסת"ס וליר"ל ציווי : כ"כ רש"י בס"ק דפעי' ד' ע"ב : ג עד שיכלה האחרון שבה פי' הרמב"ם בסג' ארצותיה וכו' פ' הרמב"ם ויוסיים ושארם של שלש שלש אינו לענין תוס' דין מן הדיון אבל הוא תכלל בהגבלות שנתן להם ע"כ : רבי שמעון אומר לא אמרו ג' ארצות אלא ביהודה ר"ש פליג אפ"ק דס"ל דדין ג' ארצותן יהודה ועבר הירדן והגליל . וככל ארץ מהס' ג' אלא דלענין שביעית כל ארץ אחת היא ולאמר ר"ש דארץ אחת שהיא נחלקת בעצמה

לג' אבל זאת המד' היא יהודה וכלה כללד אמנם שאר הארצות מ' ועם זה תתישב קושיית הסו' שהקשו מדאמר ר"ש ג' ארצות ביהודה כ"ס לת"ק דהא משמע דר"ש בא להורות להם ביה' ולפי מ"ג נחא : וכל הארצות כאחת לזיתים ולתמרים . סובר ר"ש דלזיתים ותמרים מתרחקים . דהא אין מתרחקים טעמא משום דבמירי לאין חיה שביהודה גדילה על פירות שבגליל וכו' כדאי' בפ' מקום שנהגו דף ג"ב ע"ב . וס"ל לר"ש דכתיב פירו' גדילי' . ולפיכך מתרחקים . ומדברי הרמב"ם בפ"ו בחבורו שואת הבבא דוכל הארצות כו' דברי ר' שזון מוכח הברייתא שהביא הר"ב בתשנה ח' : ד רבי יוסי מתיר אף על השמור . ואימא דלת"ק שמור היינו מה שבביתים ומה שבגנות ואי אמרם אף על השמור א"כ זמן הביעור אימתי . וא"ל גומר מסובר דומעט קדושים הם לכל פירו' ופירי בדפנייה בברייתא שהביא הר"ב בתשנה ח' . והתורה שאמרה ולבהמקד ולחיה אש' בארץ ס' זכה על רוב שנים והסירה לאכול בכל שביעי' עד תוס' חזמי' שברוב השני' אין לחיה עוד נשדה' דלשון אף על השמור לא משמ' שמור מוס' הטעם אלא מטעם שסומכין אף על השמור וזה פירמה . אבל כ"ל שזה שאמר ר' יוסי אף על השמור ס"ק לא בדברי' סת"ק שאוסר על כל שמור : לא מצינו שר' אמי לאכול אף על השמור . ותיבא לא עכ"ל שמור קאמר דולאי' ליתא דא"כ זמן ביעור אימתי . אלא מיהת יש שמור שיאכל עליו . ומתילא הסתות שבשמור קאמר דתפסק מושטקפסק' וסייטו כבגון מקובר באילן והאילן במקום שמור הוא עומד מ"מ הואיל והסירות עדיין במחור אוכלין עליהם ולמדתיו פי' זה בדברי ר' יוסי מל' הרמב"ם בחבורו פי' שכתב היו לזמנאים של שביעית וכלו הענבים מן השדה תן הבגו' והפרדסים שהם הספקר אע"פ שעדיין יש ענבים בגפנים שבמקד הסירות אינו אוכל מן הזמנאים מפני ענבים לו שבכרו לפי שאין מזונין לחיה עכ"ל וס' ובר' אמי שלא הוצרך להוסיף גפנים שבמחירות

מ פסחים נכ : מ"י פ"ו מה"ס ויגל ה"ל ע . כ"ס הלכה י"ג ד"ס הלכה ז

ל' ע"ג ע"ג ע"ג

אלא ב' א

אלא לא זוקי מדעת רבי יוסי . ומלאה למד שזו היא דעת רבי יוסי דמזכיר בגמרא שבתירות אף על פי שבמקום שמרס עומדים חילולו כבי אוכלים עליהן . ועל השמור כביולא בזה הוא שאמר שאוכלים עליו ולא על כל שמור :

א פסחים כג
ב טס הלכה י
ג טס הלכה יז

ה רבי יושע אומר אף על האחרון . פירש הר"ב מקרא יתירה דאמר מן השדה תאכלו . ואם תאמר לרבי אליעזר הך קרא מה עבד ביה . והתוספות דפכהו דף כ"ג הביאו ת"כ דפרשת בהר דרבי אליעזר נמי דריש לסדרתו מהך קרא ופירשו דכבר רבי אליעזר דאי לאו האי קרא [ה"א] דאיתו המתן דוקא יבער ולא יותר אף על פי שטעם האיסור מעורב בהן דלא דמי איסור דבעור לשאר איסורים דהא שרי לעניים (במשנה ח') וה"א דנחשבים כמבוער כיון שאין כאן אלא הטעם ורבי יושע סבר דדאי הטעם חשיב כמבוער והאי קרא איתיה להיתר אף גוף אותו שכלה הואיל ומעורב בהן הטעם תתמוהרין וכי קאמר רכו' ועיין עוד בסמוך :

רבי גמליאל אומר כל שכלה מינו מן השדה וכו' לשון התוספות ורבי גמליאל סבר ממשות של כל אחד שכלה מן השדה איסור אבל הטעם הוא כמבוער ע"כ . וכל דאיתיה ליה כתי מקרא דריש רבי יושע וסבירא ליה דאי לאו הווא קרא ה"א דאף הטעם אוסר והכל יבער דדיון ביעור ה"א דשוה לשאר איסורים לאיסור בטעמו קמשמע לן הך קרא מן השדה תאכלו שכל זמן שהמין בשדה אף ע"פ שיש בו בלוע טעם איסור לית לן בה ואתה אוכל מן הבית . ופסק הר"ב הלכה כרבי גמליאל אפי"ג דמתן והלכה כדבריו כמו שכתבתי כבר בזה במשנה ו' פרק ג' דפ"א ועוד בירושלמי משמע דל"ג במשנה והלכה כדבריו דאיתיה התם תני והלכה כדבריו . וכן בסדר המשנה שבירושלמי ל"ג לה

ה הכובש שלשה כבשים בחבית אחת . רבי אליעזר אומר אוכלין על הראשון . רבי יהושע אומר אף על האחרון . רבן גמליאל אומר כל שכלה מינו מן השדה יבער מינו מן החבית והלכה כדבריו . רבי שמעון אומר כל ירק אחד לבעור . אוכלין כרגילה עד שיכלו סגרות מבקעת בית גמופה : ו' המלקט עשבים לחים עד שייבש המתוק . והמגבב ביבש עד שתרד רביעה

ה הכובש ג' כבשים . שלשה מיני ירק : בחבית אחת . של חומץ או של ציר כדי שיתקיימו שלשה מיני ירק יחד : רבי אליעזר אומר אוכלים על הראשון . וכיון דכלה מין אחד מתן מן השדה נאסרו כלם ואפילו אותן שלא כלו שאותו מין שכלה נתן טעם באותן שלא כלו ואסרו דמתן לעיל בפרק ז' שביעית אוסרת במינה במשהו שלא במינה כ"ט : רבי יושע אומר אף על האחרון . על סמך מין הכלה אחרון וכל משלשתן אף על פי שכבר כלו השנים לחים ש שדה וטעמא דר' יושע הואיל ואלו שכלו בלועים מטעם אותו שלא כלה דאמר קרא (ויקרא כ"ד) מן השדה תאכלו את הבואה כל זמן שהיא אוכל מן השדה אתה אוכל מן הבית והאי קרא יתירה הוא דהא

דרשינן לה מן ולכהמתך ולחיה אשר בהר"ך כל זמן שהיה אוכלת בשדה תאכל לבקעתך מן הבית וכו' אלא קרא לכבושים הוא דאתא והכי קאמר מן השדה תאכלו את הבואה אם יש בשדה מקצת מן הדבר הנכבש בבית שהטעם הכלוע בדבר הנכבש יש במינו עדיו בשדה שעדין לא כלה אפי"ו שעקר הסרי כלה אף על פי קנתאכלו את הבואה והינו זקוק לבער : כל ירק אחד הוא . לא נתנו חכמים שיעור לכל ירק וירק בפני עצמו אלא אף על פי ששלשתן כלו מן השדה הואיל ואיתא שאר ירקות שלא כלו אוכל על ידי שאר ירקות ולא יבער מן החבית עד שיכלו כל הירקות כלן מן השדה והלכה כרבי גמליאל דכל שכלה מינו מן השדה יבער מינו מן החבית ואוכל את השאר : ו' המלקט עשבים לחים . אוכלין בלא ביעור עד שייבש לחלוטית הארץ המתק את הפירות משם ואילך חייב לבער : המגבב ביבש . המלקט בעשבים יבשים אוכלין בלא ביעור : עד שתרד רביעה שניה . שהיא שנה בינונית כ"ג במרחשון משם ואילך חייב לבער :

כמותו אלא שהוא על דעת רבי והגמרא פסק והלכה כרבי מחבריו ע"כ . אבל תימה דאי הלכה כרבי גמליאל אס כן הא דפירש הר"ב דכ"ט שהביעית אוסרת כ"ט קודם ביעור דלא כהלכתא : אוכלין ברבילה וכו' רבילה מפורש דריש פרק ו' ח"ל הרמב"ם רבילה הוא עשב חלובלוגית ויש בו ליחות הרבה ובסביל זה תעמוד ימים רבים ואם פסקה ממקום אחד נתלח ב' אחר שיהיה יותר לח ממנו ואף על פי שאין אלו רואים אותה היא במקום נסתרת מן הארץ שכן דרך גדילתה וכשהם רואים שיש בבקעת בית גמופה בכל מקום ולא נשאר ממנו בלום מפני שזו הארץ ליה מאוד ובסביל זה נקראת בית גמופה שהיא ארץ רבת הליחות ועשב הריא עומד ימים רבים עלהארץ והיא הסגריות והיו ידועים במקום הכוא אבל אין איתנו יודעין אותן עד כאן :

ד רישא דההוא יום יושע אומר אף על האחרון . פירש הר"ב מקרא יתירה דאמר מן השדה תאכלו . ואם תאמר לרבי אליעזר הך קרא מה עבד ביה . והתוספות דפכהו דף כ"ג הביאו ת"כ דפרשת בהר דרבי אליעזר נמי דריש לסדרתו מהך קרא ופירשו דכבר רבי אליעזר דאי לאו האי קרא [ה"א] דאיתו המתן דוקא יבער ולא יותר אף על פי שטעם האיסור מעורב בהן דלא דמי איסור דבעור לשאר איסורים דהא שרי לעניים (במשנה ח') וה"א דנחשבים כמבוער כיון שאין כאן אלא הטעם ורבי יושע סבר דדאי הטעם חשיב כמבוער והאי קרא איתיה להיתר אף גוף אותו שכלה הואיל ומעורב בהן הטעם תתמוהרין וכי קאמר רכו' ועיין עוד בסמוך :

כמותו אלא שהוא על דעת רבי והגמרא פסק והלכה כרבי מחבריו ע"כ . אבל תימה דאי הלכה כרבי גמליאל אס כן הא דפירש הר"ב דכ"ט שהביעית אוסרת כ"ט קודם ביעור דלא כהלכתא : אוכלין ברבילה וכו' רבילה מפורש דריש פרק ו' ח"ל הרמב"ם רבילה הוא עשב חלובלוגית ויש בו ליחות הרבה ובסביל זה תעמוד ימים רבים ואם פסקה ממקום אחד נתלח ב' אחר שיהיה יותר לח ממנו ואף על פי שאין אלו רואים אותה היא במקום נסתרת מן הארץ שכן דרך גדילתה וכשהם רואים שיש בבקעת בית גמופה בכל מקום ולא נשאר ממנו בלום מפני שזו הארץ ליה מאוד ובסביל זה נקראת בית גמופה שהיא ארץ רבת הליחות ועשב הריא עומד ימים רבים עלהארץ והיא הסגריות והיו ידועים במקום הכוא אבל אין איתנו יודעין אותן עד כאן :

ו שייבש המתוק עיין ריש פרק ג' בפירוש הרב רבינו עובדיה מברטנורה שפירש בענין אחר ממה שפירש בכאן : והמגבב ביבש . פירוש הרמב"ם אוסף העשבים הלחים נקרא מלקט . ואוסף הכבשים נקרא מגבב לקוש ש' קש (שמו"ה) תרגום לגבב גילי טו' :

רביעה

מגבב פרגוס לקושש קש לנכבא : רביעה' על סס שהמטר
רובע את הארץ ומולידה כוכר זה שרובע את הנקבה . פ"א
שמרביץ העמר ומשכיבו פרגוס רובץ רביע : ועלי בפנים .
לחיס אובלי' בהן כל זמן שנמצאי' באביהן כלומר במחבר

רביע' שניה' עלי קנים ועלי גפני' עד שישרו
מאביהן והמגבב ביבש עד שתרד רביעה'
שנייה' רבי עקיבא אומר יבכולן עד שתרד
רביע' שניה' כיוצ' בו המשכיר בית לחברו
עד הגשמי' עד שתרד רביע' שניה' המורד
הנאה מחברו עד הגשמי' . עד שתרד
רביעה שניה' . עד אימתי עניים נכנסי'
לפרדותי' עד שתרד רביעה שניה' .
מאימתי נהנין ושוורפי' בתבן ובקש של
שביעית . משתרד רביעה שניה' : ח' מי
שהיו לו פירות שביעית . והגיע שעת
הבעור מחלק מזון שלש סעודות לכל
אחד ואחר' ועניים אובלי' אחר הביעור .
אבל לא עשירי' . דברי רבי יהודה .
רבי יוסי אומר . אחד עניים . ואחד
עשירי' י"א א' אובלי' אחר הביעור : ח' מי
שהיו לו פירות שביעית . שנפלו לו
בירושא או שנתנו לו במתנה . רבי איעור
אומר נתנו לאובליהן וחכמים

הע"ט בגרובות עד התיבה בתורים עד רפורים וכן
ש' שנה השמינית וזמני' הללו בסמס שאין ידוע אם כלל לחיה
מן השדה אם לאו אבל בידוע הכל לפי מה שכלו : מחלק מזון
שלש סעודות לכל אחד ואחד מאנשי ביתו ואח"כ מחלק
לשכיניו ולקרוביו ומודעו ומזניא ומניח על פתח ביתו ואומר
אחינו בית ישראל מי שריך לטובל יטובל : ועניים אובלים
אחר הבעור אבל לא עשירי' . דכתוב (שמי' ב') ואכלו
אבינו עמך ויתר' תאכל מית השדה אבינו עמך ולא עמך :
אחד עניי' ואחד עשירי' . קרי ביה ואכלו אבינו . וכן עמך
והלכה כר' יוסי : ח' ר' אליעזר אומר ינתנו לאובליהן .
אף על פי שפירו' הללו בהיתר נלקטו לאכלן בקדושת שביעית
מכל מקום סבר ר' אליעזר דאסור ליה שנתנו לו פירות הללו
לאכלן לבדו אלא יתנו שיאכלם הוא עם אחרים דרבי אליעזר
לטעמיה דסבר כבית שמי' דאמרי' (לעיל מ"ב פ"ו) אסור לאכור'
פירות שביעית בטובה כלומר להחזיק טובה למי שנתן לו פירו'
שביעית דרחמנא אפקרינהו הילכך זה שנתנו לו פירות
שביעית במתנה או נפל לו בירושא - אסור שיאכלם לבדו
שלא

דדרבי יוסי דהכא אחד עניי' ואחד עשירי' אין אובלים
כרבי יוסי אף על גב

רביעה שנייה . כתב הר"ב בשנה בינונית כ"ג במרחשון
ועיין במשנה ג' פ"ק דתענית מ"ט טס :
שישרו מאביהן . ובמשנה ה' פ"ו שזשרין מאביהן
וכתב בכאן הרמב"ם נבלעת הארץ בשי"ן ועל כן

נדגסה השי"ן ועקרו להיות עד
שיכשרו מאביהן ע"כ . ודבר זה
ידוע במלכת הדקדוק שחשרי
הארץ נבלעת הארץ בשי"ן ועל כן
מן הכשרש :

בכולן פירש הר"ב בין עשבים
בין קני' בין גפני' כלומר
בין עלי קני' בין עלי גפני' ולולי'
שכן גם לשון הר"ש והס' פאנור'
סיימי מתקן הלשון שבג"ל :

המורד הנאה וכו' מפור'
תמצא במשנה ה'

פ"ט דנדרים : עד אימתי
עניים נכנסים בו ואין כס"ב
מוחה וטעמא דכאן ישראל לא
קשה דריסת הרגל לזרעים עד
אותו זמן כדאיבא במרובה .
הר"ש . ולא דמי לדרים פהק ח'
דפיאה דהתם לענין היתר
כל אדם במתנות העניים :
כתב הר"ב שכתב בטל
מה שבסדה ממאכל חיה שקעה
קדושת שביעית מזה ששביעית וכן

פירש הר"ש מהירו שלמי וטעמא דמסתורא משום דליכא
למימר כלה לבהמתך מן הבית אלא שאלו אם היה זה המין
מכחוך בשדה לחיה היה לה שתאכל ממנו . אבל הוהיל וזה
המין נכבטל כבר ונסרה כל מה שהיה ממנו בשדה א"כ אלו
היה זה שביעית ג"כ בשדה כבר היה עבר ונטל מן העולם
ולא היה לה לחיה שתאכל ממנו . שוב אין לו לכלות מן הבית
כיון שלא נחסר לחיה כלום במה שהכניס זה לביתו . ופיר'
פנן וקש תמצא בריש פרק ג' דב"מ : ח' רבי יוסי אומר
אחד עניים ואחד עשירי' אובלי' אחר הביעור . כך היא
גרסת הר"ב והר"ש והתו' בפרק מקום שנהרגו דף כ"ב ע"ב
ובן הגירסא בת"כ פרשת צהר . וכתבו התוספת דהא
דמשמע בכל מקו' דאם ר' לאכול אחר הבעור היונו כשמוחיק
בהם שכלו אבל אחר שהפקיר והוניא' מרשותו שיאכל מהם
בין אדם בין חיה . אם חזר . וזכה בהם להכניס לחוך ביתו
אוכל והולך עד שיכלו וכן מוכח בירושלמי הביאנו הר"ש וכתב
כתבקי' כן במשנה ב' בשם הרמב"ן וע"ש . וכתב עוד הכסף
משנה בריש ערק ז' בשם הרמב"ן פי' עניים כל שלקטו
הפירות משדות אחרים מן ההפקר . עשירי' בעלי השדות
עצמם שלקטו אותם מן השדות שלהם בהפקר' ע"כ . וגירסת

אחר הביעור וב"כ כנסף משנה בריש פרק ז' . והיינו דפסקן
דבמשנה

א סס הלכה י'
ב חיי' פ"ו טס'
ג כרית טוס"ג
ד ס"ט סי' ט"ב
ה ס"ט סי'
ו נדרים ס' ו'
ז תענית ז' מ"ו'
ח ס"ה ס' ככרס
ט ס"ג ס' כ"ד
י ס"ג ס' י'
יא ס"ה פ' ט'
יב ס"ה פ' ט'
יג ס"ה פ' ט'
יד ס"ה פ' ט'
יז ס"ה פ' ט'
יח ס"ה פ' ט'

דמטנה ב' משרשדביעור שערף או ישליך לים המלח :
 ט ימכרו לאוכליהן פירש הר"ב והרמב"ם שיפרע
 אותן מהשקן שזיכור והדמים יתחלקו
 וקלת קשה לנישואי ההכלא דמו לנישואי דרישא ינתנו
 לאוכליהן ששים פירשו שאף הוא
 בכלל והפירוש ינתנו לכל מי
 שיכל והכל הכי קאמר ומכרו
 לו לצד רך האוכלי :

א חייב מיתה
 ב כחול וכל
 ג כחול וכל
 ד חייב מיתה
 ה חייב מיתה
 ו חייב מיתה
 ז חייב מיתה
 ח חייב מיתה
 ט חייב מיתה
 י חייב מיתה
 יא חייב מיתה
 יב חייב מיתה
 יג חייב מיתה
 יד חייב מיתה
 יו חייב מיתה
 יז חייב מיתה
 יח חייב מיתה
 יט חייב מיתה
 כ חייב מיתה

שלא יחזיק טוב למי שהורישלו או שנתנס לו במתנה f ואכל
 אותם עם אחרי כדי שלא יהא אוכל פירו' שביעי' בטובה ואח"כ
 אין חוט' נשכר - חכמי' לדבריו דר"א קאמר ל"ל לדין מות לאכול
 פירות שביעי' בין בטובה בין שלא בטובה אללא לדידך דאמר'
 אסור לאכול פירות שביעי' בטוב'

הכי קאמר ינתנו לאוכליהן
 ושריית למי שנתנו לו פירו' שביעי'
 במתנה לאכלן עם אחרים והלא
 מנינו חוטא נשכר שאוכל אותם
 כל בני אדם והדין נותן לפי דברך
 שימכרו לאוכליהן שיפרע אותם מה
 שהן שווין כדי שלא יהא חוט' נשכר
 והדמים יתחלקו לכל אדם ואין
 הל' כר"א : האוכל מעיסת שביעי'
 עד שלא הורמה חלתה חיי' מיתתה
 דלא תימא אין חלה בשביעי' משו'
 דכתיב לאכלה ולא לשרפה וחלה
 נטמאת טעונה שריפה קמ"ל
 דראשית עריסותיכם אמרה תור'
 מאינו עיפה שתהיה חלה תרמו :
פ"י שביעית משמטת
 את המלו'

וחכמים אומרים אין החוטא נשכר אלא
 ימכרו לאוכליהן ודמיהם יתחלקו לכל
 אדם האוכל מעיסת שביעית עד שלא
 הורמה חלתה חייב מיתה :

פרק י שביעית משמט את המלוה
 בשטר ושלא בשטר
 הקפת החנות אינה משמטת ואם עשאה
 מלוה הריוזה משמט רבי יהודה אוכרי
 הראשון הראשון משמט ששכר שביד
 אינו משמט ואם עשאו מלוה הר"י
 זה משמט רבי יוסי אומר כל מלאכה
 שפוסקת בשביעית משמטת ושאינה
 פוסקת בשביעית אינה משמטת : ב
השוחט את הפרה וחלקה בר"ה
 אם היה החדש מעובר משמט ואם לאו
 אינו משמט

האונס
 לתבוע הלוואתו חתרו כדכתי (רבי' ט"ו) שמוט כל בעל משה
 ידו : בשטר שכתב לו שטר באחריות נכסים ושעבד קרקעות
 על המלוה דמחוי כתי שמשכן קרקעו אללו אפי"כ שביעית
 משמטת : הקפת החנות שקנה ממנו באמנה אינה משמטת
 דאין זה חוב ואין זו דרך מלוה : ואם עשאה מלוה שחשב עם
 הקונה וקפן עליו במלוה : הראשון הראשון משמט אם לקח
 באמנה פעם ראשונה מן המלוה ואחר ולקח שניה הראשונה נעשו'
 מלוה ומשמטת ולא השניה חזר ולקח שלישי ראשונה ושניה
 נעשו מלוות ושביעית משמטת ולא השלישית וכן לעול' האחרון'
 אין שביעית משמטת וכל האחרות שביעית משמטת הואיל
 והיה ראוי שיתן מעות הראשונה קודם שיקח השניה בהקפה ולא
 נתן נעשית ראשונה מלוה וכן לעול' ואין הל' כר"י יהודה : כל
 מלאכה שפוסקת בשביעי' אי שטר שכיר זה ממלאכת הפוסק'
 בשביעית כלומר ממלאכו' שאסור לעשותו בשביעי' כגון חרישה
 וקצירה ועבודת קרקע נעשה שטר זה שביעי' כמלוה ושביעית
 משמטת ואם לאו שטר זה שביעי' לו היה משאר מלאכות
 שאין אסורות בשביעית לא נעשה כמלוה ואין שביעית
 משמטת ואין הלכה כרבי יוסי : ב השוחט את הפרה בשנה
 שביעית וחלקה ביום ראשון של שני ימים טובים של ראש
 השנה אם היה אלול מעוברת נמצא דיוס ראשון שנתחלקה
 היה חול וזהו יום אחרון של אלול של שנה השביעית
 ושביעית משמטת כסופה דכתיב (שם) מקץ שבע שנים
 תעשה שמטה :

המשמטות ועל לשון רש"י למה יצ"ך לכתוב [לדלתים
 כו] וכתיב מראשית עריסותיכם :

פרק י בשטר לשון הר"ב שכתב לו שטר באחריות
 וכו' כלומר דאפילו שהאחריות
 מפורש בו והשאל שללא בשטר כלומר בשטר שכתב סתם
 ולא פירש בו האחריות ורצו ושמואל דאמר תרווייהו הכי
 בפרק ד' גיטין דף ל"ז ואף על גב דק"ל כחכמים דמטהו'
 ס"ק דב"מ דאחריות ט"ס ואפילו לא נכתב ככתוב דמי מכל
 מקום לענין השמטת כספים איצטריך לאשמועינן דאפילו
 כשפירש בהדיא לא מהני לומר דלכך פירש בהדיא כדי שיהיה
 כמו משכון והשתא א"ש דלא הוה זו ואז"ל לזו דתנא ושללא
 בשטר לגלויי אבשטר דמיירי במפורש בו אחריות והרמב"ם
 בפירושו פירש שלא בשטר קודם בשטר משמע שכך היתה
 גירסתו ושם שטר מפורש במטהו' פרק קמא דב"מ ופי'
 אחריות כתבתי במשנהו' פרק ג' דפאה ועוד במשנה ה'
 פרק קמא דקדושין :

ב השוחט את הפרה וכו' משמע ול"ד להקפות
 חנות ושכר שכיר דמטנה דלעיל דהקפת חנות
 דרך להקיף שנה ושנתיים וכסוף נוטל חובו ואין דרך לנגשו'
 וכיון שכן הו' ליה כהלוה עד אחר שביעית דלרוב הפוסקי' אין
 שביעית משמטתו וכן השכיר דרכו לקבץ שטר שנה או שנתיים
 צד שכירו ואינו נוגשו לתקם לו אכלהם בידו כפקדון או
 כהלוה עד

האונס והמפתה שנותני' חמשים שקל : והמוציא שם רע . שנותן מאה : וכל מעשה בית דין . ממון שכתבו עליו פסק דין חייב אתה ליתן לו : אין משמטין . שכיון שפסקו בית דין על המזון כגבוי דמי וכאלו הגיע

המשכון . דכתיב (דברים ט"ו) ואשר יהיה לך את אחיך משמט יודך פרט לזה שיש לאחיך בידך . והמוסר שטרותיו לב"ד . דכתיב ואשר יהיה לך את אחיך פרט למוסר שטרותיו לבית דין שביט דין ישלח זה החוב אלל אחיו : ג פרוזבול . פרוז תקנה צול עשירים דכתיב (ויקרא כ"ו) ושברתי את גאון עווסם ואמר רב יוסף אלו גולאות שניהודה תקנה לעשירים שלא יעברו על השמר לך כן יהיה דבר עם לנכד בליעל ותקנה לעניים שימלאו מי שילוח להם והשמט כספים בזמן הזה דרבנן דכתיב (דברים ט"ו) וזה דבר השמטה שמוט כל בעל משה ירוצטתי שמטות הכתיב

מדבר אחת שמטת קרקעות ואחת שמטת כספים בזמן שאתה משמט קרקע אתה משמט כספים ובזמן שאי אתה משמט קרקע איך אתה משמט כספים ורבנן הוא דתקינן שמטת כספים בזמן הזה ומשום הכי היה כח ציד הלל לתקן פרוזבול להפקיע דין השמטה הואיל ואין שמטת כספים בזמן הזה אלא מדברי סופרים : ד זה גופו של פרוזבול יעקרו ושרשו : והדיינים שותפים למטה או העדים . להכי קתני הדיינים או העדים ללמדך שיכול העד להיות דיין או הדיין ועד דרבנן עד נעשה דיין ופרוזבול דרבנן הוא :

ה פרוזבול

אחר שביעית . אבל המוכר חפץ לחבירו ולא קבע לו זמן לפרעו אחר שביעית מיד כשמוכר לו הוה ליה כאלו הלוחו ושביעית משמטתו והיינו טעמא דהשוחט את הפרה וחלקה ברה"ו וכו' בית יוסף ח"מ סימן ס"ז ע"כ י"ט : המלוה על המשכון . פירש הר"ב דכתיב

"האונס . והמפתה . והמוציא שם רע" וכל מעשה בית דין . אין משמטין . המלוה על המשכון . והמוסר שטרותיו לבית דין . אינו משמטין . ג פרוזבול אינו משמט . זה אחד מן הרברים שהתקין הלל הזקן . כשראה שגמנעו העם מלהלוות זהאת זה ועוברין על מה שכתוב בתורה . (דברים ט"ו) השמר לך פני יהודה רב עם לבבך בליעל וגומר . התקין הלל לפרוזבול : ד זהו גופו של פרוזבול . מוסר אני לכם איש פלוני ופלוני . הדיינים שבמקום פלוני . שכל חיב שישלי . שאגבנו כל זמן שארצה . והדיינים חותמין למטה . או העדים : הפרוזבול

אשר יהיה לך פרט לזה וכו' . ושאתי משעבוד קרקעות דק"ל מלוה קונה משכון משום ולך תהיה לזקה . במרא דביטין דף ל"ז . והיינו שלא בשעת הלואה דקרא שלא בשעת הלואה כתיב . ומכל מקום הואיל . ושלא בשעת הלואה קונה אלים נמי שעבודיה דבשעת הלואה דלא משמט דהא הכא דתנן מלוה על המשכון משמע שההלואה על המשכון היה פוסקות סס :

ג פרוזבול . פירש הר"ב פרוז תקנה . בגמרא . דביטין פרוז פורסא דמלתא . ופירש רש"י תקנה אבל הרשב"ם פ"ד דבבא בתרא סוף דף ס"ה כתב פרוז ריוח כתיב הפריו על

מדותיו דמכנת נדה . עד כאן . ומה שכתב הר"ב צול עשירים וכו' ותקנה לעניים . בגמרא דביטין אמר רב חסדא פרוז צולי ובוטוי . וכתבה הר"ב בפרק ג' דמ"ק . ועיין סס' וכתב בכסף משנה בריש פרק ג' מהלכות תמרים דהא דאמר צוטי ואנן פרוזבול קרינן משום דמשמע דלאו תקנה וסייב לפורה שלא יעברו על השמר וגומר אלא עקר התקנה לעשירים שלא יפסידו ולעניים שלא תגעול דלת :

שהתקין הלל הזקן . פירש הר"ב שהיה כח ציד הלל לתקן משום דהשמטת כספים בזמן הזה דרבנן דכתיב וזה דבר השמטה וכו' . בזמן שאתה משמט קרקע וכו' . במרא דביטין דף ל"ו . לשון הר"ש . ומפרש ר"ת דהך שמטת קרקע דבזמן שהיו צול כובג שמשמט קרקע שביעית נוהגת ובסס ר"ת פירשו דכתיב שני נהגו יובל והלל לדורות הבאים תקן דיועיים היו שהבית עתיד ליחרב . ע"כ . ודברים אלו בתוספות : ורש"י מפרש סס כפירוש הראשון :

ד איש פלוני ופלוני הדיינים . בריש פרק ד ביטין דף ל"ב פליגי רב נחמן סבר דדוקא תני תרי לאשמועינן דסגי בבית דין של שנים דבשלמא בבי דינא דמיונא בעינן שלשה אבל הכא חודועי בעלמא הוא ובתרי סגי . ורב שטח סבר דהכא נמי בעינן תלתא ותנא אטו כירוכלא ליחשב ולצל . וכתב"ס העתיק המשנה כזורתה . והטור חושן משפט סימן ס"ז כתב פלוני ופלוני ופלוני . ויהיב בית יוסף טעמא דפסק רב שסת דמסתבר טעמיה והכא איסורא ולא ממונא ואין זה בכלל הלכה כרב נחמן דבימי : שכל חוב שיש לי שאגבנו . ובביטין גמרא דף ל"ו שיש לי אצל פלוני . וכן כתב הרב רבינו עובדיה מברטנורה סס במשנה ג' :

או העדים . פירש הר"ב ללמדך שהעד נעשה דיין . וכך כתב הרמב"ם דבגמרא אמרינן עלה כתוב בלשון עדים וחתמי דיינים ופירש רש"י כגון דוכרן סהדותא דהוה בלכפנא כו' וחתמי למטה אני פלוני דיין . ע"כ . ואשמועינן דאף על גב דטעמא דפרוזבול הוא משום דכל שביד בית דין כגבוי דמי . ואני להעיד בקס לפניהם אפילו הכי תמי דיינים נעשו דיינים לעד נעשה דיין דרבנן :

ה והמאוחר

מ"א סס טור
ס"ע סס סע"א
כ"ס סס"ו ס
ג' ביטין לו יכו'
ג' סס סע"א יא
ה ביטין לו'
סס ס"ב יע
ו סס"ג יע

ה והפאחר פסול מסתברא דעמא נמי משום קנס כמו שפרש הר"ב לקמן בשטרי חוב המוקדמין וכן נמי סמך לו הר"ב אלקמן ולא פי' בכאן דלא נפסל השטר ממחמת שהעדי' בו' כך כ"ל ואמנם בירושלמי אשטרי חוב דלקמן גרסינן רבי

יוחנן אמ' פסולי' מחשבי שיעון בן לקיש אומר אינו מוכ' לא משע' הכתובותהני פרוזבול בין מוקד' בין מאחר כשר ואינו מוכ' אלא תזעת הכתב אם אומר את כן בשטרו' מה בין פרוזבול מה בין שטר ע"כ והלכה כר"י לגבי רבי שמעון בן לקיש ואם כן אש"כ דפרוזבול כשר משעת הכתב אבל תימה דהרמב"ם והטור לא כתבו להך ירושלמי והתוספ' ור"א"ש דפרק השולח הביאו

אם שער לב
ב רב כ"ט נ"ח
יז' צב כ"ק
הכח סנהדרין
לכ' ק"פ כ"ב
היה' מלוא וזה
ש"ש ט"ח ט"ו
הן שפ"ח
ג חיי' ט"ח
סמט' ויובל הל'
כא טו"ט ט"ח
ט"ו ח' ט"ז
ד טס ט"ט ט"ז
ה גיטין ל"ו ט"ט
ספ"י כ"ב
ט"ט ספ"י כ"ד

ה"ה פרוזבול המוקדם כשרי וחמאחר פסול
שטרי חוב המוקדמים פסולים והמאחרים כשרים' אחד לזה מתמשה • כותב פרוזבול לכל אחד ואחד • חומשה לוי'ן מואחד אינו כותב אלא פרוזבול אחד לכלים • ו' אין כותבין פרוזבול אלא על הקרקע • אם אין לו מוכה הוא בתוך שדהו כל שהוא • היתה לו שדה במושכנת בעיר • כותבין עליה פרוזבול • רבי חציפית אומר • כותבין

לירושלמי דלעיל מהא דעמא דמוקד' ומאחר דכשר פרוזבו' פסול בשטרי חוב • וכשר בשטרי חוב פסול בפרוזבול והשמיטו להך ונ"ל דס"ל דסתם מתניתין לא משמע כן דהא בחד לישנא קמי' פסול פרוזבול וכסול דש' חובבלי' לא מלינו שחילקו ביניה' בכך הלכך דמו הירושלמי הזה מהלכה וגם הגרייטא שהביא הירושלמי מדהבלי' לא הביא לזרייתא זו וכן לא מלאחיה בתוספתא דשביעית ושוב ראיתי בשו"ת האחרונה של הר"ן ז"ל שפוסל לגמרי הפרוזבול לפי שכיון שלא נכתב בהלכתא אינו לו דין שטר • ע"כ • הרי שאינו מחלק בינו לש"ה הפסול ודלא כהירושלמי:

שטרי חוב המוקדמי' פסולי' פירש הר"ב דמזו העדים לומר שלא באו להעיד וכו' ירושלמי ומדברי הר"ן נכס הר"ז דבכגון זה מזו דטעו העדי' והרי"ב שכתב שפי' הר"ז וצריך בית דין הגדול להחמיר הדין • ע"כ בבית יוסף ועוד שם חלוקים אחרים •

כותב פרוזבול • לשון הר"ב כותבין אבל בסיפא נקט נמי כותב' וכלשון הר"ב כן הוא במשנה שבירושלמי ויש ליישב דכותב ר"ל הסופר • ואלא על הקרקע • פי' הר"ב שאז חשוב כגבוי וכן פי' הר"ש • שכל מה שיוכלו חכמי' לתקן כדי שלא יהיו גרי' א"י עוקרי' דבר מהחורה התקינו ארשב"ם פ"ד דצ"ב ריש דף ס' ו' וכלומר לאסוקי מטלעלין דאינו חשובין כל כך כגבוי' כמו קרקע דכל קרקע אינה נגזלת ובחוקת הנבעלי' עומדת והוא מסר החוב לב"ד והלכך קרקע נעשית ביד ובחוקת הב"ד ובשירות שהזכרתי כתב לפי שהקרקע אינו יכול להשמיט ולהצניע • א"ל לפי שאין רגילות ללוות למי שאין לו קרקע ובמלתא דלא שכיח לא עביד ייבגן תקנתא • עכ"ל • וטע' השני כתב גם כן הרשב"ם פ"ד דצבא בתרא בשם זקינו ז"ל ג'ל' דהיינו דש"ז'ל' ב'זב'רה הוא • ומיימי למתניתין פ"ד דגיטין (דף ל"ו) בזה הלשון מוכחו וכן מלאחיה במשניות כמותי' • כל שהוא פירש הר"ב דראוי לגבות זו חובו כגון דגבוייהדר גבוי וכך פירש הר"ש וכן פירש רש"י בפ"ד דגיטין (ס"ט) גם התוספתא שם וסוף פ"ב דצבא בתרא ודמו פירוט רבינו שמואל דמפרש משו' דאין אונאה לקרקעות ואומר טעם כתב הר"ב במשנה ו' פ"ג דפיאה וכו' דעת הר"ף דפרק הוב' וכן פסק הרמב"ם בפ"ג מה' מכירה ור"ת והרא"ש ס"ל • דכפג אונאה אונאה וחי בכלג דוקא • ואיביתך משג' • אברר בס"ד במשנה ה' פי"א דגמנות • וליטומים

ה פרוזבול המוקדם • שימנו מוקד' שכתב הכתוב בהוכח מתשרי קוד כשר מפני שהורע בכך דפרוזבול אינו מועיל אלא להלואות שלפניו דמשני שרו לב"ד הרי הן כגבויות ושוב אין משמיטות הלכה הלוואות הבאו אחריו שלא נמסרו לב"ד משמיטות גמלא דמפסיד כמה שהקדי' זמנו אצל פרוזבול המאחר פסול שאחר זמנו זהו הלוה בנתיים וכשמולא פרוזבול זה ודואים בית דין הזמן סבירים שאותן הלוואות קדמו לפרוזבול וממלא גובה שלא כדון: שטרי חוב המוקדמי' פסולים • כגון דקאי בגיטין וכתב בשטר זמן תשרי שלפניו פסולי' משו' דגובה שלא כדון מן הלוקחות שבין תשרי לגיטין

וקניסיהו רכנן דלא ליבזבז שטר זה מן הלוקחות כלל ואצילו מניסין ולהלן גזירה שמה יגבה מאותן שבין תשרי לגיטין שלא כדון ומיהו לא הוי השטר פסול ממחמת שהעדי' שחתמו בו הוו רשע' שחתמו על שטר מוקד' בשקר דמזו העדי' למימר אנחנו על עקר המלוה חתמנו ולא על הזמן שלא בהגו להעיד שכת' ונחת' ביומי: והמאחר' כשרי' • דהורע כמו של מלוה שאינו שורף לקוחות אלא מוזמן שכתוב בשטר: ובתבין פרוזבול לכל א' וא' • שכל מלוה ומלוה צריך שימסור שטרותיו לב"ד ויכתו' לו פרוזבול הלבך כשחמשה לווי'ן מא' אינו כות' אלא פרוזבול ח' שאין כאן אלא מלוה אחד ואש"ש שהלוי'ן מרובין כפייהו למלו פרוזבו' אחד על כל דיו' • אלא א"כ יש לו קרקע ללוה שאז חשוב החו' כגבוי ביד ב"ד ולא קרינא ביה לא יגוש • אם אין לו ללוה ומלו' יש לו מוכה לו מלוה ללוה בתוך שדהו קרקע כל דהו ובתבין עליו פרוזבול ואש"י החוב מאה מנה משו' דקרקע כל שהו ראו' לגבות בה כל חובו כגון דגבוי והדר גבוי עד דמשל' כל חובו היתה לו ללוה שדה ממושכנת בעיר בין שאחר' משכנו אות' לו בין שמשכנוהו לא חרי' בוסבין פרוזבול:

כותבין

פ"ד דצ"ב ריש דף ק"ח

דל"א

לוחבין לאיש על נכסי אשתו כגון קרקע של נכסי מלוג שהיא אוכל טירות : על נכסי אפטרופין : שלווין לצורך ביתומים והיתומים אין להם קרקע : ז' כוורת דבורים וכו' כשהיא מחזרת בטיט הכל מודים שהיא בקרקע לכל דבר ואם ביתה מונחת על גבי יתדות הכל מודי שהיא ככלים ואינה בקרקע לא נחלקו אלא שמונחת על גבי קרקע ואינה מחזרת בטיט : ר"ל יעזר אומר הרי היא בקרקע ונקנית בכסף גשטר ובחזקה בקרקע : וכמתבין עליה פרוזבול . אם יש ללוה כוורת לאו היה לו קרקע : ואינה מקבלת טומאה . כדרך שהקרקע המחזרת אינו מקבל טומאה : והרודה . מחלות דבש שבחוכה בשנת חייב חטאת כחולש דבר ממקום חזרו דכתיב (שמואל א' י"ד) ויטבול אותה ביערת הדבש וכי מה ענין יער אלא דבש אלא מה יער התולש ממנו בשנת חייב חטאת אף דבש הרודה ממנו חייב חטאת ואין הלכה כר"א :

כותבין לאיש על נכסי אשתו וליתומים על נכסי אפטרופין : ז' כוורת דבורים רבי אליעזר אומר הרי היא בקרקע וכותבין עליה פרוזבול . ואינה מקבלת טומאה במקומה . והרודה ממנו בשנת חייב . וחכמים אומרים אינה בקרקע ואין כותבין עליה פרוזבול . ומקבלת טומאה במקומה . והרודה ממנו בשנת פטור : ה' המחזיר חוב בשביעית יאמר לו משמט אני . יאמר לו אף ועל פיכן . יקבל ממנו . שנאמר (דברים ט"ו) וזה דבר השמטה . כיוצא בו רוצח שגלה לעיר מקלט ורצו אנשי העיר לכבדו . יאמר להם רוצח אני . אמרו לו אף על פי כן . יקבל מהם . שנאמר (שם ט"ו) וזה דבר הרוצח : ו' המחזיר חוב בשביעית רוח חכמים נזוהה ממנו . הלווה מן דגור שנתגיירו בניו עמו . לא יחזיר לבניו . ואם

מקץ שבע שנים : אמר לו אעפ"כ אמר לו הלוה אעפ"כ אני רוצה לפרוע לך : יקבל ממנו . ולא עוד אלא שמתר לו שתהא ידו פשוטה לקבל בשעה שאומר לו משמט אני . שנאמר וזה דבר השמטה . כלומר דבור בעלמא שזוניה מפיו שהוא משמט דיו ובדבור ראשון שאמר משמט אני סגי ואין צורך שיאמר וישנה שנאמר וזה דבר אין לך אלא דבור ראשון וכן וזה דבר הרוצח : ה' המחזיר חוב בשביעית . לוח שחומר למלוה אעפ"כ ומחזיר לו מעותיו רוח חכמים נוחה הימנו : לא יחזיר לבניו . אינו חייב להחזיר לבניו אם מת הגר : אם

וליתומים על נכסי אפטרופוס . דתקנהו לטובת עניים תקנהו כמו כן שימלאו מי שילוח להם כדלעיל . ולפיכך אמרו גשט לאפטרופוס חלוה לטובת היתומים קרקע שכותבין עליו פרוזבול הואיל והוא לוח אף על פי שלא לצורך עצמו לוח והוא שכתבו הר"ז והר"ש הלויים לצורך היתומים . ע"כ . ואלו היה אביהם חייב ולא הניח קרקע דמתקנת הגאונים גונים ממטלטלים כמ"ש בפ"ח דכתובין מסתבר דאף ע"פ שיש לאפטרופוס שלהם קרקע כיון שהאפטרופוס לא לוח אין שייך לכתוב פרוזבול על סמך קרקע שלו :

ז' כוורת דבורים . משנה זו שנויה עוד בסוף מסכת עוקצין והכא אגב שביעית תנייה והתם אגב עומאה . הר"ש ועיין מ"ש עוד שם :

הרי היא בקרקע . כתב הר"ז ונקנית בכסף ובשטר ויבחוקה וסיים הרמב"ם וסיקנה על גבה מטלטלים ואמר דיני הקרקעות :

וכותבין עליה פרוזבול . אע"ג דתנן הרי היא בקרקע איצטרדיך לאשמועינן דכותבין כו' דסד"א דלא סמכה דעתה דמלוה עלוה מאחר שהיא מטלטלת אי נמי לאשמועינן אף על פי שאין שכוורת ללוה כי אם הדבש . בפירוש הגור . וכתב עוד דמיירי שאין מקום הכוורת ללוה ולא השאיל לו המלוה המקום . ופשוט הוא ממתניתין דלעיל :

פטור פירש הרמב"ם ד"ל כטור ממיטה וחייב מלקות על כל פנים . ור"ל מכות מרדות ועיין מ"ש בריש שבת בס"ד :

זה המחזיר חוב בשביעית . לשון הר"ז בסוף שביעית דהיינו בשמיטתה כלומר ששמטה . ואכת' בסוף שביעית לא ניחא . וז"ל הר"ש בשביעית ניום אחרון של שביעית אי נמי בשמיטת דשעה אחרונה של שביעית משמטת ע"כ . ורש"י בפרק ד' דגיטין ד' ל"ז כתב בלשון אחרון :

אמר * אף על פי כן כו' . פירש הר"ז אמר ליה כו' אני רוצה לפרוע לך כ"כ הר"ש ודבר תימה הוא דאם יקבל בפרעון אם כן אינו משמט ואי מהני שאמר משמט אני ואינו עושה כן ובגמרא דבריימא [סס] כשהוא נותן לו אל יאמר לו בחובי אני נותן לך אלא יאמר לו כן ובמתנה אני נותן לך ופסקוהו הסוסקיס עיין בח"מ סוף סימן ס"ז :

שנאמר וזה דבר השמטה . פירש הר"ז אין לך אלא דבור ראשון . וז"ל הר"ש מדכתב וזה דרש דא"ל אלא לדבור אחד : רוצח וכו' . שנויה עוד בסוף פרק ד' דמכות :

ט לא יחזיר לבניו . דאף על גב דמד"ם גר יורש אביו כמ"ש הר"ז במשנה ו' פרק ו' דמאי . דוקא אביו עכו"ם אבל באיו גר לא תקנו כדאיתא בפרק קמא דקדושין דף י"ז וטעמה נראה בעיני משום דכשאביו כמו כן גריכולין ישראל לזכות מן הדין בכנסו כשמת ולפיכך לא תקנו להפקיע זכות ישראל . ועי' דאם אביו גר לא יועיל לו חורקו לסורו דאנן לא פתן לו ירושתו מהגר ומיהו בכפופים תחת יד עכו"ם גרידים לקירון הראשון : ואם

אם שם א"י כה
כעוקצין כ"ח
כ"ז ס"ג : פ'
נתי' טלח מה
שבת טו"א ס"ה
ט"א ס"ה י'
ד שבת קמ"ג :
כ"ז לו חייב
פ"ט מה שח"ס
ויב"ל ס"ה ס"ה
פ"ו סע"י לו
המכות כ"ה י"י
פ"ו מה רוצה
ומה רוצה ה"ל
ג מ"י ט"ט ס"ה
שם י"ז ס"ה כ"ה
וקדושין כ"ה
ס"י קכו . ע"כ

ואם החזיר רוח חכמים נוחה הימנו. מה שכתב הר"ב דלא היה הורסם שלא בקדושה ולידתם בקדושה המחזיר להם אין רוח חכמים נוחה הימנו. אוקמתא דברייתא בקדושת דף י"ז וכתב הר"ש וליכא איסורא אלא אין חכמים

ואם החזיר רוח חכמים נוחה הימנו. ודוקא לבניו שנתגירו עמו משום דעכו"ם יורש את אביו מן התורה דכתיב (דברים ב') כי ירושה לעשיו נתתי את הר שעיר ואם לא יחזיר לבניו יש לחוש שלא יחזרו לסורם שיחזרו אם היו עכו"ם היו

יורשים אביהם והיו זריכין להחזיר להם אבל אם היתה הורסם שלא בקדושה ולידתם בקדושה דמעולם לא ירשו אם אביהם מן התורה ולא היתה ירושה זו ראויה להם לעולם אין לחוש בזה שמה יחזרו לסורם והמחזיר להם אין רוח חכמים נוחה הימנו: כל המטלטלין נקנין במשיכה. וכל זמן שלא מסך יכול כל אחד מהם לחזור בו ואף על פי שנתן המעורר אין המעורר קונות. עד שימסוך החפץ הנקנה ואף על פי כן המקנין את דבריו ואינו חוזר בו ואפילו לא

מסך רוח חכמים נוחה הימנו. דהכי תניא איפת צדק והין צדק (ויקרא י"ט) שיהא לאו שלך צדק והין שלך צדק:

נשלטה מסכת שביעית

מסכת תרומות

פרק א חמשה לא יתרומו ואם תרמו

אין תרומתן תרובה החדש

בלא נתינת דמים מיירי שאם נתן הדמים לא קני דלא חוזר בו דאין רוח חכמים נוחה הימנו אלא שעומד במי שפרע כדקתן בפרק ד' דבבא מציעא והכי אית' התם בגמרא החוזר מדברים אין לנו אלא שאין רוח חכמים נוחה

הימנו. דברים ואיכא בהדיהו מעושה קאי באבל ר"ל באבל אמרו מי שפרע וכו'. וז"ש הרמב"ם וכל המטלטלים נקנים במשיכה וכל זמן שלא ימסוך יכול כל אחד מהם לחזור בו ואף על פי שנתן המעורר אין המעורר קונות. עד שימסוך החפץ הנקנה ואף על פי כן המקנין את דבריו ואינו חוזר בו ואפילו לא

מסך רוח חכמים נוחה הימנו. דהכי תניא איפת צדק והין צדק (ויקרא י"ט) שיהא לאו שלך צדק והין שלך צדק: **מסכת תרומות** **פרק א חמשה** לא יתרומו ואם תרמו אין תרומתן תרובה החדש **כתב** הרמב"ם וסידר אחר שביעית מסכת תרומה גדולה מפני שהתרומה היא מחנה ראשונה שמוציאין מן הורע = **פרק א לא** יתרומו. לשון הרמב"ם אחר בכל המסנה תרם וסורס ויתרום. בעלי הלשון האחרונים מקשו על זה ואומרים כי השרש הרים ומרים ויריס. וזו אינה קושיא אמיתית כיון. שערך כל הלשון מן הלשונות הוא חוזר למה שמדברים בו בעלי אותה הלשון ומה שנשמע מהם. ואלו בעלי המסנה בלא ספק עבריים היו במקומן בארץ הכנעני ונשמע מהם לשון תרם ובו נשמעו הכנעני וזו ראייה שהיא מקובלת בלשון וזו המלה לשון תרם שנתנו העבריים ועל זה הדרך תהיה תשובתם לכל מי שיאמר מן האחרונים שלשון המסנה אינו נח או שהם נשמעו במלות שאינן בלשון וזה העקר שזכרתי לך אמיתי אצל החכמים השלמים המדברים על הדברים הכוללים כל הלשונות כולם ע"כ. אבל ראיתי להראב"ע בפירושו מגלת אסתר במלת חתיהדים כתב על מלת תורמין שהוא בכלל מאמרם ל לשון מקרא לחוד ולשון הגמרא לחוד ע"כ ומאמר זה אמרו על משנה ב' פרק י"א דחולין. ועיין במשנה י"ג פרק בסרא דערוכין ומשנה ב' פרק קמח דפסחים:

מסכת תרומות

לא יתרומו. מניחא למעוטי הא דאמר רבי יהודה לקמן קטן שלא הביא שתי שערות תרומתו קמ"ל דאין תרומתו תרומה: **הרש**

אחד לשניהם ואטמכתא בעלמא הוא דאלמ"ה א"ב עובר בעשה ה"ל למסנה:

חמשה לא יתרומו ואם תרמו אין תרומתן תרובה החדש. כתב הר"ב וכך כתב הרמב"ם למעוטי דרבי יודא דאמר קטן שלא הביא שתי שערות תרומתו תרומה ע"כ. וכ"ש דמעט לדרכי יוסי וכדמפרש בסמוך גבי מאשר ידבנו לבו. ומיבו קימה לפרושי למעוטי בכהאי גונא דמ"ג אי קיימת מניחא על לא יתרומו משמע דדוקא ה' לא יתרומו הא אחרים אפילו לכשתלה תרומתם ואי קיימת מניחא על ואם תרמו אין תרומתן תרומה משמע נמי דדוקא ה' בדיעבד אין תרומתן תרומה הא אחרים בדיעבד מיבו תרומתו תרומה. ועיין במשנהו:

ואם החזיר רוח חכמים נוחה הימנו. וז"ל הרמב"ם וכל המטלטלים נקנים במשיכה וכל זמן שלא ימסוך יכול כל אחד מהם לחזור בו ואף על פי שנתן המעורר אין המעורר קונות. עד שימסוך החפץ הנקנה ואף על פי כן המקנין את דבריו ואינו חוזר בו ואפילו לא מסך רוח חכמים נוחה הימנו. דהכי תניא איפת צדק והין צדק (ויקרא י"ט) שיהא לאו שלך צדק והין שלך צדק: **מסכת תרומות** **פרק א חמשה** לא יתרומו ואם תרמו אין תרומתן תרובה החדש **כתב** הרמב"ם וסידר אחר שביעית מסכת תרומה גדולה מפני שהתרומה היא מחנה ראשונה שמוציאין מן הורע = **פרק א לא** יתרומו. לשון הרמב"ם אחר בכל המסנה תרם וסורס ויתרום. בעלי הלשון האחרונים מקשו על זה ואומרים כי השרש הרים ומרים ויריס. וזו אינה קושיא אמיתית כיון. שערך כל הלשון מן הלשונות הוא חוזר למה שמדברים בו בעלי אותה הלשון ומה שנשמע מהם. ואלו בעלי המסנה בלא ספק עבריים היו במקומן בארץ הכנעני ונשמע מהם לשון תרם ובו נשמעו הכנעני וזו ראייה שהיא מקובלת בלשון וזו המלה לשון תרם שנתנו העבריים ועל זה הדרך תהיה תשובתם לכל מי שיאמר מן האחרונים שלשון המסנה אינו נח או שהם נשמעו במלות שאינן בלשון וזה העקר שזכרתי לך אמיתי אצל החכמים השלמים המדברים על הדברים הכוללים כל הלשונות כולם ע"כ. אבל ראיתי להראב"ע בפירושו מגלת אסתר במלת חתיהדים כתב על מלת תורמין שהוא בכלל מאמרם ל לשון מקרא לחוד ולשון הגמרא לחוד ע"כ ומאמר זה אמרו על משנה ב' פרק י"א דחולין. ועיין במשנה י"ג פרק בסרא דערוכין ומשנה ב' פרק קמח דפסחים:

החמש והששה והקטן כו' כולו מה קרא נפקא לן דכתיב
(שמות כח) דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה מאת כל איש
אשר ידבנו לבו אל בני ישראל פרט לעכו"ם מאת כל איש
פרט לקטן אשר ידבנו לבו פרט לחמש וששה שאין בהן

דעת להיות נודבין וקטן לא מצי
ממעט מאשר ידבנו לבו דליכא
קטן שהגיע לעונת נדרים שיש
לו דעת להיות נודב * וזאת
התרומה אשר תקחו מאתם פרט
לתורם שאינו שלו ושט' המאכזר
מה שנותנים לו קרוי שוטה :
אפי' ברשות * של ישראל שעשאו
ישראל שלוחו לתרום אין
תרומתו תרומה דכתיב
(במדבר יח) כן תרומו גם אתם
גם לרבות שלוחכם מה אתם בני
ברית אף שלוחכם בני ברית : ב
לא יתרום לכתחלה דלרי' להשמיע
לאזניו כשיבדך : חמש שדברו בו
חכמים בכ' וכו' לאו כלל הוא
דבריש חגיג' חגי חרש ומדבר
ואינו שומע בכלל ובפרק מצות
חליצה לענין חליצה: שאינו שומע
ואינו מדבר * שנוול חרש ממעי

החרש והשוטה והקטן * והתורם את
שאינו שלו * עכו"ם שתרם את של ישראל
אפי' ברשות אין תרומתו תרומהו. ב' חרש
המדבר ואינו שומע לא יתרום * ואם תרום
תרומתו תרומה * חרש שדברו בו חכמים
בכל מקום * שאינו לא שומע ולא מדבר :
ג' קטן שלא הביא שתי שערות ר' יהודה
אומר תרומתו תרומה רבי יוכי אומר * אם
עד שלא בא לעונת נדרים אין תרומתו
תרומה ומשבא לעונת נדרים תרומתו
תרומה : ד' אין תורמין זיתים על השמן
ולא עגבים על היין ואם תרמו בית שמאי
אומרי' תרומת עצמן בהסובית הרל אומרי'
'אין תרומתן תרומה : ה' אין תורמין מן
הלקט ומן השבחה ומן הפאה ומן ההפקד
ולא

אמו וכיון שלא שמע מעולם מה שמדברים לו א"ל לו שידבר :
ג' ר"י אומר תרומתו תרומה * בדיעבד דלית ליה לדבי יהודה
הך דרש' מאת כל איש פרט לקטן : עד שלא בא לעונת
נדרים * הזכר בן י"ב שנה ויום אחד והנקבה בת י"א שנים
ויום אחד ומאומה עונה ואילך אם תרום תרומתו תרומה
והלכה כר"י : ד' אין תורמין זיתים על השמן * מי שיש לו
שמן שמייב להפריש ממנו תרומה וזיתים שמייב להפריש מהן
תרומה אינו יכול לתרום מן הזיתים כפי השיעור שיש לו
לתרום על הזיתים ועל השמן ולפטו' השמן בתרומת הזיתים
דכתיב (שם) כדגן מן הגרן מן הגמור על הגמור ולא ממה
שאינו גמור על הגמור : ואם תרום ב"ש אומרים תרומת
עצמיהו ב' כ' כלומר אין כאן תרומה אלא על היותי' בלבד
אבל * על השמן : ובי' אומרי' אינה תרומה * הואיל ונתכוון
לתרום גם על השמן אין כאן תרומה לא על הזיתים ולא על
השמן והרי הוא כאלו לא תרום כלל : ה' אין תורמין מן הלקט מן
השכחה ומן הפאה * מי שיש לו כרי של טבל אינו יכול להפריש
עליו תרומה מלקט ושכחה ופאה שבידו שאלו מהנות עניים הן
ואינו יכול לתקן טבלו במתנות עניים : ההפקד

החרש וכו' פירש הר"ב כולו מה קרא נפקי דכתיב דבר
אל בני ישראל ויקחו לי תרומה וכו' * ירושלמי ור'ך
קרא בתרומת המשכן כתיב וילפינן מיניה תרומת כהנים
מדאקרו נמי תרומה כדכתיב (במדבר יח) ואני נתתילך את

משמרת תרומתי הרמב"ם והמר'
עלמו פירושו במשנה דלקמן :
והשוטה פירש הר"ב המאכזר
כו' וכן היוצא יחידי
בלילה והלכזבית הקברו והמקרט
את כסותו העושה אחת מלו הוא
שוטה כרבי יוחנן בירושלמי
והיוצא הר"ש והוא כמו כן
בבבלי פ'ק דמגיגה סוף דף ג' :
עכו"ם שתרם וכו' לא שייך
למתייב והעכו"ם
שתרם וכו' ולא למתייב אין
תרומתו תרומה משום דהעכו"ם
אינו בכלל עם החייבים לתרום
ולפיכך הוציאו מן הכלל ושנאו
בבבא בפני עצמה * ועיין סוף
פרק ג' ומ"ש הר"ב כן תרומו גם
אתם עיין מ"ש בזה בריש פרק ב'
דקידושין : ב' לא יתרום פי'
הר"ב לכתחלה דלריך להשמיע

לאזניו וכו' : ואתיא כת"ק דמשנה ג' פ"ב דברכו דפסק הלכה
כמותו דהתם נמי לכתחלה מודה דלריך להשמיע לאזניו *
כדמסקינן התם בגמרא ועיין במשנה ד' פרק ב' דמגיילה :
חרש שדברו בו חכמים בכל מקום כו' כתב הר"ב לאו
כלל הוא כו' * וכן במשנה ד' פרק ב' דמגיילה :
והתם ודאי דדוקא מדבר דהא בקורא המגיילה אוריינן *
הלכך לא הוצרך הר"ב להוציא :

ג' קטן כו' רבי יהודה אומר תרומתו תרומה * עיין בפ"ג
דמגיילה משנה ד' דהתם כדכתיב בשם הקו"ם ב' שהגיע
לחנוך וה"ל נראה דכוותיה ומשום הכי תנן שלא הביא שתי
שערות דמשמע דכסמוך להן מיירי אבל הר"ש מוכיח דהכא
בכל קטן קאמר * וכחוצ' בפי שהזכרתי שישום ר"י נקט ע"כ *
ולי נראה משום דשמעי לר"מ דמזריך שיביא שתי שערות
כדמיייתי הר"ש ירושלמי [דיבמות] פ' ב"ש :

ד' ובית הלל אומרים אין תרומתן תרומה * עיין במשנה
ח' ובסוף בירקין * ובמשנה ב' פ"ה דעדיות :

ה' אין תורמין מן הלקט כו' * פירש הר"ב שאלו מתנות
עניים הן וכן פירש הרמב"ם * * * * *
דמאי קמשמע לן שאין אדם פוטר עצמו מחובו צמה שהוא של

אחרים אלא נראה כמו שפירש הר"ש בשם הירושלמי * * *
של טבל מיירי * ואין תורמין מהם משום דהוי מן הספור על החיוב ודמו כגילה בסופא מפרש הר"ב לקמן * * * * *
דמתי' דלקט וכו' מיניה וביה קמ"ל דאין תורמין כדכתב הר"ש דאי הכי ה"ל למתייב אלו פטורי' מן התרומה והרמב"ם בחבורו פ"ה

מ' נישתתב :
ב' לרבות טו'
ג' שטע' לצ'
ד' ח' צ"ב כ' כ'
ה' כ' י'
ו' ד' נדה ח' פ"ה
ז' ח' פ' מ' פ' פ"ה
ח' ח' וזאת עושה
ט' ד' ח' ט"ל
י' ח' ל'
יא' ח' פ' ט"ה
יב' ח' פ' ט"ה
יג' ח' פ' ט"ה
יד' ח' פ' ט"ה
טו' ח' פ' ט"ה

כתב ולא מפירות שאינן חייבים בתרומה כגון לקט וכו' וזה
 כמו הפי' שכתבתי :
הרובק כתב הר"ב דכתיב ובה הלוי וגומר' ועיין מ"ש
 בריש מסכת מעשרות :

מ סה טל
 במ"ס יטוע
 י"ד ס"א
 ס"ב
 קדוש ס"ב
 ס"ט ט"ז

"ולא ממעשר ראשון (ס"א שלא) שנטלה
תרומתו ולא ממעש' שני והקדש (ס"א שלא)
שנפדו ולא מן החייב על הפטור ולא מן
הפטור על החייב ולא מן התלוש על
המחויבר ולא מן המחויבר על התלוש ולא
מן

ההפקר דכתיב (דברים יד) ובה הלוי כי אין לו חלק ונחלה
 עמך ממה שיש לך ואין לו חסד חייב ליתן יאל הפקר שידך
 וידו שוין בו : ולא ממעשר ראשון שנטלה תרומתו אין
 תורם ממנו תרומה גדולה על כרי של טבל שבידו ולא טרדן

לאשמעינן היכא שהקדמו בן
 לוי לכתן בשבליס שהוא פטור
 מתרומה גדולה ודוקא שנטלה
 תרומתו אבל לא נטלה תרומתו
 יכול לתרום דתניא בספרי מנין
 לבן לוי שרצה לעשות ממעשר
 ראשון שלו תרומה גדולה מנין
 שצוה ת"ל (במדבר יח) כי
 את מעשר בני ישראל אשר יריומו

ממעשר ומה שיאמר הוא שרשאי לעשות תרומה גדולה על
 כריו' ומה שכתב אבל יוציא תרומת מעשר לאו דוקא שיוציא
 דאם כן לא היה קדשו בתוכו כדחני בספרי שהביא הר"ב
 וספקה הרמב"ם בפרק ג' מה' תרומה בסיוון כ"א' ומכל
 מקום נוסחא זאת לפי פירושו זה מן התימה הוא דמאי
 קמשמע לן פשיטא שאי אפשר לבן לוי לשלם חוב תרומה
 גדולה שעליו מתרומת מעשר שכבר נתחייב לתתה לבן
 ואפשר דסובר הרמב"ם דקמשמע לן דכיון שבשעה שתרם
 לא הישב בדעתו שיפריש תחלה התרומת מעשר שבו לפיכך
 אין תרומתו תרומה כלל לפי שנמלאת תורם מן התרומות
 מעשר שבו עצמו על הטבל ובמזיד מירי כמו שאכתוב בס"ד
 בפרק ב' משנה ב' : ובפרק ה' מה' תרומה ס' י"ג העתיק
 זאת הנוסחא והשיגו הראב"ד דכשמקדשו בתוכו יכול הוא
 לתרום לפי שלא עלה על דעת הראב"ד שצא לומר שאינו
 תורם כולו על כרי אחר אלא שיחשוב בתחלה תרומת מעשר
 שבו' משום דהוא מלתא דפשיטא' וגם בעל כסף משנה
 פירש דבריו שם כשינטלה תרומת מעשר אלא שלא נטלה
 תרומה גדולה שבו' ולר"ד לומר דר' כגון שהקדמו בכרי
 [דאי לא תימא הכי] הרי פסק בפרק ג' דפירות הטבולים

לה' תרומה מכאן שאם רצה לעשות תרומה לאחרים עושה
 יכול אף לאחר שנטלה תרומתו יהא עושה אותו תרומה
 לאחרים ת"ל (שם) את מקדשו ממנו בזמן שקדשו בתוכו הוא
 עושה אותו תרומה לאחרים אין קדשו בתוכו אין עושה אותו
 תרומה לאחרים : ולא ממעשר שני והקדש שנפדו' : האי
 תנא סבר מעשר שני מומן גבוה היא ויכא דלא נפדו פשיטא
 דאינו יכול לתקן טבלו בממון של גבוה אבל היכא דנפדו
 סד"א דיכול לעשות תרומה גדולה על טבלו וכי תימא הא
 נמי פשיטא דחולין גמורים הוא אלטרדן היכא דהקדמי
 בשבליס דפטור מתרומה גדולה כדפרישית במעשר ראשון :
 והקדש שנפדה נמי איטרדן כשהקדיש טבל ומרחו הגובר
 ואח"כ פדאו דפטור מן התרומה : מן הפטור על החיוב' :
 כגון מפירות שלא הביאו שליש שהן פטורין מן המעשרות על
 הפירות שהביאו שליש שהן חייבין במעשרות : ולא מן
 התלוש על המחויבר' דכתיב (שם) והרמות ממנו שלא
 יתרום מן התלוש על המחויבר ולא מן המחויבר על התלוש
 דלשון הרמה לא שייך אלא בתלוש וממנו משמע שהתרומה
 והחולין שניהם שוין :

לתרומה גדולה תורמין מהן' ובמה שכתבתי נתישב דברי הרמב"ם היטב :

ולא ממעשר שני כו' פירש הרב רבינו עובדיה מברטנורה שהקדמו בשבליס וכך כתב הר"ש ותימה לי מנין דהא במעשר
 ראשון קראי דרשינן בריש פרק ז' דברכות ואולי מסברא מפני ששם מעשר אחד הוא' והרי אפילו תרומה ילפינן ממעשר
 כמ"ש לקמן בד"ה ולא מפירות כו' :

ולא מן החיוב על הפטור' פירש הר"ב כגון מפירות שלא הביאו שליש דשאר הפטורי' תמנה' הכי איתא בירושלמי וכתב
 צפי' שהזכרתי ומנין יודע שהביאה שליש כל שזרעה ומצמת בידוע שהביאה שליש עד כאן לשונו ונראה לי דינאח לו מן
 ירושלמי דפ"ק דמעשרות אמתניתין ג' והביאו שם הר"ש ולי קשיא על הירושלמי ההוא דהא כך מפרש נמי התלתן משתמח וכו'
 שכתב שם הר"ב ר"ע מברטנורה ואם כן אמאי פסיק התבואה והזיתים מהתלתן ויחייב שעורא משיכניסו שליש והר"ב שם מה'
 פירושים אחרים על משיכניסו שליש ועוד קשיא לי סוגיא דבבלי בפרק קמא דר"ה דף י"ב דלא מני ויחייב סימנא על הבאת שליש
 אלא קאמר דקיס לכו ואי איתא דסבירא ליה כהירושלמי הא איכא מוכיח על השליש ורש"י שם על תלתן משתמח נמי מפרש פי'
 אחר ואין להאריך אך על הר"ב נמי קשיא דבפ"ק דמלא משנה ג' מפרש נמי על הבאת שליש דורעו וזומח וז"ע : ורא' מן התלוש
 על המחויבר' פי' הר"ב דכתיב והרמותם ולשון הרמה לא שייך אלא בתלוש ולפי זה מן המחויבר על המחויבר נמי לא' וכן מוכח
 בתוספת פרק ג' דקדושין דף ס"ב וקשיא אמאי לא תני לה :

מן

מן החדש על הישן • מפירות שנה זו על פירות שנה שעברה ולא מפירות שנה שעברה על פירות שנה זו דכתיב (דברים יר) היו לא השדה שנה שנה אבל שדה שעושה שני גרנות בשנה כגון שדה בית השלמים תורמים ומעשרים מזה על זה :

מן החדש על הישן ולא מן הישן על החדש ולא מפירות הארץ על פירות חוצה לארץ ולא מפירות חוצה לארץ על פירות הארץ ואם תרמו אין תרומתן תרומה • ו' חמשה לא יתרומו ואם תרמו תרומתן תרומה האלה והשבור והערום והסומא ובעל קרי לא יתרמו ואם תרמו תרומתן תרומה : ו' אין תרומין לא במדה ולא במושקל ולא במנין אבל תורם הוא את המדוד ואת השקול ואת המנוי אין תורמין בסל ובקופה שהם של מדה אבל תורם הוא בהן חציון ושלישין • לא יתרום בסאה חציה שהציה מדה : ה' אין תורמין שמן על זיתים הנכתשין • ולא יין על ענבים הנדרבים ואם תרם תרומתו תרומה ויחזור

ולא מפירות הארץ על פירות חוצה לארץ • דכתיב (ויקרא כז) וכל מעשר הארץ מורע הארץ גלי קרא במעשר וה"ה לתרומה וכן אין תורמין מפירות הארץ על פירות שבסוריא ולא מפירות שבסוריא על פירות שבארץ : ו' חמשה לא יתרמו • מנינא למעוטי מדר' יהודה דאמר קטן שתרם תרומתו תרומה : האלם • והוא שזו"ע • אלא שנסתפק מחמת חולי לא יתרום לפי שאינו יכול לברך וכן הערום אינו יכול לברך דכתיב (דברים כג) ולא יראה בך ערות דבר בשעה שאתה מדבר בו לא יראה בך ערוה : ובעל קרי • נמי בזמן התקנה מקמי דבטלי לטבילותיה לא הוה מני לברך דתנן בעל קרי מהרהר בלבו : והשבור והסומא

אינם יודעים לברורמן היפה ואין בעינין סיהא המורס בורר ותורם מן היפה דכתיב (במדבר יד) מכל חלבון את מקדשו ושבור מקרי כל שאינו יכול לדבר בפני המלך מחמת שכרותו : ו' אין תורמין לא במדה • דכתיב (שם) ונחשב לכם תרומתכם במחשבה אתה תורם כלומר מאומד ואי אתה תורם לא במדה ולא במשקל ולא במנין • ואע"ג דהאי קרא בתרומת מעשר הוא דכתיב • אם אינו ענין לתרומת מעשר שהרי נתנה בו תורה שיעור מעשר מן המעשר ולריך שימדוד כדי שיתן השיעור הראוי • נתנה ענין לתרומה גדולה שלא נתנה בה תורה שיעור : אבל תורם הוא את המדוד • שחודד הוא את עטלו או מונה ושוקל את עטלו ומנינו לתוך ביתו וכשמפריש התרומה גדולה מפי"ש מאומד ולא ימדוד ולא ישקול ולא ימנה : אין תורמין בסל ובקופה שהם של מדה • שהרואה אומר במדה הוא תורם : אבל תורם הוא בהן חציון ושלישין • דכיון דאינו ממלא אותן ליכא למגזר : שהציה מדה • שיש בסאה פעמי' סימנין עד מקו' חניה ואיכא למגזר דלמא אחי לתרום במדה : ה' הזיתים הנכתשים • רגילים היו לכתוש הזיתים במכתשת להוציא שמן : תרומתו תרומה • גמורה היא מדאורייתא

מן החדש על הישן • עיין בריש מסכת ר"ה ומ"ש במשנה ב' פרק ד' דככרות :

ולא מפירות הארץ על פירות חוצה לארץ • שנתחייבו בתקני' כביאים או תקנה חכמים במשנה ג' פרק בתרא דידים ומ"ש הר"ב דלשינן תרומה ממעשר פירש הרמב"ם לפי שענין אחד כולל אותם והוא שיוציא מזה מה שהוא חייב בזמן החוק : ו' חמשה לא יתרמו וכו' פי' הר"ב לכן הרמב"ם מנינא למעוטי דרבי יהודה וכו' הכא אחי שפיר דמנינא דחמשה קאי על ואם תרמו כו' ואפילו אי היה מנינא דלעיל : למעוטי דרבי יודא כמ"ש הרמב"ם והר"ב לעיל • לא קשיא אמאי איצטרך תו הכא למעוטי • משום דאי לאו כך דהכא ה"א דלעיל לא ממעט לא דרבי יוסי בקטן שהגיע לעונת נדרים • אבל כשהגיע לשנת י"ג ויוס"א' אלא שלא הביא ב' שערות ה"א דמודה ת"ק לרבי יודא הלכך איצטרך תו כך

דכא • והא דלפסק תנא במתני' ד"ה משום דכזה הני דאם תרמו ואין תרומתן תרומה : האלה וכו' • וא"ת אמאי לא כליל בהדי הכך ה' חרש המדבר ואינו שומע וקני ליה במתניתין ב' באפי נפשיה ולתני הכא ששה : וי"ל דהואיל ולעיל בעי לתני פלוגתא דרבי יודא ורבי יוסי בקטן תני נמי פירושא דחרש שנסנה קודם לקטן : לא יתרמו וכו' • לשון הרמב"ם ומה שכופל שלא יתרמו חוזק לדבריו שלא יתרום אחד מהן לכתחלה בשום פנים ולא יחשבו כי כיון שתרומו תרומה יקל בזה השיעור ויתרום לכתחלה ומניי זה ככל דבריו לחוק הענין שלא יתרום לכתחלה בשום ועיין במשנה ה' פ"ק דעדיות : ואם תרמו תרומתן תרומה • לפי שאין הנכנסים מעכבות וכן אם תרם בדיעבד מן הרע על היפה תרומתו • תרומה כדלקמן ספ"ב :

ו' אין תורמין לא במדה וכו' • ואע"ג דחכמים נתנו בו שיעור כדלקן במשנה ג' פ"ד מ"מ יעשה כדין תור' ולא יתרום במדה כו' אלא אומדו ומפריש בדעתו כשיעור דלקמן : לא במדה ולא במשקל ולא במנין • וכן תנן לקמן פרק ד' משנה ג' בזה הסדר ואף על גב דהתם במשנה ו' תנן שהמדוד משוכח מהמונה והשוקל משוכח משלשתן • ק' דלפי שכל דבר נמדד ושקל תני תחלה מודד ואח"כ שוקל המשוכח ג' מה תרומה דבר שדרכו למדוד מודד דבר הנשקל שוקל דבר שאפשר למנותו מונה : ה' אין תורמין שמן על זיתים וכו' לשון הרמב"ם בחבורו פרק ה' שזה דומה לתורם מדבר שגמרה מלאכתו על דבר שלא נגמרה מלאכתו וכו' הר"ב במשנה דלקמן ועיין סוף פרקין :

ר"ע
אם היה שני
ב חיי' פ"ד
מה' תרומות
סו"פ י"ג ס"ה
אלא שפי"ב
ג חיי' פ"ג ס"ט
ה"ד
ה"ה ס"ט
ה"ו ס"ט

הל"צ

ויחזור ויתרום • לא תפרש אם יתננה לכהן • ולא דמי לרפ"ג דהתם
כלל דמים ומשום קנסא • או הכי נמי שיתן לכהן השנייה בדמים •
מסוס ספק נגעו בה • או הכי נמי שיתן לכהן השנייה בדמים •
דראשונה היא תרומה דאורייתא ועיין בסמוך :

א"ת פה תם
תרומות ה"ט
וטומ' י"ד ט'
טל טל טע'
טו
ב ט"ט טל
ב ט"ט טל
וטומ' ט'
ט"ט טל
ד ט"ט טל

מדמעת כתב הר"ב וימכור
הכל לכהן חוץ
מדמי תרומה שבה כדון מדומע
דריש פרק ה' • א"נ י נ דהכא
כותן שיתן לכהן בחנם • והלכך
כשחזרה האחת וכדמעת א"ל
להוציא דמי התרומה שאין כאן
גול השבט כיון שכבר נתן גם
השנייה בחנם :

אבל לא שנייה • כתב הר"ב
לפיכך אינה נאכלת
עד שיפרישו עליה תרומה
ומעשרות • כן לשון הירושלמי
שבדימו • אבל ר"ל בתרומה
תרומת מעשר • דמדאורייתא
נתקנה מתרומה גדולה •
שהראשונה היא תרומה
מדאורייתא • והר"ש העתיק
לשון הירושלמי ותרומת מעשר
ונראה דלא אתי לאפוקי מעשר
דודאי דטבול למעשר :

טוין על ענבים לעשות צמוקים • כן הנוסחא בכל הספרי
והר"ב כתב יין על צמוקים נראה דלא בדוקא כתב
כן אלא כלומר על העומדים להעשות צמוקים דאלת"ה תקשה
סיפא יין על ענבים לאכילה דכי תרם שפיר תרם והא היינו
רישא : ונמלך מפורש במשנה ב' פ"ג דמאי יו :
י על דבר שלא נגמרה מלאכתו • פירש הרב רבינו
עובדיה מברטנורה דכתיב בו' מן הגמור וכו' ולא
משאינו גמור על הגמור ורצה לומר גם הבבא השלישית דלא
משלא נגמר על שלא נגמר ותרי מתלת נקט ועיין לקמן בד"ה
ואם כו' ואפשר שדעת הר"ב ו"ל דהיה זו ואין צריך לומר זו
היא דכיון שאין שום דבר הנגמר לא צמער ולא צמער
פשיטא שאין לו דין כלל ולפיכך לא שלחתי יד להגיה בדבריו
ולחוסף בלשונו תיבת וכו' והרמב"ם בפ"ה מה' תרומה הקדים
זו הסיפא למציעתא :

ואם תרמו תרומתן תרומה • וכתב הרב רבינו עובדיה
מברטנורה ודוקא בשאר פירות אבל התורם מן
הזיתים על השם וכו' וה"ל בתורם שמן על הזיתים הנכתשים
שאף על פי שתרומתן תרומה מ"מ צריך שיחזור ויתרום
כדלעיל משנה ח' וחד מתרי נקט ועיין לעיל בסמוך :
פרק ב איין תורמין מטהור על הטמא • מ"ש הר"ב
דאין צענין שיתרום מן המוקף כדתנן
בספ"ק דחלה • והכא בתרומה גדולה • אבל מעשר לא צענין כדתנן

ויחזור ויתרום • תדרבנן לאחר שישלים כתישת אותן הזיתים
ודריכת הענבים יחזור ויוציא תרומה שנית כשיעור הצריך
לשמן וליון שיצא : הראשונה מדמעת • אם נפלה לפחות
ממאה חולין נעשה הכל מדומע ואסור לזרים וימכר הכל
לכהן דתרומה גמורה היא
מדאורייתא : וחייבין עליה
חומש • ור האוכלה בשגגה משלם
קרן וחומש כדון כל זר אוכל
תרומה : אבל לא שניה • לפי
שאינה אלא מדרבנן לפיכך אינה
נאכלת עד שיפרישו עליה
תרומה ומעשרות ממקום אחר
דמדאורייתא היא עבד גמור ואי
קשיא מאי שנא הגא בתורם שמן
על הזיתים הנכתשים דתרומתו
תרומה ויחזור ויתרום ומאי שנא
לעיל גבי התורם זיתים על
השמן וענבים על היין דאין
תרומתו תרומה וי"ל דהתורם
זיתים על השמן איכא פסידא
לכהן לפיכך אין תרומתו תרומה
אבל בתורם שמן על הזיתים
הנכתשים דלויכא פסידא לכהן
תרומתו תרומה אלא מדרבנן
הוא דגזור דיחזור ויתרום :

ט זיתים הנכבשים • זיתים מלוחים וכבוסים ביין או בחומץ
כדי שיתקיימו וחשיבו דבר שנגמרה מלאכתו הלכך תורמין מן
השמן עליהן דדוקא שמן על זיתים העומדים להוציא שמן
וכן יין על ענבים העומדות לידוך הוא דאסור לתרום אבל יין
על צמוקים ושמן על זיתים הנכבשים שרי וכשהוא תורם מן
השמן על הזיתים הנכבשים ומן היין על הצמוקים תורם לפי
השמן הראוי שיצא מן הזיתים הנכבשים ולפי היין הראוי שיצא
מן הצמוקים : אין צריך לתרום • הואיל וכי קא תרם שפיר קא
תרם שהרי באותה שעה היו עומדות לאכילה : י אין תורמים
מדבר שנגמרה מלאכתו • מדבר שנתמרה בכרי : על דבר
שלא נגמרה מלאכתו • שלא נתמרה בכרי דכתיב (בבבב יח)
כדגן מן הגורן וכמלאה מן היקב מן הגמור על הגמור ולא מן
הגמור על שאינו גמור ולא משאינו גמור על הגמור : ואם
תרם תרומתו תרומה • ודוקא בשאר פירות אבל התורם מן
הזיתים על השמן או מן הענבים על היין הא אמרונן לעיל דאין
תרומתו תרומ' משום דאית ביה פסידא לכהן כדאמרן :
פרק ב איין תורמין מטהור על הטמא • גזירה שמה
יתרום שלא מן המוקף משום דמספיק
שמה יבע הטמא נטהור ויטמאנו ואין צענין שהתורם יתרום
מן המוקף :

באמת

ט זיתים הנכבשים • זיתים מלוחים וכבוסים ביין או בחומץ
כדי שיתקיימו וחשיבו דבר שנגמרה מלאכתו הלכך תורמין מן
השמן עליהן דדוקא שמן על זיתים העומדים להוציא שמן
וכן יין על ענבים העומדות לידוך הוא דאסור לתרום אבל יין
על צמוקים ושמן על זיתים הנכבשים שרי וכשהוא תורם מן
השמן על הזיתים הנכבשים ומן היין על הצמוקים תורם לפי
השמן הראוי שיצא מן הזיתים הנכבשים ולפי היין הראוי שיצא
מן הצמוקים : אין צריך לתרום • הואיל וכי קא תרם שפיר קא
תרם שהרי באותה שעה היו עומדות לאכילה : י אין תורמים
מדבר שנגמרה מלאכתו • מדבר שנתמרה בכרי : על דבר
שלא נגמרה מלאכתו • שלא נתמרה בכרי דכתיב (בבבב יח)
כדגן מן הגורן וכמלאה מן היקב מן הגמור על הגמור ולא מן
הגמור על שאינו גמור ולא משאינו גמור על הגמור : ואם
תרם תרומתו תרומה • ודוקא בשאר פירות אבל התורם מן
הזיתים על השמן או מן הענבים על היין הא אמרונן לעיל דאין
תרומתו תרומ' משום דאית ביה פסידא לכהן כדאמרן :
פרק ב איין תורמין מטהור על הטמא • גזירה שמה
יתרום שלא מן המוקף משום דמספיק
שמה יבע הטמא נטהור ויטמאנו ואין צענין שהתורם יתרום
מן המוקף :

באמת

באמת

באמת אמרו כל היכא דתינין באמת אמרו כאלו היא הלכה למשה מסיני אבל לאו דוקא הלכה למשה מסיני שהרי בפרק קמא דשבט שנינו באמת אמרו החזן רואה היכן התינוקות קורין ומדרכין היא: העגול של דלה: אף על פי שהדבלות מדוכקו זו בזו בתוך העגול אינן חשובות חבור לענין טומאה ואם נבעה טומאה באחת מן הדבלות לא נטמאת האחרת: וכן אגודה של ירק וכן ערימה ירביתי דלוי אשמועינן עגול הוה אמינא עגול שכלו גוף אחד תורם אגודה שאינה גוף אחד אינו תורם ואי אשמועינן אגודה הוה אמינא אגודה שהכל תפוסה אחת תורם ערימה שאינה תפוסה אחת אינו תורם רבי: רבי ליעזר אומר תורמים לכתחלה מן הטבור על הטמא דלא גזר רבי אליעזר שמא יבוא לתרום שלא מן המוקף ואין הלכה כרבי אליעזר: ב אין תורמין מן הטמא על הטבור. משום פסידא דכין: ואם תרם שוגג תרומתו תרומה ודוקא שהיתה לה שעת הכושר והגיעה לעונת מעשרות קודם שנטמא מדלאורייתא תרומה מעליופתא היא אבל אם נטמאת קודם שהגיעה לעונת מעשרות לא הוה תרומה מדלאורייתא ואם תרם אפילו שוגג אין תרומתו תרומה: מעשר טבל מעשר ראשון שלא נטלה ממנו תרומת מעשר: היה מפרש עליו והולך היה מפרש מזה על שאר מעשרותיו: אם היה יודע בו בתחלה: שהוא טבל או שהוא טמא או ששעשה שתרם היה שוגג ששכח שהוא טבל או שהו טמא הו שוגג קרוב למזיד: לא עשה ולא כלום: ואין הלכה כרבי יהודה:

באמת אמרו העגול של דבילה שנטמא מקצתו תורם מן הטבור שיש בו על הטמא שיש בו וכן אגודה של ירק וכן ערימה. היו שני עגולים שתי אגודות שתי ערמות אחת טמאה ואחת טהור לאיתרום מזה על זה רבי אליעזר אומר תורמין מן הטבור על הטמא: ב אין תורמין מן הטמא על הטבור ואם תרם שוגג תרומתו תרומתו ומזיד לא עשה כלום. וכן בן לוי שהיה לו מעשר טבל היה מפרש עליו והולך שוגג מה שעשה עשוי. מזיד לא עשה כלום. רבי יהודה אומר אם היה יודע בו בתחלה אף על פי שהוא שוגג לא עשה כלום:

אמרו כו כתב הר"ב כל היכא כו' ומוכח לה ממסנה י"א פ"ד דכ"מ כמ"ט ש"ס כ"ד: פירש הר"ש כרי: לא עשה כלום לשון הר"ש לא עשה כל עיקר דאפי' היא גרידא הדר לטבלה ור' נתן בר אושעיא אמר לא עשה כלום לתקן את השוריים אבל תרומה הו' בריש האשה רבה ובסרקה פסק הרמב"ם כר"ג בר אושעיא: היה מפרש עליו כו' פירש הר"ב על שאר מעשרותיו וכך כתב הר"ש ולפירוש רנאה דזמער טבל טמא אייריין וכן מפרש הר"ש לדברי יודא בטמא לחוד אבל הר"ב דמפרש דבר יודא שהוא טבל או שהוא טמא משמע דדינא דטבל לחוד ולא לענין טומא מתניא וכן יראה מדברי הרמב"ם פירושו וקשיא אם כן אמאי לא עשה כלום אדרבה הרי כתב במסנה ה' דפרק דלעיל בשם ספרי דכשחקדשו בתוכו עושה המנו תרומה גדולה ואין לומר דדוקא תרומה גדולה עושה אבל לא תרומת מעשר והכא ברובה להפריש על תרומת מעשר כדכתב על מעשרותיו דמאי שנא ועוד שכן כתב הר"ב בפירוש בריש פרק ה' דדיבור ואם למעשר ראשון וכו' והרמב"ם בחבורו פ"ג העתיק הך ספרי לענין תרומת מעשר ומיהו לפי מה שפירשתי לעיל בדברי הרמב"ם שצריך שחשוב שיעור התרומה מעשר שבו ואח"כ יפריש עליו למקום אחר אבל כשפירש מן הסתם נמצא שפירש תרומת מעשר עצמו על טבל אחר ואין תרומתו תרומה כלל איכא לפרושי דה"ל בהכי מיירי כשיש בטבל הוה יותר מהשועור שצריך להפריש וכדתנן היה מפרש עליו מעשר על הטבל האחר שרצה לעשותו עליו ולפיכך אינו דומה להא דאמרין בגיטין פרק כל הגט דף ל' כור מעשר יש לך בידי כו' חוששין שמא עשהו תרומת מעשר על מקום אחר והיינו כגון שיש לו עוד ט' כורין מעשר טבל כדפירש"י שם [שמא] עשהו תרומה מעשר על תשעה כורים שיש לו בביתו מעשר הטבול לתרומת מעשר ע"כ ולפיכך צריך שיחשוב שיעור התרומת מעשר שבו ואם שנג מה שעשה עשוי ויפריש אח"כ ולפי שהר"ב והרמב"ם והר"ש כולם פה אחד פירשו בהדיא טבול לתרומת מעשר והרמב"ם הביא הפסוק ונחשב לכם תרומתכם וגומר לראיה וזה הפסוק על סתם מעשר כאמר לפיכך אין לנו יכולים לפרש משנתינו לפי דרכם של אלו המפרשים ז"ל כגון שהוא טבול גם כן לתרומה גדולה דהקדמתו בן לוי לכהן לאחר שנתמרח כדתנן ברם"ז דברכות ועל תרומה גדולה שבתוכה קאמר שצריך לחשוב כו' והשתא אפי' כשפירש בבית אחת שאינו אלא כור אחד ויש לו ט' כורים מעשר וכו' דלא משמע כן לפי דבריהם ואינו [ג"ל ז"ל ואני] חושב דתרתיה הכריחוס ז"ל שלא לפ"ס כן חדא דזה פשיטא ואצ"ל הוא ועוד דלישנא דמפרש עליו והולך דייק כפי פירושם כפי מה שדקדקתי בו כאשר כתבתי ואע"ג דלהרמב"ם כבר שאלו לעיל חזר ושנאו כאן מפני שני דברים שנתחדשו בו חדא לחלק בין שוגג למזיד ועוד פלוגתא דרבי יודא וכו' שיש לפרש כן להר"ב דלא נשנית לעיל כלל ומ"ש הר"ב על מעשרותיו ה"ה על טבל גמור להפריש תרומה גדולה כספרי דלעיל אלא דסת' בן לוי יש לו מעשרות ואין להם נחלת שדה וכרם כל כך ולא נתכוון הר"ב לפי הר"ש והרמב"ם בחבורו פ"ה חזר מפירושו דהכא ואפרש לכולה מתניתין לענין טומאה וגם פסק כרבי יודא דלא כמ"ש בפירושו והכ"מ הביא לו ראיה מהירושלמי ועיין במסנה ה"פ דעדיות:

א יבנות פס' פסחים א' תוספות בה' ת"י פ"ה ח"ה תרומות הל"ט כ"א י"ט

ג המטביל

והולך הרי שאינו עושהו בבית אחת לתרומת מעשר על הטבל האחר שרצה לעשותו עליו ולפיכך אינו דומה להא דאמרין בגיטין פרק כל הגט דף ל' כור מעשר יש לך בידי כו' חוששין שמא עשהו תרומת מעשר על מקום אחר והיינו כגון שיש לו עוד ט' כורין מעשר טבל כדפירש"י שם [שמא] עשהו תרומה מעשר על תשעה כורים שיש לו בביתו מעשר הטבול לתרומת מעשר ע"כ ולפיכך צריך שיחשוב שיעור התרומת מעשר שבו ואם שנג מה שעשה עשוי ויפריש אח"כ ולפי שהר"ב והרמב"ם והר"ש כולם פה אחד פירשו בהדיא טבול לתרומת מעשר והרמב"ם הביא הפסוק ונחשב לכם תרומתכם וגומר לראיה וזה הפסוק על סתם מעשר כאמר לפיכך אין לנו יכולים לפרש משנתינו לפי דרכם של אלו המפרשים ז"ל כגון שהוא טבול גם כן לתרומה גדולה דהקדמתו בן לוי לכהן לאחר שנתמרח כדתנן ברם"ז דברכות ועל תרומה גדולה שבתוכה קאמר שצריך לחשוב כו' והשתא אפי' כשפירש בבית אחת שאינו אלא כור אחד ויש לו ט' כורים מעשר וכו' דלא משמע כן לפי דבריהם ואינו [ג"ל ז"ל ואני] חושב דתרתיה הכריחוס ז"ל שלא לפ"ס כן חדא דזה פשיטא ואצ"ל הוא ועוד דלישנא דמפרש עליו והולך דייק כפי פירושם כפי מה שדקדקתי בו כאשר כתבתי ואע"ג דלהרמב"ם כבר שאלו לעיל חזר ושנאו כאן מפני שני דברים שנתחדשו בו חדא לחלק בין שוגג למזיד ועוד פלוגתא דרבי יודא וכו' שיש לפרש כן להר"ב דלא נשנית לעיל כלל ומ"ש הר"ב על מעשרותיו ה"ה על טבל גמור להפריש תרומה גדולה כספרי דלעיל אלא דסת' בן לוי יש לו מעשרות ואין להם נחלת שדה וכרם כל כך ולא נתכוון הר"ב לפי הר"ש והרמב"ם בחבורו פ"ה חזר מפירושו דהכא ואפרש לכולה מתניתין לענין טומאה וגם פסק כרבי יודא דלא כמ"ש בפירושו והכ"מ הביא לו ראיה מהירושלמי ועיין במסנה ה"פ דעדיות:

באמת אמרו כל היכא דתינין באמת אמרו כאלו היא הלכה למשה מסיני אבל לאו דוקא הלכה למשה מסיני שהרי בפרק קמא דשבט שנינו באמת אמרו החזן רואה היכן התינוקות קורין ומדרכין היא: העגול של דלה: אף על פי שהדבלות מדוכקו זו בזו בתוך העגול אינן חשובות חבור לענין טומאה ואם נבעה טומאה באחת מן הדבלות לא נטמאת האחרת: וכן אגודה של ירק וכן ערימה ירביתי דלוי אשמועינן עגול הוה אמינא עגול שכלו גוף אחד תורם אגודה שאינה גוף אחד אינו תורם ואי אשמועינן אגודה הוה אמינא אגודה שהכל תפוסה אחת תורם ערימה שאינה תפוסה אחת אינו תורם רבי: רבי ליעזר אומר תורמים לכתחלה מן הטבור על הטמא דלא גזר רבי אליעזר שמא יבוא לתרום שלא מן המוקף ואין הלכה כרבי אליעזר: ב אין תורמין מן הטמא על הטבור. משום פסידא דכין: ואם תרם שוגג תרומתו תרומה ודוקא שהיתה לה שעת הכושר והגיעה לעונת מעשרות קודם שנטמא מדלאורייתא תרומה מעליופתא היא אבל אם נטמאת קודם שהגיעה לעונת מעשרות לא הוה תרומה מדלאורייתא ואם תרם אפילו שוגג אין תרומתו תרומה: מעשר טבל מעשר ראשון שלא נטלה ממנו תרומת מעשר: היה מפרש עליו והולך היה מפרש מזה על שאר מעשרותיו: אם היה יודע בו בתחלה: שהוא טבל או שהוא טמא או ששעשה שתרם היה שוגג ששכח שהוא טבל או שהו טמא הו שוגג קרוב למזיד: לא עשה ולא כלום: ואין הלכה כרבי יהודה:

כל שהוא כלאים בחברו לא יתרום מזה לזה . דאמר קרא
 (במדבר יח) כל חלב ויצהר וכל חלב תירוש ודבן אמרה תור' תן
 חלב לזה וחלב לזה : חזן מן הזוכין . בערבי זא"ן ובלע"ז ויז"א
 ואינו אוכל אדם ומקיימי' אותו ליונים : הקשות בערבי' ופאקו"ס :
 והולכסון' בערבי כ"א"ר : מין
 אחד . ומרמין מזה על זה : שני
 מינים . ואין תורמין מזה על זה
 ואין הלכה כרבי יהודה :

כל שהוא כלאים בחברו לא יתרום כו' פירש הר"ב דאמר
 קרא כל חלב ויצהר וכו' . גמרא רפ"ט דזכורות ואמר'
 אשכחן תירוש ויצהר דכתיב חלב בכל חד תירוש ודבן ודבן
 מנ"ל ק"ו מה תירוש ויצהר שאין כלאים זה בזה אמרה תור' תן

א תמורה ס
 ב ת"י טס
 ג יבמות פט
 ד קדושין טו
 ה ט"ז ס"ה
 ו ת"י פ"ה ט"ה
 ז תרומות הל"ב
 ח תמורה י"ג
 ט"ו

חלב וכו' תירוש ודבן דבן ודבן ודבן
 כלאים כו' לא כ"ס ואוסן
 שנתחייבו בתרומ' מדרכבן תקינו
 כעין דאורייתא וכך דרשא איתא
 תו בגמרא פרק קמא דתמורה
 [דף ה'] ובירושמי דהכא
 ותמיהני על הרמב"ם שכתב
 בחבורו רפ"ה ש' כדבן מוקבנן :
 ואם תרס מן הרע על היפה
 תרומתו תרומה . דכתיב
 (במדבר יח) ולא תשא עליו חטא
 בהרימכם את חלבו ממנו משמע
 הא חס לא תרימו מן המזבחר
 תשאו חט' ואם אינו קדוש נשיאת
 חטא למה . גמרא האשה רבה
 דף פ"ט ע"ג : הזוגין עיי' בריש
 כלאים בפירוש הר"ב :
 והקישות והמלפסונו' וכו' .
 וס"ל פליגי לענין
 כלאים במשנה ג' פרק קמא
 דמשכת כלאים וכן מלאתי בירו'
 אמתני' דהכא ר' יודא כדעתיא
 ורצנן כדעתן דתנינן תמן
 הקישות ומלפסון אינן כלאים זה
 בזה רבי יהודה אומר כלאים :

פרק ג נמצא סרוח
 פירש
 הר"ב דאבעי ליה למטעמיה הכי
 איתא בר"פ האשה רבה ופירש
 התוספות כלומר יפירש על מה שהוא [טועם] מיניה וביה כדי
 שיטעום ותו לא עכ"ל דבלאו הכי א"ל דטבל אכור לכבן :
 תרומה ויחזור ויתרום . ! פירש הר"ב זכה גופן לו דמי
 הגדולה' שהשנייה מתמעטת וכו' ירושלמי . וקצת
 קשה כיון דמשלם הכהן הראשונה . נמצא שכן הראשונה ענמה
 לא נתן תרומה וי"ל דכיון דאינו מקבל מהכהן אלא דמי תרומ'
 לכד נמצא שאין כאן גזול השבט אללו . ועוד דודאי דמספק
 חייב הכהן עצמו להפריש ממנה תרומה :
 אינה מדמעת . אלא יוציאה מאותן חולין שיעור מה
 שנפל בהן בלבד הרמב"ם . ועיי' בפירוש הר"ב דלקמן
 ועל שם שהתרומה נקרא' דמע כדלקמן משנה ו' קראו למעורב
 וממנו מדומע . רמב"ם משנה ד' פ"ב דחגיגה וכן לעיל ט"ק דמלאי משנה ג' : ג רבי עקיבא אומר תרומת שניהם תרומה .
 ט"ן בפ"ה הר"ב פ"ה דתמורה משנה ה' ומ"ש שם בס"ד . ומ"ש הר"ב ופ"ה חולין שהרי כשתרס כל אחד ואחד כבר נתקנו
 החזאין ונעשו חולין ומיהו לאלו חולין גמורין כן שהרי לא נתקנו אלא
 תרומה

בל שהוא כלאים בחברו לא יתרום מזה על
 זה אבילו מן היפה על הרע . וכל שאינו
 כלאים בחברו תורם מן היפה על הרע אבל
 לא מן הרע על היפה ואם תרם מן הרע על
 היפה תרומתו תרומה חייבין הזוגין על
 החטים שאינן אוכל' והקישות והמלפפון
 מין אחד . רבי יהודה אומר שני מינין :
פרק ג התורם קישות . ונמצאת
 מרה אבטיח ונמצא'
 סרוח תרומה ויחזור ויתרום . התורם חבית
 של יין ונמצאת של חומץ אם ידוע שהיתה
 של חומץ עד שלא תרמה אינה תרומה .
 אם משתרמה החמיצה הריזו תרומה .
 אם ספק . תרומה ויחזור ויתרום הראשונה
 אינה מדמעת בפני עצמה . ואין חייבין
 עליה חומש וכו' השנייה : ב' נפלה אחת
 בהן לתוך החילין אינה מדמעת . נפלה
 שניה למקום אחר אינה מדמעת . נפלו
 שתיהן למקום אחד מדמעות בקטנה
 שבשתיהן : ג' השותפין שתרמו זה אחר
 זה רבי עקיבא אומר תרומת שניהם
 תרומה וחכמים אומרים תרומת הראשון
 תרומה

פרק ג התורם וכו'
 צטונג
 איירי ואקילו הכי יחזור ויתרום
 דהוי קרוב למזיד משום דהוי
 ליה [למטעמיה] : ונמצאת של
 חומץ כו' . שתורם מן החומץ על
 היין אין תרומתו - תרומה דיון
 וחומץ שני מינים הן : אם ספק
 עד שלא תרמה החמיצה או
 לאחר שתרמה החמיצה : תרומה
 ויחזור ויתרום . ונותן שתיקן
 לכהן וכהן נותן לו דמי הראשון'
 שהיא גדולה מן השניה שהשניה
 מתמעט' כפי מה שעלה תרומה
 הראשונה ולפי שהכהן הוא
 המוציא מחברו ואין קיימא לן
 בכל דוכתא המוציא מחברו
 עליו הראיה לפיכך אינו לוקח
 בלא דמים אלא הקטנה וצריך
 שיקן לו דמי הגדולה שהיא
 הראשונה : הראשונה אינה
 מדמעת בפני עצמה . אם נכלה
 לפחות ממאה של חולין אין
 נעשית מדומע דשמה אינה
 תרומה אלא השניה היא תרומה וכן השניה אינה מדמעת בפני
 עצמה שמה הראשונה תרומה ולא השניה : ואין חייבים עליו
 חומש' זר שאכל הראשונה או השניה לכדה אינו משלם חומש
 כדון שאר אוכלי תרומה בשגגה : ב' מדמעות כקטנה
 שבשתיהן כשיעיר השניה שהיא קטנה שבשתיהן ואם יש בחולין
 מזה כנגד הקטנה אין נעשים מדומע אלא נוטל מן החולין
 כשעור אלו השתי תרומות ש' פלו בהן ונותן לכהן והשאר חולין
 כמו שהיו : ג' תרומת שני הם תרומה היינו דתרומת כל אחד
 מהן הנה תרומה וחציה חולין נמצא כשקראו שניהן מנ' כאין
 זה סאה וזה סאה שלא קדשה
 תרומה

ממנו מדומע . רמב"ם משנה ד' פ"ב דחגיגה וכן לעיל ט"ק דמלאי משנה ג' : ג רבי עקיבא אומר תרומת שניהם תרומה .
 ט"ן בפ"ה הר"ב פ"ה דתמורה משנה ה' ומ"ש שם בס"ד . ומ"ש הר"ב ופ"ה חולין שהרי כשתרס כל אחד ואחד כבר נתקנו
 החזאין ונעשו חולין ומיהו לאלו חולין גמורין כן שהרי לא נתקנו אלא
 תרומה

מתרומה גדולה ועדיין טבולין למעשרות ותרומת מעשר ולכן בירושלמי קרי לחלאין אלו טבל ומעשר הר"ש כפי חסקנת הירושלמי דהיינו טבולין למעשרות ולא לתרומה ולא היה ליה להר"ב לכתוב חולין אלא טבל כדקאמר בירושלמי ולפרש דהיינו למעשרות אי נמי הוה ליה לכתוב חולין הטבולין למעשר וכדרך שכתב בפ"ד משנה ד' :

ד במה דברים אמורים כו' פירש הר"ב הא דפליג ר' עקיבא לעיל ואמר תרומה כו' תמיהא לי אמאי דפרש אליבא דרבי עקיבא לחוד דלדאי דאף לרבנן שייכא להך בד"א כו' ולשון הר"ש הא דפליגי לעיל לרבי עקיבא תרומה כו' וזה נראה קצת דקרי לא פיר' אליבא דרבי עקיבא לחוד ומ"מ קשה אמאי הוצרך להאריך ולכתוב דבריו של רבי עקיבא כלל ואפשר דמשום הכי הכין הר"ב דעת הר"ש דדוקא לרבי עקיבא מפרש ולכך עיקר ושינה הלשון אבל אינו נכון :

חזין מן הדרוכות פיר' הר"ב בעלים ע"ה שהשכירו פועלים חברים כדי להפריש כו' וכן לשון הר"ש וכלומר שלכך השכירו חברים כדי שעל ידי כן יוכלו לפרוש בטרה און לומר שהשכירות כדי להפריש דהיינו הרשה ומ"מ הר"ב מפרשים

החברים כדי שיעור התרומה כו' פיר' הר"ש אבל עכשיו אין תורמין דא"כ הוי כפורס מן היין על הענבי' שבגת ואין תורמין מדבר שבגמרה מלאכתו על דבר שלא בגמרה מלאכתו דהני ענבים דרוכות הן וכדתנן פמשה ח' פ"ק : ה רבי אליעזר חסמא' עיין מה שכתבתי בזה בסוף פ"ג דמסכת אבות : רבי אליעזר בן יעקב אומר וכו' תרומת מעשר עליו כו' פי' הר"ב פליג אר' שמעון וכו' כלומר אבל בתרומה גדולה ס"ל כר"א חסמא' : ו אף על פי שהוא עובר בל"ת מה שעשה עשוי דכל מלתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד מהני דאי ס"ד לא מהני אמאי לקי הכי אמר אבוי בפ"ק דתמורה סוף דף ד' ור"ב אמר לא מהני מודיו והאי דלקי דעבר אמירא דרחמנא ופריך תמתי לרבא ומשני שאני חסמא דאמר קרא מכל מעשרותיכם תרימו וכתב פירו' שהוכרתי אף אם הקדי דבר לחבירו וכתב עוד ומיהו אם הקדים מעשר שני לראשון לא יאכלנו עד שיוציא עליו מעשר ראשון וממעשר ראשון יוציא תרומת מעשר עכ"ל :

שנאמר

תרומה רבי יוסי אומר אם תרם הראשון כשיעור אין תרומה השני תרומה ואם לא תרם הראשון כשיעור תרומת השני תרומה : ד במה דברים אמורים בשלא דבר אבל הרשה את בן ביתו או את עבדו או את שפחתו לתרום תרומתו תרומה כטל אם עד שלא תרם בטל אין תרומתו תרומה ויאם משתרים בטל תרומתו תרומה הפועלים אין להן ורשות לתרום חזין מן הדרוכות שהן מטמאים את הגת מיד : ה האומר תרומת הכרי זה בתוכו ומעשרותיו בתוכו תרומת מעשר זה בתוכו רבי שמיון אומר קרא שם וחכמים אומרים עד שיאמר בצפוניו או בדרומו ר' אליעזר חסמא אומר האומר תרומת הכרי כמנו עליו קרא שם רבי אליעזר בן יעקב אומר האומר עשור מעשר זה עשוי תרומת מעשר עליו קרא שם : ו המקרים תרומה לבכורים מעשר ראשון לתרומה ומעשר שני לראשון אף על פי שהוא עובר בל"ת תעשה מה שעשורה עשו :

שנאמר

תרומה כי אם חצי סאה בשלזו וחצי סאה בשל זה כל אחד כפי חלקו : אם תרם הראשון כשיעור אחד מני כשיעור שנתנו חכמים תרומתו תרומה והלכה כרבי יוסי דלפרושי' מלתיהו דחכמים קאתי ואית דמפרשי אם תרם הראשון כשיעור וזה שתרם חבירו אחי כן

תרומתו תרומה דמיינדהו ניה' ליה להאיך בתראה כמה שתרם הראשון שהרי היתה דעתו מסכמת עמו כשיעור התרומה ופי' ראשון כראה בעיני עקר : ד כמה דברים אמורים הא דפליג רבי עקיבא לעיל ואמר תרומת שניה הר מה : בשלא דבר שלא טבל רשות מחבירו לתרום אלא תרם מדעתו : אבל הרשה שנתן ב"ה רשות לתרום תרומתו תרומה : בטל אם לאחר שמינה שלח לתרום בטל שליחותו לאחר שהלך השליח מלפניו : חזן בעלי ע"ה שהשכירו פועלי' חבירי' כדי להפריש תרומה בטרה רשאים לתרום עד שלא יגעו בו בעלי' ע"ה ויטמאו את התרומה מפני שהן מטמאי את הגת שהבעלי' עמו הארץ מיד כשהתחילו הדוכים לדרוך והלכו בגת שתי וערב אינם נזהרים וזהר מליגע בגתן ומכמאי איתא לפי שהם חושבי' שמיד כשהתחילו לדרוך הפרשו החברים תרומה גדולה הילכך מפרשים החבירי' הדוכי'

מן היין כדי שיעור תרומה הנריכה לכל הגת מיד כשהלכו בה שתי וערב שם יבואו בעלי' ויטמאו הגת קודם שיבט' יש להן יין מוזמן להפריש על הכל בטרה : ה קרא שם ור"ך לתרום ולעשר מתוכו ואינו יכול להפריש עליו ממקו אחר ואף ע"ג דרחמנא קרייה לתרומה ראשית ושעינן סיהו הכי תרומה ניכרים כיון דאמר בתוכו משמע באמצע הכרי תהא התרומה והא איכא סביביו שהם שיריה ניכרים : עד שיאמר בלפניו או בדרומו יאע"ג דבתוכו משמע באמצעיתו לא הוי מקום מסוי' והרי הוא כאלו לא אמר כלום עד שיאמר בלפניו או בדרומו וכן הלכה : תרומת הכרי המנו עליו קרא שם דלא בעינן שיריה ניכרים עשור מעשר זה וכו' ר' אליעזר בן יעקב פליג אר' שמעון דאמר תרומה מעשר זה בתוך הכרי קרא שם וקאמ' דתרומת מעשר זה בתוכו קודם שהפרש המעשר לא קרא שם אבל לאחר שהפרש המעשר אם אמר תרומת מע' כלני קרא שם ולית הלכתא כחד מנייהו אלא כחכמים בלבד : ו שנאמר מלאכתך ודמעך לא תאחר הכי קאמר אע"פ שהוא עובר בל"ת העשה

שנאמר

א תמיהא לי תרומת טופע י"ה סי' ב קדושין כ"ט פ"ג טע"ו ד עיינן ל' ה ח"י פ"ג ט"ט ט"ז ו תמיהא לי מ"י פ"ג ט"ט ט"ז ט"ז ט"ז כו

הל"צ

סגאמר מלאחד ודמך גז תחמו
מלאחד אלו הכורים שמתמלאים
ומעשר ראשון נמי יש בו תרומת מעשר : לא תאחר לא תשנה
הסדר : ז זה קרוי תרומה וראשית : בכורים קרוין תרומה

מלאחד ודמך פי' סר"ב ודמך זו תרומה וכסכו
לפי שמתנת בלא זכר ימינו הלא בלבד סגאמר מלאחד
בכורים אלא מפירי כדתיב בסוף מכלפין וסוף מס' חלה ופי' סר"ב

מלאחד ודמך פי' סר"ב ודמך זו תרומה וכסכו
לפי שמתנת בלא זכר ימינו הלא בלבד סגאמר מלאחד
בכורים אלא מפירי כדתיב בסוף מכלפין וסוף מס' חלה ופי' סר"ב

שניאמר (ש"ס ס"ב) מלאחד ודמך לא
תאחר : ז ומנין שיקדמו הכורים
לתרומה וזה קרוי תרומה וראשית וזה
קרוי תרומה ראשית : אלא יקדמו
בכורים לכל : שהן בכורים לכל :
ותרומה לראשון שהיא ראשית : ומעשר
ראשון לשני : שיש בראשית : ה
המתבין לומר תרומה ואמר מעשר :
מעשר ואמר תרומה : עולה ואמר
שלמים : שלמים ואמר עולה : שאינו נכנס
לבוית זה ואמר לזה : שאינו נהנה לזה
ואמר לזה : לא אמר כלום עד שיהיו פיו
ולבו שוין : ט העכו"ם והכותי תרומתו
תרומה ומעשרותיו מעשר ודקדושין
הקדש : רבי יהודה אומר אין לעכו"ם
ברם רבעי וחבטים אומרי' יש לו תרומת
העכו"ם מדמעת : וחייבים עליה חומש :
ורבי שמעון פוטר :

הסדר ועדין הסדר לא שמענו ומס'
לא תאחר ד"ל לא תאחר מעלתך
ודמך מי כה' ארסוי להקדושתך
ואם כה' הניאו ראי' שראוי להקדים
לאיזה הקיס מקצתם על קצתם ע"כ :
ה שאינו נכנס לזה : כלומר ממה
שלו דוגמא לדברי' קדושתו :
בפרש' וישלם לנו חקה פרש' של
חין חקה ועיין בר"פ קמ' דנדרים
ופ"ג משנה י"א : ע"ד שיהא פיו
לבו שוין : עיין רפ"ה דנזיר וכסכו
הר"ש ודוק' כשפסדו ולבו מוכחשין
זה את זה אבל לא מוכחשין זה את
זה מהני בתרומ' וקדשי' כדדרשי'
בפ' שבוע' שמים שאני גומר בלבו
א"ע"ס שלא הוציא בשפתיו עכ"ל
ומשום קדשי' מייתי לדסר' שבוע'
שמים לענין תרומה הוה לוי' להוציא
משנתיו פ קמשל' ז' דאין תרומין
לא במדה ולא במשקל ולא במנין
וילפינן לה מדכתיב (בבבד' ח"ה)
ונחשב לכם תרומתכם כמ"ס סס
הר"ב ור"ש : פה העי"ם והכותי
תרומתן תרומה פירש"ה ר"ב חס

פרק ד המפריש

ממנו תרומה עליו

כדדרשינן מכן תרומו גם אתם (בבבד' י"ח) מה אתם בני
ברית אף שלוחה בני ברית וחכמים אומרים יש לו והלכה
כחכמים : תרומת העכו"ם מדמעת : חס נפלה לפחות ממאה
נעשה הכל מדומע ואסור לזרים : ומייבין עליה חומש : זר
שאלכה בשגגה משלם קרן וחומש : ורבי שמעון פוטר מחומש
אבל חודה הוא דמדמעת ואין הלכה כר"ש :
פרק ד המפריש מקצת תרומה ומעשרות : כגון
שהיה לו מאה סאין עבל
והוציא מהן סאה תרומה ונדעטו להפריש עדין השאר חוזר
ומוציא מאותו הכרי עלמו עד שיסלים שני סאין כשיעור
התרומה דהעבל הוא שיעלה בידו ולא מה שכבר מתוקן :
אבל

הכרישו בו ומדריגא גזירה משום צעלי כוסין שלא יהיה זה
המזון של ישראל ויתלה אותו בכומי כדי לפ טרו הרמב"ם פ"ד
מה"פ : כך נראה דעת הר"ב אבל יש לרש"י גם לתוס' פירושים
אחרים ברפ"ב דקדושין ועיין במשנה ע" פ"ה דדמאי : רבי יהודה
אומר אין לעכו"ם כרס רבעי וחכ"א יש לו : תבמע דערל לכ"ע
יש להן : דאם ערנה אין כאן : רבעי נמי אין כאן כמ"ס הרמב"ם
בצנורו ר"פ עשירי מה' מעשר שני מטעם הירו' : וכ"כ הר"ש
בסוף מס' ערלה וס"י עתא לפי' הר"ב דסוף מס' ערל' וזמזב'
על פירושו פ"ה הרמב"ם דריש מס' ערלה : ובסוף ערל' אכתוב
יותר מזה : וטעמו של ר' יהודה לאו משום דסבר דיש קנין לעכו'
בא' ילסקיקע מחזותיו דהא איפכא שמעי' ליה במנחה פ' רבי
ישמעאל דס"ל דאין קנין כו' לא לא קאמר ר' יהודה הכה' אלא
בסוריא : כ"כ הר"ש והניאו ברייתא לראיה אבל בפ"י שאזכרתו
מסיק דשמא יש לחלק בין כרס רבעי לתרומה ומעשרות דדוקא בתרומו ומעשרו
ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות ואולי אף בכרס [רבעי] קרא אשכח ודרס' : עכ"ל : ורבי שמעון פוטר : פירש הר"ב מחומש
אבל מדמע וכן מצינו בתרומת חולה לארץ במשנה ג' פרק ז' :

פרק ד רבי

מאיר אומר אף מוציא הוא למקום אחר : כן הגי' בס"א : וגיר' הספר ממקום אחר : ולפי זה גם בדברי תנא
קמא גרסין

לומר מר ותרומת ידך (ויברים
י"ב) אלו בכורים דכתיב בהו
(ש"צ"ו) ולקח הכהן הטעם
מודך וקריוין ראשית ראשית
בכורי אדמתך (שמות ב"ב) :
תרומה קרוי תרומה את משאת
תרומתי (בבבד' י"ח) וקריויה
ראשית דגך (דברים י"ח) :
בכורים שהן בכורים לכל לשון
בכורים דריש לכך קרנהו
החמנא בכורים : אינמי משום
דכתיב בפרשת כי טשא עד שלא
לנטעו על התרומות : שיש בו
ראשית : דבמעשר ראשון יש בו
תרומת מעשר והתרומה קרויה
ראשית לפיכך דין הוא שיקדים
ראשון לשני : ח עד שיהיו פיו
ולבו שוין : דקני' (ש"ס ב"ג)
מוצא שפתך תשזור וכתבי'
(שמות ל"ד) כל נדיב לבו הא
כיצד בעיני גומר בלבו ומוציא
בשפתיו : ט העכו"ם והכותי
תרומתן תרומה : חס הפ"ט
תרומה מן הכנאסה שהן אבל
חס תרם העכו"ם משל ישראל
בשליחותו אין תרומתו תרומה

כדדרשינן מכן תרומו גם אתם (בבבד' י"ח) מה אתם בני
ברית אף שלוחה בני ברית וחכמים אומרים יש לו והלכה
כחכמים : תרומת העכו"ם מדמעת : חס נפלה לפחות ממאה
נעשה הכל מדומע ואסור לזרים : ומייבין עליה חומש : זר
שאלכה בשגגה משלם קרן וחומש : ורבי שמעון פוטר מחומש
אבל חודה הוא דמדמעת ואין הלכה כר"ש :

פרק ד המפריש מקצת תרומה ומעשרות : כגון
שהיה לו מאה סאין עבל
והוציא מהן סאה תרומה ונדעטו להפריש עדין השאר חוזר
ומוציא מאותו הכרי עלמו עד שיסלים שני סאין כשיעור
התרומה דהעבל הוא שיעלה בידו ולא מה שכבר מתוקן :
אבל

מסיק דשמא יש לחלק בין כרס רבעי לתרומה ומעשרות דדוקא בתרומו ומעשרו
ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות ואולי אף בכרס [רבעי] קרא אשכח ודרס' : עכ"ל : ורבי שמעון פוטר : פירש הר"ב מחומש
אבל מדמע וכן מצינו בתרומת חולה לארץ במשנה ג' פרק ז' :

פרק ד רבי מאיר אומר אף מוציא הוא למקום אחר : כן הגי' בס"א : וגיר' הספר ממקום אחר : ולפי זה גם בדברי תנא
קמא גרסין

ל אחד
שיעור
פרושי
ראשון
ח כ
גית'
רס
דעתו
ומה'
בעיני
ברים
רבי
שיהי'
אטל
תרם
ז"ב
מה'
שליח
ההלך
ע"ה
כדי
אזים
עלי'
מפני
וחילו
שתי
ליגע
הסס
דרוך
דולה
רבי'
בה
להן
גרדך
ואף
יריה
יומה
יו או
שויו'
יומו
עינין
פליג
אחמ'
שס
קרא
אמר
זובר

אבל

אבל לא ממקום אחר ונראה שזאת היא
שפרש המפרש מקל'ת תרומה וכו' וכו' וכו'
מפרש עליו ממקום אחר וכו' וכו' וכו'
מפרש עליו ממקום אחר וכו' וכו' וכו'

אבל לא לתורה אלא כפי שיש להם
אין יכול להפריש עליהן מאלו שהזכיר מקל'ת תרומה
דלגבי אחרים הלין דלמא מן המתוקן הוא מוציא עליהן ולא
מן הטבל שבו ורבי מאיר שריף לקום אחר וכו' הלכה כרבי

מאיר : ב במגורה . באור
בדרכי (הניב) הבודד הורש
במגורה : וכן סאה לבן לוי .
מתנתין איירי בפועל חבר הבא
לסעוד חלל בעל הבית ואינו
מאמינו על המעשרות וראה
הפועל את בעל הבית נותן
ממגורתו סאה לבן לוי וסאה
לעני רבי מאיר אומר דאיתו
פועל יכול לאכול מן המגורה
שמה סאים . דמסתמא צהרת
מעשר ראשון נתן ללוי וצהרת
מעשר עני נתן לעני וכו' יש
כאן ח' סאים מתוקנים ומעט
יוקרין אף על פי שלא ראהו מפרש
מבומה גדולה לא נחסדו עמי

הארץ על התרומה : וחכמים אומרים לא הפרש בעל הבית
אלא לפי חשבון סעודה זו סרוזה הפועל לאכול אללו
וכסא מתנה בעלמא הוא דיהיב ללוי ולעני הלכך אין
הפועל יכול לאכול אללו עד שיכלו ח' סאין כדברי ר' מאיר .
אלא איתא סעודה שהיא לו לאכול אללו ותלו . פירוש אחר
ונתן סאה לבן לוי וס' לעני והלכו להם וכשבא להפריש
שמה סאין מן המגורה ולאכול אותם על כמד השני סאין
נתן לוי ולעני אינו יודע אם אותן שני סאין קיימים אם
לאו רבי מאיר אומר מפרש שמונה סאין ואוכלן על כמד אותן
שני סאין שנתן לבן לוי ולעני בחוקת סאן קיימים . וחכמים
אומרים אינו מפרש אלל לפי חשבון הקיימים אם כל השני
סאין קיימים מפרש עליהן ח' סאין ומעט יותר ואם אין
קיימים אלל חזיון אינו מפרש עליהם אלל ארבע סאין לפי
חשבון מה שנמצא מהן קיימים כך מפרש עליהם ולא יותר
והלכה כחכמים : ג עין יפה אחד מארבעים : מי שהוא
נדיב לב ותורם בעין יפה . מפרש ח' מארבעים : והבינונית
אחד מהמשים . לאו דברי ביה שמיני נינהו אלל תנא קמא
קאמר לה ומעין יפה דב' אתה למד לדבריהם עין רעה
וביננית אף על גב דלא תני לה במתניתין : ועלה בידו ח' מס' .
בגין סתם מאומד ועלה בידו אחד מששים והוא עין רעה :
חור והוסף חייב במעשרות . דכבר נפטרין ואין שם תרומה הל'
על מה שמוסיף הלכך תמוס' הזאת הויה טבל גמור ומייבת
במעשרות : מששים

אבל לא (ס'א למקום) ממקום אחר רמ' אאף
מוציא הוא (ס'א למקום) ממקום אחר תרומ'
ומעשרות : ב מי שהיו פירותיו
במגורה : ונתן סאה לבן לוי . וסאה
לעני . מפרש עד שמנה סאין ואוכלן .
דברי רבי מאיר וחכמים אומרים אינו
מפרש אלא לפי חשבון : ג שיעור
תרומה עין יפה אחת מארבעים . בית
שמאי אומרים משלשים . והבינונים
מתמשים והרעה מששים . תרס' ועלה
בידו אחר מששים תרומה . ואינו צריך
לתרומ . חור והוסף חייב במעשרות .
עלה בידו

הר' צפי' השני לפי חשבון [הקיימים] וכלומר ואינו יכול
לסמוך שכולם בחוקת קיימים אלל נרץ שהרר לו כמה
קיימים ולפי מה שנתבררו שקיימים כד יפרש עליהם
ול' דלנתן בסוף פרק' דגטין המניח פירות להיות מפרש
עליהן כו' מפרש עליהם בחוקת סאן קיימים דהתם השירות
אללו נשארים ואין כאן חשש שנאללו אלל שמה נאבדו ולה'
לא חיישין דלא שכיח אלל הכא שנותנים לאחרים ללוי ולעני
יש להוש שמה נאללו וכן פירוש הרמב"ם שמה אין קיימים
קתם או נאלל קתם ואגב דחיישין לנאלל דשכיח דלכך
ייתן להם . נקט נמי שמה אין קיימים ו'ל הרמב"ם צפ'
עיה מעשר אף כ' יודע שב' סאין של מעשרות קיימים אלל
אם אכלו מהן הלוי והעני כו' עכ"ל . וצריך לומר שהטעם הוא
דכיון שעדין לא הפרש החולין נכדי אללו המעשרות אין גתית
הלו והעני [פוטרתן] הואיל ועדין מעורבין בטבלין דאין ברירה
בדאורייתא כדפסק הר"ב בפ' דמאי משנה ד' :

ג עין יפה אחת מארבעים . פירש הר"ש בסי' ירושלמי
דכתיב [יחוקאל מ"ה] זאת התרומה אשר תרומו
ששית האיסה מחמר החטים וששיתם האיסה מחמר שעורים
והומר שלשים סאים ואיסה שלשה סאים נמצא ששית האיסה
חזי סאה . וששיתם היונו קרי ששית סן תרי ששית על הד
ששית . הו סאה ומחצה לשני חומרים לחומר חטים ולחומר
שעורים . הו אחד מארבעים :

בית שמאי אומרים משלשים . דרש' צ' ששית מחומר
דכתיב [במד' ר' א'] ומחמית בני ישראל תקח אחד אחד חמון מן החמשים כל מה שאתה אוסו כרי הוא כזה מהז החמשים אף
שאתה נזקק אחר החמשים והיונו מדה בינונית שהיא צרוב בני אדם ולכך ראוי לומר על מדה זו כל מה וכו' . ולבית שמאי
דבינונית אחד ממ' מדרשא דלעיל . יתן [ב' ששית על חד ששית] וכן דקרא דהכא לעין רעה וכל מה וכו' לומר שאלל תחת פירות
מזה השיעור . והרעה מששים . דדרשינן גמי ששית האיסה מחומר חטים לחודיה וששית האיסה חזי סאה . והוא חלק ששים
מחומר שהוא שלשים סאין :

דכתיב [במד' ר' א'] ומחמית בני ישראל תקח אחד אחד חמון מן החמשים כל מה שאתה אוסו כרי הוא כזה מהז החמשים אף
שאתה נזקק אחר החמשים והיונו מדה בינונית שהיא צרוב בני אדם ולכך ראוי לומר על מדה זו כל מה וכו' . ולבית שמאי
דבינונית אחד ממ' מדרשא דלעיל . יתן [ב' ששית על חד ששית] וכן דקרא דהכא לעין רעה וכל מה וכו' לומר שאלל תחת פירות
מזה השיעור . והרעה מששים . דדרשינן גמי ששית האיסה מחומר חטים לחודיה וששית האיסה חזי סאה . והוא חלק ששים
מחומר שהוא שלשים סאין :

מש"י ואחד כגון שהיו בכרי שש' ואחד סאין ועלה בידו סאה אומה סאה תרומה ויחזור ויפרו' כמו שהוא למוד (אם הוא רגיל) לפרו' אחד מש"י יג' וישו עדיו אחד מש"י בסאה ואם הוא רגיל לפרו' אחד מחמ"ט נמלאו דנטארו

במדה כו' פירש הר"ב דלא אמרו לתרום טאומד כינו בפרק קמא משנה ז' : מוקף ר"ל מה שהוא חוד יוקף מקום א' הרמב"ם ועיין מ"ט במשנה ה' פ"ד דביצה :

ד' אג"ד אחת אין תרומתו תרומה דאיכא פסידא לבעל הבית דאז תימא דכשיעור הוא תרומה ואם כן נמלאו חולין שהוסיף הם מדומעים ע"ס התרומה כך כתב הר"ם וכתב עוד דכן א"ס טימא נמי אין תרומתו תרומה לפי שאם תאמר דכשיעור הוא תרומה נמלא שמקלה מתוקן ומקלה טבל מדומעין זה זב"ק ועיין בר"ש פרק בתרא דמעיל : ה יעשנה תרומת מעשר :

מששים ואחד תרומה ויחזור ויתרום בכנות שהוא למוד בכ"ד ובמשקל ובמנין ר' יהוד' אומר אף שלא מן המוקף : דה' האומר לשלוחו צאות תרום כדעתו של בער הבית אם אינו יודע דעתו של בעל הבית תרום כבינונית אחת מחמשים פחת עשר או הוסיף עשרה תרומתו תרומה אם נתכוין להוסיף אפילו אחת אין תרומתו תרומה : ה המרבה בתרומה רבי אליעזר אומר אחת מעשרה בתרומת מעשר יתר מכאן יעשנה תרומת מעשר (ס"א חבל לא) למקום אחר ר' ישמעאל אומר מחצה חולין ומחצה תרומה : רבי טרפון ורבי עקיבא אומרים עד שישיר שם חולין ובשלושה פרקי משערי את הכלכל' בבכורות ובסיפות ובאמצע הקיץ המונה משובח והמודר משובח ממנו והשוכל משובח משלשתן : ז רבי

עדיו י"א סאין שלא נתרמו : במדה ובמשקל כלומר אותו מותר שהוא תרום מותר לתרום במדה ובמשקל ובמנין דלא אמרו לתרום מאומד אלא בתחלת התרומה : אף שלא מן המוקף דסבר ר"י אין צריך לתרום מן המוקף אלא בתחלת תרומה ואין הלכה כר' יהודה : מוקף קרוי וסמוך ובאומה מקום עליו : ד כדעתו של בעל הבית לפי שיש תרום בעין ופה ויש בעין רעה ויש בבינונית : פחת עשרה ותרם מארבעים : או הוסיף עשר' ותרם מששים : תרומתו תרומה דכיון דנאחד משערי חמשים תרום יכול למימר לי אגב להכי אמתך : ואם נתכוין להוסיף שהיה יודע דעתו של בעל הבית ובמתכוין הוסיף אפי' אחד אין תרומתו תרומה : ה אחד מעשרה יכול להרבות ולהפריש תרומה הוהיל ואשכחן ע"ס

פי' הר"ב ויתנהו ללוי וכו' ועוד י"ל כדפי' הר"ב במשנה ז' פרק ה' דדמאי דמתניתין כאבא לעור בן גומל דסבר דישאל רשאי לתרום תרומת מעשר ע"ש ופסק כן הרמב"ם בפ"ג מה' תרומות סי' י"ב ופי' יעשנה לא כולה אלא אוסו המותר וכן פירש הר"ם והרמב"ם : רבי ישמעאל אומר כו' מחצה חולין כו' פי'

הר"ב וראשית דגנך דין להאשית וכו' ירושלמי והא דקאמר דין כ"ל דכלפי רבי טרסון ורבי עקיבא אומר דין : ו בשלשה פרקים בשנה משערים וכו' לאשמעינן דלא יפריש במדה בזמן אחד על זמן אחר היפה ממנו משום דמעשר מן הרע עליה : בישעריין כו' מ"ט הר"ב חבל תרומה גדולה כו' כתב לעיל : הוא בפרק קמא משנה ז' : דבבונה משובח פי' הר"ב מן המוניה באומד עיין מ"ט במשנה ט"ו פ"ק דמסכת אבות : והשוכל משובח משלשתן פי' מן המודד והמונה והאומד והרמב"ם בפ"ג מה' תרומות ופ"א מה' מעשרות כתב דאין מפרישין מאומד לתרומת מעשר ולמעשר לכך כתב ע"ס תשובה משניהם ע"כ וראיתי בירושלמי מאי הוא משובח משובח מן התרום מן האומד אמר רבי חנינא צריה דרבי הלל מתניתין אמרה כן והשוכל משובח משלשתן

תרומה במקום אחד שיהא אחד מעשר ואם רבה יותר אין ע"ס תרומה על אותו רבי' והוא חולין הטבולין למעשר ומדומע בתרומה וזו היא מקנתו שיעשנו תרומת מעשר למקום אחר ויתנהו ללוי שיעשנו תרומת מעשר על מעשר טבל שלו והלוי יתן לו חולין כנגד אותו רבי' והא דקאמר יעשנו תרומת מעשר למקום אחר ולא אמר יעשנו תרומה למקום אחר לפי שאין תרומתו של מן המוקף אלא תרומת מעשר מפרישין אותה שלא מן המוקף : מחצה חולין ומחצה תרומה דסבר יכול אדם לעשות חזיו כריו תרומה דכתיב (רברים י"ה) ראשית דגנך דין לראשי' שהיה כדגן (ראשית היא תרומה) ודגן הוא השירי' : עד שישיר ע"ס חולין לא צעין רק שהיו שיריה ניכרין והלכה כר"ט ור"ע : והכלכלה הסל שמודרים בו להפריש המעשרות ותרומת מעשר שאין מפרישים אותן אלא במדה ובמנין ובמשקל כדעתן ואל תרבה לעשר אומדות אכל תרומה גדולה אין מפרישים אותה אלא מאומד כדעתן לעיל משערין את הכלכלה לידע מה שיכנסו בה מן השירות בבכורות : בזמן שהפירות בבכורות הן במלואן והכלכלה מכלה מהן פחות ממה שהיא מכלה מהן בסוף הקיץ שכבר התחילו להצטמק וכן צנומות דקות : ובאמצע הקיץ שאין מבוטלות ואינם מצומקין הכלכלה מחזקת מן הכירות יותר ממה שמחזקת מהן בשמן ובזכרות במלואן ופחות ממה שהיא מחזקת מהן בסוף הקיץ כשכבר הצטמקו הלכך משערין בג' זמנים הללו ובסיפות פירות שבסוף הקיץ המונה משובח מן המוניה באומד והמודד משובח וכו' ודוק במעשרות ותרומת מעשר חבל לא בתרומה גדולה כדפרישית :

א קדושין מה' כתיבות ע"כ כ"ד פ"א מ"י ע"ס מד הל' ז ב פ"ו ע"ס ע"כ הל' טו"ע ע"ס ט"ו ע"כ ע"כ ע"כ

הן פחות ממה שהיא מכלה מהן בסוף הקיץ : שכבר התחילו להצטמק וכן צנומות דקות : ובאמצע הקיץ שאין מבוטלות ואינם מצומקין הכלכלה מחזקת מן הכירות יותר ממה שמחזקת מהן בשמן ובזכרות במלואן ופחות ממה שהיא מחזקת מהן בסוף הקיץ כשכבר הצטמקו הלכך משערין בג' זמנים הללו ובסיפות פירות שבסוף הקיץ המונה משובח מן המוניה באומד והמודד משובח וכו' ודוק במעשרות ותרומת מעשר חבל לא בתרומה גדולה כדפרישית :

ו תרומה X

משלשתי אחר רבי טיגא תפטר בשלשתי וליה את שבע מינה כלו ע"כ (כלומר דמשלשתי יהיה פירושו המשובח מאלו השלשה ועיין מ"ש במשנה ה' פרק ח' דכאן ועוד עיין מ"ש במשנה ט"ז בס"ק דמסכת אבות:

ז תרומה עולה באחד ומאה סאה של תרומה שנכלה למאס סאין של חולין שהם ג' הכל אחד ומאה נוטל אחת מהן ונותנה לכהן והשא' חולין כמו שהיו: במאה ועוד. אם נכלה סאה של תרומה נתון תשעה ותשעי סאין של חולין ומשהו יותר מתשעים וזה המשכו אין לו שעור. כואיל ויש כאן מאה ועוד משהו נוטל סאה אחת.

ועוד משהו נוטל סאה אחת ונותנה לכהן והשאר חולין כשהיו קב למאה סאה שחוק למדת' אם נכלה סאה של תרומה נ"ט של חולין וקב יותר שקב הוא שחוק לסאה של תרומה החדמעת. שהסאה קב' או נוכל סאה אחת והשאר חולין כשהיו. אבל אם היו החולין שחוק מתשעים ותשע וקב' הכל מדומע וימכרו כלם לכהן בדמי תרומה חוץ מדמי סאה של תרומה שבה והלכה כר' אליעזר שאין תרומה עולה בשחוק מאתה ומאה. דפסלן מנא כומיה כמתים דוכמי. והכל מודים שאין התרומה עולה במאה בלבד. וב"ש בשחוק ממאה דכתיב בתרומות מעשר (ב"רבר"ח) מכל חלבו את מקדשו ממנו דבר שאהה תורם ממנו אם נפל לתוכו מקדשו והיינו אחד ממאה דממאה סאין מפרשין עשרה למעשר ראשון ומאותן עשרה סאה לתרומת מעשר והמר רחמנא שאם חזרה חוסה סאה לתשעים ותשעה מקדשתן ונטעה הכל מדומע: ח' תלמי' שחורות מעלות את הלבנות. תאנה של תרומה: שחורה או לבנה: שנכלה למא' תלמי' של חולין תלמי' שחורות והיינו לבנות: כולן מצטרפים לנטלה. שאם היה רוצה היה דורסן ומערבן הכל ביחד. ואם שחורה נכלה מעלה אחת מן השחורות ואם לבנה מעלה אחת מן הלבנות והשאר חולין כשהיו: עגוליו דבלה: דבלות תלמי' הכדרס' בעגול גדולי' מעלי' את הקטני' אם יש שם חמשי' עגולי' קטני' וכו' עגולי' גדולי' ואחד מן הגדולי' כשני' מן הקטני' ונפל לתוכן עגול קטן של תרומה: מסייעות כולן לנטל וכן עגולי' ומלכני' עגולי' הם הגדרכות בעגיל מלכני' תלמי' הגדרכות בצורת רבוע כמין דפוס שעוש' בו הלכני' מרובעות: ורבי אליעזר אוסר. אם שחורה נכלה השחורות אכורות ואם לבנה נכלה הלבנות אכורות וכן בגדולי' וקטני' עגולי' ומלכני' הדומין לאותה שנכלה אכורי': דידוע מה נכלה. שחורה או לבנה אין מעלות לפי שיכול לאכול באהרות. וכיון דמותרות הן אין מסייעות לנטל אבל אם אין ידוע אם שורחה

רבי אליעזר אומר תרומה עולה בא' ומאה ר' יהושע אומר במאה ועוד. ועוד זה אין לו שיעור. ר' יוסי בן משול' אומר ועוד קב למאה סאה שחורות לפרמעי' ר' יהושע. אומר תלמי' שחורות מעלות את הלבנות. רבנות מעלות את השחורות. עגוליו דבל' הגדולים. מעלים את הקטנים. והקטנים מעלין את הגדולים. העגולים מעלין את המלכנים. והמלכנים מעלין את העגולים. ר' אליעזר אוסר. ור"ע אומר בידוע מה נפלה אין מעלות זו את זו. ובשאינו ידוע מה נפלה. מעלות זו את זו: כיצד חמשים תלמי' שחורות וחמישים לבנות. נפלה שחורה שחורות אכורות. והלבנות מותרות. נפלה לבנ' לבנו' אכורו'. ושחורו' מותרו'. בשאינו ידוע מה נפלה מעלות זו את זו ובמור"א. בחמירורי' יהושע מקל: י' ובזו

עולה באחד ומאה אפי' כשעדין ציד הישראל כדתיבתי' פ"ה דמכר חוץ מדתי' אותה סאה (וכדפירש הר"ב סאין בד"ה קב למאה כו') וחס כן פשיטא דאפי' בעי' מצי' מתסיל עלה כשאר כדרים וכ"כ הר"ב בר"סג' דערונין וכואיל ומצי' מתסיל להו כדבר שיש לו מחירין דאפילו באלף לא בטיל (כמ"ס לקמן פ"ט משנה ו') ובסוף פ"ג דחלה. הא מלתא מיערלה במרא' כדרים סוף פ"ז דטון דלויכא מזה שיטאל על ההפרשה לא אחי' לאחסי' עלי' ולהכי לא הוי כדבר שיש לו מחירין: באחד ומאה פ"ה הר"ב דכתיב מקדשו ממנו כו' עיין בשוף פרק קמ"א דחלה שכתתי' דאמכתא בעלמא היא: ועוד קב למאה שחוק למדמע' כתב הרמב"ם ומ"ש

שחוק למדמע כדי לטלק הספק ויבאר לך כי הקב הנוסף צריך שיהיה כולו חולין כדי שיהיה שחוק סאה של תרומה. ואילו אחר קב למאה בלבד. היינו אומרי' כי הקב יש בו חלק סאה (ג"ל מאה) של תרומה וכשנכל סאה של תרומה וחלק ממאה מן הקב נ"ט סאה וקב שחוק סאה של תרומה וחלק החולין שהכל ממאה סאה וקב אחד כי הית' ומה תעלה בזה השעור כיון שיש סך קב יותר על המאה קמ"ל דלא. אלא צריך שיהיה זה הקב שחוק למדמע. וקב שחוק חלק ממאה. אינו שחוק סאה וחלק ממאה מקב ע"כ:

ח' רבי יהושע אומר תלמי' שחורות מעלות את הלבנות כו' פ"ה הר"ב שאם היה רוצה היה דורסן ומערבן הכל ביחד וכו' וקסי' ל' דבפרק דלקמן סוף משנה ט' דאם במזיד הוסיף בהיהר על האיסור אסור ויגורש הר"ב הטעם משו' דאין מצטלין איסור לכתחלה ומלאתי' בפירוש שהוכרחי' וז"ל ואף כי אין מצטלין איסור לכתחלה ה"מ להדבוק בהיסור כדי לנטל האיסור אבל בכה"ג שאינו מרבה בהית' אלא משנה האיסור מכות שזה ומפרידן כאשר היה מקדש כדו לעכ"כ (ג"ל לעכ"כ) ואחד בכה"ג נ"ל דשרי לנטל לכתחלה ורבי אליעזר אוסר עכ"ל:

נפלה או לבנה נכלה כיון דכלן בספק איסור. מעלות זו את זו והלכה כר"ע: ט' כיצד. לפרושי' מלתיה דר"ע קאמי'. ובזו רבי אליעזר מחמיר. כהא דתניין לגיל אבל במ"ו דבעינא למימר לקמן הוי איפכא:

ר' יהושע אומר במאה ועוד זה אין לו שיעור. ר' יוסי בן משול' אומר ועוד קב למאה סאה שחורות לפרמעי' ר' יהושע. אומר תלמי' שחורות מעלות את הלבנות. רבנות מעלות את השחורות. עגוליו דבל' הגדולים. מעלים את הקטנים. והקטנים מעלין את הגדולים. העגולים מעלין את המלכנים. והמלכנים מעלין את העגולים. ר' אליעזר אוסר. ור"ע אומר בידוע מה נפלה אין מעלות זו את זו. ובשאינו ידוע מה נפלה. מעלות זו את זו: כיצד חמשים תלמי' שחורות וחמישים לבנות. נפלה שחורה שחורות אכורות. והלבנות מותרות. נפלה לבנ' לבנו' אכורו'. ושחורו' מותרו'. בשאינו ידוע מה נפלה מעלות זו את זו ובמור"א. בחמירורי' יהושע מקל: י' ובזו

עולה באחד ומאה אפי' כשעדין ציד הישראל כדתיבתי' פ"ה דמכר חוץ מדתי' אותה סאה (וכדפירש הר"ב סאין בד"ה קב למאה כו') וחס כן פשיטא דאפי' בעי' מצי' מתסיל עלה כשאר כדרים וכ"כ הר"ב בר"סג' דערונין וכואיל ומצי' מתסיל להו כדבר שיש לו מחירין דאפילו באלף לא בטיל (כמ"ס לקמן פ"ט משנה ו') ובסוף פ"ג דחלה. הא מלתא מיערלה במרא' כדרים סוף פ"ז דטון דלויכא מזה שיטאל על ההפרשה לא אחי' לאחסי' עלי' ולהכי לא הוי כדבר שיש לו מחירין: באחד ומאה פ"ה הר"ב דכתיב מקדשו ממנו כו' עיין בשוף פרק קמ"א דחלה שכתתי' דאמכתא בעלמא היא: ועוד קב למאה שחוק למדמע' כתב הרמב"ם ומ"ש

נפלה או לבנה נכלה כיון דכלן בספק איסור. מעלות זו את זו והלכה כר"ע: ט' כיצד. לפרושי' מלתיה דר"ע קאמי'. ובזו רבי אליעזר מחמיר. כהא דתניין לגיל אבל במ"ו דבעינא למימר לקמן הוי איפכא:

י בדורם ליטרא קציעות ליטרא של תרומה על פי הכד של חולין והרבה כדוים ואין ידוע באיזה כד דרסה ובכל כד יש מאה ליטרי של חולין. אפי' אין כאן מאה קדין שרבי אליעזר ואפי' שידוע הוא

י ובזו ר' אליעזר מקל. רבי יהושע מחמיר. בדורס ליטרא קציעות ע"פ הכד. ואינו יודע אימיהי רבי אליעזר אומר רואין אותן באלו הם פרודות. והתחנות מעלות את העליונות רבי יהושע אומר לא תעלה. עה שיהיו שם מאה כדים. אסאח תרומה שנפלה על פי מגורה וקפאה. רבי אליעזר אומר אם יש בקבוי (ס' אלג מאה סאה) מאה סאה. תעלה באחד ומאה ורבי יהושע אומר לא תעלה סאה תרומה שנפלה על פי מגורה. יקפאה ואם כן למה אמרו תרומה עולה באחד ומאה. אם אינו ידוע אם בלולות הן. או לאין נפלה. יב' שתי קופות וב' מגורות. שנפלה סאה תרומה לתוך אחת מהם. ואין ידוע לאיזו מהן נפלה. מעלות זו את זו. רבי שמעון אומר אפילו הם בשתי עירות. מעלות זו את זו. יג' אמר רבינו יוסי מעשה בא לפני ר"ע בחמישים אגודות שלירק שנפלה אחת מהם לתיבן חציה תרומה ואמרתי לפניו תעלה. לא שהתרומה תעלה בחמישים ואחד. אלא

שהליטרא של תרומה היא כפי הכד ואינה מעורבת עם החולין רואין אותן כלא נפרדו ממקומן. ונתערבו החולין בתרומה ועולין באחד ומאה. ורבי יהושע סבר. כיון דאינה מעורב' אין התחנות מסייעות לבטל את העליונות אלא השולים מותרים והסומי' אסורי' עד שיהיו סס מאה קדין ויתבטל פי חבית זה במא' סומין והלכה כרבי יהושע. יא מגורה. אומר שאגורים בו התבואה. וקפאה' הסיר מה שלמעלה תרגום ויץ הכרזל (מלכים ב') וקפא פרזלא. אם יש בקפוי תעלה באחד ומאה. מפרש בירושלמי דהכי קאמר אם יש בקפוי עסקמה שתחתיו אחד ומאה תעלה ורבי אליעזר לטעמיה דאמר התחנות מעלות את העליונות וקמ"ל דאפי' ג' קפאה וגלי דעתיה שלא נתערבה עם התחנות. אף עפ"כ התחנות מסייעות לבטל. ורבי יהושע אומר לא תעלה רבי יהושע לטעמיה דאמר לעיל שאין התחנות מסייעות לבטל. סאה תרומה. סומא דמלתיה דרבי יהושע היא תעלה. כיולד יעשה יקפאה. יסור מה שצ"ק למעלה ומעט סביב לה. עד שידע שהסיר כלה. והסאך הכל חולין. ח"כ למה אמרו מתניתא פריך על הלכה דרבי יהושע. אם כן באיזה מקו' אמרו תרומה נריכה א' ומאה. כיון שיש תקנה בקפוי ומשני בשאין ידוע אם נבללה הסאה במגורה. אחר שכלה על פי המגורה. אי נמי מתחלה אין ידוע להיכן נפלה. והנכה כרבי יהושע. יב' שתי קופות. בכל אחת חמשי' סאה. ואין ידוע לאיזו מהן נפלה. ושתיהן אסורות מספקי' סיעות זו את זו לבטל. והכ' רבה להעלות סאה מזו מעלה מזו מעלה מחלה מזו ומחלה מזו מעלה ושתי קופות אפילו הן בשני ואין ידוע לאיזו מהן נפלה סאה של תרומה. מעלות זו את זו. מפני שדרכן להתנות. וכן מטלטלות מתקו' לתקו'. ופעמי' שמתערבות זו עם זו. אבל שתי מגורות שאינן מטלטלות בזמן ששתייהן בבית אחד. מעלות זו את זו. ואם הן בשתי (בתי) אין מעלות זו את זו. ר' שמעון אומר אפילו הן בשתי עירות. ואין הלכה כרבי שמעון. יג' שנפלה אחת מהן. אגודה אחת כיוצא בזה ואינה נכרת מדיניהן. ואומה אגודה היפה חליה חולין. ומזה תרומה.

י ובזו רבי אליעזר מיקל ורבי יהושע מחמיר. לשון הר"ש וזריך טעם בין לרבי אליעזר בין לרבי יהושע מ"ש לננות ושחורות גדולות וקטנות מתחנות לעליונות עכ"ל ובתוספת פרק כל הזבחים דף ע"ג ע"א

כתבו דלא דמי להשחורות אינן ראויים להיות בספק דמוע ע"כ שלעול' השחורות ניכרות מתוך לבנות ובפירוש שהזכרתי בסו' וז"ל וי"ל דפירוש' מקש' מ"ש הכא שר"א מחמיר ור"י מיקל ויחיה להפך דבבא הסמוכה ומשני תרי סנאי אינון ר"מ ורבי יהודה ואליבא דרבי מאיר רבי אליעזר מיקל בתרווייהו עכ"ל:

והתחנות מעלות את העליונות. אפי' ששאינן בספק דמוע הקילו בתרומ' פירוש דרכן מוספות סס:

יא וקפאה פירש הר"ב הסיר מה שלמעלה תרגו' ויץ וקפא' וכ"כ הר"ש: ואין פירוש ויץ המתורגם וקפא' והסיר שהרי אחריו כתוב לאמר ויאמר הכהן לך וישלח ידו ויקחהו אלא פירושו ששט למעלה על פני המי'. וחמשים השאילו מלה ארמית זאת למסיר מה שלמעל'. וכיוצא בזה פי' הרמב"ם שהמל' עברית מגורת קפאו סהמות (שמות ט"ו) והמנהג שהעליון הוא קופא תחלה ונשקמוו בו

המלה והמרוס בני שרופה להסיר מה שיעלה למעלה על דבר מעובה או מקובץ: אם יש בקפוי מאה סאה. בס"א ל"ג מאה ועל פיה פי' הר"ב מה שפי' ופי' הרמב"ם בגירסת הספר ושארן התחנות מעלות את העליונות וז"ש בירושלמי. מתלפיה שיעתיה דרבי אליעזר. ומיהו גם גירסת הספר אפשר לתקן ע"פ פי' הר"ב ודק' אם יש בקפוי וגם מה שתחתיו מאה סאה: אין לאין נפלה. פירש הר"ב להיכן נפלה. וז"ל הר"ש באיזה מקום במגורה. יב' בשתי עירות. בעל כפ נחת כתב עירות קופות גדולות הרבה עשויות למדה והיא מלה בלשון ערב עד כאן. אבל לפירוש הר"ב שאין נראה כן אלא. כפשוטו לשון עיר דלפי שהן דחוקות אין מתערבין וכן נראה מהפירוש שהזכרתי: יג' אלא

מעלות זו את זו. ואם הן בשתי (בתי) אין מעלות זו את זו: ר' שמעון אומר אפילו הן בשתי עירות. יג' שנפלה אחת מהן. אגודה אחת כיוצא בזה ואינה נכרת מדיניהן. ואומה אגודה היפה חליה חולין. ומזה תרומה.

מניסג' זכרי' :
ב"ש הלכה :
ג"ס הלכה :
ד"ס הלכה :
ה"ס הלכה :
ו' ס' הלכה :
ז' ס' הלכה :

יג אלא שהיו שם מאה ושני חמשים לא שצריך מאה ושנים שהרי בא' ומאה עולה להחמי' שבמסנה ו' אלא דבאגודה שחזיה תרומה הנופלת בשמים היה המעשה :

שהיו שם מאה ושני חמין עם החזי של ת' ומה שבה ואשמעין רבי יוסי שאין האגודה שחזיה תרומה מדמעת אלא לפי חשבון תרומה שבה ולא אמרין שהאגודה כלה תדמע כיון שהיא תרומה מעורבת בחולין :

א דברי רבי
פירוש תרומות
ה' י
בס"ט פ"ג הל"ב
ג ס"ט פ"ג הל"ב
ד ס"ט הלכה י"ב

פרק ה סאה

דטמאה אסורה בכלי' בעשה כדילפינן בפרק הערל דף ס"ג מדכתיב ודברים ט"ו) בשעריך תאכלנו הטמא והטהור יחדיו אף על פי שהטמא נגע בו ובפסולי המוקדשין כתיב ודרשין לזה ולא לאחר ועיין במשנה ד' :

שנפלה לפחות ממאה חולין וכו' דתרומה טמאה נמי עולה באחד ומאה כדלקמן משנה ד' ירקבו פסח הר"ב והא דלא תני ודלקו משום דחיישי' דלמא אדמדליק לכו

אתא לדי תקלה כו' משום דדיומוע קיל וכו' וכך כתב הר"ם אהא דבמשלה ו' פרק ח' משרש הר"ב גבי שמן דראוי להדליק כשנדמע וכטווח דמדליקין וגמרא ערובה הוא בסוף פרק קמח דפסחים (הא תסקינן התסרמו ליה בכלי מאוס דלא חיישינן תו לדי תקלה והכא בדבר יבש דהא עדין לא הוכשר ככפיא דמתקנין ולא ממאים בכלי מאוס ואתי ביה לדי תקלה הלכך ליש ליה תקנאה) והרמב"ם בפרק י"ד כתב דדין משנתנו מניחין אותו עד שירקבו בד"א בדבר שאין דרכו להאכל חי אבל בדבר שדרכו להאכל חי לא יניחין שמה יתקל בהן ויאכל מהן אלא ידליק הכל כדרך שמדליקין תרומה טמאה עביל ומבואר שחלוקין הם בפרוש ירושלמי טמאין ירקבו על דעתיה דרבי יוחנן ידליק על דעתיה דחזקיה נחא סבר רבי יוחנן וכו' להר"ם מקשה על דעתיה דר יוחנן ידליק ומשי סבר כו' ולא ידליק ולהרמב"ם מקשה על דעתיה דר' יוחנן ידליק ומשני דאין

אלא שהיו שם מאה ושני חמאים :

פרק ה סאה תרומה טמאה שנפלה לפחות ממאה חולין או למעשר ראשון או למעשר שני או להקדש בין טמאין בין טהורים ירקבו ואם טהורה היתה אותה הסאה ימכרו לכהנים בדמי תרומה חוץ מדמי אותה סאה ואם למעשר ראשון נפלה יקרא שם לתרומת מעשר ויאם למעשר שני או להקדש נפלה הרואי אלו יפרו ואם טמאים היו אותן החולין יאכלו נקודים או קליות או ילושו במי פירות או

פרק ה סאה

תרומה טמאה שנפלה לפחות ממאה חולין דתרומה טמאה נמי עולה באחד ומאה ירקבו דאי אפשר לכהן לאכלה משום תרומה טמאה והא דלא תני ודלקו משום דחיישי' דלמא אדמדליק לכו אתי בהו לדי תקלה ואתו למיכל מנייחו משום דדמוע קיל לכו לאנשי ולא מזדכרי ביה כולי האי ואם טהורה היתה אותה סאה וגם החולין טהורים ימכרו לכהנים בדמי תרומה שדמיה פחותים לפי שאין לה אוכלים מרובים וגם אם בטמאה לא חייא לאכילה חוץ

מדמי אותה סאה שצריך ליתנה לכהן ואם למעשר ראשון טהור שלא נטלה ממנו תרומת מעשר נפלה יבקש מן הלוי שיחליפם לו בחולין ויעשם הלוי תרומת מעשר על טבלו ואם למעשר שני והקדש טהורים נפלה יפרו ויאכל דמי המעשר בירושלים והדמוע ימכרו לכהנים בדמי תרומה חוץ מדמי אותה סאה ואם טמאים היו החולין והמעשר ראשון שנפלה בהן תרומה טהורה דהשתא לא מצי למעבדינהו תרומת מעשר על מקום אחר מפרוש עליו תרומת מעשר וימכרו לכהנים ויאכלום הכהנים נקודים פירוש ביובש כמו יבש היה נקודים (יה שעט) או קליות כי היכי דלא תתכשר התרומה הטהורה שיש בה לקבל טומאה דכל אוכל שלא בא עליו משקה מו' משקים אינו מוכשר לקבל טומאה : או ילושו במי פירות כגון מי האיתים ורמזים דלא מכשרי :

הכי נמי אלא סבר ר"י דמשנתנו בדבר כו' ועיין מ"ם לקמן בפ"ח :

ואם למעשר ראשון וכו' פירש הר"ב שלא נטלה ממנו תרומת מעשר וכו' דאל"ה אינו ראוי לעשותו תרומת מעשר על טבלו כדפתי בספרי שהביא הר"ב בפ"ק מתניתין ה' לעיני תרומה גדולה והיא לתרומת מעשר וכמ"ס בפ"ג משנה ב' ומ"ט עוד הר"ב יבקש מן הלוי שיחליפם כו' לא הבינותי דבריו הללו דאף על גב דתימא תסום דלא בעי לפרושי מתניתין כאכא אלעזר בן גומל דס"ל דאף הישראל ראוי להפריש תרומת מעשר וכמו שעשה בתניתין ה' בפרק לעיל מ"ח הכא אינו צריך לכך וגם אינו ראוי להחליף דהא הכא במעשר ראשון מחויב לתמו ללוו' משא"כ לעיל דהן חולין הטבולין למעשר והר"ם כתב סתם יעשו תרומת מעשר על מעשר אחר נראה דמשרש לה דאיתא כאכא אלעזר בן גומל והרמב"ם פירש ואם למעשר ראשון נפלה שלא נטלה ממנו תרומת מעשר יקרא שם לתרומת מעשר החייבת לאותו מעשר ראשון ויצטרף לאותה תרומה גדולה שנפלה וימכרו הכל לכהן חוץ מדמי תרומה שנפלה מדמי תרומת מעשר ראשון שקרא לה שם ואם טמאין היו לשון הר"ב החולין והמעשר וכן לשון הר"ם מדלא נקטי בלישניהו אותן החולין כלישנא דחשני' ש"דל"ג כלל במשנה אותן החולין גירסא כנונה היא דלגירסת הספר קשיא אמאי נקטו חולין לחוד יאבדו נקודים כתב הר"ב פי ביובש כמו יבש היה נקודים וכ"פ הר"ם אבל הרמב"ם כתב נקודים הוא שיעשה ככרות קטנות ושהיה כל אחת כחצי ביצה וכן אמרו בגמרא עכ"ל ור"ל בירושלמי דקאמר והדין נקודין כהדין חמיי ביצים וכו' לירושלמי קשיא

או יחלקים לעיסות : שיתן פחות מכביצה בכל טפה ועסה
דאוכל שהוא פחות מכביצה אינו מקבל טומאה אוכלים .
ואינו מטמא טומאה אוכלים . ואי קשיא מאי שאמרה
תרומה טמאה שנפלה בחולין טהורים דאמרינן ירקנו משום

דעושה הכל תרומה ונחשב
תרומה טמאה וטהורה
שנתערבה וא"כ תרומה טהורה
וחולין טמאים נמי שנתערבו .
יחשבו כתרומה טהורה וטמאה
שנתערבו ויהיו חסויים באכילה
וי"ל דלא דמי . דלעיל הנך חולין
נעשו כתרומה . גואמר לזרים
מכח תרומה טמאה . הלכך
לכהנים נמי חסויי כדון תרומה
טמאה . אבל הנך חולין דהכא
אין נעשים תרומה . אלא מכח
תרומה טהורה . הלכך שריין
לכהנים כתרומה טהורה :
ב טמאה תרומה טמאה שנפלה
למאה חולין טהורים . והטמאה
התרומה עולה באחד ומאה לאו
נעשה הכל תרומה . והחולין

טהורים לא הוכשרו לקבל טומאה ולא טמאין התרומה
טמאה : תרום ותשרף . כששם היתה תרומה טהורה
תעלה ותאכל . כך הטמאה תרום ותשרף . והאי תשרף
דומיא דתקרב . שאסור ליהנות ממנו בשעה שזרפה .
דאי שריית ליה ליהנות ממנה אחי למיכלה . דסבור שהיא
מוותרת על ידי ציטול : תעלה ותאכל נקודים . ביוצא כוליה
דפרשיין לעיל . והלכה כחכמים : ג תעלה ותאכל .
בהא מודה רבי אליעזר דאף אותה טמאה כאכלת . משום
דלעיל תרומה טמאה נפלה . אף על פי שנתבטלה בחולין
טהורים . מכל מקום כשמנביזה שם תרומה עליה .
ומוותרת לשמה הראשון . אבל הכא דטהורה נפלה . אף ע"פ
שהחולין היו טמאים . כשמנביזה חזרה לשם תרומה טהורה .
כמו שהיתה : ד ב

קשיא ליה שאם הנקודים שבמשנה כמו נקודים שבפסוק אם
כן או קלויות למאי נ"מ איצטרך למתני דתרווייהו טעמייהו
משום שהם יוצאין ובלאו ה"נ קשיא על הר"ש והר"ב שפירשו
דלא כנגמרא ולפחות ה"ל להזכיר גם אותו פירוש . עוד כתב

א כבורות כב
ב כ מ"י פ"ד
סס הלכ"ס י

או יתחלקו לעיסות כרי שלא יהא
במקום אחד כביצה : ב טמאה תרומה
טמאה . שנפלה לרונך במאה חולין
טהורין . רבי אליעזר אומר תרום ותשרף .
שאני אומר טמאה שנפלה היא טמאה
שעלתה . וחכמים אומרים תעלה ותאכל
נקודים . או קלויות . או תלוש במי פירות .
או תתחלק לעיסות . כרי שלא יהא
במקום אחד כביצה : ג טמאה תרומה
טהורה . שנפלה למאה חולין טמאין .
תעלה ותאכל נקודים או קלויות . או
תלוש במי פירות . או תתחלק לעיסות .
כרי שלא יהא במקום אחד כביצה :
ד טמאה

הרמב"ם ואין הכונה שילוש
אותה כולה ויעשה ממנה ככרות
קטנות כחצי ביצה אבל [הכונה]
שילוש אותה כבר אחר כבר
ע"כ : כרי שלא יהא במקום
אחד כביצה . מ"ש הר"ב דאוכל
פחות מכביצה אינו מקבל
טומאה . אינו מוכרח ממשנתנו
אלא שהוא סובר שהדין הוא כך
וכן פירש בפרק ב' ודמעשר שני
משנה ד' וריש פרק י"ג דאהלות
ומשנה כ"ו פרק י"ב דפרה וריש
פ' קמא דטהרות וקשיא מרפ"ב
דטהרות ושם אפרש בס"ד .
ועיין מ"ש בסוף פרק ב'
דחלה : ב תרום ותשרף .
כריש פרק ב' דערלה מפר' הר"ב
טעמא דמריס תרומה שנתבטלה

באחד ומאה משום גזל השבט . והכא דתשרף בלא הגאס
כמ"ש הר"ב . אין כאן גזל השבט . ולמה ירום . פירש הר"ש
וכן כתבו התוספות בפ"ג דזבורות דף כ"ב משום דלא פליגי
רבנן . ואין לומר טעמא דאי לא ירום ויניחה ויאכלה ממלא
שעל כל פנים נהנה מן השבט . ואף על פי שאין השבט חסר לפי
שם ירומה ושרפה . מ"מ הואיל והוא נהנה הוי כגזל את
השבט . דבדברי רבי אליעזר במשנה ד' אין לפרש כן :
ותשרף פירש הר"ב דומיא דתקרב שלא יכנס ממנה .
אבל לא בורין הכא שמה ינהה הימנה כדלעיל
דהתם דמוע קיל לאינשי אבל הכא שהרימה חזרה לשמה
הראשון כשירוש הר"ב דלקמן . ולא קיל להו . והא דתשרף
פירש הר"ב בסוף תמורה :

תעלה ותאכל נקודים כו' כתב הר"ש בשם רש"י דזבורות
דמדלא קאמרי רבנן תרום ותאכל נקודים כו'
עולה משום גזל השבט כמ"ש לעיל . ואף דמי מצי יהיב

כלישא דרבי אליעזר תרום ש"מ דס"ל דנתבטלה ומוותרת לזרים אלא
לכאן . והר"ש גם התוספות חולקים וסברי דקדושת תרומה יש בה :
כרי שלא יהא במקום אחד כביצה . לשון רש"י דזבורות ותאכל ע"כ . ונראה לי בורה משום
תרומה טהורה שנפלה לפחות ממאה חולין טמאים דתנן לעיל . והתוספות פירשו משום בורה דאמר עולא התם . ואין
נראה רש"י כתבין לכך דהא רש"י מפרש דלעיל דוקא לרבי אליעזר ע"ש . ואעשר שגם התוספות לא כתבו כן אוליבא ליטנא
דרש"י אלא לטברת רש"י בחולין גמורים הם . אבל לטברת דקדושת תרומה יש בה לכל זה אלא גפרש ותאכל אותה טמאה .
כמו ותשרף לרבי אליעזר אותה טמאה . ומשום קדושת תרומה שיש בה :

ג תעלה ותאכל וכו' . פירש הר"ב דהכא מודה רבי אליעזר וכשמנביזה חזרת לשמה הראשון וטהורה . ואפילו הכי תאכל
נקודים כו' כמ"ש הרמב"ם שמה שאומר טמאה שנפלה היא טמאה שעלתה אינו או נר"א להחמיר ובפ"ה גוטל דמס'
שבת אמתני' דלעיל * אמרי' אימר דשמעת ליה לר"א לחומר'א לקולא מי שמעת ליה . ולענין להעלותה לפתחלה בשבת דלא אזי
כתתקן קאי התם . וקלת קשה דהוה לה לגמ' להביא ראיה ממשנה זו :
ד לא

א"ש
לכאור כאל דכ"ל
אמתני' דלקמן
(והיינו משנה ו'
בפרק
11

ד לא אסבעלו כלומר דין הוא שיעלו חולין את התרומה הטבחה שכן החולין קליו והמירין היקר הרבה מהם לזרים אבל תרומה אין כל כך היתר הרבה כי אם לכהנים לבדם ואוכלי חולין מרובים עכ"ל כפירוש

שזכרתי :

לאחר

שהודו ועיין מ"ט ריש פרק ג' למסכת פילה :

ואין

המחומץ מחמין וכו'. פירש הר"ב עיניו של חולין שנתחממה בשאור של תרומה הרי כולה אסורה כדפני במשנה ד' פ"ב דערלה :

ואין המים שאובין פוסלין

כו' פירש הר"ב במקום

שם בה כ"א סאין וכו' דאין

השאובים פוסלין אלא א"כ הם

ד' סאין וכו' וכ"כ הר"ם (ועוד

כתב בן הר"ב במשנה ד' פרק ד'

דמקואות) וכך הם דברי רש"י

פרק קמא דתמורה דף י"ב וכו' א

סאין דנקטי ברישא לאו דוקא

אלא כל שיש יותר משהו מעשרים

סאין סגי כדעת הרמב"ם בפ"ד

מה' מקואות וכו' בסתמא ר"א

בט"ד בפסק המתחיל גרטינן

בפרק ג' מניס וכו' כתב בשם

רש"י דפרק הנזכר דעשרים סאה

ורביע בעינן ומ"מ מסיק והלכה

דעשרים ומשהו סגי ולשון

פוסקין בברייתא בתמורה ופירש

הערות שהוא להשליכ' כמון פסח'

סב : [שקל קלא פסק ביה וכו' ב

פס' אדתמורה מסכה ד' מפרש

לבבא זו בעינן אחר :

ד' סאה תרומה טמאה שגפלה למאה סא' תרומה טהורה ב"ש אוסרים וביית הלל מתירין אמרו ב"ה לב"ש הואיל וטהורה אסורה לזרים וטמאה אסורה לכהנים מה טהורה עולה א"ף טמאה תערה אמרו להם בית שמאי לא אסרה עלו החולין הקלין המותרין לזרים את הטהורה תעלה תרומה התמורה האסורה לזרים את הטמאה לא אחר שהודו רבי אליעזר אומר תירוסות שרף וחכמים אומרים אבדה במעוטה ד' סאה תרומה שגפלה למאה הגביה ונפלה למקום אחר רבי אליעזר אומר מדמעת בתרומה ודאי וחכמים אומרים אינה מדמעת אלא לפי חשבון : ד' סאה תרומה שגפלה לפחות ממאה וגדמעו ונפלמן המדומע למקום אחר רבי אליעזר אומר מדמעת בתרומה ודאי וחכמים אומרים אין המדומע מדמע אלא לפי חשבון ואין המחומץ מחמין אלא לפי חשבון ואין המים שאובים פוסלים את המקוה אלא לפי חשבון : ד' סאה תרומה שגפלה למאה הגביה ונפלה אחרת הגביה ונפלה אחרת הרי זו מותרת עד שתרכבה תרומה על החולין : ח סאה

ד' בית שמאי אוסרים דסברי תרומה טמאה שנתערבה בטמאה אינה עולה באחד ומאה כדמפרש טעמא לקמן : לאחר שהודו בית שמאי לדברי בית הלל משום דהקשו להם ב"ה לבית שמאי ומה תרומה טהורה שביא במיתה אלא הזרים עולה טמאה שהיא בעשה אלא ככל לא כ"ש ואזרי ב"ש לטהרות כדברי בית הלל : תירוס ומשרף והשאר מותר : אבדה במעוטה כיון דהכל תרומה ואין כאן גזל הסכסכה אפילו לתרום אין צורך והלכה כחכמים : ה כתרומה ודאי רבי אליעזר לטעמיה דאמר שאני אומר סאה שגפלה היא סאה שעלתה : אינה מדמעת אלא לפי חשבון והסאה שהגביה אין בה אלא חלק אחד ממאה תרומה והשאר חולין : ו אין המדומע מדמע אלא לפי חשבון לפי מה שיש תרומה בסאה זו של דמוע בעיני מאה מן החולין ולא בעיני מאה סאין כנגד כל אותה סאה של דמוע שאינה נחשבת כלה תרומה לאסור חולין שניים : ואין המחומץ מחמין אלא לפי חשבון עשה של חולין שנתחממה בשאור תרומה הרי כולה אסורה לזרים ואם נפל מאותה עשה לתוך עסה אחרת של חולין ומחמתה אינה אסור אלא לפי חשבון שאור של תרומה שנתערב בה ולא מתסר אחרונה א"כ נפל מן הראשונה שיעור גדול כל כך שיש בשאור של תרומה שנתערב בה כדי לחמץ האחרונה בלא צירוף החולין המדומעין : ואין מים שאובים פוסלים את המקוה אלא לפי חשבון מקוה שיש בו עשרים ואחד סאים מי גשמים ממלא בכתף השע עשרה סאים ופותקו למקוה דרך המשכה וכן טהורין ואף על גב דג' לוגין מים שאובים פוסלים את המקוה השאיבה כשרה כשיא דרך המשכה ויהי רוב שיעור המקוה שהם כ"א סאים מי גשמים והיינו לפי חשבון דאין השאובים פוסלין המקוה כשהוא דרך המשכה אלא א"כ הם עשרים [סאים] מים שאובין שאין שם רוב שיעור מקוה ממי גשמים והלכה כחכמים : ז הגביה כדן תרומה שעולה באחד ומאה : ה"ז מותרת וצריך להרים עד שתרבה תרומה לחולין דהיינו עד שיפלו שם כ"א של תרומה אבל מחלה על מחלה שרי : ח עד

ב סה"ל יד
ג' י"ב י"ג י"ד
ה' י"ה י"ו י"ז
ו' י"ח י"ט י"א
ז' י"ב י"ג י"ד
ח' י"ה י"ו י"ז
ט' י"ח י"ט י"א
י' י"ב י"ג י"ד
יא' י"ה י"ו י"ז
יב' י"ח י"ט י"א
יג' י"ב י"ג י"ד
יד' י"ה י"ו י"ז
טו' י"ח י"ט י"א
טז' י"ב י"ג י"ד
יז' י"ה י"ו י"ז
יח' י"ח י"ט י"א
יט' י"ב י"ג י"ד
כ' י"ה י"ו י"ז

ח ר"ב

ר"ל

ח עד שנגלה אחרת סאה אחרת של תרומה : הריזו אסורה דכמו שנגלו צבת אחת דמי : ור' שמעון מתיר כשלא דודע לו נפילה ראשונה עד שנגלה שניה מודה ר' שמעון דכחאן דנפלי צבת אחת דמי כי פליג כיבא דודע לו בנתיים ולא

ה"סאה תרומי שנפלה למאה ולא הספיק להגביהה עד שנפלה אחרת הריזו אסור ורבי שמעון מתיר : ט סאה תרומה שנפלה למאה וטחנן ופחתו יבשם שפחתו החולין כן פחתה הטרומה ויותר סאה תרומה שנפלה לפחות ממאה וטחנן והותירו בשם שהותירו החולין כן הותירה הטרומה ואסור אם ידוע שהחטים של חולין יפות משל תרומה מותר סאה תרומה שנפלה לפחות ממאה ואחר בן נפלו שם חולין אם שוגג מותר ואם מזיד אסור :

פרק ו האוכל תרומה שוגג משלם קרן וחובש אחד האוכל ואחד השותה ואחד הכר אחד תרומה טהורה ואחד תרומה טמאה משלם חמישה וחובש חמישה אינו משלם תרומה אלא חולין מתוקנים והם

הספיק להרים עד שנגלה אחרת רבי שמעון כבר כיון דעומד להריזו כמורס דמי ואזל לטעמי דלית ליה בעלמא כל העומד לזרוק כורוק דמי וחכמי אומרי השתא מיהת לא הורמא והלכה בחכמים : ט וטחנן כולן צבת אחת ופחתו לא אמרינן חולין פחתו ולא בתרומה ואין כאן מראה ואחד ואסור : זאם ידוע שהחט של חולין יפות משל תרומה מותר של חולין הותרו ושל תרומה לא הותרו ויש כאן אחד ומאה ואף על גב דמעיקרא כאשרו חזרו והפירו בטמאה ואפי' לכתחלה יכול לטחון כדי להתירן : זאם מוזיד אסור קיסוייהו רבנן לפי שצטל איסור לכתחלה והוא הדין לכל אסורים שצטורה שצטלן צמויד שהן אסורים :

פ"ו האוכל תרומה שוגג משלם קרן וחובש כדכתיב ירמא בב כי יאכל קדש בשגגה ויסף חמישיתו עליו וחובש הוא רביעיית מה

ש"אכל כגון אם אכל תרומה שגגה דינר משלם דינר ורביעיית שהם בין הכל חמשה רביעיית דינר נמצא הקרן עם חובשו חמשה וכל חומשים האמורים בחורה כך הם : אחד השותה יין ואחד הסך שחן דשתייה בכלל אכיל דכתיב ירמא בב כי יאכל קדש בשגגה ויסף חמישיתו עליו וישכר וכתוב בתורה ואכלת שם וסגיה כשתייה דכתיב ירמא בב כי יאכל קדש בשגגה ויסף חמישיתו עליו וחובש הוא רביעיית מה וחובש וחור ואכילתו חמשה מוסף חמשה על איהו חמשה אינו משלם תרומה שבתרומה לכהן ותשלומי מה שאכל הם חוב עליו ואינו יכול לפרוע חובו ממקום אחר : אלא חולין מתוקנים שהכרישו וכן תרומות ומעשרות דרש"ה אחר (ויקרא כב) ונתן לכהן את הקדש דבר הראוי להיות קדש וחובש למי נריך להיות מחולין מתוקנים דכתיב ויש ויסף חמישיתו עליו מלמד שהחשו כמותו : והן נעשין תרומה אלא תן חולין מתוקנים :

חולין מתוקנים פירש הר"ם פרישו מהן תרומות ומעשרות להיות קדש עיין במשנה ה' דלקמן :

ח ורבי שמעון מתיר ליה בעלמא כפ ק מרובה דף ע"ו : טכך פחתה הטרומה ומותר יכול לטחון כדי להתירן ירושלמי ולא הוה מצטל

איסור לכתחלה שאין זה אלא שנגלה ע"ז זה שטחן שהיתר היה יותר ממה שהיו סבורין : אם ידוע שהחטים של חולין זכו וזרישא לא תנן אס ידוע שהחטים של תרומה יפות משל חולין אסור משום דאע"ג דפסולת של חולין מרובה מפסולת של תרומה עד שנמצא שקמח החולין נתמעט ומשעור מאה לשעור האחת לתרומה מצטרף פסולת החולין עם החולין לכתל הטרומה וככל צסיפא פסולת הטרומה אינו מצטרף עם הטרומה לאיסור : מותר אמר הרמב"ם בכל מקום שאחר מותר ענינו שתעלה הטרומה ויהיה השאר מן החולין אחר שהוליא הטרומה מותר ובכל מקום שאומר אסור ענינו מדומע : פ"ו האוכל תרומה עיין בפרק

דלקמן משנה ג' כמה יאכל : קרן מפורש בריש פ"ק דפאה : ואחד הסך כתב הר"ם דכתיב ותבא כמים בקרבנו וכשמן בעצמותיו ובמשנה ד' פרק ט' דשבת מפורש דאם יכתא הוא והכי נמי הכא לענין תשלומים הכח ביד חכמים לחייב תשלומים מה שאין בן לענין כרת דהתם ודרשא דלא יחללו את קדשי בני ישראל (ויקרא כב) להביא הסך שכתב הרמב"ם כחבו התוספות בפרק גנות כותים דף ל"ב דג"כ אסמכתא בעלמא :

וחובש חמשה כתב הר"ם שצטרף הוה דרשינו לה מדכתיב ויסף חמישיתו או שקלת ליה לוי' דויסק וסדיק ליה אחמישיתו הוי חמישיתו ע"כ וכלומר דהוי כמו וחמישיתו דגבי גול בסוף פרשה ויקרא דאמרי בפרק הגזול ק"א התורה רבתה חמישיות הרבה וכדפי' הר"ם במשנה ז' שם וחמישיתו על הרמב"ם שפירש בכאן ממה שאמר הש"ס צולת זה המקום וחמישיתו יוסף עליו ואמרו מלמד שהו' מוסף חמשה על חמשה ע"כ וכ"כ בשי' המשנה בפרק הגזול ומת"כ דכוף פרשת ויקרא העתיקו וחמישיתו שלא כתב דרשא שבגמרא : עיין משנה ז' בפרק בתרא דדמאי ומה שכתב דבר הראוי כג' ז' ג' והוא

א שבת קמ"ג
ב סס כ"ו
ג סס ס"ו
ד סס ס"ז
ה פסחים ל"א
ו פ"ד כ"ג
ז פ"ד כ"ד
ח פ"ד כ"ה
ט פ"ד כ"ו
י פ"ד כ"ז
יא פ"ד כ"ח
יב פ"ד כ"ט
יג פ"ד ל'
יד פ"ד ל"א
יז פ"ד ל"ד
יח פ"ד ל"ה
יט פ"ד ל"ו
כ פ"ד ל"ז

כג ז' ג' והוא

אמ"ס ס"ג הל"א
ב ס"ס הל"א
ג צ"ח כ"ד
ד ס"ס הל"א
ה ס"ס הל"א

ג והוא משלם להם דמי סעודתן • פי' הר"ב דמי חולין
שהיה צריך להאכילן • ופריך בירושלמי והלא
כבר אכלו וחשבו טבלי' נפשו של אדם חותה מהן והוא הדיון לכל
דבר האסור עיין (ברמב"ם) בהלכות תרומות פ"ו ומלת חותה
לפי עניינו הוא כמו קץ כמונו •

וה"ל הפירו' שהוכרתי לפי שנספו
של אדם קנה באכילת איסור
אע"פ שאינו יודע בדבר שלכו
נוקפו ואינה נחשבת לו אכילה
עכ"ל :

ד וקרן דמי תרומה • לטון
רש"י כלומר מעות
פמו שנתכרת תרומה בשוק עכ"ל
בפרק הובב דאלו סיווי התרומ'
קרן וחומש' דמשלם מן החולין •
נמי בשווי התרומה משלם •
משלם שני חומשים דאיסור'
הקדש חל על איסור
תרומ' מטעם המשל' פ"ג דמס'
כריתות כמו שכתב הרמב"ם •
ה מן הלקט וכו' כתב הר"ב
ולא דמי לחולין
מתוקנים דהגהו היו ראויין
להיות קדש קודם שנתקנו וכן
פירש הר"ש לירושלמי דאמר
עצום דאין בהן זיקת תרומה
ומעשרות • וקשה דבריש פרקין
משמע דדבר הראוי להיות קדש
היינו שפסדו הוא ראוי להיות
קדש • ועוד דקודם שנתקנו
אינם ראויים להיות קדש שאין
משלם מהם בטבלי' • ויש לומר
דתרמי בעינן שיהיה עכשיו ראוי
לשלם ממנו להיות קדש והיינו
דרשא ללעול ושיהיה - או מתחלה לקרוא עליו סס קדש והיינו
דרשא להכא • ומן ההפקר' שהוא גם כן פטור מהמעשרות
כתבנו ברש מעשרות • שנתמלה תרומתו וכו' שפדו •
וסורס הר"ב כיון דקודם שנטלה תרומתו לא חזי וכו' • וכתב
הר"ש ונריך לדקדק בדבר דמידי דהוי לחולין מתוקנים ע"כ •
והרמב"ם מפרש שנטלה תרומתו אף ע"פ שעדין לא נטלה
תרומה גדולה שיש בו כשהקדימו • בשבליים (ולא) ממ"ש
והקדש שפדו שלא כהלכתו כמפורש ברש פרק דברכות •
וכן כתב בחבורו פרק' מהלכות תרומות ולא התפרש טעמו
אזוי שא' דהכא מהני לחכמים ובשום דוכתא לא מהני כלל
בברכות שבת ועירובין • ו ימתין

שפדו ואין אדם יכול לפטור עצמו במזון גבוה וכבר ר"מ
לאחר שפדו • וחכמים מתירין באלו • במעשר שני

והתשלומין תרומה • שאם חזר ואכל בשוגג אותן חולין
שנשתלמו מה שחזר ומשלם תחתיהן גם הם נעשין תרומה •
אינו מחיל • דכיון דגזירת הכתוב היא דחייב לשלם דבר הראוי
להיות קדש ואינו יכול לפטור עצמו בדמיים אין הדבר תלוי
בפעלים • ד' בת ישראל שהפריש'

תרומה ולא נחנה לכהן ואכלתה
שוגג ואת' כנשא' לכהן והרי היא
ראויה לאכול בתרומ' דאשת כהן
אוכלת בתרומה • משלמת קרן
וחומש' לעצמה • שהרי אם היה
אותה תרומ' שאכלה עכשיו בעין
לא היה חייבת ליחנה לכהן
דהיא נעשית כהנת בנישואיה
הלכך עתה נמי התשלומים הן
שלה • משלמת קרן לבעלים •
כדון גזול חבירו אבל החומש
תעכב לעצמה • ג' הוא משלם
את הקרן דמי תרומה כדון גזול
שהרי הוא נעשה גזול עליה • והן
משלמין את החומש' עון אכילתן
בשוגג שאין משלם חומש' אלא
אוכל ושות' וסך עצמו אבל המזיק
את התרומה אינו משלם חומש'
דכתוב (ויקרא כב) ואיש כי
יאכל קדש פרט למזיק הן
משלמין קרן וחומש' • חולין
מתוקנים ויעשו תרומה והוא
משלם להם דמי חולין שהיה צרי'
להאכילן • והכא בינייהו דלר"מ
אין האוכל משלם אלא דמי
תרומה • ולרבנן משלם דמי
חולין • ד' דמי תרומה שאין
דמיה יקרים כחולין • קרן וחומש'
מן החולין • והן נעשין תרומה
כדון כל אוכל תרומה בשגגה • וקרן דמי תרומה • משום כעל
לגב: תרומת הקדש • שהקדיש הכהן תרומה לבדק הבית •
שני חומשים • חד משום איגל תרומה וחד משום נכנה מן
ההקדש אבל כפל בהקדש ליכא דכתוב (שמות כב) • לם
שנים לרעהו ולא להקדש • דהמן הלקט מן השכחה ומן הפאה •
משום דאין בהן זיקת תרומה ומעשרות הלכך לא היו בכלל
דבר הראוי להיות קדש ולא דמי לחולין מתוקנים דהגהו היו
ראויין להיות קדש קודם שנתקנו אבל לקט שכחה ובאה מעולם
לא נראו להיות קדש • ומן ההפקר' לאחר שזכה בו • ולא
ממעשר ראשון שנטלה תרומתו • ואע"ג דהשתא הו' כחולין
המתוקנים כיון דקודם שנטלה תרומתו לא הו' השתא נמי לא
חזי • שאין הקדש פודה הקדש • ואלו חסודים כהקדש קודם
מעשה שני ממון גבוה הוא וכיון דקודם שפדו לא חזו מו לא חזו
והקדש

נעשין תרומה • והתשלומין תרומה • אם
רצה הכהן למחול אינו מחיל • ב' בת
ישראל שאכלה תרומה ואחר כך נשאת
לכהן • אם תרומה שלא זכה בה כהן
אכלה משלמת קרן וחומש' לעצמה • ואם
תרומ' שזכה בה כהן אכלה משלמת קרן
לבעלים • וחומש' לעצמה • מפני שאמר
האוכל תרומה שוגג • משלם קרן לבעלים
וחומש' לכל מי שירצה • ג' המאביל את
פועליו ואת אורחיו תרומה • הוא משלם
אתה קרן • והם משלמין את החומש' דברי
ר"מ וחכמים אומרי' הם משלמין קרן וחומש'
והוא משלם להם דמי סעודתן • ד' הנוגב
תרומה ולא אכלה משלם תשלומי כפל
דמי תרומה • אכלה משלם שני קרנים וחומש'
קרן וחומש' מן החולין וקרן דמי תרומה •
ג' תרומת הקדש ואכלה • משלם שני
חומשים וקרן • שאין בהקדש תשלומי כפל •
ה אין משלמין מן הקטומן השבחה ומן
הפאה ומן ההפקד ולא ממעשר ראשון
(ס"א שלא) שנטלה תרומתו • ולא ממעשר
שני והקדש (ס"א שלא) שנפרד שאין דהקדש
פודה את הקדש דבריר' מאיר' וחכמים
מתירין

מתירין

הקדש שנספרו והלכה כחכמים : ד שישלם מן היפה על הרע
כגון שאכל גדונרות ולמי מדה שאכל גדונרות ישלם תמיד ולא
לפי דמים דמיון דבוזאזא אכל ובוזאזא ישלם מאי נפקא מינה
שישלם מן היפה על הרע ואיכא למאן דאמר דאפילו לפי דמים

מצינו למימר דאי אכל יודי דלא
קפץ עליה וזכא משלם מידי
דקפץ עליה וזכא : לפיכך שאין
יכול לשלם ממין אחר אם אכל
קטואים של תרומה של ערב
שביעית ואין קטואים של אותה
שנה מצויים עוד שכבר נקטשו
זלא חזו לאכילה ומין אחר אינו
יכול לשלם נרדף להמתין למוצאי
שביעית וישלם מקטואי של מוצאי
שביעית דמשל שביעית אסור
לפרוע חובו דמתן לפתורה :
פרק ז האוכל תרומה
מזיד :

בלא התראה דאלו אפרו ציה
לוקה ואינו משלם ואע"ג דבלא
התראה חייב מיתה בידי שמים
אינו פוטר מן התשלומין : ואינו
משלם את החומש : דלא חייבה
תורה חומש אלא לאוכל תרומה
בשגגה : התשלומין חולין
דמשלומין דסוגג בלבד קיינו
דחמנה קדש כדכתיב ונתן לכהן
את הקדש אכל תשלומין דמזיד
חולין הן ואחיליהן חולין אם
רצה הכהן למחול מוחל משא"כ
בתשלומין של סוגג שאם רצה
למחול אינו מוחל מפני שהן קדש :
ב דת כהן שנסאף לישראל
זאתה לאכול בתרומה : זשלמת

מתירין באלו : ד ר' אליעזר אומר משלמין
ממין על שאינו מינו . בלבד שישלם מין
היפה על הרע . ורבי עקיבא אומר אין
משלמין אלא ממין על מינו . לפיכך אם
אכל קטואין של ערב שביעית . ימתין
לקטואין של מוצאי שביעית וישלם מהם .
כמקום שר' אליעזר מיקל משם רבי עקיבא
מחמיר שנאמר (ויקרא כב) ונתן לכהן את
הקדש כל שהוא ראוי להיות קדש . דברי
רבי אליעזר . ורבי עקיבא אומר ונתן לכהן
את הקדש . קדש שאכל :

פרק ז האוכל תרומה מזיד . משלם
את הקרן ואינו משלם
את החומש . התשלומין חולין . אסרצה
הכהן למחול מוחל : ב בת כהן שנשאת
לישראל ואח"כ אכלה תרומה . משלמת
את הקרן ואינה משלמת את החומש .
ומיתתה בשרפה . נשאת לאחד מכל
הפסולין משלמת קרן וחומש . ומיתתה
בחנק דבריר מי וחכ"א זו וזו משלמות את
הקרן ואינן משלמות את החומש ומיתתן
בשרפה : ג המאכיל את בני קטנים ואת
עבדיו בין גדולים
בין

את הקרן ירדו בוול את חבירו אבל לא חומש דכהן הוא וכתיב
(ויקרא כב) וכל זר לא יאכל קדש ולא זאת שאינה זרה ואפשר
לה שתתיב לבית אביה כעבוריה ובהא מתירת לאכול בתרות :
וזמיתה בשרפה : אם זקקה תחת בעלה ישראל כדכתיב (שם
כא) ונתן איש כהן כי תחל לזנות וכו' כל שהיא בת כהן ולא שאל
אשת כהן ולא שאל אשת ישראל בלא השרף : נשאת לאחד מכל
הפסולין כגון חלל נתן ומזיד משלמת קרן וחומש שהרי
פתחלל בביאה ואינה ראויה עוד לאכול בתרומה והרי היא
כזרה : ומיתה בחנק . דכתיב ונתן איש כהן כי תחל לזנות מי
שראויה לחזור לבית אביה חלמלא ונות זה היא בשרפה . ינתה
כבעלת לפסול לה שאינה ראויה לחזור לבית אביה שזו אינה
בשרפה : וחכמים אומרים וכו' . דלא הויא זרה עד
משלמת את החומש : ומיתה בשרפה . ונתן איש כהן כתיב מכל מקום והלכה כחכמים : ג המאכיל את בני קטנים
דלאו בני חובבא מינה ועבדיו אפילו גדולים :

ו ימתין לקטואין של מוצאי שביעית . פירש הר"ב דמשל
שביעית אסור לפרוע חובו דדמי לסמורה ותנן
בפרק ז' דשביעית משנה ג' שאין עושין סמורה בפירו' שביעית
ובירושלמי הביאו הר"ש ר' בון בשם רבנן דתמון זאת אומרת

אין משלמין מפירות חובה לארץ
ואפילו תימא משלמין מתכיתין
עד שלא התיר רבי להביא ירק
מחובה לארץ :

פרק ז האוכל תרומה
מזיד (פי')
הר"ב (צ') בלא התראה כו' . ועיין
במשנה ד פרק ז' דפסחים ועיין
במשנה ז' פרק ג' דטובות :
ראינו משלם את החומש :
כי המזיד עונו גדול
מגמול ולא יתכפר בתשלומין .
הרמב"ם :

בומיתתה בחנק פי' הר"ב
דכתיב ונתן איש
כהן כי תחל לזנות כו' . ינתה
כבעלת לפסול (לה) שאינה
ראויה וכו' . מהמת בעילת
הפסול בלא זנות זה שכבעלת
כשהיא אשת איש :

והכמים אומרים כו' .
זמיתה בשרפה .
פירש הר"ב ונתן איש כהן כתיב
מכל מקום . ירושלמי והאי
טעמא נמי אימא דריש דמיתות
ואיש יסירא דריש הר"ש :
גואת עבדיו בין גדולים .
פירש הר"ב דלאו בני
חובבא ור"ל שאין אנו יכולים
למי כס לפי שאין להם . אבל

ודאי דבני חובבא ננהו שאם היה להם שמהוייבוס לשלם . והכי
אימא בירושלמי לא הספיק לשלם עד שנסתמר . נותן היו לו
ככסים שאין לרצו רשות בהן נותן . ובהאי גוגא תנן במשנה ד'
דפרק החובל ולפי שהר"ב כתב זה הפעם אעבדיו וגם אבניו
הקטנים ולא חילק ביניהם יתכן לומר שדעתו דגם קטן המזיק
לאזו בן חובב הוא בעודו קטן אבל כשיגדל חייב לשלם . וכדעת
הגהות אשרי שם . ובשלטי הגבורים פרק כיצד הרגל הביא
דעות חלוקות אבל (מדברי הר"ב במשנה ד' דפ' החובל נראה
דלעולם פטור) וכן מסקנת הפוסקים דלעולם פטור כפשטא
דמתני דהחובל דדוקא עבד ואשה כו' ועיין ר"פ הגוזל בתרא .
האוכל

שתיא זרה מתחלתה ועד סופה וזו הואיל וכבר אכלה בתרומה אינה
משלמת את החומש : ומיתה בשרפה . ונתן איש כהן כתיב מכל מקום והלכה כחכמים : ג המאכיל את בני קטנים
דלאו בני חובבא מינה ועבדיו אפילו גדולים :

א מתי' אפ' .
ב פסחים כו' .
ג תי' פי' חכ' .
ד תרומות ת"ש .
ה סס כ"א .
ו סס כ"ב .
ז סס כ"ג .
ח סס כ"ד .
ט סס כ"ה .
י סס כ"ו .

תרומת

ר"ע

האוכל

פחות

א סס ס"ט
ב מ"ט ס"ח
ג פ"ג ס"ז
ד פ"ג ס"ז
ה פ"ג ס"ז
ו פ"ג ס"ז
ז פ"ג ס"ז
ח פ"ג ס"ז
ט פ"ג ס"ז
י פ"ג ס"ז

ד זה הכלל ואל תתמה
דליכ' לאתויי בזה הכלל
דכי האי גוונא איחא נמי במסכ'
מגילת פרק ד' משנה ב' ומפרשינן
בגמרא דלסימון בעלמא וכו'
ועוד תמצא בפרק ב' דמעשר שני
ופרק ב' דסוכה ובפרק קמא
דמגילה ובפרק ב' דשקלים
ובפרק ב' דגיטין וריש פרק ג'
דעדות ובפרק כ"ו דכלים וריש
פרק קמא דאהלות :
ה הרי אנו חומרים לתוך
של תרומה נפלה :
אף על פי שלא רבו חולין על
התרומה בד"א בזמן הזה שהוא
מדבריה אבל בתרומה של מורה
עד שירבו חולין על התרומה :
ועיין בטור יורה דעה ריש סימן
ק"א : ועיין פרקה משנה ז'
(ועיין מ"ט במשנה ז' פרק ד')
הרמב"ם פרק י"ג מהלכות
תרומה : ועיין בגמרא פרק ח'
דיבמות דף ס"ב :
והייבת בחלה : עיין מה
שכתבתי בשם הר"ם
במשנה ד' פרק קמא דחלה :
אבל אחר את השניה פטור :
ובכא כל אחד לשאל
על עצמו ובזה אחר זה :
[ירושלמי] וכדתנן במשנה ה' פ"ה
דפטרות וע"ש בפ"ה ב' :
ז זרע את אחת מהן פטור
[כתב הר"ב] שהזרע
את התרומה וכו' כדתנן לקמן
פרק ט' :
עזרעו כלה : פירש הר"ב
כגון חטים ושעורים
שהם כשפטרם וזרעים אותם
בארץ יפסדו הזרעים ויחזור
חוטין כמו עורקין (פירוש גידים) בארץ הרמב"ם : שאין זרעו כלה : פירש הר"ב ברעמורה כגון זוס ובצלים : והכי תנן
בפרק ט' משנה ו' לפי שכשזרעים גרעינה של זוס או של כלה יצמח מהם שיצמח וקשאר הרעינה שלימה בארץ לא תפסד
זרתה כמו שהוא נראה לעין קמח הרמב"ם :

תרומת חוצה לארץ : פירש הר"ב אע"פ שמדמעת
וכו' וכן לר"ש בתרומות עכו"ם במשנה ט' פ"ג :
מכזית : דכתוב (ויקרא כב) ואיש כי יאכל קדש
בשגגה עד שיהא בו שיעור אגילה הרמב"ם :

בין קמחים : האוכל תרומת חוצה לארץ :
והאוכל פחות מכזית תרומה : משלם את
הקרן ואינו משלם את החומש והתשלומין
חולין : אם רצה הכהן למחול מוחל : ד' זה
הכלל כל המשלם קרן וחומש : התשלומין
תרומה : אם רצה הכהן למחול אינו מוחל :
וכל המשלם את הקרן ואינו משלם את
החומש התשלומין חולין : אם רצה הכהן
למחול מוחל : ד' שתי קופות אחת של
הרומ' ואחת של חולין שנפלה סאה תרומ'
לתוך אחת מהן ואין ידוע לאיזו מהן נפלה :
הרי אני אומר לתוך של תרומה נפלה אינן
ידוע איזו היא של תרומה : ואיזו היא של
חולין : אבל אחת מהן פטור : והשניה נהג
בה בתרומה ותייבת בחלה דברי ר' מאיר :
ר' יוסי פטר את אחר את השניה פטור :
אבל אחד את שתיהן משלם בקמחה
שבשתיהן : נ' נפלה אחת מהן לתוך החולין
אינה מדמעת : והשניה נהג בה בתרומה
והייבת בחלה דברי ר' מאיר ור' יוסי פטור :
נפלה שניה למקום אחר אינה מדמעת :
נפלו שתיהן למקום אחד : מדמעות
פקמחה שבשתיהן : ז זרע את אחת מהן
פטור : והשניה נהג בה בתרומה ותייבת
בחלה דברי רבי מאיר ור' יוסי פטור :
זרע אחר את השניה פטור : זרע אחד את
שתיהן בדבר שזרעו כלה מותר : ובדבר
שאין זרעו כלה אסור :

פרק ח האשה שהיתה אוכלת בתרומ'
באו ואמרו לה מרת
בעליך

תרומת חוצה לארץ : אף על פי שהיא מדמעת אין מוסיפי'
חומש עליה : ה לתוך של תרומה נפלה ושל חולין מותרת :
ודוקא בשתי קופות אחת של חולין ואחת של תרומה : תלינן
תרומה לתוך תרומה נפלה שיש היתר לשתי הקופות : אבל
אחת חולין ואחת טבל או מעשר
ראשון וכיוצא בזה לא תלינן
שנפלה התרומה לטבל כדי להתי'
החולין מאחר שהטבל נדמע
וגאסר ידמאי חזית לאסור קופה
זו יותר מזו : וכן טמאה וטהורה
תלינן בטמאה : או מדומעת
ושאינה מדומעת תלינן כמדומעת
כללא דמלתא כל היכא דאחת
אינה מתקלקלת תלינן בה : אבל
אחת מהן פטור : דמאת של חולין
אכל : ותייבת בחלה : דספק
חולין היא : ורבי יוסי פטור :
דכיון דלא ידיע הוה ליה כמדומע
דפטור מן החלה והכלה כרבי
יוסי בכל בני תלמידי רבי
דמתנין : אבל אדם אחר את
השניה פטור : כקמחה שבמסיני
להקל : ז אינה מדמעת דשזא
היינו אותה של חולין : ז זרע
אחת מהן פטור : שהזרע את
התרומה בשוגג כרד להסך את
הקרע ואם לא הסך הגדולים
תרומה : והכא פטור דחולין
הס : בדבר שזרעו כלה : כגון
חטים ושעורים מותר לזרים לחי'
זו תרומה דלא יחסינן לה כגדולי'
(מדומע דתנן לקמן בפרק ט'
שן חולין : בדבר שאין זרעו
כלה : כגון זוס ובצלים אסור
ואף על גב דחסינן ליה כמדומע'
ולא בתרומה בדבר שאין זרעו
כלה יש להחמיר טפי :

פרק ח אשה
הנשואה לכהן : מת

פרק ט' משנה ו' לפי שכשזרעים גרעינה של זוס או של כלה יצמח מהם שיצמח וקשאר הרעינה שלימה בארץ לא תפסד זרתה כמו שהוא נראה לעין קמח הרמב"ם :

תרומות פרק ה

ה בכלים כל שהן פירש הר"ב אפילו מרובין דגור מרובים אטו מועטין הר"ם ; ובקרקעות ארבעים סאה לטון הר"ב עד ארבעים סאין ונראה לפירש שבה לומר דעד ארבעים סאין

א חיי"פ"ה ס"ט
ב חיי"פ"ה ס"ט
ג חיי"פ"ה ס"ט
ד חיי"פ"ה ס"ט
ה חיי"פ"ה ס"ט
ו חיי"פ"ה ס"ט
ז חיי"פ"ה ס"ט
ח חיי"פ"ה ס"ט
ט חיי"פ"ה ס"ט
י חיי"פ"ה ס"ט
יא חיי"פ"ה ס"ט
יב חיי"פ"ה ס"ט
יג חיי"פ"ה ס"ט
יד חיי"פ"ה ס"ט
טו חיי"פ"ה ס"ט
טז חיי"פ"ה ס"ט
יז חיי"פ"ה ס"ט
יח חיי"פ"ה ס"ט
יט חיי"פ"ה ס"ט
כ חיי"פ"ה ס"ט

לא יגמור : ד"י יין תרומה שנתגלה ישפך ואין צריך לומר של תילין שלשה משקין אסורים משום גלוי . המים והיין והחלב . ושאר כל המשקין כותרים כמותם יהיו אסורין . כפי שיצא הרחש ממקום קרוב וישתה : ה"ש עור המים המגולין כפי שתאבד בהם המדה . רביוסי אומ' בכלים כל שהן . ובקרקעות ארבעים סאה : ונקודי האנים וענבים וקשוואין והדלועין והאבטיחים והמלפפונות אפי' הם כבר אדון גדול ואחד קטן . אחד תלוש ואחד מחובר כל שיש בו ליתא אסור . ונשוכת הנחש אסורה מפני כננת נפשות : ז"ה המשמרת של יין אסורה משום גלוי רבי נחמיה מתי' : ח"ה חבית של תרומ' שגולד בה ספק טומא' ר' אליעזר אומר אם היתה מונחת במקום תורפה יניחה במקום המוצנע . ואם היתה מגולה יכסנה . ורבי יהושע אומר אם היתה מונחת במקום מוצנע יניחה במקום תורפה ואם היתה מכוסה יגלה . רבן גמליאל אומר אל יחדש בה רברב : ט חבית

ולא עד בכלל . וכמ"ס הר"ם דארבעים סאה אין בהם משום גלוי . תדע דכל מקום מגולה הוא אבל לטון הרמב"ם בפירושו ואם הם יותר מארבעים סאה וכו' . וכתב הר"ב נומים מגולים וכו' אסור להשקותן לבהמתו וכו' פירש הר"ב בראוים לאכילה . לפי שהאוכל ממנה כזק ע"כ : ואפילו הסכר . פירש הר"ב כלומר שהם גדולים הרבה (וכן סי') הרמב"ם וקצת קשה למאי תני תו אחד גדול ואחד קטן . והרמב"ם בספר י"ב מהלכות רולח ושו"ת נפש השמיטו הבהא . ובפירש שהוכרתי כזב אפי' הם כבר (ג"ל בבר) אחד גדול שמונחים בכלים ע"כ : דה ספק טומאה פירש הר"ב כגון שתי חביות ברשות היחיד . הכי מסיק הר"ם דאלו חביות אחת וספקא לה טומאה אין כאן ספק טומאה שאם היא ברשו היחיד קיימא לן דספקו טומאה ודאי . ואם היא ברשות הרבים קיימא לן דספקו טהור . אבל כשהם שתי חביות ברשות היחיד אין לטמא שתייהן מכה ספק טומאה ברשות היחיד כיון דמה נפק חד מיניהו טהור . דמסוטה ילפינן ולא ילפינן אלא דבר שיכול להיות כדמוכה בריוס פרק ה' דטור דב טורין ש אמר לטם אחד . ראיתי אחד מכה שנטמא' דמציאין קרבן טומאה וקרבת טהרה . ולא זייטי זה וזה קרבן טומאה : גי' חנה בתקום המוצנע . פירש הר"ב דכתיב את משמרת תרומתי . ויש אס למקרא וקרינן בחולם המים . ועיין בריוס פרק ד' דכריתות : גי' חנה במקום תורפה . דמעכשו אינה ראויה לאכילה שמה טומאה היא . ולא לזילוף שמה טהרה ואסור להכה . הלכך יגלה וטמאה ותהא ראויה לזילוף . לטון רש"י דבכורות דף ל"ג ע"ב : דתורפה פירש הר"ב הפקר . ועיין מה שכתבתי בשם הערוך בריוס פ"ה דנדה : ט חבית

ולתקומה כן בשום תשמיש : ו נקודי האנים והטיל בה א' : ואפי' כן ככר' כלומר שהן גדולים הרבה והנקוד מלך אחד לא יאמר . הוא אכל מלך אחד אפי' אחד אחד : כל שיש בו ליתא הרחש מתקרב עם הליתא ומתחלה בכלל . אבל בדבר יש חותך את הנקוד ואוכל את השאר : ונשוכת הנחש . בהמה ששכה נחש ונחשה אסורה שהארס מתחלה בכל גופה : ז משמרת של יין אפי' עובר דרך המשמרת והולך לכלי החמון : רבי נחמיה מתיר לפי שהארס נץ ואינו עובר . ואין הלכה כרבי נחמיה : ח ספק טומאה . כגון שתי חביות ברשות היחיד ונגע שרץ באחת מהן ולא ידע להי מנייהו וסתייהן תלויות . במקום התורפה . מקום של הפקר ועומדת ליסוד שם : וגי' חנה במקום המוצנע . דעדין מזהר על שמירתה דכתיב (במדבר ח) את משמרת

לא יגמור . אפי' למוצאי שבת עד שיעשר והלכה כר' יהושע : ד ישפך . ואין כאן משום אכזר תרומה מפני ש' אסור לשתות . שמה שמה ממנו נחש : ושאר כל המשקים מותרים . שאין נחש שופה מכן אלא שהדבש והגיד והמוריים ושומים כחושים . כל אלו הוכרו בנמ' לאסור שהנחש שופה מכן : כמה ישאר . כמה יעמדו מגולין : הרחש . הרחש ולפי שהוא על גביו קרוי רחש וזאתו נראה כמחלף אלא כוחש ומתנענע ממקום קרוב . פירש דו כדו טילא מתחת אונן הכלי וישקה ויחזור לחורו : ה שטור המים . להיות אסורים משום גלוי : כדו סתאכד כהן המרה . הם היו מרובים כל כך עד שארס הנחש יפסד ויאבד כהן . אין כהן משום גלוי . ויודעין היו כמה ארס הנחש משיל בפעם אחת : מרה . הארס שהנחש תטיל קרוי מרה : בכלים כל שהן . אפילו מרובין כל שהן יש כהן משום גלוי כשהמים בכלים : ובקרקעות עד ארבעים סאה . ויש בהם משום גלוי . טפי ונהי אין כהן משום גלוי . שהארס מתבטל בהם . ואין הלכה כר"י . ומעין היושך אפי' כל שהוא אין בו משום גלוי . ומים מגולים בשם שאסור לשתות . כך אסור להשקותן לבהמתו . ולחמן כהן פניו ידיו ורגליו . ולגבל כהן את הטיט בה נקודי האנים . האנה שניראה כלומר שהן גדולים הרבה והנקוד מלך אחד לא יאמר . הוא אכל מלך אחד אפי' אחד אחד : כל שיש בו ליתא הרחש מתקרב עם הליתא ומתחלה בכלל . אבל בדבר יש חותך את הנקוד ואוכל את השאר : ונשוכת הנחש . בהמה ששכה נחש ונחשה אסורה שהארס מתחלה בכל גופה : ז משמרת של יין אפי' עובר דרך המשמרת והולך לכלי החמון : רבי נחמיה מתיר לפי שהארס נץ ואינו עובר . ואין הלכה כרבי נחמיה : ח ספק טומאה . כגון שתי חביות ברשות היחיד ונגע שרץ באחת מהן ולא ידע להי מנייהו וסתייהן תלויות . במקום התורפה . מקום של הפקר ועומדת ליסוד שם : וגי' חנה במקום המוצנע . דעדין מזהר על שמירתה דכתיב (במדבר ח) את משמרת תרומתי תלויו דתרווייהו בעו שומר : ר' יהושע אומר וכו' . דסבר שאין

תרומתי בשתי תרומות הכתוב מדבר . אחת תרומה טהורה ואחת תרומת כתיב בלא וי' ויש אס למסורת : אליהם דבר

ר"ל

שאין צריך לשמח ה' ואף אסור לגרום לה טומאה והלכה כרצון
גמול'אל: ט' בנת העליונה: מהו ששורפים: והתחונה
זור על פני הגת שהיו יורד לתוכו: טמאה: חולין טמאים יש
בה וראויין לו בימי טומאתו: או למי שאינו אוכל חולין בטהר'

ט חבית ר"ל בחבית של תרומה: הרמב"ם:
יציל: ואל יקבלנה בכלים טמאים כדי להציל
החולין שלא יתערב בהן ויאסרו: רש"י:
י חבית של שמן שנשפכה: מה שפירש הר"ב דנשברה בנת
העליונה וכו': דשמוראוי להדליק

א פסחים יו
ב מנחות טו
ג סוטה ד
ד טעם הלכה ט
ה טעם הלכה ט
ו טעם הלכה ט
ז טעם הלכה ט
ח טעם הלכה ט
ט טעם הלכה ט
י טעם הלכה ט
יא טעם הלכה ט
יב טעם הלכה ט
יג טעם הלכה ט
יד טעם הלכה ט
טו טעם הלכה ט
טז טעם הלכה ט
יז טעם הלכה ט
יח טעם הלכה ט
יט טעם הלכה ט
כ טעם הלכה ט

ט חבית שנשברה בנת העליונה:
והתחונה טמאה מודה רבי אליעזר ורבי
יהושע שאם יכולים להציל ממנה רביעית
במהרה יציל ואם לאו ר' אליעזר אומר תרד
ותטמא ואל יטפאנה בידיו: י' וכן חבית
של שמן שנשפכה מודה רבי אליעזר ורבי
יהושע שאם יכול להציל ממנה רביעית
במהרה יציל ואם לאו ר' אליעזר אומר תרד
ותבלע ואל יבלענה בידיו: יא (ס"א ועל)
על זו ועל זו א"ר יהושע לא זו היא תרומה
שאני מוזהר עליה מלמאה אלא מלאכלה:
ובל תטמאה כיצד היה עובר ממקום למקום
וכברות של תרומ' בידו אמר לו עכו"ם תן
לי אחת מהן ואתמאה ואם לא הרי אני
מטמאה את (ס"א כולן כולה ר' אובי'טמא
את (ס"א כולן) כלהואל יתן לו אחת מהן
ויטמא: ר' יהושע אומר יניח לפניו אחת
מהן על הסלע: יב וכן גשים שאמרו להם
עכו"ם תנו לנו אחת מכם ונטמאה ואם לאו
הרי אנו מטמאים את כולכם יטמאו את כלן
ואל ימסרו להם נפש אחת מישראל:

ואם תפול לתוכו התרומה: הוה
ליה מדומע טמא: ואף לכהן לא
חזיא: שאם יכולים להציל ממנה
רביעית: אם יכול לחזור אחר
כלים ולהציל ממנה רביעית בטהר'
קודם שתרד כלה וטמאה: יציל:
יחזור אחר כלים ויציל ואעפ"י
שבחוד קד שיחזור אחר כלים
תרד מן התרומה לחולין שבחזו'
ויפסדו החולין לא יטמ' התרומה
בידים להציל החולין כיון שיכול
להציל ממנה רביעית הלוג בטהר'
שהוא דבר חשוב: ואם לאו שלא
ימא' כלי טהור: וסוף סוף כלה
לטומאה אלא כהא כליגי דר'
יהושע סבר יטמאה ביד להציל
את החולין כדקתני סיפא על זו
ועל זו אמר ר' יהושע וכו': ורבי
אליעזר סבר אף ע"ג דסוף סוף
כלה לטומאה אלא לא יטמאה
ביד להציל החולין ואין הלכה
כרבי אליעזר: י' וכן חבית של
שמן: טהורה שנשפכה וכלה
הולכת לאבוד: פליגי כדלעיל
ולכתי קתני גבי שמן שנשפכה ולא
נקט כמו גבי יין משום דבחבית
של שמן (שנשברה) בנת העליונה
ובתחונה חולין טמאים: מודה
רבי אליעזר ורבי יהושע שאם
יכול להציל ממנה רביעית
בטהר' יציל: ואם לאו תרד:
ואל יטמאה ביד: משום דשין
ראוי להדליק ולא חשו להפסד

ותבלעו שחלע ותשקע
בקרקע הרמב"ם:
יב יטמאו את כולן: פירש
הר"ב שאין דוחין
וכו': עיין פ"ט בזה בסוף פר'
ו' דאלות:

פרק ט הזורע תרומ
עיון
בפירוש הר"ב במשנה דס"פ:
יופך מפורש במשנה ג' ס"ב
דכלאים: ז' אחר

פרק ט הזורע תרומה שוגג יופך:
ומזיד יקיים: אם הביאת שלישי בין שוגג בין מזיד
יקיים: ובפשתן מזיד יופך: ב' וחייבת בלקט ובשכחה ובפאה: ועניי
ישראל ועניי כהנים מלקטים: ועניי ישראל מוכרין את שלהם לכהנים
ברמי תרומה והדפנים שלהם: רבי מרפון אמר לא ילקטו אא עניי כהנים
שמא ישכחו ויתנו לתוך פיהם

ומזיד יקיים: אם הביאת שלישי בין שוגג בין מזיד
יקיים: ובפשתן מזיד יופך: ב' וחייבת בלקט ובשכחה ובפאה: ועניי
ישראל ועניי כהנים מלקטים: ועניי ישראל מוכרין את שלהם לכהנים
ברמי תרומה והדפנים שלהם: רבי מרפון אמר לא ילקטו אא עניי כהנים
שמא ישכחו ויתנו לתוך פיהם

מוטט: וביין נתי לא נחלקו אלא דוקא כה' בתחונה פחות ממאה חולין: שנעשין החולין כולן מדומע ואיכא הפסד אבל אי
איכא מאה חולין כולהו מודו דאל יטמאה ביד משום דליכא הפסד: יא על זו ועל זו: על זו שכולד לה ספק טומאה: ועל זו
שהולכת לאבוד: אמר רבי יהושע שאינו מוזהר על טומאתן ואותה שמוזהר עליה כל תמא כיצד היה עובר וכו' דקאמר רבי
יהושע יניח לפניו אחת על הסלע כדי שלא יגרום טומאה לאחרות: ואף אותה אחת יניח על הסלע ולא יתננה בידו: שלא
יטמאה בידיהם והלכה כרבי יהושע: יב תנו לנו אחת מכם: שרונים לבא עליה באונס: יטמאו כלן: דאין דומים נפש מפני
נפש: וכהא מודו רבי אליעזר ורבי יהושע:

תרומה שוגג יופך: חורש ומהפך כדי שלא יגדל ואין בכך כלום: ומזיד יקיים: כיון שנקרא שם תרומה
על השדה היה נראה כמאבד את התרומה: ואם הביאה שלישי אפי' שוגג יקיים משום דאסור לאבד
את התרומה: ובפשתן מזיד יופך: ואפילו הביאה שלישי כדי שלא יהנה בקמין ויחשוב שהזרע בלבד הוא דהוי תרומה
ואסור ועקר פשתן משום קמין הוא ולא משום זרע: ב' בדמי תרומה: גידולי תרומה אסורים לזרים: לא ילקטו אלא עניי
כהנים: דחיישינן אדמלקטי

פרק ט הזורע תרומה שוגג יופך:
ומזיד יקיים: אם הביאת שלישי בין שוגג בין מזיד
יקיים: ובפשתן מזיד יופך: ב' וחייבת בלקט ובשכחה ובפאה: ועניי
ישראל ועניי כהנים מלקטים: ועניי ישראל מוכרין את שלהם לכהנים
ברמי תרומה והדפנים שלהם: רבי מרפון אמר לא ילקטו אא עניי כהנים
שמא ישכחו ויתנו לתוך פיהם

לזה

ב אמר ליה ר' עקיבא א"כוכו כתב הר"ב והלכה כר"ב עקיבא ולבאזרה משמע דר"ע דעת שליטת דאף טמאים אסורים אבל הרמב"ם כתב בפירושו ג"כ הלכה כר"ע ובחבורו העתיק רישא דמתני' ויתקן לומר דס"ל דר"ע היינו ת"ק:

א"כוכו כתב הר"ב והלכה כר"ב עקיבא ולבאזרה משמע דר"ע דעת שליטת דאף טמאים אסורים אבל הרמב"ם כתב בפירושו ג"כ הלכה כר"ע ובחבורו העתיק רישא דמתני' ויתקן לומר דס"ל דר"ע היינו ת"ק:

ליה שדי לפומי'יו: אם כן לא ילקטו אלא טהורים דהא כהן טמא אסור בתרומה והלכה כר' עקיבא: ג וחיבת צדקה שנתת מעשר ראשון ושני והוא הדין בתרומה. ובמעשר עני' אם היא שנה שליטת או שנית של שנתה שנת מעשר עני' ויהי כהן:

אמר לו רבי עקיבא אסכן לא ילקטו אלא טהורים: ג וחיבת צדקה שנתת מעשר עני' ועניי ישראל ועניי כהנים נוסלים ועניי ישראל כוונתו את שלהם לכהנים בדמי תרומה והדמים שלהם החובט משובח והדש ביצר יעשה תולדה כפיפות בצוארי בהמה ונותן לתוכן מאותו המין נמצא לאוזנים את הכהמה ולא מאכיל את התרומה: ד גדולי תרומה תרומה ו' וגדולי גדולי חולין אבל הטבל ומעשר ראשון וספחיו שביעית ותרומת חיצה לארץ והמדומע והבכורים גדוליהן חולין גדוליהן הקדש ומעשר שני חולין ופודה אותם בזמן זרעם: ה מאה לגנה של תרומה ואחת של חולין כולן מותרין בדבר שזרעו בלה אבל בדבר שאין זרעו בלה אפי' מאה של חולין ואחד של תרומה כולן אסורין: ו הטבל גדוליו מותרין בדבר

אמר לו רבי עקיבא אסכן לא ילקטו אלא טהורים: ג וחיבת צדקה שנתת מעשר עני' ועניי ישראל ועניי כהנים נוסלים ועניי ישראל כוונתו את שלהם לכהנים בדמי תרומה והדמים שלהם החובט משובח והדש ביצר יעשה תולדה כפיפות בצוארי בהמה ונותן לתוכן מאותו המין נמצא לאוזנים את הכהמה ולא מאכיל את התרומה: ד גדולי תרומה תרומה ו' וגדולי גדולי חולין אבל הטבל ומעשר ראשון וספחיו שביעית ותרומת חיצה לארץ והמדומע והבכורים גדוליהן חולין גדוליהן הקדש ומעשר שני חולין ופודה אותם בזמן זרעם: ה מאה לגנה של תרומה ואחת של חולין כולן מותרין בדבר שזרעו בלה אבל בדבר שאין זרעו בלה אפי' מאה של חולין ואחד של תרומה כולן אסורין: ו הטבל גדוליו מותרין בדבר

ועניי ישראל מוכרים וכו': וכך הלוי מוכרים לכהנים מעשר שלהן הרמב"ם: ד גדולי תרומה תרומה עיין במשנה ב' פ"ב דבכורים (וגם עיין במשנה ב' פ"ב דבכורים) אלו ז' חיבות שייכים בדי' אבל המעתיק וחס נקובים על הגליון ובעתיק שלא במקום ולא דק וכן תראה ריש פרקי דבבב' הר"ב טעות כוה"ן ומ"ש שם: אבל הטבל עיין במשנה ו': והמעשר ראשון שלא נטלה תרומתו הר"ב: והבב' מע עיין סוף פרק ז': והבכורים גדוליהן חולין עיין במשנה ב' פ"ב דבכורים ומתני' דהבב' בזרע חזן לירושלים וכן לענין מעשר שני והני מוקים לה בירוש': ה לגנה פירש הר"ב ערוגה וכו' בפיר' ספיקו דת' ומוס'ם לשון כסלי לניח בברכות ע"כ והוא סס"פ ריש דף ו' והגירסא סס לאוביא ופירש"י והה סכו' כי כסלא לאוביא בשין תלמיס התקופים את הערוגה כדאמרינן גריס דגריס שבמשתמינו גראה שהיא שרשית וברכות היא משמעת: כוונת הר"ב אסורים פי' הר"ב לפי שאין הקרקע עולה בק"א חוס זמא ישיב הרמב"ם טעמא לפי שהתרומה מופרשת היא ולא נתרבה בחולין ע"כ ולא דמי למשנה י' דפרק ד' דהתם בתלום ראוין קן להתערב ועיין לעיל פרק ד' משנה ח': ו הטבל גדוליו מותרין לשון הר"ב באכילת עראי

שנתה: ותרומת חוזה לארץ נמי לפי שאינה מצויה: והמדומע שרובו חולין: ובכורים שאינן מצויין שאינן נהגים אלא בשבעת המינים: גדולי הקדש ומעשר שני חולין שאם זרע מהן ס' זה אחת והוסף כמה סאה חולין אף בדבר שאין זרעו בלה ופודה אותם בזמן זרעה' טודה כל האוצר בדמי אוקה סאה: ה מאה לגנה של תרומה שדה שזרעה ערוגות ערוגות ויש בה מאה ערוגות של תרומה ואחת של חולין ולא ידע כי גדולין כונן הותרים קולא הוא שהקלו בגדולי תר דערוגה אחת של חולין מותר ערוגות רבות בדבר שזרעו בלה אבל בדבר שאין זרעו בלה אחת של תרומה ואחת של חולין ולא ידע כי גדולין כונן הותרים קולא הוא שהקלו בגדולי תר דערוגה אחת של חולין מותר ערוגות רבות בדבר שזרעו בלה חולין לפי שאין הקרקע עולה ב' אחת ומאה: ו הטבל גדוליו מותרים בלא גלת עראי כשהכל טבל שלא נגמרה מנהכתו: בדבר

שנה: ותרומת חוזה לארץ נמי לפי שאינה מצויה: והמדומע שרובו חולין: ובכורים שאינן מצויין שאינן נהגים אלא בשבעת המינים: גדולי הקדש ומעשר שני חולין שאם זרע מהן ס' זה אחת והוסף כמה סאה חולין אף בדבר שאין זרעו בלה ופודה אותם בזמן זרעה' טודה כל האוצר בדמי אוקה סאה: ה מאה לגנה של תרומה שדה שזרעה ערוגות ערוגות ויש בה מאה ערוגות של תרומה ואחת של חולין ולא ידע כי גדולין כונן הותרים קולא הוא שהקלו בגדולי תר דערוגה אחת של חולין מותר ערוגות רבות בדבר שזרעו בלה אבל בדבר שאין זרעו בלה אחת של תרומה ואחת של חולין ולא ידע כי גדולין כונן הותרים קולא הוא שהקלו בגדולי תר דערוגה אחת של חולין מותר ערוגות רבות בדבר שזרעו בלה חולין לפי שאין הקרקע עולה ב' אחת ומאה: ו הטבל גדוליו מותרים בלא גלת עראי כשהכל טבל שלא נגמרה מנהכתו: בדבר

שנתה: ותרומת חוזה לארץ נמי לפי שאינה מצויה: והמדומע שרובו חולין: ובכורים שאינן מצויין שאינן נהגים אלא בשבעת המינים: גדולי הקדש ומעשר שני חולין שאם זרע מהן ס' זה אחת והוסף כמה סאה חולין אף בדבר שאין זרעו בלה ופודה אותם בזמן זרעה' טודה כל האוצר בדמי אוקה סאה: ה מאה לגנה של תרומה שדה שזרעה ערוגות ערוגות ויש בה מאה ערוגות של תרומה ואחת של חולין ולא ידע כי גדולין כונן הותרים קולא הוא שהקלו בגדולי תר דערוגה אחת של חולין מותר ערוגות רבות בדבר שזרעו בלה אבל בדבר שאין זרעו בלה אחת של תרומה ואחת של חולין ולא ידע כי גדולין כונן הותרים קולא הוא שהקלו בגדולי תר דערוגה אחת של חולין מותר ערוגות רבות בדבר שזרעו בלה חולין לפי שאין הקרקע עולה ב' אחת ומאה: ו הטבל גדוליו מותרים בלא גלת עראי כשהכל טבל שלא נגמרה מנהכתו: בדבר

א"כוכו כתב הר"ב והלכה כר"ב עקיבא ולבאזרה משמע דר"ע דעת שליטת דאף טמאים אסורים אבל הרמב"ם כתב בפירושו ג"כ הלכה כר"ע ובחבורו העתיק רישא דמתני' ויתקן לומר דס"ל דר"ע היינו ת"ק:

בדבר שרעו כלה • הכתא מפרש תנא לתלמידי דתנן לעיל
 הטבל גדולו מו"ן לא הו"ה אלא בדבר שרעו כלה • אבל
 בדבר שאין זרעו כלה אפילו גדולו גדולו אסור • באכילת
 עראי • השום כשעורה • הלומר השום חסוק זרעו כלה כמו
 השעורה וקט שערורא לפי שאין
 בתבואה דבר שיהיה זרעו כלה
 ונאכל מהרה כמו השעורה •
 פירוש אחר השום שהוא גדול
 כשעורה אין זרעו כלה אבל
 פחות מכשעורה זרעו כלה ואין
 הלכה כרבי יהודה • ז' המגנש •
 תולש עשבים רעים הגדלים
 בתוך התבואה והירקות •
 בהסוות • כגון השום והלוג
 והצללים והכרתי • כל אלו
 נקראים חסיות • אף על פי
 שפירותיו של עכו"ם טבל דסבר
 האי תנא אין קנין לעכו"ם
 בארץ ישראל להפקיע מן המעשר
 וגדולי טבל טבל בדבר שאין
 זרעו כלה • אפילו הכי אוכל מהן
 עראי • שתילי תרומ' • כגון שתילי
 כרוב ותרדן שנטמאו • ושתלן

טהרו מלטמא • דכיון שנתחברו לקרקע נתבטלו מתורת
 אוכל • ואם תאמר כיון דעיקר גזירה גדולי תרומה כתרומה
 אינה אלא משום תרומה טמאה ביד כהן דלמא משהי לה גביה
 ואחי לודי תקלה אחתי כיון דטהרו משהי לה גביה • ויש
 לומר דתרומה נמכרת בזול הרבה לפי שאינה ראויה אלא
 לכהנים טהורים ואם נטמאת טעונה שרפה • הלכך אפילו אם
 היו נותנים לכהן תרומה כדי לזרעה לא היה (ל"ל מפסיד)
 מבעל שדה • אבל אם היו הגדולים חולין היה משהא
 תרומה טמאה כדי לזרעה • ואסורים לאכול • מעלה בעלמא
 היא • עד שיגום האוכל • יתקן כל הראוי לאכילה ומה
 שיגדל אחר כך יהא מותר • עד שיגום וישנה • שיחוק ומה
 שגדל גם בפעם השנייה • וזה שיגדל משני ואילך יהיה מותר
 ואין הלכה כרבי יהודה •

פרק י בצל שנתנו לתוך עדשים של חולין וה"ה
 צלל של תרומה שנתנו לתוך עדשים •

[טעות המעתיק יש כאן וכו']
בצל שנתנו לתוך עדשים • צלל של תרומה שנתנו לתוך
 עדשים של חולין [וה"ה לצלל של חולין וכו'] והוא
 הדין לצלל של חולין שנתנו לתוך עדשים של תרומה • וגיורי
 כגון שנתנו בעדשים אחר בשולו ונאפו ממנו מימיו • שאז אין
 הצלל כשהוא שלם פולט בעדשים ולא בולע מהם אבל אם
 נתבטל הצלל בעדשים פשיטא דיהיב ובלע טעמא • אף
 כשהוא שלם • בנותן טעם • דטעים להו כהן שמומר
 בחולין ובתרומה אי אית בהו טעמא דתרומה הכל אסור
 לזרים • ואין לא הכל חולין כשהיה • ושאר כל תבשיל • כגון שום
 וקפלוט וכו' ונאכל בהן • מתיר בצחניה • אם נתן צלל של תרומה
 בצחניה שם דביה קפלוט וכו' ונאכל בהן •

עראי • כשאכל טבל שלא נגמרה מלאכתו ור"ל דדוקא כשאכל
 אחר גדולין קודם שנגמרה מלאכתו • ופירוש נגמרה מלאכתו
 היינו למעשרות וכו' שפנינו זמן של כל פירי ופירי • בפרק
 קנא דמעשרות ממסכה ה' ולהלן • וז"ל הר"ן בסוף פרק ז'

דנדר' • טבל גדולו מותרין בדב' •
 שרעו כלה • טבל שהוקבע
 למעשר כגון שנתמרה בכרי
 אסור לאכול ממנו עראי • אם
 זרעו גדולו מותרין לאכול ממנו
 עראי • כל זמן שלא הוקבעו
 למעשר • אבל דבר שאין זרעו
 פלג • גדולי גדולין אסורין
 לאכול מהן עראי אפילו קודם
 אותו מירוח • מפני אותו טבל
 שנתמרה כגון • המעורב בהן •
 ע"כ •

פרק י בצל שנתנו בתוך עדשים •
 אם שלם מותר • ואם
 חרתכו בנותן טעם • ושאר כל התבשיל
 בין שלם בין מחותך בנותן טעם • רבי
 יהודה מתיר • בצחנה

הר"ב והוא מהרמב"ם נ"ח הגירסא • אבל לפירוש השני
 והוא מהר"ש נראה שהגירסא כשעורה • וכן נראה שהיא
 גירסת הר"ב • וכך היא הגרסא במשנה של פירוש שהזכרתי •
 ז' אע"פ שפירותיו טבל אוכל וכו' • ל' הר"ש וכמ"ד במנחות
 בפרק רבי ישמעאל [דף ס"ז •] מרוח העכו"ם
 פוטר • וכותיה פסק הרמב"ם בפרק קמא מה"ט • ולא
 מחייב אלא משום בעלי כיסין • באכילת עראי לא גזור •
 ואפי' גזור • כיון דשתלה פקע לה טבלה מינה כדאמרי' במנחות
 פרק ר' ישמעאל [דף ע' •] גבי שבלת שמרחה ושתלה •
 ואפילו למ"ד כיון שמרחה טבלה לה וכו' קרא עליה קס
 קדשה לה הני מילי במרוח ישראל דחייב מדאורייתא ל' הר"ש •
 וכותיה פסק הרמב"ם בס"ק מהלכות תרומה •
 טהרו מלטמא • כתב הר"ב וא"ת כיון דעקר גזירה ט'
 וי"ל דתרומה נמכרת בזול כו' • וכ"כ הר"ש והם
 דברי המוספות בפרק כל שעה דף ל"ד ע"א • ומיהו אופא
 למימר שלא הותרו לתוך כך אלא לרבה דמפרש ואסורים
 לאכול לזרים • אבל למסקנא דמעלה בעלמא הוא ואף לכהנים
 אסורים לאכל • וכן מפרש הר"ש והר"ב למתניתין אין כאן
 קושא כלל • דכיון שאסיר לאכול עד שיגום • ודאי דלא
 משהי ליה •

פרק י לתוך עדשים • הגהתי בפירוש הר"ב של
 חולין שכן הוא בפירוש הר"ש •
 צחנה

אם נתן צלל של תרומה
 בצחנה שם דביה קפלוט וכו' ונאכל בהן • מתיר בצחניה • אם נתן צלל של תרומה
 בצחנה שם דביה קפלוט וכו' ונאכל בהן •

ה"פ פסיק ל' •
 חיי' פ"א ע"ב •
 הלכה כן •
 כ"ס הלכה כן •
 ג' חיי' ע"ב •
 הלכה כן •

א תחנות כד
 ב טה הלכ
 ג טה הלכ
 ד טה הלכ
 ה טה הלכ
 ו טה הלכ
 ז טה הלכ
 ח טה הלכ
 ט טה הלכ
 י טה הלכ
 יא טה הלכ
 יב טה הלכ
 יג טה הלכ
 יד טה הלכ
 יו טה הלכ
 יז טה הלכ
 יח טה הלכ
 יט טה הלכ
 כ טה הלכ
 כא טה הלכ
 כב טה הלכ
 כג טה הלכ
 כד טה הלכ
 כה טה הלכ
 כו טה הלכ
 כז טה הלכ
 כח טה הלכ
 כט טה הלכ
 לו טה הלכ
 לב טה הלכ
 לג טה הלכ
 לד טה הלכ
 לה טה הלכ
 לו טה הלכ
 לז טה הלכ
 לח טה הלכ
 לט טה הלכ
 מ טה הלכ
 מא טה הלכ
 מב טה הלכ
 מג טה הלכ
 מד טה הלכ
 מה טה הלכ
 מו טה הלכ
 מז טה הלכ
 מח טה הלכ
 מט טה הלכ
 נ טה הלכ
 נא טה הלכ
 נב טה הלכ
 נג טה הלכ
 נד טה הלכ
 נה טה הלכ
 נו טה הלכ
 נז טה הלכ
 נח טה הלכ
 נט טה הלכ
 ס טה הלכ
 סא טה הלכ
 סב טה הלכ
 סג טה הלכ
 סד טה הלכ
 סה טה הלכ
 סז טה הלכ
 סח טה הלכ
 סט טה הלכ
 ע טה הלכ
 עא טה הלכ
 עב טה הלכ
 עג טה הלכ
 עד טה הלכ
 עה טה הלכ
 עו טה הלכ
 עז טה הלכ
 עח טה הלכ
 עט טה הלכ
 פ טה הלכ
 פא טה הלכ
 פב טה הלכ
 פג טה הלכ
 פד טה הלכ
 פה טה הלכ
 פו טה הלכ
 פז טה הלכ
 פח טה הלכ
 פט טה הלכ
 צ טה הלכ
 צא טה הלכ
 צב טה הלכ
 צג טה הלכ
 צד טה הלכ
 צה טה הלכ
 צו טה הלכ
 צז טה הלכ
 צח טה הלכ
 צט טה הלכ
 ק טה הלכ
 קא טה הלכ
 קב טה הלכ
 קג טה הלכ
 קד טה הלכ
 קה טה הלכ
 קו טה הלכ
 קז טה הלכ
 קח טה הלכ
 קט טה הלכ
 קס טה הלכ
 קסא טה הלכ
 קסב טה הלכ
 קסג טה הלכ
 קסד טה הלכ
 קסה טה הלכ
 קסו טה הלכ
 קסז טה הלכ
 קסח טה הלכ
 קסט טה הלכ
 קסו טה הלכ
 קסז טה הלכ
 קסח טה הלכ
 קסט טה הלכ

צננה פירש הר"ב דגיס קטנים הכנוסים בצור ועיין עוד בצירוסו למטה ד' פרקו דגדרים: ב וחמצה כהאי גונא תני במשנה ד' פרק ב' דערלה ומסיק במנחות דף כ"ד דחמץ גמור לא הוי

ובלבד שיביא הכלל שלם שלא ימנע ולא תערב עם הלחנה שאין הכלל ניתן לחמוך אלא להעביר והמת הדגים ולא כדי ליתן בו טעם ואין הלכה כרבי יהודה: ב תפוחי של תרומה שרם וזנתו כשהוא מרוסק וכהויל לתוך העיסה וחמצה הואיל וחולין מחמת התרומה נחממה העיסה אסורה לורים: אע"פ שבהאיפו מחמת השעורים של תרומה מימיו מותרים: ב הרוד' הולאת הפת מן התנור נקראת רדייה: ונתנה על פי חזית של יין של תרומה דהשתא הפת קולטת ושואבת מריסין: רבי מאיר אוסר: דסבר ריחא מילתא הוא רבי יהודה מתיר: דסבר ריחא לאו מילתא הוא: מפני שהשעורים שואבות מושכות מלחלוצים יין של תרומה והלכה כרבי יוסי: ד אלא ריח כמון דדוקא ריח של (פטוס) [כמון] נכנס לתוך הפת וריחא לאו מילתא הוא בין בתרומה בין בכל איסורין שבתורה ואי משום דהוסק התנור בתרומ' אין לסור איסור הגאה: ה תלתן צערי חולב' ובלעו סוגר' וכו' אבל לא צעץ אע"פ שטעם עלו ופריו שיהאין העץ מתערף עם הפרי לייסור יין של חולין לפי שאין העץ קדוש בתרומה אבל שביעית וכלאים וקדש אף העץ אסור וטען של תלתן צעץ וקדש טעם לשבת הוא: ו דלקו טעם אף העץ נאסר וכלאי הכרם טעונים שפסד דחביב (רברים כ"ג) בן תקדש התלחה פן תקדש אש: ומשכ כנו ארע יש בן דתרומה נעלה במחשב' ולאומד

בצננה שאינו אלא ליטול את הורהמא: ב תפוח שרסקו ונתנו לתוך עיסה וחמצה הריוז אסורת' שעורים שנפל לתוך הבור של מים אף ע"פ שהבאישו (מימיו ס"א ל"ג) מימיו מותרין: ה הרודה פת חמה ונתנה על פי חבית של יין של תרומה רבי מאיר אוסר ורבי יהודה מתיר רבי יוסי מתיר בשל חטים ואיסור בשל שעורים מפני שהשעורים שואבות: ד תנור שהסיקו בכמון של תרומה ואפח בו הפת מותרת שאין טעם בכמון אלא ריח כמון: ה' תלתן שנפלה לתוך הבור של יין בתרומה במעשר שני איש בורע כדי ליתן טעם אבל לא בעץ בשביעית ובכלאי הכרם והקדש איש בירע ובעץ כדי ליתן טעם: ו' מי שהיו לו חבילי תלתן בכלאי הכרם ידלקו הו' לו חבילי תלתן של טבל כותשן ומחשב כמה זרע יש בהם ומפריש את הזרע ואינו צריך להפריש את העץ אשה פריש לא יאמר אכתיש ואטול את היץ ואתן את הזרע אלא נותן העץ עם הזרע: ז' ויתו חולין שבבשן עם ויתו תרומה פצועי חולין עם פצועי תרומה פצועי חולין עם שלימי תרומה אי בני תרומה אסורי אבל שלימי חולין עם פצועי תרומה מותרין: דג טמא שבבשן עם דג טהור (כ"א חולב כל) גרב שהוא מחזיק

אם

מתרין דנותן טעם לפנס מותר הר"ש ב' מפני שהשעורים שואבות פי הר"ב ברטנורה מלחלוצים יין כלומר היין גמס' בפסול לכך אסור אף ע"ג דריחא לאו מילתא כסתם דלקיון והכל ססיק הלכה כרבי יוסי ועיין מ"ש במשנה ג' פ"ג דמכשירין:

אם

ה אבל לא צעץ עיין לקמן בשביעית וכו' ובעץ כו' פיר' הר"ב שאף העץ אסור והא דבמשנה ו' פרק ז' דשביעית דעיסין אף להן קדושת שביעית היינו עונים להסקה אבל הכא טעם עלו טעם פרו כתי' הר"ב והנאתן וגיבורן טה:

אם

ז נותן העץ עם הזרע פירש הר"ב דכון דקרא עליו שם תרומה צריך ליתנו לכהנומ' אין בו קדושת תרומה כדמין לעיל דעני של תלתן בתרומה אע"פ שנותן טעם שרי ועל כרחק דקרא עליו שם תרומה דאי לא קרא עליו שם פשיטא ומאי קמ"ל והרמב"ם מורש מתני' בתרומת מעשר והכי מסיק בפ' דביב' ומסקה כ"ז מה' תרומה לענין תבואה שקדם בלוי ולקח המעשרות בשבליס דקמסין ליה לדוש ולירות ואם הפרי תרומ' מעשר שבליס קונים אותו לכתוש וליתן התבן והא דלא דמין אין לו שום קדושת תרומה ועיין במשנה ס' ד' דמעשרות פצועי חולין עם פצועי תרומה לין הר"ש אותן ויתו חולין שבבשן עם ויתו תרומה ועיין במשנה י' פ' דמכשירין

אם

דג טמא עם הרבה דגים טהורים בתוך חבית והכניתי מחזיק סמלים ויש מנייר דג טמא השקל מער זוים

אם

הדעת ואינו צריך להפריש את העץ ואע"פ שטעם עלו ופריו שוין ואם הפריש קודם כתישה אינו יכול לכתוש ולהפריש מן הזרע וישאר העץ לעצמו דכיון שקרא על שם תרומה צריך ליתנו לכהנו: זן שכבשן עם ויתו תרומה דרך ויתו לכבשן במים ובתלה וכסויתו חולין פצועי דהיינו כתוש' או מרוסקים בולעין מויתו תרומה אף אם ויתו תרומה הם שלמים ואף אם כבשן במים שכבשו בהן ויתו תרומה אסור אבל שלימי חולין כסויתו חולין שלמים אף אם כבשן עם ויתו (תרומה) פצועין אינו בולעין מהם: ח גרב חבית: כל גרב שהוא מחזיק סמלים אם נכבש

אם

הדעת ואינו צריך להפריש את העץ ואע"פ שטעם עלו ופריו שוין ואם הפריש קודם כתישה אינו יכול לכתוש ולהפריש מן הזרע וישאר העץ לעצמו דכיון שקרא על שם תרומה צריך ליתנו לכהנו: זן שכבשן עם ויתו תרומה דרך ויתו לכבשן במים ובתלה וכסויתו חולין פצועי דהיינו כתוש' או מרוסקים בולעין מויתו תרומה אף אם ויתו תרומה הם שלמים ואף אם כבשן במים שכבשו בהן ויתו תרומה אסור אבל שלימי חולין כסויתו חולין שלמים אף אם כבשן עם ויתו (תרומה) פצועין אינו בולעין מהם: ח גרב חבית: כל גרב שהוא מחזיק סמלים אם נכבש

אם

הדעת ואינו צריך להפריש את העץ ואע"פ שטעם עלו ופריו שוין ואם הפריש קודם כתישה אינו יכול לכתוש ולהפריש מן הזרע וישאר העץ לעצמו דכיון שקרא על שם תרומה צריך ליתנו לכהנו: זן שכבשן עם ויתו תרומה דרך ויתו לכבשן במים ובתלה וכסויתו חולין פצועי דהיינו כתוש' או מרוסקים בולעין מויתו תרומה אף אם ויתו תרומה הם שלמים ואף אם כבשן במים שכבשו בהן ויתו תרומה אסור אבל שלימי חולין כסויתו חולין שלמים אף אם כבשן עם ויתו (תרומה) פצועין אינו בולעין מהם: ח גרב חבית: כל גרב שהוא מחזיק סמלים אם נכבש

אם

הדעת ואינו צריך להפריש את העץ ואע"פ שטעם עלו ופריו שוין ואם הפריש קודם כתישה אינו יכול לכתוש ולהפריש מן הזרע וישאר העץ לעצמו דכיון שקרא על שם תרומה צריך ליתנו לכהנו: זן שכבשן עם ויתו תרומה דרך ויתו לכבשן במים ובתלה וכסויתו חולין פצועי דהיינו כתוש' או מרוסקים בולעין מויתו תרומה אף אם ויתו תרומה הם שלמים ואף אם כבשן במים שכבשו בהן ויתו תרומה אסור אבל שלימי חולין כסויתו חולין שלמים אף אם כבשן עם ויתו (תרומה) פצועין אינו בולעין מהם: ח גרב חבית: כל גרב שהוא מחזיק סמלים אם נכבש

אם

הדעת ואינו צריך להפריש את העץ ואע"פ שטעם עלו ופריו שוין ואם הפריש קודם כתישה אינו יכול לכתוש ולהפריש מן הזרע וישאר העץ לעצמו דכיון שקרא על שם תרומה צריך ליתנו לכהנו: זן שכבשן עם ויתו תרומה דרך ויתו לכבשן במים ובתלה וכסויתו חולין פצועי דהיינו כתוש' או מרוסקים בולעין מויתו תרומה אף אם ויתו תרומה הם שלמים ואף אם כבשן במים שכבשו בהן ויתו תרומה אסור אבל שלימי חולין כסויתו חולין שלמים אף אם כבשן עם ויתו (תרומה) פצועין אינו בולעין מהם: ח גרב חבית: כל גרב שהוא מחזיק סמלים אם נכבש

אם

זוים של יהודה . ששם חמש סלעים של גליל . וכל השאר ציר
דג טהור . שגזאל ציר של דג טמא אחד מהשע מחות וספי
של דג טהור אסור . ואם היה בציר של דג טמא פחות מכן
מותר . ר' יהודה אומר רביעית לסאתים . כשיהיה רביעית

ח אם יש בו משקל עשרה זוז ביהודה שהן
אחד מתק"ס . ובירושלמי מדרש כיצד כחיה
עבדה כ"ד לוגים . ולוג צ' ליטרא . וליטרא מאה זוז . גזאל
דסאתים עולים לז' מאות זוז . ול' מאות הם י' פעמים ט'

א חולין כסופים
ב פ"ג כ"ג כ"ג
ג ע"ג כ"ג כ"ג
ד ע"ג כ"ג כ"ג
ה ע"ג כ"ג כ"ג
ו ע"ג כ"ג כ"ג
ז ע"ג כ"ג כ"ג
ח ע"ג כ"ג כ"ג
ט ע"ג כ"ג כ"ג
י ע"ג כ"ג כ"ג
יא ע"ג כ"ג כ"ג
יב ע"ג כ"ג כ"ג
יג ע"ג כ"ג כ"ג
יד ע"ג כ"ג כ"ג
טו ע"ג כ"ג כ"ג
טז ע"ג כ"ג כ"ג
יז ע"ג כ"ג כ"ג
יח ע"ג כ"ג כ"ג
יט ע"ג כ"ג כ"ג
כ ע"ג כ"ג כ"ג

מאות . ותר' (הס) עשרה
פעמים ס' אלמא איכא לי' זוזי'
פעמים תק"ס . נמצא כל
(עשרה) זוז אחד מתק"ס :
שהן חמש סלעים בגליל .
שמשקל יהודה ככד
כפלים משל גליל כדתנו בסוף
פרק' דכתובות . נמצא עשר'
זוז ביהודה הם עשרים זוז
בגליל . והם חמש סלעים ד'
זוז הסלע :

רביעית לפאתים . פירש הר"ב
שהוא קרוב למאתים
זוז' לרש"י בפרק גיד הנשה דף
ל"ט ע"ב סאתים הוון מאתן
רביעית נכי תמי' קב ד'
לוגין . ולוג ד' רביעיות . ששה עשר לקב . וסאה ו' קבין
לשלושה קבין מ"ח רביעיות . וכן ד' זימנין . ומ"ש הר"ב
ואף על גב דרבי יהודה סבר מין בימינו לא בטיל במשנה ו'
פרק' דזבחים :

ורבי יוסי אומר אחד מששה עשר בו . וכתב רש"ל
בספר ים של שלמה פרק גיד הנשה (וכו') סימן
מ"ח דל"ל טעמו מדהנה קמא בעי תק"ס והוא שעור ששה
עשר פעם ס' . וכהאי גוונא כתב המ"מ אלמא ששעור
ששה עשר היה מצוי בשעורי החכמים לחומרא . והוא הדין
לקולא . ע"כ . ואכתי קשיא לי דערבך ערבא צריך . דמה

טעם יש בשעור ששה עשר . ובספר תורת האדם כלל מ"א דין א' הארכת קלת .
ט טהור . לשון הר"ש בירושלמי מהו טהור מלהכשיר הא ליטמא כל שהוא מטמא . ע"כ . ובמשנ' צ' פרק ז'
דעדות נשנית עוד משנה זו . ושם פירש הרמב"ם שאינו אסור ואינו מכשיר . ובפרק ג'
לסירות כתב רבי חנניאל סאתים מותר מפני שאין בהן לחלוטית . וכתב עליו הראב"ד בירושלמי שאינו מכשיר . ע"כ .
ובפרק ט"ז מהלכות טומאת אוכלין כתב הרמב"ם אינו מכשיר אבל מטמא . והשיג הראב"ד דאף אינו מטמא . ועיין בפרוש
הראב"ד בסוף מסכת עדות :

כל הנכבשים זה עש זה מותרים אלא עם החסית . ומיהו לי דבסוף פרק ז' דשביעית תנן ורד חדש שכבשו בשמן יסן וכו'
שמעין מיהו לכבש אסור . ופון תנן התם צ"ק ט' משנה ה' הכובש שלשה כבשים וכו' שמעין נמי מיהו לכבשה
אוסרת . ומצאתי להר"ש לעיל משנה ה' שכתב וז"ל לקמן אמתניתין דחגיגים טמאים שכבשו . גרסינן בירושלמי אמר רבי יוחנן
לית כאן נכבשים אלא נשלחין . וכבש הרי הוא כרותח . משמע דאכולה מתניתין קאי דכל היכא דתנן כבשה . תנינן שלוקה .
בזקומה וצריך לומר דשלוך פחות מבשול . אף על גב דנקט בסוף בהמה המקשה עור חמור ששלקו (לאו) משום דאין מהרכך
בבשול דאדרבה בבשול טפי משליקה ומתרכך יותר . ומיהו בפרק כל הבשר משמע בהדיא דשליקה טפי מבשול גבי כבד אסור
ואינה גאסית . לפיג עליה רבי ישתעאל בנו של ר"י בן ברוקה ואמר שליקה אוסרת וגאסית . עכ"ל . ולפי זה משניות דהכ"ק ימי
בקושא . ומיהו מתיין בריש פרק ד' דמעשרות השולק ולא טפי מבשול . משמע משום שהוא רבותא . ופני השולק אף על פי שהו'
פחות מבשול . וצריך לי עיון . גם יש לי תמיהות גדולות על השני סוגיות דבבלי בפרק גיד הנשה דף צ"ו דאמר שמואל כבש הרי
הוא כמבשול . ובפרק כל הבשר איתא נמי להא דשמואל בר ק"ח . ופליג התם בבין אמר רבי יוחנן דכבש אינו כמבשול . ואמאי
לא מיימי משניות הללו לסייעתא לרבי יוחנן ולחיותא לשמואל . ופון משניות דשביעית פיוכתא לר' וסייעתא לשמואל
וקו רבי יוחנן בירושלמי דמגיה נשלקים במקום נכבשים במשניו דתרומו' דכבש הרי הוא כרותח . הוא דלא כבבלי דרבין
אמר רבי יוחנן כבש

אם יש בו משקל עשרה זוז ביהודה שהן
חמיש סלעים בגליל . דג טמא . צירו אסור .
רבי יהודה אומר רביעית בסאתים . ורבי
יוסי אומר אחד מששה עשר בו .
חגיגים טמאים שנכבשו עם חגיגים
טהורים לא פסלו את צירם . העיד רבי
צדוק על ציר חגיגים טמאים שהוא טהור .
יד כל הנכבשים זה עם זה מותרים . אלא
עם החסית . חסית של חולין . עם
חסית של תרומה . ירק של חולין . עם
חסית של תרומה אסור . אבל חסית של
חולין עם ירק של תרומה

אלא לחלוטית בעלמא . שהוא טהור . לא מצעיא דאינו
אסור את תערובתו אלא הוא עצמו טהור . והלכה כעדותו
של רבי צדוק . כל הנכבשים זה עם זה ירקות חולין
שנכבשו עם ירקות של תרומה אין התרומה אוסרת את
החולין . הוון מן החסית . שום ולוף וכלל וכרתי קרויים
חסית דאגב חורסייהו יהבי טעמא ככל מידי דנכבשין עמהן .
וכשהן של תרומה . אוסרים בין ירק בין חסית של חולין .
וש אר ירקות של תרומה אינן אוסרים כשהן נכבשים . אבל
מבשלים או נשלקים אוסרים

לוגין . ולוג ד' רביעיות . ששה עשר לקב . וסאה ו' קבין
לשלושה קבין מ"ח רביעיות . וכן ד' זימנין . ומ"ש הר"ב
ואף על גב דרבי יהודה סבר מין בימינו לא בטיל במשנה ו'
פרק' דזבחים :

טעם יש בשעור ששה עשר . ובספר תורת האדם כלל מ"א דין א' הארכת קלת .
ט טהור . לשון הר"ש בירושלמי מהו טהור מלהכשיר הא ליטמא כל שהוא מטמא . ע"כ . ובמשנ' צ' פרק ז'
דעדות נשנית עוד משנה זו . ושם פירש הרמב"ם שאינו אסור ואינו מכשיר . ובפרק ג'
לסירות כתב רבי חנניאל סאתים מותר מפני שאין בהן לחלוטית . וכתב עליו הראב"ד בירושלמי שאינו מכשיר . ע"כ .
ובפרק ט"ז מהלכות טומאת אוכלין כתב הרמב"ם אינו מכשיר אבל מטמא . והשיג הראב"ד דאף אינו מטמא . ועיין בפרוש
הראב"ד בסוף מסכת עדות :

כל הנכבשים זה עש זה מותרים אלא עם החסית . ומיהו לי דבסוף פרק ז' דשביעית תנן ורד חדש שכבשו בשמן יסן וכו'
שמעין מיהו לכבש אסור . ופון תנן התם צ"ק ט' משנה ה' הכובש שלשה כבשים וכו' שמעין נמי מיהו לכבשה
אוסרת . ומצאתי להר"ש לעיל משנה ה' שכתב וז"ל לקמן אמתניתין דחגיגים טמאים שכבשו . גרסינן בירושלמי אמר רבי יוחנן
לית כאן נכבשים אלא נשלחין . וכבש הרי הוא כרותח . משמע דאכולה מתניתין קאי דכל היכא דתנן כבשה . תנינן שלוקה .
בזקומה וצריך לומר דשלוך פחות מבשול . אף על גב דנקט בסוף בהמה המקשה עור חמור ששלקו (לאו) משום דאין מהרכך
בבשול דאדרבה בבשול טפי משליקה ומתרכך יותר . ומיהו בפרק כל הבשר משמע בהדיא דשליקה טפי מבשול גבי כבד אסור
ואינה גאסית . לפיג עליה רבי ישתעאל בנו של ר"י בן ברוקה ואמר שליקה אוסרת וגאסית . עכ"ל . ולפי זה משניות דהכ"ק ימי
בקושא . ומיהו מתיין בריש פרק ד' דמעשרות השולק ולא טפי מבשול . משמע משום שהוא רבותא . ופני השולק אף על פי שהו'
פחות מבשול . וצריך לי עיון . גם יש לי תמיהות גדולות על השני סוגיות דבבלי בפרק גיד הנשה דף צ"ו דאמר שמואל כבש הרי
הוא כמבשול . ובפרק כל הבשר איתא נמי להא דשמואל בר ק"ח . ופליג התם בבין אמר רבי יוחנן דכבש אינו כמבשול . ואמאי
לא מיימי משניות הללו לסייעתא לרבי יוחנן ולחיותא לשמואל . ופון משניות דשביעית פיוכתא לר' וסייעתא לשמואל
וקו רבי יוחנן בירושלמי דמגיה נשלקים במקום נכבשים במשניו דתרומו' דכבש הרי הוא כרותח . הוא דלא כבבלי דרבין
אמר רבי יוחנן כבש

א"ע)

אינו מבוסס ועוד אני תמה שהרמב"ם בסוף הלכות תרומות העתיק למשניות דתרומו' כמו שכן לענין כבושה יא כל הנשלקים שלוקה בשול יותר מדאי כמ"ס הר"ס במשנה ו' פרק ג' דפסחים:

כרוב

של שקיף וכו' פירש הר"ב אם בשלו וכו' והנהגו שצריך להיות אם שלקו וכו' וכן לשון הרמב"ם:

של צעל פירשתי במשנה ס' פרק ב' דשביעית:

פרק יא רבי יהודה

מפני שהוא משביחו ולא קשיא אדסוף פרק ב' דאין תורמן מן המבוסס על שאינו מבוסס מש"ס דהוה מן הרע על היפה דמשני בירושלמי תמן תנין דבעלים והכא בכהן ולכאן התירו לנבל שמשביחו דמקיים לו' אבל בעלים תריבין לתרום מן היפה ושאינו מבוסס ויפה לשתייה ולא חיישינן במתקיים:

א שולן ק"י י"י
ב ש"ס ח' ח' ח'
ג ש"ס ח' ח' ח'
ד ש"ס ח' ח' ח'
ה ש"ס ח' ח' ח'
ו ש"ס ח' ח' ח'
ז ש"ס ח' ח' ח'
ח ש"ס ח' ח' ח'
ט ש"ס ח' ח' ח'
י ש"ס ח' ח' ח'
יא ש"ס ח' ח' ח'
יב ש"ס ח' ח' ח'
יג ש"ס ח' ח' ח'
יד ש"ס ח' ח' ח'
יט ש"ס ח' ח' ח'
כ ש"ס ח' ח' ח'
כא ש"ס ח' ח' ח'
כב ש"ס ח' ח' ח'
כג ש"ס ח' ח' ח'
כד ש"ס ח' ח' ח'
כה ש"ס ח' ח' ח'
כו ש"ס ח' ח' ח'
כז ש"ס ח' ח' ח'
כח ש"ס ח' ח' ח'
כט ש"ס ח' ח' ח'
ל ש"ס ח' ח' ח'

אוסרים: יא רבינוסי אומר כל הנשלקים עם התרדים לסורים רבי יוסי כליג אמנא קמא וס' דכל שאר ירקות אינן אוסרים אפי' נשלקים חוץ ין התרדים של איסר כגון של תרומה ושל כלאי הכרם שהן נותנים טעם בשליקתן:

כרוב של שקיף הגדל בארץ יבשה שצריך להשקותה אם [שלקו] עם כרוב של תרומה הגדל בארץ לחה שאין צריך להשקותה לסורי' של שקיף מחמת יבשותו הוא צולע: ר"ע אומר כל איסור והיתר המתבטלים זה עם זה ור"ס מין אחד מותרים שאן נותנים טעם זה בזה חוץ מצד איסור והיתר שנתבטלו יחד דאסור וליק הלכתא כחד מהך תנאי אלא כתיבא קמא בלבד דאמר כל הכבשים מותרים חוץ מן הכסית אבל מבוססים או שלוקים כלן אוסרים: הכבד אוסר' כבד של טרפה דבשלה עם היתר אוסר' כל המתבטל עמה ואי' באסרת אם נתבטלה עם דבר אסור דמחוק היא טרודה לפלוט דתיר רבוי דס שבה לא פליגי והלכתא כבד שנתבטלה אפילו היא של היתר אסור לאכלה ואסרת כל מה שנתבטל עמה לפי שהיא מלאה דס' ופולטת וחוזרת וצולעת מהדס שפליטה ואין לה תקנה בצבול' הלא א"כ בהכרח באור תחלה יפה וכן נהגו העם:

תרומה מותר: יא רבינוסי אומר כל הנשלקים עם התרדים אסורים מפני שהם נותנין את הטעם ר"ש אומר כרוב של שקיף עם כרוב של בעל אסורי' מפני שהוא בולע ר' (ס"א ר"ע) יהודה אומר כל המתבטלים זה עם זה מותרים אלא עם הבשר רבי יוחנן בן גוריון אומר הכבד אוסרת ואינה נאסרת מפני שהיא פולטת ואינה בולעת: יב ביצ' (ס"א שנתבטל) שנהבשלה בתבלין אסורין: אפי' חלמון שלה אסור מפני שהוא בולע מו שלקי ומייבבשים של תרומה אסורים לזרים:

פרק יא אין נותנין דבילה וגרונרות לתוך המורי' מפני שהוא מאכרין אבל נותנין את היין למורי' ואין מפטמין את השמן אבל עושים את היין ייגומלים אין מבשלים יין של תרומה מפני שהיא מבעיטו רבי יהודה מתיר מפני שהוא משביחו: ב רבש תמרים יינין תפוחים וחומץ סתונות ושאר כל מי פירות של תרומה רבי אליעזר מחייב בקרן וחומש כמוני

של תרומה או של ערלה וכלאי הכרם: אפילו חלמון האודס של ביצה שהוא מצבנים וכל כגון חלמון שהוא מבחון מי כבשים ומי שלקות שנתבטלו או נשלקו כגון תרומה אסורים לזרים:

פרק יא אין

נותנין דבילה וגרונרות של תרומה לתוך המורי' שומן של ביצה: מהני שהוא מאכרין שין דיד דבילה וגרונרות הנתונים למורי' לפטמון ולפליטא את מימינן ואמר כך משליכין: אבל נותנים את היין לתוכו ולא אכרין לעבדיו וזהו המאכל בלבד הוא נותן את היין יהו כמאכרו: אין מהשתין את השמן של תרומה צפקרי בשמים שבוטלים את השמן ואי' לא לצבול' או גמיל' דלא צויהו השין לאכליה כשהוא מפוסט: ייגומלים נותנים לתוך היין דבס' וכלפלין: ממעיטו שמתקח ומתמעט על ידי השול ואי' דמפרשו שומעיטו משותיו שאין בני אדם רגילין לשתותין מבוסס כמו חין משני שהיא משביחו ומתקיים יותר ואין הלכה כרבי יהודה: ב סתונות ענבים שאינם מתבטלים עד ימות הכתוב ורגילי לעשות ייבין חוץ: ושאר כל מי פירות חוץ מין ושמן מחייב בקרן וחומש לזר האוכלן בשוגג דחשיב להו משקה דומ' אמר: לקבל עממה כשהו משקים דכתיב (ויקרא י"א) אשר יבא עליו מים יטמא וכל משקה אשר יטמא: כמוני

כמוני

כמ
בד
שכ
הזו
שז
שח
שח
וה
עוג
תה
שה
מש
מש
בלל
בהה
יכה
סוק
ערו
וה
פת
בוני
עבי
רב
הא
את
מן
ככו
חקר
שמן
דע
תחו
רמב
הא
ברטי
של
שכ
ול
שס
וה
און
ראוי
עצמו
ראשי
הגסין
אסיר
היטב
ישות
והמור
פת
לק
מאכד

כמוני פעמים. כפי הנהגה בהורות שמים שלו שלא
בדקדוק וחוזר ומוסיף עליהם: אבל חכמים בדקדוק מנו
שנעה משקים שאלו בלבד טמאים וטמאים ומכשירים
הורעים לקבל טומאה ואין להוסיף עליהם. ושנעה משקין
שמיני חכמים הם מים טל יין.

כמוני פעמים. אלא אמרו שבעה משקין
טמאים. ושאר כל המשקין טהורים:
ג' אין עושין תמרים דבש. ולא מפוחים
יין. ולא כתוניות חומין. ושאר כל הפירו'
אין משנין אותם מברייתין בתרומ' ובמעש'
שני. לא זיתים וענבים בלבד. אין סופגין
הארבעים משום ערלה. אלא על היוצא מן
הזיתים. ומן הענבים. ואין מביאין בכורים
משקין. לא היוצא מן הזיתים. ומן הענבים.
ואינו מטמא משום משקה אלא היוצא מן
הזיתים ומן הענבים. ואין מקריבין על גבי
המזבח. אלא היוצא מן הזיתים ומן הענבים.
ד' עוקצי תאנים וגרוגרות (ס"א הכליסין)
והכליסים והחרובין של תרומה אסורים
לזרים: ה' גרעיני תרומה בזמן שהיא
מבנסן אסורות. יואם השליכן מותרות.
וכן עצמות הקדשים. בזמן שהוא מבנסן
אסורין. ואם השליכן מותרין. המורסן
מותר סובין. של חדשות אסורות. ועל
ישנות מותרות. וגוהג בתרומה. כדרך
שהיא גוהג בחולין. המסלת קב או קבין
לסאה. לא יאבד את השאר. אלא יניחנה
במקום המוצנע: ו' מגורה שפנה ממנה
חטי תרומה. אין מחייבין אותה להיות
ישב ומלקט אחת אחת. אלא מכבד
בדרבו ונותן לתוכה חילין

שמן דבש דבורים חלב דס.
וכלכה כרבי יהושע: ג אין
עושין תמרים דבש. אם הם של
תרומה. או של מצער שני.
שפתאים חלב. והדבש
משקה ואין מחזירים האוכל
משקה. אלא בזיתים וענבים
בלבד. בפירוש אמרה תורה
בהם (בשרבד י"ח) כל חלב
יזהרוכל חלב תירוש: אין
סופגין אף הארבעים משום
ערלה. פירות של ערלה שסזטן
והוציא מהן משקה אין לוקה מן
התורה השותה אותו משקה לא
בזיתים וענבים בלבד: ואין
מביאים בכורים משקין: דכתיב
(דברים כ"ו) את ראשית פרי
האדמה. פרי אתה מביא ואין
אתה מביא משקה: אלא היוצא
מן הזיתים ומן הענבים. דגמר
בכורים מתרומה: ואין
מקריבים על גבי המזבח. אלא
שמן למנחות ויין לנסכים:
ד עוקצי תאנים. שבהם תאנים
מחזורים לאילן הכליסין.
רמז"ס פירש שהם מין מחיני
התאנים: ה גרעיני תרומה.
גרעינים שמתאלו בתוך פירו
של תרומה כשהספקן אוכלס: בזמן
שהכין מכניסן ודעתו עליהם
ולא הפקין אסורים. וכגון

כמוני פעמים. מוסב על חכמים לפיכך אמר מוני לשון
רבים. והכי אסברה לה הר"ש בלשון רבים.
והר"ב כמסך בפירושו אחר לשון הרמב"ם לאסברה לה בלשון
יחיד ועס פעם ארמית כתרגום ירושלמי אשר ירקת
די יפטס.

שבעה משקין עיין בפירוש
הר"ב משנ ד' בפרק
בתרא דמכשירין:
ושאר כל המשקין טהורים
עיין בפירוש הר"ב
במשנה ז' פ' אחרון דמקואות:
ג אין עושין תמרים דבש וכו'
משום דמחיני איצטריך
למחניניהו: הר"ש:
אין סופגים וכו'. הך וההיא
דבכורים מוקי לה בפרק
העור והרוטב דף ק"ד כרבי
יהושע. (ובפירוש שהזכרתי
כתב בן על אהל שאר פירות
וכו') ומלת סופגים מסור'
באשנה ה' פ"ו דזבחים:
ואין מביאין בכורים. עיין
בסוף מסכת חלה:
ואינו מטמא משום משקה.
משקים היוצאים מן
הפירות. רמז"ס:
ד עוקצי תאנים וכו'.
בירושלמי
זעירא בשם רבי אליעזר אומר
מתניא במובלעים באוכל. כן
כתב הר"ש. והרמב"ם בפרק
י"א כתב אע"פ שאין בהן אוכל.
והב"י ס"ן כתב הר"ב פירש
הרמב"ם כו' ולא
פירש כן הר"ב בסוף פרק קמא
דעוקצין וע"ש:
ה וכן עצמות הקדשים. כתב הר"ב כגון ראשי כנפים
ורסזוסים דתין במשנה י' פרק ז' דפסחים ועס
פירש הר"ב: מורסן פירש הר"ב סובין הגסים. וכן פירש
במשנה ו' פ"ב דחלה. ובסוף פ"ו דשבת מפרש ג"כ בפירש"י:
ו אלא מכבד כדרכו וכו'. דכיון שמכבד כדרכו
לא מטרחינן ליה טעי הואיל ואינו מתכוין
לבעול. פי' שהזכרתי. וכן פירש הר"ש במשנה ח' ועיין
עוד מ"ש שם בשם הפירוש

ת"י פ"ט ס"ב
עולות פולין
ג'
ת"י פ"ט ס"ב
תרומות ה"ב
י"ט ס"ה
א ר הל' ג'
ג' מ"ה פ"ג ס"ה
ג' ופ' ס"ה
ד פסחים כ"ד
טל וקבא י"ע
ס' מאלות
ס' פירות ה"ב
ה' מולין ס"ח
פ"ב ס"ה פסחות
ה'
י' מ"ה פ"א ס"ה
י"א מ"ה פ"א ס"ה
י"ב מ"ה פ"א ס"ה
י"ג מ"ה פ"א ס"ה
י"ד מ"ה פ"א ס"ה
י"ה מ"ה פ"א ס"ה
י"ו מ"ה פ"א ס"ה
י"ז מ"ה פ"א ס"ה
י"ח מ"ה פ"א ס"ה
י"ט מ"ה פ"א ס"ה
כ' מ"ה פ"א ס"ה
כ"א מ"ה פ"א ס"ה
כ"ב מ"ה פ"א ס"ה
כ"ג מ"ה פ"א ס"ה
כ"ד מ"ה פ"א ס"ה
כ"ה מ"ה פ"א ס"ה
כ"ו מ"ה פ"א ס"ה
כ"ז מ"ה פ"א ס"ה
כ"ח מ"ה פ"א ס"ה
כ"ט מ"ה פ"א ס"ה
ל"א מ"ה פ"א ס"ה

שהם רכין וראוין לאכילה כגון גרעיני הפפוחים והמנוסין.
והא' סיס' או שנשאר בהם לחלויה שני אדם ואצ"ס
אזון כגון גרעיני התמרים וכיוצא בהם. אבל אינם
ראויים כלל. אפילו הכהן מכניסן. הרי אלו מותרים:
עצמות הקדשים. בעצמת הראוין קנת לאכילה מיירי כגון
ראשי כנפים והסחוסין. המורסן של תרומה וכן סובין
הגסין מותר לזרים: סובין. של חטין חדשות של תרומה
אסורים לזרים. לפי שהחדשות כן לחות. ואינם נטמאים
היטב. ונשאר קמח הרבה מעורב בסובין. ושל ישנות של חטין
ישות. שהן יבשות ונטמאות היטב מותרות שאין קמח מעורב בהן כלל ועד ליום נקראים חדשות יזנוג בתרומ'. בהולאת הסובין
והמורסן כדרך שנוהג בחולין ואין כאן משו' מאבד תרומ' כשמסליך מה שאינו ראוי לאכילה: המסלת שקולט את הסולת כדי לעשות
פת נקיה ביותר ולא בירר מסאה אחת שהיא ששה קבין אלא קב או קבין לא ישליך את השאר. שהרי הוא ראוי לאכילה. ונמנע
מאבד את התרומ': מגור' אלו' שאוגרי' תבוא' לתוכו: מכת' בדרבו. כדרך שרגילי' לכב' האוגרו' בעת שמכניס אומס

הפירוש הנזכר: ה נותן לתוכה חולין. אף כי עדין יש טעם של תרומה אין לחוש הואיל ואין מחכיין לבעל מהני שכי בבי משמע דדבר שאו נחשב בעיני המה בעל ושלין כוונתו לבעל לכתלה (מותר) אף בתוספתא היתר

אוחזי זימטת. מאסף את השמן בטפה שלו כלומר מקחו באצבעותיו: ה המערה יין או שמן של תרומה מכל לכה ואחר שצירה כל מה שנתקבו נטפו ממנו שלש טפין. טפה אחר טפה. כדרך הכלים לאחר שצירו כל מה שנתקבן: נותן לתוכה חולין וא"ל לקחה

יש קודם שית החולין לרובה: הרבינה הטטה אפה על לדה לצנית שכיה צה תרומה אחר שצירה כל מה שנתוכה ומינה היין או השמן שה" צה ורחה כגום בצובה כרי זו תרומה ולא אמרינן חולין הן הואיל ועירה כל מה שנתוכה ונטפו ממנה שלש טפין: בתרומ מעשר של דמאי. שהמסר שלו. ונתן תרומת מעשר לכהן. ואם יש בידו א' משמל ששמינית הלוג צריך להוליכה לכהן. אבל שחוק לא. הני מלי בטמא. אבל בטהור אפי' כל שהוא צריך לחזור בדמאי. אבל בודאי בין מעט יבין טהור. בין רב בין מעט י ריך לחזור אחר כהן: ב כרשיני תרומה. עקרה למאכל אדם. הים דאי עקרה למאכל אדם ומכל אסור להאכילן לבהמה ומכל מקום חזו קצת למאכל אדם. דאי לאו כיו חזו כלל לאדם. לא היו מפריסים עליהם תרומות ומעשרות. דמידי דלא חזו לאדם אין מפרישין עליו תרומות ומעשרות. מאכילין אותן כהנים לבהמתן: מאכילה כרשיני תרומה. הואיל וגוף הבהמה לכהן אף על פי שמוזכותה על ישראל. ואין כאן משום גזל. שאם היה רוצה היה נותן התרומה לבעל הפרה. ואין סהדי דניחא ליה לבעל הפרה שיתן לה כרשיני תרומה כדי שאכילנה בריחה. והוי כאלו זכה בהן כהן. והוא מאכילן לבהמתו: לא יאכילנה כרשיני תרומה. כיון שגוף הפרה לישראל. דכתוב (ויקרא כ"ב) וכהן כי יקנה נפש קנין כספו. ונפש אפילו נפש בהמה בתשומע. ואחר רחמנא קנין כספו דכהן ליכול בתרומה. קנין כספו של ישראל לא ליכול בתרומה: ישראל ששם פרה מכהן. שקבל פרה מכהן בשומא. כפי מה שהיא שזה עכשו כך וכך דמיוס. ויטפל בה ישראל לפטמה. ומה שישיב על השומא יחלקו הריח ציניהם: לא יאכילנה כרשיני תרומה. שכיון שקבלה ישראל בשומתה כפי מה שהיא שיה נעשית פיתו של ישראל ולניה אוכלת בתרומה: וכהן שקבל פרתו של ישראל. בשומא בדרך זו. מאכילה כרשיני תרומה מפני שהיא נעשית פרתו של כהן משעה שקבל עליו בשומא: ישמן שרש' שמן תרומ' שנטמ' ואמאי. קרי ליה שמן שרש' הואיל ולשרפה עומד. ברשות

חולין: ז' וכן חבית של שמן שנשפכה אין מחייבין אותו להיות יושב ומטפה. אלא נוהג בה כדרך שהוא נוהג בתרין: ה' המערה ככר לכר ונוטף שלש טפים נותן לתוכה חולין הרבינה ומינה הרי זו תרומה. וכמה תהא בתרומת מעשר של דמאי ויוליכנה לכהן. אודר משמנה לשמינית: ט' כרשיני תרומה מאכילין אותם לבהמה ולחיה וילתרנגולי ישראל שישכר פרה מכהן מאכיל' כרשיני תרומה. וכהן שישכר פרה מישראל אע"פי שמוזכותה עליו. לא יאכילנה כרשיני תרומה. ישראל יששם פרה מכהן לא יאכילנה כרשיני תרומה. וכהן שיששם פרה מישראל מאכיל' כרשיני תרומה: י' מדליקין שמן שרפה בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ובמבואות

עד כאן לשון פירוש שהזכרתי: הרבינה פירש הר"ב הטטה. תרגום הטי נא כדך (בראשית כ"ד) ארכיני כען ומירי שעדיין לא נתן בתוכה חולין אלא דהוא אמינא שכן חולין מפני שהסוה דעתו מהן. הרמב"ם. ועיין מ"ס במשנה ח' פרק ה' דבבא בתרא (הרבינה כתב הרמב"ם ואם הניח הכד ולא נתן בו חולין אחר שצירה אותו והטתו על גדו ונתמנה ונתכנס בו סוס שצירית הקיפו תרומה ולא נאמר כיון שצירה ממנו כל מה שיש בו טפה אחר טפה שלש טפין: כל מה שנמלא בו אחר כך חולין. לפי שהסוה דעתו ממנו עכ"ל: ומהו הדין פירוש הר"ב על כהן כי דבריו לקוחים מדברי הרמב"ם): וכמה טפה בתרומת מעשר. כתב הרמב"ם וזכר בכלל זה הדין לפי שקדם לו הדבר בשעורין הקטנים מן התרומה שאין ראוי לחוש בהן מפני מיעוטן כמו הגרורים שנשארו באוור ובלחלומית שנשארה בכד וגם כן זכר שעור תרומת מעשר (של דמאי) שאין אדם חייב לטרוח ולהוליכה לכהן מפני מיעוטה: ויוליכנה לכהן. כלומר שאינו ראוי להניחה במקום הסקר אבל לא שמתחייב הוא להביא אל הכהן. דהא פסק הרמב"ם מההיא דסוף פרק הזרוע דחולין דאין ישראל חייבים להטפל ולהביא מן הגורן לעיר וכו'. בפרק י"ב סימוני' ומשנתקבו פסק בפרק ג' סימן ט"ז: אחר משמנה לשמינית. והוא הקרטוב ודרכן להפליג במדה זו מפני קטנותה. שכן אמרו אפילו חסר קרטוב. בפרג' דמקואות ופרק י"ב דמכחות: ט ישראל ששם פרה. דשמן פרה וחמור וכל דבר שעושה ואוגל. כדתן במשנה ה' פרק דבבא מליעא: יששם ציין ימנית. ועיין מה שכתבתי במשנה ה' פרק י"א דכתובות: י' בדליקין שמן שרפה. עיין בפירוש הרב ברענורה דסוף תמורה ומה שכתבתי שם: ועל

א מיי' טס
ב טס אלה טו
ג נג
ד טס פ"ג הלכ' טו
ה רבימות טו
ו חייז' טס
ז הלכ' טו
ח טס הלכה
ט חייז' טס
י תרומות ה' ט

מקום חזו קצת למאכל אדם. דאי לאו כיו חזו כלל לאדם. לא היו מפריסים עליהם תרומות ומעשרות. דמידי דלא חזו לאדם אין מפרישין עליו תרומות ומעשרות. מאכילין אותן כהנים לבהמתן: מאכילה כרשיני תרומה. הואיל וגוף הבהמה לכהן אף על פי שמוזכותה על ישראל. ואין כאן משום גזל. שאם היה רוצה היה נותן התרומה לבעל הפרה. ואין סהדי דניחא ליה לבעל הפרה שיתן לה כרשיני תרומה כדי שאכילנה בריחה. והוי כאלו זכה בהן כהן. והוא מאכילן לבהמתו: לא יאכילנה כרשיני תרומה. כיון שגוף הפרה לישראל. דכתוב (ויקרא כ"ב) וכהן כי יקנה נפש קנין כספו. ונפש אפילו נפש בהמה בתשומע. ואחר רחמנא קנין כספו דכהן ליכול בתרומה. קנין כספו של ישראל לא ליכול בתרומה: ישראל ששם פרה מכהן. שקבל פרה מכהן בשומא. כפי מה שהיא שזה עכשו כך וכך דמיוס. ויטפל בה ישראל לפטמה. ומה שישיב על השומא יחלקו הריח ציניהם: לא יאכילנה כרשיני תרומה. שכיון שקבלה ישראל בשומתה כפי מה שהיא שיה נעשית פיתו של ישראל ולניה אוכלת בתרומה: וכהן שקבל פרתו של ישראל. בשומא בדרך זו. מאכילה כרשיני תרומה מפני שהיא נעשית פרתו של כהן משעה שקבל עליו בשומא: ישמן שרש' שמן תרומ' שנטמ' ואמאי. קרי ליה שמן שרש' הואיל ולשרפה עומד. ברשות

מקום חזו קצת למאכל אדם. דאי לאו כיו חזו כלל לאדם. לא היו מפריסים עליהם תרומות ומעשרות. דמידי דלא חזו לאדם אין מפרישין עליו תרומות ומעשרות. מאכילין אותן כהנים לבהמתן: מאכילה כרשיני תרומה. הואיל וגוף הבהמה לכהן אף על פי שמוזכותה על ישראל. ואין כאן משום גזל. שאם היה רוצה היה נותן התרומה לבעל הפרה. ואין סהדי דניחא ליה לבעל הפרה שיתן לה כרשיני תרומה כדי שאכילנה בריחה. והוי כאלו זכה בהן כהן. והוא מאכילן לבהמתו: לא יאכילנה כרשיני תרומה. כיון שגוף הפרה לישראל. דכתוב (ויקרא כ"ב) וכהן כי יקנה נפש קנין כספו. ונפש אפילו נפש בהמה בתשומע. ואחר רחמנא קנין כספו דכהן ליכול בתרומה. קנין כספו של ישראל לא ליכול בתרומה: ישראל ששם פרה מכהן. שקבל פרה מכהן בשומא. כפי מה שהיא שזה עכשו כך וכך דמיוס. ויטפל בה ישראל לפטמה. ומה שישיב על השומא יחלקו הריח ציניהם: לא יאכילנה כרשיני תרומה. שכיון שקבלה ישראל בשומתה כפי מה שהיא שיה נעשית פיתו של ישראל ולניה אוכלת בתרומה: וכהן שקבל פרתו של ישראל. בשומא בדרך זו. מאכילה כרשיני תרומה מפני שהיא נעשית פרתו של כהן משעה שקבל עליו בשומא: ישמן שרש' שמן תרומ' שנטמ' ואמאי. קרי ליה שמן שרש' הואיל ולשרפה עומד. ברשות

מקום חזו קצת למאכל אדם. דאי לאו כיו חזו כלל לאדם. לא היו מפריסים עליהם תרומות ומעשרות. דמידי דלא חזו לאדם אין מפרישין עליו תרומות ומעשרות. מאכילין אותן כהנים לבהמתן: מאכילה כרשיני תרומה. הואיל וגוף הבהמה לכהן אף על פי שמוזכותה על ישראל. ואין כאן משום גזל. שאם היה רוצה היה נותן התרומה לבעל הפרה. ואין סהדי דניחא ליה לבעל הפרה שיתן לה כרשיני תרומה כדי שאכילנה בריחה. והוי כאלו זכה בהן כהן. והוא מאכילן לבהמתו: לא יאכילנה כרשיני תרומה. כיון שגוף הפרה לישראל. דכתוב (ויקרא כ"ב) וכהן כי יקנה נפש קנין כספו. ונפש אפילו נפש בהמה בתשומע. ואחר רחמנא קנין כספו דכהן ליכול בתרומה. קנין כספו של ישראל לא ליכול בתרומה: ישראל ששם פרה מכהן. שקבל פרה מכהן בשומא. כפי מה שהיא שזה עכשו כך וכך דמיוס. ויטפל בה ישראל לפטמה. ומה שישיב על השומא יחלקו הריח ציניהם: לא יאכילנה כרשיני תרומה. שכיון שקבלה ישראל בשומתה כפי מה שהיא שיה נעשית פיתו של ישראל ולניה אוכלת בתרומה: וכהן שקבל פרתו של ישראל. בשומא בדרך זו. מאכילה כרשיני תרומה מפני שהיא נעשית פרתו של כהן משעה שקבל עליו בשומא: ישמן שרש' שמן תרומ' שנטמ' ואמאי. קרי ליה שמן שרש' הואיל ולשרפה עומד. ברשות

מקום חזו קצת למאכל אדם. דאי לאו כיו חזו כלל לאדם. לא היו מפריסים עליהם תרומות ומעשרות. דמידי דלא חזו לאדם אין מפרישין עליו תרומות ומעשרות. מאכילין אותן כהנים לבהמתן: מאכילה כרשיני תרומה. הואיל וגוף הבהמה לכהן אף על פי שמוזכותה על ישראל. ואין כאן משום גזל. שאם היה רוצה היה נותן התרומה לבעל הפרה. ואין סהדי דניחא ליה לבעל הפרה שיתן לה כרשיני תרומה כדי שאכילנה בריחה. והוי כאלו זכה בהן כהן. והוא מאכילן לבהמתו: לא יאכילנה כרשיני תרומה. כיון שגוף הפרה לישראל. דכתוב (ויקרא כ"ב) וכהן כי יקנה נפש קנין כספו. ונפש אפילו נפש בהמה בתשומע. ואחר רחמנא קנין כספו דכהן ליכול בתרומה. קנין כספו של ישראל לא ליכול בתרומה: ישראל ששם פרה מכהן. שקבל פרה מכהן בשומא. כפי מה שהיא שזה עכשו כך וכך דמיוס. ויטפל בה ישראל לפטמה. ומה שישיב על השומא יחלקו הריח ציניהם: לא יאכילנה כרשיני תרומה. שכיון שקבלה ישראל בשומתה כפי מה שהיא שיה נעשית פיתו של ישראל ולניה אוכלת בתרומה: וכהן שקבל פרתו של ישראל. בשומא בדרך זו. מאכילה כרשיני תרומה מפני שהיא נעשית פרתו של כהן משעה שקבל עליו בשומא: ישמן שרש' שמן תרומ' שנטמ' ואמאי. קרי ליה שמן שרש' הואיל ולשרפה עומד. ברשות

ברשות כהן היינו כשיש סם כהן דבר לאחד נה למאה : מדליק
ברשותה כשהיא סם : מדליקין בבית המטבח מתוך שעומדים
בבגדים נקיים אין רגילין לטלטל כרות של שמן ממקומן שמה
יטנפו את בגדיהם הלכך ליכא למיחש שמה יטלטלו הכר ממקו

ובמבואות האפלין ועל גבי החולין ברשו
כהן בת ישראל שנשאת לכהן והיא למורה
אצל אביהאביה מדליק ברשותה ימדליקין
בבית המשתה אבל לא בבית האבל דברי
ר' יהודה ורבי יוסי אומר בבית האבל אבל
לא בבית המשתה רבי מאיר איסור כאן
וכאן רבי שמעון מתיר כאן וכאן :

פליק מסכת תרומות

במקום ר' יהודה ליחא עכ"ל דר"מור' יהודה הל' כר' יהודה
בפרק מי שהזניח בוס' עירובין דף מ"ז :

סליק מסכת תרומות

סליק מסכת תרומות

כתב הרמב"ם סידר אחר תרומות מעשר ראשון מפני שהוא במעלה שניה לתרומה ברין הפרשה :

מסכת מעשרות

מסכת מעשרות

כלל אמרו במעשרות כל שהוא אוכל למעוטי סטים
סקורין בערביי נ"ל וקו"ה סקורין בערבי אלענפ"ר
שאלו אינו אוכל חף על פי שהן כאכלים על ידי הדחק
ואינם חייבים במעשרות : ונשמר למעוטי הסקר
שאינו לו בעלים שימרוהו :

וגשמר פירש הר"ב מדכתיב זרעך המיוחד לך וכן פירש
הרמב"ם ולעיל בפרק קמא דפאה משנה ו' דריש
מדכתיב (דברים י"ד) וכל הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמך
וכן פירש רש"י פרק ט' דשביעית ובפרק קמא דתרומות משנה
ה' ובפרק קמא דחלה משנה
ג' וכן כתב הר"ב בכאן ובחלה
בשם ירושלמי ובשביעית :

מסכת מעשרות

כלל

אמרו במעשרות כל שהוא אוכל
אובל וגשמר וגדוליו מן הארץ
חייב במעשרות ועוד כלל אחר אמרו כל
שתחלתו אוכל וסופו אוכל אע"פ שהוא
שומרו להוסיף אוכל חייב קמין וגדול וכל
שאין תחלתו אוכל אבל סופו אוכל אינו
חייב עד שיעשה אוכל : ב' מאימתי הפירו'
חייבות במעשרות התאנים משיבחילו
הענבים והאבשים

כל שתחלתו אוכל : פירוש
הר"ב כגון ירקות והא
דמחויבים במעשרות ולא
בפאה כדכתיב במשנה ד' פרק
ח' דפאה :
ב חייבות במעשרות
פירוש כשאוכל
קבע אבל עראי ראוי עדין
לאכול עד שזיגיטו זמני אחרים
כדכתיב לקמן במשנה ה' :
משיבחויל מ"ש הר"ב
ודגמא לזו
וכו' משנה ו'
פרק

כגון מיני פירות : אינו חייב עד שיעשה אוכל דכתיב (ויסרא כ"ו) מזרע הארץ מפרי
מאימתי הפירות חייבים במעשרות דתחלתן אינו אוכל ונרדף ליתן שער לכל פרי
תחלת בשולם קרוי בוחל ודוגמא לזו תחלת ימי הכעורים באשה
קרוי בוחל :

א"ל
א"כ ס"ס הל"י
נ וסכת ט"ז
כ"ה
ד ת"י פ"ב ח"א
תוספות הל"א
ה ת"י פ"ב ח"א
מקשה הלכה ד'
ו ס"פ הל' ד'
ו כ"ס ח"א ת"י
ט"ז הלכה ט"ז

ומפרש בגמרא משילבין ראשיהם והו' התעלה בשולם האכזים מין מניני העבדים הרעים כמו ויעש בה' שים (ישעיה ח') :
 משהכאישו' שנתגלו כל כך עדי שהרענים שבפנים נראים ממחן מתוך הקליפה ולשכול שיש בו בגור א' שהגיע לשעור
 זו הו' כלו חבור למעשה יום : והאזן חילן שזירותיו אדומים אקורים לו בלעו קורעו'ני : והתוקים בערבו תו'ת ובלעו
 מורא'ש' : ומימסו . ומשיתמעך האכל מתחת ידו ואם הגיעה לפ' פרידה אחת של רמון לשעור זה כל הרמון חייב במעשרות :

תשיטילו שאור . משיפסחו כשאור
 שיש בו סדקים : תשיטילו
 גידים . כשתחילום להתבשל
 נראו בהם כיוון גידים אדומים :
 תשיעשו מבורה מטיבל האוכל
 מן הקליפה החיונה ויהיה
 האוכל כאלו מונח במגורה דהיינו
 אור : תשיעשו קליפה' הקליפה
 ההתחנה הסמוכה לאוכל ואינה
 נעשית אלא אחר גמר בשול
 הפרי . ואין הלכה כרבי יהודה :
 ג' משינקדו . משיהיה בהם
 נקודות שחורות כי בגמר בשולם
 הם מתחילים להשחיר : וכל
 השחור' כגון ענבי הדס וענבי
 סנה : אגסים' בערבי אג'ס
 ובלעו פירא'ש' : קרוסומלון
 תפוחים קטנים הדומים לעפלים
 שקרון מילין : פרישין .
 קודוני'ש' בלעו . ובערבי
 ספרג'ל : עורדין . בערבי
 זערו'ד ובלא'ז סורבא'ש' :
 משיקרו . פירות הללו בקטן
 מכוסים שערות דקות כמין נוצה
 וכשיחילו להתבשל נקרחים
 מעט מעט ובגמר בשולם נופל
 הכל : התלתן משינמח . משהיה
 בגמר בשולם עד שאם הו'
 ורעיס אותו היה לזמתי וסימן
 לידע מתי הגיע לשעור זה נותן
 אותו לתוך המים . וכל פרידה
 ששוקעת רובה במים . בידוע
 דבר שהוא נורע ומזמתי :

והאכזים משהכאישו' . האזן והתותים
 משיאדימו וכל האדומי' משיאדימו יהיה רמון'
 משימסו . יהתמרו' משיטיב' שאו' האפרסקו'
 משיטילו גידים האגוזים משיעשו במגורה'
 יהודה או' האגוז' והשקד' משיעשו קליפה'
 ג' החרובין משינקדו . וכל השחורים
 משינקדו . האגסים והקרוסומלון
 והפרישים והעורדים משיקרו . וכל
 הלבנים משיקרו . התלתן משינמח .
 התבואה והזיתים משיכניסו שליש :
 ד' זבירק . הקשואים . והרלועים .
 והאבטיחים . והמלפפונות . התפוחים
 והאתרוגין . חייבים גדולים וקטנים . רבי
 שמעון פוטר את האתרוגין בקטן .
 החייב בשקדים המרים פטור במתוקים .
 החייב במתוקים . פטור במרים :
 ה' איזהו גרנן למעשרות . הקישואים
 והרלועים . משיפקסו . ואם אינו מפקס
 משיעמיד ערימה . אבטיח משישלק
 ואם אינו משלק . עד שיעשה מוקצה .
 ירק הנאגד משיאגד . אם אינו אוגד עד
 שימלא את הכלי . ואם אינו ממלא את
 הכלי עד שילקט כל צרבו . כלכלה עד
 שיחפה . ואם אינו מחפה' עד שימלא את
 הכלי . ואם אינו ממלא את הכלי . עד
 שילקט כל צרבו
 במה

פרק ה' דנדה . ומה שכתב הר"ב
 ומפרש בגמרא הוא שם דף ת"ז :
 והאכזים משהכאישו' .
 [והוא הפוך
 כמו בשב כנש . שמלה שלמה] .
 עיין מ"ש במשנה ח' פרק ד'
 דשביעית :
 והאזן עיין במשנה ה' פ"ק
 דסא' : וריש דמאי דפי'
 הר"ב עוד פי' אחר :
 ג' הפרישים והעורדין .
 עמ"ש במש' :
 ג' פ"ק דכלאים :
 משיכניסו שליש . ועיין
 בפירוש הר"ב
 במשנה ג' פרק קמא דחלה .
 ומ"ש שם בס"ד ומ"ש הר"ב
 כשבא לערן ולסוחטן . לענין
 זיתים כשבין . ולענין כבואה
 כשבא לטומן :
 ד' החייב וכו' . שנויה
 בב"ק דחולין :
 ה' עד שיחפה . פירוש
 פעמים שאין רצונו
 למלאכה . ומכסה הפירות
 שבכלכלה בעליו או בהולין
 וכיוצא בהם . והיינו דקאמר
 משיחפה עד כאן לשון הפירוש
 הזכרתי : במה

א מתי
 ב כליה יב
 ג תיי
 ד סכה לו
 ה פולין כה
 ו פ"ק ס"מ
 ז סכה
 ח כנייה יב
 ט פסיקא פומה
 י תעטר ה' מ
 יא ו' ל' ו' יבסולין
 יב סס סכה
 יג סס סכה

שאם יזרענה תזמתי . ודרשינן לה מדכתיב (דבי' ד') עשר תעשר את כל הזית ורעד .
 משיכניסו שליש . שנתגלו שליש . מאה שעתידין להתגדל . אי נזי כשבא לערן ו' סוחטן יוציא מן עכשו שליש מה' שמוציא
 כשנתבשלו פיה : ד' זבירק הקשואים והאבטיחים . הכי קאמר ד' מיטס הללו בירק שהן הקשואין . והאבטיחים והרלועים .
 והמלפפונות . ובפירות האילן . הספוחים והאתרוגים חייבים בין גדולים בין קטנים . לפי שתלתן אוכל וסופן אוכל . וכן
 גאכלין בין גדולים בין קטנים : רבי שמעון פוטר את האתרוגין בקטן . דסביח ליה שאין גאכלים קטנים . ולא הוי תלתן
 אוכל . ואין הלכה כרבי שמעון : שקדים המרים . גאכלים בקטן ואין גאכלים בגדלן . ושקדים מתוקים אפכה' ה' הזוהו
 גרנן למעשרות . אימתי הוקבעו הפירות למעשר . ואסור לאכול מהן עראי כמו התבואה בגרן שאף על פי שהגיעו הפירות
 לעונת המעשרות עדן מותר לאכול מהן עראי עד שיהא גרנן למעשרות : משיפקסו . משיטל פיקס שלהם . והוא שער
 הנותח בהן כשהן קטנים . וכשנתבשלו כל צרכן נושר . משיעמיד ערימה . שיעשה מהן כרי : משיטלוק . שילוק לאבטיח כמו
 פיקוס לדלושים : מוקצה . לפי שאין עושים ערימה מן האבטיחים אלא שוטחים אותם . ומקום ששוטחים בו הפירות קרוי
 מוקצה : ירק הנאגד . שדרכו למכרו אגודות : ואם אינו ממלא את הכלי . כגון שרצה למלאות שנים או שלשה בלים . אוכל
 מכל אחד עראי עד שימלא את האחרון : כלכלה . המלקט ירק לתוך הכלכלה . דהיינו כל : משיחפה . את הירק בהולין או
 בעלן שדרכן לכסות בו :

במה

דל"ז

במה דברים אמורים שזו גרן למעשרות צמולך לשוק למכור דלאו בדעתו הדבר תלוי שמה יוצא לקוחות ויהיו הפירות טובלים שהמקח קובע למעשר אבל צמולך לביתו אוכל עראי עד שנגיע לביתו בדעתו תלוי הדבר ולא יסו

במה דברים אמורים צמולך לשוק כתב הר"ב שמה יוצא לקוחות קודם שזאו לשוק לשון הפירוש שהזכרתי וכן כפי הר"ש שכתב בני שוק לא אמרו [עד שהוא] מגיע לשוק ומפרש בירושלמי מה בין הצמולך לשוק למולך

הפירות טובלי' על שיגיע לביתו שהטבל אינו חייב במעשר עד שיראה פני הבית דכתיב (רברים כו) בערתי הקדש מן הבית : ו הפרד רגילין היו לפרד ברמוני' וליבשן ואופן הגדרגרים יבשים קרויין פרד על שם שמפרדים אותן כדי שתכנס בהן [החמה] מכל דל : משיקל כמו משיקליף כלומר משיסיר מעליהן הקליפ' הרעות ומשימרח' אחר שמנקין התבואה מן המוך שלה לזבזב אותה במקום אחד צבורן ומיפה פני הכרי ומחליקין אותו והוא הקרא מירוח : משיכבוד לפי שרגילים לעקור הקטנית עם העפר צריך לכבדם בכברה : קטעים שבלים קטועים שלא גדשו : מן הצלדים גדו הכרי שלא נמרח : וממה שכתוב התבן שלא נזרע מן המוך : משיקפה משיסיר החרצנים והזנים שמעלה היין בתוך בור של יין צבעת רתיחתו : מן הגת העליונה : שעדין לא ירד לצור : ומן הצנור העשוי כפי הגת והיין מקלח מן הצנור לצור : והיין שבגת או שבצנור עדין לא נמרה מלאכתו : לעוקף גומא

"במה דברים אמורים בצמולך לשוק אבל בצמולך לביתו אוכל מהם עראי עד שהוא מגיע לביתו : הפרד והצמולך והחרובין משיעמוד ערימה הבצלים משיקל ואם אינו מפקל משיעמיד ערימה התבואה משימרח ואם אינו ממרח עד שיעמיד ערימה הקטניות משיכבוד ואם אינו כובר עד שיימרח אע"פ שמדח נוטל מן הקטמעי' ומן הצדדים וממה שבתוך התבן ואוכל : ה"ן משיקפה אע"פ שקפה קולט מן הגת העליונה ומן הצנור ושיתה השמן משיירד לעוקף אע"פ שירד נוטל מן העקל ומבין הממל ומבין הפצים ונותן לחמטה ולתמחוי אבל לא יתן לקדרה וולאלפס כהאי גונא בשנת מנן כשהן רותחין ר' יהוד' אומר לכל הוא נותן חוץ מדבר שיש בו חומץ וציר : ח העגול משיחליקנו מחליקים בהאנים ובענבים של טבל ר' יהודה אומר המחליק בענבים לא הוכשר רבי יהודה אומר הוכשר הגרוגרות משידוש ומגורה משיעגל היה רש בחבית ומעגל במגורה נשברה החבית ונפתחה המגורה לא

א סס סל"ב
ב סס סל"ג
ג סס סל"ד
ד סס סל"ה
ה סס סל"ו
ו סס סל"ז
ז סס סל"ח
ח סס סל"ט
ט סס ס"י
י סס ס"יא
יא סס ס"יב
יב סס ס"יג
יג סס ס"יד
יד סס ס"טו
טו סס ס"טז
טז סס ס"יז
יז סס ס"יח
יח סס ס"יט
יט סס ס"כ
כ סס ס"כא
כא סס ס"כב
כב סס ס"כג
כג סס ס"כד
כד סס ס"כה
כה סס ס"כז
כז סס ס"כח
כח סס ס"כט
כט סס ס"ל

לביתו המולי' לביתו בדעתו הדבר תלוי הצמולך לשוק לא בדעתו וכו' ו הצמולך הענבים היבשים הרמב"ם ובר"ש : משיעמיד ערימה צראש גבו שדרך העמידים צראש גג ליבשם כדתן לקמן פ"ג משנה ד' החרובין עד שלא כנסו לראש הגג לפי שהוכרתי משיקפל כתב הר"ב כמו משיקלף בחלוק [כמו] שמלה שלמה לשון הפירוש שהזכרתי : משימרח עיין מ"ש במשנה ו פ"ק דפאה : ומשיקפה פי' הר"ב משיסיר החרצנים וכו' בתוך הצור וכו' עיין מ"ש במשנה ו פרק ו' דבבא מליעה : ונותן לחמטה ולתמחוי פי' הר"ב שהאש קובעת למעשר וכתב הרמב"ם הטעם שאין המנהג שיבשל אדם ויאכל ותקרא זאת האכילה אכיל עראי לפי שכיון ששכל אינו עראי וציר הנוטף מפליחת דגים כך פי' הר"ב בפרק כורס משנה ה' וכן במשנה ד' פרק ו' דנדרים :

ח ומגורה פירש הרמב"ם אומר ועיין כפי הר"ב לפר"א דתרומות משנה ו' :

כלי העשוי עקל כלי העשוי מחזלים שזבזבים הוייתם לתוכו כשחזידיים הקורה עליהם מ"ל הרבב העליונה שנוחתין בה הוייתם : מבין הפלים

שמן היולא מבין הנשרים : המוטף הוא עוגה דקה וכשמוציאין אותה מן הצנור רגילים להחליק פניה בשמן וקמ"ל דלא חשיב כחבול שיהא קובעת למעשר ואסור לאכיל עראי מכל תבואה ופירות וירקות שנתבשלו בצור אבל האי לא חשיב בשול : וכן לתמחוי דכלי שני הוא ואינו משל : אבל לא יתן שמן לקדרה ולא ילפס כשה מרתיחו אע"פ שהעבירן מן האור ויאכל אכילה עראי דכל זמן שהיר סילת בהן חשיב כמבשל וקבעי למעשר : לכל הוא נותן לכל אלפסין רותחין ולכל קדרות רותחות הוא נותן ולאחר שהעבירן מן האור ואינו קובע למעשר : חוץ מדבר שיש בו חומץ וציר שחי ופתו של חומץ וציר מסייע לטבל ואין הלכה כרבי יהודה : ח העגול של דבילה רגילין להחליק פניו במשקין והוא גמר מלאכתו למעשר : בתאנים ובענבים של טבל במשקין היוצאים מתאנים וענבים של טבל מחליקים פניו במשקין והוא גמר מלאכתו למעשר : רבי יהודה אומר דמשין חסובין הם ואסורים משום טבל ואין הלכה כר' יהודה בצולה מתניתין : המחליק בענבים משפף הענבים על עגול של דבילה לא הוכשר העגול לקבל טומאה דלא חשיב משקה זה שיוצא מן הענבים ובמשקה הנומד לנחלח פליגי בה ת"ק ורבי יהודה אי חשיב משקה אי לא : משידוש משיבשים התאנים ואחר כך דשים אותם במקלות לתוך החבית או מעבלין אותם בידים לסוך האור ודישת החבית ועגול המגורה הא גמר מלאכתו :

א מתיבתא
ב שער טלו
ג סמ"ת
ד חותם
ה סמ"ת
ו סמ"ת
ז סמ"ת
ח סמ"ת
ט סמ"ת

רבי יוסי מתיר * כתב ה"ב ואין הלכה כרבי יוסי * וכן
כתב הרמב"ם בפירושו ובתפירו' ס"ג מהלכו' מעשרות
גם כן כתב לדבריו תנא קמח' ותימא' דירושלמי והביאו' הר"ם
מסיק רבי אלעזר דתנא קמח' ר' מאיר היא דלא תסבור סתמא
ורבי יוסי והלכה כסתמא לפוס
כן נרדף מותר ר' מאיר הוא * דר'
מאיר ורבי יוסי הלכה כרבי יוסי
עכ"ל * ואין לנו לומר אלא
דבגירסת הרמב"ם לא היה כן *
והר"ב נמי אף שראה לפירוש
הר"ש נטה בפסקי הלכות צ"ב
התקומות אחר הרמב"ם * ולכך
סדק גם כאן יותר על דבריו
וגרסאותיו כראה לי :

פרק באוכלים ופטורים
פיר' הר"ב
דאימר לא ראו פני הבית ולא
הוקבעו למעשר דאלו ראו פני
הבית על ידי בעל הבית והוקבעו
למעשר טביל להו ואסורים לכל
אדם ועיין לקמן * ומ"ש הר"ב
אמתה אינה קובעת וכך כתב ר"ב
דלקמן משנה ב' ועיין שם :
והבנינו לבתיכם * דוקא
לבתיכם דאלו
לביתו אין בית אחר טובל כדלק':
בואמר טלו לכם וכו' פירש
הר"ב בעל השער

לא יאכל מהם עראי * רבי יוסי מתיר *
פרק ב היה * עובר בשוק ואמר טלו
לכם תאנים * אוכלין
ופטורין * לפיכך אם הכניסו לבתיכם
מתקנים וראי טלו והכניסו לבתיכם * לא
יאכלו מהם עראי * לפיכך אם הכניסו
לבתיכם אינם מתקנים אלא דמאי : ב' היו
יושבים בשער או בחנות * ואמר טלו לכם
תאנים אוכלין ופטורין * ובעל השער * ובעל
החנות חייבין רבי יהודה פוטר עד שיחזיר
את פניו * או עד שישיגה מקום ישיבתו : ג'
המעלה פירות מן הגליל ליהודה או עולה
לירושלים אוכל מהם עד שהוא מגיע למקו'
שהוא הולך וכן (ס"א בחזרה) ביהודה ר' מאיר
אומר עד שהוא מגיע למקום השביתה *
והרובלין המחזירין בעיירות * אוכלים עד
שמגיעים למקו' הלינה * ר' יהודה אומר
ביתו

לא יאכל מהן עראי * דקא סבר לא עליון נרדף לתתון * ולא
תתון נרדף לעליון וכבר נגמרה מלאכתן * ורבי יוסי סבר
עדין צריכין זה לזה ולא נגמרה מלאכתן ואין הלכה כר' יוסי :
פרק ב היה * עובר בשוק * עם הארץ החשוד על המעשרו' :
אוכלין ופטורים * דאימר לא ראו
פני הבית ולא הוקבעו למעשר *
ואע"ג דמכר קובע למעשר *
האי מתנה יחייב להו ומתנה
אינה קובעת : מתקנים ודאי *
שהנותן לא עישר דסבר הוא
שיאכלו בשוק ולא צעו עשורי *
וכיון דהכניסום לבית הוקבעו *
ודוקא שנתן להם דבר מועט
שראוי לאכילה בשוק * אבל אם
נתן דבר מרובה או שה' המקבל
אדם שאין דרכו לאכול בשוק *
או דבר הניתן אינו נאכל כך
כמות שהוא * בכל אלו היו כאלו
אמר הכניסו לבתיכם * ואסור
לאכול מהם עראי * דסתמא
כבר הוקבעו למעשר : אין
מתקנים אלא דמאי ונתן תרומת
מעשר לכהן * ומעשר ראשון
ועני נוטל לעצמו : ב' ואמר טלו
לכם תאנים * בעל השער או
בעל החנות אחר כן * ובעל
השער ובעל החנות חייבין
דביתו של אדם טובל לו אבל לא

וכו' וכ"כ הר"ם * וצריכין לומר שהפירות מוגחים בשוק
דאלו הפירות ג' כבשער או חנות * אי' טבולים והוקבעו
למעשר ואסורין גם לאחרים כדפרישית לעיל * וצ"ה דהוא
מצי למתני היו יושבים בבית אלא שדרך המוכר פירות בשוק *
שהוא יושב בשער או בחנות לא בבית * והרמב"ם בפרק ה'
מהלכות מעשר כתב אנשים שהיו יושבים בשער או בחנות
ואמר להם וכו' * ובעל השער או בעל החנות לא יאכלו וכו'
שמתא' כאומר לאלו טלו והכניסו לבתיכם שהרי הם כבתיכם *
עכ"ל ואתי שסיר לישא דאמר טלו וכו' * דקאי אעובר בשוק
כמתני' דלעיל * וכן דקתני ובעל השער וכו' חייבין שהוא לשון
רבים דלקר' ב' הל"ל הוא חייבי' בדקת' וואמר בלשון יחיד :
ורבי יהודה פוטר * פירש הר"ב וחזר הוקבעו למעשר היא
פל שאין אדם בוש וכו' * דברי ר' נחמיה הן בתשנה ה'
ס"ג * וצירושלמי רבי יהודה ור' נחמיה אמרו דבר אחד :
ג' רבי מאיר אומר עד שהוא מגיע למקום השביתה * פיר'
הר"ב אע"פ שעדין לא הגיע השבת * דאלו הגיע
השבת טבלו אע"פ שלא יתדם לצורך השבת * הכי מסיק רבי
יחסן צירושלמי הביאו הר"ם * וכ"פ הרמב"ם בהלכות מעשר
סוף פ"ה : רבי יהודה אומר הבית הראשון וכו' * לשון
הר"ם

לאחרים : ור' יהודה פוטר * משום דשער וחנות אדם בוש
לאכול בתוכו * וחזר הוקבעו למעשר היא כל שאין אדם בוש
לאכול בתוכו : עד שיחזיר פניו * במקום שיושב ומוכר הוא
בוש לאכול בלא חזר פנים * אבל במקום שאינו יושב ומוכר
אינו בוש וקיימא לן מקום שהוא בוש פטור * מקום שאינו בוש
חייב ואין הלכה כר' יהודה : ג' המעלה פירות מן הגליל * ליקט
פירות בגליל כדי למוכרן ביהודה לא הוקבעו למעשר * אפי'
לן בדרך עד שיגיע ליהודה * שדעתו למכרם שם : וכן
בחזרה * אם קודם שגיע ליהודה נמלך להחזירן לגליל *
אוכל מהן עראי בדרך עד שיגיע לגליל : עד שהוא מגיע
למקום השביתה * למקום שהוא רוצה לנוח שם בשבת * ויחיד
כשיגיע שם הוקבעו פירותיו למעשר * אע"פ שעדין לא הגיע
שבת * ואין הלכה כרבי מאיר : והרובלין המחזירין צעירות *
למכור בשמים ותמרוקי הגשם ומוליכין עמהם פירות *
אוכלים מהן עראי עד שיגיעו למקום הלינה * וכשמגיעים
שם הוקבעו הפירות למעשר : רבי יהודה אומר בית ראשון
שבעיר שהוא לן שם * קובע למעשר * ואפילו הוא לן בקצה
האחר של העיר לפי שאדם רוצה לפנות כליו בבית ראשון
שהוא פוגע כדי ללון שם ואין הלכה כרבי יהודה :
עד 7

ך עד שלא נגמרה מלאכתן • שלא הגיע גרנן לשעור • כל פרי ופרי • כפי מה שמפורש לעיל : רבי אליעזר אוסר לאכול מהן עראי • עד שיפריש כל מעשרותיהן דתרומה טובלת : וחכמים מחזירים • דסברו אין תרומה טובלת אלא אם כן

תרם מתוך הכלכלה : כלכלת תאנים שתרמה • עד שלא הגיע גרנן למעשרו : ר שמעון מחזיר • אפי' תרם מתוך הכלכלה : וחכמים אוסרים • והלכה כחכמי • דתרומה קובע למעשר כשתרם מתוך הכלכלה • ולאחר שתרם אסור לאכול עראי מאותה כלכלה עד שיפריש כל המעשרות : ה' עד שיעשר • דמקח טובל : ואם צירף • שלקח בעל הגינה צ' כחמץ ונתן לו חייב • אבל בזמן שהקונה ליקט ואכל מודה רבי מאיר דאוכל אחת אחת : אמר ר' יהודה מעשה בגינת ורדין וכו' והתם בעל הגינה היה מלקט שלא היו מניחים ליכנס שם אדם מפני הורדים והע' פ' כן לא הוסיף מתנה תרומה ומעשר מעולם • והלכה כרבי יהודה : ו' שאבזר • שאבזרו ואבחר : בורר ואוכל • טולס אחת אחת ואוכל אבל אם תלס וצירף שתים חייב : מגרגר • מלקט גרניו גרניו ואוכל : פורט • בעל הרמון במחזור פורט ממנו גרניו גרניו ואוכל : ובאבטיח סופת ואוכל גרסיק • כלומר חותך חתיכות דקות ואוכל : ז' לקנות

בהאגים • לעשות קציעות • יש מפרשי' לשטחן לידש • וי"מ לחתכן במקצועות שרגילי לחתוך בהם התאנים : ואמר לו ע"מ שא' כל תאנים ולא היה צריך • תנאי זה דבלאו הכי אוכל בדיון תורה דכתיב (רבים נג) כי תבא בכרם רעו ואכלת ענבים וגו' ובפועל הכתוב מדבר הלכך לא היו כמקם ואיט

הר"ש כלומר מכיון שמגיע לבית הראשון שיעיר וטבלו הפירות אף על פי שלא לן בסוכו : ד רבי שמעון מחזיר • ומפרש בירושלמי טעמו מקל וחומר ומה בשעה שיש עליה זיקת שלש מעשרות

ביתו : ד' פירות שתדמן עד שלא נגמרה מלאכתן רבי אליעזר אוסר מלאכול בהם עראי • וחכמים • מתירין חוץ מכלכלת תאנים • כלכלת תאנים שתרמהו' שמעון מתיר וחכמים • אוסרין : ה' האומר לחברו הילך איסר זה ותן לי בו חמש תאנים • לא יאכל עד שיעשר דברי רבי מאיר • ר' יהודה אומר • אוכל אחת אחת פטור • ואם צירף חייב • אמר ר' יהודה מעשה בגנת ורדים שהיתה בירושלם והיו תאנים נמכרות משלשומא רב בעאיסר יולא הופרש ממנה תרומה ומעשר מעולם • ה' האומר לחברו הילך איסר זה בעשר תאנים שאבזר לי • בורר ואוכל • באשכול שאבזר לי • מגרגר ואוכל • ברמון שאבזר לי • פורט ואוכל • באבטיח שאבזר לי • סופת ואוכל • אבל אם אמר לו בעשרים תאנים אלו • בשני אשכולות אלו • בשני רכונים אלו • בשני אבטיחים אלו • אוכל כדרכו ופטור מפני שקנה במחזור לקרקע : ז' השוכר את הפועל לקצות עמו בתאני • אמר לו על מנת שאוכל תאנים • אוכל

כלומר תרומה ומעשר ראשון ושיי' (ועיון מ"ש ריש פרק ד' דמאי) את אמר מאתר בשעה שאין עליה אלא זיקת שני מעשרו' לא כל שכוונתו מסתבר דטעמיהו דסברי דכסוכוני' תאנים בכלכלה יש שמתחילין אותן כך והוא גמר מלאכה אע"ג דלאו כולי עלמא עבדי כבי שא מחליקין אותם ככסוף פרק דלעיל : ה' הוהן לי צו חמש תאנים • רבי מאיר חייבי דבעל הגינה יסב ליה וליקט א' אח' וכדמפרש הר"ב דבליקט הקונה אחת אחת מודה ר"מ • דאוכל אחת אחת • ובלכך קטש נמי חמש תאנים • והע"ג דרך לקנות באיסר עשר תאנים או יותר • ואפי' שיצורו הקונה כנסמוך • אלא דהכא דקונה על מנה שבעל הגינה בעצמו יתן לו חייב שיצרה הוא על כרמין משום שתאני נגתו חשיבים מאד ולפיכך קונים חמש בלבד באיס' • ואם צירף חייב • פירש הר"ב שלקח שתים • בנמר' פ"ז דב"מ [ד' פ"ט] אסמכין אקרא • כי קבלס כעמיר גרנה (סיגה ד) פירש' אין גורן בלא קבון • אין קבון פחות משתים • ועיון

משנה ח' פרק ג' : אמר רבי יהודה מעשה בגנת ורדים • כתב הר"ב והתם בעל הגינה היה מלקט וכו' ונתן ללוקח' אחת אחת לשון הפירוש שהזכרתי : ו בעשר תאנים • אבל בירושלמי וכן במשנה דפירוש שהזכרתי בעשרים כמו בסיפא • וכן העתיק הרמב"ם בפרק ה' • וזה שהקדים תאנים לאשכול שלא ככתוב בתנאי במשנה ח' פרק ו' דברכות [ודע כי טעמו יש סס' וכל"ס וכן בכורים המתבאר תהלה וכו'] : כגרגר ואוכל פי' בעודו במחזור כמ"ס הרמב"ם בפירוש ובחבורו שלא יכרות האשכול כולו • כדי שלא יתחייב במעשרות שהרי לא קנה אלא הגת לש' מה שאין כג' בסיפא דאמר ללו' במחזור קנה • ומגן בריש פרק ה' דהקונה במחזור לא נקבע למעשר והר"ב שפירש במחזור גבי רמון • הוא הדין לאשכול ואבטיח • והר"ש כתב במחזור גבי רמון ואבטיח ויותר היה נכון לפרש באשכול שהוא הראשון ויניח לאונק' כמו טענה הרמב"ם בפירוש : כיפני שקנה במחזור לקרקע ונעשה כבעל הגינה • דתן לעיל בכרך קמ"א דיוכל מהן עראי עד שיגיע לביתו • ועוד תנן לקמן בריש פרק ה' במחזור לקרקע כטור לשון הר"ש : ז' השוכר את הפועל לקצות וכו' • ובגו אוכל ומייב וכו' ולאחר הקציעה חייב • וישן עוד לקמן בסמוך :

א כיצ"ב לה
ב כי קיי' ע"פ
ג מעשר ה"ג
ד ח"ס פ"ט ס"ג
ה י"ב ט"ז
ו ס"ה

א מדות ב
ס הלכות
ב ב"מ נב
ג נ"ט נב
ד סס הלכות
ה ע"ה נב

או שאכלנו בשכרי פירש רש"י בדבא מניעא דף ז"ב
בשכר שקצצת לי והחוס' ופרשים בשכרי היינו
תחתיו וחייב אפילו על מה שהיה אכל האב לא כלכל על
מה שיאכל הוא יותר מן האב משום דתחתיו כמתק :

ואינו קובע למעשר : על מנת שאוכל אני ובני . אכילת בני
היו מקח וקובע : ולאחר הקציעה . שגמר כבר פעולתו אינו
אוכל בדיון סור' ובה לאכול מכה התנאי והיו כמתק : האוכל מן
התורה פטור . ובפרק השוכר את הפועלים [דף פ"ג] מפרש
אלו אוכלים מן התורה העושה

ח היה עושה בלבנים וכו'
בירושלמי וכתבו
הר"ש מוקי למתניתין כשלבנים
וחלנים מורכבים ביחוד אחד
ואפי הכי לא יאכל דאי לא תימ'
הכי הא תינח חדא זמנא (בפרק
ז' דמניעא) [דף ז"א] העושה
בתאנים לא יאכל בענבים ותני
עלה היה אוכל ביחוד זה לא יאכל
ביחוד אחר . ועיין מה שכתבתי
בפרק שביעי דבבא מניעא :

אוכל ופטור . על מנת שאוכל אני ובני (ס"א)
ל"ג) ביתי . או שיאכל בני בשכרי הוא אוכל
ופטור . ובנו אוכל וחייב . על מנת שאוכל
בשעת הקציעה . ולאחר הקציעה . בשעת
הקציעה אוכל ופטור . ולאחר הקציעה
אוכל וחייב . שאינו אוכל מן התורה . זה
הכלל האוכל מן התורה פטור . ושאינו
אוכל מן התורה חייב : ח"ה היה עושה
בלבנים לא יאכל בכנות שבע . בכנות
שבע לא יאכל בלבנים אבל מונע היא
את עצמו עד שמגיע למקום היפות ואיכל
המחליף עם חברו זה לאכול . וזה לאכול .
זה לקצות . וזה לקצות . זה לאכול . וזה
לקצות חייב . רבי יהודה אומר המחליף
לאכול חייב . ולקצות פטור :

רבי יהודה אומר וכו' .
ולקצות פטור . פירש
הר"ב דאין המקח קובע בדבר
שלא נגמרה מלאכתו . ועיין
ח"ש ב"ש פרק דלקמן . ומ"ש
הר"ב והלכה כרבי יהודה . וכן
סקה הרמב"ם וטעמא דמתני'
דלעיל סתמא ואחר כך מחלוקת
דהנא ובני הא לית הלכתא
כסזס : ועוד בירושלמי איתא
דרבי אליעזר דמתניתין ד'
ורבי מאיר דפליגי אדר יהודה .
אמרו דבר אחד . דכמו דאמר
רבי אליעזר דתרומה קובעת
בדבר שלא נגמרה מלאכתו . כך

פרק ג המעביר תאנים בחצרו
לקצות בניו . ובני
ביתו אוכלים ופטורין יהפועלים שעמו בזמן
שאין להם עליו מוונות אוכלין ופטורין .
אבל אם יש להם עליו מוונות

אמר ר' מאיר דמקח קובע בדבר וכו' . והשתא כמו שאין הלכה
בר אליעזר דחכמים פלוגי עליה . הכי נמי לית הלכתא כרבי
מאיר . ועוד דר' אליעזר ור' מאיר הויין כשיטה דלית הלכתא
כחד מנייהו ובכ"מ פירק ה' הביא עוד ראיה מסוף פרק המביא
שזככת בינה . ומיכו כדאי לי דאף לר' יהודה ע"כ לא פטר
לקצות . אלא כשיאכל אחת אחת . ולא צירף שתיים דצירוף
קובע למקח . כדלעיל משנה ה' . וראיה לדברי מתנה ב' וג'
דפרק דלקמן . דמקח דפועל אינו פטר אלא אחת אחת . ועיין
סגס עיין ח"ש בסוף משנה א' דפרק דלקמן :

היו מקח וקובע למעשרות : המחליף לאכול חייב לקצות פטור .
דאין מקח קובע בדבר שלא נגמרה מלאכתו . הלכך קציעות
הללו שלא נגמרה מלאכתן אין המקח קובע בהן והלכ' כר' יהוד' :
פרק ג המעביר תאנים . דרך חצרו להוליכם
למקום שעושים הקציעות :
אוכלין ופטורין . דחצר אינה קובעת בדבר שלא נגמרה
מלאכתו אכל הוא חסור לאכול אלא במקום שעושים
הקציעות משום דבמקומו ניכר שלא נגמר מלאכתו . ושלא
במקומו אינו ניכר . ובניו מותרין אפילו במקום שאין עשין
בד הקציעות . שאין תלוי בהם לימלך וכיון שרעת אביהן
לעשות זמן קציעות מותרין אכל הוא שצידו לימלך אינו מותר
אלא במקום שעושים הקציעות : אבל אם יש להם עליו מוונות
שקוצ' להן דאינו אוכלין מן התורה . כיון שאינו גמר מלאכה
דלא סברן אלא להעבירן עד מקום שעושים הקציעות :
הרי

בניו . ובני ביתו אוכלים ופטורין . ופטורין יהפועלים שעמו בזמן
שאין להם עליו מוונות אוכלין ופטורין . אבל אם יש להם עליו
מוונות

פרק ג בניו ובני ביתו אוכלים ופטורין . בירושלמי
פריך ואין להם מוונות . כלומר ומאי שנא
מפועלים דסיפא . ומשני כמאן דאמר אין מוונות לאשה מדברי
תורה ועיין מה שכתבתי במשנה ד' פרק ד' דכתובות) כלומר
הואיל ואכילתה אינה אלא ית' אפי' בית דין לא דמי לפנאי
דפועלים . לפי שית דין שהתנו ופקנו מוונות לאשה . לא
קצנו אלא שלענין מעשרות לא תהא אלא כמתנה :
הפועלים וכו' אוכלים ופטורין . אם נתן להם כדפירש הר"ב במתני' דלקמן :

הרי

הרי אלו לא יאכלו דהוי מקח ולגבי לוקח חשיבי כנגמרה
 מלאכתן שהלוקח עיניו במקחו : ב המוציא פועליו לשדה
 למלאכה אחרת ולא ליקוט פירו' דהשגח' אין אוכלין מן
 התור : אוכלין ופטורין : אם נתן להם דמתנה איה כחכר :
 ואם יש להן עליו מוונות : שקצן
 להם : אוכלין אחת אחת וכו'
 דלא הוי קבע : ולא מן היוקעה
 פרי של תאנים : ג לעשות
 בזיתים : לעדור ולקשקש תחת
 הזיתים ולא לקט דהשתא אינו
 אוכל מן התורה : ואם ירף
 שנים ביחד חייב דהוי קבע :
 לנכש בכללים : לתלוש העשבים
 הרעים הגדלים בתוך הכללים :
 מוקרס' מתקדומ' לו יכרסמנ'
 חזיר מיער תהלים פ : ד
 ואפילו בצד שדה קציע' דמוכח'
 מלחא דמחך שדה נפול אפי' הכי
 מותרות משו' גזל דפתמי' נתיאשו
 הנעלים מהם : ופטורות מן
 המעשר' כדון הפקר : ובזיתים
 ובחרובים חייבין : לפי שאין
 הנעלים מתיאשים מהן שמראיתו
 מוכיח עליון גמחילין זה נכפ'
 אבל תאנה עם נפילתה נמאסת ולא ידיע מאיזה אילן
 היא

מוונות הרי אלו לא יאכלו : ב המוציא
 פועליו לשדה בזמן שאין להם עליו מוונות
 אוכלין ופטורים ואם יש להם עליו מוונות
 אוכלין אחת אחת מן התאנה : אבל לאמן
 הסל ולא מן הקופה : לא מן הכוקצה : ג
 השוכר את הפועל לעשות בזיתים אמר
 לו ע"מ לאכול זיתיו אוכל אחד אחד פטור
 ואם צירף חייב לנכש בכללים אמר לו ע"מ
 לאכול ירק' מקרסם עלה עלה ואוכל יואם
 צירף חייב : ד מוצא (כ"א קציעות) קציעות
 בדרך יאפי' בצד [שדה] (נ"א קציעות) וכן
 תאנ' שהיא נוטה על דרך ומצא תחתיה
 תאנים מותרות משום גזל ופטורות מן
 המעשרות ובזיתים ובחרובים חייבים
 מצא

הרי אלו לא יאכלו : מה שפירש הר"ב דלא שכרן אלא
 להעבירן וכו' ידחא דפירש בסו' מ"ז פרק דלעיל דפועל
 אוכל מן התורה בתלוש שלא נגמרה מלאכתו : היינו שלא
 נגמרה מלאכתו למעשר' ומיהו בשעת גמר מלאכה בעינין ולא
 להעבירן וכו' ועיין בפרק
 השוכר את הפועלים משנה ב'
 ומה שפירש עוד הר"ב ולגבי
 הלוקח חשיבי נגמרה מלאכתן
 דלוקח עיניו במקחו וכן פירש
 הר"ש : וכלומר ולא תולה עיניו
 בדבר אחר לגמרו של המלאכה
 אלא אוכלו כך כשהוא לוקחו
 וכן נראין דברי תוספות דפרק
 הפועלים דף פ"ח בדבור
 המתחיל בעל הבית וכו' דלוקח
 תולה עיניו במקחו ואוכלו שנים
 בלא ספיתה : והכא נמי תולה
 עיניו במקחו וכשהוא בחצר
 הראוי לקבוע נקבע : ואין עיניו
 למקום הראוי לקנות : ואפי' אם
 נמי כרבי יהודה דהלכה כמותו
 בסוף פרק דלעיל דאומר דלקניו
 פטור : משום דאף ע"ג דעיניו
 במקחו אין מועיל אלא כשהמקח
 הוא בדבר השייך בו קציעות מלבד המקח כגון הכא בחצר
 דחצר בעלמא קובעת : אלא דהכא אינו קובע משום
 דלקנות הכניסם : ופי' מברס קובע החצר דאין עיניו
 פירש [הר"ב] אם נתן
 להם דמתנה [אינה] כמכר : ועיין בפירוש הר"ב דסוף משנה א' ממסכת מעשר שני :

א מ"ו פתחה'
 חסד הל"ג
 ב סס נלכת
 ג סס הלכה יא
 ד כ"ח כא : סס
 עג הל"כ
 פ ה"ח סס הל'
 קד ופסו' סס'
 קכ"ה טוס' ע'
 ס"ח ס' דס'
 סע' 1

הוא בדבר השייך בו קציעות מלבד המקח כגון הכא בחצר
 דחצר בעלמא קובעת : אלא דהכא אינו קובע משום
 דלקנות הכניסם : ופי' מברס קובע החצר דאין עיניו
 פירש [הר"ב] אם נתן
 להם דמתנה [אינה] כמכר : ועיין בפירוש הר"ב דסוף משנה א' ממסכת מעשר שני :
אוכלין אחת אחת : הכא נמי רשאין לאכול אחת אחת לפי שאין כאן דבר שיקבעו בלא המקח הלכך לא סגי המקח לקובעו
 קודם שנגמרה מלאכתו כרפי יהודה דסוף פרק דלעיל : ושהים לא יאכלו כמ"ש במשנה ה' דפרק דלעיל וכן
 הוא בפירוש שהזכרתי ובלבד שלא יצטרף כדפרישית לעיל ע"כ : אבל לא מן הסל ולא מן הקופה : ולגבי לוקח הוי כמוליד
 לשוק דסגי לקובעו כדתנן במשנה ה' פרק קמא : והלוקח עיניו במקחו כדלעיל : ובירושמי' נתיאש' לא מן הסל לא מן הקופה
 ולא מן המוקעה אחת' : ומשני אמר רבי יצחק מוקעה עשו אותה כמזרף : ג מקרסם לשון הרמב"ם מקרסם כמו וקרסם
 ומקרסם כמו מברסם ע"כ : ח"ש הר"ב דומה לו יכרסמנה וכו' :
עלה עליה לבדו מן המחבר ולא יאחז הקלח לפוך ידו ואוכל כירוש שהזכרתי : ד קציעות כן גירסת הספר
 והרמב"ם מפרש בגררים תלושים מאיזה אילן שיהיו : והר"ש מפרש שם הכלי שקוצצין בו תאנים נקרא מוקעה
 כדתנן בפרק ח' דשביעית : משנה ו' : והוא כלי ברזל ועל כן קוראין אותן קציעות : וגירסת הר"ב כנוסחא אחרת דגרס
 קציעות : וכן הגירסא במשנה י' פרק ד תרומות : וכן הובאה משנה זו בגמרא בבא מציעא פרק ב' דף כ"א ופירש רש"י
 קוצצין אותם באומל ומובל שלהן וזוטמן צדה ליבש ע"כ : ונראה לי שנקראו קציעות על שם המקצועות שהם כמחללות
 שעליהן מיבשים אותם כדפירש הר"ב במשנה ד' פרק ח' דנדרים : ביהרות משום גולוכו' : ודוקא שמצא בדרך שאזידוע
 שהבעלים נתיאשו לפי שרבים מצוים שם אבל אם מצאן בינו לבין חברו אסורין משום גזל דלא מתיאש שידע שחברו ימצאם
 לשון הפירוש שהזכרתי : ובזיתים ובחרובים : פירש הר"ב אבל תאנה עם נפילתה נמאסת ולא ידיע מאיזה אילן היא
 שהתאנה מתלכלכת ומשפנית בצורתה כשמצא אותן תחת התאנה אינה מכיר אם מזו התאנה נפלו וכשתנו ומכני זה אינו דומים
 לשאר התאנים שבתאנה : או אם מצא ממקום אחר ואין לבעל התאנה בהם זכות ולפיכך אין בהם משום גזל ופטורים מן
 המעשר אבל ישע' דמזי בלבד הרמב"ם : ומיהו לאו כדמאי ממש אלא כלומר בספק וצריך שיפירש ג"כ תרומה גדולה : וכן
 נראין דבריו שכתבנו פ"ג מה"מ אע"פ ש"ל דפטור מתרומה מטעמא דמתניתין ד' פ"ה ע"ש : והר"ב שפירש דפטור כדון
 הפקר כ"פ הר"ש גס רש"י ותוספת פרק ב' דבבא מציעא דף כ"א :
 מצא

א מ'ת'ת'ת'ת'ת'
ב ט'ט'ט'ט'ט'
ג י'י'י'י'י'י'
ד כ'כ'כ'כ'כ'כ'
ה ל'ל'ל'ל'ל'ל'
ו מ'מ'מ'מ'מ'מ'
ז נ'נ'נ'נ'נ'נ'
ח ס'ס'ס'ס'ס'ס'
ט ע'ע'ע'ע'ע'ע'
י פ'פ'פ'פ'פ'פ'
יא צ'צ'צ'צ'צ'צ'
יב ק'ק'ק'ק'ק'ק'

מצא גרוגרות אם דרסו וכו' . גרוגרות קרוין כשיבשו קודם שגדרסו כלפי הר"ב במשנה ד' פ"ג לתרומות :
אם דרסו רוב בני אדם . פירש הר"ב בשדותיהן למסתמא בבתים כדרוסות ולהכי הו"לך למוקים למתני' כשרג

"מצא גרוגרות אם דרסו רוב בני אדם חייב
ואם לאו פטור . מצא פלתי רבילה חייב . שידוע שהן מדבר גמור . והחרובין עד שלא כנסן לראש הגג . מוריד מהם לבהמה פטור מפני שהוא מתויר את המותר : ה' איווהי חצר שהיא חייבת במעשרות ר' ישמעאל אומר חצר הצורית . שהכלים נשמרים בחובה ר' עקיבא אומר כל שאחד פותח ואחר נועל פטורה . רבי נחמיה אומר כל שאין אדם בוש מלאכול בתוכה חייבת . ר' יוסי אומר כל שנכנס לה ואין אדם בה אפ"ה מבקש פטורה . רבי יהודה אומר שני חצרות זו לפניו מזו הפנימית חייבת . והחיצונה פטורה : ה' הגנות פטורין . אע"פ שהם של חצר החייבת בית שער אבסדרה ומרפסת הרי אלו כחצר . אם חייבת חייבין ואם פטורה פטורים : ז' הצריפין והבורגנין והאלקטיו' פטורין סוכת גנוסר . אף על פי שיש בורחים ותרגולין פטורה . סוכת היוצרים הפנימית חייבת . והחיצונה פטורה רבי יוסי אומר כל שאינה דירת החמה ודירת הגשמים פטורה . סכת החג בחג . רבי

דורסים בשדות דהא כנמא בשדות עסקין הר"ש נסס הירוש' ובפירוש שהזכרתי כתוב וז"ל וכשרגילים לדרוס בשדה שהרי בשדה מלאה שאלו מלאה בבית אסור משום גזל ע"כ : ואם לאו פטור . ירושלמי רבי זעירא בעי ואינה נכרת אם דרוסה היא אם לא בתמיה . ומשני אחר ר' שאל פעמים שהיא פיקעת מתפת הגלגל והיא דרוסה והיא נראית שאינה דרוסה . פעמים שהרגל דורסקה והיא אינה דרוסה ונראת כדרוסה : מוריד מן לבהמה . פירש הר"ב אבל הוא לא יאכל וכו' . והכא הוא הדין נמי בני ובני ביתו דלא טריין בר"פ אלא היכא דעדין לא הובאו למקומן . והוה דמסיים ויחוב טעמא לבהמה מתוך שאין החרובין מאכל בהמה : מפני שהוא מתויר את המותר . פי' הרמב"ם והוא ראייה שערלו מ' כול' . וכך פירש רש"י בבב"א ס"פ המביא דף ל"ה : ה רבי יהודה אומר וכו' וכתב הר"ב בקיימא לן הלכה כדברי כולן להחמיר בס' פ' יואל דופן : הר"ש ור' רבי יוסי אומר כל שאינה דירת החמה ודירת הגשמים וכו' : לשון הפירוש שהזכרתי נראה לי עמיה כדאמר ר' יוחנן בפרק קמא דיומא דף י' דבית סתמא לא מקרי אלא בית חורף ובית קיץ ולפיכך לא טבולה עכ"ל : רבי

היא : אם דרסו רוב בני אדם . אם רוב אנשי אותה העיר דרסו כבר הגרוגרות שלהן בשדותיהן אית לן למימר זו מן הדרוסות הן וכבר נגמרה מלאכתן וחייב לעשר : פלמי דבילה . אחר שגדרסו בעגול מחלקים בעגול לכה . פלחין ויש בכלל

הרבה דבילות דבוקות מ' ב"ו : עד שלא כנסן לראש הגג לטעות מהן ערימה שהוא גרנן של חרובין למעשר כדקתנא קמא : מוריד מהן לבהמה . אבל הוא לא יאכל שאין חובלים על המוקצה אלא במקומן כלומר הפירות שטושטין אותם ליבש שלא נגמרה מלאכתן אין אוכלי מהן אלא במקומן דשלא במקומן אינו ניכר שלא נגמרה מלאכתן ומיאו בשמאכיל מהן לבהמה אפי' שלא במקומן . מתוך שאין החרובין מאכל בהמה מידע ידוע דלא נגמרה מלאכתן ולא יבשו כל זרנן : מפני שהוא מחזיר את המותר . למקום שטושטן סס ליבש וכל היכא דמוותרו חוזה לא טביל : ה' איווהי חצר שחייבת במעשר . שקובעת למעשר כמו בית : חצר צורית . שכן צורו היו מושיבין שומר בפתח החצר : כל שאלחד פותח ואחד נועל . כגון שיש בחצר שני בחי' לשני בני אדם וכשאלחד מהן פותח פתח החצר . בא השני ונועל . וכשאלחד נועל השני מוחה בידו ופותח : מלאכת חצר שאינה משחמרת : ואין אומרים לו מה אהה מבקש

פטורה ואע"פ שאינו בוש לא זול בתוכה : והחיצונה פטורה . כיון שיש לפניו בית דרוסה הרגל עליה אינה משחמרת : וקיימא לן הלכה כדברי כולן להחמיר : ו' אע"פ שהן של חצר החייבת . והעלה הפירות לבג דרך חצר . אע"פ כ' ל' טבילי הואיל וישעיה שהכניסן לחצר היה בדעתו להעלותן ולאכלן בבג . והגוי מלי' חצר . ארבע אמות על ארבע אמות . נטל לבגו חצר בית שער . אלא פתח המרפסת יורדים בסולם לחצר : ז' הצריפין . אין להם בג אלא הקורות למעלה נונעות זו בזו . והאלקים ומתרחבים למטה : והבורגנים . כמין שזכבין עשויין בשדות לאזור בהן פירות : והאלקטיו' סכות שעושים בימות החמה לגלל מרגום קיין קייטא : סכת גינוסרים . כגרת מתרגמין גינוסר . והוא מקום צורך הגליל שפירותיו מרובים וטובים ויושביו עושים סכות ודרים סס כל זמן הפירות : אע"פ שיש שם רחים ותרגולים . לא היו קבע : סכת היוז' ים . רגילים לעשות סמי סכות זו גפנים מזו . בפנימית מצניע קדרותיו ודר סס . ובחיצונה עושה מלאכתו ומוכר קדרותיו : כל שאינה דירת החמה ודירת הגשמים . וסכה פנימית אין היוצר דר בה בימות הגשמים הלכך פטורה ואין הלכה כרבי יוסי :

פירוש : הר"ש ור' רבי יוסי אומר כל שאינה דירת החמה ודירת הגשמים וכו' : לשון הפירוש שהזכרתי נראה לי עמיה כדאמר ר' יוחנן בפרק קמא דיומא דף י' דבית סתמא לא מקרי אלא בית חורף ובית קיץ ולפיכך לא טבולה עכ"ל : רבי

רבי
קב
הא
וח
אומ
גו
כר
הת
וב
את
צרי
צרי
צרי
חתי
וכו
כך
וב
מח
וב
אע
חז
כש
במ
אוכ
בג
הגו
שני
הע
שאו
הע
מח

רבי יהודה מחייב רבי יהודה לטעמיה דסבר סנה דירת קבע בעינן וחייבת במזוזה ואין הלכה כרבי יהודה : ח תאנה שהיא עומדת בחצר אילן של תאנה שהוא עומד בחצר וחצר קובעת למעשר ואם צירף אומר אחת בימינו אפי' ג' כהאי גוגא לא הוי צירוף ושרי ואין הלכה כר"ש : עלה לראשה לראש התאנה : ממלא חיקו ואוכל סם ובלבד שלא יוריד לחצר מנוטל את האשכול אוכל כדרבו ואין צריך לנגרר וכן ברמון אין צריך לפרט וכן באבטיח אין צריך לספות דהיינו לחתוך חקיות דקות : ר' עקיבא אומר וכו' והלכ' כר' עקיבא : כוסבר כך שמה בערבי והוא זרע גד ובלעו קוליינדרו : מקרסס : מחתך : סיאה בערבי פוגד' ובלעו פוליי' : אווב בערבי וע"מ : והקורנית בערבי חז"ל ובלעו שדרי"אה : אם היו כשמרים חייבין דאין חייב במעשר אלא אכל ושמר : אוכל כדרבו : מן הגוף העומד בגנה : אוכל אחת אחת מן הגוף הנוטה לחצר : ואם צירף שנים חייב : הכל הולך אחר העקר דשדינן נופו בחר עקרו שהוא תקום יניקת האילן : ובבתי ערי חומה הכל הולך אחר העקר אף הגוף הנוטה חס לא גאלו בתוך הסנה פאלט לנחיתות כאלו היה בתוך החומה הואיל ועקר האילן בתוך החומה הוא :

רבי יהודה מחייב רבי יהודה לטעמיה דלאמרין בפרק קמא דיומא (שם) הר"ש : ט נוטל את כל האשכול וכו' דברי רבי טרפון ומודה רבי טרפון גבי מקח דתנן בפרק' (משנה ו') מברגר באשכול וכו' הר"ש :

א פי' סס
ב סס הל' טו
ג סס הל' יו
ד סס הל' יא
ה סס הל' יב
ו סס הל' יג
ז סס הל' יד
ח סס הל' יו
ט סס הל' יז
י סס הל' יח

הסיאה וכו' שבחצר ודרך אלו העשני' שלומחין בגנות ובצקים מבלי שזרעו אותם הרמב"ם : י ונוטה לגנה כוף א' מן התאנה הר"ש :

ובבתי ערי חומה הכל הולך אחר העקר : כתב הר"ש סתם מתני' ר' מאיר בפרק המוכר שדכו וכו' כל שהוא לפני מן החומה הרי הוא כבתי ערי חומה חוץ מן השדות ר' מאיר אומר אף השדות עכ"ל ותמיהני דאין בין ר' מ' לתנא קמא אלא תזולה וחולסה כדפי' הר"ב סס וגמרא ערוכ' היא בפרק הנזכר דף ל"ב תנו רבנן בית אין לי לא בית מנין לרבות בתי בדים ובתי מרחצאות ומגדלים ופובצנים ובורות וסחין ומצרות תלמוד לומר אשר בעיר יכול שאני מרבה אף השדות ת"ל בית דברי רבי יהודה ר' מאיר אומר בית אין לי אלא בתי בדים וכו' ואפי' שדות ת"ל אשר בעיר ואלא הא כתיב בית אשר רב חסדא חולסית ומזולה איכא בינייהו והתניא (בניחוסא) חולסית ומזולה רבי מאיר אומר כבתי רבי יהודה אומר כשדות ופירש"י ושדות ממש לא קאמר רבי והשתא דשמעינן דרבי מאיר נופיה לא מרבה אלא הראוי לבנין מאי דוחקין לאוקמא מתניתין דוקא כרבי מאיר נוקמא ככולי עלמא וטעמא רבא איכא דאילן מיסך שיד לבית שכן דרך ליטע אילנות בחצר הבית גס דרכן היה להיות לכן בגנות ופרדסים סמוד לחצרומיהן כדמוכח בברקין ולפיכך כל חצר וגנה ושיש בהם הרי הם בכללות בית ולא לרבי מאיר בלבד אלא אף לרבי יהודה ומתניתין ככולי עלמא וז"ל הרמב"ם בפרק י"ב מהלכות שמיטה ויובל כל שהוא לפני מן החומה כגון הבנות והמרחצאות ושזבכות הרי הוא כבתי ערי חומה אלא אשר בעיר אבל השדות שבחצר העיר נגאלין כדון השדות שחוץ לעיר שגא' זר וקם הבית אשר בעיר בית וכל הדומה לבית לא השדות ע"כ ואדלא ספק לחולסית ומזולה שמע מינה דכתנא קמא פוסק וכן כתב הכסף משנה דפוסק כתנא קמא ואפילו הכי כתב בגנות אלא שמע מינה דגם הרמב"ם סובר דגנות כולי עלמא מודו בהו ועוד דאי איתא דגנות לרבי יהודה לא לימא גמרא דגנות נמי איכא בינייהו ואף על פי שמוצא בתוספתא והגנות והפרדסים שבחוכה רבי מאיר אומר הרי הן כבתי ערי חומה וחכמים אומרים הרי הן כשדות ע"כ הך תוספתא לאו דסזכה ולא מינה פסק הרמב"ם הכין דאי הכי תקשה לך דשבתי חכמים ופסק כרבי מאיר וכי תימא מתניתין דהכא סתמא כרבי מאיר ליתא דהא איכא לאוקמי מתניתין באילן העומד בחצר וחצר לכולי עלמא יש לו דין בית כמו ששנינו במשנהו דפרק הנזכר ואלו הן בתי ערי חומה ג' חצרות של שני בתי וכו' וע"ש ועוד דכיון דגמרא לא משני לה בגנות איכא בינייהו שמע מינה דסבירא ליה דמשעתא הוה

ובבתי ערי חומה הכל הולך אחר העקר : ובבתי ערי חומה הכל הולך אחר העקר אף הגוף הנוטה חס לא גאלו בתוך הסנה פאלט לנחיתות כאלו היה בתוך החומה הואיל ועקר האילן בתוך החומה הוא :

ואיר דהא בית כתיב ביה אלא חולסית ומזולה קא מרבי דלאו בני זריעה נהו וראוין לבנין [וכן] לשון הר"ב סס והשתא דשמעינן דרבי מאיר נופיה לא מרבה אלא הראוי לבנין מאי דוחקין לאוקמא מתניתין דוקא כרבי מאיר נוקמא ככולי עלמא וטעמא רבא איכא דאילן מיסך שיד לבית שכן דרך ליטע אילנות בחצר הבית גס דרכן היה להיות לכן בגנות ופרדסים סמוד לחצרומיהן כדמוכח בברקין ולפיכך כל חצר וגנה ושיש בהם הרי הם בכללות בית ולא לרבי מאיר בלבד אלא אף לרבי יהודה ומתניתין ככולי עלמא וז"ל הרמב"ם בפרק י"ב מהלכות שמיטה ויובל כל שהוא לפני מן החומה כגון הבנות והמרחצאות ושזבכות הרי הוא כבתי ערי חומה אלא אשר בעיר אבל השדות שבחצר העיר נגאלין כדון השדות שחוץ לעיר שגא' זר וקם הבית אשר בעיר בית וכל הדומה לבית לא השדות ע"כ ואדלא ספק לחולסית ומזולה שמע מינה דכתנא קמא פוסק וכן כתב הכסף משנה דפוסק כתנא קמא ואפילו הכי כתב בגנות אלא שמע מינה דגם הרמב"ם סובר דגנות כולי עלמא מודו בהו ועוד דאי איתא דגנות לרבי יהודה לא לימא גמרא דגנות נמי איכא בינייהו ואף על פי שמוצא בתוספתא והגנות והפרדסים שבחוכה רבי מאיר אומר הרי הן כבתי ערי חומה וחכמים אומרים הרי הן כשדות ע"כ הך תוספתא לאו דסזכה ולא מינה פסק הרמב"ם הכין דאי הכי תקשה לך דשבתי חכמים ופסק כרבי מאיר וכי תימא מתניתין דהכא סתמא כרבי מאיר ליתא דהא איכא לאוקמי מתניתין באילן העומד בחצר וחצר לכולי עלמא יש לו דין בית כמו ששנינו במשנהו דפרק הנזכר ואלו הן בתי ערי חומה ג' חצרות של שני בתי וכו' וע"ש ועוד דכיון דגמרא לא משני לה בגנות איכא בינייהו שמע מינה דסבירא ליה דמשעתא הוה

א תבות יב
חיי"ת פ"ט
פונת וספירת
כ"ט ט"ו י"א
ב חיי"ת פ"ט
מ"ע ז"ל ה"טו
ג חיי"ת פ"ט
ח"ע ז"ל ה"ד
ד חיי"ת פ"ט
ה"טו
ה ט"ט ט"ו
ו ט"ט ט"ו
ז פ"ט ט"ט

הוא זמן דקתו בירושלמי ובספר ומלאה שנייה כמו
בגמ' דבבלי שהתקתיה אלא עקרון של הדברים שהרמב"ם
שמוסך בגנות דיטלהם דין בית משום דסבורא ליה דגמרא
ידן סברה דלא פליגי בהו וכולי עלמא סברי דיטלהם דין

בית ומהטעם שכתבתי והדרן
למאי דאמרן דמתניתין ככולי
עלמא ולא ידעתי למה השמיט
הרמב"ם בפרק הנוצר ל"בא ו'
דבבתי ערי חומי הכל הולך
אחר העקר :

ובערי מקלט הכל הולך אחר
הנוף משום דכולי
גמרא שדין נוף בתר עקרו
אצטריך למיתר דלענין מקלט
ומגין דשדין עקר בתר נוף אף
על גב דבתר עקרו נמי שדין
במ"ש הר"ב :

ובירושלים הכל הולך אחר הנוף מה שפיר"ב כי היכי
דבגופא לא מצי פריק וכו' צריך עיון לקמן

בירושלמי דמסכת מעשר שני משנה ז' ומ"ש הר"ב כי
היכי דמקום נופו לא מצי אכיל ליה בלא פדייה וכו' הכי נמי
דמקום עקרו וכו' בלא פדייה ו' ו"ל רש"י במסכ' מפות דתשדי
עקרו בתר נופו ואסור לאוכלו בעקרו אלא א"כ פלאו מקודם
שנכנס ע"כ כלומר דלא מצי להציאו לעקרו לאכלו שם כמו
שאוכל בשאר ירושלים אלא כפלאו קוד לכן בעוד שלא בא לנוף
משום דשדין עקרו בתר נופו וכאן לירושלים דמי שאין
אוכלים בלא פדייה אבל מכיון דשדין נמי נופו בתר עקרו
לכך צריך שיהיה נפדה קודם שיכנס לנוף :

פרק ד הכובש וכו' פירש הר"ב שהאור והמלח כמו
וכו' ולא נקט כבישה כמו

הירושלמי דלא נקט נמי כבישה כהדי דברים דקתשיב וכו'
הדרך כתב הרמב"ם בפרק ג' מהלכות מעשר והשיג עליו
הראב"ד ו"ל ולמה לא מנה הכובש אף על פי שלא כבש אלא

בחומץ שהמנהגו מנהג שנים ע"כ וכתב הכסף משנה ו"ל טעמו דקתני הכובש המולח משמע דכובש בחומץ קובע וי"ל
לדעת רבינו שמאחר שלא אמרו בירושלמי חומץ קובע כמו שאמרו גולה קובע על כרחינו לומר דחומץ אינו קובע והא
דקתני מתניתין הכובש המולח חדא קתני ופרושא קא משרש הכובש ומאי כובש היינו המולח ולא ספוקי כובש שלא במלח או
נמי כובש היינו שישי' אותם במים ומלח וכן פירש רבינו בפרש המנהג ע"כ ולגירסת הספרים שלנו דגרסין הכובש
השולק המולח אין לפרש פירוש הראשון וא"ת ותקשה מתניתין על היושלים וי"ל שהלשון שבירושלמי ברייתא הוא ויכולה
להלוק עם המנהג ומכל מקום ודאי דהלכה כמתניתין ולפי זה שלא בדקדוק כתב הכ"מ ואחמור עלה בירושלמי דלאו מימרא
היא ומיהו בירושלמי מכיים דאמר רבי יוחנן מתק וכו' ואי ברייתא היא לא נסייעא לה מדברי יוחנן ובודאי שמפני כן הוא
שכתב הכ"מ דאחמור אבל הר"ש העתיק א"ר רבי יוחנן וכו' ומו"ש הר"ב שהאור וכו' ירושל' וי"מ"ש והתרומה נראה לי
דכינו דוקא כי הא דתנן בפרק ב' משנה ד' ועיין מ"ש בסוף פרק ד' דביצה בסוף דבור הוהתחיל ערב שבת וכו' ומ"ש הר"ב והשב'
עיון סוף פרק ד' דביצה : השולק וכו' חייב מטעם שהאור מחייב כדברי הר"ב ומדלא קתני הכובש משמע דלרבותא
קתני השולק שהוא פחות ממבשל וסייעתא למה שרצה הר"ש לפרש בפרק עשירי דתרומות משנה ח' והבאתי לשונ' במשנה י'
שם אלא שהקשה שם מכוביא דפרק כלהבשר וצריך לי עיון : הבוידק עיין במשנה ג' :

הבקפא לתנשל פטור כתב הר"ב ואינו קובע למעשר כשאר מקפא יין בעלמא דתנן במשנה ז' פרק קמא :

ובערי מקלט הכל הולך אחר הנוף אף אחר הנוף קאמר שאם
עקרו בפנים בחוץ תחום ערי מקלט ונופו נוטה חוץ לתחום
כי היכי דבעקרו לא מצי גואל הדם קטיל ליה לרובח בנפשו
נמי לא מצי קטיל ליה דשדיא נופו בתר עקרו ואי עקרו
בחוץ ונופו בפנים כי היכי

"ובערי מקלט הכל הולך אחר הנוף
ובירושלים הכל הולך אחר הנוף :

פרק ד הכובש השולק הכובש חייב
המכבש באדמה פטור

המטביל בשרה פטור הפוצע זיתים שיצא
מהם השרף פטור הסוחט זיתים על בשרו
פטור יאם כחט ונתן להן ידו חייב
המקפא לתבשיל פטור לקדרה חייב מפני
שהוא כבוד קטן : ב תניקות

דבגופו לא מצי קטיל ליה
בעקרו נמי לא מצי קטיל ליה
דשדי עקרו בתר נופו לחומרא
וכן בירושלים הלך אחר הנוף
לענין מעשר שני היינו נמי
לחומרא דעקרו בחוץ ונופו
לפנים כי היכי דבגופו לא מצי
פריק דאין מעשר טהור נפדה
בתוך ירושלים בעקרו נמי לא
מצי פריק ליהוא עקרו לפנים
ונופו לחוץ כי היכי דמקום
נופו לא מצי אכיל ליה בלא
פדייה שהרי הוא חוץ לירושלים הכי נמי במקום עקרו
אע"פ שהוא בפנים לא מצי אכיל ליה בלא פדייה :

פרק ד הכובש ירקות או זיתים בחומץ או ביין וכן
השולק או המולח אף בשרה חייב

שאר : והמלח והמקח והתרומה והשבת והחזר המשתמרת
כל אחד מאלו קובע למעשר : המכבש בלדמה המסמין פירות
תחת הקרקע כדרך שרגילין להטמין פירות שאין מבושלים כל
זרכן כדי שיתבשלו : והמטביל פירות במלח או בציר או בחומץ
ואוכל פטור ואינו קובע למעשר כיוו הכובש או המולח אלא
אוכל חין אכילת עראי ופטור מן המעשר : הפוצע זיתים
מתעד וכותש אותם כדי שיצא השרף דהיינו התרומות שלהן :
הפוצע זיתים על בשרו לסוך נופו לתוך ידו חייב דמה
שנותן לתוך ידו נחשב כאלו נתן לתוך בור קטן דהיינו החסירה
שחין והשמן יורדים בה : המקפא לתבשיל השולה פסולת
שמעלה היין בעת רתיחתו

כיוון המורה
דכיון דאין
דליכא
הוא
בין ש
מן הי
להחין
אבל
בידו
א"כ
אניש
מתעב

ב כלכלה

ת יחתו נקר' מקפה ואם אחר שנתן יין בתבשיל הסיר מעליו
החרטום והזבים הצפין למעלה קפוי עראי הוא זה ואינו קובע
למעשר כשאר מקפה יין בעלמא' ובתבשיל זוגן איירי' דאי
בתבשיל רותח הא אמרי' שהאור קובעת למעשר וכלא הקפאה
היה נקבע למעשר מחמת האור:

ב תינוקות שטמנו תאנים לשבת
ושכחו לעשרן ילא יאכלו למוצאי שבת עד
שיעשרו כלכלת שבת בית שמאי פוטרין
ובית הלל' מחייבין . ר' יהודה אומר אף
הלוקט את הכלכלה לשלוח לחברו . ללא
יאכל עד שיתעשר : ג' הגטל זיתים מן
המעטן טובל אחד אחד במלח ואוכל אם
מלח ונתן לפניו חייב ר' אליעזר אומר מן
המעטן הטהור חייב ומן הטמא פטור . מפני
שהוא מחזיר את המותר : ד' שותים על
הגת יבין על החמין בין על הצונן פטור דברי
ר' מאיר . ר' אליעזר בר' צדוק מחייב וחכמים
אומרים על החמין חייב ועל הצונן פטור :
ה' המקליף שעורים . מקליף אחת אחת
ואוכל . ואם קליף ונתן לתוך ידו חייב
המולל מלילות של חטים מנפה מיד ליד
ואוכל . ואם נפה ונתן לתוך חיקו חייב
כסבר שזרעה לזרע וירקה פטור . זרעה
לירק מתעשרת זרע וירק ר' אליעזר אומר
השבת מתעשר' זרע וירק וזירין . וחכמים
אומרים אינו מתעשר זרע וירק אלא
השחלים והגרגיר בלבד : ורבן

ב כלכלת שבת וכו' . וגשית צפרק ד' ממסכת עדיות
סוף משנה י' : רבי יהודה אומר אף
הלוקט כלכלה לשלוח לחברו וכו' . עיין צפרק דלקמן משנה י'
ג מן המעטן הטהור חייב . פירש הר"ב וכגון שאד הנוטלן
טמא וכו' שכבר נטמאו כל אותן

שנטל בידו וכשמחזיר מתערבי'
הטמאי עם הטהורים ומטמאין
השמן ואם תאמ' הרי נטמאו זיתי
המעטן כשנטל מהן לא וטמא'
אלא מקום מגעו ויכול לסלקו
משם כך פירש'י בפרק ד' דביצה
דף ל"ה בדבור המתחיל הכי
גרסינן רישא וכו' וימייני הקיס'
ויכול לסלקו מלמעלה שלא יגע
באחרים ע"כ . כלומר אף על פי
שמתלה כשנטלן לא היה מדקדק
לטול מלמעלה . אבל אפשר לי
לומר דרש'י הכי קאמר דתחלה
דקדק שלא טמא' אלא מקום
מגעו כלומר אותן שנגע בהן
ונטלן ועוד כתבו התוס' אי נמי
כגון שנטלו בפשוטי כלי עץ או
שנתן לו חברו . ובין הטמא
פטור מ"ש הר"ב וההלך הנוטלן
טמא הכי אית' שם בגמרא .
אבל ג"ל דלא דוקא . רק כדי
שיהא רישא וסיפא בחד גווא
דבטרווייהו [האדם טמא .
קאמר בגמרא מעטן טמא וגברא
טמא] וכן נ"ל מתוך פירש'י
דהתם : מפני שהוא מחזיר את
המותר . עיין מ"ש במשנה ד' פ'

א כיצד לר'
מי פה חת'
מעשר הלי' כל'
ב עליות פיר'
ד' כיצד לר'
ר כיצד לר'
סס הלי'
ה שבת יא'
פ' ירמיהו צט'
ו ח' אשם הלי'
ז כ' יג'
ח' יג' טס'
ט' יג' טס'
יג' יג' טס'
יד' יג' טס'
טו' יג' טס'
טז' יג' טס'
יז' יג' טס'
יח' יג' טס'
יט' יג' טס'
כ' יג' טס'

חייב . וכגון שהאדם הנוטלן טמא שאי אפשר לו להחזיר את
המותר שכבר נטמאו כל אותן שנטל בידו : מן הטמא פטור .
דכיון שהמעטן כלו טמא [והאדם] הנוטלן טמא הרי הוא מחז'
את המותר : ד שותין על הגת' וכגון שהכנים הם ראשו ורובו
דליבא למגור שמא יביא הכלי אליו וישתה חוץ לגת דחון לבת
היזא קבע ואסור לשות' : בין על החמין . בין שמוג היין בחמין
בין שמוגו בזוגן : ר' אליעזר בר' צדוק מחייב . דגור שמא יביא
מן היין חוץ לגת : על החמין חייב . שהוא קובע לפי שאינו יכול

להחזיר המותר והלכה בחכמים : ה' המקליף . מסיר קליפתו .
אכל אם היה סמוך לגורן אפי' קולף יותר פטור מפני שהוא מחזיר את המותר : המולל מלילות .
המטהב שבולין באור וממעטן
בידו להסיר הפסולת : מנפה . להפריש המזג : מיד ליד . מנערן מידו אחת לידו האחרת : ירקה פטור . שהזרע עקר וירקה לא חשיב
אש"כ כיון לירק : מתעשרת זרע וירק . חייב לעשר בין אכל הזרע בין אכל העליון ירק כמות שהן : השבת . כך שמה בערבי ובלעז
אניש' : וזירים . זמורות ואסילו זרעה סתם מתעשרת זרע וירק וזירים לפי שהשבת עושה זמורות ארוכות אבל הכוסבר אוגה
מתעשרת זירים אש"כ זרעה תחלה לזירים : אינו מתעשר זרע וירק : אם זרע סתם ולא פירש : השחלים . בערבי חב' אלשאר ובלעז
קרישין' : הגרגיר . כך שמו בערבי ובלעז אירוג' א והלכה בחכמים :

יכול להחזיר המותר שיקלקל היין שנגת אבל מוג בזוגן פטור שיכול
מקליף אחת אחת שפורה אחת ודוקא כשאינו סמוך לגורן .
המטהב שבולין באור וממעטן
השבת . כך שמה בערבי ובלעז
אניש' : וזירים . זמורות ואסילו זרעה סתם מתעשרת זרע וירק וזירים לפי שהשבת עושה זמורות ארוכות אבל הכוסבר אוגה
מתעשרת זירים אש"כ זרעה תחלה לזירים : אינו מתעשר זרע וירק : אם זרע סתם ולא פירש : השחלים . בערבי חב' אלשאר ובלעז
קרישין' : הגרגיר . כך שמו בערבי ובלעז אירוג' א והלכה בחכמים :

מ סה"ד
ב בלכות
ג ח"ט
ד ח"ט
ה ח"ט
ו ח"ט
ז ח"ט
ח ח"ט
ט ח"ט
י ח"ט

דהיינו דגונו עכ"ל * והכי אמרינן התם למעשר אין * לשבת
לא ומי איכא מידי דלענין שבת לא הוי גמר מלאכה ולמעשר
הוי גמר מלאכה * וכו' דרש"י מפרש קבע ור"ל דבכך הוי
גרנו * וכן נראה בלשוננו בדבור המתחיל והרי גרנו וכו' *

ו התמרות של תלתן * יש מפרשים לולבי תלתן כעין שיש
לנפנים והן נאכלים * ויש מפרשים כשמחיל הגבעול לנמוח
כראה במקום צמיחתו כמין בגריר עב ונקרא תמרה כדאמר'
גבי הדס נקטס ראשו ועלתה בו תמרה * ובתלתן וחרדל

ופול הלבן חסובין אוכל * הללף *
בלעז קאפ"רי * תמרות * לובלין
שבו * ויש מפרשים הפרח *
ואבינות * הוא עקר הפרי
וקפריסין הוא שומר הפרי * רבי
עקיבא וכו' והלכה כר"ע *
פרקה העוקר שחלי *
כשיעו

אחר שזמחו וגדלו קצת עוקרין
אותן ושותלין אותם במקו' אחר
והם מתעבים ומתרחבים
ומתגדלן עס * פטור * אפי'
ראו פני הבית מפני שעדין לא
נגמרה מלאכתן * לקח במחור
לקרקע * הקונה פירות כשתן
מחבורין פטור * שאין המקח

קובע למעשר אלא בקונה בתלוש לא במחור * לקט שחילין
לשלוח לחברו פטור * אם יש כיוצא בהם נמכרים בשוק *
חשיבי כאלו נגמרה

ועל פי הדברים האלה נראה לי שכן צריך להיות
בפירש הר"ב העוקר שחלים נטיעות אף על פי שיש בהם פירות * אי נמי העוקר שחלים היינו צללים וכרשים שדרך הגננים
אחר שזמחו וכו' כן כ"ל שצריך להיות * ואולם לפי שהסרונו גדול לא שלחתי ידי בו להגיה * ונמצע לתוך שלו פטור *
כתב הרמב"ם אף על גב דכפ"ק דפאה אין הלכה כרבי עקיבא דאמר נוטל אדם מן הגורן וזורע עד שימרח הכא חכמים מודים
לו והחלוק ביניהם * חטים נגמר מלאכתן * שחלים לא נגמר מלאכתן והוא בירושלמי *
לקח במחור לקרקע פטור * פירש הר"ב שאין מקח קובע למעשר אלא בקונה בתלוש וכן פירש הרמב"ם * וממיה
לי דתישוק ליה שאינו נגמר למעשר * אבל הר"ש כתב לקח במחור פטור דאין מקח קובע במחור * אבל תלוש
דומיא דמחור קובע אף על פי שלא נגמרה מלאכתו * וסתמא כרבי מאיר דלעיל בפרק שני ע"כ * ור"ל במשנה ה' וכן הוא
בירושלמי דהכא ואכתבהו בסוף דבור המתחיל לקט לשלוח וכו' * ועיין פרק ג' משנה ו' *
לקט פירש הר"ב שחלים * וכן נכתב הר"ש ששחילין איירי * ובסוף דבור דלקמן תמצא הטעם למה פירשו כן *
לקט לשלוח לחברו פטור * וכן גירסת הר"ב ור"ש * ואם כן מתניתין כרבי יהודה דפרק דלעיל משנה ב' דמחייב
בלוקט כלכלה לשלוח וכו' * דאלו לרבנן אפי' כלכלה פטור והוי מחלוקת ואחר כך סתם דהלכה כסתם * ולעיל
פסק הר"ב דאין הלכה כר"י וכו' * אבל הרמב"ם בחבורו פרק ה' כתב או שלקח וכו' * וכתב בפירושו מי שקנה תלוש וכו' *
והשתא הוי דומיא דלקח במחור ואינו ענין לדרי' דלעיל * וראיתי בירושלמי לקט לשלוח לחברו פטור * רב אמר הוא
אסור לוכל רב שימי אחר קומי רבי יוסי בשם רבי אחא * מה דאמר רב בשהכניסו לחצר בית שמירה כרבי מאיר * אמר רבי
מנא מתניתין אמרה כן * לקח במחור לקרקע פטור הא בתלוש חייב * מאן אית ליה מקח טובל בפירות שלא נגמרה מלאכתן
לא רבי מאיר * ר' חייא בשם ר' יוחנן דר' יהודה היא * ומני כן ר' יהודה אומר בשם רבי אלעזר בן עזריה אף השולח לחברו
עטנין ושחילין וחבילי תלתן לא יאכל עד שיעשר שכן דרך בני אדם משלחין לחבריהם טבלים בדברים הללו ע"כ * ונראה ל
דהכי תרי אוקמתו איכא בינייהו נמי דלאוקמתא קמא נייירי במקח והוא פירש הרמב"ם * ואע"ג דנקט לקט במשנה דהתם כך
היא הגירסא ג"כ לקמן * ואפי' הכי הפירוש שלקט לאחר שלקח ממנו במקח שכן בפרק ג' משנה ה' דשנה התם הא דרבי מאיר
ושם אמרו בירושלמי מה פליגי בלוקט ונותן לו אבל בלוקט לאכול וכו' וכן בכל אותה פיסקא * והכי נמי מתניתין דהכי דקאמי
לקט משמע לקט לצורך הקונה ומתיר ארישא דלקח במחור וכו' * וקאמר שאם לקט לשלוח לחברו שקנה ממנו ולאוקמתא
כתרא אחיא כפשטא דלקט לשלוח לחברו שלא בענין

ו רבן שמעון בן גמליאל אומר *
"תמרות של תלתן * ושל חרדל ושל
פול הלבן * חייבות במעשר רבי אליעזר
אומר הצלף מתעשר * תמרות *
ואבינות * וקפרס * רבי עקיבא אומר
'אין מתעשר אלא אבינות מפני שהן פרי *
פרקה העוקר שחלים מתוך שלו
ונמצע לתוך שלו
פטור * לקח במחור לקרקע פטור * לקט
לשלוח לחברו פטור * ראב"ע אומר אם יש
כיוצא בהם נמכרים בשוק הרי אלו חייבין *
ב העוקר

הר"ב נטיעות אחר שזמחו וכו'
וממיה לי מאי מעשר שייך
בנטיעו * ונראה לי שיש הסרונו
בדברי הר"ב ושני פירושי' הם *
הא' הוא פירוש הרמב"ם שמפר'
למשנתו שנותן לאדם לעוקר
שחלים ולנטע' בקרקע שלו אף
על פי שיש בהם פירות * וכ"כ בחבורו פ"ו מהלכות מעשר
העוקר שחלים שיש בהן פירות והטעם אכתוב בדבור דלקמן
בס"ד * והפירוש השני הוא פירש הר"ש שכתב העוקר שחלים
דרך הגננים כשזורעים צללים וכרשים כשזומחין מעט
חולשים אותם ונוטעים אותם במקום אחר ומתעבין וגדלן יותר ע"כ * ועל פי הדברים האלה נראה לי שכן צריך להיות
בפירש הר"ב העוקר שחלים נטיעות אף על פי שיש בהם פירות * אי נמי העוקר שחלים היינו צללים וכרשים שדרך הגננים
אחר שזמחו וכו' כן כ"ל שצריך להיות * ואולם לפי שהסרונו גדול לא שלחתי ידי בו להגיה * ונמצע לתוך שלו פטור *
כתב הרמב"ם אף על גב דכפ"ק דפאה אין הלכה כרבי עקיבא דאמר נוטל אדם מן הגורן וזורע עד שימרח הכא חכמים מודים
לו והחלוק ביניהם * חטים נגמר מלאכתן * שחלים לא נגמר מלאכתן והוא בירושלמי *
לקח במחור לקרקע פטור * פירש הר"ב שאין מקח קובע למעשר אלא בקונה בתלוש וכן פירש הרמב"ם * וממיה
לי דתישוק ליה שאינו נגמר למעשר * אבל הר"ש כתב לקח במחור פטור דאין מקח קובע במחור * אבל תלוש
דומיא דמחור קובע אף על פי שלא נגמרה מלאכתו * וסתמא כרבי מאיר דלעיל בפרק שני ע"כ * ור"ל במשנה ה' וכן הוא
בירושלמי דהכא ואכתבהו בסוף דבור המתחיל לקט לשלוח וכו' * ועיין פרק ג' משנה ו' *
לקט פירש הר"ב שחלים * וכן נכתב הר"ש ששחילין איירי * ובסוף דבור דלקמן תמצא הטעם למה פירשו כן *
לקט לשלוח לחברו פטור * וכן גירסת הר"ב ור"ש * ואם כן מתניתין כרבי יהודה דפרק דלעיל משנה ב' דמחייב
בלוקט כלכלה לשלוח וכו' * דאלו לרבנן אפי' כלכלה פטור והוי מחלוקת ואחר כך סתם דהלכה כסתם * ולעיל
פסק הר"ב דאין הלכה כר"י וכו' * אבל הרמב"ם בחבורו פרק ה' כתב או שלקח וכו' * וכתב בפירושו מי שקנה תלוש וכו' *
והשתא הוי דומיא דלקח במחור ואינו ענין לדרי' דלעיל * וראיתי בירושלמי לקט לשלוח לחברו פטור * רב אמר הוא
אסור לוכל רב שימי אחר קומי רבי יוסי בשם רבי אחא * מה דאמר רב בשהכניסו לחצר בית שמירה כרבי מאיר * אמר רבי
מנא מתניתין אמרה כן * לקח במחור לקרקע פטור הא בתלוש חייב * מאן אית ליה מקח טובל בפירות שלא נגמרה מלאכתן
לא רבי מאיר * ר' חייא בשם ר' יוחנן דר' יהודה היא * ומני כן ר' יהודה אומר בשם רבי אלעזר בן עזריה אף השולח לחברו
עטנין ושחילין וחבילי תלתן לא יאכל עד שיעשר שכן דרך בני אדם משלחין לחבריהם טבלים בדברים הללו ע"כ * ונראה ל
דהכי תרי אוקמתו איכא בינייהו נמי דלאוקמתא קמא נייירי במקח והוא פירש הרמב"ם * ואע"ג דנקט לקט במשנה דהתם כך
היא הגירסא ג"כ לקמן * ואפי' הכי הפירוש שלקט לאחר שלקח ממנו במקח שכן בפרק ג' משנה ה' דשנה התם הא דרבי מאיר
ושם אמרו בירושלמי מה פליגי בלוקט ונותן לו אבל בלוקט לאכול וכו' וכן בכל אותה פיסקא * והכי נמי מתניתין דהכי דקאמי
לקט משמע לקט לצורך הקונה ומתיר ארישא דלקח במחור וכו' * וקאמר שאם לקט לשלוח לחברו שקנה ממנו ולאוקמתא
כתרא אחיא כפשטא דלקט לשלוח לחברו שלא בענין

על פי שיש בהם פירות * וכ"כ בחבורו פ"ו מהלכות מעשר
העוקר שחלים שיש בהן פירות והטעם אכתוב בדבור דלקמן
בס"ד * והפירוש השני הוא פירש הר"ש שכתב העוקר שחלים
דרך הגננים כשזורעים צללים וכרשים כשזומחין מעט
חולשים אותם ונוטעים אותם במקום אחר ומתעבין וגדלן יותר ע"כ * ועל פי הדברים האלה נראה לי שכן צריך להיות
בפירש הר"ב העוקר שחלים נטיעות אף על פי שיש בהם פירות * אי נמי העוקר שחלים היינו צללים וכרשים שדרך הגננים
אחר שזמחו וכו' כן כ"ל שצריך להיות * ואולם לפי שהסרונו גדול לא שלחתי ידי בו להגיה * ונמצע לתוך שלו פטור *
כתב הרמב"ם אף על גב דכפ"ק דפאה אין הלכה כרבי עקיבא דאמר נוטל אדם מן הגורן וזורע עד שימרח הכא חכמים מודים
לו והחלוק ביניהם * חטים נגמר מלאכתן * שחלים לא נגמר מלאכתן והוא בירושלמי *
לקח במחור לקרקע פטור * פירש הר"ב שאין מקח קובע למעשר אלא בקונה בתלוש וכן פירש הרמב"ם * וממיה
לי דתישוק ליה שאינו נגמר למעשר * אבל הר"ש כתב לקח במחור פטור דאין מקח קובע במחור * אבל תלוש
דומיא דמחור קובע אף על פי שלא נגמרה מלאכתו * וסתמא כרבי מאיר דלעיל בפרק שני ע"כ * ור"ל במשנה ה' וכן הוא
בירושלמי דהכא ואכתבהו בסוף דבור המתחיל לקט לשלוח וכו' * ועיין פרק ג' משנה ו' *
לקט פירש הר"ב שחלים * וכן נכתב הר"ש ששחילין איירי * ובסוף דבור דלקמן תמצא הטעם למה פירשו כן *
לקט לשלוח לחברו פטור * וכן גירסת הר"ב ור"ש * ואם כן מתניתין כרבי יהודה דפרק דלעיל משנה ב' דמחייב
בלוקט כלכלה לשלוח וכו' * דאלו לרבנן אפי' כלכלה פטור והוי מחלוקת ואחר כך סתם דהלכה כסתם * ולעיל
פסק הר"ב דאין הלכה כר"י וכו' * אבל הרמב"ם בחבורו פרק ה' כתב או שלקח וכו' * וכתב בפירושו מי שקנה תלוש וכו' *
והשתא הוי דומיא דלקח במחור ואינו ענין לדרי' דלעיל * וראיתי בירושלמי לקט לשלוח לחברו פטור * רב אמר הוא
אסור לוכל רב שימי אחר קומי רבי יוסי בשם רבי אחא * מה דאמר רב בשהכניסו לחצר בית שמירה כרבי מאיר * אמר רבי
מנא מתניתין אמרה כן * לקח במחור לקרקע פטור הא בתלוש חייב * מאן אית ליה מקח טובל בפירות שלא נגמרה מלאכתן
לא רבי מאיר * ר' חייא בשם ר' יוחנן דר' יהודה היא * ומני כן ר' יהודה אומר בשם רבי אלעזר בן עזריה אף השולח לחברו
עטנין ושחילין וחבילי תלתן לא יאכל עד שיעשר שכן דרך בני אדם משלחין לחבריהם טבלים בדברים הללו ע"כ * ונראה ל
דהכי תרי אוקמתו איכא בינייהו נמי דלאוקמתא קמא נייירי במקח והוא פירש הרמב"ם * ואע"ג דנקט לקט במשנה דהתם כך
היא הגירסא ג"כ לקמן * ואפי' הכי הפירוש שלקט לאחר שלקח ממנו במקח שכן בפרק ג' משנה ה' דשנה התם הא דרבי מאיר
ושם אמרו בירושלמי מה פליגי בלוקט ונותן לו אבל בלוקט לאכול וכו' וכן בכל אותה פיסקא * והכי נמי מתניתין דהכי דקאמי
לקט משמע לקט לצורך הקונה ומתיר ארישא דלקח במחור וכו' * וקאמר שאם לקט לשלוח לחברו שקנה ממנו ולאוקמתא
כתרא אחיא כפשטא דלקט לשלוח לחברו שלא בענין

על פי שיש בהם פירות * וכ"כ בחבורו פ"ו מהלכות מעשר
העוקר שחלים שיש בהן פירות והטעם אכתוב בדבור דלקמן
בס"ד * והפירוש השני הוא פירש הר"ש שכתב העוקר שחלים
דרך הגננים כשזורעים צללים וכרשים כשזומחין מעט
חולשים אותם ונוטעים אותם במקום אחר ומתעבין וגדלן יותר ע"כ * ועל פי הדברים האלה נראה לי שכן צריך להיות
בפירש הר"ב העוקר שחלים נטיעות אף על פי שיש בהם פירות * אי נמי העוקר שחלים היינו צללים וכרשים שדרך הגננים
אחר שזמחו וכו' כן כ"ל שצריך להיות * ואולם לפי שהסרונו גדול לא שלחתי ידי בו להגיה * ונמצע לתוך שלו פטור *
כתב הרמב"ם אף על גב דכפ"ק דפאה אין הלכה כרבי עקיבא דאמר נוטל אדם מן הגורן וזורע עד שימרח הכא חכמים מודים
לו והחלוק ביניהם * חטים נגמר מלאכתן * שחלים לא נגמר מלאכתן והוא בירושלמי *
לקח במחור לקרקע פטור * פירש הר"ב שאין מקח קובע למעשר אלא בקונה בתלוש וכן פירש הרמב"ם * וממיה
לי דתישוק ליה שאינו נגמר למעשר * אבל הר"ש כתב לקח במחור פטור דאין מקח קובע במחור * אבל תלוש
דומיא דמחור קובע אף על פי שלא נגמרה מלאכתו * וסתמא כרבי מאיר דלעיל בפרק שני ע"כ * ור"ל במשנה ה' וכן הוא
בירושלמי דהכא ואכתבהו בסוף דבור המתחיל לקט לשלוח וכו' * ועיין פרק ג' משנה ו' *
לקט פירש הר"ב שחלים * וכן נכתב הר"ש ששחילין איירי * ובסוף דבור דלקמן תמצא הטעם למה פירשו כן *
לקט לשלוח לחברו פטור * וכן גירסת הר"ב ור"ש * ואם כן מתניתין כרבי יהודה דפרק דלעיל משנה ב' דמחייב
בלוקט כלכלה לשלוח וכו' * דאלו לרבנן אפי' כלכלה פטור והוי מחלוקת ואחר כך סתם דהלכה כסתם * ולעיל
פסק הר"ב דאין הלכה כר"י וכו' * אבל הרמב"ם בחבורו פרק ה' כתב או שלקח וכו' * וכתב בפירושו מי שקנה תלוש וכו' *
והשתא הוי דומיא דלקח במחור ואינו ענין לדרי' דלעיל * וראיתי בירושלמי לקט לשלוח לחברו פטור * רב אמר הוא
אסור לוכל רב שימי אחר קומי רבי יוסי בשם רבי אחא * מה דאמר רב בשהכניסו לחצר בית שמירה כרבי מאיר * אמר רבי
מנא מתניתין אמרה כן * לקח במחור לקרקע פטור הא בתלוש חייב * מאן אית ליה מקח טובל בפירות שלא נגמרה מלאכתן
לא רבי מאיר * ר' חייא בשם ר' יוחנן דר' יהודה היא * ומני כן ר' יהודה אומר בשם רבי אלעזר בן עזריה אף השולח לחברו
עטנין ושחילין וחבילי תלתן לא יאכל עד שיעשר שכן דרך בני אדם משלחין לחבריהם טבלים בדברים הללו ע"כ * ונראה ל
דהכי תרי אוקמתו איכא בינייהו נמי דלאוקמתא קמא נייירי במקח והוא פירש הרמב"ם * ואע"ג דנקט לקט במשנה דהתם כך
היא הגירסא ג"כ לקמן * ואפי' הכי הפירוש שלקט לאחר שלקח ממנו במקח שכן בפרק ג' משנה ה' דשנה התם הא דרבי מאיר
ושם אמרו בירושלמי מה פליגי בלוקט ונותן לו אבל בלוקט לאכול וכו' וכן בכל אותה פיסקא * והכי נמי מתניתין דהכי דקאמי
לקט משמע לקט לצורך הקונה ומתיר ארישא דלקח במחור וכו' * וקאמר שאם לקט לשלוח לחברו שקנה ממנו ולאוקמתא
כתרא אחיא כפשטא דלקט לשלוח לחברו שלא בענין

נגמרה מלאכתן ואין הלכ' כראב"ע : ב ונטע בתוך שלו לזרע
[שייבשל] בהם הזרע במקום נטיעתן : מפני שהוא גרנן .
עקירתן הוא גרנן שאין להם גורן אחר להתחייב במעש דזרען
פטור מן המעשר דכתיב (ויקרא כו)

ב "העוקר לפת וצנונות מתוך שלו ונטע
לתוך שלו לזרע חייב מפני שהוא גרנן .
ב' צל"ם משה שרישו בעליה טהרו מלטמא
נפלה עליהם מפולת והם מגולים . הריאו
כנטועים בשדה : ג' לא ימכור אדם את
פירותיו משבאו לעונת המעשרות . למי
שאינו נאמן על המעשרות . ולא בשביעית
למי שהוא חשוד על השביעית . ואם
בכרו . נוטל את הכבודו ומוכר את השאר :
ד' לא ימכור אדם את תבנו ואת גפתו .
ואת זגיו . למי שאינו נאמן על המעשרות
להוציא מהן משקין . ואם הוציא חייב
במעשרות הפטור מן התרומה . שהתורם
בלבו על הקטועים . על הצרדים . ועל
מה שבתוך התבן : ה' הלוקח שדה ירק
כסוריא . אם עד שלא בא לעונת
המעשרות חייב . ומשבא לעונת המעשרות
פטור . ולוקט בדרכו והולך ר' יהודה אומר
אף ישכור פועלים וילקט . אמר רשב"ג
'בד"א בזמן שקנה קרקע . אבל בזמן שלא
קנה קרקע . אם עד שלא בא לעונת
המעשרות הפטור . רבי

כרע לזרעוני גינה שאין נאכלין
ונמלא שבגמרה מלאכתן ואסור
לנטוע נעד שיעשה טהרו מלטמ'
דזרועין דמו והתורה רבתה
בטהרה זרעים דכתיב (שם א')
על כל זרע זרוע אשר יזרע טה'
הוא אבל לכל שאר מילי כחלושין
דמו ובחזקתן הן למעש ולשביעי'
ואש"ל טהרת טומא' דוק' השרישו
בעליה שיש תחתיהן עפר
המעויבה אבל השרישו בקופה
כחלושים דמי אף לענין טומאה :
והן מגולין . העלין שלהן כדרך
בדילתן כנטועי בשדה דמו
והחולש מהן בשבת חייב ומייבין
בשביעית ובמעשרות : ג' לא
ימכור אדם פירותיו וכו'
דקעבר משו' ולפני עור לא תתן
מכסול (ויקרא יט) : ואם בכרו .
אם יש בהן בכורות שהגיעו
לעונת המעשרות והשאר לא
הגיע נוטלן ומוכר את השאר :
ד תבנו . שבולין סנדושו ופעמי'
כשאר בהן טמין : גפתו . יכולת
של זיתים : זגיו . פסולת של
ענבים : להוציא מהן משקין .
אגפתו וזגיו קאי : על הקטועין .
שבולות קטועות שלא נדושו :

ועל הצדדין . גדו הכרי . וכן הפורס בצור כלבו על מה
שנחרצני ועל מה שבזגין . והתורם בבית הצד . כלבו על מה
שבתוך הגפת : ה' הלוקח שדה ירק . מן העכו"ם כסוריא
הס' ארצות שכבש דוד כגון דמשק וארם נהרום וארם צובה
ובתקנת דברים עשאוהו כארץ ישראל ובתקנתן לא : אם עד
שלא בא לעונת המעשרות חייב . הואיל ובשעה שבאים לידי
חיוב ברשותו של ישראל הס' אבל אם הגיע עת החיוב ברשות
העכו"ם פטור לדבר זה עשו סוריא . ככבוס ימיד ולא שמה
כבוס : ולוקט כדרכו . ופטור מלעשר אף מה שנוסף ברשותו
אבל פועלים לא ישכור . דמיישינן דלמא חתי למעבד הכי אף
בשדה שלקח עד שלא בא לעונת המעשרות . ורבי יהודה לא
גזר : פטור . כיון שאין לו בגוף הקרקע כלום :

מקח וממכר ומפרשים הר"ם והר"ב דקאי אשתילים משא"כ
דברייקא דמיייתו הירושלמי עלה דמתני' דבהך אוקמתא בהכי
מייירי וקאמר הירושלמי דאיתא כר' יהודה ור' ל' דר' דפרק
דלעיל משנה ב' דלא מחייב אלא בכלכלה ומייירי ראייה דתני כן
ר' אומר בשם ר' אלעזר בן עזרי' אובלין הל"ס
וכו' ובמתני' נמי ר' א' בן עזריה ג' תיי"פ
מחייב וכו' ג' דמייירי ר' אב"ע ה' תיי"פ סל'
במתני' שאם יש כיוול' בהנמכרי' ה' תיי"פ חס'
בשוק מייירי נמי בצדדיית' דאי לא תרות הל'ז
תימא הכי מתניתין ובריייתא הל'י
קשיין אהדדי וסובר הירושלמי ס' הלכסי'
כי היכי דבריייתא א"ר יהודה כך
בשם ר' אלעזר בן עזריה כדאית'
במתני' א"כ כן רישא נמי רבי
יהודה היא והיינו לטעמיה דלא
מחייב אפי' דלעיל אלא בכלכלה
ואם כן פי' הרמב"ם כאוקמתא
קמא ופי' הר"ם והר"ב כאוקמת'
בתרא ובהכי יכולני נמי ליישב
דא"ע ג' דסתם לן הכא כר' יהוד'
אפי' לא קשיא דלעיל פסקו דלא
כותיה דהכי נמי לאוקמת' קמא
פסקינן בפרק ב' דלא כר'
מאיר אף על גב דהכא סתם
כותיה . אלא שטת ירושלמי
דמדפרש דאיתא (בר"מ) תולא
הוא כסתמא . וכדכתיבנא
לירושלמי בפרק קמא משנה ח'
בדבור המתחיל רבי ויסי מתיר
אלא דלריך עיון טובא א"כ כן .
היא השיטה לעולם דלמא דוקא
התם דאמר הירושלמי להדיא

לפוס כן אמר דתנא קמא רבי מאיר היא דלא תסבור סתמא
ורבי יוסי והלכה כסתמא וכו' כמ' ש' לשוננו לעיל :
ב טהרו מלטמא . פירש הר"ב אבל לכל שאר מילי כחלושין
דמו [ובחזקתן] הן למעשר ולשביעית . ולא נקם
שבת לפטור כמו דנקט בסיפא שבת לחובה . ובירושלמי רבי
יוחנן בשם רבי ינאי ערימה של צללוס . שהשרישה שתלש מהם
בשבת פטור ואינו רוצה בהשרשתן : ד להוציא מהן משקין
פירש הר"ב אגפתו וזגו קאי . וסיים הרמב"ם והשעור להוציא
משקים מן הגפת ומן הזגים וללקוט חטים מן התבן :
שהתורם כלבו וכו' . ואם אין כלבו תנאי בית דין הוא .
כ"כ הר"ם בשם התוספתא . ודוקא בתרומה
הניטלת באומד . אבל מעשר הא' קחוינן שלא עישר כפי המדה
על אלו הדברים : ה' ולוקט כדרכו והולך . פיר' הר"ב
אבל פועלים לא ישכור . דמיישינן דלמא חתי למעבד הכי
בשדה שלקח עד שלא בא לעונת המעשרות . ורבי יהודה לא
גזר : פטור . כיון שאין לו בגוף הקרקע כלום :

אף בשדה וכו' . וכ"כ הר"ם ולא אתברר לי מאי אכפת לן בלקיטת פועלים אף בשדה שלקח וכו' והרמב"ם בפ"ק מהל' תרומות
השמיטת הך דולוקט כדרכו משמע דפוסק כר"י וזה ג"כ תמוה . ובפירוש המשנה פסק הלכה כסתם כלבד . ועיין עוד בכמוך :
אמר רשב"ג וכו' . אם

מעשרות פרק ה

ר"ע מברטנורה

וזה שלח בא וכו' עוסק המשנה בדפוס הירושלמי ח"ק ע"ס
שלח בא וצמחה לפירוש שהזכרתי הכוסח' עד שלח בא
ומה שפסק הר"ב ברכן שמעון בן גמליאל ובשאר המחלוקת
לא הזכיר פסק הלכה זה דבר תימיה והרמב"ם כפירוש

רבי אומר ח"ק לפי חשבון אמלקית דתנא קמא קה"י והכי
קאמר כי סיכי דמחייב אס לוקח עד שלח בא לעונת המעשרות
לעשר על הכל הכי כמו מחייב אס הגיע לעונת המעשרות
לעשר לפי חשבון שנתוסף ברשותו כנון אס הביאו שליש ביד

א פתח טב
ב ע"כ
ג ח"כ
ד ח"כ
ה ח"כ
ו ח"כ
ז ח"כ
ח ח"כ
ט ח"כ
י ח"כ
יא ח"כ
יב ח"כ
יג ח"כ
יד ח"כ
טו ח"כ
טז ח"כ
יז ח"כ
יח ח"כ
יט ח"כ
כ ח"כ
כא ח"כ
כב ח"כ
כג ח"כ
כד ח"כ
כה ח"כ
כו ח"כ
כז ח"כ
כח ח"כ
כט ח"כ
ל

רבי אומר ח"ק לפי חשבון ין המהמר ונתן
מים במדה ומצא כדי מדתו פטור רבי
יהודה מחייב מצא יתר על כדי מדתו
מוציא עליו ממקום אחר לפי חשבון ין
חורי הגמלים שלנו בצד הערימה החייבת
הרי אלו חייבים שידוע שמדבר הגמור
גורדין כל הלילה ח' שום בעל בכיובצל
של רבפא וגריסין הקילקין והעדשים
המצריות ר' מאיר אומר אף הקרקס ר'
יסי אומר אף הקוטנית פטורי' מן המעשרו'
וגלקחין מכל אדם בשביעית זרע לוף
העליון זרע כריש' זרע בצלים זרע לפת
וצנונית ושאר זרעוני גנה שאינן נאכלים
פטורים מן המעשרות וגלקחין מכל
אדם בשביעית שאף על פי שאבידתן
חרומה הרי אלו יאכלו :

העכו"ם חייב לעשר על שני
שלישים שנתוספו ברשותו
והלכה כרבן שמעון בן גמליאל :
ו המתמד . הנותן מים בחרטנין
ובזבין או בשמרים נקרא מתמד
והכא מייירי בנותן מים בשמרים
דוקא : ומלא כדי מדתו . לאו
דוקא כדי מדתו דאפי' נתן ג'
כדות של מים ומלא ג' וחצי פטור
עד שיקו ג' וימלא ד' : פטור .
ואע"ג דשמרים יבוי בהו טעם
פטור דטעם שמרים של טבל לא
חשיב טעם גמור אלא קיומה
בעלמא : רבי יהודה מחייב .
דסבר אי אפשר שיצאו כל המים
לחון אלא נשאר חצי כד של מים
בתוך השמרים ומלא שאלו ה'
כדות וחצי שיצאו יס נתן כד א'
של יין ושנים וחצי מים . והוי
כיון מוג שכן דרך מוגת היין .
ואין הלכה כרבי יהודה : מלא
יותר מכדי מדתו והוא דרמא
תלמא ואשכח ארבעה : מוציא
עליו ממקום אחר' ח"ק ממקום אחר כלומר לא מציעה מיעיה
וביה דשרי אלא ח"ק ממקום אחר יכול לעשר לפי חשבון היתר
על מדתו : ז שלטו ליגת לילה : הערימה החייבת . הכרי
שנתחייב במעשר כההיא דתנן בפרק קמא ואס אינו מותרת
משיעמיד ערימה : ח שום בעל כפי' שום חריף שהאכלו בופס
ועיניו וזלגות דמעות ול' שום הגדל בהר הלכנון שכן בערבי
קורין ללכנון בע"ל : רבפא' שם מקום : גריסין הקילקין גריסין
של פול הבאים מן הקילקין שם מקום הן מרובעות כדתנן ונגעו'
בגרים הקילקי המרובע : ועדשים המרירות' ראשן אחד חד
והמיוני הללו כלם הם מדבריו וחזקתן מן ההפקר לפי שאינן
נורעים בגינה לפיכך פטורים מן המעשרות : ח"ק הקורקס'
בערבי קלקא' שהוא מין ממיני כרוב : הקוטני' ממיני העדש'
והלכה כותם משנה : ונלקחים מכל אדם' ח"ק מן החשודים
למכור פירות שביעית : זרע הלוף העליון אי שומעתי הלוף
השטה' אבל זרע הלוף הפקח חייב ורמב"ם פי' שהמשנה
מסויפת זרע העליון של לוף ולוף הוא ממיני הנבלים : שאע"פ
שאביהן תרות' אע"פ שאחד מכל אלו זרעוני גינה שאינן נאכלי'
הן תרות' וזרעם הרי הגדולים נאכלין' ולא אמרינן גדולי'
תרומה תרומה אלא כשהרע הזרוע היא מדברים הראויין
לאכילה : שאביהן הודיע שהוא אב למה שגדל ממנו :
סליק מסכת מעשרות

המשנה פוסק הלכה כסתם
בלבד . ובחברו פרק קמא
וההלכות תרו' ותפסק כהשב"ג .
וטעם דאמרינן בירושלמי דאמא
כטי' רבן גמליאל דבמשנה ז'
פרק ד' דחלה . והתם תנן דהכחו
כמותו ועוד כל מקום ששנה רבן
שמעון בן גמליאל' במשנתיו
וגו' . כך כתב הכסף משנה .
ובענין כל מקום ששנה וכו'
אכתוב בזה במשנה ז' פרק ח'
דעירובין :

רבי אומר ח"ק לפי חשבון .
פירש הר"ב מברטנורה
בגון אס הביאו שלי' העכו"ם
וכו' ומסיים בפירו' שהזכרתי
ולפי שאין לך כל חטה וחטה
שאין בו משני חלקיו . מפרש
מהכל וחלק השלישי מוכר לכהן
או ללוו עכ"ל :

ו פטור כתב הר"ב ואף על
בז טעם ופול איקורים שבתורה

בנותן טעם וטבל חמור דבמינו במשהו (כדפירש הר"ב במש
ה' פרק בתרא דעכו"ם) הר"ם : רבי יהודה מחייב . וכתב
הר"ם אמר בירושלמי דהיינו במעשר אכל בתרומה לא
כדאמר לעיל (במשנה ד') התורם בלבו על הפל . ופסקו
הרמב"ם בפרק ב' מהלכות מעשרות . ועוד כתב הר"ם דעד
עאלן לא מחייב רבי יהודה אלא מיעיה וביה' אבל מעלמא לא
דלמא אחי לאפרושי מן הפטור על הפטור . ומן הפטור על
החייב ע"כ . ועיינן מ' ש סוף פרק קמא דחולין :

ח שום בעל כפי' לפירוש השני של הר"ב דבעל ה'
הלכנון זריכין לפרש דכפי' שם מקום פמו רבפא'
וכן הר"ם אע"פ שלא פירש בעל כפירוש הר"ב' כתב דכפי'
קוא שם מקום . וכתב ג' כ' לפירוש הא' של הר"ב ובפי' שהופרתי
כתב גם כן פי' הא' של הר"ב' ואח"כ כתב ויש מפרשים שם
מקום על דרך זוכים בשופטים ע"כ :

וגריסין הקילקין . כתב הר"ב כדתנן בנגעים רפ"ו :
שאף על פי שאביהן תרומה' כההיא דתנן
כריס פריקן לעוקף לפת ונמוגות מתוך שלו וגושע לחוך
שלו לזרע חייב שהוא גורטו' ואס עשאן תרומה ונטען
לזרע הודיע נאכל לזרים הר"ם :
סליק מסכת מעשרות

סליק מסכת מעשרות

כתב הרמב"ם סדר אחר מעשר ראשון מעשר שני על סדר פעלתם :

פרק א מעשר

שני אין מוכרין אותו אפי' להוליכו לירושלים לפי שהוא קדש וסתם מתניתין כרבי מאיר דאמר מעשר [שני] ממון גבוה הוא : ואין מחליטין אותו : לא יאמר לו הילך יין ותן לי שמן : שמן ותן לי יין : ואין שוקלין כנגדו : סלע של חולין כנגד סלע של מעשר שני משום בויי מזה : ולא יאמר אדם לחברו בירושלי' לעיל איירי חוץ לירושלים והכא קמשמע לן דאפילו בירושלים שקונין בדמיו מאלל ומסתה אינו רשאי להחליף : וכן שאר כל הפירות : אפילו אותן פירות דמעשר ידיהו לא הוי אלא מדרבנן : אבל מותניס זה לזה מתנת חנם : כגון שזמינו לאכול עמו על שלחנו ודברי הכל היא אבל לתת לו במתת' ממש לדברי האומר מתנה כמכר אסור : אין מוכרין אותו דגמרינן באולה גאולה מהרמים כאמר דמעשר ויקרא בו לא יגאל : ונאמר דחרמים (שם) לא ימכר ולא יגאל מה להלן מזכירה עמו אף כאן מזכירה עמו : תמים חי' והוא הדין גמי שחוט שנאמר לא יגאל אינו נמכר לא חי ולא שחוט לא תמים ולא בעל מוס' : אלא תמים חלבו דמיו קרביין על גבי המזבח : והבשר אובלים אותו הבעלים בירושלים : ובעל מוס' אובלים אותו הבעלי' בכל מקו' ואידי דבעי למתני סיפא גבי בכור מוכרים אותו תמים חי' : תני נמי רישא תמים חי' : ואין מקדשין בו האשה דהוי פמכר : הבכור מוכרין אותו תמים חי' : משום דבכור כתיב (במדבר יד) לא הפדה' אבל כי כר הוא : ומקדשין בו את האשה דממוגו של כהן הוא ומות' למוכרו : אסימון' מטבע שאין עליו צורה ואין מחללין עליו מעשר שני דכתיב (דברי יד) וזרת הכסף בידך כסף שיש עליו צורה : ולא על המטבע שאינו יולא דכתיב (שם) ונתת הכסף בכל אשר תאוו כסף' : פרט לכסף שאינו יולא שאינו יכול לקנות ממנו מה שהוא רוצה : ולא על המעות שאין ברכותו י כגון שפסל כיוסו לים הגדול אינו יכול לפדות מעשר שני על מעו' שבתוכו שהוא לריד לשכור מי שבע על פני המים להזיאו : ג הלוקח בהמה לזבחי שלמי' : ממעות מעשר שני שכן הוא עקר מעות מעות מעשר שני לקנות מהם שלמי' דילפינן שם לבזר' שיה מהר עיבל : והיה שאינה ראויה להקדשה וקנאה ממעות מעשר שני לאכול אותה בשם תאוה כלומר חולין : יצא העור לחולין : וא"ל לאכול דמיו בירושלים

פרק א אין

מוכרין אותו פירש הר"ב וסתם מתניתין כרבי מאיר : וכן פסק במשנה ג' ד' דפרק ד' ובית הלל נמי סברי דממון גבוה הוא במשנה ג' פרק ה' ומשנה ו' פרק ו' דפסחים משנה ג' ומ"ט שם : ועוד במשנה ו' פ"ד דמכילתין :

מסכת מעשר שני

פרק א מעשר שני אין מוכרין אותו

ואין ממשכנין אותו ולא שוקלין כנגדו : ולא יאמר אדם לחברו בירושלים הילך יין ותן לי שמן וכן שאר כל הפירות : אב"ל גותנין זה לזה מתנת חנם : ג מעשר בהמה אין מוכרין אותו תמים חי' : ולא בעל מוס' חיושוחוט' ואין מקדשין בו האש' הבכור מוכרין אותו תמים חי' : ובעל מוס' חיושוחוט' ומקדשין בו האשה אין מחללין מעשר שני על אסימון' : ולא על המטבע שאינו יוצא : ולא על המעות שאינן ברשותו : ג הלוקח בהמה לזבחי שלמי' או חיה לבשר תאוה : יצא העור לחולין : אע"פ שהעור מרובה על הבשר : כרי יין שתומות

א מ"ט פ"ג חס' כ"ט ה"ט
ב ס"ט ה"ט
ג ס"ט ה"ט
ד מ"ט פ"ג חס' כ"ט ה"ט
ה ס"ט ה"ט
ו מ"ט פ"ג חס' כ"ט ה"ט
ז ס"ט ה"ט
ח מ"ט פ"ג חס' כ"ט ה"ט
ט ס"ט ה"ט
י מ"ט פ"ג חס' כ"ט ה"ט
יא ס"ט ה"ט
יב מ"ט פ"ג חס' כ"ט ה"ט
יג ס"ט ה"ט
יד מ"ט פ"ג חס' כ"ט ה"ט
יז ס"ט ה"ט
יח מ"ט פ"ג חס' כ"ט ה"ט
יט ס"ט ה"ט
כ מ"ט פ"ג חס' כ"ט ה"ט
כא ס"ט ה"ט
כב מ"ט פ"ג חס' כ"ט ה"ט
כג ס"ט ה"ט
כד מ"ט פ"ג חס' כ"ט ה"ט
כה ס"ט ה"ט
כו מ"ט פ"ג חס' כ"ט ה"ט
כז ס"ט ה"ט
כח מ"ט פ"ג חס' כ"ט ה"ט
כט ס"ט ה"ט
ל מ"ט פ"ג חס' כ"ט ה"ט
לא ס"ט ה"ט
לב מ"ט פ"ג חס' כ"ט ה"ט
לג ס"ט ה"ט
לד מ"ט פ"ג חס' כ"ט ה"ט
לה ס"ט ה"ט
לו מ"ט פ"ג חס' כ"ט ה"ט
לז ס"ט ה"ט
לח מ"ט פ"ג חס' כ"ט ה"ט
לט ס"ט ה"ט
לך מ"ט פ"ג חס' כ"ט ה"ט
לם ס"ט ה"ט
לנ מ"ט פ"ג חס' כ"ט ה"ט
לס ס"ט ה"ט
לט מ"ט פ"ג חס' כ"ט ה"ט
לף ס"ט ה"ט
לץ מ"ט פ"ג חס' כ"ט ה"ט

מתנת חנם

כגון וכו' אבל לתת לו מתנה וכו' אסור וכן פסק במשנה ג' פ"ד ועיין במשנה ג' ה' דפ"ה : ומ"ט הר"ב כגון שזמינו וכו' אבל לתת לו ממש לדברי האומר מתנה כמכר אסור : ונ"ל דדוקא (לעניינן) לתת במתנה מעשר שני פליגי אבל אפשר ויכול להיות דלקבוע

למעשר כולי עלמא מודו דאין מתנה קובעת כמכר : וכשני סתמות היינו משנה ראשונה דפרק שני דמעשרות : ומשנה ב' פ"ג דמעשרות : ב תמים חי' פיר' הר"ב והוא הדין נמי שחוט : עיין מה שכתבתי בריש פרק ה' דזכורות :

הבכור מוכרין אותו תמים חי' : וכבר הרמב"ם ושם תאמר כיון שהבכור לכהן מה תועלת ליה שקנאו' הנה תועלת גלויה ומפורסמת כי אם נפל בו מוס' ויזא אכלו יאכל אותו הקנה אותו עכ"ל : ומתניתין בזמן הזה : בזמן המקדש אין מוכרים אותו תמים ששומד לקרבן ואין לכהן זכות בו : כדאיתא פרק קמא דתמורה הביא' הר"ם ומשום הכי לא מליקתני שחוט דתמים שחוט בזמן הזה יקבר כדאמרי' סוף פרק ה' דזכורות :

ג יצא העור לחולין : לשון הר"ם וכולהו נפקא לן בריש פרק ג' דעירובין דתניא בן צב צב [אומר] בבקר מלמד שלוקחים בקר על גבי עורו (ויצא העור לחולין ואין צריך למכרו ולחזור ולאכלו בירושלים) ובגאון מלמד שלוקחים לאן על גבי גיאותיה (פירש"י אע"ג דאיכא חרתי עור וגיזה דנפקו לחולין ע"כ : ביין מלמד שלוקחין יין על גבי קנקנו מלמד וכשכר

תלמד שלוקחין תמיד מהחמין ומתורה דבית דריש וכן מסקי תמוס' דהתם דמיתורא דבית דריש דפרטי לריבין לכלל ופרט וכלל כדפיר' הר"ב לקמן משנה ה' וכתב עוד הר"ש דחיה לבשר תאווה דנקבה אגב העור וקליפי אגוזים ולפי' כמה

מנינו : מקום שדרך למכור סתומות כלומר שמוכרין הקנקן עם היין לשון המיר' שהוכרתי : התמור פירש הר"ב פסולת של ענבים וכו' ובפר' בתרא דמעשרות משנה ו' מפרש דכן בשמיים : אינו נלקח בכסף מעשר לשון הר"ב דחשיב כמו מים ואין צעיון פרי מפרי וגדולי קרקע ולקמן במשנה ה' הביא הר"ב וכן הרמב"ם ברייתא דמתעטע מים ומלח מגדולי קרקע ופירש הרמב"ם שהמים יסוד פשוט הם והמלח אדמה שרופה ע"כ אבל הך דהכא ברייתא בפרק בכל מערבין דף כ"ו ופרק מרובה דף ס"ג והכי נמי איתא פרק ג' מיניס דף ל"ה ונריך לומר דהך ברייתא

מ"ט מלכא ד
ב חולין כה
מ"י קוסא ס"ו
ב תהות כ"ב
מס פ"ח
ד ת"מ ס"ס
ס"ג
ה ס"ב ס"ו
י ס"ה
ג' ד' ס"ו

בירושלים : יצא הקנקן לחולין ואין נרדף למכרו ולאכול דמיו בקדושת מעשר בירושלים והני מילי כשהמוכר והקונה הדיוטים ואין נותנים עיניהם אלא בצדק לאכול וביין לשותת אבל אם אחד מהם אומן לעבד עורות או יוצר חרס דעכשו ודאי נותן עיניו בעורו או בקנקין נעשה כקונה זה בפני עצמו וזה בפני עצמו ולא יצאו לחולין : התמד : פסולת של ענבים שנתן עליהם מים :

מקום שדרך למכור סתומות יצא קנקן לחולין האגוזים והשקרים יצאו קלפיהם לחולין התמד עד שלא החמיץ אינו נלקח בכסף מעשר ומשהחמיץ נלקח בכסף מעשר : ד' הלוקח חיה ליבתי שלמים בהמה לבשר תאווה לא יצא העור לחולין כד"יין פתוחות או סתומות מקום שדרך לימכר פתוחות לא יצא קנקן לחולין סלי זיתים וסלי ענבים עם הכרי לא יצאו דמי הכרי לחולין : ה' הלוקח מים ומלח ופירות המחוברים לקרקע או פירות שאינן יכולין להגיע לירושלים לא קנה מעשר הלוקח פירות שוגג יחזור דמים למקומן מזיד

כמו מים ואין צעיון פרי מפרי וגדולי קרקע : נקה בכסף מעשר דכיון שהחמין חשיב אוכל והוא דרמא תלתא ואשכח ארבעה : ד' הלוקח חיה לזבתי שלמים ואין קרבן בה מן החיה דכתיב (ויקרא א) מן הבקר ומן האלן ובהמה לבשר תאווה חכמים גזרו שלא יקנו בהמה ממשות מעשר שני אלא שלמים לפי שבראשונה היה מותר ליקח בהמה לבשר תאווה כיון שראו שהיו הכל לוקחים בהמה לבשר

תאווה ומברחים אותה מעל גבי המזבח חזרו ואמרו לא יקחו אין העור יוצא לחולין כלומר אינו בתורת זו שיצא העור לחולין אלא לא קנה מעשר לא החיה ולא הבהמה דנעשה כקונה שור לחרישה דמי מעשר דלא קנה מעשר : לא יצא הקנקן לחולין כיון שנהגו למכור היין בלא הקנקן : לא יצא דמי הכלי לחולין לפי שדרך למכרן בלא הכלי : ה' הלוקח מים ומלח וכו' מים ומלח אין נקיים בכסף מעשר שני דכתיב (דברים יד) ונתת הכסף בכל אשר תאווה נפשך כלל בבקר ובאלן וביין ובשכר פרט ובכל אשר תשאלך נפשך חזרו וכלל כלל ופרט וכלל אי אחת דן אלא כעין הפרט מה הפרט מפורש דבר שהוא אוכל וגדולי קרקע דבקר ואלן גדלים מן האמחים שהם גדולי קרקע ותלוש ודבר המתקיים עד שמוליך לירושלים אף כל דבר שהוא אוכל וגדולי קרקע ותלוש ודבר המתקיים יצאו מים ומלח שאע"פ שהן אוכל אינן גדולי קרקע יצאו פירות המחוברים לקרקע שאינן תלושים יצאו פירות הנרקבים קודם שיגיעו לירושלים שאינן דבר המתקיים שכל אלו אין נקחים בכסף מעשר : לא קנה מעשר ולא חלה קדושת מעשר על הדבר הקנוי ולא יצאו המעות לחולין : הלוקח פירות שוגג שלא היה יודע שמכסף מעשר הוא קונה יחזור דמים למקומן המוכר לוקח פירותיו ומחזיר הדמים משום דהוי כמקח טעות שם היה יודע הלוקח שהם דמי מעשר לא היה לוקח בהם פירות הללו משום טורח הדרך וכיון דשוגג הוא בטל מקח

סברה שאע"פ שהמים נקיים מתחת לארץ ככתוב במעשה בראשי ולא מקרקע גדלי מ"מ הואיל ונובעים הם מהארץ ונראין לעין כאלו גדלים ורבים מן הקרקע אכסרין למעוטיהו משום דלא הוה פרי מפרי וכן לאותו המלח שהוא מים שרופים ומ"מ קשיא בין להר"ב בין להרמב"ם דלא ה"ל להביא ברייתא זו דמתעטע אף גדים דממים גדלים ומוזים אלא הברייתא דדרשה ברבוי ומיעוט דלא ממעט אלא מים ומלח כדאית' בה' לחד מ"ד ומיהו לדידיה נמי כשיש במים ומלח המעורבים שומן גדים מותר ואע"ג דלא קאמ' טעמא מ"מ פרי מפרי הוא והיינו טעמא דרש"י שכתב במתני' דמים ומלח אסור דלאו פרי מפרי הוא ולא כתב לגדולי קרקע וכן בגמרא אדאמר' דמים ומלח מעורבים נמי לא דבעי' פרי מפרי ורש"י דדריש כלל ופרט ונ"ל דזהו שאמרו במתני' דלאו פרי מפרי הוא לא דמאן דדריש ברבוי ומיעוט סביר ליה שנריך פרי מפרי לא דממיל' כך הוא וגדולי קרקע עיין מה שכתבתי במשנה ב' פרק ו' דבבא מציעא : ד' אין העור יוצא לחולין פירש הר"ב דלא קנה מעשר ועיין בפירוש משנ' דלקמן : לא יצא קנקן לחולין ויאכל כנגד דמי הקנקן הר"ש ועיין מ"ש בריש פרק ה' הלוקח מים ומלח פירש הר"ב שאינן גדולי קרקע עיין מ"ש במשנה ג' :

יחזור דמים למקומן פירש הר"ב משום דהוי כמקח טעות שם היה יודע וכו' כלומר אמן שהדי וכו' ומש' הכי לא מצי

מקח : מויד * שידע שכסף מעשר הוא * יעלו ויאכלו במקום אשר יבחר ה' כלומר בירושלי : ואם אין מקדש ירקבו * שהדבר הקדוש בכסף מעשר אינו נפדה טהור בריחוק מקום כדתן לקמן בפרק ג' : ו תקבר על ידי עורה * עם עורה לפי שגם עורה אסור : ז אין לוקחין עבדים וקרקעות * לפי שאינו אוכל ורמזנה אחר (דברים יד) בבקר ובצאן ואכלת שם : יאכל כנגדן * כנגד מעות מעשר שני שהגויא בדברי הללו יוציא זשלו ויקנה דבר שהוא אוכל ויאכל בקדוש מעשר בירושלי * והכא מידי כשדבר המוכר ומשום הכי לא תנא יחזור דמים למקומן * אי נמי מתני איירי במויד * אבל שובג יחזור דמים למקומן : קיני זבים וקיני זבות * שתי תורים או שני בני וונה שחייבין הזבים והזבות להביא וקיימא לן דכל דבר שהוא חובה אינה בא אלא מן החולין שאין אדם פורע חובו במעות מעשר שני :

מזי המוכר לטעון דלמא מויד הוא * אבל אין לפרש במאמינו דא"כ במתניתין דלקמן דמוקי לה הר"ב בדרח או במויד לוקמיה באינו מאמינו כך נראה לי : ואם אין מקדש ירקבו * עיין בפירוש הר"ב במשנה ז' פ"ח לעדיות * ומ"ס שם כ"ד :

פרק ב מעשר שני ניתין לאכילה ולשתייה דכתיב (ושם) בבקר וצאן וביין ובשכר ואכלת שם * ושתייה בכלל אכילה * וסיבה כשתיה דכתיב (ההלים קט) ופצה כמים בקרבן וכשמן בעצמותיו : לאכול דבר שדרכו לאכול שאם קנה בכסף מעש' פת ונתעפסה * יין והקרים תבשיל וכבאש אין מחייבין אותו לאכול דבר שאין דרכו לאכול כדי שלא יסדו מעות של מעשר שני * אי נמי בקש לאכול תרדין לחין חיון או לכוס חטין חיות אין שומעין לו כיון שאין דרכן לאכלן כך : אין מפטמין את השמן לשום בתוכו עקרין וראשי בשמים משום דכלעי השמן ואזיל לאבוד שהשרשים אינן נאכלים : ואין לוקחים בדמי מעשר שני שמן מפוטם * משום דבעינן דבר השוה לכל אדם וזה אינו אלא למפונקים ולמעונגים : אבל מפטם הוא את היין * לעשותו יינמלין וכיוצא בהן : נפל לתוך יין של מעשר שני כשהוא חוץ לירושלים דבש ותבלין והשביח חולקין את השבח לפי חשבון כגון

מויד יעלו ויאכלו במקום * ואם אין מקדש ירקבו : ז * הלוקח בהמה שוגג יחזור דמיה למקומן * מויד תעלה ותאכל במקום * ואם אין מקדש תקבר על ידי עורה : ז * אין לוקחין עבדים * שפחות וקרקעות ובהמה טמאה * מדמי מעשר שני * ואם לקח יאכל כנגדן * אין מביאין קיני זבים וקיני זבות * וקיני יולדות * חטאות ואשמות * מדמי מעשר שני * ואם הביא יאכל כנגדן * זה הכלל כל שהוא חוץ לאכילה ולשתיה ולסיבה מדמי מעשר שני יאכלו כנגדן : **פרק ב מעשר** שני ניתין לאכילה ולשתיה לסיבה * לאכול דבר שדרכו לאכול * לסוך דבר שדרכו לסוך * לאיסוך יין וחומין * אבל סך הוא את השמן * אין מפטמין שמן של מעש' שני ואין לוקחין בדמי מעש' שני שמן מפוטם אבל מפטם הוא את היין * נפל לתוכו רבש ותבלין והשביחו השבח לפי חשבון * דגים שנת בשלו עם הקפלוטות של מעשר שני והשביחו השבח לפי חשבון * עיסה של מעשר שני שאפאה והשביחו השבח לשני * זה הכלל כל ששבו חיבר השבח

ו תקבר אם מתה הרמז' * וכך תנן להדיא בפ"ג משנה י"א : על ידי עורה * ולא דמי למתני ג' דיאל העור לחולין דהתם לזבחי שלמי' יקני' ונותן עיניו בבשר * אבל הכא דתקבר נמצא שהוא כאלו לא נתן עיניו בבשר * עיין במשנ' י"א פ"ג : ז * יאכל כנגדן * שיחלל לא המעות על אותן שבד המוכר וכולה מלתא משו' קנסא כדמוכח בגמ' רס"ו פ"ג דקדושין דף כ"ו : זה הכלל כל שהיא חוץ לאכילה וכו' * עיין במשנה י"ב דפרק ה' * וגם עיין בריש פרק דלקמן :

פרק ב ולשתיה פירש הר"ב דכתיב בבקר וצאן וביין ובשכר ואכלת שם * ושתייה בכלל אכיל' ומיהו בריש פרק יוס הכפורים לא קיימי להך דרשא דפרכין דלמא על ידי אנגריין פירש"י מין מאכל שנותנין בו יין * ומסיק לא יליף שכר שכר מני' מה להלן יין אף כאן יין : לסיבה עיין במתני' דלקמן :

אבל מפטם הוא את היין * נראה לי לפי שאין היין נבלע בהם אבל הם נותני' טע טוב ביין * ודקדקתי בסוף פרק [בספרי] הרמז' * ולא מלאתי שהעתיק לכל זו הכבא מן מפטמים וכו' עד הכא בפ"ג מהל' מעשר שני והכסף משנה לא העיר צוה וכו' ע : **השבח** לשני * זה הכלל כל ששבו ניכר וכו' * לא דמי לשבח עזים דמשנה ה' פרקו' דערלה * ומשנה ה' פרק ג' דעכו"ס דיש עזים בפת שהם איסורי הנאה ועיין מה שכתבתי שם :

אם היין שוה שני סלעים ודבש ותבלין שוין סלע * והשביחו ועמדו על ד סלעים פודה את היין בשני סלעים ושני שלישי סלע : קפלוטות * כרתי פור"ש בלע"ז : השבח לשני * ופודה את הפת בשוין ואין חולקין השבח לעזים של חולין * אלא כל השבח למעשר שני לפי שאין שבו עזים ניכר בפת : כל ששבו ניכר * ששבו החולין ניכר במעשר שני שהוסיפו החולין על המעשר במדה ובמשקל אבל אם לא הוסיפו אלא בטעם אע"פ שנתעלה בדמים מחמת הטעם אין זה שבו ניכר :

א קדושין פ"ו
ס"ב
ב קדושין פ"ו
מ"ה פ"ה
מ"ט ו"ד הל"א
ג מ"ה פ"ג
ה"ט
ה"ט ס"ג
ה"ט ס"ג יג
ה"ט ס"ג יד

ב ר' שמעון אומר אין סכין שמן של מעשר שני בירושלים . פירש הר"ב קסבר לא ניתן לסיכה . וכן פיר' הר"ש והקשה הרמב"ם דאם כן הו' ליה למימר ר' שמעון אומר אין סכין מעשר שני ולמה לו להזכיר בירושלים או הו' ליה למימר

תוספות
 פ"י פ"ח
 י"ג ו"ה
 כ"ג פ"ג
 כ"ד פ"ג
 כ"ה פ"ג
 כ"ו פ"ג
 כ"ז פ"ג
 כ"ח פ"ג
 כ"ט פ"ג
 ל' פ"ג
 ל"א פ"ג
 ל"ב פ"ג
 ל"ג פ"ג
 ל"ד פ"ג
 ל"ה פ"ג
 ל"ו פ"ג
 ל"ז פ"ג
 ל"ח פ"ג
 ל"ט פ"ג
 מ' פ"ג

השבח לפי החשבון . וכל שאין שבחו ניכר השבח לשני : ב ר' שמעון אומר אין סכין שמן של מעשר שני בירושלים . וחכמים "מתירין אמרו לו לר' שמעון אם הקל בתרומה חמורה . לא נקל במעשר שני הקל . אמר לה"מ לא (ס"א ל"ג א"ב) הקל בהרומה החמורה מקום שהקל בכרשינים ובתלתן . נקל במעשר שני הקל מק' שלא הקל בכרשינים ובתלתן : ג תלתן של מעשר שני תאכל צמחונים ושל תרומה . בית שמאי אומרי' כל מעשיה בטהרה חוץ מחפיפתה . ובית הלל אומרי' כל מעשיה בטומאה חוץ משרייתה : ד כרשיני מעשר שני יאכלו צמחונים . ונכנסין לירושלים ויוצאין . גטמא ר' טרפון אומר יתחלקו לעסות וחכמים אומרי' יפדו . ושל תרומה ב"ש אומרי' שורין ושפין בטהרה ומאכילין בטומאה . וב"ה אומרי' שורין בטהרה . ושפין ומאכילין בטומאה . שמאי אומר יאכלו צריך . רבי

ב ר' שמעון אומר אין סכין . קסבר לא ניתן לסיכה אלא לאכילה בלבד : אם הקל בתרומה . שאתה מודה דמותרת בסיכה כדתנן בפרק שמיני דשביעית וכן בתרומה . וכן במעשר שני . ולא קא מפלגת בתרומה : שהקל בכרשינים ובתלתן של תרומה יות' מתמעש' שני כדבעינן לזימור לקמן הלכך דין הוא נמי שקל בסיכה גבי תרומה ואין הלכה כר' שמעון : ג תאכל צמחונים . כשהן ירקות לקח ולא יניחם עד שיגדלו ולא יהיו ראויים לאכיל' אבל בתרומה תאכל בין צמחון בין יבשים : ב"ש אומרי' כל מעשיה בטרה' . אט"ג דתלתן לאו אוכל גמור הוא ואין תרומה נוהגת בו אלא לפי שזאכל לקחת בני אדם הלכך תאכל בטומאה מ"מ לבית שמאי צריך שיהיו כל מעשיה בטרה' ובגטילות ידים כדין כל שאר אוכלים של תרומה שהנוגע בהם צריך גטילת ידים תהלה . וטעמא כדי שידעו שהם תרומה ולא יאכלו לזרים . חוץ מחפופת' . שבלא גטילת ידים יכולים לחוק בקוץ ראש . וכך היה דרכן לחוק ראשן בתלתן : כל מעשיה בטומאה חוץ משרייתה . במים שלרין לשרותן בטרה' . שאם שורה אותן בלא גטילת ידים

וכדתנן בפרק דלקמן משנה י' ועיין משנה ב' :
 ג תאכל צמחונים . כקב הר"ב כשהן ירקות לחין וכו' . שאלו רוב מאכלין לבהמה . ואם יעמאו יפדו אותם לבהמה ואין פודין מעשר שני לבהמה כ"כ בהשגת הראב"ד פרק ב' מהלכות מעשר שני . ואף על פי כן מפרש דלחין לאו לדיוקא דלאסוקי יבשין אלא אסכא לאסוקי שינטרך דוקא לאכלן לאכילה משוכחת טפי כגון מלילות או ע"י תבשיל או על ידי עיסה . ופירוש הר"ב הוא פירו' הרמב"ם שבפירוש המשנה אבל בחבורו פיר' בענין אחר :
 ד יתחלקו לעסות . מה שפיר' הר"ב דאוכל פחות מכביצה לא מיטמא מאחרים . עיין מ"ש בריש פרק ב' דטהרות :
 ושבין פירש הר"ב על הבשר . שכן היה דרכן דומיא דחפיפה דלעיל :
 ומאכילין פירש הר"ב לבהמה . וכן פירש הרמב"ם ושאיני תרומה ממעשר שני דתרומה נאכלת לבהמה דאחרני מקינן נספו וכדתנן במשנה ט' מפרק בפרק דתרומה :
 מה

שרייתן מכשירתן לקבל טומאה . והוא נטמא מיד בידיו . ואסרו זה בלבד משום היכר כדי שידעו שהיא תרומה : ד כרשינא . בלשון ערבי כרסנ"א ואינם מאכל אדם אלא מדוחק בשנות רעבון : ונכנסים לירושלים ויוצאים . אט"ג דבשאר פירות קיימא לן דמעשר שני הנכנס לירושלים אין יכולין להוציאו משם בכרשיני הקלו : יתחלקו לעסות . ואינו כשאר מעשר שנתמא שפודין אותו ואפילו בירושלים אבל כרשיני לפי שאין מאכל אדם אין פודין אותן . דסבר רבי טרפון אין פודין את הקדשים להאכיל לכלבים הלכך יתחלקו לעסות טהורות של מעשר שני וישמיו בכל עסה ועסה מן הכרשינים הללו שנטמאו בחות פחות מכביצה דאוכל פחות מכביצה אינו לא מיטמא מאחרים ולא מטמא אחרים וככה יאכלו אותן : וחכמים אומרי' יפדו . כשאר מעשר שני והלכה כחכמים : שורין . במים ושפין על הבשר בטרה' בגטילת ידים שסתם ידים שניות ופוסלות את התרומה : ומאכילין לבהמה : יאכלו צריך . לשון יובש כמו צריך של מנחות שהוא מקום של המנחה שלא הגיע שם שמן כלומר יאכלו יבשים שלא יהא עליה' משקה בשעת אכילה

כדי שלא יהו' ניכר שהוכשרו לקבל טומאה: כל מעשיהם
 בטומאה ואפילו השרייה ואין הלכה כרבי עקיבא: ה מה
 שליט ליקט למעשר וכל מה שנתקט הכל למעשר עד שיטלו'
 דמי מעשר. ויתב' ויאמר אם כל מה שלקטתי הם מעות
 מעשר מוטב ואם לאו אתם של
 מעשר ששאריו יהיו מחוללין על
 אלו: ואם כלל זמקן. ואם לא
 ליקט אותן או א' מכאן ומכאן לא
 שהיו כלולין ומעורבים ולק'
 אותם מלא חסניו: לבי חסבון.
 שאם לזה מנה ולא מחתים.
 וזמן לזה של מנה שלישי. ולה
 של מחתים שני בלישים.
 ו שנתערבו: ורואה להוציא של
 חולין חזק לירושלים: מביא בסל'
 מעות. של נחשת שיש עליהם
 וצורה ששון סלע של כסף:
 ובורר את היפה שבין. שבשני
 הסלעים ומחלל לו המעות עליה
 והסלע השני והמעות נשארים
 חולין: מרוחק. כשהוא דחוק
 ואינו יכול לעשות בדרך אחרת:
 ולא שיתקיים כן: שיטאיר התעו'
 של נחשת מעשר אלא חוזר
 ומחלל על הכסף ואי קשיא ולמה
 מביא בסלע מעות יקח אחד משני
 סלעים שנתערבו ויאמר אם זו היא של מעשר מוטב ואם לאו
 הרי השני שהוא של מעשר מחוללת עליה. אי שריות ליה ליקח
 אחת מהן ולהתנות. חיישינן דלמא אחי למשקל חד מנייהו
 בלא תנאי: ו לא יעשה אדם סלעיו דיגרי זהב. סלעים של
 כסף שיש לו ממעשר שני לא יעשה אותם דיגרי זהב שמא
 יעשה עליוטיו עד שיחליף סלעיו ויפטר מעלילות לרגל
 ובית

רבי עקיבא אומר כל מעשיהן בטומאה.
 ה' מעות חולין ימעו' מעשר שני שנתפזרו.
 מה שלקט לקט למעשר שני יעד שישלם:
 והשא' חולין. אם כלל וחפן לפי חשבון יורה
 הכלל המתלקטים למעשר שני והנבדלים
 לפי חשבון: ו' סלע של מעשר שני ושהנבדלים
 חולין שנתערבו ימביא בסלע מעות ואומר
 סלע של מעשר שני בכל מקום שהיא
 מחיללת על המעות האלו. ובורר את
 היפה שבה ומחילין עליה. מפני שאמרו
 מחללין כסף על נחשת כדוחק. ולא
 שיתקיי' בן אלא חוזר וכחלל על הכסף:
 ז' בית שמאי אומרים לא יעשה אדם את
 סלעיו דיגרי זהב. ובית הלל מתירין.
 אומר רבי עקיבא אני עשיתי לרבן גמליאל
 ולרבי יהושע את כספן דיגרי זהב:
 ח הפורט

ה מה שלקט לקט למעשר שני: פירש הר"ב ויתכן ויאמר
 וכו' וכך כתב הר"ש מהירושלמי. וכן פסק
 הרמב"ם ריש פרקו. וקשיא לי דהא בפ"ק דמאי תנן
 במשנה ב' דמעשר שני דמאי מחללין כסף על כסף. נחשת
 על נחשת. משמע דאלו ודאי
 לא. וכ"ס סס הר"ב. וכ"כ יחיי' שו"ת
 הרמב"ם בפרק ד' מהלכות
 מעשר שני. ואפשר לומר כ"מנה: ש
 בדפוס הר"ב שס דשל שני
 מלכיס והשני חריף מחללין.
 והתוס' דפרק הזהב דף מ"ד
 כתבו דשאינו חריף על חריף
 מחללין. והשתא הכא דמעות
 הרבה הוא ומסתמא יש ביניהם
 הכריסים יותר מהאחרים וחלל
 על הכריסים דוקא. וסמך
 התנא אמתניתין דלעיל
 ואמתניתין דלקמן ושם אפשר
 עוד. ובפרק קמא דפסחים דף
 י' תניא הניח מנה ונמצא מחת'
 חולין ומעשר שני מעורבים דברי
 רבי. ופירש רש"י ומביא סלעים
 בשוה מנה וכו' וכתבו התוספת
 וכתבם פירש כן דמנייהו גופייהו
 היה יכול ליק' שער מעות מעשר
 ואומר אם אלו מעות וכו'. ור'
 יצחקבן אברהם הקשה על פ' רש"י דאין יכול לחלל אסלעים
 ובפרק הזהב אמר טיבעא אטיבעא לא מחללין ושם פירשונו
 עכ"ל. הא קמין דאף על גב דבהובב פירשו דבשאינו חריף על
 חריף מחללין וכוה מתוך קושיא ר' יצחקבן אברהם. אפילו
 הכי כתבו דמנייהו גופייהו וכו'. אלא משום דבהרבה מעות
 משכחת להו הכריסים יותר מהאחרים שבהם. ואולי דדעת
 רש"י למנקט מלמא דפסיקא ומביא סלעים וכו'. משום דהא
 אפשר דכל המעות שוים הם. ובמסכת ביצה פרק קמא דף י'
 ומולפת השיטה אהא דתניא הניח מנה וכו'. דרש"י פירש נוטל היפה וכו'.
 ופירשו דתחלה מחלל על סרובות וחוזר וכו':

יחיי' שו"ת
 מעשר שני וכו'
 כ"מנה: ש
 סס
 חריף
 חריף
 חריף
 חריף
 חריף

אם כלל זמקן וכו'. פירש הר"ב שהיו כלולין ומעורבין ולקח אותם וכו'. וכך פירש הרמב"ם בחבורו ריש פרקו והטעם כרא'
 משום דכיון שהם כלולים ומעורבים אי אפשר לומר שמה שחופין בחפניו הכל של מעשר דדוקא בשלוקט אחד אחד יש
 לומר שכל אחד שלוקט הוא של מעשר. (ומכל מקום איכא בין פירוש הר"ב לפירוש הרמב"ם שהרמב"ם כתב וכללן זמקן ולשון
 המשנה כותיה דייקא. מה שאין כן לפירוש הר"ב שפירש שהיו כלולין וכו') ודע גם בהך סיפא לריך להתנות כמו ברישא. וכן
 כתב הרמב"ם בפירושו ובחבורו: וזה הכלל וכו' פסקו דתרומות איתא נמי כללל כהאי גונא. ועיין מה שכתבתי שם:
 ו אלא חוזר ומחלל על הכסף. וכתב הר"ב ואי קשיא יקח אחד משני סלעים וכו' אי שריות וכו' חיישינן דלמא אחי למשק'
 חד בלא תנאי וכו' כתב הר"ש (וקוסיף ואי מצרכא ליה להביא כסף אחר מעלמא ולחלל עליו אכתי גורדין דלמא אחי
 למשקל חדא מהני בלא תנאי ע"כ) ובמשנה דלעיל כתבתי דאיכא דסבר דמנייהו גופייהו יכול להתנות. יש לומר דטפי יש לחוש
 בשני סלעים מבהרבה מעות דיותר יבור בתנאי בשלוקט הרבה מכתיקא אחד משנים. ועוד יש לומר דבשני סלעים מהממא
 אין אחד חריף מהשני. מה שאין כן בהרבה מעות דמשכחת בהו חריפים ושאינם חריפים וכתבתי לטעם דכרו חכמי' בהו':
 ז' לא יעשה אדם סלעיו דיגרי זהב. פירש הר"ב שמא יעשה עליוטיו עד שיחליף סלעיו. לשון לגמרא פרק הזהב דף מ"ד:
 דזמקן דלא מלו וזווי דיגרא:

ח בית שמאי אומרים כל הסלע מעות. פירש הר"ב יכול הוא לפרוט כולו וכו'. וכן פירש רש"י בפרק הזהב דף מ"ה וסקאו עליו הקום' דמסכת עדיות פרק קמא חגי ליה בהדי דברים דבית שמאי לחומרא. לכך נראה דבית שמאי

ובית הלל סברי לא גורמין: ה הפורט סלע ממעות מעשר שני. מי שיש לו מעות נחשת של מעשר שני ובה לפורטן בסלע כסף להעלות לירושלים מפני משאוי הדרך: בית שמאי אומרים בכל הסלע מעות. אם נא לפרטן יכול לפרוט כלן ולתת בשביל כל הסלע: ובית

הלל אומרים: לא יפרוט אלא חגי' ושהפרוטות יוצאות גירושלי' וכשיבא סס יהיה לרדך לפרוטות מיד לקנות זרבי סעודה ואם ירוצו הכל אלל שולחתי לפרוט יוקירו הפרוטות ונמצא מעשר שני נפסד. לביכר ישאוי פרוטו עמיהן להוציא במקצת ולכשיאכלו יפרוט בכסף שידו מעט מעט: שקל. הוא חגי סלע: אין מחללין כסף ופירות על כסף: מי שיש לו חגי דינר כסף של מעשר ופירות של מעשר שוין חגי דינר לא יזרסם יחד לחללם על דינר: וחגי מסורין כבי האי גוגא על ידי דרוף פירו' כיון שאין לו אלא חגי דינר כסף. אבל לחלל דינר כסף. ופירו' שוין דינר. על חגי סלע שהוא שני דינרין מודים חכמים שאין מחללים. והלכה כחכמים: ה הפורט סלע של מעשר שני בירושלים. שהיה מחליף סלע שבידו ונוטל פרוטו' להוציאם לזרכי סעודת מעשר: ב"ש אומרים: אם בא להחלי' כל הסלעים שידו במעות יחליף: וב"ה אומרים: לא יחליף אלא חגי' שני שחא לא ישהה בעיר עד שיצא חת כלן ויסקידם בעיר עד רגל אחר והפרוטות מתעסקות ואם יחזור ויחליסם בסלעים נמצא שולחתי משכתי' שישעמיו ומעשר שני נפסד: הדנין לפני חכמים שמעון בן עוזאי. ושמעון בן זמא. והנן המזרי': בשלשה דינרים כסף ובדינר מעות. הסלע הוא ד' דינרים וכשנא להחליף הכלל לא יקח אלא בדינר אחד פרוטו' ושלשה דינרים יהיו כסף: רביעית כסף ברביעית מעות. בדינר רביעי של כסף לא יקח אלא ברביעיתו מעות על נחשת וג' חלקים כסף שנמצא לוקח מעות אחד מששה עשר בסלע בלבד: ארבעה אספרי כסף. הדינר ה' אספרי ומטבע הוא בארץ יון ועד היום קורין לו אספרו. נמצא הסלע עשרים אספרי. וכשהוא מחלל הדינר יחללנו על ד' אספרי כסף ואספר אחד נחשת' נמצא לוקח נחשת אחד מעשרים בסלע בלבד: יניחה בחנות ויאכל כנגדה. לא יחלל כלל על פירוטות שחא ישנה וישנה אותן חולין. אלא יניח הסלע אלל החנוני ויאכל כנגדה עד שתכלה. ואין הלכה אלא כדברי ב"ה בלבד. י מקצת בניו עמחין ומקצתן סהורים: ורובא שיסתו יחד מחד א' והעמאים אסורים בנין הקניו בדמי מעשר: מניח את הסלע לאומר: מה שישיעו הסהורים מן היין לכשיסתו תהא סלע זו מחוללת עליו

רמיהם לפדות בפני עצמם. ולפיכך הם נפדים עם הכסף. והרשב"ד מפרש דהואיל והפירות מועטים ואין מתפסים סלע מפרסים אותם עם המעות ומתשים סלע עליהם. אבל אם יש בפירות דבר הראוי אין ווקקט כסף עמהם לחללן על כסף אחר שאין מחללין כסף על כסף. ע"כ בהשנותיו. אבל בפירושו למסכת עדיות פרק א' משנה ט' מפרש מט"א וע"ס. והתוספות בפרק הזהב דף מ"ה. העתיקי המשנה בזה הלשון רבי מאיר אומר אין מחללין כסף על כסף. וחכמים מתירין. נראה ודאי שגירסא אחרת נודמנה להם:

ט בית שמאי אומרים כל הסלע מעות. לפירוש הר"ב וכפירוש' בפרק הזהב הוי מתני' בית שמאי לקולא וכו' לחומרא וקשיא. דבעדינות פ"ק תני לה בהדי הכי דב"ש לחומרא והר"ש מפרש דה"ב ש' לחומרא וסברי דדוקא יחליף בכל הסלע מעות שלא יזכרו לקנות ב' פעמים וליתן שתי קולבנות. וכתב עוד דסוגי' הירושלמי כפירוש רש"י והר"ב: והר"גין לפני חכמים. כתב הר"ב שמעון בן עוזאי. ושמעון בן זמא. והנן המזרי'. וכן המזרי'. וכסף פרק קמא ד' הדרין דף יז משיבתי מניח בן חכמי' ותו רב נחמן בר יצחק מניח' שמוסיף שמעון בן ננס. ופירש רש"י שסלל אלו לא באו לוקח. וישבין בקרקע ומשיבין תשובות קוסיות לוקאים והיינו בהלכה. י ביה שהסורים שותים וכו'. פירש הר"ב שאומר לכשיסתו הוא וכו' מעבטו פירש הכ"מ סוף פרק

ה"ה הפורט סלע ממעות מעשר שני. בית שמאי אומרים כל הסלע מעות. ובית הלל אומרים שקל כסף ושקל מעות. רבי מאיר אומר אין מחללין כסף ופירות על הכסף וחכמים מתירין: ה"ה הפורט סלע של מעשר שני בירושלים. בית שמאי אומרים כל הסלע מעות. ובית הלל אומרים שקל כסף ושקל מעות. ה'הנין לפני חכמים אומרים בשלשה דינרי כסף ודינר מעות. רבי עקיבא אומר שלשה דינרין כסף ורביעית מעות. (פ"א) וברביעית כסף רביעית מעות. ר' טרפון אומר ארבע אספרי כסף שמיאי אומר יניחה בחנות ויאכל כנגדה: מי שהיו מקצת בניו טמאין ומקצתן סהורים מניח את הסלע ואומר מה שהסורים שותים סלע זו מחוללת עליו

דוקא בכל הסלע קאמרו ולא יחליף ב' וג' פעמים שבכל פעם משכר החנוני ונמצא תפסוד מעשר שני. ועוד יש לומר דהכ' דוקא יתן בכל הסלע מעות שלא יתעטשו בדרך קודם שיגיעו סס עד כאן. והר"ש כתב תירוץ בתרא ועיין לקמו בסמוך: וחכמים מתירין. פירש הר"ב כיון שאין לו אלא חגי דינר כסף. משמע דמעמא דשיותא הוא משום שאין לו דינר כסף ואלו בפירות לא יזכר לן. ובירושלמי אופכא. דאמר ריש לקיש מה פליגינן רבי מאיר ורבנן בפירות שאין בהם כדי כסף. אבל בפירות שיש בהם כדי כסף. אף רבנן מודו. והרמב"ם סוף פ"ה מהלכות מעשר שני יהיה טעמ' כפי מ"ש הכ"מ דכשהפירו' מועטים פחות מדינר אינו ראויים לפדות בפני עצמם. ולפיכך הם נפדים עם הכסף. והרשב"ד מפרש דהואיל והפירות מועטים ואין מתפסים סלע מפרסים אותם עם המעות ומתשים סלע עליהם. אבל אם יש בפירות דבר הראוי אין ווקקט כסף עמהם לחללן על כסף אחר שאין מחללין כסף על כסף. ע"כ בהשנותיו. אבל בפירושו למסכת עדיות פרק א' משנה ט' מפרש מט"א וע"ס. והתוספות בפרק הזהב דף מ"ה. העתיקי המשנה בזה הלשון רבי מאיר אומר אין מחללין כסף על כסף. וחכמים מתירין. נראה ודאי שגירסא אחרת נודמנה להם:

ט בית שמאי אומרים כל הסלע מעות. לפירוש הר"ב וכפירוש' בפרק הזהב הוי מתני' בית שמאי לקולא וכו' לחומרא וקשיא. דבעדינות פ"ק תני לה בהדי הכי דב"ש לחומרא והר"ש מפרש דה"ב ש' לחומרא וסברי דדוקא יחליף בכל הסלע מעות שלא יזכרו לקנות ב' פעמים וליתן שתי קולבנות. וכתב עוד דסוגי' הירושלמי כפירוש רש"י והר"ב: והר"גין לפני חכמים. כתב הר"ב שמעון בן עוזאי. ושמעון בן זמא. והנן המזרי'. וכן המזרי'. וכסף פרק קמא ד' הדרין דף יז משיבתי מניח בן חכמי' ותו רב נחמן בר יצחק מניח' שמוסיף שמעון בן ננס. ופירש רש"י שסלל אלו לא באו לוקח. וישבין בקרקע ומשיבין תשובות קוסיות לוקאים והיינו בהלכה. י ביה שהסורים שותים וכו'. פירש הר"ב שאומר לכשיסתו הוא וכו' מעבטו פירש הכ"מ סוף פרק

א פ"ה סה
ב עדינות פ"ק מ"ט
ג עדינות כ'
ד מ"ה פ"ה סה
ה שער סבי נכס
ו כ"ה
ז סה הלכה ט'
ח ד"ה סה ע"ה
ט סה הלכה י'
י סה הלכה י'
יא סה הלכה י'
יב סה הלכה י'

אשמיני סוף פרק

עליו מעכשיו . ומלא מה ששמו מהורים היה מעשר . ומה ששמו טמאים היו חולין . ואינו חולין ומעשר שני מעורבים זה בזה . שאין היו קודם בקדושת מעשר . אלא לכשישמו חוור היו ששמו בלבד להיות מעשר למשרע :

פרק ג לא יאמר

לחלקי שטטול חלק בהם לפי שעלו מוטל להביא מעשרו לירושלים . ומלא פורע חובו ממעשר שני : העלם שנאכלם ונשטם . דנראה דמזמינו לאכול עמו וזה מותר : אבל נותנים זה לזה מתנת חנם . מפורש לעיל בריש פרק קמ"א : ב' זמני שהם ממעט באכילתו . דקרומה אסורה לטול יום ולרום : ורבי שמעון מתיר . דסבר מותר להביא קדשים לבית הפסול : מהאם היקל בזבחי שלמים . שקני' שלמי' בכסף מעשר שני . ואף על פי שזממט באכילתו שיכולין לבא לידי פגול ונותר וטמא . לא נקל בתרומה לקדשה בכסף מעשר שני שאין בה דין פגול ונותר ולא דין טמא שלא כל הדברים המטמאין את הקדש מטמאין את התרומה ואין הלכה כרבי שמעון : ג' מי שהיו לו מעות של מעשר שני ונריך לקנות מהם דברים שני חולין שלא לאכלה וס' זיהו וס' זיהו : ונחמדו פירות של חולין ורובה לעשות עמו טובה שיתחללו מעות מעשר חברו על פירותיו : אוכל פירותיו בטרה . שהם קדושת מעשר על הפירות ונריך לאכלן בטרה : ולא יאמר כן לעם חרץ . שהם חסוד לאכול פירות מעשר בטמא : אלא בדמאי . כגון אם היו אותן מעות מעשר שני של דמאי אז מותר לומר כן אפי' לעם חרץ דשמה המעות אינן מעשר : ד' ומעות במדי' ומעות של מעשר שני חון לירושלי' ונריך להקני' ל' שא"ז שיהיו הפירות והמעות בתקום אחד . ועוד אשחזי' במתני' דאע"ג דפירות מעשר אינן יכולין לפדות בירושלי' מעות מעשר מתחללין הן בירושלים : זה מעות של מעשר שני נכנסות לירושלי' ויוצאו שאין המינות קולטות מעות כדרך שקולטות פירות : אף פירות הנכנסים ויאלים

עליו . נמצאו טהורים וטמאים שותין מכר אחד :

פרק ג לא יאמר אדם לחבירו העל את הפירו' האו לירושלי' לחלק אלא אומר לו העלם שנאכלם ונשטם בירושלים . אבל נותנים זה לזה מתנת חנם : ב' אין לוקחין תרומה בכסף מעשר שני מפני שהוא ממעט באכילתו . ור' שמעון מתיר . אמר להם רבי שמעון . מה אבהיקל בזבחי שלמים שהוא מביאן לידי פגול ונותר וטמא . לא נקל בתרומה . אמרו לו מזה אם היקל בזבחי שלמי' שהן כותרי' לזורים נקל בתרומה שהיא אסורה לזורים : ג' מי שהיו לו מעות בירושלים וצריך לו . ולחברו פירות . אומר לחברו הרי המעות האלו בחוללין על פירותיך . נמצא זה אוכל פירותיו בטרה . והלה עושה צרכו במעותיו . ולא יאמר כן לעם חרץ אלא ברמאי' : ד' פירות בירושלי' . ומעות במדינה . אומר המעות ההם מחוללין על פירות האלו . מעות בירושלים . ופירות במדינה . אומר הרי המעות האלו מחוללין על פירות ההם . ובלבד שיעלו הפירות ויאכלו בירושלים : ה' מעות נכנסות לירושלים ויוצאות . ופירות נכנסין ויוצאין . רשב"ג אומר אף הפירות נכנסין ויוצאין

שמיני דהשתא חל החלול קודם שימחילו לשמות ולא מוסלג לא סמוך ביותר בשעה כפירש היון מהכד לפיהם ואינו ענין לדון ברירה . ואתיא מתני' ככולי עלמא . ולא כת"ס הראב"ד דמתני' כר"מ דסבורא ליה דאף בדארווי' יש ברירה ולא קיימא לן הכי כת"ס הר"ב במ"ד פרקו' דדמאי . ועיין שם במשנה ב' : מ"ט ונר הל' כב נמצאו טהורים וטמאים שותים מכר אחד . וכתב הרמב"ם והוא שיהיו טמאים בשאר טומאות מלבד זיבות ושיהיו הכלי מחרם ובתמאי שלא יגע ביון . וכלי חרם אינו מטמא מגבו . אבל אם היו טמאים בזיבות מטמא בהיסט' עכ"ל . ודמין שותים רובה לומר זה אחר זה בתחלה הטבורי' ואח"כ העמאי' אבל הטמאים ושאים להשקות לטהורים ע"פ חלו התמאים :

פרק ג אבל

נחמטס זה לזה התנת חנם . קמ"ק קשה דהו"ו ואין נריך לומר זו דהא אם מותר לומר העלם וכו' . כל שכן שמוהר להזמינו בלא העלם וע"ק דהא כבר תנא ליה בריש פרק קמ"א . ונראה לי דה"ק אלא אומר לו העלם וכו' . דהוי כמזמינו והרי אחריו אבל וכו' : ב' לא נקל בתרומה . מה שפירש הר"ב שלא כל הדברי' המטמאין את הקדש מטמאין את התרומה כדמין במשנה ב' ד' זה דע"כ מוסכת טהרות : ג' והלה עושה נרכיו במעות . ואין כאן טמא דהין אחד נותן לחברו כלום .

א' אף בקדושת המעות חל על א"ו הפירות ואתיא ככולי עלמא עיין בפסק הר"ב במשנה ב' פרק ד' : והרה נראה לי שגור מן הללו והוא מהכפולים והלמ"ד דבושה : ד' מעות בירושלים ופירות במדינה וכו' . כתב הר"ב אשמועינן דאף על גב דפירות מעשר אינן יכולים לפדות בירושלים מעות מעשר מתחללין הן בירושלים כלומר ואף על גב דהפירות שמתחללין הם חון לירושלים שלא שמענו מתמאי' דלעיל אלא כשהפירות של חברו הן בירושלים וכ"כ שם הרמב"ם בהדיא וה"א דוקא כשהפירות בירושלים שרי משום דמירי דהוי כקונה פירות בירושלים שהמעות ניתנין לה רבין שמעון בגמליאל אומר וכו' : כתב שמעון

ל' ע"ז ס"ב
מ"י ע"ב ת"ה
ר"ט ע"ב ה' כ
כ' וכתב ע"ו
מ"י ע"ו ע"ט
ה' י"א
ג' ס"ט הלכה י"ב
ר"ט ע"ב ה' כ
ה"ס הלכה
ע"ו ה' י
ז"ט הלכה י"א
ה"ס ע"ב ה' י

והוא שיהיו טמאים בשאר טומאות מלבד זיבות ושיהיו הכלי מחרם ובתמאי שלא יגע ביון . וכלי חרם אינו מטמא מגבו . אבל אם היו טמאים בזיבות מטמא בהיסט' עכ"ל . ודמין שותים רובה לומר זה אחר זה בתחלה הטבורי' ואח"כ העמאי' אבל הטמאים ושאים להשקות לטהורים ע"פ חלו התמאים :

נחמטס זה לזה התנת חנם . קמ"ק קשה דהו"ו ואין נריך לומר זו דהא אם מותר לומר העלם וכו' . כל שכן שמוהר להזמינו בלא העלם וע"ק דהא כבר תנא ליה בריש פרק קמ"א . ונראה לי דה"ק אלא אומר לו העלם וכו' . דהוי כמזמינו והרי אחריו אבל וכו' :

ב' לא נקל בתרומה . מה שפירש הר"ב שלא כל הדברי' המטמאין את הקדש מטמאין את התרומה כדמין במשנה ב' ד' זה דע"כ מוסכת טהרות : ג' והלה עושה נרכיו במעות . ואין כאן טמא דהין אחד נותן לחברו כלום .

א' אף בקדושת המעות חל על א"ו הפירות ואתיא ככולי עלמא עיין בפסק הר"ב במשנה ב' פרק ד' : והרה נראה לי שגור מן הללו והוא מהכפולים והלמ"ד דבושה : ד' מעות בירושלים ופירות במדינה וכו' . כתב הר"ב אשמועינן דאף על גב דפירות מעשר אינן יכולים לפדות בירושלים מעות מעשר מתחללין הן בירושלים כלומר ואף על גב דהפירות שמתחללין הם חון לירושלים שלא שמענו מתמאי' דלעיל אלא כשהפירות של חברו הן בירושלים וכ"כ שם הרמב"ם בהדיא וה"א דוקא כשהפירות בירושלים שרי משום דמירי דהוי כקונה פירות בירושלים שהמעות ניתנין לה רבין שמעון בגמליאל אומר וכו' : כתב שמעון

א' אף בקדושת המעות חל על א"ו הפירות ואתיא ככולי עלמא עיין בפסק הר"ב במשנה ב' פרק ד' : והרה נראה לי שגור מן הללו והוא מהכפולים והלמ"ד דבושה : ד' מעות בירושלים ופירות במדינה וכו' . כתב הר"ב אשמועינן דאף על גב דפירות מעשר אינן יכולים לפדות בירושלים מעות מעשר מתחללין הן בירושלים כלומר ואף על גב דהפירות שמתחללין הם חון לירושלים שלא שמענו מתמאי' דלעיל אלא כשהפירות של חברו הן בירושלים וכ"כ שם הרמב"ם בהדיא וה"א דוקא כשהפירות בירושלים שרי משום דמירי דהוי כקונה פירות בירושלים שהמעות ניתנין לה רבין שמעון בגמליאל אומר וכו' : כתב שמעון

X

מעשר שני פרק ג

ר"ע מברטנורה

שמעון בן גמליאל וכן כתב הרמב"ם ועיין מ"ש במשנה ז' פ"ק שמיני דערובין :
מעשר שני וכו' פירש הר"ב דמתנות שלא כורמו כמי שהורמו דמיין עיין מה שכתבתי במשנה ג' פ"ק ד' :

א. שם הלכה ב. חבות ג. דר ט"ס הלכה י"א ד. חבות י"ב ה. פ"ג ט"ה חזק שני וכו' ט"ז ט"ח

ודוק להוציאן כדי לטמון ולהסותן ולהחיותן אחר כך לירושלים שרי רבן שמעון בן גמליאל לפי שיותר היו מוציאין לטמון ולהסותן חוץ לירושלים מירושלים עצמה ותנא קמא אסר נמי בהא ואין הלכה כרבן שמעון בן גמליאל :

ו שגמרה מלאכתן למעשר כדתן בפ"ק דמעשרות חזיקו גרן למעשר ועברו בחוץ לירושלים בעודן טבל יחזור מעשר שני שלהן דקסבר מתנות שלא כורמו כמי שהורמו דמיין וקלטוהו מחיות למעשר שני :
ושלא בגמרה מלאכתן בגון סלי עניים לגת וכו' אבל פלי עניים לאכילה נגמרה מלאכתן למוקצה . מקום ששוחטין בו תאנים ליבש קרוי מוקצה : רבי שמעון בן יודא אומר וכו' סבר דלכ"ג מתנות שלא כורמו לאו כמי שהורמו דמיין . אי נמי אפי' כמי שהורמו דמיין הכי מילי [לענין] שאר דברים אבל לענין קליטת מחיות דרבנן מקילין ב"ה ואין הלכה כר"ש בן יהודה שלא נחלקו ב"ש וב"ה אלא על פירות שלא נגמרה מלאכתן כדברי ר"ק : והדמאי טבל של דמאי שנגמרו לירושלים ויואל ונפדה מון לירושלים אחר שיצא ואין צריך לחזור אחר כיסא להנא קמא איצטרך ואליבא דבית הלל : פכנים .

ויוצאין : פירות שנגמרה מלאכתן ועברו בתוך ירושלים יחזור מעשר שני שלהם ויאכל בירושלים . ושלא נגמרה מלאכתן סלי עניים לגת . וסלי רתאנים לבוקצה בית שמאי אומרים יחזור מעשר שני שלהם ויאכל בירושלים . ובית הלל אומרים יפדה ויאכל בכל מקום . רבי שמעון בן יהודה אומר משום ר' יוסי לא נחלקו ב"ש וב"ה על פירות שלא נגמרה מלאכתן שיפדה מעשר שני שלהם ויאכל בכל מקום . ועל מה נחלקו על פירות שנגמרה מלאכתן . שבית שמאי אומרים יחזור מעשר שני שלהם ויאכל בירושלים . ובית הלל אומרים יפדה ויאכל בכל מקום . והרמאי נכנס ויוצא ונפדה : "אילן שהוא עומד בפנים ונוטרה לחוץ . או עומד בחוץ ונוטרה לפנים . מכנגד החומה ולפנים כל החוץ . בתי הברים שפתחו לחוץ לפנים וחללן לחוץ . או שפתחו לחוץ וחללן לפנים . בית שמאי אומרים הכל

ההרמאי פירש הר"ב טבל של דמאי דאלו מעשר שני של דמאי לא . כן הוא בירושלמי סבב תשטחו מחילה והשתא הא דפירש הר"ב בפרק קמא דדמאי משל ב' הדמאי כו' נכנס לירושלים ויואל ונשמע שם מדבריו דמעשר עמו שרש קמא מירושלמ' דהנא . וצ"ה הרמב"ם דהתם והנא דמעשר של דמאי . אך נחבירו פרק ב' סימן ט' וכו' ויאסק כהך ירושלמי :
בבנם ויואל ונפדה . כתב הר"ב והך כיסא לתנא קמא איצטרך ואליבא דבית הלל . כלומר דאלו לרבי שמעון בן יודא לא איצטרך כלל . אבל כסיסא לתנא קמא אליבא דבית שמאי כל שכן דאיצטרך ולשון הר"ש . ונקט הך כיסא דאפי' תנא קמא מודה :
ז מכנגד החומה ולפנים כלפנים וכו' .
פירש הר"ב דבין גוף ובין עקר וכו' . והיינו דתנן במסכת מעשרות פרק ג' ובירושלים הולך אחר הגוף וכו' אף אחר הגוף . עד כאן . ותימה דהתם לא פירש כן אלא דאזלין בדרווייהו לחומרא . ע"כ . ושם פירש הר"ש כמ"ש הר"ב שם . ורמי עלה מתניתין דהכא ושני לה אליבא גמרא דהכות דף י"ב דמתניתין דהתם רבי יהודה . ומתניתין דהכא רבנן . אי נמי דרב אשי דמשני התם וקאמ' מאי אחר הנוף אף אחר הנוף קאמ' לשני דלא פקשו מתניתין דמעשר שני והכי קאמר ובירושלים הלך אחר הנוף דבין גוף ובין עקר מכנגד החומה ולפנים כלפנים וכו' . כדכתב הר"ב במתניתין דהכא . והשתא תפוס הר"ב הכא אליבא דרב אשי . והוה שכתב והיינו דתנן בריסא מעשרות וכו' . אבל לפירושו דלעיל לאו היינו הך אלא הייא ר' יהודה והך דהנא רבנן . והרמב"ם מפרש נמי לתרמו מתני' כדא וע"פ שניא דרב אשי . אלא דמפרש דמתני' דהכא לענין אכילה דדוקא לפנים מן החומה אוכלין . ומתניתין דלעיל לענין סדייה וקאזר אפי' בגוף שחזן לחומה אין פודין אותו הואיל ועקרו בפנים כן פירש דבריו בכסף משנה סוף פרק ב' מהלכות מעשר שני : בתי הברדים וכו' מ"ש הרב בחומת המדינה . עיין בזה בפרק קמא דשקלים משנה ג' :

מזון החומה : וזוטה לחוץ . לחומת ירושלים : מכנגד החומה ולפנים כלפנים . דבין גוף ובין עקר מכנגד החומה ולפנים כלפנים ואוכלין שם מעשר שני ולא פודין ובין גוף ובין עקר מכנגד החומה ולחוץ כל חוץ ופודין שם מעשר שני ולא אוכלין . והיינו דתנן במסכת מעשרות פרק ג' ובירושלים הולך אחר הגוף . כלומר אף אחר הגוף : בתי הברדים . שעוצרים בהם שמן ורגילים היו לעשות בהם הללו בחומת המדינה : שפתחין לפנים . מחומת ירושלי' וחללן חוץ לחומת ירושלים : מכנגד

מזון החומה : וזוטה לחוץ . לחומת ירושלים : מכנגד החומה ולפנים כלפנים . דבין גוף ובין עקר מכנגד החומה ולפנים כלפנים ואוכלין שם מעשר שני ולא פודין ובין גוף ובין עקר מכנגד החומה ולחוץ כל חוץ ופודין שם מעשר שני ולא אוכלין . והיינו דתנן במסכת מעשרות פרק ג' ובירושלים הולך אחר הגוף . כלומר אף אחר הגוף : בתי הברדים . שעוצרים בהם שמן ורגילים היו לעשות בהם הללו בחומת המדינה : שפתחין לפנים . מחומת ירושלי' וחללן חוץ לחומת ירושלים : מכנגד

וע"פ שניא דרב אשי . אלא דמפרש דמתני' דהכא לענין אכילה דדוקא לפנים מן החומה אוכלין . ומתניתין דלעיל לענין סדייה וקאזר אפי' בגוף שחזן לחומה אין פודין אותו הואיל ועקרו בפנים כן פירש דבריו בכסף משנה סוף פרק ב' מהלכות מעשר שני : בתי הברדים וכו' מ"ש הרב בחומת המדינה . עיין בזה בפרק קמא דשקלים משנה ג' :
בית שמאי אומרים הכל כלפנים . לשון הרמב"ם ומאחר דית שמאי הכל כלפנים לחומתן . וכן נקבא בתוספתא רוצה לומר שלא יפדה בהם מעשר שני ולא יאכלו :

מזון החומה : וזוטה לחוץ . לחומת ירושלים : מכנגד החומה ולפנים כלפנים . דבין גוף ובין עקר מכנגד החומה ולפנים כלפנים ואוכלין שם מעשר שני ולא פודין ובין גוף ובין עקר מכנגד החומה ולחוץ כל חוץ ופודין שם מעשר שני ולא אוכלין . והיינו דתנן במסכת מעשרות פרק ג' ובירושלים הולך אחר הגוף . כלומר אף אחר הגוף : בתי הברדים . שעוצרים בהם שמן ורגילים היו לעשות בהם הללו בחומת המדינה : שפתחין לפנים . מחומת ירושלי' וחללן חוץ לחומת ירושלים : מכנגד

מכנגד החומה ולפנים כלפנים *
 וקדשים קלים * ואין פודים שם מעשר שני : מכנגד החומה
 ולחוץ כלחוץ * ואין אוכלים שם מעשר שני וקדשים * ופחות
 מעשר שני : ה' הלשכות בנויות בקדש * בעזרה : ופתוחות
 לחול * להר הבית : וגבותיהן
 קדש * והוא שהיו גבותיהן שוות
 לקרקע העזרה * כגון שהיתה
 הלשכה בשפוט ההר שאם אין
 גבותיהן שוות לקרקע העזרה
 קיימא לן דעליות וגבות לא
 פסקדשו : תוכן הדש' לשחיטת
 קדש' קלים ולאכילת קדשי
 קדשים ולהתחייב עליהן * מטום
 טומאה : ט' באב הטומאה *
 שרץ ונבלה וכיוצא בהן : בולד
 הטומאה * היא ולד הטומאה דתנן
 בתמיתין לארולד הטומאה שנגע
 באב הטומאה שהוא טמא
 מדאורייתא אלא בולד הטומאה
 דרבנן כגון שנגע בכלי' שנטמאו
 במסקין : יפדה דמעשר שני
 שנטמא פודין אותו אפילו
 צירושלים דכתיב (דברים י"ד)
 כי לא תוכל שאתו ואין שאת אלא
 אכילה כדכתיב (בראשית ב"ג)
 וישא משאות מאת כחי אליהם :
 ויאכל הכל בפנים * שלא יאמרו
 ראינו מעש' שני שנכנס לירושל'
 ויצא מפני שיש קול למעשר
 היוצא * אבל אין לחוש כשפוד'
 אותו טמא יאמרו ראינו מעשר
 שני שנפדה בירושלים שאין קול
 לפדו : חוץ משנטמא באב
 הטומאה בחוץ * שכיין שנכנס כשהוא טמא
 קולטמו : חוץ משנטמא בולד הטומאה בפנים * אבל נטמא
 בולד הטומאה בחוץ אף ע"פ שכולד הטומאה של דבריהם
 נטמא ואין התורה טהור הוא יאכל בחוץ * ובירושלמי מוקי לה
 כגון שהכניסו על מנת שלא יקלטוהו מחיצות * אבל אם לא
 התנה הואיל ונכנס והרי הוא טהור דאוריית' יאכל בפנים :
 * הלקוח בכסף מעשר שני * פירות שנקנו מדמי מעשר שני :
 יקבר * והואיל ונגמרה מצותו וקנה פירות ממועות מעשר שני
 שוב לא יפדה : שכן נפדה טהור ברחוק מקום * שמעשר שני
 פודין אותו כשהוא טהור חוץ לירושלים כדכתיב (דברים י"ד)
 וכירחק מתך המקום וגו' * אבל הלקוח בכסף מעשר אינו
 נפדה חוץ לירושלים כשהוא טהור * דתנן לעיל בפרק קמא
 מיד יעלו ויאכלו במקום * ואין הלכה

ובית הלל אומרים מכנגד החומה וכו' * משפטא דמתני'
 משמע ללא אכפת להו לבית הלל בפתחיהן בין
 שהן לפניו או לחוץ * ובסתם משנה דלקיזן לענין
 דמקדש מחלקין * ולריך לחלק בין ירושלים למקדש * ולומר
 דכשקדשו מתחלה ירושלים כך
 קדשו * וכשקדשו המקדש כך
 קדשו * וטוב ראיתי בחבורו של
 הרמב"ם שכתב סוף פרק צ'
 מהלכות מעשר שני וז"ל בתיים
 שבצד החוץ שפתחיהם לפניו מן
 החומה וחללן חוץ מכנגד החומה
 ולפנים כלפנים לכל דבר *
 ומכנגד החומה ולחוץ * אין אוכלים
 שם ואין פודים שם להחמיר * יהיה
 חללו לפני' * ופתחיהן לחוץ מכנגד
 החומה * ולחוץ כלחוץ פודין בו ואין
 אוכלין * ומכנגד החומה ולפנים
 אין אוכלין שם ואין פודין להחמיר *
 ע"כ * ואע"ג דהשתא נמי אין
 שוים מקדש וירושל' * מכל מקום
 איכא בתרויבו נפקותא בענין
 פתיחתן להיכין הוא * וכתב
 הכסף משנה דדברי הרמב"ם
 מהירושלמי והעמיקו להירושלמי
 וכתב שמתוך דברי הרמב"ם
 נראה שאין נוסחא של ירושלמי
 הזאת מכוונת ויש בה טעות
 סוכר וק"ל עכ"ל * ולי נראה
 בלאו הא דהרמב"ם אין הנוסחא
 מכוונת וק"ל אם תעיי' שם ואין
 להאריך כאן * אך לפי שהרמב"ם
 בפירושו לא כתב כלום מן
 הירושלמי אלא הביא משנה
 בפשטה * ואחריו נמשך הר"ש * אפשר לאומר ששכחיר פירוש
 המשנה לא היתה לו אלא הנוסחא זו המשובשת ואח"כ בחבורו
 נודמנה לו נוסחא הנכונה ולאביה הוא שכתב כן בחבורו :
 מכנגד החומה ולפנים וכו' מ"ש הר"ב וקדשים קלים *
 מהירושלמי * ודלא פירשו כך גבי אלן * משום
 דבשר אין רגילין לאכול תחת אלן שהוא עומד באויר השמים *
 אבל פירות ושאר דברים הנלקחים בכסף מעשר שאינו בשר
 רגילין לאכול באויר השמים תחת אלן :
 ח' הלשכות בנויות בקדש ופתוחות לחול * כה"ג דתנן
 במשנה ו' פרק ב' דמדות דבנויות בעזרת
 ישראל ופתוחות לעזרת נשים * והכא שפירש הר"ב ופתוחות
 לחול להר הבית והוא לשון רש"י דפרק כיצד נולדו דף פ"ז *
 אם כן בעזרה שכתבו הר"ב כאן ורש"י שם הוא בעזרת נשים
 שהוא בין הר הבית ועזרת הנשים :

הכל כלפנים * ובית הלל אומרים מכנגד
 החומה ולפנים כלפנים * מכנגד החומה
 ולחוץ כלחוץ : ח' הלשכות בנויות בקדש
 ופתוחות לחול * הוכן חול * וגבותיהן קדשי *
 בגויות בתול ופתוחות לקדש * תוכן קדש *
 וגבותיהן חול * בגויות בקדש ובחול ופתוחות
 לקדש ולחול * מכנגד הקדש ולקורש *
 קדש * מכנגד החול ולחול * חול : ט'
 מעשר שני שנכנס לירושלים ונטמא *
 בין שנטמא באב הטומאה * בין שנטמא
 בולד הטומאה * בין בפנים בין בחוץ * בית
 שמואי אומרים יפדה ויאכל הכל בפנים *
 חוץ משנטמא באב הטומאה בחוץ * ובית
 הלל אומרים * הכל יפדה ויאכל בחוץ * חוץ
 משנטמא בולד הטומאה בפנים : י' הלקוח
 בכסף מעשר שני שנטמא * יפדה * רבי
 יהודה אומר יקבר * אמרו לו לרבי
 יהודה ובה אם מעשר שני עצמו שנטמא
 הרי הוא נפדה * הלקוח בכסף מעשר
 שני שנטמא אינו דין שיפדה * אמר להם
 לא אם אמרת' במעשר שני עצמו שכן
 הוא נפדה * בטהור ברחוק מקום תאמרו
 בלקוח

אם ה"ל פ
 בפתח' טו :
 יפא כסי ונתייש
 לו * מיי' ג'
 מס' בית סנהדרה
 הל' ז'
 ג' מס' הלכה ט'
 ד' מיי' פ"ב מס'
 מעשר שני אר
 הל' י"ב
 ה' ופתח' ט'
 ג' מס' סנהדרה
 ק"ג ז'
 טע' : מיי' פ"ז
 מס' : הל' א' ב'

ט באב הטומאה * פירש הר"ב שרץ ונבלה וכיוצא בהן * השגוין בריש מסכת כלים : י' רבי יהודה אומר יקברי * שייין
 במשנה דלקמן :

יא יקבר על ידי עורו עיניו מ"ש במשנה ו' פרק קמא :
 יב המשאיל קנקנים למעשר שני
 וז"ל הרמב"ם בפרק ח' מהלכות מעשר שני מי שהיה לו יין של
 מעשר שני והשאיל קנקניו לאותו מעשר :

ולף פירש הר"ב הכנים וכו' עיניו מ"ש במשנה ג' פרק י"ט דשבת :

ולף לחוכן סתם פירש הר"ב שהכנים לחוכן יין של טבל וכו' וכן פירש הר"ש ואין טעם יפה לחלק בין ריש לסופא אבל הרמב"ם פירש אף הסיפא כגונא דרישא וז"ל ואם נתן לתוך הקנקנים יין העשר שני סתם ולא פיר' שנתן אותן הקנקנים בתורת שאלה כל זמן שלא סתם פי הקנקנים [אותן הקנקני' בהשואה המשאיל אבל אם סתם פי הקנקני'] הרי נתנם למעשר ונתמיינו למכרם ולאכול בדמיה' מהשאריו לאכול בירושלים כדון מעש' שני עכ"ל :

משגפן קנה מעשר הטעם חמלא בפירוש הר"ב במשנה דלקמן :

יג במקום שדרכן למכור סתומות פירש הר"ב דכה"ג בירושלים הקנקן טפלה ליון כדתנן לעיל בפרקא' משנה ג' וכלומר שלא הקפיד על הקנקן כשקנאו ולפיכך אין צריך לאכול כנגד דיו הקנקן והכי נמי בגבולים קנה מעשר לקנקנים כשקרא שם בסתומות אבל במקום שריך למכור סתומות דבירושלים לא יצא הקנקן לחולין אף כשמכרן סתומות כדתנן לעיל בפרק קמא משנה ד' וצריך שיאכל כנגד דמי הקנקן לפי שהוציא מעות מעשר שני בקנקן עלתו שלא נעשה טעל ליון הלכך אף בגבולין אף על פי שקרא שם לאחר שבטן וסתמן הואיל ודרך המקום למכור סתומות ואין הקנקן טעל ליון לא קנה קריאת שם מעשר לקנקן וכפירוש הר"ב בן פירש הר"ש וקשה דלפירושה לא יצא לחולין דתנן קאי אקונה במעות מעשר בירושלים דפרק קמא ועיקר דינא דאנן קיימין ביה חסר מן הספר [ועוד דכמה דברים אמורים לא קאי אדמוך ליה] והרמב"ם מפרש לכולה התייתן לענין המוכר ליון במעות מעשר שני דלביט שמאי כשפוטח ומערה גילה דעתו שאינו מוכר הקנקן ויצא הקנקן לחולין ולביט הלל כני בפתיחה גלגות דעתו שאינו מוכר הקנקן ובמה דברים אמורים במקום שדרכן למכור סתומות עירה מוכר ג"כ הקנקן ותימה ממתני' ג' בפרק קמא סתומות במקום שדרכן למכור סתומות יצא קנקן לחולין ופירש שם לענין שלא קנאו בדמי מעשר שני לקנקן והכא הו' הדין דדוקא כשפתחו אף לביט הלל ועיין עוד לקמן ובחבורו ריש פרק ח' מפרש לענין דתנן בפרק קמא כדו יין סתומות מקום שדרכן למכור סתומות יצא קנקן לחולין וקאמרי ב"ש דלא מקרי סתומות אלא עד שיפתח ויערה לגת וז"ל קאמרי שאין צריך לערות וקאמר מתני' בד"א שצריך לג"ה מיהא לפתוח במקום שדרכן למכור סתומות אכל במקום שדרכן למכור סתומות אפילו מכרן סתומות לא יצא הקנקן

א עיני פ"ח
 ס' תעורר הני
 ה' י
 ב טס סלכס ה
 ג חיי' פס' חס'
 ד תרומות ה' א'
 ה טס פ"ג הל' י"ג
 ו ה' חיי' פ"ט ס' ה'
 ז טעם שני וזר
 ח טל

הלכה כרבי יהודה : יא על ידי עורו : עם עורו : רבי שמעון
 אומר יפדה ובהא קמפלגי דתנא קמא ככר אין פודין את
 הקדשים להאכילן ללכדים : רבי שמעון סבר פודין את
 הקדשים להאכילן לקלבים : ואין הלכה כרבי שמעון : לקחו
 חי ושחטו ונטמא יפדה : הכא לא
 פליג רבי יהודה כדפליג לעיל
 בפירות הלכותיים בכסף מעשר
 ונטמאו דכיון דלקחו חי אין לו
 ריחוק מקום לפי שיכול להוליכו
 בכל מקום שירצה הלכך הו'
 כמעשר שני ענינו ונפדה
 כשנטמא : כדרך שנפדה מעשר
 שני כשנטמא : רבי יוסי אומר
 יקבר דמתחיר עמי מרבי יהודה
 וסבר דאף על פי שקנאו חי דינו
 כפירות הנקנים בכסף מעשר :
 לקחו שחוט ונטמא הרי הוא
 כפירות וכו' היינו דאכליגו תנא
 קמא ורבי יהודה לעיל בפירות
 הלכותיים בכסף מעשר הכי נמי
 אפליגו בהא יב חמלא ל
 קנקנים למעשר שני מי שחמלא
 קנקניו לזכנים בהיין שקרא לו
 ככר שם מעשר שני : אף על פי
 שבטן כסתם פיהן במגובה אחר
 שחמלאן : לא קנה מעשר : לא נתן ס' הקנקן בקדושת מעשר :

בלקוח בכסף מעשר שאינו נפדה במהור
 ברחוק מקום : יא צבי שלקחו בכסף
 מעשר וכות יקבר על ידי עורו : ר' שמעון
 אומר יפדה לקחו חי ושחטו ונטמא יפדה
 ר' יוסי אומר יקבר לקחו שחוט ונטמא הרי
 הוא כפירות : יב המשאיל קנקניו
 למעשר שני אע"פ שגפנא קנה מעשר
 זלף לחוכן סתם : עד שלא גפנ' לא קנה
 מעשר : משגפן קנה מעשר : עד שלא גפנ'
 עולות באחד ומאה יומו שבגפן מדרשות בכל
 שהן : עד שלא גפנ' תורם מאחת על הכלי
 ומשגפן תורם מכל אחת ואחת : יג ב"ש
 אימרים מפתח ומערה לגת : וב"ה
 אימרים מפתח ואינו צריך לערות
 בד"א במקום שדרכן למכור סתומות
 אבל

שחמלאן : לא קנה מעשר : לא נתן ס' הקנקן בקדושת מעשר :
 זלף לחוכן סתם : שהכנים לחוכן יין של טבל קודם שקרא לו
 שם מעשר : עד שלא גפנ' : אם קרא לו שם מעשר קודם
 שסתמן במגובה : אם משגפן : אם לאח שסתמן במגובה קרא
 שם שר : קנה מעשר : נתפס הקנקן בקדושת מעשר וטעמן
 חלול כמו היין אם בא לחללו ענה הכסף : עולות בא ידי אה
 בשל תרומה היינו אם נתערב קנקן של תרומה בהאם קנקנים
 של חולין ולא היה פיהן סתום במגובה חשבינן להו כ לו כולן
 מעורבין זו בזו ועולות באחד ומאה כדון הרומה שנתערבה
 בחולין : משגפן : מקדשות בכל שהן ואשילו אחד באגף אינן
 עולות ויתכרו כלן לכהן בדמי תרומה חוץ מאחת שבהן שנטל'
 הכהן בלא דמים : עד שלא גפנ' תורם מאחת על הכל דחשיב
 מוקף : יג מפתח ומערה לגת : אם בא לפרוס מא'
 על הכל אחר שבטן צריך לערות לגת : ואינו צריך לערות
 דסני להו בפתיחה כדמעיקרא : בד"א : דאם לאחר
 שבטן קרא שם קנה מעשר את הקנקנים : במקום שדרכן
 למכור

יג במקום שדרכן למכור סתומות פירש הר"ב דכה"ג
 בירושלים הקנקן טפלה ליון כדתנן לעיל
 בפרקא' משנה ג' וכלומר שלא הקפיד על הקנקן כשקנאו
 ולפיכך אין צריך לאכול כנגד דיו הקנקן והכי נמי בגבולים
 קנה מעשר לקנקנים כשקרא שם בסתומות אבל במקום
 שריך למכור סתומות דבירושלים לא יצא הקנקן לחולין אף
 כשמכרן סתומות כדתנן לעיל בפרק קמא משנה ד' וצריך
 שיאכל כנגד דמי הקנקן לפי שהוציא מעות מעשר שני בקנקן
 עלתו שלא נעשה טעל ליון הלכך אף בגבולין אף על פי
 שקרא שם לאחר שבטן וסתמן הואיל ודרך המקום למכור
 סתומות ואין הקנקן טעל ליון לא קנה קריאת שם מעשר
 לקנקן וכפירוש הר"ב בן פירש הר"ש וקשה דלפירושה לא
 יצא לחולין דתנן קאי אקונה במעות מעשר בירושלים דפרק
 קמא ועיקר דינא דאנן קיימין ביה חסר מן הספר [ועוד
 דכמה דברים אמורים לא קאי אדמוך ליה] והרמב"ם מפרש
 לכולה התייתן לענין המוכר ליון במעות מעשר שני דלביט
 שמאי כשפוטח ומערה גילה דעתו שאינו מוכר הקנקן ויצא
 הקנקן לחולין ולביט הלל כני בפתיחה גלגות דעתו שאינו
 מוכר הקנקן ובמה דברים אמורים במקום שדרכן למכור סתומות
 עירה מוכר ג"כ הקנקן ותימה ממתני' ג' בפרק קמא סתומות
 במקום שדרכן למכור סתומות יצא קנקן לחולין ופירש שם לענין
 שלא קנאו בדמי מעשר שני לקנקן והכא הו' הדין דדוקא כשפתחו
 אף לביט הלל ועיין עוד לקמן ובחבורו ריש פרק ח' מפרש
 לענין דתנן בפרק קמא כדו יין סתומות מקום שדרכן למכור סתומות
 יצא קנקן לחולין וקאמרי ב"ש דלא מקרי סתומות אלא עד
 שיפתח ויערה לגת וז"ל קאמרי שאין צריך לערות וקאמר מתני'
 בד"א שצריך לג"ה מיהא לפתוח במקום שדרכן למכור סתומות
 אכל במקום שדרכן למכור סתומות אפילו מכרן סתומות לא יצא
 הקנקן

שחמלאן : לא קנה מעשר : לא נתן ס' הקנקן בקדושת מעשר :
 זלף לחוכן סתם : שהכנים לחוכן יין של טבל קודם שקרא לו
 שם מעשר : עד שלא גפנ' : אם קרא לו שם מעשר קודם
 שסתמן במגובה : אם משגפן : אם לאח שסתמן במגובה קרא
 שם שר : קנה מעשר : נתפס הקנקן בקדושת מעשר וטעמן
 חלול כמו היין אם בא לחללו ענה הכסף : עולות בא ידי אה
 בשל תרומה היינו אם נתערב קנקן של תרומה בהאם קנקנים
 של חולין ולא היה פיהן סתום במגובה חשבינן להו כ לו כולן
 מעורבין זו בזו ועולות באחד ומאה כדון הרומה שנתערבה
 בחולין : משגפן : מקדשות בכל שהן ואשילו אחד באגף אינן
 עולות ויתכרו כלן לכהן בדמי תרומה חוץ מאחת שבהן שנטל'
 הכהן בלא דמים : עד שלא גפנ' תורם מאחת על הכל דחשיב
 מוקף : יג מפתח ומערה לגת : אם בא לפרוס מא'
 על הכל אחר שבטן צריך לערות לגת : ואינו צריך לערות
 דסני להו בפתיחה כדמעיקרא : בד"א : דאם לאחר
 שבטן קרא שם קנה מעשר את הקנקנים : במקום שדרכן
 למכור

למכור סתומות דבכי האי גונא בירושלים הקנקן טפלה ליון כדמנן לעיל בסרק קמא הלכך בבבולין נמי קנה מעשר אבל במקום שדרכן למכור סתומות לא יצא הקנקן לחולין בירושלי הלכך (בבבולין) נמי לא קנה מעשר: אבל אם רצה להחמיר

על עצמו למכור במדה הקונה יין ממעות מעשר שני בירושלים ובשדה הנוכח למכור רצה לדקד' על עצמו ואמר כך וכך יין במד' אני מוכר לך בכך וכך מעות: יצא קנקן לחולין. אפי' הקנקני' סתומות: כפי גרסינו ר"ש אומ' אף האומר לחברו יין זה אני מוכר לך יין מקנקנים יצא קנקן לחולין ובירושלמי מפרש לה דר"ש קאי אהא דתנא לעיל דאם משגסן קרא סם מעשר קנה מעשר ואשמועינן ר"ש דוקא שקרא סם מעשר לכל היין שבקנקן אבל אם אמר כל היין מעשר חוץ מרביעי' אע"פ שכשבא למדוד לחברו אותו רביעית אמר לו יין זה אני מוכ' לך חוץ מן הקנקן שאני רוצה לשיר בשביל מעשר שנתוכה אפילו הכי לא נעשית הקנקן טפלה למעשר ויצא קנקן לחולין ולא קנה מעשר.

פרק ד המור"ך

והולך דלכתחלה אסור להוליכו ממקום למקום אלא כוונה במקומו או מעלהו לירושלים: כשער מקומו. כשער המקום שהוא בשעת פדיון בין לקולא בין לתומרא: השבח לשני מה ששון בעיר יותר הרווח של מעשר שני: ומה שהוליא להביא מן השדה לעיר ישלם מביטו: ב פודין מעשר שני יכול לסדות אם ירצה כשער הזול בדמפרש ואזיל: כמות שהטנוי לוקח שהוא לוקח בזו כדי להסתבר: לא כמות שהוא מוכר שהוא מוכר ביוקר ביותר ממה שקנה. כמות שהשולחני פורט. הבא לחלל פרוטות של מעשר על סלע: מחשב הסלע בפרוטות הרבה כשלחני הוא כשבא לוקח פרוטות מבני אדם ולתת להם סלע שהוא לוקח פרוטות הרבה: ולא כמות שהוא מוצרף כשמצרף השילחני פרוטות לתת לבני אדם בחלוף הסלע נותן להם פחות: אכסרה. בלא במדה ובלא משקל אלא כמה אתה נותן בכרי זה או בחלוא חפניס הללו: על פי אחד. בשומת לוקח אחד: על פי שלשה. שואים בקיפין ואפי' אחד מהן עכו"ם ואפי' אחד מהן בעלים: קרס: התחיל להחמיץ וגירסא אחרת שקסם ודוגמתו

אבל במקום שדרכן למכור פתוחות לא יצא קנקן לחולין: אבל אם רצה להחמיר על עצמו למכור במדה יצא קנקן לחולין. ר' שמעון אומר אף האומר לחבירו חבית זו אני מוכר לך חוץ מקנקנים יצא קנקן לחולין:

פרק ד המור"ך פירות מעשר שני

ממקום היוקר למקום הזול או ממקום הזול למקום היוקר. פודהו כשער מקומו. המביא פירות מן הגורן לעיר. וכדי יין מין הגת לעיר. השבח לשני ויצאות מביהו: ב פודין מעשר שני כשער הזול. כמות שהחגיגי לוקח. לא כמות שהוא מוכר: כמות שהשולחני פורט. ולא כמות שהוא מצרף. ואין פודין מעשר שני אכסרה: את שדמיו ידועים יפרה על פי עד אחד. ואת שאין דמיו ידועים יפרה על פי שלשה. כגון היין שקרם. ופירות

הקנקן לחולין. והשיגו הראב"ד דמשמע דמפתח ומערה כדי שלא יצא לחולין. וכן כתב הרמב"ם שם בדין ולמה זה כי מה הנאה יש לו במה שלא יצא לחולין. וכתב הכסף משנה ויש לומר דלא משום שיהא לו הנאה בדבר אלא אם רצה שלא יצא

הקנקן לחולין פותח וכו'. ובשם ספר הבתים מלאתו יראה כי דעת הר"ב כדי שלא יצא לחולין שלא יראה נבלע עם היין שכיון שפתחו גילה דעתו שאין רצונו למכור הקנקן עכ"ל:

אבל אם רצה וכו' יצא קנקן לחולין. לשון

הר"ב ואפי' הקנקנים סתומות מדברי הרמב"ם שבפירושו העתיק בן. וכבר כתבתי לעיל דמז"ך לבית הלל שיפתח ואז יצא הקנקן לחולין. והקשימי לשאל דהוא דלא כסתמא דר"ק. והר"ב דלא פירש כן בדבית הלל כדפירש הרמב"ם הוה ליה לכתו' ואפי' הקנקנים פתוחות. אבל הואיל ודבריו מלשון הרמב"ם הן הסם ודאי הלשון סתומו' לכך לא הגהתי. ודברי הר"ש דחוקי' דמפרש דקאי אמשגסן קרא סם וקאמ' דאם מוכר במדה דהיינו כאלו דכתב הר"ב בפרק קמא דקפי' אכלי והלכך אף אם משגסן קרא סם יצא קנקן לחולין דהא

קפיד אכלי אלא אם כן שרצה להחמיר (על עצמו):

פרק ד ויצאות

מביטו מסתברא דהוא דיון ממקו' הזול למקום היוקר. דרישא. דהא הכא נמי הוי ממקום הזול למקום היוקר. וכל שכן ממקום היוקר למקום הזול דרישא. דיצאות מביטו. והרמב"ם סוף פרק ד' מהלכות מעשר שני העתיק המשנה כלשונה: ב פודין מעשר שני כשער הזול. בירושלמי מתניתין ד' למה פודין אותו כשער הזול. מפני שכתוב בו ברכה: על פי עד אחד. לשון הר"ב בשומת לוקח אחד וכן לשון הר"ש. וכלומר סוחר בקי בשומא. וכן פירש רש"י בפרק קמא דסנהדרין דף י"ד עמוד ב' תנו רבנן מעשר שני שאין דמיו ידועים: פודין אותו בשלשה לקומות. פירש רש"י סוחרים בקיאים בשומא:

שקרם כתב הר"ב גירסא אחרת שקסם ודוגמתו בבבא בתרא פרק ו' משנה ב' עשר קוססות ופירש הר"ש כמו פריה יקוסם ויבש דיחזקאל י"ו ט' וכ"פ שם הרשב"ם: שהחליאו

אפי' עד מה
מ' וכו' ה"ל כב
ב סם הלכה כב
ר סם הלכה כ
ה סנהדרין י"ז
ט'

שהחליא

לשון הרמב"ם ענינו שכו' או העלו חלודה ונשטו מראיהו והוא כמו החלדו . ואיסור זה שפירש הר"ב שהאיסור אחד מששה ותשעים בסלע . תמצא מפורש בפרק הזה

בסלע

מסנה ה' . ואף על גב דליכא מטבעות פחותות מהאיסור כמו חסמס וקונטרך ודומיהן כדתנן בגמרא פ"ק דקדושין דף י"ב עמוד א' . אפילו הכי דוקא איסור שהו' דבר חשוב קצת ועיין בפרקין מסנה ח' . ובפרק ז' דעירובין מסנה י' . ובפירוש הר"ב משנה ו' פרק ג' דסוכה ובמסנה ב' פרק ג' דחולין :

מפני שהוא מוסיף על הקדש ופירש הר"ב דתוספת דקדן עדיפא מפני שיכול להעדי על החומש ירושלמי . והר"ם הביא בבלי דריש פרק המקדיש שדכו למסכת ערכין דרי' טעמא דפדיית הקדן עדיף שהוא עיקר מצות פדייה ולא קפדין בתוספת החומש והגאון הת' שם שלו הוא שהוא אוכל הכל בירושלים :

ובין שנתן לו בתמנה פירש הר"ב הטבל קוד' שהפרישו וכו' בפרק האיש מקדש דף כ"ד עמוד ב' ויהיב טעמא דסביר ליה דמתנת שלא כורמו לאו כמי שהורמו דמין . וכן פסקה הרמב"ם בריש פרק ה' מהלכות מעשר שני . וקשה על פסק

דלעיל משנה ו' פרק ג' בתנא קמא דלביית הלל מתנת שלא כורמו כמי שהורמו דמין . ומאנתי לבעל כסף משנה בפרק ג' סימן י"ז שכתב ז"ל ויש לתמוך היך פסק רבינו שאם נתן לו את הטבל נקנה לו הרי הוא ז"ל פסק במה דוכתי דמתנות שלא כורמו כמי שהורמו דמין . ומירך ר"י קורקום ז"ל שסובר רבינו דדוקא להאי מלתא אמרו לאו כמו שהורמו דמין ועד כאן לא אמר רבי מאיר מעשר שני ממון גבוה אלא דוקא כשהורס ונקרא עליו שם מעשר דהא מדכתיב לה' הוא

יליף וקרא אחר שהורס ונקרא מעשר משמע . עד כאן לשונו . ד' מערעבין על מעשר שני . בירושלמי למה מערעבין עליו מפני שכתוב בו ברכה : ה' זאין בידו מעות . דאלו הוה ליה מעות עדיף טפי דהוה ליה ככרי אכל הפירות ואבד סודר לא יוכל להקנות לו מעותיו . דאין מטבע נקנה בחליפין . גמרא פרק הזהב דף מ"ו עמוד א' : לחברו שהוא אוהבו ויודע בו שאינו עושה אלא להפטר מן החומש . רש"י : שם דף מ"ה דחוזר ואומר הרי אלו מחוללים וכו' שאין לריך שיהיו האמות והפירות במקום אחד כדתנן במשנה ד' מפרק ג' : ו גורתן לו סלע . פירש הר"ב לפי שקלאו במשיכה וכו' . והמעשר לא יצא לחולין עד שיתן דמיו וכו' . והוא דעת הראב"ד בהשגה פרק ח' ז"ל ואומר לי לבי שכל המשנה הולכת על מדת הדין שהמעשר אינו מתחל אלא בשפת מתן מעות . מיהו המוכר והלוקח נידונין כשעת משיכה וכו' ע"כ . ונא לי מזה דמתניתין אחיא אליבא דהלכתא

ופירות שהקריבו ומעות שהחליאו : ג' בעל הבית אומר בסלע . ואחר אומר בסלע . בעל הבית קודם . מפני שהוא מוסיף חומש . בעל הבית אומר בסלע . ואחר אומר בסלע ואיסור . את של סלע ואיסור קודם . מפני שהוא כוסיף על הקדש . הפודה מעשר שני שלו . מוסיף עריו חמישית . בין שהוא שלו . ובין שנתן לו במתנה . ד' מערעבין על מעשר שני . כיצד אומר אדם רבו ולבתו הגדולים . לעבדו ולשפחתו העברים . ה' חולך מעות אלו ופדה לך מעשר שני זהי אבד לא יאמר בן לבנו ולבתו הקטנים . ו' לעבדו ולשפחתו הבנענים . מפני שידן בידו : ה' היה עומד בגורן זאין בידו מעות אומר לחברו הרי הפירות האלו נתונים לך במתנה . חוזר ואומר הרי אלו מחילין על מעות שבבית : ו' משך כומנו מעשר בסלע . ולא הספיק לפרותו עד שעמד בשתיים . גורתן לו סלע ומשתכר בסלע . ומעשר שני (ס"א) וסלע מעשר שני שלו . משך כומנו מעשר בשתיים . ולא הספיק לפרותו עד

בבבא בתרא מקבל עליו עשר קוססות למאה : ג מפני שהוא מוסיף חומש כדכתיב (ויקרא כ"ו) ואש גאול ובלא איש ממעשרו על שלו מוסיף חומש ולא על של חברו : בסלע ואיס' : האיסור הוא אחד מששה ותשעים בסלע : מפני שהוא מוסיף על הקדש . ותוספת כל שהוא דקדן עדיפא מפני טבל החומש יכול להערים כדתנן לקמן : ובין שנתן לו בתמנה . הטבל קודם שהפרישו ממנו מעשר נתן לו בתמנה דאלו מעשר שני לאו שהפירש קיימא לו כמתן דאמ' ממון גבוה הוא ואינו ניתן בתמנה : ד לעבדו ולשפחתו העבדים . שאין גופן קטני : וד' לך . כהן מעשר שני לעצמו : מפני שידן בידו . דמה שקנה עבד קנה רבו . ובנו קטן נמי זכיתו לאביו דמזיאת קטן לאביו : ה' היה עומד בגורן . ורובה להערים ולפדות מעשר שני בלא חומש . ואין בידו מעות . כדי שיקנה לחברו שיפדה בכן המעשר בלא חומש . הרי הפירו האלו נתונים לך בתמנה . ודוק שנתן אדם לו בטבל קודם שיפירש מעשר שני כדפרישן לעיל : ו משך ממנו מעשר בסל' המוכר מעשר שני כדי שיתחלל על דמי המכירה ויהיו המעות נתפסין בקדושת מעשר דכבי האי גונא שרי לחברו . והא דתנן בפרק קמא אין מוכרין אותו היינו להוליכה לירושלים . ולא

שיהיו המעות נתפסין בקדושת מעשר . ובשמשך המעשר לקנותו היה סלע ולא הספיק ליתן הדמים עד שעמד בשתיים שהמעשר לא יצא לחולין עד שיתן דמיו למוכר : גורתן לו סלע . לפי שקלאו במשיכה ומריות הלוקח סלע שנתייקר וצריך לפדותו כשער של עכשיו בשתי סלעים שהמעשר לא יצא לחולין עד שיתן דמיו למוכר והסלע אחד של מעשר שני שלו . ואוכלו בירושלים . עד

על מערעבין על מעשר שני . בירושלמי למה מערעבין עליו מפני שכתוב בו ברכה : ה' זאין בידו מעות . דאלו הוה ליה מעות עדיף טפי דהוה ליה ככרי אכל הפירות ואבד סודר לא יוכל להקנות לו מעותיו . דאין מטבע נקנה בחליפין . גמרא פרק הזהב דף מ"ו עמוד א' : לחברו שהוא אוהבו ויודע בו שאינו עושה אלא להפטר מן החומש . רש"י : שם דף מ"ה דחוזר ואומר הרי אלו מחוללים וכו' שאין לריך שיהיו האמות והפירות במקום אחד כדתנן במשנה ד' מפרק ג' : ו גורתן לו סלע . פירש הר"ב לפי שקלאו במשיכה וכו' . והמעשר לא יצא לחולין עד שיתן דמיו וכו' . והוא דעת הראב"ד בהשגה פרק ח' ז"ל ואומר לי לבי שכל המשנה הולכת על מדת הדין שהמעשר אינו מתחל אלא בשפת מתן מעות . מיהו המוכר והלוקח נידונין כשעת משיכה וכו' ע"כ . ונא לי מזה דמתניתין אחיא אליבא דהלכתא

עד שעמד בסלע וצריך ליתן למוכר שני סלעים שקלאו
במשיכה והוא נסדה בסלע א' כשער של עכשו' הלכך נותן
לו דמי סלע מדמי חולין שלו וכו' נסדה המעשר והסלע
השני נותן לו מדמי מעשר שני שלו ואין זה כפורע חובו

ממעשר שני לפי שבחלת
המקח היה עומד לכך שאכל
המוכר שני סלעים בירושלים
אם לא הוול: אם היה עסקהארץ
נותן לו מדמיו ואם היה
המוכר עם הארץ נותן לו שתי
הסלעים מדמי החולין שלו לפי
שאין מוסרין דמי מעשר לעש
הארץ ואית דגרסי מדמיו אם
יש לו דמי מעשר של דמיו נותן
לו סלע א' מחמת דמים
דמוסרין דמי דמיו לגם הארץ:

ז' ולא קראוהו זה פדיון מעשר שני: צריך לפרש
ולומר זה פדיונו והלכה כרבי יוסי: ולא פירש לא אמר
ה"ו ביטך או הרי את מקדשת: רבי יוסי אומר דיו' כיון
שעסקים באותו ענין ומתקין אותן הדברים עמד וגרש או
קדש אין צריך לפרש: והלכה כרבי יוסי:

ח המניח

עד שעמד בסלע נותן לו סלע מחולין ופלו
של מעשר שני שלו: אבהיה עשה הארץ
נותן לו (כ"א מדמיו) מוכרי: ה' הפודה מעשר
שני ולא קרא שם רבי יוסי אומר דיו'
רבי יהודה אומר צריך לפרש: היה מדבר
עם האשה על עסקי גט והוקדשה:
ונתן לה גטה והוקדשה: ולא פירש רבי
יוסי אומר דיו' רבי יהודה אומר צריך
לפרש:

ח המניח

כרבי מאיר דסבירא ליה ממון גבוה הוא וכלכר אינו מתחלל
אלא בנתינתו כסף כדין ממון גבוה נמשנה ו' פרק קמח
דקדושין לא שאינו כהקדש גמור והמוכר וכלוקח נידונין
כשעת משיכ' ואף דכרי בר' שכן הוא שכתב ולא היו משיכה

המניח
המניח
המניח
המניח
המניח
המניח
המניח
המניח
המניח
המניח

דמעשר כמשיכה דקדש דתנן
בפ' קמח דקדושין ד' כח: [רשות
גבוה כסוף. מפרש בגמרא
כ"ד. ע"כ. ואלו סבר הר"ש
דאמיתין ללא כר"מ אלא כרבי
יהודה דסבירא ליה ממון הדיוט
הוא למה לו לפרש כך ללא הוי
משיכוו ככל הקדש דמדיני
תימי שיכיה כהקדש אם ממק
הדיוט הוא: אלא ודאי שבא
לפרש מתניתין דממון גבוה
הוא ואילו הכי לא דמי ממש

להקדש: והוא דעת הראב"ד שלא אמר שפסגה הואת אינה
הלכה דהא אכסיק הלכתא בגמרא דממון גבוה כתיב לטייל.
אלא אפי' כתיב כרבי מאיר: והא דבסרק האיש מקדש דף כ"ד
עמוד ב' מוכיח דמתניתין כרבי יהודה דלא ל"ב: מאיר ונתן
הכסף וקס' לו כדין הקדש: ולא כהת תלמודא לדחות
ולפרשה אפי' כרבי מאיר וכדפרישנא: משום דהתם לכהי
צ"ע לומר דכרבי יהודה: כי היכי דתשכח דתס' לן

כרבי יהודה ודלא לפסוק כרבי מאיר: והגמרא מסיק דאפי' הכי
חש לדחות ולומר דמתניתין אפי' כרבי מאיר: וכו' והמסקנה
פסקה: וכתב דהרמב"ם שינה בפירושה דלא הוי ענין לממון גבוה או הדיוט: ויש לי להקשות עליו דהא בגמרא מפרשה כרבי
יהודה: אלא על כרחך לומר דגמרא לא נהת לפרשה בענין אחר מהטעם שכתבתי: ואי הכי משיקרא לאו קושיא היא דאיכא
לפרשה לענין ממון גבוה: ואילו הכי אפי' כרבי מאיר וכדכתיבין: אלא דגמרא נה' צריכא ליהוסי בפירושה:
וסלע של מעשר שני שלו: מה שכתב הר"ב ואין זה כפורע חובו וכו' לפי שבחלת המקח וכו' תימה דכלפי לייף: הא
ליטכא הוא: דאם שבחלת המקח שוב שני סלעים ועכשוו נותן כלל האחד ממנו מטר שני שלו הוי כפורע חובו
ממש מחמת מעשר שני: ולשון ירושלמי בריש פרק קמח שמעשה הראשונה מעשר שני חייב ללו חייב כו' לו ונתן לו מעשר
יאות: ונראה לי דהכי פירושו דמהשתא אגלאוי למפרע שמעשה הראשונה לא היה חייב אלא מעשר שני: לפי שלא נקחלל מעשר
במשיכה עד שיקן דמים: ואלו היה חייב לו מעשר ונתן לו: יפה היה עושה: וכתב הר"ש והאי שלו אינו כסלו דרישא אלא
כלומר תלבד סלע של חולין שניתן למוכר: נותן לו סלע עדין של מעשר שני שלו: דהרמב"ם חתום לו קאי: עד כאן לשונו:
ז' היה מדבר וכו': רבי יוסי אומר דיו' פירש הר"ב כיון שעסקים באותו ענין וכו' וכתב הר"ש וכה"ג יש לומר בפדיון
מעשר שני עכ"ל: ואף בגליון ספרי הרמב"ם פרק ד' אמר המגיה והוא שעסקים באותו ענין: או מענין
לענין ובאותו ענין: עד כאן: ומיהו לכאורה נראה לי דאיכא לחלק דווקא נקדושין ובגרושין צריך שיכיו עסקים וכו':
משום דבעינן דעת האשה שאין האשה מתקדשת בעל כרחה: כדתנן בריש קדושין: ובגרושין שמתגרשת בעל כרחה
כדתנן בר"פ ארבעה עשר דיבמות: מכל מקום גט פסול הוא לדעת הרמב"ם צפוקי' א' מהלכות גטין כלומר דמדאורייתא הוי
גט ורכין החמירו שצריך שידבר עמה וכו': אבל בפדיון שאין כאן דעת אחרת אלא דעת עצמו של הסודר כלבד: איכא
למימר דא' כלל שידבר וכו': אלא הוי פדיון מעליא אפי' בשתיקה: ונראה שדעת הרמב"ם כך היא: שמכיון שכתב ולא פיר'
שדין הפדיון כדין הקדושין נראה דסבירא ליה החלוקים הם בכך ומהאי טעמא: שהרי לא העתיק בפדיון אצל דין הקדושין שוכל
לומר דילמוד סתמין שמוכר כדאיכא למימר במשקינו לדעת הסוברים כן: אבל הכתיב כל אחד בהלכות המיוחד לו:

ח איכל עליו עוד איסר ואף על גב דכשאר עליו לא
 חכל אלא שיהי' איסר ועכשיו ששנה שני
 איסרים נתיאסר בו איסר והי' שעדין לא אכל עליו הא
 מלחא ליתא כהה ששאר והוא החי הוא שרשי לאכול פטי

א תי' פ"ח מה
 ספסר ט"ו וי"ד
 ב"ב

ח המניח איסר ואכל עליו חציו והלך
 למקום אחר והרי הוא יוצא בפונדיון
 אוכל עליו עוד איסר המניח פונדיון ואכל
 עליו חציו והלך למקום אחר והרי הוא
 באיסר איכל עליו פלג המניח איסר של
 מעשר שני [אם אוכל] אוכל עליו אחד עשר
 באיסר ואחד ממאה באיסר בית
 שמאי אומרים הכל עשרה ובי"ח הלל
 אומרים בודאי אחד עשר וברמאי עשרה
 ט בל

כדתנן במשנה ד' ק"ה דתרומות והכא גבי מעשר שני דלא
 שייך גזל אמרו דכל אחד ממאה שלא אכל נכבטל ואף על
 גב דבתרומה צעינן מאה ואחד הקי' במעשר ואמרו מספר
 שלם כך נראה בעיני :

בית שמאי אומרים וכו' קימה ללא חקן בעדיות גבי
 קולי בית שמאי וחומרי בית הלל ועיין במשנה ב'
 פרק ד' דמעשרות ובי"ח הלל אומרים בודאי י"א פירש
 הר"ב א"ס נשאר על האיסר של ודאי א' מעשרה וכו' וכ"ס
 הרמב"ם וקצוה"ל דאין א דבית הלל כ"א דת"ק וי"ל
 דהא לעיל משנה ו' כתבתי שאין שלו הסגוי בסיפא כמו שלו
 השנויה ברישאון דברי חד תנא' וכ"ס הכא שכן דברי
 שני תנאים שיש לכל אחד לדבר כלשונו ורבינו הקדוש
 הפתיק לכל א' ואחד כדבריו וכדתנן פ"ק דעדות משנה
 ג' אכל הד"ש פירש לכל המשנה בענין אחר וז"ל המניח
 איסר של מעשר שני בחבר שראה עם הארץ שחלל מעשר שני
 [על] איסר חיירי [ובסתמא] כמו כן הפרוש מעשר ראשון
 ואמרין בירושלמי' הניחא בשם רבי יוסא דר' לעזר אמר
 הניחא על השני נאמן על הראשון הלכך כשראוהו מחלל
 פירות מעשר שני על איסר ועירבן עם פירותיו תלין כמו
 כן הפרוש הראשון וקרי עליו תרומות מעשר ומתקום אחד
 [והזר כן] עירבו ומלאו בידו פירות מתוקנים שיהי' אחד
 עשר איסר ואחד ממאה באיסר [פי'] א' ממאה בכל איסר
 ואיסר של אחד עשר דהיינו חלק [חשיע] באיסר שכך עולה

ח המניח איסר להיות מחלל עליו פירות מעשר שני וכבר
 חלל ואכל עליו עד חציו והלך למקום אחר והולך
 האיסר עמו ואם הוא שיהי' פונדיון ובתחלה לא היה יוצא
 לא בחצי פונדיון שהפונדיון ב' איסרין נמצא לפי מה שז"א
 יוצא עכשיו ששאר בו איסר

של חולין ולפיכך אוכל עליו
 עוד איסר : א כל עליו עוד פלג
 חצי איסר ולא אמרין כיון
 שאינו שיהי' אלא איסר הרי אכלו
 כלו המניח איסר של מעשר
 שני להיות אוכל עליו חולין
 שלו בקדושת מעשר ואכל עליו
 עד אחד עשר באיסר ואחד
 ממאה באיסר יצא כל האיסר
 לחולין פירושאם היה אותו
 איסר ממעות מעשר שני של
 דמאי ואכל עשרה חלקים מאחד

עשר חלקים שבו כגון שאחד עשר רמונים שוין איסר אכל
 עליו עשרה רמונים ושאר בו עדין חלק מאחד עשר מקדושת
 מעשר יצאו כלו לחולין ואם היה האיסר ממעות
 מעשר שני של ודאי ואכל עליו עד ששאר בו אחד ממאה
 כגון שמאה תנאים נמכרים באיסר ואכל עליו חשיע
 ותשעה יצאו כלו לחולין ובית שמאי אומרים הכל עשרה
 אחד ודאי אחד דמאי כש"ל נשאר באיסר אלא עשיריתו
 יצא לחולין כגון שהיו עשרה רמונים נמכרין באיסר

ואכל עליו חשיע יצא לחולין ואם נשאר בו יותר כגון
 שלא אכל אלא שניה נרדף לאכול כגדו ובית הלל אומרים
 בודאי אחד עשר ובדמאי עשרה אם נשאר על האיסר של
 ודאי אחד מעשרה חייב לאכול עליו עוד [אחד] לפי שכל
 מה שהוא פחות משנה פרוטה אין חוששין לו לא לענין גזל
 ולא לענין נהנה מן ההקדש ופרוטה היא א' משמנה באיסר
 האסלקי נמצא עשירית האיסר הוא שמנה עשירות של
 פרוטה דהיינו פרוטה כחוס חומש : נמצא כשהוסף עליו
 חומש דהוא רביע מלגו היינו חומש מלבר יהיה בין הכל
 פרוטה ולפיכך חוששים לה ואם יהיה פחות מעשיריתו אין
 חוששים לו שאפי' עם תוספת החומש יהיה בו פחות משנה
 פרוטה ולפיכך אמרו בודאי אחד עשר ובדמאי עשרה לפי
 שאין חייבין חומש על הדמאי ועשיריתו הוא פחות משנה
 פרוטה והלכה כבית הלל : ט בל

החשבון שהיה מזה נפדן כיון שהמעשר שני איסר א'
 המצא שלאחר שהפרש מעשר ראשון נשאר עשר איסרין הוסף על
 העשרה מעשר ראשון שהפרש עליהם [כן הוא בהר"ש מתקום אחר] היינו אחר ואחד מחשבה באיסר חשיעית מלגו דהוא עישור
 מלבר שזרם מהמעשר [וממלא בין הכל אחד עשר איסרין וא' מחשבה באיסר ואותו אחד מחשבה באיסר הוא אחד ממאה שכל'
 דבשחלוק כל איסר ואיסר לתשעה חלקים נמצא הי"א צ"ט חלקים והיינו דקמני אחד ממאה באיסר כלומר אחד ממאה
 על כל אחד ואחד מלבר דהוא א' מ' על [כל] אחד מלגו וכשהתירם עולין לאחד מחשבה באיסר בית שמאי
 אומרים הכל עשרה כלומר נאמן על השני ואינו נאמן על הראשון ובי"ח אומרים בודאי אחד עשר כלומר כשראה
 שהפרוש מעשר שני מצינו שכן ודאי שכל אוכל עליו אחד עשר כדאמרן אכל

עירוב

כל המעות הנמצאים בכל מקום בין ברגל בין בשאר ימות השנה ובירושלים בשאר ימות השנה חוץ מימות הרגל: כרי אלו חולין ואין חוששין להם שמה מעות של מעשר שני הם: אפילו דיגר וזב עם הכסף ועם המעות. שאין דרך לערבן יחד ואיכא למימר הללו מעות של מעשר שני שרגילין לחלל המעשר על דיכרי וזב. והבשאר שאינו מגיע לדיגר וזב מחלו על הכסף והמותר. על מעו של נחשת ומערבין אותן יחד אפילו הכי לא מיישין: מנא בתוקן. בתוך הכיס או הנרוד שמעות נמוגים בתוכו: הוא חולין. שאין דרך בני אדם להקדי' חרסין לנדק הבית ועל שם מה שנתוכו נכתב: הוא קרבן. כלומר הקדש: חולין לתוך קרבן והכל קרבן. ולא אפליגו דבין עליה דרבי יודה אלא בשל מתכת צלבד דכשל חרס מודו. שהוא חולין. ומאן שכתבו קרבן והלכה כחכמים: יא קו"ף קרבן. הקדש: ד' דמאי לקוח מעם הארץ: בשעת הסכנה שגורו שלא לקיים המלות: שמות בני אדם הן. אותיות של ראשי שמות קו"ף קהת: ד' דניאל. ט' טוביה. והכל חולין: אשתקד היתה מלאה פירות תרומה ופינה ודבן סברי אם איתא דפינה לתרומה נמנרה הוה בריר ליה ולא היה מניח שם תרומה כתב שם. ואין הלכה כרבי יוסי:

ט כל המעות הנמצאים הרי אלו חולין. אפילו דיגר וזב עם הכסף ועם המעות ימצא בתוכן חרש וכתבו עליו מעש' הרי זה מעש': המוצא כלי וכתוב עליו קרבן ד' אומ' אם היה של חרס. הוא חולין. ומה שבתוכו קרבן ואם היה של מתכת הוא קרבן. ומה שבתוכו חולין. אמרו לו אין דרך בני אדם להיות כונסין חולין לקרבן: יא המוצא כליי וכתוב עליו קו"ף. קרבן. מ"ם מעשר. ד' דמאי ט' טבלי. ת' תרומה. שבשעת סכנה היו כותבין ת' תחת תרומה. רבי יוסי אומר כולם שמות בני אדם הם. אמר רבי יוסי אפי' מוצא חבית והיא מלאה פירות. וכתוב עליה תרומה הרי אלו חולין שאני אומר אשתקד היתה מלאה פירות תרומה ופנה:

בפירות דמאי אם ראהו עושה (כן בפירות דמאי) אין חיבל אלא עשרה ואין נאמן על הראשון עכ"ל. והנתיקו גם כן הפירות שהזכרתי ומפוזבו בהקטיו. ובהא דבית הלל אימריס בודאי יא וכו' מסייסו להאחד ממאה: ולא חש להזכיר כי אם הכלל עכ"ל. אך קשיא לי הלא קאמרין שאלו כל מה שיש בו עשר וכו' וכלומר והנותן על זה השעור לא יאכל לפי מה שאמר אינו צמק מתוקן וא' כמעורב' טבל ומתוקן והואך ויכל לאכיל כלום מהם ובל סגן לב' ש' דאינו נאמן על הראשון הלאך יאכל עשרה. משום דנאמן על השני והרי טבל דהראשון מעורב בו. וי"ל לתוך דהכי קאמר אחד עשר וא' ממאה יאכל בלא שום תיקון אבל האחרים המעורבים בו זריכין תקון כשאר דמאי ויעשה התיקון קודם שיאכל כלום ולבית שמאי זריך גם כן לתקן אלו העשרה גם כן תיקון דמאי. כן גראה לי ליישב והוא נכון. ולכן העתקתיו. כי על פירוש הרמב"ם יש לדקדק כמו שכתבתי בדבור המסמיל ואחד ממאה וכו' ובריש זה הדבור והיישובי שכתבתי אינם מחוורים כל כך. ואף על פי שראיתי בכ"ו סוף פרק ח' שכתב וי"ל הנה ר"ש פירש משנה זו על פי הירושלמי. והקשה עליו הרא"ש ור"ש עצמו נתקשה בפירוש הירושלמי. ואליהו עתיד לפרשה. פירוש רבינו (היינו הרמב"ם) במשנה מחוור. ובר"ד עובדיה ז"ל לא כתב אלא פי זה אע"פי שצמקומות אחריו ד' כו' למשור אחר

פירושי רבינו שמשון עכ"ל. הגם לא גלה קושיא הרא"ש אולי היה לה תירוץ כמו שמצינו בכתב מקומות להאחרונים שמהרצ"ל לקושיא הראשונה ומ"ש שהר"ש עצמו נתקשה וכו'. לא על הירושלמי הוה שבפירוש: הוה אלא אחר כך הביא ירושלמי שמדבר מזה הענין ומחדש בו דברי' על זה הירושלמי הוא שנתקשה הר"ש: ואנכי לא ידעתי איך יפרשהו הרמב"ם גם כן. והקרבן אליו שהיא קושיא הר"ש גם כן. ומשום כך לא הוצרך הכסף משנה לגלותה מכיון שהיא מבולה בדברי הר"ש עצמו. ומה שהר"ר עובדיה כתב לפירוש הרמב"ם אולי מפני שראה בפירוש שם הרמב"ם וכו' והוא ענין מוטלב מאד ועוד שהכסף משנה מביא ראיה מהר"ב אביא אני בהסך מהפירוש שהזכרתי שכתב מקומות כותב לפירוש הרמב"ם ולא לפירוש הר"ש ובכתב מקומות שכותב לפירוש הר"ש וכותב ג"כ לפירוש הרמב"ם וזכאן לא כתב אלא לפירוש הר"ש: מן המעות הנמצאים וכו' ועיין במשנה ב' פ"ו דשקלים: דרי אלו חולין אפילו דיגר וזב וכו'. כתב הר"ב אע"פי שאין דרך וכו'. ומסיים בפירוש שהזכרתי שאלו היתה מעשר. הוה נותן בהם סימן. וכתוב עליו מעשר הרי זה מעשר. ולא נאמר שמהם חונון וזה החרש הוא מכלי שהיה בו מעשר נתון בתוכו וכתבו עליו מעשר הרמב"ם ועיין במשנה י"א: ידוא קרבן פירוש הר"ב כו' וזר הקדש. ומסי' הר"ש כדכתב (נחמיה') על קרבן העזי. יא שבשעת הסכנה היו כותבין ת' תחת תרומה. מאי דסי' מ' ר"ס והוא הדין להינד' רבי יוסי אומר כולם שמות בני אדם הם. כמו תובל קין. מרם חודום אישרומי דבימנהוס. וכתיב הר"ש ולדבריהם דרבנן קאמר לכו לדלדיה אכי' כתב בו. קרבן תרומה. כל שחיבה שלימה. הא קאמר נסיפא אשת ד' היתה מלאה פירות ופינה ע"כ:

א"ת י"א פ"י י"ח
ה"ל וז"ל ע
שם הלכה
ב כמות קו"ף
ע"י

פרק ה כרם

רבעי עיין מה שכתבתי במצנה ו' פרק ז' דפאה : ושל ערלה :

כתבתי התוס' בפרק מרובה דף ס"ט וז"ל ק"ג קשה ללא קטע ערלה החז' ע"כ. ולא החליטו הקושטא לפי שיש לומר דעקר

מס' הלכות ג
ב"ב ס"ז ע"ב
פ"ט ס"ג ז'
ג' ח"י פ"א ע"ב
שולחן ע"ת
ה' ד' ח"י פ"ט ע"ה
ה"ס ו"ה ע"ה
ה' ב"ב ס"ג ע"ב
ה' ב"ב ס"ג ע"ב
ה' ב"ב ס"ג ע"ב

טרקין ברבי רבעי מיירי משום דשייכי למעש' שני הואיל ואקרי קדש כמוהו' אלא אבג שהוכר דין הכיין מנאר נפ' כן דין ציון ערלה וקבר' ולפיכך אף טלפי שהערלה קודם בזמן לרבעי הואיל ולא נשנה בכלן אלא אבג לא ראה להקדימו' כך כ"ל :
בחרסית כתב הר"ב דכשזורעים בה אינה מוציאה כדי נפילה' כלות' כדי זריעה כלשנא דמתניתין ה' פרק ט' דבבא מניעה ודלא כלשנא דמתניתין דרוש פרק ה' דפאה ודברי הר"ב הללו הם דברי התוס' דמ' מרובה (דף סט') ופרק כסוי הדם [דף פח'] וטעמיהו דלא תקש' אמתי' דסוף פ' כסוי

הדם דמשמע דחרסית מגדל צמחים וע"ש. אבל לפי מ"ש הר"ב סט כפירוש הרמב"ם דמתחלה קודם שיעשית חרסית ראוי לגדל צמחים. אינו צריך למה שכתב כאן. ועוד דהכא מפרס בלדמה שעוסין ממנו כלי חרס משמע שהיא גרועה לזמניה משאר אדמה. ולפירושו דהתם משמע דמגדלת צמחי' כמו שאר אדמה : במה דברים אמורים בשביעית : פירש הר"ב אבל בשאר שני שבוע הלעיטהו וכו' גמרא דפרק מרובה (ובמסנה של הפירוש שהוכרתי הוא כן במסנה עלמה) וכספק הרמב"ם בפירושו ובחבורו פרק ט' מהלכות זועער שני ועיין מה שכתבתי במסנה ה' פירק' דדמאי : הגל קט' פירש הר"ב לכשיהא נלקט. כ"כ התוס' במרובה :

יב"ה האומר לבנו מעשר שני בזוית זו ומצא בזוית אחרת הריא לו חילין. היה שם מנה ומצא מאתים. השאר חזרין מאתים ומצא מנה. הכל מעשר :
פרק ה כרם רבעי. מצינין ארתו בקיזות ארמה. ושל ערלה בחרסית : ושל קברות. בהיד. ומימחזושיפך. אמר רבן שמעון בן גמליאל במה דברים אמורים בשביעית : והצנועים מניחין את המעות ואומרים כל הנלקט מזה יהא מחולל על המעות האדו :
ב' כרם רבעי היה עולה לירושלים מהלך יום אחד לכל צד. ואיזו היא תרומה

יב' הרי אלו חולין מה שאנא הוי חולין שאני אומר מעשר שני ניטל : הים שם מנה. אחר לו אביו הרי שם מנה של מעשר שני ומצא מאתים מנה וזעיר. ומנה חולין. ולא חזרין המנה של מעשר ניטל ואינו אח"כ : מאתים ומלא מנה :

אמר לו אביו הרי שם מאתים ומלא מנה המנה שחצא מעשר :
פרק ה כרם רבעי : אוקו. בזנים הללו ציון וסיון שיכירו שהיא כרם רבעי ועשין פדיון : בקיזות. גבשושית ורביני אדמה סיומא כאלדמה מה אדמה דלויכא הנאה זיגה שהיא עושה פירות אף היא נמי כי מערקי שרי לאתקנויי מיניה : ושל ערלה בחרסית. בלדמה שעושים מומנו כלי חרס סימנא בחרסית זו דלית בה הנאה דכשזורעי בה אינה מוציאה כדי נפילה' אף זו אינן בה הנאה : ושל קברות. שלא יכנס שם כסן וזויר : כסיד. סימנא שהסיד

לכן כעצמות : וממנה ושופך. מתהלת הסיד בזינס, כדי שיחלבו יתר' ושופך על הקבר. כמה דברים אמורים : דעבדא הכירא לכרם רבעי. ולערלה. בשביעית. שהכל הפקר ונוטלין בהיתר' אבל בשאר שני שבוע שבאים. על גלעיטו לרשע וימות ויקדוש לאכול באסור : והצנועים המדקדקים על עצמם כשהיה להם כרם רבעי בשביעית היו מניחין המעות קודם לקיטת ואומרים כל הנלקט לכשיהיה נלקט יהא מחולל על זה : ב' כרם רבעי יש לו דין מעשר שני וצריך להעזות הסירות לירושל' ולאכלן שם : הם או פדיונם :

דאי לא תימא הכי לא הוה תקנה להאכל בין לקיטת לאמירה. וכן כתב הר"ש. וכתב עוד ולא שייך ברירה בענין זה. כלומר דהא קיימת לן בדבוריתא אין ברירה כמ"ש הר"ב במסנה ד' פרק ז' דדמאי) הואיל ואינו חל החלול עד שיקלט. וכשב בפירוש שהוכרתי ומה שלא היו מחללים כל הכרם בפעם אחת. שפעמים היו רוצים להולי' מותר הפירות (לאכול) בירושלים ע"כ : ב' כרם רבעי היה עולה לירושלים. כתב הר"ב מחוד שיאכל כל אדם כשע רבעי שלו וכו' לפי שסובר דכרם רבעי לאו דוקא אלא הוא הדיון כל נטע וכדתינין לקמן במסנה ד' כיצד פודין נטע רבעי וכו' וכמ"ש כבר במסנה ז' פרק ז' דפאה (וכן כתב עוד במסנה ה' פרק ד' דערויות) וכן במסנה ביצה פרק קמא דף ה' כתב רש"י אהך מתניתין דהכא פלוגתא דפרק כיצד אכרתין אית תני כרם' ואית תני נטע' וכלומר דלדתי' נטע הכי נטע בניגש אייריין זמן סתם מתניתין ו' פ"ב דבבא דמאן דאמר נטע רבעי' אבל הרמב"ם בפרק ט' מהלכות מעשר שני כתב ענבים של כרם רבעי עולין וכו' ושאר כל הפירות אפילו בזמן בית המקדש נפדין סווד לחותה' וכתב עליו הכסף משנה בירושלמי שמתחלה לא בזרו אלא על הענבים עכ"ל וז"ל אמר רבי הילא בראשונה היו עושין יין בטהרה לנסכים. ולא היו ענבים מנויות התקינו וכו' ולרש"י והר"ב יש לומר שסוברים דמתחלה היתה התקנה על ענבים מטעם הנסכים. ואחר כך היה התקנה על כל הפירות מטעם שאמרו בבבלי בביצה וראש השנה דף ל"א בשס"ר' ויהן כדי לעטר שוקי ירושלי' בפירות ומשע בכל פירות דמה לי עטור השוק בענבים מה לי שאר פירות : ועוד בפירות סתמא קאמר. וגם ר' יהונן גופיה איסור מריה דגמ' יירושלמי : הלך מפרשים דמתניתין דהכא אע"ג דתני כרם רבעי לא עבידא

משניות

ממשניות אחרות דתני נמי כרס רבעי • ומתלי תליין בפלוגתא דאית דתני וכו' • וכדני דלני כי בקט רבי יוחנן כסס • דספר כמאן דאמר דתני נטע רבעי • וכו' • צ"ל שאל לפרש להבנה מפרש נמתיקין כמאן דתני נטע רבעי • דהכל הלכתא • אבל להרמב"ם ספוק במתיקין דהכל כרס רבעי דוקא • צריך לומר דפירוש דנקט ר' יוחנן ניינו פירות דכרס • וזוהי שאל לר' מה תני כרס רבעי • או נטע רבעי • אדר לון כקון • שאלון לרבי יצחק רובא דבבבא

ליה כל מתיקין • נפקין ושאלין ליה א זר לון קדמיה כרס רבעי • ומתיקא נטע רבעי וכו' • דרובא לומר זו המטע ומטעם • דרבי יוחנן שתימה המקנה לבסוף על כל הפירות ומיהו י"ל נמי דר"ל מתיקין ד' ו' ו' • שסע נשנה נטע רבעי וזין כך וזין כך קשיא למה קמני פעם כרס • ופעם

תחומה • אילת מן הדרום • ועקרבה מן הצפון • לוד מן המערב • והירדן מן המזרח • וישורבו הפירות התקינו שיהיה גפדה סמוך לתחומה • ותנאי היה הרבר שאימתי שירצו יחזור הרבר לכמות שיהיה רבי יוסי אומר • משחרב

ותקנו חכמי' שמהלך יום (אחד) כל סביבות ירושלים יעלו ספירות (עלמס) לירושלים כדי לעטר שוקי ירושלי' בפירות מתוך שיאכל כל אדם נטע רבעי שלו • יתמלא השוק שאר פירו': שיהא כפדה סמוך לתחומה • אפילו כרס הסמוך לתחומה • שאימתי שירצו • אם יתמעטו הפירות • משחרב

נטע • אלא ודאי דהיינו טעמא שיש פלוגתא התנאים ושנה ר' פעם כזה ופעם כזה • ובהני נראה לי לישב גם כן אמאי השיב רבי לזוגא שיאכל לרבי • יצחק שהמטענות בחוגות ומזרבות אללו וכדי רבי חדרם • ואם הוא לא ידע רבי יצחק מנא ליה • אבל למה שכתבתי דרבי לא רצה לכתום כחד ומשום

שכי פעם תנא כרס ופעם תנא נטע • אכש' ש' שכתב ממנו איוו היה ששנה כך ומיהו היה ששנה כך • שמתני שלא היתה נפקותא להלכה מכיון שלא תתם כחד נא רצה להכריד עליון כשיהיה בקי • כך • ודומה לדאמר רבי חייה לרבי' (שבתג) • בר פחתי כי קאי ר' בהא מככת לא השייגיה במככת אחריתי לפי שהיה טרוד ב' נור הבככת היתה מה שאין בן רבי יצחק שלא היה ליה סרדא • ודע רבי ביה שהיו מוצתות אללו כל הכשיות היאך בן שני • ת' אע"ג דלא נפקא מינה מדי להלכה •

ותנאי היה בדבר שאימתי שירצו יחזור וכו' • פירש הר"ב שאם יתמעטו הכירות • וכן כתבו הרמב"ם • וכו' • ולא כגי בצפול פעם האיסור • ונראה לי טעמא מדמסקינן בסרק קמא דביבא דכל דבר שבמנין צריך מנין אחר להחירו •

ופירש רש"י אפילו אירע דבר שאהיה יכול להורות בו היתר ולומר אין תקנת מנין כי אשקן עומדת אפילו הכי אסור עד שהחירו חכמים בפירות בקבוצ חכמים ע"כ • והואיל ואין שום דבר שבמנין מהבטל בעלמו וצריך מנין אחר להחירו • וחששו להתקיים שזה אותו המנין שיבא אחריהם לא יביו גדולים מהם בחכמה ובמנין • וכן בברק קמא דעדות אין יכול לבטל דברי ב"ד חכרו אלא"כ היה גדול ממנו בחכמה ובמנין • לביבך המהקני' ענין הטילו ת' א"י בדבר להחזיר לכמות שהיה לכשיבטל הטעם דהשתא הנתקיים עלמס הם המבטלים התקנה בהבטל הטעם • וכבר אני שח"ס הרמב"ם בפרק ב' מהלכות ממזרים אפילו בטל הטעם שבגללו גזרו הראשונים או התקינו אין האחרונים יכולים לבטל עד שיהיו גדולים מהם ע"כ • שמתנהגה זו למד כן דמדאזכרו לתנאי שיע' ויבא שצריך שיהו המבטלים בד לים מהמתקנים אפילו אם נתבטל הטעם • והראב"ד שהשיג עליו ואומר שכל שנתבטל טעם התקנה א"ל שיהיה ב"ד המבטל גדול מן המתקנים • נראה שמתפרש למשנתנו דתנאי היה שיחזור וכו' כל אימתי שירצו אפי' כשעדין ל' נהבטל הטעם • ואם תאמר בין להרמב"ם וכיפהו בין להראב"ד מה היה צריך כלל לתנאי שחרי התקנה שיאכל נפדה וכו' אינה תקנה אלא דין הורה הוא שאין לנטע רבעי א"ל דין רעשר שני • ומעשר שני פודה סמוך לתחומה כדלעיל בפ"ג משנה ז' ס' • ואם כן זאת התקנה שיהא נפדה • אינה אלא עקרת התקנה הקודמת שיעלו לירושלים ולא יפדו • ועקרת העמידו הדבר על דין תורה • ומעט ודאי הרשות נתונה לכל ב"ד שכל דור ודור לתקן כטוב וכישר בעיניהם לעלות לירושלים אם יום או יומים פחות ויתר כמו שהראשונים תקנו במהלך יום • ונראה לי דמתקין דייקא דתני התקינו ומאי התקינו הא לא הוה לא בטול ועקרת התקנה הראשונה • אלא ודאי דהתקינו תקנה שיהיה נפדה ולא יעלו כלל • לפי שרבו הפירות ואין קנה • וכיוצא בו מצאנו לרבי יהודה גם פ"ד דבבא מניעא (דף ס') • סביר לא יחלק התנוני קליות וכו' • ולא יפחות השער • הרי לסברתו ראוי לתקן שלא יפחות השער • ונראה דהיינו סברת רבי יוסי שחולק לפי שהיא סובר כחכמים דפליגי על ר' יהודה ובברי אור לטוב להספית השער • ולפיכך אומר שהתקנה היתה מפני שחרב הבית • ור' יוסי נמי הוצרך תנאי מפני שהתקנה היתה שלא יהיו רשאים להעלות כדי שלא לעטר שוקי ירושלים הנתונה בידי האויבים • ואף אם יבטל זה הטעם שיבנה בית המקדש במהרה בימינו • ולא יהא אותו בית דין שבאותו דור רשאים לבטל כי אולי לא יהיו גדולים מזה הבית לין • כי בצפן בית המקדש קודם למלכות בית דוד כדאיתא בירושלמי אמתיקין • וכל שכן קודם לתחיית המתים ופנה ודאי קשיא להראב"ד דהואיל והתנאי עלמו לא היה אלא לכשיבנה בית המקדש • ומיילא בטל הטעם ואם כן מה צורך לתנאי • וגם בזה יש לי להליך בעדו יזה הירושלמי שכתבתי שנית הנוקדש עמיד להבנות קודם למנכות בית דוד • ומלא סעד מנכות בית דוד יהיה לאויבים קצת ממטלה עליו • וכמו שהיה בתחלת בית שני • ובטלות האויבים בנו והיו בירושלים • עדין לא נתבטל הטעם לגמרי • לפיכך הוצרכו לתנאי שהפית דין שבאותו דור יחזרו הדבר לכמות שהיה על פי זה התנאי • ולפי מה שכתבתי דת"ק איתא כרבי יהודה

ציון שניתן לו במתנה. כשהוא כמדר דאלו לא יזר שנגמר
 ויבולו הא סברי בית הלל דמזון גזיה הוא כמעשר ואין
 יכולין ליתן אותו במתנה: ו' ערב יום טוב הראשון של פסח
 וכו'. דכתיב (דברים י"ד) מקצה ג' שנים תוציא את כל
 מעשר תבואתך ונאמר להלן
 (שם ל"א) מקץ שבע שנים
 צמועד שנת השמיטה בחג הסוכו
 מש להלן רגל אף כאן רגל אי
 מה להלן חג הסוכות אף כאן חג
 הסוכות ת"ל (שם כ"ו)
 כי הכלה לעשר רגל שכל המעשרות
 כלין בו ופי' אומר זה
 פסח שאין פירות של שנה
 שלישית נגמרים להיות נלקטים
 לכן עד שיבוא פסח של שנה
 הרביעית וכן של שנה ששית
 עד שיבוא פסח של שנה
 שביעית: תרומה

ובין שניתן לו במתנה: ו' ערב יום טוב

ובין שניתן לו במתנה. פירש הר"ז כשהוא כמדר דאלו
 לא יזר שנגמר ביבול וכו' אין יכולים ליתן אותו
 במתנה. בגמרא פרק ג' דקדושין דף כ"ד בגון דיהיב ליה
 כשהוא כמדר. ודלא (כרבי יוסי) דאמר כמדר פרי
 לענין ערלה ומשמע דדוקא
 כמדר אבל בוסר לא: הואיל
 דלענין ערלה הוי פירי לרבעי
 נמי הוי פירי ואף על גב
 דאחיקא למעשר שני (ועיין במשנה ה' פרק קמא דערלה)
 ולענין מעשרות בוסר לא הגיע לעונה המעשרות כמ"ס
 הרמב"ם בפרק ג' מהלכות מעשר יש לומר דלחומרא דינו
 כערלה דביתרא דאסורא דערלה גיהו ומעלה הוא בא
 כמ"ס צבייטתא דביתא ברבנא ה' פרק קמא דערלה
 והרמב"ם נחזרו כתב אינו נקנה במתנה אלא אם נתנו
 בוסר וכתב עליו הכסף משנה דיש לתמוה דעד כאן לא שרינו
 אלא כמדר ולא בוסר ואין לומר דטעמא דשרינן כמדר משום
 דאינו פירי ובובר נמי אינו פירי שהרי כשהגיע לכסול הלכן
 מדרכין עליו צורה פרי הפך ול"ע. ע"כ. וכלומר ולא
 הוי לסתמו ולכתוב בוסר בהסם. דמשמע דכל בוסר אצילי
 גיע כפול הלכן נקנה במתנה ועוד קשה לי דבפרק ה' מה'
 נזיר כתב הרמב"ם בפירוש דבוסר הוא פירי ונראה לי
 דלפי מה שכתב בפירוש ונראה התקיים המתנה נמשך
 אלא אם כן נתנו הפירות קודם שיבואו לעונה המעשרות
 דלא קשיא ולא מידי דהא כתב בפ"ג מה' מעשר פירות
 שאין ראויין ללכילה מקטנן בגון הבובר וכיוצא בו אינו
 חייבין במעשר עד שידלו ויעשו ויבאו ויקרא כ"ו מורע
 הארץ מפני הפך עד שיעשו פירי ע"כ. וסייעתא לדבריו
 בר"פ שלישי ממס' ביכורים בירושלמי שביאו הרמב"ם
 והר"ז בפירושם הנה הבאתי לתראשית כרי בשעת
 הבאה לרץ שיהא פרי ולא בשעת הפרשה אלא
 אפי' בוסר הרי שבובר אינו פרי. ומו' כתב הרמב"ם
 הענינים משיראו הארץ שלהם מנחוץ ע"כ. והשתא
 אם זה שיראה הארץ מנחוץ הוא הבוסר שהגיע כפול
 הלכן ונמו' כמזו סתמה בהלכות מעשר וקראו בוסר
 סהם ורובה לומר כל שלא הגיע לכסול הלכן הכי
 נמי הכא לענין נטע רבעי קורא לבוסר סהם לשלא
 הגיע לכסול הלכן ואם שיראה הארץ מנחוץ גדול יותר
 מבהגיע לכסול הלכן. אחתי שפיר קאמר בוסר
 דנקנה במתנה לפי טעמו דיהיב דכל שלא בא לעונה
 מעשרות לא הוי ממון גבוה. והא דבגמרא נקט
 כמדר דרוביה דמיתה נהיט כמדר כעדין אינו כרי
 כלל אפי' לברכי דלא בוסר שהגיע לכסול הלכן הוי פירי
 לענין ברכה: א"ע דלפוס קושטא דמיתה אצילו בוסר
 שהגיע כפול נקנה במתנה: משום דהואיל ועדין לא
 הגיע לעונה המעשרות אינו ממון גבוה. מכל מקום
 בירדה לא נחית הכתא אלא לומר דשיך מתנה בנטע
 רבעי ונקט מלתא דרוביה. והיינו כמדר דלכילי
 עלמא לא הוי פירי אלא (לר' יוסי). והשתא דברי
 הר"ז יכולין להתפרש כדברי הרמב"ם. ועיין בפירוש
 משנה ו' פרק קמא דערלה ומה שכתבתי שם. וכדברי
 הר"ז במשנה ו' פרק ג' דעוקלין מוכח כמו שכתבתי
 באהרונה ועיין סוף פרק ג' דגיטין:

א"י י"א פ"א פ"א
 ת"ס ו"ז ט"ט
 י"ד ס"ו מ"א
 קמ"ד

מ"א

י"א

וכתב עליו הכסף משנה דיש לתמוה דעד כאן לא שרינו
 אלא כמדר ולא בוסר ואין לומר דטעמא דשרינן כמדר משום
 דאינו פירי ובובר נמי אינו פירי שהרי כשהגיע לכסול הלכן
 מדרכין עליו צורה פרי הפך ול"ע. ע"כ. וכלומר ולא
 הוי לסתמו ולכתוב בוסר בהסם. דמשמע דכל בוסר אצילי
 גיע כפול הלכן נקנה במתנה ועוד קשה לי דבפרק ה' מה'
 נזיר כתב הרמב"ם בפירוש דבוסר הוא פירי ונראה לי
 דלפי מה שכתב בפירוש ונראה התקיים המתנה נמשך
 אלא אם כן נתנו הפירות קודם שיבואו לעונה המעשרות
 דלא קשיא ולא מידי דהא כתב בפ"ג מה' מעשר פירות
 שאין ראויין ללכילה מקטנן בגון הבובר וכיוצא בו אינו
 חייבין במעשר עד שידלו ויעשו ויבאו ויקרא כ"ו מורע
 הארץ מפני הפך עד שיעשו פירי ע"כ. וסייעתא לדבריו
 בר"פ שלישי ממס' ביכורים בירושלמי שביאו הרמב"ם
 והר"ז בפירושם הנה הבאתי לתראשית כרי בשעת
 הבאה לרץ שיהא פרי ולא בשעת הפרשה אלא
 אפי' בוסר הרי שבובר אינו פרי. ומו' כתב הרמב"ם
 הענינים משיראו הארץ שלהם מנחוץ ע"כ. והשתא
 אם זה שיראה הארץ מנחוץ הוא הבוסר שהגיע כפול
 הלכן ונמו' כמזו סתמה בהלכות מעשר וקראו בוסר
 סהם ורובה לומר כל שלא הגיע לכסול הלכן הכי
 נמי הכא לענין נטע רבעי קורא לבוסר סהם לשלא
 הגיע לכסול הלכן ואם שיראה הארץ מנחוץ גדול יותר
 מבהגיע לכסול הלכן. אחתי שפיר קאמר בוסר
 דנקנה במתנה לפי טעמו דיהיב דכל שלא בא לעונה
 מעשרות לא הוי ממון גבוה. והא דבגמרא נקט
 כמדר דרוביה דמיתה נהיט כמדר כעדין אינו כרי
 כלל אפי' לברכי דלא בוסר שהגיע לכסול הלכן הוי פירי
 לענין ברכה: א"ע דלפוס קושטא דמיתה אצילו בוסר
 שהגיע כפול נקנה במתנה: משום דהואיל ועדין לא
 הגיע לעונה המעשרות אינו ממון גבוה. מכל מקום
 בירדה לא נחית הכתא אלא לומר דשיך מתנה בנטע
 רבעי ונקט מלתא דרוביה. והיינו כמדר דלכילי
 עלמא לא הוי פירי אלא (לר' יוסי). והשתא דברי
 הר"ז יכולין להתפרש כדברי הרמב"ם. ועיין בפירוש
 משנה ו' פרק קמא דערלה ומה שכתבתי שם. וכדברי
 הר"ז במשנה ו' פרק ג' דעוקלין מוכח כמו שכתבתי
 באהרונה ועיין סוף פרק ג' דגיטין:

ז ערב יום טוב הראשון של פסח והרמב"ם בפרק אחד עשר מה' מעשר שני העתיק ערב יום טוב האחרון והכסף משנה
 הביא ראיה לגירסתו מן הירושלמי דפריך ויתודה ביום טוב הראשון של פסח כדי שיהא לו מה לכול דרגל ויתודה
 בשחרית עד כאן מצוה הוא לכול. ואם איתא שהביעור היה מערב יום טוב הראשון הרי לא הוי מה לאכול ברגל. עכ"ל.
 וא"ת מאי משני הירושלמי אדפריך ויתודה בשחרית דעד כאן מצוה הוא לכול. הרי בישר הכל מערב יום טוב דאין לומר
 דפריך אשחרית של יום טוב הראשון דאכתי תקשה ויתודה ביום ראשון של חול האועד: ונראה לי דהכי קאמר דמצוה הוא לאכול
 עד כאן שכל שלא ילא המוגד יכול לקיים מקצה וגומר צמועד ולפיכך לא התקינו להתודות שחרית אבל לפי שביום טוב אי אפשר
 לבער והששו אם ישייר ליום טוב ולא יאכלנו שלא יוכל לבער ולהתודות לפיכך אמרו לבער מערב יום טוב ומפני שעדין לא ילא
 המוגד והיה ראוי לכול עדין לכך לא התקינו הידוי עד למתקה (כדלקמן משנה י') והא דמתן במשנה ה' פ"ד דאגילה כל היום
 פשר לידוי מעשר היינו שאם התודה ילא ידי וידוי אחרי שכבר בישר מערב יום טוב אבל חכמים התקינו צמחה מהטעם של
 הירושלמי. ולהר"ז בפירושו משנה י' גירסת הפסח נכונה. ואין מן הירושלמי קושיא. ונסדר משנה שביירושלמי לקמן במשנה
 י' לא גרסינן אלא צמחה ב'ט ולא גרסינן האחרון מזה מוגד דהכא גרם האחרון ולא הראשון אף על פי שבכדר המשנה
 דירושלמי גרם הכא הראשון. מכל מקום מהיך דלא גרם במשנה י' כלום א"כ אקמייתא סמכה וממילא דנקמייתא דהיינו הא
 דהכא על כרחין הירוסא האחרון. כך דן לפני בני האלף מהו ר' אברהם שי' ודבריו נכונים: של

של פסח כחב כר"ב שאין פירות של שנה שלימים נמרים להיות נלקטים כולם עד שיבא פסח וכו' כלומר ששכ"ב פסח כבר נמרים להיות כל הפירות נלקטים ואין הכי נמי דקודם לכן נמרים דהיינו מחמבה

וכמפורש במשנה ר' ע"ק דכורים אלא שצריך שיהיה בתועד והתועד הקודם לתוכה עדן אין כל הזרות נלקטים אבל התועד שאחריו שהוא פסח כבר נמרים כולם וזהו שאמרנו בירושלמי אי ששקלה לעשר את כל הפירות יכול אפילו כחנכ' נאמר כאן מקצה וכו' מה להלן נאעמד סף כאן נאעמד מעשר ראשון לבעליו פירש הר"ב ללוי ועיין במשנה ט"ו

והבבורים עיין בפ"ב דבכורי משנה ב'

התבשיל פירש הר"ב שיש בו מפירות שביעית או ממעשר שני וכו' וז"ע מה ענין שביעית לבאן ואין לומר משם דמייב נמי דביעור חלה דאין ביעורן שיהיה דהך דהכא מתבערין מן העול' ודשביעית אלו כן לדעת הר"ב כמו שאזכרתי מפירושו משנה ב' וז' דפרק ט' דשביעית ועוד דטע"ז דכתב הכא כיון דאין מתעור יוכרי איוו עולה לשביעית דהא בני שביע' אוליגן בהך טעמא סף על פי שאין היתר יוכר דמתן הפס דנפק פיק' ורמב"ם בחבורו פירק א"ז עשר כפז תבשיל של חמש שני וגטע רבשי ועיין במשנה י'

ז צריך לחלק על הכסף פירש הר"ב דכתיב וזרת הכסף בידך כלבד מעלין וכך כתב הרמב"ם סוגרוא לי למר' דרוצה לומר הואיל ואין בית המקדש אין לך רחוק מקום גדול מזה הלכך מחללין על הכסף ובאלו זרת הכסף אינו רשות אלא מוכס' דכיון שרחוק מקום כזה שאין בית המקדש אלא הפירות אלא זרת צריך לחלקן אע"ב דפשמ' שלפניו זרת הכסף כלל בידך ונראה לי דהכי פירושו דבזמן שאחז מניחו צריך כלומר במקומך ואי אפשר להעלותו למקום הבחירה והיה הכסף כלבד בידך וזו הפירות אלא צריך אפה לחלקן על כסף ודייק מבידך דמיותר דהוה ליה לומר זרת הכסף והלכת וגו' וכתב הכסף וגו' ועיין בירוש' הר"ב משנה י' פירק ג' דכ"מ: מ' מי שהיו פירותיו רחוקים ממנו פירש הר"ב וכבר נתקנו ולא דוקא קודם שנתקנו נמי כדלעיל שכל הפירות שלא הביעו לעונת המעשרות פטורים מן הביעור

הוא רבי הלא כלל כלל פירש הר"ב פירשנו והביאו הר"ם לעיל והלא טבל הוא רבי הלא כלל כלל ואת אומרת שהטבל קרוי קדש ועוד דעובדא דרבן גמליאל מוכח שעתה לא נתקנו סהרי אמר שאני עתה לצור וכו' צריך לקרות להם שם פ' הר"ב לזכות אותן לבעלים ולא היו בקריאת שם דבהסכת דמאי שהיא לקבוע מקום בלשון או בדברו ושיזכיר הסכום מאה חולטן וכו' אלא הכא אינו מייב אלא לברר להם בעלים למי ימנוס ק' כתבו הסוספות בקדושין (רי"ט) דף כ"ז:

פירות ותרומת מעשר לבעלים לכהנים ותרומת שלהם ז' ומעשר ראשון לבעליו ללוים ומעשר עמי לבעליו לעניים ומעשרים בכל מקום צריך לבערם ולאבדם מן העולם: הבכורים נתנים לכהנים כתרומה ואין צריך לבערם מן העולם משום דתרומה (קדושה) רחמנא דאמר מר ותרומת ידך אלו הבכורים דכתיב בהו (דברים כ"ו) ולקח הכסף הטעם מידך ואין הלכה כר"ס: התבשיל שיש בו מפרות שביעית או ממעשר שני נשעת הביעור: הרי הוא כמבוער: כיון דאין ממנו יוכר: ז בזמן הוה שאין בית המקדש קיים: צריך לחלקן על הכסף דכתיב (שמי"ד) וזרת הכסף בידך הכסף כלבד מעלין: אהד ספן כסף ואו ספן פירות: טעונים גניוס ומה מועיל החלול: ח מהירות קמו את פירותים: תרומות ומעשרות לפת אותן לראוי לכן ומעשר שני להעלותו ולאכלו בירושלים: שלא הביעו לעונת המעשרות: כל פירי ופירי כמו שפירשנו טענתו כפ"ק דמעשרות: פטורים מן הביעור ונדאשונה היו אומרים דקודם עונת המעשרות נמי זקוק לבער' והלכה כר"ע: ט"ו שהיו פירותיו רחוקים ממנו וכבר נתקנו והביעו זמן הביעור:

של פסח של רביעית ושל שביעית היה בעור כ"ב' ה"ה היה בעור נותנין תרומה ותרומת מעשר לבעלים ומעשר ראשון לבעליו ומעשר עמי לבעליו ומעשר שני והבכורים מתבערים בכל מקום ר"ש' הבכורים נתנין לכהנים כתרומה: התבשיל ב"ש' אומרים צריך לבער וכו' אומרים הרי הוא כמבוער: זמי שהיו לו פירות בזמן הזה הוה יע שעת הביעור ב"ש' אומרים צריך לחלקן על הכסף ובית הלל אומרים אתה שהיך כסף וא"ז שהן פירות: ח אמר רבי יהודה בראשונה היו שולחין אצל בעלי בתים שבמדינה מהרו והתקינו את פירותיכם עד שלא תגיע שעת הביעור: ער שבארבי עקיבא ואלמר שכל הפירות שלא באו לעונת המעשרות פטורים מן הביעור:

ט' מי שהיו פירותיו רחוקים ממנו צריך לקרוא להם שם: מעשה ברבן גמליאל דהוקים שהיו באין בספינה אמר ר"ג עשור

צריך לקרות להם שם לזכות אותן לבעלים כהך עובדא דרבן גמליאל וקנים: עשור

ז צריך לחלק על הכסף פירש הר"ב דכתיב וזרת הכסף בידך כלבד מעלין וכך כתב הרמב"ם סוגרוא לי למר' דרוצה לומר הואיל ואין בית המקדש אין לך רחוק מקום גדול מזה הלכך מחללין על הכסף ובאלו זרת הכסף אינו רשות אלא מוכס' דכיון שרחוק מקום כזה שאין בית המקדש אלא הפירות אלא זרת צריך לחלקן אע"ב דפשמ' שלפניו זרת הכסף כלל בידך ונראה לי דהכי פירושו דבזמן שאחז מניחו צריך כלומר במקומך ואי אפשר להעלותו למקום הבחירה והיה הכסף כלל בידך וזו הפירות אלא צריך אפה לחלקן על כסף ודייק מבידך דמיותר דהוה ליה לומר זרת הכסף והלכת וגו' וכתב הכסף וגו' ועיין בירוש' הר"ב משנה י' פירק ג' דכ"מ: מ' מי שהיו פירותיו רחוקים ממנו פירש הר"ב וכבר נתקנו ולא דוקא קודם שנתקנו נמי כדלעיל שכל הפירות שלא הביעו לעונת המעשרות פטורים מהביעור הוא רבי הלא כלל כלל פירש הר"ב פירשנו והביאו הר"ם לעיל והלא טבל הוא רבי הלא כלל כלל ואת אומרת שהטבל קרוי קדש ועוד דעובדא דרבן גמליאל מוכח שעתה לא נתקנו סהרי אמר שאני עתה לצור וכו' צריך לקרות להם שם פ' הר"ב לזכות אותן לבעלים ולא היו בקריאת שם דבהסכת דמאי שהיא לקבוע מקום בלשון או בדברו ושיזכיר הסכום מאה חולטן וכו' אלא הכא אינו מייב אלא לברר להם בעלים למי ימנוס ק' כתבו הסוספות בקדושין (רי"ט) דף כ"ז:

תרומה ותרומת מעשר לבעלים לכהנים ותרומת שלהם ז' ומעשר ראשון לבעליו ללוים ומעשר עמי לבעליו לעניים ומעשרים בכל מקום צריך לבערם ולאבדם מן העולם: הבכורים נתנים לכהנים כתרומה ואין צריך לבערם מן העולם משום דתרומה (קדושה) רחמנא דאמר מר ותרומת ידך אלו הבכורים דכתיב בהו (דברים כ"ו) ולקח הכסף הטעם מידך ואין הלכה כר"ס: התבשיל שיש בו מפרות שביעית או ממעשר שני נשעת הביעור: הרי הוא כמבוער: כיון דאין ממנו יוכר: ז בזמן הוה שאין בית המקדש קיים: צריך לחלקן על הכסף דכתיב (שמי"ד) וזרת הכסף בידך הכסף כלבד מעלין: אהד ספן כסף ואו ספן פירות: טעונים גניוס ומה מועיל החלול: ח מהירות קמו את פירותים: תרומות ומעשרות לפת אותן לראוי לכן ומעשר שני להעלותו ולאכלו בירושלים: שלא הביעו לעונת המעשרות: כל פירי ופירי כמו שפירשנו טענתו כפ"ק דמעשרות: פטורים מן הביעור ונדאשונה היו אומרים דקודם עונת המעשרות נמי זקוק לבער' והלכה כר"ע: ט"ו שהיו פירותיו רחוקים ממנו וכבר נתקנו והביעו זמן הביעור:

פירות ותרומת מעשר לבעלים לכהנים ותרומת שלהם ז' ומעשר ראשון לבעליו ללוים ומעשר עמי לבעליו לעניים ומעשרים בכל מקום צריך לבערם ולאבדם מן העולם: הבכורים נתנים לכהנים כתרומה ואין צריך לבערם מן העולם משום דתרומה (קדושה) רחמנא דאמר מר ותרומת ידך אלו הבכורים דכתיב בהו (דברים כ"ו) ולקח הכסף הטעם מידך ואין הלכה כר"ס: התבשיל שיש בו מפרות שביעית או ממעשר שני נשעת הביעור: הרי הוא כמבוער: כיון דאין ממנו יוכר: ז בזמן הוה שאין בית המקדש קיים: צריך לחלקן על הכסף דכתיב (שמי"ד) וזרת הכסף בידך הכסף כלבד מעלין: אהד ספן כסף ואו ספן פירות: טעונים גניוס ומה מועיל החלול: ח מהירות קמו את פירותים: תרומות ומעשרות לפת אותן לראוי לכן ומעשר שני להעלותו ולאכלו בירושלים: שלא הביעו לעונת המעשרות: כל פירי ופירי כמו שפירשנו טענתו כפ"ק דמעשרות: פטורים מן הביעור ונדאשונה היו אומרים דקודם עונת המעשרות נמי זקוק לבער' והלכה כר"ע: ט"ו שהיו פירותיו רחוקים ממנו וכבר נתקנו והביעו זמן הביעור:

ז צריך לחלק על הכסף פירש הר"ב דכתיב וזרת הכסף בידך כלבד מעלין וכך כתב הרמב"ם סוגרוא לי למר' דרוצה לומר הואיל ואין בית המקדש אין לך רחוק מקום גדול מזה הלכך מחללין על הכסף ובאלו זרת הכסף אינו רשות אלא מוכס' דכיון שרחוק מקום כזה שאין בית המקדש אלא הפירות אלא זרת צריך לחלקן אע"ב דפשמ' שלפניו זרת הכסף כלל בידך ונראה לי דהכי פירושו דבזמן שאחז מניחו צריך כלומר במקומך ואי אפשר להעלותו למקום הבחירה והיה הכסף כלל בידך וזו הפירות אלא צריך אפה לחלקן על כסף ודייק מבידך דמיותר דהוה ליה לומר זרת הכסף והלכת וגו' וכתב הכסף וגו' ועיין בירוש' הר"ב משנה י' פירק ג' דכ"מ: מ' מי שהיו פירותיו רחוקים ממנו פירש הר"ב וכבר נתקנו ולא דוקא קודם שנתקנו נמי כדלעיל שכל הפירות שלא הביעו לעונת המעשרות פטורים מהביעור הוא רבי הלא כלל כלל פירש הר"ב פירשנו והביאו הר"ם לעיל והלא טבל הוא רבי הלא כלל כלל ואת אומרת שהטבל קרוי קדש ועוד דעובדא דרבן גמליאל מוכח שעתה לא נתקנו סהרי אמר שאני עתה לצור וכו' צריך לקרות להם שם פ' הר"ב לזכות אותן לבעלים ולא היו בקריאת שם דבהסכת דמאי שהיא לקבוע מקום בלשון או בדברו ושיזכיר הסכום מאה חולטן וכו' אלא הכא אינו מייב אלא לברר להם בעלים למי ימנוס ק' כתבו הסוספות בקדושין (רי"ט) דף כ"ז:

צריך לקרות להם שם לזכות אותן לבעלים כהך עובדא דרבן גמליאל וקנים: עשור

ז צריך לחלק על הכסף פירש הר"ב דכתיב וזרת הכסף בידך כלבד מעלין וכך כתב הרמב"ם סוגרוא לי למר' דרוצה לומר הואיל ואין בית המקדש אין לך רחוק מקום גדול מזה הלכך מחללין על הכסף ובאלו זרת הכסף אינו רשות אלא מוכס' דכיון שרחוק מקום כזה שאין בית המקדש אלא הפירות אלא זרת צריך לחלקן אע"ב דפשמ' שלפניו זרת הכסף כלל בידך ונראה לי דהכי פירושו דבזמן שאחז מניחו צריך כלומר במקומך ואי אפשר להעלותו למקום הבחירה והיה הכסף כלל בידך וזו הפירות אלא צריך אפה לחלקן על כסף ודייק מבידך דמיותר דהוה ליה לומר זרת הכסף והלכת וגו' וכתב הכסף וגו' ועיין בירוש' הר"ב משנה י' פירק ג' דכ"מ: מ' מי שהיו פירותיו רחוקים ממנו פירש הר"ב וכבר נתקנו ולא דוקא קודם שנתקנו נמי כדלעיל שכל הפירות שלא הביעו לעונת המעשרות פטורים מהביעור הוא רבי הלא כלל כלל פירש הר"ב פירשנו והביאו הר"ם לעיל והלא טבל הוא רבי הלא כלל כלל ואת אומרת שהטבל קרוי קדש ועוד דעובדא דרבן גמליאל מוכח שעתה לא נתקנו סהרי אמר שאני עתה לצור וכו' צריך לקרות להם שם פ' הר"ב לזכות אותן לבעלים ולא היו בקריאת שם דבהסכת דמאי שהיא לקבוע מקום בלשון או בדברו ושיזכיר הסכום מאה חולטן וכו' אלא הכא אינו מייב אלא לברר להם בעלים למי ימנוס ק' כתבו הסוספות בקדושין (רי"ט) דף כ"ז:

עשור שאני עתיד למוד • מעשר ראשון שאני עתיד ליתן
מפירות שיש לי בבית נתון ליהושע • לוי היה ותרומה
גדולה לא נתן עתה משום דתרומה מפרישין אותה בגורן
[כדתנא] שאי אפשר לגורן שיעקר אלא אם כן תרומה

תרומה גדולה וכבר הפריש
אותה בגורן • ומקומו מושכר לו
לוי • ומקום המעשר אגב קרקע •
עשור אחר • מעשר עני נתון
לעקיבא בן יוסף גבאי של עניים
היה • עשור שאני עתיד למוד •
מעשר מן המעשר שאני צריך
ליתן לכהן מן המעשר שנתן לי
רבן גמליאל נתון לאלעזר בן
עזריה • ככן היה והוא עשירי
לעזרא • ונתקבלו שטר זה מזה
רבן גמליאל קבל שטר מקומו של
מעשר ראשון מרבי יהושע •
ושכר מקומו של מעשר עני מר'
עקיבא ורבי יהושע קבל שטר
מקום מעשר מן המעשר מרבי
אלעזר בן עזריה ונקבה לכל אחד
מקום המעשר הראוי לו בכסף
שנתן למשכיר ששכירות קרקע
נקיט בכסף • י ביום טוב
האחרון היו מתודין • ולא היו
מתודין ב"ש ראשון מיד אחר
הביעור כדי שיהיה לו מה יאכל
ברגל • הלכך ערב יום טוב
ראשון היה מצער ומשיי' עד יום

אחרון • זה מעשר שני ונטע רבשי' שקראו קדשו' מעש'
לוי • כלומר מעשר ראשון וגם נתתיו זו תרומה גדולה • וגם
תוספות הוא משמע וגם נתתיו ללוי מן ממה שנתתי לכהן מן
הבית זו מלה' שהיא נתרמה מן העסה בתוך הבית: יא ולא מן
הקלוש על המחומר וכו' דהיינו מן החיוב על הפטור ומן הפטור
על החיוב ולא ין החדש על הישן • דכתיב (יברים י"ד)
היוצא השדה שנה שנה ולא
משנה

עשור שאני עתיד למוד נתון ליהושע
ומקומו מושכר לו עשור אחר שאני עתיד
למוד נתון לעקיב' בן יוסף שיזכה בו לעניים
ומקומו מושכר לו • אמר ר' יהושע עשור
שאני עתיד למוד נתון לאלעזר בן עזריה
ומקומו מושכר לוי • ונתקבלו זה מזה שטר:
י במנחה ב"ט האחרון היו מתודין • כיצד
היה הוידוי ביערתי הקדש מן הבית
(יברים כו) זה מעשר שני ונטע רבשי' • נתתיו
ללוי זה מעשר לוי • וגם נתתיו זו תרומה
ותרומת מעשר • לגר ליתום ולאלמנה •
זה מעשר עני הלקט והשכחה והפאה •
אף על פי שאין מעכבין את הוידוי • מן
הבית זחלה • יא ככל מצוהך אשר
צויתני • הא אם הקדים מעשר שני לראשון
אינו יכול להתודות לא עברתי ממצותיך •
לא הפרשתי ממין על שאינו מינו • ולא
מן התלוש על המחומר ולא מן המחומר
על התלוש ולא מן החדש על הישן • לא מן
החדש על

עשור וכו' נתון ליהושע • כתב הר"ב לוי יהיכו' • ואם
תאמר הא קכס עזרא (כמ"ש הר"ב במשנה ט"ו)
ויש לומר כר"ע דאמר קודם קנס דוקא ללוי ואחר קנס לכהן
וללוי כדאמר בפרק ב' דתקנות חוס' דבבא בתרא דף פ"א •
וביקומו מושכר לו • פירש
הר"ב ויקנה המעש'

א מ"פ פ"א ת"ח
הפטר שני וכו'
שופט י"ד
אלא סע' קמח
ב פ"ט ה"ב
ר ט"ס ט"ו קמח
ד ט"ט ט"ז ס"ג
טו ט"ז ט"ט

אגב קרקע • בפרק קמא דבבא
מזיעא דף י"א עמוד ב' • ועיין
במשנה ז' פרק ב' דב"ב • ופר"ך
וכי לא היה להם סודר לקנות
ממנו המעשר בחליפין • ומסיק
מתנות כהונה נתינה כתיבה
בהו' חליפין דרך מקח וממכר
הוא • מטלטלי אגב מקרקעי
נתינה אלימתא היא • והרמב"ם
בפרק י"א מהלכות מעשר שני
כתב שאין מקנין מעשר בחליפין
וכתב הפסך משנה ו"ל נראה
שלמד מן מהך עובדא וכו' ע"כ
אשתמיטתיה דגמרא ערוכה
היא •

ונתקבלו זה מזה שטר •
כתבו תוס' דלא
חליפין אין שכירות נקנה
בחליפין • והרא"ש כתב דכיון
שעל ידי חליפין לא היה יכול
להקנות כדמפרש בגמ' • (כמו
שכתבתי) אלא היה צריך
להקנות להן אגב קרקע יותר קל
להן פרוטה לשכר מקנין חליפין •

י במנחה ביום טוב האחרון • משום דאין זמן מאוחר
ביום טוב אלא מנחה האחרון • ואיסורו
לוידי כל עוד שיכולים לאחרו • מטעם הירושלמי שהבאתי
במשנה ו' • ומכאן ראינו גדולה היא אלי' שאין מחוייבין
בסעודה שלישית ביום טוב • דלא כסוברים שגם ביום טוב
מחוייבין כמו שכתב באורח חיים סימן תקכ"ט • שהירושלמי
אומר על של שזרית עד כאן מצוה לאכול •

מתודין כתב החכם מהר"ר עובדיה פפורנו בפרשת כי
תבא שהודיו על שבתאיכו ובעונות אבותינו הוצרכנו לבער הקדש מן הבית לבלתי תת' אותם לזכורות שהיו ראויים
לתרומות ומעשרות כאמרו (יחזקאל ב') ואטמא אותם במתנות בהעביר כל פטר רחם • ויאמר וגם נתתיו ללוי כמו ואע"פ
שנתתו ללוי וזולתו כמגותיך אע"פ כי אני מהפלל השקיסה לטובה במקום ההקפה לרעה הראוי לעוני עכ"ד • זה מעשר
שני • עיין מה שכתבתי בשם הרמב"ם במשנה י"ג • זך תרומה ותרומת מעשר • לשון הר"ש • ובירושלמי דייק מדלא תני
בכורים שזע מניה ר' שמעון היא דתכן וחייבים בביעור ור' שמעון פוטר • (בפרק ב' דבכורים ולעיל משנה ו') דהא לא
תני להו בהדי תרומה ותרומת מעשר משום דכלל תרומה נינהו דבכורים אקרו תרומה כדדרשינן ותרומת ידך אלו בכורים
עכ"ל • ורונה לומר דאי איתא כרבי שמעון אתא שפיר דלא תנא להו משום דהו כלל תרומה שנתנין לכהן כמו התרומה
אבל לרבנן מתעבדים הוי ליה למתני • ונראה להביא שצריך להיות והא דלא תנא וכו' • אף על פי שאין מעכבין • הרמב"ם
בפרק י"א כתב אף על פי שאין לקס שכתה ופאה מעכבין • יא אם הקדים מעשר שני לראשון עיין במשנה ו' בפרק דתרומות:

מלברך ומלהזכיר שמך עליו
 מברכין גורם ומלהזכיר [שזך] ומלכותך עליו
 לרבי יומאן דאמר כל ברכה שאין בה מלכות אינה ברכה אבל
 העם כתבו דאע"פ תנא פירושא לרבי וליזל ונתמיהו על
 המזרחי ורבינו בגור אריה
 שכתבו על מיה שפירש"י בפרשת
 כי תבא ולא שכחתי מלברךך על
 הפירש"י ומעשרו ש"ל שכתב והודא'
 דאלו מוסח ברכה אנשי כנסת
 הגדולה תקנוה ומדברין הוא .
 ואמר המזרחי שזאת המשנה
 שאומרת מלברךך ומלהזכיר שמך
 מסכים עם זה הפירש"י על דברי רש"י
 ואיך תסכים עם זה הפיר' אחרי
 שהגמרא מיימי למשנה זו
 חפלוגתא דרב ורבי יומאן בכל
 ברכה שאין בה שם ומלכות אלא
 הכון דרש"י נוסח הכרכה קאמ'
 וכן הוא בהדיא בפירש"י
 בפרק כ"ד מברכין דף מ"ו ל'
 ומלברךך ברוך אשר קדשנו
 במצותיו וזונו להפריש תרומה
 ומעשר עכ"ל . ואע"ג דמדברין
 היא אסמכתא אקרא דמי גריעא
 ברכה לאסמכתא אקרא משאר
 דברים דמדברין שהסמיכות
 על המקראות : יב ולא נתחיי
 לאוננים אחרים . לא ידעתי
 מתמי מפיך להא' דלמא למת
 דוקא : ושמחתי מצטן הדגוש
 הש"ן בחיר"ק והמ"ם דגמשה :
 יב כ"ד וכו' . [אפי' במקום
 שאינו זכב ודבש .

א ב פות א :
 ע"ג
 ב פ"י וטו"ב
 פס
 ג פ"י ט"ז
 ד פ"י ט"ז
 ה פ"י ט"ז
 ו פ"י ט"ז

החדש . ולא שכחתי ללא שכחתי
 מלברךך ומלהזכיר שמך עליו : **יב ללא**
 אכלתי באוני ממנו . הא אם אכלו באינה
 אינו יכול להתודות : ולא בערתי ממנו
 בטמא . הא אם הפרישו בטומאה אינו יכול
 להתודות : ולא נתתי ממנו למת . ר"א
 לקחתי ממנו ארון ותכריכים למת . ולא
 נתתי לאוננים אחרים . שמעתי בקול ה'
 אלהי הבאתי לבית הבחירה . עשיתי בכל
 אשר צויתני . שמחתי ושמחתי בו : **יג**
 השקיפה ממעון קדשך מן השמים . עשינו
 מה שגזרת עלינו אף אתה עשה מה
 שהבטחתנו . השקיפה ממעון קדשך מן
 השמים וברך את עמך ישראל בבני ובבנות
 ואת האדמה אשר נתת לנו בטל ומטר .
 ובלדות בהמה כאשר נשבעת לאבותינו
 ארץ זבת חלב ודבש . כדשתתן טעם
 בפירות : יד מכאן אמרו ישראל וממזרים
 מתורים אבל לא גרים ולא עבדי משוחררי'
 שאין להם חלק בארץ . ר"מ אומר אף לא
 כהנים וילדים שלא נטלו חלק בארץ ר"י וסי'
 אומר יש להם ערי מערש : **טז** יוחנן כהן
 גדול העביר הודיות

משנה זו על של חברתה : ולא שכחתי מלברךך ומלהזכיר
 שזך עליו . לפי שמברכים להפריש תרומה . וכן על מעשר
 ראשון ושני ומעשר עני . ולפדיון מעשר שני ולחלה . על
 כל מברכים : יב לא אכלתי באוני . כל יום המיתה הויה
 חגיגות דאורייתא ואפי' לאחר
 קבורה . ולילה שלאחר יום
 המיתה הויה חגיגות דרבנן .
 וכן יום קבורה שאינו יום
 המיתה הויה חגיגות דרבנן :
 לא לקחתי ממנו ארון ותכריכין
 למת . וכדפי' גוגא חפ"ל יאסור
 שהיו אסור לקנות מלבש
 וכיוצא בזה מומעשר שני כדתנן
 לעיל סוף פרק קמא כל שהוא
 חוץ לחילה ושתיה נסינה אם
 לקח יוכל כגדול ולא נקט הכא
 ארון ותכריכים אלא לאשמעי'
 דלא מפעיל אס סך ממנו למת
 שאינו יכול להתודות דכתיב
 ממנו מבופו של מעשר אלא אפי'
 קנה ארון ותכריכים דלא נתן
 מבופו של מעשר על מת אלא
 יכול להתודות : יד מכאן אמרו
 מדכתיב זאת האדמה אשר
 נתת לנו : יש להם ערי מערש
 ויכולים להתודות על המעשרות
 שבידיהן מומעשר הערים שלהן
 והלכה כר"י : טז יוחנן כהן
 גדול . שזש בכהנה גדולה
 אחר שמעון הכדיק :
 פעביר

לשון הפירוש שהזכרתי וכתב הרמב"ם וז"ל וזה הדרש שהוא דורש ככאן זו הפרשה מלה במלה
 אין רצונו שיאמר אדם זה בשעת הודו . אבל יודיענו ככאן על דרך הפירוש ענייני זאת הפרשה אבל בשעת הקריאה אינו קרא
 הדרשה בלשונה כמו שנתנה ע"י הנביא וזה מבואר מאוד עכ"ל : יד ישראל דאלו כהנים ולוים פליגי בהו ר"מ ור' יוסי
 בסיפא : טז העביר הודיות הזעשר . פירש כר"ב לפי שזעורא קנס את הלויים . ונדחקו התוס' בפרק ב' דכתובות דף כ"ז
 עמוד א' למנוח קרא דמוכח מיינה דעורא קנס את הלויים . ומפני כן נדחקו לפרש הכתוב בעורא (נחמיה') וזהו הכהן ב' אהרן
 עם הלויים בעשר הלויים דהכי קאמר כשיבואו הלויים לחלוק בבית הגרנות יבאו הכהנים עמהם . וכרבי עקיבא דכתבתי לעיל
 במשנה ט' . לראש"ע (דבחר) קנסא דוקא לכהן לא משמע מהאי קרא דליכא למימר עם הלויים דקאמר קרא היינו לקבל מהם
 מעשר ראשון משלה' דהא משלה' לא קנס עורא כדמוכח בפרק הזרוע [דף קלא:] . ויש לומר דלראש"ע לא נמנעו הלויים מכל
 וכל מליך לבית הגרנות לחלוק במעשר כדאמר בסמוך דלמא אקרי ויחיב . כל שכן בימי עורא שעדין לא פשט קנס : שאין
 הולכים בבית הגרנות ולכך נאמר שילכו הכהנים עם הלויים . והר"ר יוסף פירש מדכתיב במלאכי (ג) הביאו את כל המעשר
 כל בית האוצר דבית האוצר היה לשם שתיקן עורא להניח עם תרומת כהנים כדכתיב בעורא (נחמיה') . וכיון שאמר להביא
 שם המעשר א"כ של כהנים הוא דקיימא לן בפרק קמא דמגילה דף ע"ג (טו) דמלאכי זה עורא . והר"ר אלחנן הקשה דבסוף עורא
 משמע שהמעשר היה ללוים דכתיב (נחמיה יג) וחדעה כי מתנת הלויים לא נתנה להם ויברחו איש לשדהו הלויים והמשוררים וכו'
 משמע שהלוים ומשוררים היו חולקים וצריך לומר דזה היה מקמי דקנסנהו עורא . אך קראי לפי מוכחי הכי עכ"ל עוד כתבו
 שם חליבא דמאן דאמר דקנסא

העביר הודיו המעשר לפי שעורא קנס את הלויים שלא יתנו להם מעשר כשעלה מן הגולה וצני לוי לא עלו עמו וזה שיתנו המעשר לכהנים ויחזקו כהן גדול בטל הודיו כיון שאינו יכול לומר וגם נתתיו ללוי בטל את המעוררים

שהיו הלויים אומרים בכל יום על הדוכן עורה למה תישן ה' אמר להם וכי יש שינה לפני המקום עמד ובטלן את הנזקקים שהיו משרטין לעגל של קרבן בין קרנו כדי שיפול לו דם צעיניו כדי שלא יראה ויהיה נוה לכפתו ולשחטו ועמד הוא

ובטלו שגראה כבעל מוס והתקין להם טבעות בקרקע להכניסו ואחר הבהמה לתוכה נוקפים מכין ודוגמתו אין אדם נוקף אצבעו מלמטה [חולין דף י'] : היה פטיש מכה בירושלים חרשי נחשת וברזל היו מכים בפטיש לעשות מלאכת האבן שהיא מותרת במועד ועמד הוא ובטלה משום דאושא מלתא טובא ואיכא זלוול מועד : ובימיו אין אדם נריך לשאול על הדמאי שהוא אמר לכני דורו כשם שתרומה גדולה עון מיתה כך תרומת מעשר וטבל עון מיתה ותיקן שיוציאו מן הדמאי תרומת מעשר ומעשר שני בלבד ולא יוציאו ממנו מעשר ראשון ולא מעשר עני שיכולים לומר ללוי או לעני הבא ראייה שהוא טבל וטול ומתקנה זו ואילך הלוקח פירות מן השוק לא היה שואל אם הם מתוקנים אם לאו אלא מיד מפריש מהן תרומת מעשר ומעשר שני ואוכל את השאר שכל הלוקח פירות מעם הארץ הם בחזקת דמאי :

סליק מסכת מעשר שני

דברכות בשם הקוסמות ועיין מה שכתבתי בריש דמאי

סליק מסכת מעשר שני

דקנסא לענייני הוא עיין שם כי אין להאריך כאן בזה וגם עיין בפרק ט' דיבמות דף פ"ו עמוד ב' בתוספות בדבור המתחיל מ"ס וכו' שכתבו אליבא דראב"ע דסבירא ליה דמדון תורה מעשר ראשון אף לכהן דקנסהו ללויים לגמרי ומשום הכי העביר הודיו עיין

א"מ"ק י"ב
סע"ס ת"י

שם ועיין מה שכתבתי בפרק ד' דקידושין במשנה א' ד"ה לויים וכו' :

בטל את המעוררים כתב הר"ב שאמר להם וכי יש

שינה לפני המקום גמרא סוטה דף מ"ו ומסיימין בה והלא כבר

נאמר (תהלים קבא) הנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל אלא כל זמן שישראל שרויין בצער ועכו"ם בשלוה לכך נאמר (שם מד) עורה למה תישן ה' עד כאן וכתב הרמב"ם והם היו אומרים זה הסכוק כאלו היו מדברים עם השם יתברך והיו צועקים אליו בזה הפסוק וזה מה שאינו ראוי לעשות ולומר כלפי הש"ע כ"כ :

ועד ימיו היה פטיש מכה בירושלים (שינה הלשון מטעם שכתוב בירושלמי עד תחלת ימיו הביחסידיה טאל לר' חזקיה לא מסתברא עד סוף ימיו א"ל אף אנא סבר כן ע"כ והטעם שסובר (שאומר כ"ל) מסתברא סוף ימיו נראה לי שאם היה טעם המשנה ששינה הלשון להודיע שהיה זה תחלת ימיו אם כן הוי ליה להקדים מעשה זה קודם לכולן ועיין בפוף פרק קמא דמועד קטן :

ובימיו אין אדם נריך לשאול על הדמאי לפי שער ימיו היו שואלין אם הוא מעושר אם לא ומי

שמדקדק על עצמו היה מניחו ולא היה לוקחו מפני שהיה נריך להוציא ממנו המעשרות והוא תיקן שלא יוציאו וכו' כמו שכתב הר"ב ועיין מה שכתבתי בריש פרק שביעי

דברכות בשם הקוסמות ועיין מה שכתבתי בריש דמאי ושם בפרק ד' משנה ג' :

כתב הרמב"ם סידר אחר מסכת מעשר שני מסכת הלה בשביל אחר שמוציאין מן הודע כל אלו הפתנות שהם תרומה ומעשר ראשון ושני אויטמנורו ועושין אורה קמא ולשין אותו ואוייתחייב בחלה :

פרקא חייבין

בחלה פירש הר"ב דאין בא ליד
העוון אלא אלו בלבד עיין במ"ה ר"ב
משנה ה' פרק ב' דפסחים ;

פרק א המשה

דברים חייבין בחלה * דגמרינן חלה
מפסח נאמר בפסח מצות לחם עוני
(דברים יו) ונאמר לחם בחלה ויהי בא כלכם מלחם הארץ
(במדבר טו) ויהי לחם האמור בפסח דבר הבא ליד חמוץ * אף
לחם האמור בחלה דבר הבא ליד חמוץ * אף
חמוץ ואין לך בא ליד חמוץ אלא
אלו חמשת המינים בלבד :

מסכת חלה

פרק א המשה דברים חייבים בחלה

החטים והשעורים *
והכוכמין * ושכולת שועל * ושיפון * הרי
אלו חייבין בחלה * ומצטרפין זה עם זה *
ואסורין בחדש מלפני הפסח * ומלקצור
מלפני העומר * ואם

והכוכמין וכו' * עיין דברים כלאים :
ומצטרפין זה עם זה * עיין
בפ"ד משנה ב' :
ואסורים בחדש מלפני הפסח
ומלקצור מלפני
העומר * הכי גרסין בספרים
ובפירוש הרמב"ם אכל הר"ש
גורם אסורים בחדש מלפני
העומר ומלקצור מלפני הפסח *
וכן נראה שהיא גירסת הר"ב
שהרי כתב ומלקצור לפני הפסח *
וכן לשונו במנחות פרק רבי

א מנחות ט'
חייבין חס'
ב ר"ה ט"ז
ג ר"ה ט"ז
ד ר"ה ט"ז
ה ר"ה ט"ז
ו ר"ה ט"ז
ז ר"ה ט"ז
ח ר"ה ט"ז
ט ר"ה ט"ז
י ר"ה ט"ז
יא ר"ה ט"ז
יב ר"ה ט"ז
יג ר"ה ט"ז
יד ר"ה ט"ז
ט"ו ר"ה ט"ז
ט"ז ר"ה ט"ז

ומצטרפין זה עם זה * להשלים
שעור העסה החייב בחלה ולא
שיצטרפו בולן יחד דמין בשאינו
מינו אינו מצטרף כדתנן לקמן
ריש פ"ד אלא החטים ומצטרפים
עם הכוסמין בלבד מפני שהם
מינן והשעור מצטרף עם הכל
חוץ מן החטים ואף ע"ז דכוסמין
מין חטין הם לאו מין חטין דוקא אלא מין שעורים ואף מין
חטנים ומצטרפין עם החטנים והשעורים * ודירושלמי משמע
דאם נלושן יחד מצטרפין אפי' מין בשאינו מינו * אבל אם לא
נלושן יחד אלא שאמר כך היה נוגע העסות זו בזו * מין במינו
מצטרפין שלא במינו אינן מצטרפין : ואסורים בחדש *
כדכתיב (ויקרא כג) ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו עד עמס
היום הזה * וגמרינן לחם לחם מפסח : ומלקצור לפני הפסח *
שאסור לקצור מאחד מחמשת המינים קודם קצירת העומר *
דכתיב בעומר (שם) ראשית קצירכם שהיא חלה לכל
הקצרים * ואחיה ראשית ראשית מחלה * כתיב התם
(במדבר טו) ראשית עריסותיכם * וכתיב הבא ראשית קצירכם
מה להלן מחמשת המינים * אף כאן מחמשת המינים :
ואם

דאי קצירת העומר לערביניה ולתנניה אסור בחדש ולקצור לפני העומר הואיל ותרווייהו אקודם קצירה קיימי * וזו היא שיטת
רש"י וגרסו בגמרא * ואני תמיה על הכ"מ שבכ"ז מהלכות תמידין על מ"ש ש הרמב"ם אסור לקצור בא"י וכו' קידם
קצירת העומר כתב שיש לתמוה דבגמרא משמע קודם הבאת העומר עכ"ל * ותמיה דלא פליגי אלא בחדש * אבל בקצירה
ודאי כולי עלמא סברי קודם קציר * והכי דייק מתניתין לפני הפסח כמו שאפרש בסייעתא דשמיא * ועוד דאי אמרת קודם
הבאה תקשה לערביניה ולתנניה * ואין ספק אצלי דדברי התוספות שכתבו דפלוגתייהו אמלקצור הטעמו לומר דמסקנת
הגמרא קודם הבאה * דהא אמרינן בשלמא למאן דאמר קודם הבאה וכו' * אבל א"ל לומר כן דאדרבה למאן דאמר קודם
הבאה אם בקצירה אמרו קודם הבאה כל שכן אכילת החדש דאסור קודם הבאה וקשיא לערביניה ולתנניה * לכך פשוט בעיני
דלחוספות גרסין איפכא בשלמא לכו"ד קודם קצירה וכו' * וכן נכון להגיה בדבריהם שצריך להיות תנן אסורים בחדש
מלפני העומר ומלקצור מלפני הפסח * בשלמא למאן דאמר קודם קצירת העומר היינו דלא קא עריב ותני להו * אלא ליתן
דאמר קודם הבאת העומר לערביניה ולתנניה אסור בחדש ולקצור לפני העומר ע"כ * נמצאת למד דלא מבעיא לפירוש"י
אירסתו דלא פירש בקצירה דליכא משמעותא כלל בגמרא דקודם הבאה * אלא אפילו לדעת התוספות דפליגי בקצירה *
שכתב אסור לקצור בארץ ישראל וכו' קודם קצירת העומר * וגרסין במתניתין ומלקצור לפני הפסח ומשום דכלאו הכי אסור
לקצור ביום טוב * ואי תני ומלקצור לפני העומר הוה משמע דמשום ראשית קצירכם הוא דאסור * והא כלאו הכי אסור משום
י"ס טוב וכן כתבו שם רש"י ותוספות * אבל בירושלמי ואסורין בחדש מלפני הפסח * אית תניי תני מלפני הפסח * ואית
תניי תני מלפני העומר מאן דאמר מלפני הפסח * מסייע לרבי יוחנן מאן דאמר מלפני העומר מסייע לחזקיה * דאמר רבי יונה
בשם חזקיה בשעת הקרבן הקרבן מתיר * שלא בשעת הקרבן היום מתיר * רבי יוחנן א"ר בין בשעת הקרבן בין שלא בשעת
הקרבן היום מתיר

מין חטין הם לאו מין חטין דוקא אלא מין שעורים ואף מין
חטנים ומצטרפין עם החטנים והשעורים * ודירושלמי משמע
דאם נלושן יחד מצטרפין אפי' מין בשאינו מינו * אבל אם לא
נלושן יחד אלא שאמר כך היה נוגע העסות זו בזו * מין במינו
מצטרפין שלא במינו אינן מצטרפין : ואסורים בחדש *
כדכתיב (ויקרא כג) ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו עד עמס
היום הזה * וגמרינן לחם לחם מפסח : ומלקצור לפני הפסח *
שאסור לקצור מאחד מחמשת המינים קודם קצירת העומר *
דכתיב בעומר (שם) ראשית קצירכם שהיא חלה לכל
הקצרים * ואחיה ראשית ראשית מחלה * כתיב התם
(במדבר טו) ראשית עריסותיכם * וכתיב הבא ראשית קצירכם
מה להלן מחמשת המינים * אף כאן מחמשת המינים :
ואם

ישמעאל משנה ו' * ואין לומר דגורם ואסורין בחדש ומלקצור
לפני הפסח * דהא בגמרא דתם דף ע' גמוד ב' אמרינן
בשלמא למאן דאמר קודם הבאת העומר היינו דלא עריב
וכו' * וכן גירסת רש"י ותוספות שם * ולכאורה גירסא זו
בדמשה בחדש לפני העומר ומלקצור לפני הפסח נראית
עקריית דלגירסת הספרים איכא למטעי דאסורים בחדש
לפני הפסח והיינו קודם הפסח * אבל כשיגיע תחלת הפסח
שרי * דהכי משמע לישיא דלפני הפסח כדתנן בסוף פרק
דנדרים * והא מלתא פשיטא דליתא * דמקרא חלה הוא
(ויקרא כג) עד עמס היום הזה עד הביאת אף קרבן
אלהיכם * וזה בראשון לחול המועד * ואפילו למ"ד משעת
קצירה * מ"מ למוצאי יום טוב הראשון הוא * הלכך בחדש
מלפני העומר גרסין * ופליגי התם בגמרא אי קצירת
העומר אי הבאת העומר ומסיק כמאן דאמר הבאת העומר *
דאי קצירת העומר לערביניה ולתנניה אסור בחדש ולקצור לפני העומר הואיל ותרווייהו אקודם קצירה קיימי * וזו היא שיטת
רש"י וגרסו בגמרא * ואני תמיה על הכ"מ שבכ"ז מהלכות תמידין על מ"ש ש הרמב"ם אסור לקצור בא"י וכו' קידם
קצירת העומר כתב שיש לתמוה דבגמרא משמע קודם הבאת העומר עכ"ל * ותמיה דלא פליגי אלא בחדש * אבל בקצירה
ודאי כולי עלמא סברי קודם קציר * והכי דייק מתניתין לפני הפסח כמו שאפרש בסייעתא דשמיא * ועוד דאי אמרת קודם
הבאה תקשה לערביניה ולתנניה * ואין ספק אצלי דדברי התוספות שכתבו דפלוגתייהו אמלקצור הטעמו לומר דמסקנת
הגמרא קודם הבאה * דהא אמרינן בשלמא למאן דאמר קודם הבאה וכו' * אבל א"ל לומר כן דאדרבה למאן דאמר קודם
הבאה אם בקצירה אמרו קודם הבאה כל שכן אכילת החדש דאסור קודם הבאה וקשיא לערביניה ולתנניה * לכך פשוט בעיני
דלחוספות גרסין איפכא בשלמא לכו"ד קודם קצירה וכו' * וכן נכון להגיה בדבריהם שצריך להיות תנן אסורים בחדש
מלפני העומר ומלקצור מלפני הפסח * בשלמא למאן דאמר קודם קצירת העומר היינו דלא קא עריב ותני להו * אלא ליתן
דאמר קודם הבאת העומר לערביניה ולתנניה אסור בחדש ולקצור לפני העומר ע"כ * נמצאת למד דלא מבעיא לפירוש"י
אירסתו דלא פירש בקצירה דליכא משמעותא כלל בגמרא דקודם הבאה * אלא אפילו לדעת התוספות דפליגי בקצירה *
שכתב אסור לקצור בארץ ישראל וכו' קודם קצירת העומר * וגרסין במתניתין ומלקצור לפני הפסח ומשום דכלאו הכי אסור
לקצור ביום טוב * ואי תני ומלקצור לפני העומר הוה משמע דמשום ראשית קצירכם הוא דאסור * והא כלאו הכי אסור משום
י"ס טוב וכן כתבו שם רש"י ותוספות * אבל בירושלמי ואסורין בחדש מלפני הפסח * אית תניי תני מלפני הפסח * ואית
תניי תני מלפני העומר מאן דאמר מלפני הפסח * מסייע לרבי יוחנן מאן דאמר מלפני העומר מסייע לחזקיה * דאמר רבי יונה
בשם חזקיה בשעת הקרבן הקרבן מתיר * שלא בשעת הקרבן היום מתיר * רבי יוחנן א"ר בין בשעת הקרבן בין שלא בשעת
הקרבן היום מתיר

ישמעאל משנה ו' * ואין לומר דגורם ואסורין בחדש ומלקצור
לפני הפסח * דהא בגמרא דתם דף ע' גמוד ב' אמרינן
בשלמא למאן דאמר קודם הבאת העומר היינו דלא עריב
וכו' * וכן גירסת רש"י ותוספות שם * ולכאורה גירסא זו
בדמשה בחדש לפני העומר ומלקצור לפני הפסח נראית
עקריית דלגירסת הספרים איכא למטעי דאסורים בחדש
לפני הפסח והיינו קודם הפסח * אבל כשיגיע תחלת הפסח
שרי * דהכי משמע לישיא דלפני הפסח כדתנן בסוף פרק
דנדרים * והא מלתא פשיטא דליתא * דמקרא חלה הוא
(ויקרא כג) עד עמס היום הזה עד הביאת אף קרבן
אלהיכם * וזה בראשון לחול המועד * ואפילו למ"ד משעת
קצירה * מ"מ למוצאי יום טוב הראשון הוא * הלכך בחדש
מלפני העומר גרסין * ופליגי התם בגמרא אי קצירת
העומר אי הבאת העומר ומסיק כמאן דאמר הבאת העומר *
דאי קצירת העומר לערביניה ולתנניה אסור בחדש ולקצור לפני העומר הואיל ותרווייהו אקודם קצירה קיימי * וזו היא שיטת
רש"י וגרסו בגמרא * ואני תמיה על הכ"מ שבכ"ז מהלכות תמידין על מ"ש ש הרמב"ם אסור לקצור בא"י וכו' קידם
קצירת העומר כתב שיש לתמוה דבגמרא משמע קודם הבאת העומר עכ"ל * ותמיה דלא פליגי אלא בחדש * אבל בקצירה
ודאי כולי עלמא סברי קודם קציר * והכי דייק מתניתין לפני הפסח כמו שאפרש בסייעתא דשמיא * ועוד דאי אמרת קודם
הבאה תקשה לערביניה ולתנניה * ואין ספק אצלי דדברי התוספות שכתבו דפלוגתייהו אמלקצור הטעמו לומר דמסקנת
הגמרא קודם הבאה * דהא אמרינן בשלמא למאן דאמר קודם הבאה וכו' * אבל א"ל לומר כן דאדרבה למאן דאמר קודם
הבאה אם בקצירה אמרו קודם הבאה כל שכן אכילת החדש דאסור קודם הבאה וקשיא לערביניה ולתנניה * לכך פשוט בעיני
דלחוספות גרסין איפכא בשלמא לכו"ד קודם קצירה וכו' * וכן נכון להגיה בדבריהם שצריך להיות תנן אסורים בחדש
מלפני העומר ומלקצור מלפני הפסח * בשלמא למאן דאמר קודם קצירת העומר היינו דלא קא עריב ותני להו * אלא ליתן
דאמר קודם הבאת העומר לערביניה ולתנניה אסור בחדש ולקצור לפני העומר ע"כ * נמצאת למד דלא מבעיא לפירוש"י
אירסתו דלא פירש בקצירה דליכא משמעותא כלל בגמרא דקודם הבאה * אלא אפילו לדעת התוספות דפליגי בקצירה *
שכתב אסור לקצור בארץ ישראל וכו' קודם קצירת העומר * וגרסין במתניתין ומלקצור לפני הפסח ומשום דכלאו הכי אסור
לקצור ביום טוב * ואי תני ומלקצור לפני העומר הוה משמע דמשום ראשית קצירכם הוא דאסור * והא כלאו הכי אסור משום
י"ס טוב וכן כתבו שם רש"י ותוספות * אבל בירושלמי ואסורין בחדש מלפני הפסח * אית תניי תני מלפני הפסח * ואית
תניי תני מלפני העומר מאן דאמר מלפני הפסח * מסייע לרבי יוחנן מאן דאמר מלפני העומר מסייע לחזקיה * דאמר רבי יונה
בשם חזקיה בשעת הקרבן הקרבן מתיר * שלא בשעת הקרבן היום מתיר * רבי יוחנן א"ר בין בשעת הקרבן בין שלא בשעת
הקרבן היום מתיר

ואם השרישו * אחד מחמשת המינים הללו קודם קצירת
העומר : העומר מתירין * ומותר לקצרו אחר קצירת העומר
דכתיב (שמות כב) אשר תזרע בשדה משעה שזרע וגשרש
בשדה : ואם לאו * שלא השרישו אלא אחר קצירת העומר :

ואם השרישו קודם לעומר יהעומר מתירין
ואם לאו אסורין * ער שיבא העומר הבא :
ב האוכל בהם כזית מצה בפכה * יצא
ידי חובתו * כזית חמין חייב בהברת *
נתערב אחד מהם בכל המינים * הרי זה
עובר בפכה * הגורר מן הפת ומן התבואה
אכור בהם דברירבי מאיר * וחכמים אומרים
הגורר מן הרגן * אינו אכור אלא מהן *
וחייבין בחלה ובמעשרות : ג אלו חייבין
בחלה ופטורים מן המעשרות * הלקט
והשכחה והפאה * וההפקר * ומעשר
ראשון שנטלה תרומתו * ומעשר שני
והקדש שנפדו * ומותר העומר *
ותבואה

הוא * והלכה כחכמים : וחייבים בחלה ובמעשרות * אידי
דבעי למתני אלו חייבים בחלה ופטורים מן המעשרות * ואלו
חייבים במעשרות ופטורים מן החלה כהא וחייבים בחלה
ובמעשרות : ג הלקט והשכחה והפאה וההפקר פטורים מן
המעשרות דכתיב (שם י) וצא הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמך
מה שיש לך ואין לו אמה חייב ליתן לו יצאו אלו שיש לו עמך :
ומותר העומר * שאעומד היה צא משלם סאין ומוציאין ממנו
עשרין סלת מנופה בשלש עשרה נפה והשאר נפדה ונאכל לכל
אדם וחייב בחלה * ופטור ממעשר * לפי שבשעת מירוח
היה של הקדש :

מתיר ופירושו מלפני הפסח מלפני היום שבכנס שבו מביאין
חדש למקדש * ולאפוקי מלפני העומר כחוקיה * ועיין
משנה ח פרק ד דכסאזים :

ואם השרישו * פירש הר"ב דכתיב אשר תרע בשדה משע

שזרע וגשרש בשדה * בגמ'
כרק רבי ישמעאל דף ע"א *
מדכתיב בשדה עד שיכה נקלט
וגשרש בשדה * והך קרא דאשר
תזרע בשתי הלחם כתיב
ואזריעת העומר קאי דשתי
הלחם לא שרו למקדש אלא
תבואה דשרין עומר להדיע
שרו שתי הלחם למקדש כך
פירש"י שם :

ב חייב בהכרת * (והכי
מצינו בדבריהם *
הדיינים דף ל"ט עמוד ב')
ובס"ף מכות דף כ"ג ע"ב כ"ס
פירש תלמיד רש"י בהכרת לשון
הכרת תכרת ע"כ * כלום דלא
קרינן בה"א כפס"ח דהא אי
הכי לפני ליה למתניתין לומר
בכרת * אלא קרינן בה"א

בחירק ורומז לכרת דכתיב בקרא ובסדר המשנה שבירושלמי
בהכרת ביו"ד וכן שם בגמ' בכמה דוכתי והרבה יש כן במסכת
בכורים * הרי זה עובר בפסח * פי"ר כ"ב על בל יראה *
אבל בריש ג' דפסחים מפרש בעינן אחר * וס' אפרש
בס"י עתה דשמיא * הגורר מן הכת וכו' * דברי ר"מ *
וחכמים אומרים הגורר מן הדגן וכו' וכן הנוסחא בספרים *
ומלשון הר"ב משמע דגרם בדברי ר"מ הגורר מן הדגן אכור
בכל המינים * והכי קאמר ר"מ במשנה ב' פ"ו דנדריס
[דף נה'] הגורר מן הדגן אכור בכל * אלא שלא מצאתי כן
בשום נוסח * ולפי נוסחת הספרים פליגי רבנן אדיוקא דר"מ
דאיהו לא קאמר אלא הגורר מן הפת ומן התבואה שאינו

אסו' אלא בהן * וקאמרי רבנן דגנודר מן הדגן נעיי דינא הכי שאינו אסו' אלא בהן *
הספרים * שכתבו אין מחלוקת בין החכמים שהגידר מן הפת וכו' * וחולק ר"מ לחכמים בגנודר מן הדגן שחכמים אומרים
אינו אסו' אלא בה' תיכין * ור"מ אומר שהגורר מן הדגן אכור בכל וכו' * ועוד יתבאר [זה] מדעתם במסכת נדרים ע"כ *
ואי א"ת דברסנין לה הכא בדהיא מה היה צורך לראיה במסכת נדרים * ובמשנה של הסי' שהאכרתי הגירסא הגורר מן
הפת ומן התבואה אסו' בהן * אבל הגורר מן הדגן אסו' בכל המינים חוץ מפירות האילן דברי ר"מ ע"כ * ואף מלשון הרמב"ם
לא קשיא שאפשר שלא לראיה כתב ויתבאר עוד וכו' אלא לומר שכן יש עוד וכו' : ג הלקט וכו' * פי"ר דכתיב וצא
הלוי וגו' עיין מה שכתבתי בריש מסכת מעשרות * ומעשר ראשון שנטלה תרומתו * מפרש בירושלמי שהקדימו בשבליס *
ועיין בריש פ"ו דברכות * ומעשר שני והקדש שפדו * נראה לפרש כמ"ס הר"ב והר"ם במשנה ה' פ"ק דתרומות * מעשר
שני קמשע לן כגון שהקדימו בשבליס * וכן משמע בירושלמי דהכא והביאו הר"ם וקודם שפדאו ממון גבוה הוא דהכי הלכתא
כדפסק בפ"ד דמעשר שני משנה ג' * והקדש וגם מעשר שני כשמירחו הגזר ואס"כ פדאו ומשום הכי פטורין מן המעשרות *
ושעמא דחייבים בחלה משום דמשעת הגלגול הוי חיווצא לחלה * כדמפרש רש"י והר"ב במסכת מנחות פ"ד ישמעאל לענין
מות' העומר : ומותר העומר ירוש' משני' דלא כר"ע בפרק ר' ישמעאל במנחות דף ס"ז :

ס' ר"ב
ב' ע"א
מין ובלה
עוסי' פ"ח ב'
תנן סע"א
ג מ"א פ"ה ס'
ע"ב ס'
ד מ"א
ה מ"א
ט"א פ"ח ס'
תנן ס'
ה מ"א
נדרים ע"א
פ"ד ס' י"ז
פ"ח
ו מ"א פ"ה
בכורים ה"ג
ו מ"א פ"ח
תלמות ס"א

לורים שחפ מינה דאין כאן עון מיתה אלא איסור בעלמא
 ומשני דר"י פתר לה לאסורא בחצי שיעור ולא קאי השקא
 למימרא אי מדאורייתא אי מדרבנן אלא קאמר דהכי פתר
 ללשנא דאסורים כי היכי דלא תקשה עליה דאין מיתה לור
 האוכל תרומה :

וטעונים רחיצת ידיים הכא ליגע בהן גריר ליעול ידיו תחלי
 שפסטי דיים וסולות את התרומה ואת ההלה שאף היא
 נקראת תרומה והערב ששם טמא שטבל אינו אוכל
 בתרומה עד שיעריב שמשו כדכתיב (ויקרא כב) וזא
 השמש וטהר ואחר יאכל מן
 הקדשים והוא הדין לחלה :

ואין נטליסן מן הטהור על
 הטמא גזירה שמה יתרו שלא מן
 המוקף משום דמסתמי שמה יגע
 הטמא בטהור ויטמאנו ואין
 בעינן שהתור יתרוס מן המוקף
 כדתנן בסמוך ואין נטלין אלא
 מן המוקף גרסינן ופירש
 מוקף קרוב וסמוך : מן הדבר
 הגמור שגמרה מלאכתו וחל'
 משתקנבג העיס : עד שישיר
 מקד"ח לתורומ' כתי' בכו ראשי'
 ובעינן שיהו שריבין נכרים :

באחד ומאה וטעונין רחיצת ידיים והערב
 שמש ואין נטלין מן הטהור על הטמא
 אלא מן המוקף ומן הדבר הגמור
 האומר כל גרמי תרומה וכל עיסתי חלה
 לא אמר כלום עד שישיר מקצת :

פרק ב פירות חוצה לארץ שנכנסו
 לארץ חייבים בחלה
 יצאו מבאן לשם ר"א מחייב ר"ע פוסק :
 ב עפר חוצה לארץ שבא בספינה לארץ
 חייבת במעשרות ובשביעית אמר ר' יהודה
 איכותי בומן שהספינה גוששת עיסה
 שנילושה במי פירות חייבת בחלה
 ונאכלת בידיים מסואבות : ג האשה
 יושבת וקוצה חלתה ערומה מפני שהיא
 יכולה לכסות עצמה אבל לא האיש
 מן שאינו יכול לעשות עיסתו בטהר' ועשנה
 קבין ואל יעשנה בטומאה ורבי

פרק ב פירות חוצה לארץ
 שנכנסו לארץ חייבין בחלה
 דכתיב (במדבר טו) אל הארץ
 אשר אני מביא אתכם שמה
 שמה אתם חייבים בין בפירות
 הארץ בין בפירות חוצה לארץ
 מכאן לשם מארץ ישראל לחוצה

לארץ : ר' אליעזר מחייב דכתיב (שם) ויהי באכלכם
 מלחם הארץ בין שאתם אוכלים אותו בארץ בין שאתם
 אוכלים אותו בחוצה לארץ הואיל ולחם הארץ הוא חייב
 בחלה : ור' עקיבא פוסק דשמה משמע ליה מעוטא
 שמה אתם חייבים ואין אתם חייבים בחוצה לארץ אף ע"פ
 שאתם אוכלים מלחם הארץ והלכה כרבי עקיבא : ב עפר
 חוצה לארץ הכל בספינה לארץ בספינה נקובה מיורי ורגבי
 אדמה סותמין את הנקב שאין המים נכנסים בה חייבת
 במעשרות אם זרע ולחמו הורעים בעפר שבתוך הספינה
 ואע"פ שמעפר חוצה לארץ הוא הואיל והיא נקובה הורע
 ונקב מלחמת עפרה של ארץ ישראל אימתי בזמן שהספינה
 גוששת גוששת בגושי העפר כלומר שהיא דבוקה בארץ :
 עיסה שנילושה במי פירות חייבת בחלה בירושלמי מוכיח
 קצת שאין הלכה כסתם משנה זו ועיסה שנילושה במי
 פירות פטורה מחלה הלכך אין ללוש עיסה שיש בה שיעור חלה
 חלה אי חייבת בחלה או פטורה : ונאכלת בידיים מסואבות
 משקין ומה שלא הוכשר לקבל טומאה אין יודים מסואבות
 על הפרשתה והוא שפניה של מטה טוחות בקרקע וכל ערומה
 מוכסה והעצמות אין בהן משום ערוה לענין ברכה אבל האי אינו
 יכול לברך ערום שאי אפשר לו לכסות ערותו שבולטים הבנים והגיד
 ואין שם ארבעים סאה שטבול בהן : יעשה כל עמחו ק"ב ק"ב
 כדי שלא תחייב בחלה וימטרך להפריש בטומאה :
 עדיף

וטעונין רחיצת ידיים
 פירש הר"ב הכא
 ליגע בהן וכו' כמ"ש הר"ב
 בפ"ק דשבת משנה ד' בגזירה
 השביעית ועיין בפרק טז
 דחגיגה משנה ו' מ"ש בס"ד :
 והערב שמש עיין מ"ש ברי'
 מהכתב ברכות :

המוקף עיין מה שכתבתי
 במשנה ג' פרק ד'
 דתרומות : ומן דבר הגמור
 עיין בפירוש הר"ב סוף פרק ק'
 דתרומות ומה שכתבתי שם :
 עד שישיר מקצת כתב
 הר"ב דכתיב ראשית
 ובעינן שיהיו שרייסי נכרון
 כלו דאי אין שריי' אין כאן ראשי'
 ולשון הגמ' בפרק ראשית הגז
 ראשית שרייה נכרון :

פ"ב בספינה פירש
 הר"ב

בספינה נקובה איירי ועיין מ"ש במשנה ב' פ"ק דערלה :
 אבר ר' יהודה אימתי וכו' כתב הרמב"ם וכבר ביארנו
 כי בכל מקום שאמר רבי יהודה אימתי שהוא מבאר
 למי שקדם לו ואינו חולק עליו ע"כ והר"ש כתב דבפ"ק
 דנטין מוכיח דפליגי ועיין שם דף ז' בתוספות שכתבו
 דהיא דמוכיח מינה דרבי יהודה דאמר אימתי שבא לחלוק
 ברייתא היא ולא משנתנו : ג מי שאינו יכול לעשות עיסתו
 בטהרה פירש הר"ב כגון שהוא טמא ואין שם מים וכו' ופירש
 הר"ש בשם ירושלמי ברחוק ד' מילין וכן כתב הרמב"ם
 בפירושו וכתב עוד דהיינו דוקא לפניו אבל לאחריו אין
 מטריחין אותו כלל אפי' בשעור מועט אבל בחבורו אינו
 מחלק בין לפניו ולאחריו וכן הוא לפירוש רש"י דהעור
 והרוטב [דף קכ"ב] :

א מ"ש פ"ב
 ח"י ג' כ"ג
 כ"ג
 ב מ"ש פ"ו
 כ"ג
 ג מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ד מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ה מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ו מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ז מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ח מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ט מ"ש כ"ג
 כ"ג
 י מ"ש כ"ג
 כ"ג
 י"א מ"ש כ"ג
 כ"ג
 י"ב מ"ש כ"ג
 כ"ג
 י"ג מ"ש כ"ג
 כ"ג
 י"ד מ"ש כ"ג
 כ"ג
 י"ה מ"ש כ"ג
 כ"ג
 י"ו מ"ש כ"ג
 כ"ג
 י"ז מ"ש כ"ג
 כ"ג
 י"ח מ"ש כ"ג
 כ"ג
 י"ט מ"ש כ"ג
 כ"ג
 כ"ד מ"ש כ"ג
 כ"ג
 כ"ה מ"ש כ"ג
 כ"ג
 כ"ו מ"ש כ"ג
 כ"ג
 כ"ז מ"ש כ"ג
 כ"ג
 כ"ח מ"ש כ"ג
 כ"ג
 כ"ט מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ל מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ל"א מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ל"ב מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ל"ג מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ל"ד מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ל"ה מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ל"ו מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ל"ז מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ל"ח מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ל"ט מ"ש כ"ג
 כ"ג
 מ מ"ש כ"ג
 כ"ג
 מ"א מ"ש כ"ג
 כ"ג
 מ"ב מ"ש כ"ג
 כ"ג
 מ"ג מ"ש כ"ג
 כ"ג
 מ"ד מ"ש כ"ג
 כ"ג
 מ"ה מ"ש כ"ג
 כ"ג
 מ"ו מ"ש כ"ג
 כ"ג
 מ"ז מ"ש כ"ג
 כ"ג
 מ"ח מ"ש כ"ג
 כ"ג
 מ"ט מ"ש כ"ג
 כ"ג
 נ מ"ש כ"ג
 כ"ג
 נ"א מ"ש כ"ג
 כ"ג
 נ"ב מ"ש כ"ג
 כ"ג
 נ"ג מ"ש כ"ג
 כ"ג
 נ"ד מ"ש כ"ג
 כ"ג
 נ"ה מ"ש כ"ג
 כ"ג
 נ"ו מ"ש כ"ג
 כ"ג
 נ"ז מ"ש כ"ג
 כ"ג
 נ"ח מ"ש כ"ג
 כ"ג
 נ"ט מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"א מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ב מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ג מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ד מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ה מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ו מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ז מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ח מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ט מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"י מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"יא מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"יב מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"יג מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"יד מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"טו מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"טז מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"יז מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"יח מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"יט מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"כ מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"כ"א מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"כ"ב מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"כ"ג מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"כ"ד מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"כ"ה מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"כ"ו מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"כ"ז מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"כ"ח מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"כ"ט מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ל מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ל"א מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ל"ב מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ל"ג מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ל"ד מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ל"ה מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ל"ו מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ל"ז מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ל"ח מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ל"ט מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"מ מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"מ"א מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"מ"ב מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"מ"ג מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"מ"ד מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"מ"ה מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"מ"ו מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"מ"ז מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"מ"ח מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"מ"ט מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"נ מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"נ"א מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"נ"ב מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"נ"ג מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"נ"ד מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"נ"ה מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"נ"ו מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"נ"ז מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"נ"ח מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"נ"ט מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"א מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ב מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ג מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ד מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ה מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ו מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ז מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ח מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ט מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"י מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"יא מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"יב מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"יג מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"יד מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"טו מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"טז מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"יז מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"יח מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"יט מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"כ מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"כ"א מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"כ"ב מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"כ"ג מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"כ"ד מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"כ"ה מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"כ"ו מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"כ"ז מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"כ"ח מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"כ"ט מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ל מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ל"א מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ל"ב מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ל"ג מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ל"ד מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ל"ה מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ל"ו מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ל"ז מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ל"ח מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ל"ט מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"מ מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"מ"א מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"מ"ב מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"מ"ג מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"מ"ד מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"מ"ה מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"מ"ו מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"מ"ז מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"מ"ח מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"מ"ט מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"נ מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"נ"א מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"נ"ב מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"נ"ג מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"נ"ד מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"נ"ה מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"נ"ו מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"נ"ז מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"נ"ח מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"נ"ט מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"א מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ב מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ג מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ד מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ה מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ו מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ז מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ח מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ט מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"י מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"יא מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"יב מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"יג מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"יד מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"טו מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"טז מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"יז מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"יח מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"יט מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"כ מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"כ"א מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"כ"ב מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"כ"ג מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"כ"ד מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"כ"ה מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"כ"ו מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"כ"ז מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"כ"ח מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"כ"ט מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ל מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ל"א מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ל"ב מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ל"ג מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ל"ד מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ל"ה מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ל"ו מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ל"ז מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ל"ח מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ל"ט מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"מ מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"מ"א מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"מ"ב מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"מ"ג מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"מ"ד מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"מ"ה מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"מ"ו מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"מ"ז מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"מ"ח מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"מ"ט מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"נ מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"נ"א מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"נ"ב מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"נ"ג מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"נ"ד מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"נ"ה מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"נ"ו מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"נ"ז מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"נ"ח מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"נ"ט מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"א מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ב מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ג מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ד מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ה מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ו מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ז מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ח מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ט מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"י מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"יא מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"יב מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"יג מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"יד מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"טו מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"טז מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"יז מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"יח מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"יט מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"כ מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"כ"א מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"כ"ב מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"כ"ג מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"כ"ד מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"כ"ה מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"כ"ו מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"כ"ז מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"כ"ח מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"כ"ט מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ל מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ל"א מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ל"ב מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ל"ג מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ל"ד מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ל"ה מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ל"ו מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ל"ז מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ל"ח מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ל"ט מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"מ מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"מ"א מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"מ"ב מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"מ"ג מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"מ"ד מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"מ"ה מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"מ"ו מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"מ"ז מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"מ"ח מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"מ"ט מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"נ מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"נ"א מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"נ"ב מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"נ"ג מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"נ"ד מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"נ"ה מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"נ"ו מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"נ"ז מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"נ"ח מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"נ"ט מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"א מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"ב מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"ג מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"ד מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"ה מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"ו מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"ז מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"ח מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"ט מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"י מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"יא מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"יב מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"יג מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"יד מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"טו מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"טז מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"יז מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"יח מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"יט מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"כ מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"כ"א מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"כ"ב מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"כ"ג מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"כ"ד מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"כ"ה מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"כ"ו מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"כ"ז מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"כ"ח מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"כ"ט מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"ל מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"ל"א מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"ל"ב מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"ל"ג מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"ל"ד מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"ל"ה מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"ל"ו מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"ל"ז מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"ל"ח מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"ל"ט מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"מ מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"מ"א מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"מ"ב מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"מ"ג מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"מ"ד מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"מ"ה מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"מ"ו מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"מ"ז מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"מ"ח מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"מ"ט מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"נ מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"נ"א מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"נ"ב מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"נ"ג מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"נ"ד מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"נ"ה מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"נ"ו מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"נ"ז מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"נ"ח מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"נ"ט מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"ס מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"ס"א מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"ס"ב מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"ס"ג מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"ס"ד מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"ס"ה מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"ס"ו מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"ס"ז מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"ס"ח מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"ס"ט מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"ס"י מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"ס"יא מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"ס"יב מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"ס"יג מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"ס"יד מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"ס"טו מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"ס"טז מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"ס"יז מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"ס"יח מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"ס"יט מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"ס"כ מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"ס"כ"א מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"ס"כ"ב מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"ס"כ"ג מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"ס"כ"ד מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"ס"כ"ה מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"ס"כ"ו מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"ס"כ"ז מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"ס"כ"ח מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"ס"ס"ס"כ"ט מ"ש כ"ג
 כ"ג
 ס"ס"ס"

מתקדש זו שצדי לשם חלה הרי זה מותר. וכן ילמד אדם במוך
ביתו לנשים לומר כן כשעפרושות חלה מיד אחר בגלגול העיסה
קודם עריכת הלחם : ב כדמעט עיסתה נקטרב בה תרומה
בשמות ממה חולין : משגלגלה חייבת : דכיון דנתחייב בחלה
כבר : מו לא סקס עלידי דמוע :

ב נרמעה עיסתה עד שלא גלגלה
פטורה : שהמדומע פטור. ומשגלגלה
חייבת. נולד לה ספק טומאה עד שלא
גלגלה תעשה בטומאה. ומשגלגלה
תעשה בטוהרה : ג הקדישה עיסתה
עד שלא גלגלה ופדאתה. חייבת.
משגלגלה ופדאתה חייבת. הקדישתה
עד שלא גלגלה. וגלגלה הגזבר. ואחר
כך פדאתה. פטורה. שבשעת חובתה
היתה פטורה : ד ביוצא בו המקדיש
פירותיו. עד שלא באו לעונת המעשרות
ופדאן חייבין. ומשבאו לעונת מעשרות
ופדאן חייבין. הקדישין עד שלא נגברו.
וגברו הגזבר. ואחר כך פדאן פטורין.
שבשעת חובתן היו פטורין : ה עכו"ם
שנתן לישראל לעשוה לו עיסה. פטורה
מן החלה. נתנה לו מתנה עד שלא גלגל
חייב. ומשגלגל פטור. העושה עיסה
עם העכו"ם. אם אין בשל ישראל כשעור
חלה. פטורה מן החלה : ו גר שנתגייר
והיתה לו עיסה. נעשית עד שרא
נתגייר פטור. ומשנתגייר חייב. ואם
ספק חייב. ואין חייבין עליה חומש :

רבי

מתנה חלה : שכן ה' רביעיות : ו ספק חייב : משום דהוי ספק
אסורא ולחומרא. ומעריש חלה ומוכרה לכהן : ואין חייבין
עליה חומש. זר האוכלה אינו משלם את החומש אבל הקרן
משלם. דתשלומי תרומה כפרה נינהו. הלכך מפרש
תשלומין ומכרשים מספק. ומוכרין לכהן : אחר

דכיוא עקר העיסה מוקף כגו צהבי :
ב שהמדומע פטור. עיין מה שכתבתי בפרק קמא
משנה ד' : עד שלא גלגלה תעשה
בטומא. וספק זה שולד בה היינו ספק טומאה לחולין דהא
עד שלא גלגלה אכתי לאו טבולין
לחלה נינהו. הר"ש ותוספות גדה
פרק קמא דף ו'. ומ"ש הר"ב
דטעמא משום דאין לאן הספק
כהן ומשמע דא לאו הכי הויב כהן
אסור לעשות בטומאה אפילו
לחולין שפדון אינם טבולים
לחלה. כבר כתבתי בזה בסוף
פרק סמיט דשביעית. דטעמא
דמכל מוקס סופו לכא לידי חיוב
חלה. ולפיכך אף למשנה אחרונה
אסור לטמאו בידים. ולדברי
הרמב"ם שכתבתי סם אפילו
לגרום נמי אסור :

תעשה בטוהרה. פירש הר"ב
דחולין הטבולין לחלה
כחלה דמו. מפרש בגמרא דעידה
דף ז' כל שדאלי מטמא חולין.
גזרו על ספקו משום סולין
הטבולין לחלה לאסוקי טבול יוס
כיון דלא מטמא ודאי חולין. לא
גזרו עליו משום חולין הטבולין
לחלה. כי היכי דלא תקשה
אחשנה ב' פרק ד' דמסכת טבול
יוס. והכי נמי מתרצת משנה ז'
פרק בתרא דנדה. ומ"ש הר"ב
ותרומה תלויה צריכה שזור.
לשון רש"י הוא דפרק קמא דנדה
אבל הר"ב שספק במשנה ח' פ"ח

ג שבשעת חובתה היתה פטורה. פירש הר"ב דגלגול
הקדש פטור. דכתיב עריסותיכם ולא של
דמרינו תרומה את כמורם ממנו קדש. והנכאר חול. ולא שזה וזה קדש :
ה ביוצא חלה. פירש הר"ב שכן ה' רביעית. ועיין מ"ש בפרק קמא משנה ד' :
ו געשית רוצה בו נחגלגלה בחטים. ונעמטמה בשעורים. הרמב"ם : ואם ספק חייב. פירש הר"ב דמוכרין לכהן.
וכן משמז בירושלמי. ולפי מה שכתבתי בשם התו' בריש למאי. יש לומר דלהכי מוכרם לכהן משום דהוה דבר
מרוכה א' מכ"ד משא"כ תרומת תעשר א' ממאה. ועוד יש לומר דהכא עיסה בחזרת פטורה קיימת משא"כ פירות של עס הארץ
דבסוקת חייבים הן. וכה' איכא שניא בגמ' פ"ו דחולין לענין ממונא. כמ"ש סס נב"ד לא אכתי צריכין לתרוץ הסו' סס. דאכתי
פטורי' מתעשרות. ואמרי' המוציא מחברו עליו הראיה :

הקדש ואף על גב דפרק דלעיל משנה ו' דריש ליה. הא אמרינן במנחות דף ס"ז דתוי עריסותיכם כתיבי. והרמב"ם הביא
ספרי. תרימו תרומה את כמורם ממנו קדש. והנכאר חול. ולא שזה וזה קדש :
ה ביוצא חלה. פירש הר"ב שכן ה' רביעית. ועיין מ"ש בפרק קמא משנה ד' :
ו געשית רוצה בו נחגלגלה בחטים. ונעמטמה בשעורים. הרמב"ם : ואם ספק חייב. פירש הר"ב דמוכרין לכהן.
וכן משמז בירושלמי. ולפי מה שכתבתי בשם התו' בריש למאי. יש לומר דלהכי מוכרם לכהן משום דהוה דבר
מרוכה א' מכ"ד משא"כ תרומת תעשר א' ממאה. ועוד יש לומר דהכא עיסה בחזרת פטורה קיימת משא"כ פירות של עס הארץ
דבסוקת חייבים הן. וכה' איכא שניא בגמ' פ"ו דחולין לענין ממונא. כמ"ש סס נב"ד לא אכתי צריכין לתרוץ הסו' סס. דאכתי
פטורי' מתעשרות. ואמרי' המוציא מחברו עליו הראיה :

ר"ע
מ"י פ"ח ח"א
בכורים הלכה ג'
נדה י'
תבואת סו'
ס'
ס' הלכה י'
פ"ח פ"ב ע"ב
פ"ח הלכה ט'
ס' פ"ה הל' כה
בכורים טו"ח
ס' הל' ס' א'
ח"ס סטור'
פ"ו הל' ק"ל
תבואת סו' ח"א
ס' הל' ט' טו"ע
ס' ע"ב

רבי עקיבא אומר הכל הולך אחר הקרימה בתנור * לכאורה דוקא הכא פליג * והכי אחרין בירושלמי חבירא בסס רבי אליעזר מודה רבי עקיבא לחכמים דביתסה הדיוט שגלגולה טבלה רבי הילא בסס רבי אליעזר מודה רבי עקיבא לחכמים

רבי עקיבא אומר הכל הולך אחר הקרימה בתנור * ז' העושה עיסה מן החטים * ומן האורז * איש בה טעם דגן חייבת בחלה * ויוצא בה אדם ידי חובתו בפסח * ואם אין בה טעם דגן אינה חייבת בחלה * ואין אדם יוצא בה ידי חובתו בפסח * ה' הנוטל שאור מעיסה שלא הורמה חלתה * ונתן לתוך עיסה שהורמה חלתה * איש לפרנסה ממקום אחר * מוציא לפי חשבון * ואם לא מוציא חלה אחת על הכל * ט' כיוצא בו זית מסיק * שנתערבו עם זיתניקף * ענבי בציר * עם ענבי עוללות * אם יש לו פרנסה ממקום אחר * מוציא לפי חשבון * ואם לא מוציא תרומה ותרומת מעשר לכל * והשאר מעשר ומעשר שני * לפי חשבון * י' הנוטל שאור מעיסת חטים * ונתן לריוך עיסת אורז * איש בה טעם דגן חייבת בחלה * ואם לא פטורה * אם כן למה אמרו הטבל אוסר כל שהוא * מין

אחר הקרימה בתנור * דסבר רבי עקיבא אין גמר מלאכתה של חלה עד שיקרמו פני הפת בתנור * וזו היא עונתה לחלה * הלכך אם נתגויר קודם שיקרמו פני הפת בתנור חייב בחלה * ואין הלכה כרבי עקיבא * ז' אורז לאו מין דגן הוא וכל שאינו מין דגן פטור מן החלה * ואין אדם יוצא בו ידי חובתו בפסח * אם יש בה טעם דגן חייב בחלה * ואף על גב דלאו דגן כשעור חלה * ה' אם יש לו פרנסה ממקום אחר * אם יש לו קמח אחר חוץ מעיסה זו * מביא קמח כשעור שאם יצרמו לשאור זה שמייב בחלה יהיה בו חמשת רביעיות שהוא שעור חלה * ולש עיסה ומערב עם העיסה שיש בה שאור * ומוציא ממנה כשעור חלה שצריך להפריש מחמשת רביעיות * ואם לאו * שאין לו קמח מוציא חלה אחת מכ"ד על כל העיסה דטבל אוסר בכל שהוא כמינו * ונעשית כלה טבולה לחלה * ט' זית מסיק * זיתים שצבל הבית מלקט * ולקטת היתים קרויה מסיקה * זיתים נקיף * זיתים שעניים מלקטים * כמה דאף אומר (ישעיה י"ו) כנוקף זית שנים שלשה גרריו * והס פטור סמן המעשר * ענבי צביר * שחייבים במעשר * עם ענבי עוללות * שפטורים מן

המעשר * אם יש לו * טבל אחר כיוצא בזה מוציא ממנו לפי חשבון כשעור מה שצריך להוציא מוית מסיק * או מענבי צביר שחייבים במעשר * ואם לאו * אם אין לו טבל אחר רואים אותו כאלו כלו טבל ומוציא תרומה ותרומת מעשר * על הכל * והשאר מעשר ראשון ומעשר שני * או מעשר עני אין מוציא אלא לפי חשבון * ולא שלא יפריש אלא לפי חשבון * דהא אי אפשר להפריש תרומת מעשר עד שיפריש חלה מעשר על הכל * ועוד אי לא מפריש מעשר על הכל * הרי כל מה שמעשר יש בהן חולין לפי חשבון * ונמצא מפריש מן הפטור על החיוב אלא כל המעשרות צריך להפריש על הכל * חבל אין צריך ליתן ללוי ולפני אלא לפי חשבון * והשאר מערב עם פירותיו * וכן מעשר שני אין צריך לפדות אלא לפי חשבון * אבל תרומה ותרומת מעשר שהן במיתה * כשחפשי על שכל נמצאו חולין שבהן מדומעין * וצריך שיתן הכל לכבן * הנוטל שאור מעיסת אסין * שלא הורמה חלתה * ואם לאו פטורה * דאין הטבל אוסרה פיון דליכא טעם * א"כ למה אמרו הטבל אוסר בכל שהוא * דאמרן לעיל כשאין לו פרנסה [צ"ל שטמא] דטעמא

כעיסת הקדש שגלגולה פטור * הכי הו"ל ספרי אין מפרישין עד שתגמר מלאכתה * קרימיה בתנור * דברי רבי עקיבא * עד כאן * משמע דכל חלה קאמר שזכו גמר מלאכתה * וכן מוכיח יותר למעין בספרי * חייבת בחלה * ויוצא בה וכו' * עיין ריש פרק קמח משנה א' ב' ד' * ח' אם יש לו וכו' * מ"ט הר"ב כשעור חלה * עיין ת"ש בזה בפרק קמח משנה ד' * מוציא חלה אחת על הכל * עיין מ"ט במשנה דלקמן * ט' מוציא תרומה וכו' * היינו לתקן את שלו * אבל זית נקיף וענבי עוללות יכול לתקן בדרך אחר * כדתנן במשנה ב' פרק ד' דפאה * וז"ל הרמב"ם בפירושו ובלי ספק שיכול לחזור ולוקח ולקנות מן העניים זיתים נקיף וכו' * הוא על הדרך שזכר בסאה * לבל וקיימיה דתנן במשנה ז' פרק בתרא דדמאי * כי כן כתב סס הר"ש * וכך הם דברי הרמב"ם ריש פרק ח' דהלכות מעשר * פי' חשבון * כתב הר"ב אבל תרומה ותרומת מעשר וכו' * וצריך שיתן הכל לכבן * והר"ש נסתפק בכאן אם יתן בחנם או שמוכר לו היתר לפי חשבון * וכבר כתבתי בזה צדדים דמאי * ה' הטבל אוסר כל שהוא * פירש הר"ב כהיתרו כך איסורו הכי איתא בסוף עכו"ם דף ע"ג ולפי זה דוקא טבל לתרומה גדולה * דחטה אחת פוטרת כל הכרי * אבל מעשר ראשון הטבל לתרומת מעשר לא * ומיהו התוספות הביאו בירושלמי דיהיב טעמא אחריתא משום דהוי דבר שיש לו מהירין (שיכול להפריש עליהן ממקום אחר כדתנן בסמוך) ואפילו באלף לא בטיל * כח"ש במשנה ב' פרק ב' דבטורים * וכסבו דומיל מקום צריכין לטעמא דכהיתרו וכו' משום דחטעם שיש לו מהירין * לא היה נאסר אלא כשהבעלים בעיר * דאז יש לו מהירין שהבעלים יכולין להפריש * אבל אי ליכא בעיר * אף על

ז' פרק בתרא דדמאי * כי כן כתב סס הר"ש * וכך הם דברי הרמב"ם ריש פרק ח' דהלכות מעשר * פי' חשבון * כתב הר"ב אבל תרומה ותרומת מעשר וכו' * וצריך שיתן הכל לכבן * והר"ש נסתפק בכאן אם יתן בחנם או שמוכר לו היתר לפי חשבון * וכבר כתבתי בזה צדדים דמאי * ה' הטבל אוסר כל שהוא * פירש הר"ב כהיתרו כך איסורו הכי איתא בסוף עכו"ם דף ע"ג ולפי זה דוקא טבל לתרומה גדולה * דחטה אחת פוטרת כל הכרי * אבל מעשר ראשון הטבל לתרומת מעשר לא * ומיהו התוספות הביאו בירושלמי דיהיב טעמא אחריתא משום דהוי דבר שיש לו מהירין (שיכול להפריש עליהן ממקום אחר כדתנן בסמוך) ואפילו באלף לא בטיל * כח"ש במשנה ב' פרק ב' דבטורים * וכסבו דומיל מקום צריכין לטעמא דכהיתרו וכו' משום דחטעם שיש לו מהירין * לא היה נאסר אלא כשהבעלים בעיר * דאז יש לו מהירין שהבעלים יכולין להפריש * אבל אי ליכא בעיר * אף על

ש' איתים פה
ש"י פ"י מה"ב
טו"ז סי' סכ"ג
ב' סס טע"א י"א
ג' טו"ז פס"ה
ד' ס"ט טו"ז ס"ב
ה' פ"ג ע"ג
ו' טו"ז סס פ"ז
ז' ס"ב

פרק קמח משנה א' ב' ד' *
ח' אם יש לו וכו' * מ"ט
הר"ב כשעור חלה *
עיין ת"ש בזה בפרק קמח משנה
ד' * מוציא חלה אחת על
הכל * עיין מ"ט במשנה דלקמן *
ט' מוציא תרומה וכו' * היינו
לתקן את שלו * אבל
זית נקיף וענבי עוללות יכול
לתקן בדרך אחר * כדתנן במשנה
ב' פרק ד' דפאה * וז"ל הרמב"ם
בפירושו ובלי ספק שיכול לחזור
ולוקח ולקנות מן העניים זיתים
נקיף וכו' * הוא על הדרך
שזכר בסאה *
לבל וקיימיה דתנן במשנה

שחיה על הכל * הכי מילי נמינו * אבל שלא כמינו כי האי דחטין בלורז בטקן עעס

דטעמא דעבל בכל שהיא מסיס דכהיתרו דחטה אחת טערת
את ככרי כך אסורו והאי טעמא לא שייך אלא מין במינו :
פרק ד שתי נשים אפילו הן ממין אחד פטורים
ואין נשיכה וזירוף כל מטרסן כיון

על גב שיכול לילך למקום שהבעלים שם • מכל מקום כיון
שש טורח והוצאה • הוי כשאין לו מתירין עכ"ד • ודברי
הירושלמי אי תכחזו נמי בצבלי סוף ס"ו ממס' נדרים : [ד' נה']
ושלא במינו כגון טעם • ללא אמרו דבר שיש לו מתירין
אפילו בצלף לא במיל אלא

במינו ועיין מה שכתבתי במשנה
ד' פרק בתרא דביצה :
פרק ד שני קנים
כתב
הר"ב סתם מתניתין כזית הלל
וכו' עיין מה שכתבתי בפרק
קמא משנה ד' :
ב איזה מין במינו וכו' עיין
ריש כלאים ובפירוש
הר"ב משנה ז' פרק י' דמנחות :
* רבי יוחנן בן גוריון אומר
וכו' כתב הר"ב
והלכה כרבי יוחנן בן גוריון • וכן
כתב הרמב"ם • וטעמא כתב
הכסף משנה פרק ז' מהלכות
זבוארם :
ג וקב אורז או קב תרומה
באלמע • ונשך בזה
זבואר • הר"ב והרמב"ם •
ונידושלמי אלו תנן אורז ולא
תנן תרומה (אמרין אורז עלידי
שאינו ממינו [אינו] מטרף
תרומ' על ידי שהוא ממינו מטרף
הוי זורכא מיסתי תרומה או אלו
תנין תרומה ולא תנין אורז
אמרין תרומה על ידי שאין נגדרת
אינו מטרף כלומר אורז
נגדר כדתנן לעיל דאסי ש' בו
טעם דגן חייב בחלה • הר"ב :

מין במינו • ושלא במינו בנותן טעם :
פ"ד שתי נשים שעשו שני קבין ונגעו
זה בזה אפילו הם ממין אחד
פטורים • ובזמן שהם של אשה אח' מין במינו
חייב • ושלא במינו פטור : **ב** איזה הוא מין
במינו • החטים אינן מצטרפות עם הכל לא
עם הכוסמין • השעור • מצטרפות עם הכל
חוץ מן החמץ • ד' יוחנן בן גוריון אומר שאר
המיני' מצטרפין זה עם זה : **ג** שני קבים •
וקב אורז • או קב תרומה באמצע • אינן
מצטרפין • דבר שנמלה חלתו באמצע
מצטרפין שכבר נתחייב בחלה : **ד** קב
חדש וקבישן שנשכו זה בזה רבי ישמעאל
אומר ימולמן האמצע • וחכמים אוסרים •
הנוטל חלה מן הקב • רבי עקיבא אומר
חלה • וחכמים אוסרים אינה חלה •
ה שני קבין שנמלה חלתו • של זה בפני
עצמו • ושל זה בפני עצמו • חזרו עשאו
עיסה אחת רבי עקיבא פוטר • וחכמים
'מחייבין • נמצא חומר קולו : **ו** נוטל אדם
בדי חלה מעיסה שלא הורמה חלה
לעשותה בטהרה להיות מפריש עליה
והולך חלה דמאי עד שתכרה • שחלת
דמאי

מתקפדות ואפילו לשו שני קבין
כאח' כיון דכוסן ליחלק פטורות
סתם מתניתין כזית הלל דאמרי
קביים לחלה ואינה הלכה דק"ל
דחטה רבעיו הוא שיעור חלה :
וזמן שהן של אשה אח' סתם אשה
אחת אינה מקפדת אם העיסות
נובעות זו בזו : מין במינו חייב •
בנשיכה או בזרוף כל : ב החטים
אינן מצטרפות עם הכל • אם היו
שתי עיסות אחת של חטים ואחת
של מין אחר מחמת המינים ואין
באחת מהן שיעור חלה ונושכות
זו בזו : השעורים מצטרפו עם
הכל • אף עם הכוסמין ואף על
גב דמין חטים הן לאין דוקא מין
חטים אלא מין שעורים ואף מין
חטים והכי פרישנא לה דריש
פרק קמא : שאר המינים מצטרפין
זה עם זה • כגון כוסמין ושכולת
שועל ושיסון • והלכה כר' יוחנן
בן גוריון : ג שני קבין של אחד
מחמת המינים שהיבין בחלה :
וקב אורז או תרומה שאין חייבין
בחלה באלמע : אין מצטרפין •
להתחייב בחלה : ד יסול מן
האלמע • ממקום שנושכין זה את
זה נמצא מפריש משתיהן : וחכמי'
אוסרים • שהרואה סבר שמוטר
לתרום ולעשר מן החדש על היסן
ומן היסן על החדש • והלכה כחכמים
מן הקב שאין בו שיעור
חלה : רבי עקיבא אומר חלה • והוא שהשלים על העיסה אחר
כן כשעור חלה דכיון ששלים כשעור הויא חלה למטרע : אינה
חלה • כיון שבשעה שהפרישה היתה העיסה פטורה • והלכה
כחכמים : ה רבי עקיבא פוטר • ואזלא לטעמיה דהדר והויא
חלה למטרע : נמצא חומר קולו • חומר של רבי עקיבא דאמר
לעיל בכוט' חלה מקב דהויא חלה וקדשה גורם לו להקל ולפטו'
בשני קבין שנמלה חלתו של זה בשני עצמו ושל זה בשני עצמו :
ו נוטל אדם כדי חלה וכו' הרוצה ללוש כמה עיסות של דמאי
טמא יכיל לקבוע חלתן מעיסה טהורה שלא הורמה חלה
והתחיה זאת העיסה הטהורה קבועה לחלה על כל עיסות
שילוש מן הדמאי הטמא : עד שתכרה • עיסה זו ולא תהיה
דמאי למאכל אדם שדמאי הקלו לתרום מן הפטור
של

ד וחכמים אוסרים • פירש הר"ב שהרואה סבור שמוטר
לתרום מן החדש וכו' כך מפרש בירושלמי
מכח קושיא דכמו דהטין וכוסמין שהן שני מינין על ידי שהן
דומין מצטרפין : חדש וישן לא כ"ש • ואיכורא דאין תורמין מן
החדש וכו' תנן לה במשנה ה' פרק קמא דתרומות :
רבי עקיבא אומר חלה • פירש הר"ב והוא שהשלים וכו' •
דאי לא תימא הכי תקשה דידיה אדידיה ממשנה ג' ס"ב
דאומר אל יעשה קבים • ירושלמי שם :
ו להיות מפריש עליה והולך חלה דמאי וכו' • פי' הר"ב
הרוצה ללוש כמה עיסות של דמאי טמא יכול
לקבוע חלתן וכו' • משמע דברוזה לחקן עיסות הדמאי מן
החלות איירי מתניתין • וכן כתב הרמב"ם בדין בסוף פרק
ז' מהלכות זבוארם נמש' דברים אמורים בשהיו אונס'
עיסות

דל"ז

העיסות שפריש עליהן ספק אם הורמה חלה מהן אי לא הורמה שחלת דמאי נעלת מן הסקור וכו' ע"כ ומימה על הר"ב דמסיים ואומר וחלת דמאי היינו לוקח תבואה מעם הארץ ומאכילה לעניים וכו' דהקס ודאי לא הורמה החלה

א"ת פ"ה ח"ה תרומות כ"ג ו"ה פ"ה ח"ה כבורים ט"ז ס"ג סכ"ט

הר"י עדין לא נתחייבה בחלה כשהיתה התבואה ביד עם הארץ ומאי ספק חלה איכא איבר דהר"ם מפרש כך לומניקן ברם איבו לשיטתיה אזיל דמקשה וז"ל ומימה מה היא חלת דמאי אי בלוקח עיסה או לחם מעם הארץ דמפריש חלה משום דשמח לא הפרישה עם הארץ היכן מצינו דנחשדו עמי הארץ על החלה והלא לא נחשדו אחרונה גדולה ומאי שנא חלה דהא נחשדו על המעשר משום דהוי סברי דלא הוי במימא משום תרומת מעשר דאיכא בה כל זמן שלא קרא עליו

נטלת מן הטהור על הטמא ושל אמין הבוקף ז' ישראל שהיו אריסין לכותים בסוריא רבי אליעזר בחייב פירותיהם במעשרות ובשביעית ורבן גמליאל פוטר רבן גמליאל אומר שתי חלות בסוריא ורבי אליעזר אומר חלה אחת אחוז קולו של רבן גמליאל וקולו של רבי אליעזר חזרו לנהוג כדברי רבן גמליאל בשתי דרכים ח' רבן גמליאל אומר שלש ארצות לחלה מארץ ישראל ועד כויב חלה אחת מכויב ועד הנהר ועד אמנה שתי חלו אחת לאור ואחת

על הטמא ושלא מן המוקף והקלו נמי לתרו' מן הרע על הטהור וחלת דמאי היינו הלוקח תבואה מעם הארץ ומאכילה לעניים ולאכסניא כדחקן מאכילים את העניים דמאי ואת האכסניא דמאי ומלה שמפרישים ממנה היא חלת דמאי ז' בסוריא

ארצות שכבש דוד ואינה קדושה כקדושת ארץ ישראל רבי אליעזר מחייב וכו' קסבר עשו סוריא כארץ ישראל לענין מעשרות ושביעית ורבן גמליאל פוטר דסבר לא עשו סוריא כארץ ישראל ואינו חייב במעשרו בסוריא אלא בזמן שהקרקע של ישראל ואין לעכו"ם חלק בו אומר שתי חלות בסוריא כדרך שמפרישים שתי חלות בתבואה לארץ האחת נשרפת מסני שהיא עמאה כעומאת ארץ העמים והשנייה נתקן לכהן כדי שלא תסתכח תורת חלם מוישראל רבי אליעזר אומר חלה אחת רבי אליעזר לטעמיה דאמר עשו סוריא כארץ ישראל ואין עפרים ממנה בעפר ארץ העמים הלכך חלה אחת ותו לא אהון קולו של רבן גמליאל דפוטר סוריא ממעשרו ושביעית וקולו של רבי אליעזר דאמר בסוריא חלה אחת ואכן קיימא לן שהעושה כקולי דמר וכו' וקולי דמר רשע הלכך חזרו לעשות כרבן גמליאל בשתי דרכים שאין סוריא כארץ ישראל לא לענין מעשרות ושביעית כשיש לעכו"ם חלק בקרקע ולא לענין חלם וכן הלכה ח' שלש ארצות חלוקות בדיו חלה מארץ ישראל ועד כויב כלומר כל ארץ ישראל עד כויב שהיא רצועה היוצאה מעכו ללד צפון וכבשוקן עולי צבל וקדשה קדושה שניה מפרישים חלה אחת ונתת לכהן ואוכלה בטברה מכויב ועד הנהר ללד מזרח ומכויב ועד אמנה ללד מערב ואינה ארץ ישראל ממש לפי שכבשה עולי המזרים ולא כבשה עולי צבל וקדושה ראשונה לא קדשה לעתיד לבא מפרישין שתי חלות הראשונה נשרפת לפי שהיא עמאה כעומאת ארץ העמים כיון שלא כבשה עולי צבל והשנייה נאכלת

חלה אחת רבי אליעזר לטעמיה דאמר עשו סוריא כארץ ישראל ואין עפרים ממנה בעפר ארץ העמים הלכך חלה אחת ותו לא אהון קולו של רבן גמליאל דפוטר סוריא ממעשרו ושביעית וקולו של רבי אליעזר דאמר בסוריא חלה אחת ואכן קיימא לן שהעושה כקולי דמר וכו' וקולי דמר רשע הלכך חזרו לעשות כרבן גמליאל בשתי דרכים שאין סוריא כארץ ישראל לא לענין מעשרות ושביעית כשיש לעכו"ם חלק בקרקע ולא לענין חלם וכן הלכה ח' שלש ארצות חלוקות בדיו חלה מארץ ישראל ועד כויב כלומר כל ארץ ישראל עד כויב שהיא רצועה היוצאה מעכו ללד צפון וכבשוקן עולי צבל וקדשה קדושה שניה מפרישים חלה אחת ונתת לכהן ואוכלה בטברה מכויב ועד הנהר ללד מזרח ומכויב ועד אמנה ללד מערב ואינה ארץ ישראל ממש לפי שכבשה עולי המזרים ולא כבשה עולי צבל וקדושה ראשונה לא קדשה לעתיד לבא מפרישין שתי חלות הראשונה נשרפת לפי שהיא עמאה כעומאת ארץ העמים כיון שלא כבשה עולי צבל והשנייה נאכלת

סם מעשר ויש לפרש דחלת דמאי היינו חלה שהורמה מתבואה של דמאי שלקה תבואה מעם הארץ ועמנה ואפאה והפריש ממנה חלה ואומה חלה אסורה בחילה חף לכהן עד שיפריש ממנה מעשר ותרומת מעשר כדון דמאי דהא דתקן בפ' קמא דמאי סלק עם הארץ והמודמע פטורין מן הדמאי אפורש סם בס"ד הלכך בשאר דוכתי מחייב חלת דמאי במעשרות ובאותו תיקון תנית להיות מפריש עליה וכו' וכי תימא כי כי אחרמי שהפריש את החלה עד שלא עישר את הדמאי זמנין דמתרמי הכי כהכיו דאמר מאכלין את העניים דמאי וכהן שאכל את החלה זקוק לעשר אם הוא עשיר עד כאן לשונו ובדוחק קיש לפרש קחלת דברי הר"ב בגם על דרך פירש הר"ם ולהרמב"ם לריד ישוב לקושיה הר"ם דלא מצינו שנחשדו וכו' דכסוף פרק ח' מהלכות בכורים ס"ב דלא נחשדו אלא בתבואה לארץ אבל בסוריא לא ומשמע ודאי דכל סכן בארץ ישראל דלא ז' בסוריא פירש הר"ב ארצות שכבש דוד ואינה קדושה כקדושת ארץ ישראל וכן פירש בכמה דוכתי וטעמא מפרש בירושלמי דריש פרק ב' לפי שהיה דוד מניח ספרי ארץ ישראל ומכבש ספרי חוצה לארץ

אבל הל"ב כבש כל ארץ כנען לנבולותיה ואחר כך כבשן ה' כבשו כמו בארץ ישראל לכל דבר ומפרש הרמב"ם בפרק ראשון מה תרומות כיון שהיה מלך ישראל ועל פי בית דין הגדל היה עושה שארץ ישראל הוא מכבש מלך ישראל או נביא מדעת רוב ישראל בארץ שתייה ואם ימיד או שבת כבשו אפי' בארץ שנתנה לאברהם אינה נקראת ארץ ישראל כדי שיגבהו בה כל המנות ורבן גמליאל פוטר עיין תשנה פרק ה' דמעשרות שתי חלות עיין במשנה דלקמן בדיו שתי חלות דחוצה לארץ והכי הוי דינא בסוריא לרבן גמליאל כדפסק הרמב"ם בפרק ה' מהלכות בכורים חזרו לנהוג וכו' פירש הר"ב משום דקיימא לן שעישה כקולי דמר וכו' כי כי דכתרי אהדי כי הכא וכדמסיק בפרק קמא דערופן דף י' ח' מכויב ועד הנהר וכו' עיין מה שכתבתי בארוכה ברס"ז דשביעית שתי חלות ולא מצינו בתרומה שיאמרו להפריש שתי תרומות מסקין הו' בר"ם כל הכשר בחולין [דף ק"ד] ובפרק עד כמה במס' בכורות [דף כ"ז] משו דברלה יש לחוש יותר שלא תסתכח תורת חלה משום דשייכא בכנ' אדם המגלגל עיבתו אבל תרומה אין רגילין בה אלא בעלי קרקעות וממרחי תבואות

נאכלת לפי שאין טומאת החלה הראשונה מפורסמת שהיא אינה ארץ העמים גמורה . ואם לא היו מפרשים חלה שניה הנאכלת יאמרו תרומה טהורה נשרפת . אבל כשפרשים חלה שניה ונאכלת . הוואה נותן על לבו להבין טעם הדבר או שאל לחכמים ואומרים לו :

של אור יש לה שעור . מפני שזאת הארץ היתה קדושה כבר נראית חלטה כשל תורה הלכך יפרים פשעור שמפרשים מעיסה טמאה א' מכ"ד או ממ"ח . ושל כהן אין לה שעור . לפי שהיא מדברי סופרים : מן הנכר ומן אמנה ולפנים . כלומר מחלטה הכהן ולפנים אמנה וכן מחלטה אמנה ולפנים ממנו חוזה לארץ ממש

ומפרשים שפי חלות ושתייה מדברי סופרים : אחת לאור שהיא טמאה כטומאת ארץ העמים ממש : ואחת לכהן כדי שלא תשתכח תורת חלה שנתנת לכהן : של אור אין לה שעור . הואיל ושתייה מדברי סופרים מוטב להרבות באותה שנומנין לכהן שנאכלת ולא כששרפת : וטבול יום אוכלה . לחלות האור של חוזה לארץ . וטבול יום דקאמר הכהן הוא כהן שטבול לקריו : שאין חלת האור של חוזה לארץ חסורה אלא למי שטומאה יוצאה עליו מגופו אבל טמא בשאר טומאת מותר בה . הלכך בחוזה לארץ מגופו חוזה טמא בשאר טומאת מותר בה . וימיו . או כהן גדול בשנים שטבול לקריו מפרים חלה אחת בלבד וכותנה לכהן . ואי ליכא כהן קטן או כהן גדול שטבול לקריו ואיכא כהן בעל קרי מפרים שתי חלות : אחת לאור ואין לה שעור . ואחת לכהן ויש לה שעור אחד מהרבעים ושמונה כדיון כל עיסה שנעמאה באונס . דטומאת ארץ העמים טומאת אונס היא ואוכלה הבקן בקריו כדי שלא תשתכח תורת חלה מישראל : אינו צריך טבילה . ובעל קרי מותר בחלת חוזה לארץ . ואין הלכה כרבי יוסי : ואסורה לזבים ולזבות . רבן קאמרי לה דאלו לרבי יוסי שריא לזבים ולזבות כי היכי דשריא לבעל קרי :

ואחת לכהן . פי' הר"ב לפי שאין טומאת החלה הראשונה מפורסמת וכו' . וכדיון שלישי פירוש שארץ העמים טמאה ממש . וכן דברי הרמב"ם בחבורו פרק ה' מהלכות זבחים י"ט . ועיין מה שכתבתי במשנה י' :

של אור יש לה שעור . פירש הר"ב מפני שזאת הארץ היתה קדושה כבר נראית חלטה כשל תורה . ואף במקומות שכבשו עולי צבל אינה מן התורה ואפילו צימיו עזרא דדרשין צבואכס צביאת כולגס ולא צביאת מקנהכס וכדפסק הרמב"ם בפרק חמישי מהלכות זבחים . ואף הראב"ד שחולק עליו בתרומה בפרק א' מהלכות תרומה מודה הוא צמלה ואפילו הכי לא אמרו בארץ ישראל אלא חלה אחת הואיל ואין הארץ טמאה :

יש לה שעור . פירש הר"ב כשעור שמפרשים מעיסה טמאה אחד מכ"ד או ממ"ח . גם הרמב"ם בפירושו כתב ולפיכך צריך להוסיף כשעור שזכרנו . והוא חלק מכ"ד או חלק ממ"ח . ודבר תמוה דמאי שנה מדיון השלישי דכתבו בו אחד ממ"ח והר"ב נתן טעם דהוי דין עיסה שנעמאה באונס (כדתין סוף פרק ב') ואין סברא לחלוק בין טומאת ארץ העמים לטומאת ארץ שלא הבשו עולי צבל . ושיהיה לנו בו ספק טומאת שנתכבש ארץ למטמא במויד ויקחויב אחד מכ"ד . דאדרבה אסכא מסתברא סהדר באותה ארץ יותר יהא נחשב לאונס בטומאתו . מהדר בארץ העמים . ולהרמב"ם אצל מה שאמר אחד מכ"ד או ממ"ח לא הזכיר טעם כשעור שמפרשים מעיסה טמאה . יש לומר שסובר דהואיל והוא מכבש עולי מצרים אמר שיש לה דין עיסה טהורה לענין השעור . ונתן שני שעורים . האחד לעיסת בעל הבית . והאחד לעיסת נחום . ומכל מקום בחבורו פרק ה' מהלכות זבחים כתב גם ככבש עולי צבל אחד ממ"ח בלבד . (אמנם אפשר להגיה בדברי הר"ב שזה שאמר טמאה צריך להיות טהורה) והשתא מעיקרא לא קשיא לא מידי : ואסורה לזבים ולזבות .

פירש הר"ב רבנן קאמרי ליה דאלו לרבי יוסי שריא לזבים ולזבות וכו' . ורישא וטבול יום אוכלה מוקי לה הר"ב בטבול לקריו ויש לדקדק דאסורה לזבים ולזבות במאי מוקים לה אי בדלא טבול פשיטא השתא בעל קרי שאין טומאתו חמורה כמו זבים וכו' קאמרי כשאינו טבול . כל שכן הי' . וכו' זו ואין צריך לומר זו . ועוד דאם כן בין לרבנן בין לרבי יוסי אין חלוק בין בעל קרי לזבים וכו' . ואמאי חלקיניה ולא תננהו בדידי הדדי . ואי בדטבלי נמי אסרי קשיא מאי שנא דגבייהו אסרוי בטבלי ולא כן בצעל קרי והרי שניהם צריכים הערב שמש . ושמיא יש לומר הואיל וטומאתן חמורה החמירו לאכול אפילו חלת חוזה לארץ פראשונה עד שיעריב שמשן . אבל מדברי הראב"ד בפרק ה' מהלכות תרומה מוכח דסובר דלעונס חסורה לזבים אפילו אחר שטבול והערבי שמשן שלא הזכיר להם שום דבר הימר . ואפשר שזהו דעת הר"ב . וכבר תמה הכסף משנה למה יחמירו על הזבים וכו' אחר שטבול . ועוד קשיא לי על פירוש הר"ב שמפרש דלרבי יוסי שריא לזבים ולזבות כמו לבעל קרי . דאי הכי אם כן לסלוג ולתני הכי רבי יוסי אומר חלה אחת . ואין סברא לומר דכשאין כאן כהן כלל סבירא ליה שמטליה גאור ונפרים אחר ומטיחה עד שיבא כהן דלמה נחמיר בתוזה לארץ יוקר מנא ארץ ישראל אם אין כאן כהן . ושם מוסר דבארץ ישראל הטהורה אין יכולין לשרוף חלה מוטב לגימא אותה ואין להפריש אחרת . והרמב"ם פוסק דזבים וכו' מותרים אחר שטבול כמו בעל קרי

א"ב מ"ט ט"ו וכו'
מ"ה"ת ט"ב ט"ח
פ"ד ס"ט פ"ט"ה

לך את שחא למאכל כגון הפנינו חייב ואת שהוא לסייב וכו' כגון הכיזון פטור אי נמי מדכתיב (ויקרא י"ט) תאכלו את פרוי' אפי' יודע שבאילן מאכל הכתוב מדבר מה תלמוד לומר ונטעתם כל עץ מאכל אלא לומר לך וכו' ומ"ש הר"ב ואין הלכה כרבי יוסי כד כתב הרמב"ם בפירושו אבל בחבורו פ"י מהלכות מעשר שני פסק כרבי יוסי * וכתיב בכסף משנה נראה שסובר דלא אהר"ר יוסי כאלפונזי אהנה קמא אלא למרשא * ויש הוכחה לזה מהירושלמי דמוקי לר' יוסי בין לרבן שמעון בן גמליאל בין לר' וכן פסק הר"ש כר' יוסי עכ"ל ועיין בפרק ג' דבכורים משנה ו' כדכתיב כמה מקומות שגנה בלשון מחלוקת ולא פליג : ב גמטעו פירש הר"ב בין ישראל בין עכו"ם עיין בסווד : אף על פי שלא כבשו פירש הרמב"ם אע"פ שלא כבשו כל הארץ רבי יהודה פוטר וכו' כתב הר"ב סבר וכו' ואין רבוי אחר רבוי אלא למעט * (ומתכווה התוס' דפרק ח' ד"ב דף ס"ו דלא לכתוב שום רבוי וממלא אמוטו) וראיתי לכתב בלשון הליכות עולם בשער רביעי פרק כ' וז"ל * ויש (להקשות) דכשארמין אין רבוי אחר רבוי אלא למעט או אפכה דאם הכונה היטה כשאומר רבויין למעט הוה ליה לומר מעוט אחד וסניא לכו או אפכה כמעוט אחר מעוט * ועוד איך נראה ברבויין דאחוי למעוטי ומעוטין דאחוי לרבויי י"ל דכשאומר מעוט אחר מעוט הוא מרבה בזה האופן המעוט הראשון שאומר במשל ממעט ד' אנשים מפעולה אחת חוזר המעוט השני וממעט השנים מהם אם כן הוא מרבה באנשים שיעשו הפעולה הנזכרת * וכן ברבוי אחר רבוי הראשון משמע רבוי כללי בא הרבוי השני לומר וזה הרבוי אינו משמע כללי אלא פרטי בתה שזרעה ולא בדבר זולתו * כך נ"ל עכ"ל : וראיתי אחרי זה לכללי הסוגיות שהוסף הגאון קארו בעל הבית יוסף וז"ל * על ספר הליכות עולם שכתב שם על זה שאין דבריו נוחים לו * אבל טעם הדבר הוא שכבר למדנו מסיני כלל זה לדרוש התורה כך : וכתב עוד בשם התוספות דומה פרק ה' בשם רבנו שמואל דטעמא דשמיא הוה ממעטינן מכה שום דרשא איהו או בגין אב ע"כ :

א פ"י פ"ה חה
א"ע ז"ל כ"ל
ב פסחים כ"ג
ג פ"י פ"ה חה
ד פ"י פ"ה חה
ה פ"י פ"ה חה
ו פ"י פ"ה חה
ז פ"י פ"ה חה
ח פ"י פ"ה חה
ט פ"י פ"ה חה
י פ"י פ"ה חה

ב"ע עת שבאי אבותינו לארץ * מצאו נטוע פטור * נטעו אף על פי שלא כבשו חייב * הנוטע לרבים חייב * רבי יהודה פוטר * הנוטע ברשות הרבים * והעכו"ם שנטע * וחגולין שנטע * והנוטע בספינה * והעור * מאדיו * חייב בערלה : ג אילן

ב ומלאו נטוע פטור * דכתיב (ויקרא י"ט) כי תבא אל הארץ ונטעתם : פטור לנטעי עכו"ם עד שלא באו לארץ : נטעו בין ישראל בין עכו"ם לאחר שבאו לארץ אף על פי שלא כבשו ישראל את הארץ חייב (שם) כל עץ בין נטעו ישראל בין נטעו עכו"ם : הנוטע לרבים : שנטע ברשותו לנורך רבים : חייב * דכתיב (שם) יהיה לכם ערלים להביא הנוטע לרבים : ור' יהודה פוטר : סבר ונטעתם נמי משמע לרבים * ואין רבוי אחר רבוי אלא למעט * ורבנן סברי ונטעתם כל אחד לעצמו

משמע * ואין הלכה כרבי יהודה : הנוטע ברשות הרבים * לנורך עצמו : והעכו"ם שנטע * בשדה של ישראל : והגולן * שגול קרקע ונטעה ונתיאשו הבעלים ממנה : והנוטע בספינה * אף על פי שאינה נקונה אם היא של חרס * לפי שאין כלי חרס עומד בפני השרשים והן מפעפעין דרך החרס ויונקים מן הקרקע * אבל של עץ צעיר נקובה : והעולה חציו * ודוקא במקום ישוב אבל במקום יערים ומדברות לא : ג אילן

רבוי אלא למעט או אפכה דאם הכונה היטה כשאומר רבויין למעט הוה ליה לומר מעוט אחד וסניא לכו או אפכה כמעוט אחר מעוט * ועוד איך נראה ברבויין דאחוי למעוטי ומעוטין דאחוי לרבויי י"ל דכשאומר מעוט אחר מעוט הוא מרבה בזה האופן המעוט הראשון שאומר במשל ממעט ד' אנשים מפעולה אחת חוזר המעוט השני וממעט השנים מהם אם כן הוא מרבה באנשים שיעשו הפעולה הנזכרת * וכן ברבוי אחר רבוי הראשון משמע רבוי כללי בא הרבוי השני לומר וזה הרבוי אינו משמע כללי אלא פרטי בתה שזרעה ולא בדבר זולתו * כך נ"ל עכ"ל : וראיתי אחרי זה לכללי הסוגיות שהוסף הגאון קארו בעל הבית יוסף וז"ל * על ספר הליכות עולם שכתב שם על זה שאין דבריו נוחים לו * אבל טעם הדבר הוא שכבר למדנו מסיני כלל זה לדרוש התורה כך : וכתב עוד בשם התוספות דומה פרק ה' בשם רבנו שמואל דטעמא דשמיא הוה ממעטינן מכה שום דרשא איהו או בגין אב ע"כ :

רבוי אלא למעט או אפכה דאם הכונה היטה כשאומר רבויין למעט הוה ליה לומר מעוט אחד וסניא לכו או אפכה כמעוט אחר מעוט * ועוד איך נראה ברבויין דאחוי למעוטי ומעוטין דאחוי לרבויי י"ל דכשאומר מעוט אחר מעוט הוא מרבה בזה האופן המעוט הראשון שאומר במשל ממעט ד' אנשים מפעולה אחת חוזר המעוט השני וממעט השנים מהם אם כן הוא מרבה באנשים שיעשו הפעולה הנזכרת * וכן ברבוי אחר רבוי הראשון משמע רבוי כללי בא הרבוי השני לומר וזה הרבוי אינו משמע כללי אלא פרטי בתה שזרעה ולא בדבר זולתו * כך נ"ל עכ"ל : וראיתי אחרי זה לכללי הסוגיות שהוסף הגאון קארו בעל הבית יוסף וז"ל * על ספר הליכות עולם שכתב שם על זה שאין דבריו נוחים לו * אבל טעם הדבר הוא שכבר למדנו מסיני כלל זה לדרוש התורה כך : וכתב עוד בשם התוספות דומה פרק ה' בשם רבנו שמואל דטעמא דשמיא הוה ממעטינן מכה שום דרשא איהו או בגין אב ע"כ :

והעכו"ם פירש הר"ב שנטע בשדה של ישראל וכו' הרמב"ם ענינו שנטע ישראל בשכירות או בחנם אבל אם נטע העכו"ם לעצמו וקנה ממנו ישראל א"כ * אינו חייב בערלה ע"כ * ואם כן מ"ש הר"ב במחלת המטה בין נטעו ישראל * בין נטעו עכו"ם * היינוגמי דוקא כשנטעו העכו"ם לישראל * ובסוף פרק ג' מפרש דעכו"ם הנוטע לעצמו נמי חייב בערלה ואף הרמב"ם בחבורו פרק י' מהלכות מעשר שני פסק * ועכו"ם שנטע בין לישראל בין לעצמו * וכתב הכסף משנה שחזר וזכה שכתב בפירושו * משום דבכמה דוכתי משמע דאף בנטע עכו"ם לעצמו אסור משום ערלה * כמו שכתבו בהלכות גדולות ע"כ ומעשה גם דברי הר"ב שנתחלת המטה בנטעו בין עכו"ם * סתמן כפירושן דכסף פ"ג דאף לעצמו חייב * והר"ש כתב בסוף תבילתין וז"ל * בכולה מתניתין מוכחא דערלה נוהגת בשל עכו"ם * ובכרם רבתי פליגי רבי יוסי ורבנן בפ"ג דת"ומות * דתנן רבי יוסי אומר אין לעכו"ם כרם רבתי * אבל מודה רבי יוסי דיש לעכו"ם ערלה * והביא דתנן בספר קמח העכו"ם שנטע וכו' : והגולן פירש הר"ב שגול קרקע ונטעה ונתיאשו הבעלים ממנה * ומתיהני דו וזאין לר"ד לומר זו קמחי דאם נטע ברשו' הרבים דנא שייך ביה יאוש דמאן אייאוש ואף על גב דאיכא לאשכוחי של רבים כמו ארבעה וחמשה אחין שותפין ואייאוש מכל מקום כיון דתנא פסק ואף הר"ב שלא בא אלא לפרש הניחוי בסתם משמע ודאי דברשות הרבים דעלמא קמחי ואם ברשות הרבי' דאין בו יאוש קמחי דחייב כ"ש בגזול קרקע ונתיאשו הבעלים דחייב * וי"ל דמ"מ הואיל ואין קרקע נגזלת כ"א דפטור טפי מנטע ברשי' לפי שסתם רה"ר יש לכל אדם שייכות בזה להלן או לעמוד ולפיס וכיוצא בזה * ולפיכך יתחייב הנוטע בו משום דהוי כנוטע ברשותו מה שאין כן בגזול קרקע אף על גב דאייאוש בעלה ת"מ הואיל ואינה נגזלת א"כ אין לגזול שום שייכות בקרקע וה"א דפטור קמ"ל * ומ"מ בעקר הדין דמשמע מדברי הר"ב דדוקא כשנתיאשו הא לאו הכי פטור אין נראה כן מדברי הרמב"ם והטור * סתמו וכתבו והגולן שנטע חייב ולא פירשו דדוקא ביאוש * גם הר"ש מפרש בלא יאוש דומיא דרה"ר : ורבוטע כפס"ל פירש הר"ב של תרם לא

ג חילן שנעקף י שעקרתו הרחוק ששטו נהר והאליכו למקום אחר והסלע עמו העפר שסביב השרשים קרוי סלע לפי שהוא נעשה שם קשה כסלע וקאחר שאם היה אותו עפר עמו והואסיף עליו עפר ונשרש שם בארץ רואים אם יכול לחיות מן העפר שם

כענין קיבה לפי שאינו עומד בפני השרשין וכלומר אע"פ שבפני הורעים עומד וכענין קיבה וחינו דמשכ"ב פ"ב דהל' תפרש בפנינה נקובה ולא מחלק בין של עץ לשל חרס ג נעקר הפלע מזרו פ רוש על ידי רוח או נהר דומיא דנעקר דרישא :

אם יכול לחיות מן העפר שם עמו בלא תוספת עפר אחר [הרי] הוא כנטוע במקומו הראשון ופטור מן הערלה ואם לאו הרי הוא כחילן העולה מחלוץ ומייב: ועזתו המחרישה ונפסד ממנו העפר ונתגלו השרשים ד' ונשתייר בו שורש מחובר לקרקע שלא נעקר: כמחט של מתוח גרסינו כלומר שער עובי השורש כמחט שהאורג' מוסח' בו הבגד אחר שארבוהו להפסיטו ולהרחיבו: ה ובו בריכה מנהג עובדי אדמה שחופרים גומא ולוקחים יחור אחד מן החילן וטומנין אותו באותו גומא ויוצא שורש היחור מד' אחר ונעש' שם חילן וראש היחור נשאר מחובר בחילן ואין דין ערלה נובג בו בעודו מחובר לחילן ויונק

ג "אילן שנעקר והסלע עמו שטפונה והסלע עמו אם יכול לחיות פטור ואם לאו חייב נעקר הסלע מצדו או שזועזעתו המחרישה או שזועזעו ועשאו כעפר אם יכול לחיות פטור ואם לאו חייב: ד' "אילן שנעקר ונשתייר בו שורש פטור ובריכה יהא השורש רבן גמליאל אומר משום רבי אליעזר בן יהודה איש ברתותא כמחט של מיתון: ה' "אילן שנעקר ובו בריכה והוא חיה מכנה יחורה הזקנה להיות כבריכה הבריכה שנה אחר שנה ונפסקה מונה משעה שנפסקה ספוק הגפנים וספוק ע"ג ספוק אעפ"י שהבריכה בארץ מותר ר"מ אימר מקום שכחה יפה מותר ומקום שכחה רע אסור (פ"א ל"ג וכן) בריכה שנפסקה והיא

או שזועזעו ועשאו כעפר פיר' הרמב"ם שינענע החילן עצמו ויעלה אותו ממקומו אבל לא יפרישו מן הארץ ואחר כך יתן העפר סביבו עד כאן ולכן הגירסא הנכונה בעפר בכו"ס וכו"כ בחזו"ת ואחר כך מלא סביבותיו בעפר בכו"ס: ד' אילן שנעקר פירש שנעקר מהעפר שסביבו ולשתייר שורש ממנו שלא נעקר ממנו העפר שסביב אותו השרש: כמחט של מתוח פירש הרב ברטנור' כמחט שהאורגים מוסחים בו וכו' וזה לשון השרוף ערך מחס האורגים יש להן עץ ארוך ברוחב היריעה זכראשו שני

ממנו אע"פ שהוא יונק גם מן הקרקע ואם נעקר חילן הזקן מן הקרקע וגמלא של חיומו ויניקתו עמה מן הבריכה: חזרה הזקנה להיות כבריכה ושינסה הזקנה והבריכה הוו כאילו נטעו עתה ומונים להם שלש שנים משעה שנעקר החילן: הבריכה שנה אחר שנה לאחר שהגדילה בריכה ראשונה לקח ממנה יחורו והבריכה בארץ וכן עשה כמה פעמים זה אחר זה: מונה לזמן שני ערלה משנססקה הבריכה הראשונה מן החילן ספוק גפנים דרך עובדי אדמה שלוקחים ומורה ארוכה מגפן זו ומושכים אותה לגפן שבגדה ומרכיבין הזמורה בגפן וזהו הנקרא ספוק ופטור מן הערלה והא דתני אחד הכותע ואחד המבריך ואחד המרכיב חייב בערלה התם מיירי כשחתך הזמורה מן הגפן או היחור מן החילן ואח"כ הבריכה או הרכיבין מקום שכחה יפה מותר אם הזמורה שהבריכה בגפן כמה יפה ויונקת מן הגפן אשר ממנה לוקחה מותר ופטורה מן הערלה ואם כמה רע חייבת בערלה ואין הלכה כר' מאיר והיא

מחטין שברין ונועלים ברוחב היריעה תכלן ומכאן כדי למושכה ולמחמה ומכלי אורגים הוא: ה ובו בריכה וכו' מ"ש בפירוש הר"ב זיוולא שורש היחור כתב הרא"ש בשם הר"ש בסוף פ"ק דקדושין ויוצא ראש היחור וכן לשונו עוד בפרק ערלה פ"ה: ה הבריכה שנה אחר שנה פירושא דרישא הוא כמבואר בפירוש הרמב"ם: ספוק הגפנים פי' הר"ב שמרכיב ומורה בגפן וזהו הנקרא ספוק וז"ל הר"ש ספוק בגפנים כלשון הרכבה בחילן וכו' ושייך לשון ספוק בדבר הקצר כשמחבר בו דבר אחר להאריכו בדבר אחר כדמתי בפרק לולב הגזול דף ל"ז ססקו במוס"פ: אבסקה בחבל דסוף מרקי' דמסכת כלאי': אף על פי שהבריכה בארץ פירש הר"ש אף על פי שהבריכה הספוק הזה בארץ וטמנו בעפר דאיכא למיחש שמא השריש בארץ קודם שנתלחו בזקנה אפי' הכי מותר כדמשרש בירושלמי לשרשין אין בהם ממש כלומר ואפילו אם תמצי לומר דעלמא דאין זקנה מתרת ילדה האנוסה מקודם שספקה אחר כך בזקנה הכא שרי אפילו השרישה קודם דאין ממש בגרופית זה שספק עד כאן: רבי מאיר אומר מקום שכחה יפה וכו' פירש הר"ב ויונקת מן הגפן אשר ממנה לוקחה וכו' ומפרש בירושלמי והכיוון הר"ש דתנא קמא נתי סבירא ליה דאוליגן בחר וניקוטו ואם אינו יונק מזה הזקנה דאחור ונוכל לעמוד על זה בעליון שכהיה יונקת מן הזקנה הופכת עליה שלא יעמדו כנגד העליון של אב ואם לאו הופכת עליה כלפי עליה הזקנה וסימין לדבר דאכיל מחבריה מתבייש להסתכל בו וכי פליגי בשרי העליון וליכא למיקם עליה דמלתא מכא העליון:

א שם ספיק' י"א
ב שם ספיק' י"ב
ג שם ספיק' י"ג
ד שם ספיק' י"ד

אם הוסיף במאמץ • וכילד משערין • פירש הר"ב
במשנה ו' פרק ה' דללאים :

ו' ושר כלאי הכרם • פירש הר"ב כגון שהעביר ענין נקוב
לחדה אוקמתא בירושלמי והביאו הר"ש • והארכתי

א נישן כג
ב פיי' מסו'
ה' מאלות
אבות הל' כה
ג מיי' פ' ט' חה
מ' ובר' טו' ט'
י' ד' ט' דג
טע' ב
ד חיי' פ' ה'
ה' נז' הל' ג
ה חיי' פ' ט' חה
פ' א' נ' ע' י' י'
ו' פ' א' נ' ע' י' י'
ז' ד' ט' דג
ח חיי' פ' ט' חה
ט' כ' ו' פ' ט' חה
י' ו' פ' ט' חה
כ' י' ע' כ

בסוף פ"ו דללאים לפרש דלא
נאסרו הגפנים אלא אם כן הגיח
הענין בקרקע.
רבי יוסי אומר אף יתבין
ללקוט וכו'. [מ"ש הר"ב]
חזקה אין אדם אוסר כרמו
בנטיעה אחת גמרא במסכת
נטיין דף ק"ד ע"ב ופיר' רש"י אין
לך אדם נוטע ערלה בין שאר
נטיעות בלא סימן • ואוסר כרמו
שכיחא לא החמירו בה רבנן •
ע"כ • ועיין פירוש משנה זו שם
בפירוש רש"י ואז תבין ומ"ש
הר"ב ואע"ג דבעלמא אין
מבטלין אוסר לכתחלה כלומר
וטעמא שחא לכתחלה יערכ
אוסר בהיתר בכדי שיתבטל
והכא נמי ניחוש • ומ"ש הר"ב

ואין הלכה כרביוסי כך כתב הרמב"ם בפירושו • אבל
בחבורו פרק ט"ז מהלכות מאכלות אסורות פסק כרביוסי •
וכתב הכסף משנה משום דאמוראי חסרשי מיליה בגיטין דף
ל"ד ע"ב משמע דהלכה כותיה •
ז' והלולבים הם הענפים הרבי הונא' הראשי הכדים
הקט' והם רכוס מאד • הרמב"ם •
וסמדר כתב הר"ב אבל הבוסר עצמו הכל מודים שהוא
פרי • וכן כתב הרמב"ם • ולא קשיא על מה
שכתבתי במשנה ה' פרק ה' דמעשר שני דבוסר נמי נקיה
במתנה ואע"ג דאין נטע רבעי ניתן במתנה כדאיתא התם •
דמכל מקום דין נטע רבעי יש לו אלא משום שלא הגיע עדיין
לעונתו ליתן במתנה • וכמבואר תמה שכתבתי שם בס"ד •
וברבעי פירש הר"ב דכתוב כל פרוי והני לאו פרי •
ועיין מה שכתבתי במשנה דלקמן •
ואס' רים באשרה • כתב הר"ב הוא חילן הנעבד • וכ"כ
הרמב"ם • ובין נטעו מתחלה • או גדעו ופסלו

כתתן כפרק שלישי דעכו"ס משנה ז' ואיכא כמי כל שיש תחתיה ע"ז לרבנן דלכתח' כותיהו • אבל כיון שר"ש חולק שם נקטי
אליבא דכולי עלמא • וכן עשו בריוש פרק ב' דסוכה :

המעמיד פירש הר"ב המעמיד גבינה • ומעמיד פירושו שמקפיד החלב ועושה ממנו גבינה כמו בגבינה שקפידא [אויב' י']
הרמב"ם • אמר רבי יהושע שמתני בפירוש שהמעמיד בשרף העלים וכו' מותר • לכאורה נראה דלא אמר ר'
יהושע דשרף העלי' ועקריו מותר • אלא בחילן העושה פירות • דבית חירוי' כאמרו בשרף פנים • אבל כאינו עושה פירות מודה
דקטפו והו פרוי לפי מה שכתבתי בשם הרמב"ם לענין שביעות במשנה ו' פרק ז' דמס' שביעות • אלא שאיתני להרמב"ם עצמו
בחבורו פרק ט"ז מה' מאכלות אסורות שכתב המעמיד גבינה בשרף פני ערלה וכו' הרי זו אסורה בהכתייה • ולא כתב שכן נמי
בשרף עלין ועקריו חילן שאינו עושה פרי' • ודוחק לומר שמתן על מה שכתב בהלכות שמתה לענין שביעות • הואיל ויש לטעות
להתיר האסור • ועוד שפני דרך חלוקת חבורו כפי מה שהוא בידינו • הנה הל' מאכלות אסורות קודם להלכות שמתה אין לסמוך
המוקדם על המאוחר • וליכא למידק דבפרק אין מעמידין במס' עכו"ס דף ל"ה א' דהיה רב נחמן עמא לאסור בגבינות

והיא מלאה פירות • אם הוסיף במאמץ
אסיר • ו' נטיעה של ערלה • ושל כלאי
הכרם שנתערבו בנטיעות • הרי זה לא
ילקוטיו אם לקטיעלה באח' ומאתי' • ובלבד
שלא יתבין • ר' יוסי אומר • אף יתבין
ללקוט ייעלה באחד ומאתים • ז' העלים
והלולבים ומי גפנים • וסמדר • מותרים
בערלה • וברבעי • ובנוזר • ואסורי' באשרה
ר' יוסי אומר הסמדר אסור • מפני שהוא
פרי • ר' אליעזר אומר המעמיד בשרף
הערלה אסור • א"ר יהושע שמעתי בפירוש
שהמעמיד בשרף העלים • ובשרף
העקרים מותר • בשרף הפנים אסור •
מפני שהם פרי • ח ענקיקלות

והיה מותר לומר אם תכסן מיד הן מותרין • מפני שגדלו
בהיתר • ואם הגיחן בחילן ובדלו לאחר שנפסקה ואין בפירות
שגדלו כבר מאמץ לבטל המוספות אסור • דערלה אסורת
עד מאמץ • והוא הדין בחילן זקן שנעקר ובו פירות • ומוזר
ושחלו • ו' שנתעברה בנטיעות •
של היתר ואינו מכיר הנטיע' של
ערלה • ושל כלאי הכרם • כגון
שהעביר ענין נקוב תחת גפן
אחת ונאסרה ואינו מכיר בין
שאר גפנים • הרי זה לא ילקט •
דכיון שאינו מכיר אותה של
איסור • כלן אסורות • אף
יתבין וילקוט • דחזקה אין אדם
אוסר כרמו בנטיעה אחת ולא
חיישין דלמא אחי לערב
הנטיעה לכתחלה • ואף על גב
דבעלמא אין מבטלין אוסר
לכתחלה • הכא מתא' דלא
שכיחא היא ולא גזור • ואין
הלכה כרביוסי • ז' ומי גפנים •
המים היוצאים מן הגפנים
כשחותכים אותה • או את
הזמורות בימי ניסן • והסמדר

היא הפרח שממנו יצא הבוסר • אבל הבוסר עצמו הכל מודים
שהוא פרי • מותר' בערלה • דכתוב (ויקרא' ט)
וערלתם ערלתו את פרוי' • והני לאו פרי נגהו • וברבעי
נאכלין בשנה רביעית חוץ לירושלים בלא פדיון • דיהיה כל
פריו קדש הלולים כתיב (סס) • והני לאו היו פרי •
ובנוזר • מותר הגזיר לאכלס • דבנוזר כתיב (במדבר ו')
לא יאכל • והני לאו בני אכילה נגהו • ואסורי' באשרה •
דכתוב (דברים י"ג) ולא ידבק בידך מאומה מן הכרם •
ואשרה הוא חילן הנעבד • המעמיד בשרף הערלה •
המעמיד גבינה בשרף הנוטף מעני ערלה • שרף גו' מא'
בלעו • וסבר ר' אליעזר דשרף היו פרי • בין בחילן העושה
פירות • בין בחילן שאינו עושה פירות • ואין הלכה כרביו
יוסי ולא כרב' אליעזר • בשרף הפנים • שרף הנוטף מן
הפירות שלא בשלו כל זרען • והלכה כרב' יהושע •
ח ענקיקלות

כתתן כפרק שלישי דעכו"ס משנה ז' ואיכא כמי כל שיש תחתיה ע"ז לרבנן דלכתח' כותיהו • אבל כיון שר"ש חולק שם נקטי
אליבא דכולי עלמא • וכן עשו בריוש פרק ב' דסוכה :

ח ענקוקנות . גשון נוטריקון ענבים דלקו תלת .
שלקו קודם שהביאו שליש בשולן : החרצנים . גרעינים
שבתוך הענבים : והגין : הקלפות שבחן : תמד : שחן
מיס על גבי שמרים או על גבי החרצנים והגין : ויס זהם

טעם יין . והגן שלהן . פרח
שעל גבי הפטמא : והגרעינין .
גרעין של כל פרי כגון הגרעיני'
הנמצאין בתוך התמר'
והזית' והאפרסק' וכיוצא
בהן : אסור' בערלה . דכתיב
(ויקרא י"ט) את פרוי . את
הטפל לפריו : ומותרים ברבעי .
שלטע רבעי אינו אסור בהנאה
אלא נאכל לבעלים בירושלים
כמעשר שני . ואין מתקדש
בקדושת מעשר שני אלא דבר
הראוי לאכילה : ובלות . פירות
הנושרים מן האילן קודם גמר
בשולן : כולן אסורות . בין

בערלה . בין ברבעי . בין באשרה . בין בזויר : ט' נוטעים
יחור של ערלה . שהעץ מותר בהנאה : אבל לא האגוז שהוא
פרי ואסור בהנאה . ומודה רבי יוסי שאם נטע והבריך
והרכיב שהוא מותר . דזהוה גורם מותר : בכפניות .
יחור שיט בו כפניות פתורים בעודן סמדר נקראים כפניות .
רבי יוסי לטעמיה דאמר הסמדר אסור מפני שהוא פרי .
והלכה כמותו דמותו ליטע יחור של ערלה : ואין הלכה
כמותו . שאוסר בכפניות : פרק

ח ענקוקלות . והחרצנים . והגנים .
והתמר שלהם . קליפירמוני . והגין שלו .
קליפי אגוזים . והגרעינים . אסורים
בערלה . ובאשרה . ובגזירי . ובמותרין
ברבעי . והגובלות כלם אסורות : ט' רבי
יוסי אומר נוטעין יחורו של ערלה . ואין
נוטעין אגוזי של ערלה . מפני שהוא פרי .
ואין מרכיבין בכפניות של ערלה :
פרק ב התרומה ותרומת מעשר
(ס"א של ודאיות ט"ז)
של דמאי החלה והבכורים . עולים

אדם בין במאכל בהמה .
העץ ע"כ :

ה החרצנים והגנים . פירות הר"ב חרצנים גרעינים
וכו' . כרבי יוסי משנה ב' פ"ו דנויר :

ובאשרה ובגזירי באשרה מדכתיב (דברים י"ג) ולא
ידבק בידך מאומה מן החרס . ובגזיר

מדכתיב (במדבר ו') מחרצנים ועד זג לא יאכל . ואומר

(שם) חומץ יין וחומץ שכר וכל משרת ענבים וגו' :

ובמותרין ברבעי . פירש הר"ב דלאו בני אכילה נהו

ידמות של עכו"ם משוסד מעמידין בשרף ערלה . מתמה
גמרא כמאן כר"א וכו' ומשני אפי' תימא ר' יהושע דבקטנא
דפירי מודה רבי יהושע דאמר ר' יהושע שמעתי וכו' .
ומדלא קאמרינן דאפילו בקטנא דגווח מודה ובאילן שאינו

עושה פירות שמע מניה
דכתיב לה גמרא דאינו מודה
דאיכא למדחי דגמרא לא צעי
אלא לתרוצי לרב נחמן במאי
דשמעין בפירוש דרבי יהושע
אמר הכי דהיינו שרף הפנים
והכסף משנה לא העיר צוה :
ומצאתי בפירוש הר"ש לפרק'
דשביעית דכתיב סוגיא דס"ק
דנדה והכריח מכה הירושלמי
דאפי' מאן דמחמיר בשביעית
מיקל בערלה משום דבערלה
כתיב פרוי ובעינן פירי אבל
גבי שביעית לא בעינן פירי .
שהשביעית נוהגת בין במאכל
הלכך אין שרף שלו בטל לגבי

ורבעי אקיש למעשר שני וכו' . וכ"כ הרמב"ם . ובמתני' דלעיל כהבו דהני לאו פריינהו . היינו טעמא משום דלעיל בערלה נמי
מותר' מהאי טעמא דלאו פירי נהו . ורבעי מהערלה הוא בא שכן במשנה פרק ב' קרי לה תנא דידן ערלה לנטע רבעי משום
דמערלה הוא בא . הלכך ניחא ליה לפרושי לעיל טעמא דשייך גבי ערלה אפי' ג' דטעמא דמפרש גבי קויר דלאו בני אכילה נהו
שייך נמי גבי נטע רבעי כדמפרש הכא . אבל הכא דמרבינן להני לעיני ערלה . מאת פרוי הטפל לפריו גהוי אמינא דה"ה לרבעי
כיון שמערלה הוא בא . הלכך אנטריכו להקישא דמעשר שני : ט' נוטעין יחור של ערלה . דלא גזרינן יחור אטו אגוז . תוספ'
סוף פ"ג דעכו"ם : ואין נוטעין אגוז וכו' . וכתב הר"ב ומודה רבי יוסי שאם נטע והבריך והרכיב שהוא מותר . מימרא וברייתא
בפרק כל הללמים דף מ"ט פירש"י בל' אחרון אם נטע האגוז של ערלה שהוא אסור הנאה . ולכשיגדיל . געשה נטיעה . הבריכה
והרכיב באילן דהיתר מותר . דאותן פירות שטוין אחר זמן באין נמי ע"י האילן של היתר . וקשיא לי בלא הבריך ובלא הרכיב
נמי איכא זהוה גורם . אגוז דאיסור וקרקע דהיתר . עכ"ל . וכתבו התו' דלא דק דאין נקרא זהוה גורם אלא כשנייה מענין
אחד . כמו הרכבת . אילן אסור באילן היתר . ששניהם אילן כמו זבל נבייה וקרקע דמתני' ח' פ"ג דעכו"ם אבל אגוז וקרקע שני
עינייהם הם ע"כ . אבל כל שדעת הרמב"ם כדעת רש"י שכתב בפרק עשירי מה מעשר שני זהוה גורם מותר וכו' . שהרי גרם
ללמוח . הפרי האסור והארץ המותרת ע"כ . הרי ששני עינייהם קרי ליה זהוה גורם . ומשום הכי השמיט הבריך והרכיב בנידן
דילן . וכתבו עוד הקום' ור"ת ומאי שנא גדולי אגוז של ערלה . מגדולי טבל ומעשר שני שגן חולין (כדתנן במשנה ד' פ"ט
דתרומות) ואפי' גדולי תרומה : אלא שגזרו עליהן ביה דבר . וי"ל דערלה שאסורה בהנאה . יש לאסור הגידולין שגם זה נהנה
הוא . אבל באיסור אכילה אין לאסור הגדולין שאינו אוכל האיסור עלמו . ע"כ :

פרק ב ותרומת מעשר של דמאי . אבל תרומה גדולה דמאי לא משכחת לה דלא נהסדו עמי הארץ עליה כדאיתא
בירושלמי . והא דמחמירין בתרומת מעשר של דמאי כיון כדלוי כחז הר"ש בשם הירושלמי
דרבי מאיר היא דמחמיר בדבריהם כדברי תורה דתנין תמן הרוואה כחז ה"ו מקולקלת . וחוששים משום וזב דברי ר"מ
בפרק בא סומן . והיינו נמי דאמרינן בפ"ק דכדה ר"מ מחמיר בכתמים ע"כ . ומשום הכי הרמב"ם באסור פרק ט"ו מהלכות
מאכלות

האכלות אסורות השפיע על דמאי ועוד אחריו בזה
 כס"ד במשנה ח' פרק ד' דבבא מציעא :
עולים באחדומא פירש הר"ב ומסקינן לה וכו' כבר
 כתבתי בסוף פרק קמא דמלה דמדרכנן וקרא
 אסמכתא בעלמא :

ומצטרפין זה עם זה מ"ש
 הר"ב מעורבין
 משום דאי לאו הכי הא חנן
 דבמשנה ג' דמעלין והתם
 נכסלו זה אחר זה ומה שכתב
 לאסור ביבש וכו' כתוב פירוש
 אחר בסוף פרק ד' דמעילה
 ועיין מ"ש שם בס"ד :

ב סאה תרומה שנפלה למאה
 וכו' פירש הר"ב
 שנעשה בין הכל מאה ואח"כ
 נפלו שלשה קבין וכו' הרי סאה
 של תרומה נפלה במאה ומסוי'
 הר"ש וז"ל לא שיהא מותר
 לזרים שכבר נדמעו אלא להקיר

לכהנים והערלה מעלה את התרומה וכו' לבטל התרומה
 שנפלה לבסוף עכ"ל ותמיהני דהא נפלו חנן דמשמע
 מאלו חנן ותנן בסוף פרק ה' דתרומות סאה תרומה שנפלה
 לפחות ממאה ואחר כך נפלו שם חולין אם שובג מותר
 ועוד שאם הפיל בתווך הא חנן אם מויד אסור והואך
 תעלה תרומה את הערלה שהפילה בתווך ואף לר"י שכתב
 העור יורה דעה סימן ק"י בשמו דהפילה בשובג נמי אסור
 דדוקא נפל מאלו בשובג שרי קשיא נמי דאי בכתי מיירי
 אחיז תעלה את הערלה ובודאי שאין זו דעת הר"ב דהא
 אליבא דר' אליעזר פירש דערלה מעלה התרומה שכבר
 נדמעת ומדר' אליעזר נשתע לדר' יהושע למור כשיעור דאית
 ליה ולמור כשיעור דאית ליה ומ"ש הר"ב לדר"א דנפלה
 בנ"ט וחזי לא קשיא אחיז נקטה מתניתין מאה דהואיל
 והוי טפי מנ"ט אע"ג דמאה מתש לא הוי אפי' הכי נקט
 מאה כדי לקצר :

פרק ב התרומה

עולין באחד ומאה ומצטרפין זה עם זה
 סאה אחת מאלו במאה סאין
 של חולין בטלה ומותרים לזרים
 אסור לזרים ומסקינן לה מדכתבי בני תרומת מעשר (בשרב
 י"ח) את מקדשו ממנו מה

עולים באחד ומאה ומצטרפין זה עם זה
 וצריך להרים הערלה ובלאי הכרם
 עולים באחד ומאתים ומצטרפין זה עם זה
 ואין צריך להרים ר' שמעון אומר אינן
 מצטרפין ר' אליעזר אומר מצטרפין בנותן
 טעם אבל לא לאסור : **ב התרומה**
 מעלה את הערלה והערלה את התרומה
 כיצד סאה תרומה שנפלה למאה ואחד
 כך נפלו שלשה קבין ערלה או שלשה
 קבין בלאי הכרם זו היא שהתרומה מעלה
 את הערלה והערלה את התרומה :
 ג הערלה

שקורס ממנו אם חזר לתוכו
 מקדשו דהיינו נ"ט דמאה
 הפריש עשרה למעשר ומצטרפין
 אחת לתרומת מעשר ומצטרפין
 זה עם זה אם נפלה סאה
 אחת מכלן לפחות ממאה חולין
 מקדשתן ובהא מודו כול
 עלמא דמצטרפין דשם אחד
 נכחו וכלהו מקריין תרומה
 דבחלה כתיב (שם ט"ו) חלה
 תרומת תרומה וזכורים נתי
 אקרו תרומה דאמר מר ומרות
 ידך אלו זכורים דכתיב בכו
 (דברים כ"ו) ולקח הכהן הטנא
 מידך וצריך להרים הסאה

שנפלה ולחת אותה לכהן והשאר מותר לזרים ואף ע"פ
 דבערלה וכלאי הכרם דחמירי טפי א"ל להרים והאיסור
 עצמו בטל שאני תרומה דיש לה בעלים וצריך להרים
 מפני גול השבט אבל בכל שאר אסורים ללא שיד בכו דין
 גול כשהן שטגטלין א"ל להרים : עולין באחד ומאתים
 דגבי תרומה כתיב מלוא (שמות כ"ב) מלאךך ודמשך
 לא תאסר ובכלאי הכרם כתיב מלוא (דברים כ"ב) סן תקדש
 האולא מה מלוא האמור להלן עולה כדילפינן מאת מקדשו
 ממנו אף כאן עולה ולפי שכל אסור שהוא אסור בהנאה
 כפלו עלייתו וצריך מאתים וערלה ילפינן לה מכלאים
 לפי שהיא אסורה בהנאה כמותן : ומצטרפין זה עם זה
 ערלה וכלאי הכרם מעורבין יחד שנפלו לתוך היתר מצטרפין
 לאסור ביבש עד מאתים ובלח בקדרה כמותן טעם : אינן
 מצטרפין אפי' לאסור הקדרה כמותן טעם כיון דשני
 שמות נכחו אלא אם יש בקדרה לבטל טעם הערלה בפני
 עצמן וטעם כלאי הכרם בפני עצמן הכל מותר : מצטרפין
 והלכה כמ"ק : ב התרומה מעלה את הערלה מצטרפת עם החולין
 לבטל את התרומה שנפלה למאה לאו דוקא מאה אלא פחות ממאה דאלו הכי קאמר
 התרומה שנפלה לחולין ונעשה הכל מאה ואח"כ נפלו שלשה קבין ערלה סתם מתניתין כר' יהושע דאמר בס"ק דתרומות
 דתרומה עולה במאה ועוד הלכך כשנפלה סאה של תרומה לנ"ט של חולין וחזרו ונפלו שם שלשה קבין של ערלה ומצטרפין עם
 החולין שנמלאו שם נ"ט ועוד שלש קבין מלן הרי סאה של תרומה בטלה במאה ועוד אי נמי מצינן לאוקמה כר' אליעזר דהלכתא
 כותיה דאמר תרומה עולה באחד ומאה וכגון שנפלה סאה של תרומה לתוך נ"ט סאין וחזי סאה של חולין ושלשה קבין הללו
 של ערלה שהוא חזי סאה מצטרפין עם החולין להשלים לשעור מאה של חולין כדי שתעלה באחד ומאה : זו היא שהתרומה
 מעלה את הערלה שאותה סאה של תרומה נצטרפה עם החולין להשלים מאתים מצאי סאין להעלות שלשה קבין של ערלה באחד
 ומאתים והערלה את התרומה דשלש קבין של ערלה שכן חזי סאה יצטרפו עם החולין לבטל סאה של תרומה באחד ומאה
 דכשנפלה סאה לתוך נ"ט וחזי נאסרו וכשחזר ונפל שם שלשה

קבין

קצין ערלה. או כלאים. וחרו: ג והערלה את הערלה.
צריך לומר דאחת מהם נטע רבעי. שהם שני שמות. דאי
אסור לאיסור של ס' א' שיהיה מצטל קצתו לקצתו: וקרי
הוא לנטע רבעי ערלה. שכן הערלה הוא צא. ולהכי קטני

ג ואחר כך נפלה סאה ועוד. פירש הר"ב והעוד בטל
בסאה חסר משהו. ויש לתמוה אחי נקטה
מתניתין כלל להאי ועוד. וכבר הקשה זה הר"ב ולא פירש
במתניתין כלום. דהרמב"ם מפרש דסאה נפלה למאמין

א ס' סאה יש
ב ס' ס' ס' ס'
גט' ס' ס'
מה'
תננות ה"ד
ו פ"ד מה'
שמות אבנין
ג

וערלה את הערלה ולא קטני
הכלאים את הכלאים. שאין
בכלאים שני שמות כמו שיש
בערלה: שנפלה למאמין. לאו
למאמין דוקא. דאלו מאמין
מתם לא צעי צרוף. וכשנפלה
סאה ערלה לתוך קצ"ט של
היתר נאסרו. וכשחזר ונטל ס'
סאה ועוד של כלאי. מצטרפים
עם הקצ"ט לבטל הערלה. וכן
הערלה מצטרפת עם הקצ"ט
לבטל סאה ועוד של כלאי
הכרם. והיינו כר' יהושע דאית
ליה דערלה בטלה במאמין
ועוד. כמו תרומה במאה ועוד.
הלכך סאה של כלאים בטלה
בקצ"ט ומשהו והעוד בטל בסאה
חסר משהו. וכן נמי אם נפלה
ס' סאה ועוד של נטע רבעי

ג" הערלה מעלה את הכלאים. והכלאים
את הערלה. והערלה ארת הערלה.
כיצד סאה ערלה שנפלה למאמין.
ואמר כך נפלה סאה ועוד ערלה. או
סאה ועוד של כלאי הכרם. זו היא
שהערלה מעלה את הכלאים: והכלאי
את הערלה. והערלה את הערלה:
ד' כל המחמץ. והמתבל. והמרמע.
בתרומה. ובערלה. ובכלאי הכרם.
אסור: ובית שמאי אומרים אף הטמא
ובית הלל אומרים לעולם אינו מטמא עד
שיהא בו כביצה: ד' דוסתאי איש כפר
יתמה היה מתלמידי בית שמאי. ואמר
שמעתי משמאי הקן. שאמר לעולם
אינו

מצטרפין עם הקצ"ט לבטל את הסאה של ערלה שנפלה
ואסרה הכל וכן סאה של ערל' מצטרפת עם הקצ"ט של היתר
לבטל סאה ועוד של נטע רבעי. שנפל באחרונה: ד' כל
המחץ והמתבל וכו' הכי קאמר כל המחמץ והמתבל.
בערלה. ובכלאי הכרם אסורות: והמדמע בתרומה.
המחמץ את העיסה. בתפוחים או בשמרי יין של ערלה ושל
כלאי הכרם. והמתבל את הקדרה בתבלין של כלאי הכרם.
או של ערלה אסור. ואין עולין באחד ומאמין. וכן בתרומה
כיון שהמאינה עיסה של חולין בשאור של תרומה. ונתבלה
קדרה של חולין בתבלין של תרומה. נעשה הכל מדומע
ואסור לורים ואינו עולה באחד ומאה: בית שמאי אומרים
אף מטמא. שאור טמא שהחמץ עיסה טהורה. או תבלין
טמאין שתבלו קדרה טהורה. אעפ"י שאין בשאור או בתבלין
כביצה שהוא שאור טומאה אובלין. נטמאת העיסה ונטמאת
הקדרה: וב"ה אומרים עד שיהא בו כביצה. דאין אוכל
טמא פחות מכביצה. לא שאר שאור ותבלין ולא שאר שאר
אובלין:

בשני ערובים. וגדולה מזו שהירושלמי דמתניתין דהכא:
ודא דלעיל אסור בחד לישא. ולא תרמב"ם יתפרשו בשני
ענינים: ולענין קושייתנו הך ועוד. אחי נקטיה מתניתין.
יש לומר מלתא וחושבנא בעלמא אשמועינן שבעוד יכול
להתבטל גם כן כדמפרש הר"ב והא דמפרש הר"ב אליביה
דרבי יהושע. הוא הדין דיכול לפרש נמי אליביה דרבי
אליעזר וכגון שנפלה למאמין פחות משהו. ולאחר כך נפל
לתוכו סאה ועוד כלאי הכרם. דהשתא הערלה בטלה
במאמין וסאה. וכלאי כרם בטלי נמי דהא הערלה משלמת
למאמין וסאה פחות משהו. א"כ כלאי כרם בטלים עכשיו
במאמין ושתי סאות שאין בהן כלאי הכרם הבטלים כי אם
סאה ומשהו. שהשאר בטלה במאמין וסאה. והמשהו
בסאה הפחותה במשהו. וכמו דמתניתין דלעיל נקט משהו
אף על גב דבפזות מחי סאה הכי נקט נמי הבא מאמין אף
על גב דבפחות ממהו:

ד' המחמץ פירש הר"ב בתפוחים מסיים הר"ב שצדקו
ונתנו לתוך העיסה. ועיין מה שכתבתי
במשנה ב' סרק עשירי דתרומוס:

בל' המחמץ והמתבל והמדמע וכו' מה שכתב הר"ב הכי קאמר המחמץ והמתבל ל בערלה ובכלאי הכרם אסור. ומדמע
בתרומה. לכאורה לאו לומר דדוקא מדמע בתרומה ולא מחמץ ומתבל. ומחמץ ומתבל דוקא בערלה ובכלאים. ולא
מדמע: דהא במשנה ו' פירש לכולהו בתרומה. (וכן כתב הר"ב שם). וכן פירש"י בפרק ביד הנשה דף ל"ט ובדאי דהוא הדין
דכולהו בערלה ובכלאים. (ומתגי' דבתם פירושא דהכא) אלא צא לומר דלישא. מדמע לא נשתמוצו. אלא בתרומה אבל הוא
הדין מערב בערלה ובכלאים. וכן ה"ה מחמץ ומתבל בתרומה כדלקמן אבל כי דייקת בלשון הר"ב מפרש מדמע דהכא כלומר נעשה
איסור דימוע ולא עירוב ובישול כדלקמן ומפרש כולה מתניתין דהכא דאינו עולה בק"א וזה דוקא בחימוץ ומיבול. וכ"ס הרמב"ם
למתניתין דהכא וגם למתניתין דלקמן מפרש בענין זה כח"ס שם בס"ד: לעולם אינו מטמא עד שיהא בו כביצה. עיין מ"א
כרם ב דשריות: ח שמעתי משמאי הקן. וכן הלכה. הרמב"ם: ו ולמה

א ס' סאה יש
ב ס' ס' ס' ס'
גט' ס' ס'
מה'
תננות ה"ד
ו פ"ד מה'
שמות אבנין
ג

ערלה פרק ב

שם הלכה
ב' ד"ק מ"י
ע"פ מה שכתבו
המור"ק

לכתוב בלשון שעת הכשר ולא כתב היה מותר שהיא
הפך לשון שלא היה מותר לישראל ומעתה מה שכתב
של ישראל לא היה מותר לעולם אבל יבואו קרבן מעילה זה
בלבד בקדשי קדשים שמועלין בהם משהוקדשו עד שזרקו
הדם כדמנן בטרק ב' דמעילה

של פגול ושל נותר שנתבשלו עם
החתיכות אסור לזרים ומוותר לכהנים
רבי שמעון מתיר לזרים ולכהנים
י"ז בשר קדשי קדשים ובשר קדשים
קלים שנתבשלו עם הבשר התאווה
אסור לטמאים ומוותר לטהורים
פרק ג בגד שצבע בקליפי ערלה
ידלק: נתערב

ובאלו אחר הרמב"ם שאע"פ
שזו היא שעת הכשר לכהנים
סיחיו ראויים להם אם לא יתבטלו
כמו שפירשתי אבל לישראל אין
להם היתר לעולם דקדשי
קדשים הינם גאכלים אלא
לכהנים כדמנן נאחזו מקומן
וכשאלו ישראל ר"ל בשעת
הכשר שיש לכהנים דהיינו
משהוקדשו עד אחר זריקת דמן

לזרים ומוותרת לכהנים ושל פגול ושל נותר ושל טמא
דאסירי בין לזרים בין לכהנים שנתבשלו עם החתיכות של
חולין ויש בחולין כדי לבטל של קדשי קדשים בפני עצמן
והפגול נותר וטמא בפני עצמן: אסור לזרים רבנן
לטעמי ויכו באמרי קדשים ושלש

שמות מצטרפין לאסור: ר"ט
מתיר לזרים לעמיהו דאמר
שטם או שלשה שמות ממין
אחד (אין) מצטרפין: י"ז בשר
קדשי קדשים אסור לזרים אפי'
טהורים בשר קדשים קלים
שרי לזרים טהורים ואסור
לטמאים ובשלו עם בשר תאוה
בשר חולין דשרי אף לטמאים
יש בו כדי לבטל כל אחד

בפני עצמו מצטרפין לאסור לטמאים אפילו לרבי שמעון
דקדשי קדשים וקדשים קלים כדאמרין
לעיל גבי תרומה וחלה ובכורים ומוותר לזרים טהורים
אפילו לרבנן דקדשי קדשים אין בהן כדי לאסור:

פרק ג בגד שצבע בקליפי ערלה כגון קליפי
אבנים ורמונים דגם הקליפים
אסורים בהגאה כדדרישין את שריו את הטפל לפרוי:
ידלק שאסור בהגאה: דכתיב (ויקרא י"ט) וערלתם
ערלתו שלא יהנה ולא יכבש ולא ידליק

כך זריבין לפרש דהא חנו בריש
מעילה דמשהוה לכהנים אין מעילה לישראל אלא דהכי
דאמר דלישראל אין להם היתר לעולם והיינו בקדשי
קדשים שאינן נאכלין אלא לכהנים ויש בו עוד חומרא
דאם אכלו בשעת הכשר של כהנים נתחייב מעילה
אבל לכהנים יש שעת הכשר כלומר ראוי להיות מותר אם
לא יתבטלו ואע"ג דפגול וכן נותר שייכים אף בקדשים
קלים מתניתין לא מפרש אלא בקדשי קדשים: דקדשים
קלים מותרים לישראל כמו לכהן ואע"ג דהמור"ם מהם
נאכל לכהנים כדמנן באיזהו מקומן מכל מקום הואיל
ולא שייך במור"ם מעילה כלל כמ"ס הרמב"ם בריש פרק ב' מהלכות מעילה

ההלכה לא החמירו בפגול ונותר שלהם בישראל יותר
הכהנים ומבואר הוא דכל זה אינו אלא חומרא בעלמא דהא בנתבטל טעמא איירי כמו שפירש ויראה נמי דלאו דוקא
שנתבשלו כל השלשה החתיכות בבת אחת עם חתיכות חולין אלא הוא הדין כשכל אחד נתבטל לבדו עם חתיכות חולין דהא
מוטעם שהם חמורים על ישראל נעשו בהו ולפיכך נמי מותרים לכהנים כינתבשלו ואין כאן שייכות להיקר העלה את האיסור
וזה שכתב בחבורו בטרק עשירי מהלכות מעשה הקרבנות בזה הלשון חתיכות של קדשי קדשים או של פגול או של נותר
שנתבשלו עם חתיכות אחרות אותן החתיכות אסורות לזרים ומוותרת לכהנים עכ"ל ותמיהו על דבר שטעם
מה שכתב הראב"ד בהשגותיו והוא שהיה בשל היתר כדי להעלות את האיסור כתב שזה דבר שטעם וכתבו רבינו בהדיא בפירוש
המשנה שם אבל קשה שלא היו ליה לומר או או ו"ע עכ"ל ולפי מה שהתבאר מדברי פירוש המשנה מבואר דאדרבה שאין
זה ענין כלל להיתר מעלה האיסור ושוה שאמר רבינו כתב בן בפירוש המשנה חושב אני שראה פירושי לחשיבות הקדמות ולא
עייין בפירושו למשנה זו ויחא נמי מה שדקדק לכתוב או או דאין חלוק בין נתבטלו כולם בבת אחת בין נתבטלו אחת אחת
כמו שכתבתי: שר פגול ושל נותר הר"ב כתב ושל טמא ולא נמצא בן שכתבתי בזה הלשון וכתב אח"כ ו"ל
הר"ב יחא טפי אי גרסינן ליה ולהרמב"ם יחא טפי דלא גרסינן ליה שכבר ראית מה שפירש כמו שהעתיקו וכתב אח"כ ו"ל
וזהו מה שאמר בכאן שמוותר לכהנים בין טהורים בין טמאים לפי שהכל נטמא בנותר ופגול כמו שיתבאר במקומו פ"כ ועייין
בסוף מסכת פסחים ובמשנה ד' פ"ד דמעילה ובחבור הרמב"ם פ"ח מה' אבות העומאות ואל תקשה על מה שכתבתי לעיל
דמתגיטין חדא חדא קתני דמכל מקום משום פגול ונותר לא היו ליה לתתני טמא: ין עם בשר תאוה פירש הר"ב בשב
חולין ומתניתין לישנא דקרא נקטיה דבפרשת ראה כתיב כי תאווה נפשך לאכול בשר ובבשר חולין משתעי קרא:

פרק ג ידלק כתב הר"ב שאסור בהגאה וכו' שלא יהנה ולא יכבש וכו' לשון ברייתא וכתבו הכוס' דפסחים דף כ"ה
וקדושין דף כ"ו דאף על גב דאמרין שלא יהנה אצטריך לאשמועינן שלא יכבש דסלקא דעתך דשרי
משום דחומרא לאו מלתא היא ואצטריך לאשמועינן שלא ידליק וכו' דסלקא דעתך דשרי משום דמכלה אותו ע"כ והוא
דיליף הכא מוערלתם בקדושין טרק ב' משנה ט' מפרש בפנין אחר:
כלם

הלכות מעילה כלל כמ"ס הרמב"ם בריש פרק ב' מהלכות מעילה
הכהנים ומבואר הוא דכל זה אינו אלא חומרא בעלמא דהא בנתבטל טעמא איירי כמו שפירש ויראה נמי דלאו דוקא
שנתבשלו כל השלשה החתיכות בבת אחת עם חתיכות חולין אלא הוא הדין כשכל אחד נתבטל לבדו עם חתיכות חולין דהא
מוטעם שהם חמורים על ישראל נעשו בהו ולפיכך נמי מותרים לכהנים כינתבשלו ואין כאן שייכות להיקר העלה את האיסור
וזה שכתב בחבורו בטרק עשירי מהלכות מעשה הקרבנות בזה הלשון חתיכות של קדשי קדשים או של פגול או של נותר
שנתבשלו עם חתיכות אחרות אותן החתיכות אסורות לזרים ומוותרת לכהנים עכ"ל ותמיהו על דבר שטעם
מה שכתב הראב"ד בהשגותיו והוא שהיה בשל היתר כדי להעלות את האיסור כתב שזה דבר שטעם וכתבו רבינו בהדיא בפירוש
המשנה שם אבל קשה שלא היו ליה לומר או או ו"ע עכ"ל ולפי מה שהתבאר מדברי פירוש המשנה מבואר דאדרבה שאין
זה ענין כלל להיתר מעלה האיסור ושוה שאמר רבינו כתב בן בפירוש המשנה חושב אני שראה פירושי לחשיבות הקדמות ולא
עייין בפירושו למשנה זו ויחא נמי מה שדקדק לכתוב או או דאין חלוק בין נתבטלו כולם בבת אחת בין נתבטלו אחת אחת
כמו שכתבתי: שר פגול ושל נותר הר"ב כתב ושל טמא ולא נמצא בן שכתבתי בזה הלשון וכתב אח"כ ו"ל
הר"ב יחא טפי אי גרסינן ליה ולהרמב"ם יחא טפי דלא גרסינן ליה שכבר ראית מה שפירש כמו שהעתיקו וכתב אח"כ ו"ל
וזהו מה שאמר בכאן שמוותר לכהנים בין טהורים בין טמאים לפי שהכל נטמא בנותר ופגול כמו שיתבאר במקומו פ"כ ועייין
בסוף מסכת פסחים ובמשנה ד' פ"ד דמעילה ובחבור הרמב"ם פ"ח מה' אבות העומאות ואל תקשה על מה שכתבתי לעיל
דמתגיטין חדא חדא קתני דמכל מקום משום פגול ונותר לא היו ליה לתתני טמא: ין עם בשר תאוה פירש הר"ב בשב
חולין ומתניתין לישנא דקרא נקטיה דבפרשת ראה כתיב כי תאווה נפשך לאכול בשר ובבשר חולין משתעי קרא:

ידליק בו את הגר: כל ידליקו ר"מ לטעמיה דאמר לקמן את שרבו למנות מקדש ובגד שנצטו שרבו למנות הוא: וחכ"א יעלה באחד ומאתים: לטעמיהו דאמר לקמן בשרקין אין מקדש אלא ששה דברים בלבד: והלכה כחכמים:

בלם ידלקו עיין בסירוש משנה ז': יעלה באחד ומאתים: כסדרה כסדרה שפירוש ענינו שיערבו אוחו הכבד וכו'. ולא לפתחיה קאמר: דאין מבטלין איסור לכשתלה אלא אם נתערבו: וכן נשגו בפרק ט"ז מהלכות

מאכלות אסורות נתערבו באררים יעלה במאתים אחד: ב הצובע וכו'. כסדרה כסדרה והשמיענו בהלכה הל' הקודמת: קולא לחכמים אכילו בבגד שנצטו כלו יעלה: וכו' והלכה השמיענו חומרה ל' כי מאיר שאמר אפי' חוט אחד כשנצטו בבגד ישרף בולו: ו ידלק כסדרה כסדרה ולא נאמר בזה הלכה: לפי שלא נתן בהם הכבוד שפור כסוף סריג' מהלכות בכורות: וכסוף הלכות פסולי המוקדשין לענין חסד שמוע מינה דסבירא ליה דמתניתין בריבן: ולא בירושלמי סבירא דה"ט דאמר דמתניתין כר"מ:

נתערב באחרים כלם ידלקו: דברירבי מאיר: וחכ"א יעלה באחד ומאתים: ב הצובע מלא סיט בקליפי ערלה: וארגו בכגד ואין ידוע איזה הוא: ר"מ ואומר ידלק הבגד: וחכ"א יעלה באחד ומאתים: ג האורג מלא הסיט מצמרן הבכור בכגד: ידלק הבגד: ומשער הגזיר: ומפטר חמור בשק: ידלקו השק: ובמוקדשין: מקדשין בל שהן: ד תבשיל שבשלו בקליפי ערלה: ידלק: נתערב באחרים יעלה באחד ומאתים: ה תגור שהסיקרו בקליפי ערלה: ואפה בו את הפת: תדלק הפת: נתערבה באחרות תעלה באחד ומאתים: ו מי שהיו ר"ו וחבילי תלתין של כלאי הכרם: ידלקו: נתערבו

ב מלא הסיט: הוא כדוהספק שיש בין אמה לאצבע כל מה שיכול להרחיבו: והספק שיש בין האגודל לאצבע כל מה שיכול להרחיבו: הוא הסיט כסול: לפי שהוא כסול ממה שיש בין אמה לאצבע: ומלא הסיט הוא שיעור חטוב לאיסור: הלכך כשארבו בבגד ואין ידוע איזה הוא: ר"מ אומר ידלקו: לטעמיהו: וחכמים אומרים יעלו באחד ומאתים: לטעמיהו כסולגתא דלעיל: ג מנמר הכבוד: ואסור לגזוז בכור שחומר (בריים ט"ו) ולא תגזוז בכור זאנך: ובכבוד בעל מוס איירי: ולהכי צעיי מלא הסיט: דאלו בכור פס הרי הוא מוקדשים וסתן ובמקדשים מקדשים כל שהוא: משער הגזיר ושערו אסור בהנאה

דבשער גזיר ומפטר חמור צסק: עיין בסוף מסכת תמורה: ומה שכתבתי שם בס' ד: ומפטר חמור: כסדרה כסדרה לאחר עריפה כולי עלמא מודו וכו'. דאלו מחיים שרי רבי שמעון בהנאה: בפרק קמח' דבכורות: הר"ש: פירוש על בני המזבח: ומסים הכי שאני שער גזיר: אף על גב דכתוב ציה קדש: שהן מוקילה הר"א ד' בהשגותיו: בסוף פרק' מהלכות בכורות בקדשים שיש להם מדיון ומשם דדבר שיש לו מסירין אפי' באלף לא בטיל:

שחומר (במדבר ו') קדוש יהיה בל פרע: גדולו של פרע יהיה קדוש: ומפטר חמור: לאחר עריפה כולי עלמא מודו דאסור בהנאה: דמתירין עריפה מעלה ערוסה: צסק: גבי למר תלא בגד: וגבי שער תנא שק: דהכי אורחיה: ד ה ידלק: דיש שבה עמים כסבשיל וכן כסת: יעלה בא' ומאתים: ובהא מודה רבי מאיר דאין זה מעשרה דברים דמשיב ר"מ דמקדשים כדמוכח בירושלמי: ו חבילי תלתין: אין חבילה פחותה מכ"ה זירים: נתערבו

ד ה ידלוק פירש הר"ב דיש שבה עמים כסת: וצ"ק דעבד'א' משנה ט' לענין עני אשרה כתב הר"ב דמוקי ליה בהנאה כשהצובה כנגדו: ונראה דהכא נמי דכוותה: והכי אשכחן בפרק כל שעה דף כ"ז דמוקי גמרא לתנו רבנן דהתם תנור שהסיקו בקליפי ערלה וכו' אסה בו את הפת וכו' כשהצובה כנגדו: ופירש רש"י כנגד הפת מבשר עמים כפי חסור ע"כ: וכסדרה ונמצא נהנה מן האיסור בשעה שהאיסור צעין: ע"כ: ולענין עני מולין שאפה: בהם עיפת מעשר שמי לא היו הכי: כדתנן במסכת מעשר שני דיש פרק צ':

ו ידלקו כסדרה כסדרה וזה דלא אמרינן ומכרו וכו' משום דהכא חיישינן בכולהו: וכו' (עיין מה שכתבתי במשנה ט' פרק ג' דעכוס לענין משנה ד' ה') אבוליה פרקין מהדר לשנוי ונטר ליה עד הכא: וז"ל הר"ש והא דלא אמרינן בכל הכי זין וכו' ע"כ: ור"א יבירושלמי דמפרש לה אמתניתין קמייא בגד שנצטו וכו'. וקצת קשה בעיני דהתם פי' הר"ב: וכו' גס בחבורו פרק ט"ו מה' האכלות אסורות דזוקא בהתם ייגם קאמר רש"י ג' אכל ביין נסך ממש אין לו תקנה: וה"ל זעיקרא לאו קושיא הוא דאיכא למימר דהי דמדאורייתא אסורי בהנאה יש להם דין יין נסך ממש (ובמשנה י' פ"ק ה' דעכוס כתבתי סירוף לזו הקושיא) והר"ש הקשה ל' לא משתמע בכל הכך איסורי דלימא יוליד הנאה לים המלח אלא לענין העכו"ס לר"א בסוף כל הנלמים ודכוותיה פסקין התם ושמה משום דעכו"ס חוככת דמיה אף על פי שאינה נותר ככך מכל מקום מחוי עמי כמוליד האיסור לים המלח: ועוד יש לחלק דהתם תנור שהסיקו וכו' וגם נרבר וארג: בו וכו' אריין בהולכת הנאה כשנתערב

ה' זין וכו' ע"כ: ור"א יבירושלמי דמפרש לה אמתניתין קמייא בגד שנצטו וכו'. וקצת קשה בעיני דהתם פי' הר"ב: וכו' גס בחבורו פרק ט"ו מה' האכלות אסורות דזוקא בהתם ייגם קאמר רש"י ג' אכל ביין נסך ממש אין לו תקנה: וה"ל זעיקרא לאו קושיא הוא דאיכא למימר דהי דמדאורייתא אסורי בהנאה יש להם דין יין נסך ממש (ובמשנה י' פ"ק ה' דעכוס כתבתי סירוף לזו הקושיא) והר"ש הקשה ל' לא משתמע בכל הכך איסורי דלימא יוליד הנאה לים המלח אלא לענין העכו"ס לר"א בסוף כל הנלמים ודכוותיה פסקין התם ושמה משום דעכו"ס חוככת דמיה אף על פי שאינה נותר ככך מכל מקום מחוי עמי כמוליד האיסור לים המלח: ועוד יש לחלק דהתם תנור שהסיקו וכו' וגם נרבר וארג: בו וכו' אריין בהולכת הנאה כשנתערב

בכל מקום ואפי' בח"ל דכתיב (ויקרא כ"ד) ולחם וקלי וקרמל
 לא תאכלו וגו' בכל מושבותיכם : והעירלה הלכה למשה מסיני
 שאסור בח"ל ואפי' ב ספקה מותר טעם נאמרה ההלכה למשה
 כסיני מיהיה ספקה מותר בח"ל : והכלאים מדברי סופרים
 דוקא כלאי הכרם כיון דבארץ
 סמירי ולאסורי בהגא' מן התורה
 בח"ל גזרו בה רבנן אבל כלאי
 זרעים דבארץ שרו שהנחה בח"ל
 לא גזרו בהו רבנן : והרבנות
 האילו' אסורה בח"ל מן התורה דכתיב (שם י"ט) בהמתך לא
 תרביע כלאי' : שדך לא תורע כלאי' : מה בהמתך בהרבעה אף
 שדך בהרכב' ומת בהמתך בין בארץ בין בח"ל אף שדך בהרכב'
 בין בארץ בין בח"ל : סליק מסכת עירלה :

דף ל"ח . וכן כתב הרמב"ם בסדק י' מהל' מאכלות אסורות :
 החדש אסור בכל מקום וזירושלמי קאמר דמתניתין כרבי
 אליעזר דסוף פרק קמא דקדושין . הר"ש ועיין
 מה שכתבתי אני שם כסייעתא דשמיא . וכן מה שכתבתי
 במשנה ד' פ"ז דמסכת תמורה :
 והכלאים מדברי סופרים
 וכו' פירש הר"ב
 רבינו עובדיה מברטנורה
 מה בהמתך בין בארץ בין בח"ל
 מותרא דשמואל סוף פרק קמא דקידושין דף ל"ט ופירש רש"י
 דהא חובת הגוף הוא :
 סליק מסכת עירלה

כבר כתבתי טעם סיוורה אחר עירלה בריש מסכת עירלה . עיין עליו :

מסכת בכורים

מסכת בכורים

פרק א י"ט מביאין בכורים וקורין . מקרא בכורים
 מארמי אובד לבי עד סוף הפרשה :
 והכריך לתוך של יחיד . שחפר גומא והטמין יחור של אינן
 בתוכ' וכסהו בעפר והוציא ראש היחור לתוך שדה חבירו
 או ברשות הרבים . וכן אפי'
 הטייעה עומדת בתוך של חברו
 או ברשות הרבי' והוציא ראש
 היחור בתוך שלו אינו מביא
 כדמפרש בסמוך לפי שאין כל
 הגדולים מאדמתו : ודרך היחיד
 או דרך הרבים באמצע . כגון
 שיש לו שתי גנות משני לדי
 הרבים אינו מביא שאין כל
 הגדולי' מאדמתו : כזה מביא :
 כיון שיש לו רשות לתעשות כן
 שמוחר לעשות חלל תחת רשות
 הרבי' כשאינו מוזהר לרבי כלום
 אדמתך קרינן ביה ומכל מקום
 סבר רבי יהודה שאפי' שמיא
 אינו קורא . ואין הלכה כרבי
 יהודה : ב האריסין . מקבלין
 אפ' השדה לחמשה לשליש
 ולרביע : חכורות . מקבל את
 השדה דבר קלוב . כך וכך
 פורים לשנה . בין שהיא עושה
 הרבה . בין שהיא עושה מעט :

פרק א ודרך היחיד ודרך הרבים . מפורשים בריש
 פרק ב' דפאה :
 רבי יהודה אומר כזה מביא . פירש הר"ב שמוחר לו
 לעשות חלל תחת רשות הרבים וכו' . ואף על פי
 שמיא אינו קורא ומפרש הר"ש
 בשם הירושלמי דרבי יהודה
 אהיא כר' אליעזר דסוף פרק
 חוקת דמחיר לעשות חלל תחת
 רשות הרבים כדי שתהא עגלה
 טעונה אבנים מהלכת . ומסיק
 דמחיר לעשות אכל אינו שלו
 לעולם . ואם בא אחר להשתמש
 באותו חלל שתחת רשות הרבים
 כל הקודם זכה . הלכך מביא
 ואינו קורא . ע"כ . ומכל הליון
 דרבי יהודה לא כליג אלא בדרך
 הרבים באמצע . אבל לא בדרך
 היחיד :
 ג ולא מויתי שמן שאינם מן
 המזבח . פירש
 הר"ב דכתיב וית שמן זית
 אגורי
 מביאין בכורים חוץ משבעת המינים . לא מתמרים שבהרים . ולא מפירו'
 שבעמקים . ולא מויתי שמן שאינם מן המזבח . אין

מסכת בכורים

פרק א י"ט מביאין בכורים וקורין מביאין
 ולא קורין . ויש שאינן מביאין
 אלו שאינן מביאין . הגומע לתוך שלו .
 והכריך לתוך של יחיד . או של רבים . וכן
 המכריך מתוך של יחיד . או מתוך של
 רבים . לתוך שלו . הגומע לתוך שלו .
 והכריך לתוך שלו . ודרך היחיד ודרך
 הרבים באמצע . הרי זה אינו מביא . רבי
 יהודה אומר כזה מביא : ב מאיזה טעם
 אינו מביא . משום שנאמר (שמות כ"ג)
 ראשי בכורי אדמתך יעד שיהיו כל הגדולים
 מאדמתך . האריסין והחבור' והסקריקון
 והגולן אין מביאין מאותו הטעם . משום
 שנאמר ראשית בכורי אדמתך : ג אין
 מביאין בכורים חוץ משבעת המינים . לא מתמרים שבהרים . ולא מפירו'
 שבעמקים . ולא מויתי שמן שאינם מן המזבח . אין

א מ"י פ"י תה'
 מחלו' אסורות
 ס"ג קדושין לח'
 ב שם הלכה
 ג שם הלכה
 ד קדושין לט'
 ה מ"י פ"ב פס'
 זכור ס ט"י
 ו שם הלכה יב'
 י פסחים נג'
 יא חכמות פד מ"י
 יב שם הלכה כ'
 יג שם הלכה ג

סריקין . הורג נפשות ונותן לו קרקע כדי שלא יהרגו . ולשון סקריקון שא קרקע וכו' .
 מחיל ליה דסבר האידנא לשקול ולמחר תבענא ליה דיינא : ג אלא משבעת המינים . דכתיב (דברים כ"ו) מרהיטת ולא כל ראשית
 שאין כל הסירות חייבים בבכורים אלא שבעת המינים שנשתבחה בן ארץ ישראל חטה ושעורה וכו' ודבש הוא דבש תמרים :
 מתמרים שבהרים ופירות שבעמקים . לפי שהן גרועין : ולא מויתי שמן שאינם מן המזבח . דכתיב (שם ט') וית שמן זית אגורי
 שפאים עליו גשמים והוא אגור שמנו לתוכו והוא מזבח ומשונה :
 אין

אגורי שבאים עליו גשמים וכו' . לאחות היתים שבאים עליהם גשמים והם פולטים שמנם . הר"ש מן הירושלמי : ולא קבלו מהם עיונית שבבבתי בסוף מסכת חלה : ד הגר מביא ואינו קורא . כתב הר"ב בשם הרמב"ם

אין מביאין בכורים קודם לעצרת . דשתי הלחם שמיביאין בעצרת אקרו בכורים וכס מחירין החדש במקדש : ד שאינו יכול לומר אשר נשבע לאבותינו לתת לנו שאין אבותינו מישראל והגרים לא נטלו חלק בארץ . ורמב"ם כתב שאין הלכה כמשנ'

שאינה הלכה להצרכה נקרא אב לכל העולם . ומסיים הרמב"ם לפי שהוא למדס אמונה ע"כ . אבל כ"ע מודו ללא נחלקה הארץ לגרים . וזה ביאר במבוא משעס לשבוע' שנשבע לאברהם היתה קודם שנקרא אברהם : והיה מ"ד פ"ה ואם היתה אמו מישראל . לשון הר"ש בירושלמי סריך כלום נשבע לנקבות ולא משני מידי . ושם לא חס לשנויי דלאו פירכא היא ע"כ לשונו . וכינוי טעמא דלאו פירכא היא דאף עלגב דלאמו לא נשבע (כדפירש במשנה דלקמן) לאבי אמו שהוא מישראל נשבע ועוד כעצמך דשבועה דלאבותינו ליוצאי מצרים או לבחי הארץ היתה . חי כתי לאברהם ליתקין יצק ולא אבות המביאים מתם : ה ואפילו עד עשרה דורות . ונרא' לי דלאו דוקא אלא כמו שאמר במזור עד דור עשירי ופירושו עד עולם כהא נמי דכדוסייה זלשון הרמב"ם בפרק י"ט מהלכות אסורי ביאה אפילו לאחר כמה דורות : והאשה פירש הר"ב שלא נחלקה הארץ לנקבות . וכן פירשו הרמב"ם והר"ש . וכוננו נלפסד לאו בשורם חלוקה לקחו אלא בתורם ירושה . כמו שעל ידי זה צווה לדורות והעברתם את חלקו וכו' : ומובטחם ואגודיגוטום . וכתב הר"ב וכתב איש לפי סקודיו וכו' . תמיהני דככל דוכתי אישעשו מכח ספק . וכמתניחין דלקמן נמי תמועטין קונה שני אילנות מתחם ספק :

"אין מביאין בכורים קודם לעצרת . אגשי הר צבועים הביאו בכריהם קוד' לעצרת . ולא קבלו מהם מפני הכתוב שבתורה . (שמות כ"ג) ותגהקציר בכורי מעשך אשר תזרע בשדה : ד אלו מביאין ולא קורין הגר מביא ואינו קורא . שאינו יכול לומר אשר נשבע ה' לאבותינו לתת לנו . ואם היתה אמו מישראל מביא וקורא . וכשהוא מתפלל בינו לבין עצמו אומר אלהי אבות ישראל . וכשהוא בבית הכנסת אומר אלהי אבותיכם . ואם היתה אמו מישראל . אומר אלהי אבותינו : ה' ר' אליעזר בן יעקב אומר אשה בת גרים לא הנשאת לכהונה . עד שחאהאמה מישראל . אחד גרים ואחד עבדים משוחררים . ואפילו עד עשרה דורות . עד שחאה אמן מישראל . האפטרופים . והשליח ידועבר . והאשה וטומטום . ואגודיגוטום . מביאין ודא קורין שאינן יכולין לומר אשר נחת לי ה' : ו הקנה שתי אילנות בתוך של חבירו . מביא ואינו קורא . רבי מאיר אומר מביא וקורא . יבשהמעין . נקצץ האילן . מביא ואינו קורא . רבי יהודה אומר מביא וקורא . מעצרת ועד הות מביא וקורא . מן

אין מביאין בכורים קודם לעצרת . דשתי הלחם שמיביאין בעצרת אקרו בכורים וכס מחירין החדש במקדש : ד שאינו יכול לומר אשר נשבע לאבותינו לתת לנו שאין אבותינו מישראל והגרים לא נטלו חלק בארץ . ורמב"ם כתב שאין הלכה כמשנ' ו' אלא הגר מביא וקורא ומצי למימר לאבותינו לתת לנו משני שהארץ נתנה לאברהם והוא אב לגרים כמו לישראל דכתי (בראשי"ו) כי אב המון גוים נתתיך ודרשיק ביה לשעבר הית אב לכל לארס עבשיו אתה אב לכל העולם . וכ כשהוא מתפלל בין בינו לבין עצמו . בין בבית הכנסת אומר אלהי אבותינו אפי' אין אמו מישראל : ה לא תשגח לכאונה . דכתי (ביחזקאל מ"ד) מורע בית ישראל יקומו להם נשים [וכשחמה] מישראל קרינה בזה מודע ישראל דמשמע ואפי' מקצם זרע . והלכ' כר' איעזר בן יעקב לכתחלה אבל בדיעבד חס נשא אין מוסיאין אופס ממנו וביני כשרי אפילו להיות כהני גדולים : האפטרופוס : הממונה על היסומי בין שמהו ב"ד בין שמהו אבי היסומי . אפטרופוס . אבי הקטני בלשון רומי קורין לאב פאטרי ולקטני פוס : והשליח שלקמן מתחלה לשלח ביד אחר או מצי למשלחיהו . אבל לקטן להביאין הוא עצמו לא מצי למשלחיהו שכל בכורים שגראו לקריאה אינן נתינים לא בקריאה : ובאשה . אבל איסיס לה בעל בעלה מביא וקורא דכתיב דברים כ"ו) אשר נתן לך ה' אלהיך ולביתך מלמד שאדם מביא בכורי אשתו וקורא : שאין יכולין לומר אשר נתת לי . שלא נחלקה הארץ לנקבות . וכתב (במדרש כ"ו) איש לפי סקודיו עד שיהיה ודאי איש : ומביא ואינו קורא . מכח ספק ליה לתנא קמא חי קנה קרקע חי לא . הלכך מביא מספק ואינו קורא מספק . ודוקא שתי אילנות . אבל שלשה אילנות כולו עלמא מודו דקנה קרקע . ומביא וקורא כדסגן בסוף פרקין : ר"מ או' אביא וקורא . דסבר הקונה ב' . אילנות נמי קנה קרקע שתמתיים וחוליה להם כמלא אורה וסלו . ואין הלכה כרבי מאיר : יבש המעיין . שאילן חי וגדל ממנו . ונקצץ האילן . והוא שיש ונקצץ קודם שהפריש בכורים . אבל אם הפריש קודם הואיל ונראה לקריאה ונדמו ירקבו : רבי יוחנן אומר מביא וקורא . כינוי שהקרקע קיים לא טייש לאילן . ואין הלכה כר"ב : מן

אין מביאין בכורים קודם לעצרת . דשתי הלחם שמיביאין בעצרת אקרו בכורים וכס מחירין החדש במקדש : ד שאינו יכול לומר אשר נשבע לאבותינו לתת לנו שאין אבותינו מישראל והגרים לא נטלו חלק בארץ . ורמב"ם כתב שאין הלכה כמשנ' ו' אלא הגר מביא וקורא ומצי למימר לאבותינו לתת לנו משני שהארץ נתנה לאברהם והוא אב לגרים כמו לישראל דכתי (בראשי"ו) כי אב המון גוים נתתיך ודרשיק ביה לשעבר הית אב לכל לארס עבשיו אתה אב לכל העולם . וכ כשהוא מתפלל בין בינו לבין עצמו . בין בבית הכנסת אומר אלהי אבותינו אפי' אין אמו מישראל : ה לא תשגח לכאונה . דכתי (ביחזקאל מ"ד) מורע בית ישראל יקומו להם נשים [וכשחמה] מישראל קרינה בזה מודע ישראל דמשמע ואפי' מקצם זרע . והלכ' כר' איעזר בן יעקב לכתחלה אבל בדיעבד חס נשא אין מוסיאין אופס ממנו וביני כשרי אפילו להיות כהני גדולים : האפטרופוס : הממונה על היסומי בין שמהו ב"ד בין שמהו אבי היסומי . אפטרופוס . אבי הקטני בלשון רומי קורין לאב פאטרי ולקטני פוס : והשליח שלקמן מתחלה לשלח ביד אחר או מצי למשלחיהו . אבל לקטן להביאין הוא עצמו לא מצי למשלחיהו שכל בכורים שגראו לקריאה אינן נתינים לא בקריאה : ובאשה . אבל איסיס לה בעל בעלה מביא וקורא דכתיב דברים כ"ו) אשר נתן לך ה' אלהיך ולביתך מלמד שאדם מביא בכורי אשתו וקורא : שאין יכולין לומר אשר נתת לי . שלא נחלקה הארץ לנקבות . וכתב (במדרש כ"ו) איש לפי סקודיו עד שיהיה ודאי איש : ומביא ואינו קורא . מכח ספק ליה לתנא קמא חי קנה קרקע חי לא . הלכך מביא מספק ואינו קורא מספק . ודוקא שתי אילנות . אבל שלשה אילנות כולו עלמא מודו דקנה קרקע . ומביא וקורא כדסגן בסוף פרקין : ר"מ או' אביא וקורא . דסבר הקונה ב' . אילנות נמי קנה קרקע שתמתיים וחוליה להם כמלא אורה וסלו . ואין הלכה כרבי מאיר : יבש המעיין . שאילן חי וגדל ממנו . ונקצץ האילן . והוא שיש ונקצץ קודם שהפריש בכורים . אבל אם הפריש קודם הואיל ונראה לקריאה ונדמו ירקבו : רבי יוחנן אומר מביא וקורא . כינוי שהקרקע קיים לא טייש לאילן . ואין הלכה כר"ב : מן

אין מביאין בכורים קודם לעצרת . דשתי הלחם שמיביאין בעצרת אקרו בכורים וכס מחירין החדש במקדש : ד שאינו יכול לומר אשר נשבע לאבותינו לתת לנו שאין אבותינו מישראל והגרים לא נטלו חלק בארץ . ורמב"ם כתב שאין הלכה כמשנ' ו' אלא הגר מביא וקורא ומצי למימר לאבותינו לתת לנו משני שהארץ נתנה לאברהם והוא אב לגרים כמו לישראל דכתי (בראשי"ו) כי אב המון גוים נתתיך ודרשיק ביה לשעבר הית אב לכל לארס עבשיו אתה אב לכל העולם . וכ כשהוא מתפלל בין בינו לבין עצמו . בין בבית הכנסת אומר אלהי אבותינו אפי' אין אמו מישראל : ה לא תשגח לכאונה . דכתי (ביחזקאל מ"ד) מורע בית ישראל יקומו להם נשים [וכשחמה] מישראל קרינה בזה מודע ישראל דמשמע ואפי' מקצם זרע . והלכ' כר' איעזר בן יעקב לכתחלה אבל בדיעבד חס נשא אין מוסיאין אופס ממנו וביני כשרי אפילו להיות כהני גדולים : האפטרופוס : הממונה על היסומי בין שמהו ב"ד בין שמהו אבי היסומי . אפטרופוס . אבי הקטני בלשון רומי קורין לאב פאטרי ולקטני פוס : והשליח שלקמן מתחלה לשלח ביד אחר או מצי למשלחיהו . אבל לקטן להביאין הוא עצמו לא מצי למשלחיהו שכל בכורים שגראו לקריאה אינן נתינים לא בקריאה : ובאשה . אבל איסיס לה בעל בעלה מביא וקורא דכתיב דברים כ"ו) אשר נתן לך ה' אלהיך ולביתך מלמד שאדם מביא בכורי אשתו וקורא : שאין יכולין לומר אשר נתת לי . שלא נחלקה הארץ לנקבות . וכתב (במדרש כ"ו) איש לפי סקודיו עד שיהיה ודאי איש : ומביא ואינו קורא . מכח ספק ליה לתנא קמא חי קנה קרקע חי לא . הלכך מביא מספק ואינו קורא מספק . ודוקא שתי אילנות . אבל שלשה אילנות כולו עלמא מודו דקנה קרקע . ומביא וקורא כדסגן בסוף פרקין : ר"מ או' אביא וקורא . דסבר הקונה ב' . אילנות נמי קנה קרקע שתמתיים וחוליה להם כמלא אורה וסלו . ואין הלכה כרבי מאיר : יבש המעיין . שאילן חי וגדל ממנו . ונקצץ האילן . והוא שיש ונקצץ קודם שהפריש בכורים . אבל אם הפריש קודם הואיל ונראה לקריאה ונדמו ירקבו : רבי יוחנן אומר מביא וקורא . כינוי שהקרקע קיים לא טייש לאילן . ואין הלכה כר"ב : מן

אין מביאין בכורים קודם לעצרת . דשתי הלחם שמיביאין בעצרת אקרו בכורים וכס מחירין החדש במקדש : ד שאינו יכול לומר אשר נשבע לאבותינו לתת לנו שאין אבותינו מישראל והגרים לא נטלו חלק בארץ . ורמב"ם כתב שאין הלכה כמשנ' ו' אלא הגר מביא וקורא ומצי למימר לאבותינו לתת לנו משני שהארץ נתנה לאברהם והוא אב לגרים כמו לישראל דכתי (בראשי"ו) כי אב המון גוים נתתיך ודרשיק ביה לשעבר הית אב לכל לארס עבשיו אתה אב לכל העולם . וכ כשהוא מתפלל בין בינו לבין עצמו . בין בבית הכנסת אומר אלהי אבותינו אפי' אין אמו מישראל : ה לא תשגח לכאונה . דכתי (ביחזקאל מ"ד) מורע בית ישראל יקומו להם נשים [וכשחמה] מישראל קרינה בזה מודע ישראל דמשמע ואפי' מקצם זרע . והלכ' כר' איעזר בן יעקב לכתחלה אבל בדיעבד חס נשא אין מוסיאין אופס ממנו וביני כשרי אפילו להיות כהני גדולים : האפטרופוס : הממונה על היסומי בין שמהו ב"ד בין שמהו אבי היסומי . אפטרופוס . אבי הקטני בלשון רומי קורין לאב פאטרי ולקטני פוס : והשליח שלקמן מתחלה לשלח ביד אחר או מצי למשלחיהו . אבל לקטן להביאין הוא עצמו לא מצי למשלחיהו שכל בכורים שגראו לקריאה אינן נתינים לא בקריאה : ובאשה . אבל איסיס לה בעל בעלה מביא וקורא דכתיב דברים כ"ו) אשר נתן לך ה' אלהיך ולביתך מלמד שאדם מביא בכורי אשתו וקורא : שאין יכולין לומר אשר נתת לי . שלא נחלקה הארץ לנקבות . וכתב (במדרש כ"ו) איש לפי סקודיו עד שיהיה ודאי איש : ומביא ואינו קורא . מכח ספק ליה לתנא קמא חי קנה קרקע חי לא . הלכך מביא מספק ואינו קורא מספק . ודוקא שתי אילנות . אבל שלשה אילנות כולו עלמא מודו דקנה קרקע . ומביא וקורא כדסגן בסוף פרקין : ר"מ או' אביא וקורא . דסבר הקונה ב' . אילנות נמי קנה קרקע שתמתיים וחוליה להם כמלא אורה וסלו . ואין הלכה כרבי מאיר : יבש המעיין . שאילן חי וגדל ממנו . ונקצץ האילן . והוא שיש ונקצץ קודם שהפריש בכורים . אבל אם הפריש קודם הואיל ונראה לקריאה ונדמו ירקבו : רבי יוחנן אומר מביא וקורא . כינוי שהקרקע קיים לא טייש לאילן . ואין הלכה כר"ב : מן

תערוצתן בכל שהוא מלאכול בתורת חולין משו' דהוי דבר שיש לו מחויבין הואיל ויכול לאכול התערוצת כלה במקומה אבל מעשר שני ובכורים שנעשרו בחולין חוץ לירושלים אינן אוסרין בכל שהוא הואיל ויש טורח להעלותן לא מקרי דבר שיש לו מחויבין: וגדוליהם אסורים

תערוצות של מעשר ובכורים שזרעם וזמחו וגדלו איתן הגדולים נמי אסורים לאכול בתורת חולין אם זרעו וגדלו בירושלים ואסורים תערוצתן בכל שהוא כיון שיכולים ליאכל במקומם אף לורים ולבהמה מעשר שני ובכורים שאוסרין תערוצתן בכל שהוא וגדוליהן נמי דאסורין אף לורים ולבהמה אסורים אס תערוצת לזרים ואס מעשר הוא הוכר את התערוצת לבהמה דלא תימא דוקא לענין

ליאכל חוץ לירושלים הוא דאסורים בכל שהוא דלהאי מלמא חשיבו דבר שיש לו מחויבין וכיון שיכול לאכלן במקומם בירושלים אפילו באלף לא בעיל אבל לאסור התערוצת לזרים ולבהמה דאסור זרות ובהמה אין לו מחויבין סלקא דעתך אמינא דלא יאסרו תערוצתן בכל שהוא קמשמע לן דכיון דחל על התערוצות שם בכורים ומעשר ליאסר לאכלן חוץ לירושלים חל נמי לענין זה ליאסר לאכול לזרים אם הן בכורים או לבהמה אם היא מעשר ור"ש מחיר אגדוליהן לבד קאי דסבר כזר בטלים הם אבל בתערוצת ענמו מודה רבי שמעון ואין הלכה כר"ש בכלה מתעניין: מה שאין כן בתרומה שכל הדברים הללו אינן נוהגים בתרומה: ג אוסרין את הגורן אסור לאכול מהבואה שבגורן עד שיפריש תרומה ומעשרות אבל בכורים אין אוסרין: ויש להקן מעור תרומה יש לה מעור מדרבנן א' מחמשים אבל בכורים אין להם מעור אפי' מדרבנן: ונוהגים בכל הפירות מדרבנן ובכורים אין באין אלא משבעת המינין: בפני הבית ושלא בפני הבית ובכורים אין אלא בפני הבית בלבד דכתיב בהו (דברים לו) והיחוו לפני מזבח ה' אלהיך אם אין מזבח אין בכורים: ובאריסות ובחכירו' וכו' מפורש לעיל בריש פ"ק ובכורים אינן באין אלא ממי שהקרקע שלו מן הדין דכתיב (שם ח כג) בכורי אדמתך: ד נקטים בתחוב לקרקע דכתיב (במדבר ח) בכורי כל אשר נאולכם בשעה שהם מחוברים בארץ בכורים הם והכי תנן לקמן יורד אדם לתוך שדהו

נחלה נוהג בפני הבית ושלא בפני הבית אף מעשר ראשון נוהגת בפני הבית ושלא בפני הבית עוד שם בפרשת ראה רבי שמעון אומר וכול יהיה אדם מעלה מעשר שני בזמן הזה ואוכלו ודיקוהו וכו' תלמוד נומר ואכלת לפני ה' הלהיך במקום אשר יבחר מקום מעשר שני לבכור מה בכור

וגדוליהן אסורים וכו' אף לזרים וכו' מה שאין כן בתרומה ותימה דבמשנה דף פ"ט לתרומות תנן גדולי תרומה תרומה וכו' והר"ש מפרש למתני' בענין אחר שפירש הר"ב ופרמ"ט ומיישב לזה בדוחק ולכן לא רציתי להעתיקו

וגדוליהן אסורים מלאכול בירושלים אף לזרים ולבהמה ר"ש מתיר הר"א במעשר ובבכורים ימה שאין כן בתרומה: ג יש בתרומה ומעשר מה שאין כן בבכורים ש"התרומה והמעשר אוסרין את הגורן ויש להם שעור ונוהגין בכל הפירות בפני הבית ושלא בפני הבית ובאריסין ובחכורות ובסקריקון ובגולן הר"א בתרומה ובמעשר מה שאין כן בבכורים: ד ויש בבכורים מה שאין כן בתרומה ובמעשר ש"הבכורים נקנין במחובר לקרקע

בס התוספת בפרק כל שעה דף ל"ד לא הבינו המשנה כפירושם והקשו קושיא זו ותירונו דלזרים דמתניתין פירוכו עכו"ם ושכן השמע בירושלמי וגם זה דוחק ויש לפירו' הר"ב והרמב"ם סעל מן הירושלמי כמו שכתב הכסף משנה בפרק ד' מהלכות בכורים ואזלא לה מ"ש הר"ש דלא משני הכי בירושלמי ולענין התימא נראה לי דלאו קושיא דהא מאי דפני אף לזרים נפרש אף על פי שנשאר אסור לזרים (וימא) דהוי כגדולי תרומה שאסורים לזרים ולא לזרים אחריו כמ"ש

בסמך) וא"כ עקר הדין השנוי אין זה ששונה לזרים לא עקר הדין דגדוליהן אסורים הוא ששונה עליו מה שאין כן בתרומה וזה אמת דהא גדולי תרומה תרומה מפרש בירושלמי וסקרו הרמב"ם בפרק א' מהל' תרומה סי' כא דוקא לזרי' אבל לשאר דברים הרי הן כחולין לכל דבר כגון להתחייב בלקט שכחה ופאה ומעשרות וכן הביאו תוס' דפרק כל שעה תוספת' דתני גדולי תרומה הרי הן כחולין והביאו רב ירושלמי לתרומה: ג אוסרים את הגורן עיין בפרק קמא דמעשרות משני ה' ו' וזרים פרק ב': ויש להם שעור פירש הר"ב מדרבנן א' מחמשים אבל בכורים אפילו מדרבנן אלא וכן משמע לשונו במשנה ה' ובפרק קמא דפאה מפרש דבכורים אין להם שעור דלא נתנה בהם התורה שעור משמע דאלו מדרבנן יש להם שעור וכן כתב הרמב"ם בפרק ב' מהלכות בכורים דדגריהס לרף להפריש א' מחמשים וכתב בכסף משנה שהוא מהירושלמי דריש פ"ג ודחכו משמע בגמרא דידן בכרך ראשית הגז וע"ש דף קל"ז ולמה שכתבתי בריש פאה בשם רש"י דשעור תרומה רחווה בפסוקים יש לומר דהכי קאמר דתרומה יש לה שעור מדרבנן בדרך אסמכתא אבל בכורים אין להם שעור מדרבנן בדרך אסמכתא: בפני הבית ושלא בפני הבית עיין בפירוש הר"ב בסוף מסכת שקלים ונספרי פרשת קרח כל תרומת הקדשים וגו' נתתי לך ולבניך ולבנותיך להק עולם עד שיבג הדבר לדורות עוד שם נתתי ללוי לנחלה למה נאמר לפי שהוא אומר ולבני לוי הגה נתתי אין לי אלא בפני הבית ש"א בפני הבית מניין ת"ל לנחלה מה

מ"ח פ"ט חס
תפסר ה"א
ב סס פ"ה ה"א
ומב ס"ה תרומה
ה"א ב' כ'
ג"כ פ"כ חס
תרומות ומע
ה"ה תפסר
ר"ח פ"ה חס
תירומת ה"א
ומב סס ח"ט
ה"ח פ"כ חס
ככרים פ"א

אינו נאכל [אלא] בפני הבית אף מעשר שני אינו נאכל [אלא]
 בפני הבית : ד' ועושה אדם כל שדה בכורים : כתב
 הר"ב דכתוב בכורי כל מראשית כל : וצירופו דכתוב
 ראשית כל בכורי כל : והכי מיייתי ליה הר"ש בדין מסכת
 פאה : וכן ראוי להיות שכן הוא
 ביחוקאל סימן מ"ד ל' :

והייב באחריות : כדתנן
 בפ"ק משנה ט' :
ולגיה פירש הר"ב דכתוב
 שוה לבכורים בשתי דרכים : ולהרומה
 בשתי דרכים : נטלת מן הטחור עד
 השמא "ישלא מן המוקף בכורים :
 ואוסרת את הגורן : ויש לה שיעור :
 פתרומה : ו' אתרוג שוה לאילן בשלשה
 דרכים : ולירק בדרך אחד : שוה לאילן
 בערלה ובכרעי : ובשביעית : ולירק
 בדרך אחד : שבשעת לקיטתו עשורו :
 דברירבן גמליאל : רבי אליעזר אומר
 שזה לאילן בכל דבר : ו' דם מהלבי
 שתיים : שוה לדם בהמה : להבשיר את
 הדעים : ודם השרץ : אין חייבין עליו :

אם כל המעשר
 ביום טוב : כ
 ד' חייב : כ
 ה' חייב : כ
 ו' חייב : כ
 ז' חייב : כ
 ח' חייב : כ
 ט' חייב : כ
 י' חייב : כ
 י"א חייב : כ
 י"ב חייב : כ
 י"ג חייב : כ
 י"ד חייב : כ
 י"ה חייב : כ
 י"ו חייב : כ
 י"ז חייב : כ
 י"ח חייב : כ
 י"ט חייב : כ
 כ' חייב : כ
 כ"א חייב : כ
 כ"ב חייב : כ
 כ"ג חייב : כ
 כ"ד חייב : כ
 כ"ה חייב : כ
 כ"ו חייב : כ
 כ"ז חייב : כ
 כ"ח חייב : כ
 כ"ט חייב : כ
 ל' חייב : כ

מאחר שהוא תפיש הכורים ממקצת האילנות מסמיק לו
 על שאר אילנות : וזהו ענין שלא מן המוקף ואסור בכורים
 להפריש מן הטחור על הטחור אחר לקיטתו לפי שהפירות
 אינם מקבלים טומאה בעודם מחוברים לקרקע ע"כ :
 ויש לה שיעור : עיין במשנה ג' ומה שכתבתי שם :
 ו אתרוג שוה לאילן בשלשה דרכים : עיין מה שכתבתי
 בדין יומא ובריש קדושין :
ולירק בדרך אחד : משום גדל על כל מים כדאמר
 בראש השנה (דף י"ד) וקבואה ואילנות גדלים
 על מי גשמים ואתרוג גדל על כל מים שמסקים אותו תמיד
 כירק כדאמר ר' יוחנן בשמעתא קמייתא דקדושין : כך לשון רש"י
 פרק לולב הגזול דף ל"ט : והא דגדלים וכו' כתבתי במסכת
 שביעית משנה ו' פרק ב' : וכתבו הקוס' דלולב הגזול ואם
 תאמר ואמאי לא אוליגן באתרוג בחר לקיטתו לכל דבר כיון דגדל על כל מים כירקיוש לומר משו' דדרשין בפ' קמח דראש השנה
 גבי ערלה פעמים שברביעית ואסור" משו' ערלה כמו שכתבתי בס"ד בפרק קמח דראש השנה בדבור המתחיל לנטיעה וכו' :
 בערלה פירש הר"ב מונוים לו שלש לערלה משעת חנטתו : פירוש השנה השלישית מונין לו לחניטתו אבל מספר השלשה
 שנים מונין משעת קליטתו וכתפוש בריש ראש השנה : וברביעי' כמאן דאמר נטע רביעי עיין במשנה ב' פרק ה'
 דמעשר שני : וכן כתבו התוספות פרק ג' דסוכה דף ל"ט :
ובשביעית פירש הר"ב דאם נחנט בששית ונגמר בשביעית מותר : והרמב"ם פירש שאם נגמר בשביעית ונכנס השמינית
 ועדין האתרוג באילן אותו האתרוג : הפקר כדון פירות שביעית ושני הפירושים צירופם : בבל דבר' כיון
 ששם ואין בו חלוק לא קצני דרכים כדתי' ת"ק הכי איתא בגמרא ריש קדושין וכתבתי שם בדבור המתחיל בג' דרכים וכו' :
 ז' דם מהלבי שתיים : פירש הר"ב היינו דם האדם [וכן פירשו הרמב"ם והר"ש] ונריך לי עיון דמי שכי ליה לאתנא למתני דם
 האדם להדין ולעדן דתני לישנא דפסיקא : הכולל כל מיני אדם לכל הדעות מה שלא היה יכול לכלול במלת אדם למי' דבמות
 דף ס"א ח' וכתב מניעא דף ק"ד ב' ובריות דף ו' ב' אין אומות העולם קרוין אדם : פן נראה ל' :
 כ' כ"ו

שדה וכו' : קושרו בגמיו ואומר הרי אלו בכורים : ועושה אדם
 כל שדה בכורים : דכתוב בכורי כל מראשית כל : ועושים
 קרבן : כאמר בכורים שוחה ושוחה בכל הטוב : ונאמר להלן
 (דברים כו) וזבחת שלמים ואכלת שם ושמתה : מה להלן
 שלמים אף כאן שלמים : ושיר :

נאמר כאן בכל הטוב ונאמר להלן
 (חוקא ל'ו) בשיר עגבים יפה
 קיל ומטיב נגן : ותנופה : כתיב
 הכא ולקח הכהן הטחור מידך
 וכתוב הכהן (ויקרא ז) ידיו
 תביאנה את אשי ה' מה להלן
 תנופה אף כאן תנופה : ולגיה
 שילן צירופים כל לילה של אף
 היום שהציא הבכורים דמסר
 (דברים יו) ופנית צבקר והלכת
 לאהלך : הא כל פירות לא יהיו
 אלא צבקר : הנטלת מן הטחור
 על הטחור : דהא דאין תרומה
 נטלת מן הטחור על הטחור היינו
 טעמא משום דנטיגן מוקף
 ומייסיגן דלמא לא מוקף דמסמיק
 דלמא נטע הטחור בטחור : והאי
 טעמא לויכא לומר הכא דהא
 נתרומה שלא מן הירוק : ויש לה

שיעור כתרומה : שהתרומה נתנו בה חכמים שיעור חרי ממה :
 ו שוה לאילן : דאוליגן בחר חנטה ומונין לו ג' לערלה משעת
 חנטה וכן לרביעי' : וכן לשביעית דאם נחנט בששית ונגמר
 בשביעית מותר ומ"מ טחור ממושר דלענין מעשר אוליגן בחר
 לקיטתו כדון ירק וכיון דללקט בשביעית פטור ממעשר : ז' דם
 מהלבי שתיים : היינו דם האדם כמו דם חלנין : להכשיר
 את הקרעים : לקבל טומאה כמו דם בהמה דכתוב ביה (שם
 יב) על הפרץ משפכנו דמים : ודם הפרץ : כלומר וסיה
 דם מהלבי שתיים לדם הפרץ שאין חייבין עליו משו' דם ודוקא
 פשהתרו בו משום דם אין חייבין על דם הפרץ : אבל אם
 התרו בו משום שרץ לוקה שדם הפרץ כבשרו הוא :
 כ' כ"ו

שעור כתרומה : שהתרומה נתנו בה חכמים שיעור חרי ממה :
 ו שוה לאילן : דאוליגן בחר חנטה ומונין לו ג' לערלה משעת
 חנטה וכן לרביעי' : וכן לשביעית דאם נחנט בששית ונגמר
 בשביעית מותר ומ"מ טחור ממושר דלענין מעשר אוליגן בחר
 לקיטתו כדון ירק וכיון דללקט בשביעית פטור ממעשר : ז' דם
 מהלבי שתיים : היינו דם האדם כמו דם חלנין : להכשיר
 את הקרעים : לקבל טומאה כמו דם בהמה דכתוב ביה (שם
 יב) על הפרץ משפכנו דמים : ודם הפרץ : כלומר וסיה
 דם מהלבי שתיים לדם הפרץ שאין חייבין עליו משו' דם ודוקא
 פשהתרו בו משום דם אין חייבין על דם הפרץ : אבל אם
 התרו בו משום שרץ לוקה שדם הפרץ כבשרו הוא :
 כ' כ"ו

ח כוי כחצו חר"ב ויש אומרים שהוא חיל
הבדל ויש אומרים שהוא חיל על הצביה ויש אומרים
בפני עצמה הוא ולא הכריעו בו חכמים אם היה חיל אם
בהמה : מ טעון כסוי כדמיה לחומר ואין מברכין על

כסויו כיון דספק הוא : ואין
שוחטין אותו ביום טוב : לפי
שאסור לכסות את לחו וא"צ
לדבר כיוס מוכן הוא מוכן
לודאי ואינו מוכן לספק :
כטומאת נפילה כחיה : לחלב
בהמה טהורה טהור הוא
כדלפיטין מן חלב נבלה וחלב
טרפה יעשה לכל מלאכה (ויקרא
ו) ומשום דספק בהמה הוא
וחלבו טהור ספק חיה וחלבו
טמא : לפיכך טומאתו ספק :
ואין פודין בו פטר חמור : טמא
חיה הוא : ורמזא חמר (שמות
לד) ופטר חמור תפדה בשה
והאי ספק שה ספק צבי :
חלבו אסור כחלב בהמה כחלב
שור וכשב ועו : ואין חייבין
עליו כרת : להביא חטאת על
שגתו וה"ה שאין לוקין עליו :
ואינו נלקח בכסף מעש לאכלו
בירושלים : דמא בהמה הוא

ואין לוקחין בהמה נפש תאווה בכסף מעש [אלא] להקריבם
שלמים : וחייב בזרוע ובלחיים ובקבה : דמרבין להו מקרא
דכתוב (דברים יח) אם שה לרבות את הכוי : שמע"ה
דאמר ליה בעל הבהמה לכהן איתתי ראייה דמין בהמה הוא
ושקול והלכה כר' אליעזר : יא לא כתב לו את הכוי אף
עפי' שכתב לו שניהם לא היה דעתו אלא על ודאי בהמה או
ודאי חיה : ורמז"ם פירש שאם כתב לו בהמה לצד לא קנה
את הכוי : דאמרינן ליה איתתי ראייה דבהמה הוא ואם כתב לו
חיתו לצד : אמרינן ליה איתתי ראייה דחיה הוא וראה מדבריו
שאם כתב לו שניהן קנה ממה נפשך : אם

ח כוי כחצו חר"ב ויש אומרים שהוא חיל
הבדל ויש אומרים שהוא חיל על הצביה ויש אומרים
בפני עצמה הוא ולא הכריעו בו חכמים אם היה חיל אם
בהמה : מ טעון כסוי כדמיה לחומר ואין מברכין על

ח כוי יש בודרכים שוה לחיה • ויש בו
דרכים שוה לבהמה • ויש בודרכים שוה
לבהמה ולחיה • ויש בודרכים שאינו שוה
לא לבהמה ולא לחיה : מ כיצד שוה
לחיה דכו טעון כסוי כדמיה ואין שוחטין
אותו ביום טוב • ואם שחטו אין מכסין את
דמו והלבו מטמא בטומאת נבלה כחיה •
ומוכרתו בספק ואין פודין בו פטר חמור :
י כיצד שוה לבהמה חלבו אסור כחלב
בחמה • ואין חייבין עליו כרת • ואינו נלקח
בכסף מעש לאכול בירושלים והייב בזרוע
ולחיים • וקבה • רבי איעזר פוטר שהמוציא
מחברו עליו חרייה : יא כיצד אינו שוה
לא לחיה • ולא לבהמה • יא פוטר משום
כלאים עמה חיה • ועם הבהמה הכותב
חיתו ובהמתו לבנו • לא כתב לו את הכוי
אם

וכן אמרו כוי צריה בפני עצמה
היא ולא הכריעו בו חכמים וכו'
והא מפליג פליגי דמר אמר
מורכב ומר אמר צריה וכו' •
ובחבורו פ"ט מהל' בכורים פוסק
דכוי צריה וכו' ואינו מורכב •
ומה שכת' הר"ב וי"א כו' צריה וכו'
עיינ בסוף פ"ה דגזיר ומ"ט שם :
ט ואין שוחטין אותו ביום
טוב • משום דהני
דטעון כסוי אצטריך למתני
דאין שוחטין אותו ביום טוב כי
היכי דלא תטע' לומ דודאי טעון
כסוי ואסור כירה מוכן הוא
לצביה • אבל אינו ענין לשוה
לחיה כלל :
כטומאת נבלה כחיה • עיין
במשנה תשיעית
פרק בתרא דעוקלין :
ואין פודין בו פטר חמור •
וכל סקן דאינו קרב לגבי
המוצא ולהכי נא אצטרי למתני :

י ואין חייבין עליו כרת • פירש הר"ב להביא חטאת וכו'
כלומר דאלו כרת גופיה הא קמי' שמיא גליא אבל
הרמז"ם והר"ש לא כהנו כן אלא פירשו דלמא חיה הוא וגר'ה
לי טעמם דהא מכל מקום בספק אכלו ולפיכך א"ע שהוא מויד
אין עונשו כרת : ואינו נלקח בכסף מעש לאכול בירושלים
פירש הר"ב דמא בהמה הוא ואין לוקחין בהמה לצד תאווה
הכסף מעש • והוסיף ר' יצחק בר מלכי נדק (המפרש סוף
מסכת זו בסדר המשנה דגמרא) וז"ל גם לקנותן לזבחי שלמים
אינו יכול דלאו בהמה ודאי הוא הלכך אינו נקנה כוי כלל
בירושלים בכסף מעש ע"כ • ופשוט הוא וקשיא לי דהוי ליה
לתנא לשנות זה הדין במשנה דלקמן שאינו שוה לא לחיה ולא
עוד פירוש אחר • וז"ל כלומר אינו צעפה שהיו לוקחים בהמה לצד תאווה בכסף מעש עכ"ל • ור"ל מ"ט הר"ב
במשנה ד' פ"ק דמעשר שני שבראשונה היו לוקחים וכו' • ולפירוש הזה נראה קלת הא דהני בירושלים דקוין בהמה לבשר
תאווה • דאלו חוץ לירושלים אסור כדמתן התם במשנה ו' • וכמו שפסק הרמז"ם בפ"ז מהלכות מעשר שני סי' ט"ז ותכן לאכול
דאלו להקריב פשיטא דאינו נקנה • וצריך לומר דאגב תנייה דלא תימא הואיל ושוה לבהמה דנלקח ובעין שפר שתי לעיל • וכן
צריך לומר לפירש הרמז"ם דמא שוה ואינו נלקח וכו' לפי שהוא ספק בהמה והי אפשר להקריבו שלמים לפי שהוא ספק חיה ע"כ •
והא אין צוה לבהמה קיימין אלא דאגב תני ליה • ומכל מקום קושיא הראשונה במקומה עומדת : רבי אליעזר פוטר
וכו' ור"א הוי אם למה לי מצעי ליה לחלק ורצנו וכו' • גמרא פרק י' דחולין דף קל"ב ומ"ט הר"ב והלכה כר"א • כן כתב
הרמז"ם בפירושו אבל בחבורו פ"ט מהלכות בכורים פסק דמייב : יא הכותב חיתו ובהמתו • לפירוש דכתב הר"ב בשם
הרמז"ם או או קמתי וכן כתב בפירושו :

א קלוין כו
מולין קני
ב מ"י פ"ד פס'
מיעה טו' פ'
י"ד פ"כ
פ"ג
ג ב"כ פ'
מולין טטאפ'
מ"י פ"ג פס'
טו' פ"ט פ'
ג ב"כ פ'
מולין טטאפ'
מ"י פ"ג פס'
טו' פ"ט פ'
ג ב"כ פ'
מולין טטאפ'
מ"י פ"ג פס'
טו' פ"ט פ'
ג ב"כ פ'
מולין טטאפ'
מ"י פ"ג פס'
טו' פ"ט פ'
ג ב"כ פ'
מולין טטאפ'
מ"י פ"ג פס'
טו' פ"ט פ'
ג ב"כ פ'

א קלוין כו
מולין קני
ב מ"י פ"ד פס'
מיעה טו' פ'
י"ד פ"כ
פ"ג
ג ב"כ פ'
מולין טטאפ'
מ"י פ"ג פס'
טו' פ"ט פ'
ג ב"כ פ'
מולין טטאפ'
מ"י פ"ג פס'
טו' פ"ט פ'
ג ב"כ פ'
מולין טטאפ'
מ"י פ"ג פס'
טו' פ"ט פ'
ג ב"כ פ'
מולין טטאפ'
מ"י פ"ג פס'
טו' פ"ט פ'
ג ב"כ פ'

אם אחר הרמי נזיר שזה חיה או בהמה * וכקצ' הר"ב ואפי'
 אם אחר הרמי נזיר שזה חיה או בהמה * וכקצ' הר"ב ואפי'
 הכי הוא דמני לה בהך בגא וכהי יכול לשנות בכל הבנות
 שזה לחיה באומר הרמי נזיר שזה חיה * וזה לבהמה באומר
 שזה בהמה * וזה לזיה ולבהמה

א נזיר לר'
 ה"ז תב ט"ז
 נזירות ט"ז
 ב י"א פ"ג ט"ז
 נזירות ט"ז
 ג ח"א פ"ג ט"ז
 ד ח"א פ"ג ט"ז
 ט ט"ז
 ה ח"א פ"ג ט"ז
 ו ט"ז

אם אחר הרמי נזיר שזה חיה או בהמה *
 כזיר שזה חיה * כזיר שאמר הרמי נזיר שזה חיה או בהמה *
 דספק אסורא לחומרא * ואפילו אחר הרמי נזיר שזה חיה
 ובהמה * או שזה אינו לא חיה ולא בהמה ה"ז נזיר מספק :

פרק ג כיצד

ואפילו לא נגמר הפרי דכתיב
 (דברים כו) הנה הבאתי את
 ראשית פרי בשעת הבאה הוא
 פרי אבל בשעת הפרסה אין צרי'
 שיהיה פרו אלף אפי' בוסר ואפי'
 פגין : הר"י אלו בכורים * וא"כ
 לקרות עוד שם אחר לקטתו : ל'
 שמעון אומר אפי' חזר וקורא
 שם דדריש ולקחת מראשית כל
 פרי האדמ' מה בשעת הבאה פרי
 אף בשעת הפרסה פרי דבשעת
 קריאת שם צריך שיהיו הפירות
 בתלוש כוונ' בשעת הבאה * ואין
 הלכה כרבי שמעון : ב כל
 העירות שבמעמד י"ד מעמדו
 היו בישראל כנגד ארבעה
 ועשרים משמרות כהונה ואנשי
 המעמד ישראלים היו * שלוחים
 מכל ישראל לעמוד על הקרבן
 עם הכהנים והלוים שבאותו
 משמר * כל אחד בשבת הקבוע
 לוהן נקראים אנשי מעמד :
 מתכנסות לעירו * של ראש
 המעמד ולא היו מביאין בכוריה'
 כל אחד בשני פלגו משום
 דכרוב עם הדרת מלך : ולא היו

אם אמר הרמי נזיר שזה חיה או בהמה יחרי'
 הוא נזיר * ושאכל כל דרכיו שוים לחיה *
 ולבהמה וטעון שחיטת כוהן וכוהן * ומשמא
 משום נבלה * ומשום אבר מן החי כוהן וכוהן :
פרק ג כיצד מפרישין הבכורים יורד
 אדם בתוך שדהו ורואה
 האנה שבפרה אשכול שבכר רמון שבכר *
 קושרו בגמיו * ואומר הרי אלו בכורים * ורבי
 שמעון אומר אפי' כן חזר וקורא אותם
 בכורים * מאחר שיתלשומן הקרקע : ב
 כיצד מעלין את הבכורים * כל העירות
 שבמעמד * מתכנסות לעיר של מעמד *
 ולגין ברתובה של עיר * ולא היו נכנסין
 לבתים * ולמושבים היה הממונה אומר *
 קומו ובעלה ציון אל בית ה' אלהינו * ג
 הקרובים מביאים התאנים * והענבים *
 והרחוקים מביאים גרוגרות * וצמוקים *
 והשור הולך לפנייהם וקרניו מצופות זהב *
 ועטרת של זית בראשו החליל מכה לפנייה'
 עד שהגיעו קרוב לירושלים * הגיעו קרוב
 לירושלים * שלחו לפנייהם * ועטרו את
 בכוריהם * הפתח

כמי מהאי עמא * וכולהו גוני
 שונים בסוף פ"ה נזיר וע"ש :
 שוים לחיה ולבהמה וטעון
 שחיטה כולד * טעון
 וכו' לשון רבי יצחק ברמ"ן :
פרק ג תאנה מה שהקדים
 מאלי לאשכול
 שלא ככתוב כתבתי במשנה ח'
 פ"ו דנזירות [ועיין במשנה ו'
 פ"ב דמעשרות] :
שבכרה פירש הר"ב ואפי'
 בוסר * ואפילו
 פגין ירושלמי * ונראה ללאו
 דוקא והוא קדון סמדר דפחות
 פניוסר כמו שכתבתי במשנה
 ה פ"ה דמעשר שני * אלא נקט
 בוסר שעדין לא באל לכלל עונת
 מעשר וכו"ש שם * ורמב"ם
 נחמור פרק ב' קצ' ואף ע"פ
 שעדין לא בשלו כל צרכם :
קושרין בגמיו * כתב הרמב"ם
 והכוונה בזה שירטט
 אותם באיזה דבר שזדמן פדו
 שיכיר אותם * ומה שיחד גמי
 כפי הכוונה ע"כ :
 ורבי שמעון אומר אפי' פוכו
 פירש הר"ב דבשעת

קריאת השם צריך שיהיו השירי בתלוש ואינו יודע הכי מפיך
 ליה מצד דהא אף בנחוב פרוי הוא ובפרט לאחר שנגמ' בשולו
 בכל העירות שבמעמד * פירש הר"ב ישראלים היו שלוחי
 וכו' ועיין עוד בפירושו למשנה ב' פירק דקטנית :
 ג והחליל עיין בפירושו משנה דלק"ן זמנה ג' ערק ב'
 דערבין ומ"ש שם : שלחן לפנייהם שלוחים
 להודיע לאנשי ירושלי' הרמב"ם בחבורו סוף פ"ד :
ועטרו את בכוריהם * עיין במשנה ט"ו ומה שכתב הר"ב
 ואם מביאים ענבים היה מביא המאבים וכו' הוא
 מדון לתאנים ושאר פירות וכו' הרמב"ם ואם היו הכל הטובים
 היה מראה הטוב והיפה שבכלם : הפתח

רענן כמו היות : ועטרו את בכוריהם * וכיצד מעטרים מי
 מעטרן בטאנים לחים * ואם מביאים ענבים היה מראה הטוב
 והיפה שבכלם : הפתח

נכנסים לבתים * מניי אהל הטומאה : ולמשכים * כבקר כשהם
 משכימים : המזוג * ראש המעמד : קומו ובעלה ציון * ובדרך
 היו אומרים שחמתי באימרי לי בית ה' כלך כשהגיעו לירושלים
 היו אומרים עומדות הן רבלינו בשעריך ירושלים * בהר הבית
 היו אומרים הללו אל בקדשו * בעזרה היו אומרים כל
 הנשמה תהלל יו : ג תאנים וענבים * כשהם לחים : והרפוקי'
 מירושלים ואין בכוריהם יכולים להתקיים כל כך : מביאין
 גרוגרות וצמוקים * תאנים וענבים יבשים : השור הולך
 לפנייהם * ומקריבין אותו שלמים : ועטרה של זית בראשו *
 אית דאמרי לפי שהיא קרוב לארץ יותר מכל שאר אילנות
 שבשעת המינים דכתיב (שם ה) ארץ זית סיון * אית דאמרי
 לפי שאין בכל שאר אילנות אל שבעת המינים אילן זית ועלהו
 מעטרן בטאנים לחים ומי שהיו בכוריו צמוקים
 הפתח

הפחות סגני כהונה : והגזברים : הממונים על ההקדש : ולפי כבוד הנכנסים : לפי רוב הנכנס' היו יונאים : אם מרובים : ומרובים : ואם מועטים מועטים : כל בעלי אומות שכירי אילים עומדים מפייהם : אף על גב דאין בעלי אומיות חייבים לעמוד מפני תלמידי חכמים בשעה שעושים צמלאכתן כדי שלא יתבטלו ממלאכתם מכל מקו היו חייבים לעמוד מפני מביאי בכור' דחביבי מצוה בשעתה ומטעם זה עומדי' מפני נוסאי המטה שהמת זה : ומפני נוסאי המיקוק לצדי' מיל' : ד החליל : מין כלי זמר וקולו כשמע למרחוק : היה נוטל הסל על כתפו : לפי שהיה צריך ליתנו מידו ליד כהן דלתיב (דברים כו) ולקח הכהן הענף מידך : ה הגזלות שעל גבי הסלים : שהיו תולים מאחורי הסלים של בכורים תורים ובני יוני' ולא על גבי הסלים ממש שלא יטנפס והן קרבי' עולות : ומה שבידס : רמז"ס פירש הגזלות שהביאו בידס שלא תלאוס אחורי הסלי' : ולי נראה ומה שבידס הכורים שהביאו בידס : ו רבי יהודה אומר עד ארמי אוכד אבי ואוחזו ואין הלכה כרבי יהודה :

הפחות : הסגנים והגזברים יוצאי לקראתם לפי כבוד הנכנסים : היו יוצאים וכל בעלי אומיות שבירושלים עומדים לפניהם ושואלין בשלומם : אחינו אנשי המקו' פלו' באתם לשלום : ד' החליל מכה לפניהם עד שמגיעין להר הבית הגיעו להר הבית : אפי' אגריפס המלך נוטל הסל על כתפו : ונכנס עד שמגיע לעזרה : הגיע לעזרה : ודברו הלוי' בששיר : ארוממך ה' כי דליתני ולא שמחת אויבילי (תהלים) ה' הגזלות שעל גבי הסלים היו עולות : ומה שבידס נותנים לכהנים : ו' עודהו הסל על כתפו קורא מהגדתי היום לה' אהיך (דברים כו) עד שגומר כל הפרשה : ר' יהודה אומ' עד ארמי אוכד אבי : הגיע לארמי אוכד אבי : מוריד הסל מעל וכתפו ואוחזו

הפחות פירש הר"ז סגני כהנה : וכן פירש הרמז"ס : ולכאורה כונתם להפחות הסגנים דתנן הם שני שמות נרדפים ועל מינוי אחד הונחו : אבל לשון הרמז"ס בחבורו סוף פרק ד' כתב הפחות והסגנים : ולפי זה נראה להסגנים סגני לוי' : וכלפי סגני לוי' קורא לסגני כהונה בשם יותר נכבד והוא הפחות ששם זה מעין שם מלוכה הוא : כמה דאם אומר (חגי א) זרובבל פתח יחודה (נחמיה ה) לחם הפחה לא חללתי ואין להגיע במשנה והסגנים צויו' שכן אמה מולא שם חס ויפת : יששכר זבולון ובנימין וכן רבים : ד אפילו אגריפס המלך : ממלכי בית שני בעל נפש גדולה ושרר' רבה הרמז"ס : הומה שבידס ויה שכתב הר"ז ולי נראה וכו' וכדצרי' כתב הרמז"ס ד בהשגותיו צ"ג : ו הגיע לארמי אוכד אבי : אהתן להנא קמא שהרי הרמז"ס העתיק כל זה בחבורו בסוף פרק ג' : וכלן בפירושו כתב דאין הלכה כרבי יהודה : ואין לפרש דלרבי יהודה אינו קורא אלא עד ארמי דכהניא כתיב וענית ואמרת ארמי : אלא דבהא פליגי חי כוי ד כהן עם הבעלים כשהוא קורא ארמי אי לא : ויש לפרש ששני דרכים האחד דתנא קמא סבורא ליה שאין הכהן מניח ידו אלא להניף קודם הקריאה ומניחו והבעל כוכל בלבד וקורא : ויהיה וקורא מארמי וכו' ומניחו וכו' הכל שב אל הבעל בלבד : ומעשה הכהן נגמר בצמרו ומניחו וכו' הכי הוי פסטה דקרא ולקח הפה' הענף מידך והניחו לכני מזבח וכו' : והדר וענית ואמרת ורבי יהודה סובר דהאי והניחו היינו והנחת דכתיב בהר קריאת ארמי וגו' : והכי האמר קרא והניחו וקודם לכן וענית ואמרת כדאמרין צ"ק דכוי' דף ג' ועבר עליו רוח קנאה וכבר עבר : וז"ל רש"י בפירושו החומש והנחתו מגיד שנוטלו אחר הנחת הכהן ואוחזו בידו כשהוא קורא וחוזר ומניף ע"כ : וזה כדעת הת"ק לפי מה שפירשתי שהכהן אין ידו עם הבעלים בשעת הקריאה ויהיה פירושו עודהו הסל על כתפו קורא מהגדתי עד שגומר : הכי קאמר עודהו הסל על כתפו קורא מהגדתי ואין יד כהן עמו : לפי שאע"פ שמהגיע לארמי הניף הכהן עמו זהו בלבד בין הקריאות כשסיים הגדתי קודם שהתחיל לרמי אבל משתחיל ארמי כבר הניחו הכהן כמו שכתב דכוי' אר' יהודה אומ' עד ארמי מארמי ואילך : הכהן ידו עם יד הבעלים עד גמר הקריאה : אבל מה שכתב רש"י וחוזר ומניף זה לדעת תנא דסברי : והר"ר אליהו מזרחי כהן ואחר הקריאה מניח הכהן את הכל לפני מזבח ה' ע"כ : ולפי זה נפרש בהפך דתנא קמא דאמר עודהו הסל על כתפו קורא מהגדתי עד שגומר הכי קאמר עודהו הסל על כתפו מתחיל לקרוא והגדתי ואין גמר מעשה עד שיגמור כל הפרשה שאע"פ שמוריד הסל כמו שפירש אח"כ בסיפא והכהן יניח ידו עמו : הנה לא יניחו הסל עד שיגמור כל הפרשה דוהניחו קמא היינו והנחת דכתרא וכמו שכתבתי לעיל לרבי יהודה : ורבי יהודה אומר עד ארמי שקודם שיקרא ארמי כבר הניח הכהן הסל ונגמר מעשה שהרי הונח הסל לפני מזבח ה' : ונלחתי בכל זה מפני שהרמז"ס והר"ז כתבו ואין הלכה כרבי יהודה : אבל אחרי שמנאסתי הרבה שטנויים בלשון מחלוקת ולא באו אלא לפרש מהם בפרק ב' דכאה ובפרק ו' דחזאי : וריש ערלה ופרק קמא ופרקי"ג ופרק ט"ו דשבת : ופרק ב' דפסחים וריש פרק ג' דביצה ופרק קמא דמעניש ופרק ד דמגילה : ופרק קמא דחגיגה ופרק ו' דמכות ופרק ו' דמנחות : חולין ועריבין וכלים ומקואות : ועיין מה שכתבתי בשם הרמז"ס בפרק ו' דנדרים משנה ג' : ואחרי שכן הנה גם במשנתנו צריך לומר דרבי יהודה לא בא לחלוק אלא לפרש דברי תנא קמא דזהו שאמר עודהו הסל על כתפו קורא מהגדתי עד וכו' : דלש' למימרא דפל' זה בעוד הסל על כתפו שזה אינו אלא

א קדושין לג' : ס לין כד : ס"י סס הל' ו' ועב' סל' ג' ב חיי' סס ב מנחות נס' חיי' ע"ג סה"ל ד סס ס"ג

א' ח' י' כ' כ"ב
כ"ג כ"ד כ"ה
כ"ו כ"ז כ"ח
כ"ט ל'

אלא עד ארתי וכו' ומשהביע לארתי וכו' מוריד וכו' ומתא
קמא לא נחית לפרושי מאי דעביד ביני בני אלא התחלת
הענין הוא אומר שבעוד הסל על כתפו מתחיל לקרות
הגדתי ומה שאומר וגומר כל הפרשה אינו מוסב על עזרה
הסל על כתפו אלא אומר שגומר
הפרשה כולה ולא ביאר באיזה
ענין ואתא ר"י ומבאר והולך
ומיהו אין הכרע אי יד הכהן
עם יד הבטלים עד במירא ואין
כאן אלא הנחה אחת או שיש
כאן שתי הנחות שלאחר
שהניף מניחו הכהן והבעל
חוזר ונטלו וקורא :

ואוחזו בשפתותיו וכו' מניחו וכו' מניחו ידיו תחתיו
היה על ידו של כהן אלא שהבעלים אוחזים הסל בשפתותיו
למעלה בשעת הנוספה ואלא כדברי האומר כהן מניחו ידו
תחת יד הבטלים ומניף : ב"ד המזבח בקרן דרומי מערב :
והשתחוה ואלא : מכלאן משמע
שלא היה מניף כי אם הנוספה
אחת בשעת הקריאה בלבד
ותנא דספרי מנריך שמי
תנוסות אחת בשעת הקריאה
דכתיב (דברים כו) ולקח הכהן
הטעם מידך והניחו וגמרינן
יד יד מידיו תביאנה את אשי
ה' (ויקרא) מה להלן הנוספה
אף כאן תנוספה והשניית לאחר
שהשלים הקריאה דלאחר
הקריאה כתיב והנחתו לשון
לך נחה את העם (שמות לב)
דהיינו תנוספה שמוליך ומביא
מעלה ומוריד : ז' נמנעו
מלהביא מפני הבושה שאינו
דכתיב (דברים כו) וענית ואמרת ואין עניה אלא מפי אחר : ח

ואוחזו בשפתותיו • וכהן מניחו ידו תחתיו
ובניפו וקורא מארמי אובד אבי עד שהוא
גומר כל הפרשה • ומניחו בצד המזבח
והשתחוה ויצא : ז' בראשונה כל מי
שיודע לקרות קורא • וכל מי שאינו יודע
לקרות מקריין אותו • נמנעו מלהביא •
התקינו שיהו מקריין את מי שיודע • ואת מי
מי שאינו יודע : ח' העשירים מביאים
בכוריהם בקלתות של כסף ושל זהב •
והעניים מביאין אותם בסלי נצרים של
ערבה קלופה • והסלים והבכורים ניתנין
לכהנים :

ועד לקרות : התקינו שיהו מקריין • ואסמכוהו אקרא דכתיב
(דברים כו) וענית ואמרת ואין עניה אלא מפי אחר : ח
בקלתות של כסף ושל זהב • קוסות מנוסות כסף וזהב : הסלים
והבכורים נתנים לכהנים • סלי עניים נתנים לכהנים
וקלתות של עשירים מחזירים להן • מכלאן אמרו דתר עניא
אלא עניותא :

העתיק סוף פרק ג' מהלכות בכורים ואוחזו בשפתותיו • ושז
הלאתי בתוספות בפרק ה' דמנחות דף ס"א דתתק יד לאו
דוקא אלא הבעל אוחזו בשפתותיו • ומיהו הביאו הירושלמי
דמוכה שתתק יד ממש ואעתיקוהו בריש פרק ג' דסוטה עיין
ס"ט • וכן עיין בסוף פרק ט' דמנחות שם כתיבתי ושוב למה
שמקשים התוספת דאי דוקא הוה כהן חליפה דלא עדיפא יד
בעל מיד כהן • וא"כ יש מחלוקת ביניהם וכדברי הר"ב :

בצד המזבח • פירש הר"ב בקרן דרומית מערבית ירושלמי דכתיב (ויקרא ו)
תלמוד לומר (שם) אל פני המזבח • אי לפני המזבח יכול בדרום (שם הכבש וקרא פני המזבח) תלמוד לומר לפני ה'
הא כוונת מגישין על קרן דרומית מערבית • וכן בבבלי פרק הקומץ רבה דף י"ט : ז' וכל מי שאינו יודע לקרות • שמקרא
בכורים בלשון הקדש כדתיב במשנה ג' פרק ז' דסוטה והרמב"ם כתב זה בשם כפרי ולא ידעתי למה • שבאותו לשון ענינו שגוי
במשנתנו דסוטה וכתב עוד שלא היו כולם יודעים לשון הקדש כמו שכתב הר"ב בעזרה • ח' בצורים של ערבה קלופה • נצרים
הם ענפים או שבטים כמו וכנר משרשיו יפרה [ישעיה י"א א'] ופיקלובה בהם סירין קליפתה חרבו מחשוף הלבן קליף הרמב"ם :
והסלים וכו' נתנים לכהנים • לשון הר"ב כלי עניים נתנים לכהנים וקלתות של עשירים מחזירים להם מכלאן אמרו
בתר עניא אולא עניותא • וקשיא לי דאי הכי עניים מתביישים ולמה לא תקנו כדרך שקנו נכסים המתות
להטביל כל הכלים וכו' כדי שלא יתביישו המתות נדות [ל' הגדות חיות כ"ל] • כדפירש הר"ב במשנה ד' פרק י' די בכת
נדה ולתקנו שהם העשירים יביאו בסלים נצרים • ואשכחן יותר דומה לזה הנדון שלנו שתקנו לענין בית האבל • כדאיתא
בסוף מ"ק בראשונה היו מוליכין לבית האבל עשירים בקלתות של כסף ושל זהב • ועניים בסלי נצרים • והוא עניים
מתביישים • התקינו שיהו הכל מוליכים בסלים של נצרים • ויש לומר דמשום כבוד בית אלהינו ומשום תוה לא חשו על שיתביישו
העניים • ומ"מ זה שכתב הר"ב וקלתות של עשירים מחזירים להם נראה לי שלא דק • שכן בפרק החובל דף ז"ב אמרו בזה
הלשון הסלים והבכורים נתנים לכהנים והעשירים לא היו נתנים סלותיהם לכהנים • ואם תאמר בשלמא לפירש הר"ב נראה דגם
העשירים היו נתנים קלתותיהם אלא שהיו מחזירים להם • אב"ל ליישגא דגמרא כי היכי דהעשירים לא היו נתנים עניים נמי
לא לתנו להם • ונריך לומר דאדרבה זה היה להם בגמי יותר שלא יתנו הסל לכהן עם הפירות והכל לבדו אינו נחשב ובספרי
ולקח הכהן הטעם מידך מכלאן אמרו העשירים מביאין בכורים בקלתות של כסף ושל זהב ועניים בסלי נצרים של ערבה קלופה •
והסלים נתנו לכהן שבביל לזכות מתנה לכהן ע"כ • שהעניים מביאין מעט ועם הסל יהיה נחשב מתנה : ט רבי

תלמוד לומר (שם) אל פני המזבח • אי לפני המזבח יכול בדרום (שם הכבש וקרא פני המזבח) תלמוד לומר לפני ה'
הא כוונת מגישין על קרן דרומית מערבית • וכן בבבלי פרק הקומץ רבה דף י"ט : ז' וכל מי שאינו יודע לקרות • שמקרא
בכורים בלשון הקדש כדתיב במשנה ג' פרק ז' דסוטה והרמב"ם כתב זה בשם כפרי ולא ידעתי למה • שבאותו לשון ענינו שגוי
במשנתנו דסוטה וכתב עוד שלא היו כולם יודעים לשון הקדש כמו שכתב הר"ב בעזרה • ח' בצורים של ערבה קלופה • נצרים
הם ענפים או שבטים כמו וכנר משרשיו יפרה [ישעיה י"א א'] ופיקלובה בהם סירין קליפתה חרבו מחשוף הלבן קליף הרמב"ם :
והסלים וכו' נתנים לכהנים • לשון הר"ב כלי עניים נתנים לכהנים וקלתות של עשירים מחזירים להם מכלאן אמרו
בתר עניא אולא עניותא • וקשיא לי דאי הכי עניים מתביישים ולמה לא תקנו כדרך שקנו נכסים המתות
להטביל כל הכלים וכו' כדי שלא יתביישו המתות נדות [ל' הגדות חיות כ"ל] • כדפירש הר"ב במשנה ד' פרק י' די בכת
נדה ולתקנו שהם העשירים יביאו בסלים נצרים • ואשכחן יותר דומה לזה הנדון שלנו שתקנו לענין בית האבל • כדאיתא
בסוף מ"ק בראשונה היו מוליכין לבית האבל עשירים בקלתות של כסף ושל זהב • ועניים בסלי נצרים • והוא עניים
מתביישים • התקינו שיהו הכל מוליכים בסלים של נצרים • ויש לומר דמשום כבוד בית אלהינו ומשום תוה לא חשו על שיתביישו
העניים • ומ"מ זה שכתב הר"ב וקלתות של עשירים מחזירים להם נראה לי שלא דק • שכן בפרק החובל דף ז"ב אמרו בזה
הלשון הסלים והבכורים נתנים לכהנים והעשירים לא היו נתנים סלותיהם לכהנים • ואם תאמר בשלמא לפירש הר"ב נראה דגם
העשירים היו נתנים קלתותיהם אלא שהיו מחזירים להם • אב"ל ליישגא דגמרא כי היכי דהעשירים לא היו נתנים עניים נמי
לא לתנו להם • ונריך לומר דאדרבה זה היה להם בגמי יותר שלא יתנו הסל לכהן עם הפירות והכל לבדו אינו נחשב ובספרי
ולקח הכהן הטעם מידך מכלאן אמרו העשירים מביאין בכורים בקלתות של כסף ושל זהב ועניים בסלי נצרים של ערבה קלופה •
והסלים נתנו לכהן שבביל לזכות מתנה לכהן ע"כ • שהעניים מביאין מעט ועם הסל יהיה נחשב מתנה : ט רבי

מן מעשרים את הבכורים חוץ משבעת המינים מקיפין את הסלים הבכורים בהם מפירות נאים ומשובחים ואף על פי שאינם משבעת המינים כגון פריש ואתרוג ופיולא בהן והוא הדיון שיכולין לעטר מפירות שגדלו בחוצה לארץ רבי עקיבא אומר אין מעטרין הבכורים אלא משבעת המינים מפירו שגדלו בארץ שמיביים בכורים והלכה כר"ע י הבכורים עקר הבכורים תאנה שבכרה או אטכול שכר: תוספת הבכורים בשעת לקיטת הבכורים מוסיק עליהם משאר תאנים או משאר ענבים: עטור הפירות הנאים שמקיף סביבות הסל להדור מזה: מין בשאינו מינו מעטר הסל של בכורי ענבים בתאנים ושל בכורי תאנים בענבים ואפילו בפירות שאינם משבעת המינים לדברי ר' שמעון דסביר ליה כך לעיל: ופטורים מן הדמאי: אם לקמן הבהן מעט הארץ שהביא בכורים: יא ואם אינה באה מן הארץ כגון שהביאו התוספת מעבר לירדן דתנן לעיל שמיביאים משם בכורים אף על פי שאינה ארץ זבת חלב ודבש אינתי מתניתין

ט רבי שמעון בן גנס אומר מעטרין את הבכורים חוץ משבעת המינים רבי עקיבא אומר אין מעטרין את הבכורים אלא משבעת המינים: רבי שמעון אומר שלש מדות בבכורים הבכורים ותוספת הבכורים ועטור הבכורים תוספת הבכורים מין במינו ועטור הבכורים מין בשאינו מינו תוספת הבכורים נאכלת בטורה ופטורה מן הרמאי ועטור הבכורים חייב ברמאי:

יא אימתי אמרו תוספת הבכורים בכורים בזמן שהיא באה מן הארץ ואם אינה באה מן הארץ אינה בכורים: **יב** למה אמרו הבכורים ככנסי בתן שהיא קוננה מהם עבדים וקרקעות ובהמה טמאה ובעל חוב נטלן בחובו והאשה בכתיבתה בספר תורה ורבי יהודה אומר אין

רבי שמעון היא דאמר לעיל מעשרים את הבכורים חוץ משבעת המינים והוא הדיון מפירות שגדלו בחוצה לארץ ובייבי דאליביה מעטרין בפירות חוצה לארץ הכי נמי התוספת באה מפירות חוצה לארץ וקמשמע לן הכא שהתוספת שאינה מן הארץ אינה בכורים: **יב** כספר תורה כלומר וספר תורה נמי הוי כמו בכורים לדיון זה דבעל חוב נוטל בחובו ואשה בכתיבתה פירוש אחר וספר תורה ומותר לקנות בהם ספר תורה ואש"ג דתנא בהמה טמאה אטעריך למתני ספר תורה דלא תימא כל הני נהי דלא חוו לאכילה טון לשכר שיבא לידי אכילה אבל ספר תורה דלא חיי לשכר שיבא לידי אכילה לפי שאין מוכרין ספר תורה תימא לא קמשמע לן

ט רבי שמעון בן גנס עיין מה שכתבתי במשנה דלקמן: **י** ועטור הבכורים מין בשאינו מינו כתב הר"ב ואפילו מפירו שאינם משבעת המינים לדברי ר' שמעון וכו' כתב הרמב"ם והיינו

יב"ב חיי"ט פ"ג ס"ה הל"ג ר' חיי"ט הל"ג ה"ח י"פ"ד ס"ט ס"ז

שמעון כתמא דהכא ולא גרסינן לעיל רבי שמעון בן גנס דאי גרסי הרי אינו רבי שמעון סתמא סתמא רבי שמעון בן יוחאי (כמו שכתב הר"ב במשנה ה' פרק קמא דשבועות) ולמה לו לאוקמיה לרבי שמעון בן יוחאי אליבא דלא כהלכתא אלא דרבי שמעון דלעיל נמי רבי שמעון סתמא הוא וכן נראה מלשונן דמתניתין דלקמן ואל סתמא שסוה רבי שמעון קודם רבי עקיבא וכו' רבי שמעון בן יוחאי תלמידו של רבי עקיבא הוא כמו שפרקה להקדמת הרמב"ם אבל רבי שמעון בן גנס כתב שם בפרק ד' שהיה דורו לא קשיא שבכר כתבו התוספות בפרק קמא דבבא מצינא דף ד' אברייתא דהתם דר' שמעון בן אלעזר תלמידו של רבי עקיבא חולק עמו וזכר

קוד' ליו"ט ואני מצאתי במשנה ז' פרק קמא דמכות כגדון דידן ממש דמשנה רבי שמעון קודם רבי עקיבא: **ועטור** בכורים חייב בדמאי ונריך עיון אי נאכל אף בטומאה הואיל ולא תני בהדיא ובדברי הרמב"ם פרק ב' מהלכות בכורים סי' י"ח גס כן אין הכרע: **יא ואם** אינה באה מן הארץ כתב הר"ב אי נמי מתניתין רבי שמעון היא וכו' והוא הדיון מפירות חוצה לארץ וכו' הכי נמי התוספת וכו' מ"ש הוא הדיון מפירות חוצה לארץ ירושלמי אבל הא דבעי למילף מנייה דהוא הדיון לתוספת מלתא דתמיהא הוא דהא חומר בתוספת מצטטור כדלעיל דאין לומר מדלא קתני במשנה דלעיל דתוספת בכורים מהארץ ועטור בכורים מחוצה לארץ דהכי נמי לא קתני דעטור בכורים חוץ משבעת המינים אלא על כרחיך ומדע דבמשנה ט' לא קתני עטור בכורים מחוצה לארץ אלא שהיא בכלל חוץ שבעת המינים וכן הכא נמי הכל בכלל מין בשאינו מינו: **יב רבבה** אמרו עיין מה שכתבתי ב' שנה ו' פרק ב' דערלה ואשרה בכתובתה לגבות מחיים אם נתגרסה אינמי דתפסה מחיים ואפילו לרבנן דרבי מאיר דמתניתין ז' פרקה דכתובת: **כספר** תורה כתב הר"ב כלומר וספר תורה וכו' פירש אחר ומותר לקנות וכו' מהכתוב על מנת לזכור אי נמי ממי שמכר ללמוד תורה ולישא אשה אי נמי משום כדי חייו עיין בבית יוסף טור יורה דעה סימן ר"ע עיין בבית יוסף טור אורח חיים סימן ק"ג ואלא מיהת לשני הפירושים דוק דהאין לא תנן וכפר אלא בספר ורבי יוחנן ברבי מלכי נדק

אין נותנים אלא לחבר בטובה • אין הכין וכול ליתן הכפורים
 אלא לכהן חבר • שאוכל חוליו בטובה • ונותן אותם לו
 בטובה בתורת חסד ונדבה • ואינו רשאי לקנות בהן דבר •
 ואף לא ליתן לכהן שאינו חבר • דכיון שאין עושין בהן
 עבודה • חייבין לתת לא
 מיודהר בהו • נותנין אותם
 לאגשי חומר • ובין חבר ובין
 אינו חבר מחלקין אותם
 ביניהם • כקדשי מקדש • כשאר
 קדשי מזבח • ואע"פ שאין עושין
 בהם עבודה • הואיל ומכניסים
 אותם לעזרה • מודהרי בהו
 ולא אתו לאכלינא בטומאה • והלכה כחכמים •

כסב בסוף סרקין דמיא רבן שיטון בן גמליאל אומר תוכר
 אדם ספר תורה לישא אשה • וללמוד תורה ומלתא אגב
 אורחיה קמשתמע לן • כי היכי דספר תורה אף על גב דמכרה
 קדושתיה עליה דספר תורה הוא • הכי נמי הכורים בכורי
 נהו ולא נפקי תקדושתיהו
 להאכל לורים אלא לעולם כריך
 לזבוגי לכו לפהיגס טהורים •
 למכליהו בטובה • וסייגו
 דקמי כספר תורה • ע"כ •
 במובה פירש הר"ב בתורת
 חסד ונדבה • ואינו
 רשאי לתנות בהן דבר • פירש
 הכהן לאחר שגא ידו • ובטובה סליג עם תגא קמא • ובאין
 נותנין אלא לחבר הקאמר • מהדרי ליה חכמים • נותנין
 אותם לאגשי חומר וכו' • ואף על גב דאין נותנין לרבי יהודה ככהניס • נותנים דחכמים בצעלוס •

א מיי"ט ט"ז
סלכא ט

סליק מסכת בכורים

הדרן עלך מסכת בכורים

וכולתו מסבייית דסדר זרעים

מהיקר אף נעים • ש השלמתי סדר זרעים :

ובכין אתחיל סדר מועד • עת להננה כי בא מועד :

האל אשר סייעני להשלים סדר זרעים עם פירש הר"ב • ותוספות י"ט המפוארים • יתן עוז להתחיל
 ולגמור שאר הסדרים :

על ידי הפועל העוסק במלאכת הקודש באמונה הדרוקר שמחה בר אר"י ז"ל משנאצינבאך
 לע"ע בק"ק דיהרנפורט סמוך לק"ק ברעסלוויא :

עד ידי הפועל העוסק במלאכת הקודש באמונה הפרעפן ציהר נפתרי הממונה הירש בר אשר
 לעמלי סג"ל זצ"ל מפעסטמאנסקרייטסמוך לק"ק באמבערג לעת עתה בק"ק דיהרנפורט :

ועד ידי הפועל העוסק במלאכת הקודש באמונה הדרוקר שמואל צבי בן מהיר"ד קלוג'מוס
 קלמן זצ"ל מק"ק היטן באך ולע"ע בק"ק דיהרנפורט

